BIBLIOTECA NAZ
Vittorio Emanuele III
XXVIII
G
19
NAPOLI

Digitized by Google

IOANNIS IONSTONI
THEATRVM
VNIVERSALE
DE AVIBVS
TABVLIS DVABVS ET SEXAGINTA
AB ILLO CELEBERRIMO
MATHIA MERIANO
AERI INCISIS ORNATVM

EX SCRIPTORIBVS TAM ANTIQVIS, QVAM RECENTIORIBVS, THEOPHRASTO, DIOSCORIDE, AELIANO, OPPIANO, PLINIO, GESNERO, ALDROVANDO, WOTTONIO, TVRNERO, MOVFFETO, AGRICOLA, BOETIO, BACCIO, RVVEO, SCHONFELDIO, FREYGIO, MATHIOLO, TABERNAMONTANO, BAVHINO, XIMENE, BVSTAMANTIO, RONDELETIO, BELLONIO, CITESIO, THEVETO, MARGGRAVIO, PISONE

ET ALIIS MAXIMA CVRA CONLECTVM

ET

OB RARITATEM DENVO INPRIMENDVM

SVSCEPIT

B.R. NAPOLI

FRANCISCVS IOSEPHVS ECKEBRECHT
BIBLIOPOLA HEILBRVNNENSIS.

TYPIS CHRISTIANI DE LANNOY.
MDCCLVI.

Digitized by Google

HISTORIAE NATVRALIS
DE AVIBVS
LIBRI VI.

PRAEFATIO
In qua et de Operis Ratione et de Auium Natura in genere agitur.

Terreſtres greges aereus *auium* ſeu uolucrum grex inſequitur, *Beneuole Lector*. Inditum iis id nomen non tam, quod peruia diſcurrant iisdemque delectentur, ut Iſidoro et Perotto placet, uel ab aduentu, quod inde ueniunt, unde quis non ſuſpicetur, ut Feſto, quam uel a uolando, quod Ebraeis עוף dicitur, ut Martinius in lexico deducit, uel ab ἀΐειν, audiendo, quod Scaligero patri uiſum. *Scalig. in Hiſt. Animal. l. 1. p. 48.* Graecis ὄρνιθες ab ὀρνίζεσθαι, οἰωνὸς, ὄρνεα, πετεινὰ etc. uocantur. *Collum* omnes et *dorſum* et eas, quae terram ſpectant quaeque pectoris uicem gerunt, partes cum caeteris animantibus communes habent, peculiares prae caeteris, *alas*, *pennas*, quibus caulis, plumas et *roſtrum*, quod in ſenecta dureſcit. *Ariſt. H. A. l. 2. c. 15. edit. Scalig.* Neque *labia* ipſis ſunt neque *dentes* neque *manus* pedesue anteriores neque *auriculae* neque *nares*, ſed meatus horum ſenſuum ad odoratum in roſtro, ad audiendum in capite. *Oculos* ſimiliter, atque aliae animantes, duos ſine palpebris habent. Conniuent inferiore gena grauiores, nictant ab angulo obeunte membrana omnes. Ariſtoteles, σκαρδαμύττουσι ἐκ τοῦ κανθοῦ δέρματι ἐπιόντι dixit. *Femur* ſimile coxae, longum, ad medium usque ſubeuntem atque adfixum uentrem, quod, cum auulſum eſt, *coxam* putes, at ipſa coxa, quae inter hoc et tibiam eſt, alia quaedam pars eſſe uideatur. *Ariſt. H. A. l. 3. c. 11.* Maxima uncunguibus et *pectus* aliis robuſtius. Pro *cauda* clunis eſt iis, quibus aut crura longa aut pedes continuata planitie dati, breuis, longus aliis. Alas in priora curuant. *Ariſt. l. c. Plin. H. N. l. 11. c. 45. et Plin. H. N. l. 8. c. 19.* Omnium animalium *bipedes* ſunt, ut homo, quamuis retrorſum curuant crura quadrupedum modo. Vncos habentium longi et quae ad aquas uerſantur. Carent tamen iis cypſelli et quoddam manucodiatorum genus. Omnes ſunt πολυώνυχοι, ſed et omnes quodammodo πολυσχιδεῖς. Plurimis namque digiti diſcreti ſunt et τὰ πλωτὰ στεγανόποδα quidem, dearticulatos tamen atque diſtinctos habent digitos. Plinius eos alias habere dixit, palmipedes eſſe alias, alias inter utrumque diuiſis digitis, adiecta latitudine. *Plin. H. N. l. 11. c. 47.* Quae uolatu ſublimes feruntur, omnibus quaterni digiti, tres in anteriore parte, unus pone pro calcaneo pluri-

(C) mis.

mis. Paucae binas ante, totidem poſt habent. Quibuadam etiam calcarja ſunt, uncungues autem et calcarigerae nullae. Pliniua, ni fallor, radioa dixit. Illae ſunt uolucres, hae humiles. Data nonnullia et ſubrectis pennis criſta. Soli gallo peculiaris, quae nec caro eſt nec a natura earnis alieoa. *Interiora* ſi adtendamua, *linguam* ſortitae omnes ſunt, ſed diuerſam, aliae longam, latam aliae, quae prater caetera animalia literas ſono exprimuot, aliae ante ex cornu acutiſſimo retro ex carne compoſitam, ut in hiſtoria obcurret. *Lingula*, quae gurgulioni impoſita eſt, nulli, apertione et contractione ita meatum temperant, ut prohibeant, ne quid grauioris in pulmooem demittatur. *Viſcera* et inter ſe et ab aliis animalibua differunt. Praeiacet in quibusdam uentrieulo ingluuies ſeu cauum amplumque corium, in quod receptus cibua per initia eoquitur, a gula anguſtius, dein laxiua et rurſum, quo ad uentriculum demittitur, arctius. *Ventriculus* plurimis carnoſus et compactus; pelle interiore robuſta etiam, cum a carnoſo ablata eſt. *Inglauie* deſtituta gulam capacem latam aut totam, qua uentriculo iungitur, obtinuere, ut mooedulae, eorui, coturnicea, quae tali eareot, longam habent et liquidius prae caeteris excernunt; ut porphyrio. Complurimis *inteſtinum* teoue et, ſi explicetur, ſimplex. *Appendices* explicatae ſunt, ſed paucae, neque ſuperne, ut piſcibua, ſed in ima parte ad inteſtini extrema. *Fel* non eodem loeo habent, quaedam eoim πρὸς τῇ κοιλίᾳ, quaedam πρὸς τοῖς ἐντέροις, ut columba, hirundo etc. *Teſticulos* πρὸς τῇ ὀσφύϊ. Antequam toneant, quibusdam ſunt parui, quibusdam obſcuri et ἄδηλοι, tempore coitus maiores fiunt. *Genitura* alba eſt. Veſica carent, quod larga humoris copia ad pennarum ortum et incremeotum requireretur, ut Aphrodiſaeo uiſum. Pennigeri huius exercitus *locus* ſunt aer, aqua, terra. Illum ſulcant, unde aues coeli dicuntur, in hac gradiuotur, in iſta quaedam natant. Sunt tamen, quae in quibusdam locis non inueniuntur, de quibus ita Plinius: *haec quoque mira naturae differentia: alia aliis locis negat, tanquam genera frugum fruticumue, ſic et animalium non naſci translatitium, inuecta emori, mirum. Quid eſt illud unius generis ſaluti aduerſum quaeue iſta naturae inuidia? aut qui terrarum dicati auibus termini? Rhodus aquilam non habet, Transpadana Italia iuxta Alpes Larium lacum adpellat, amoenum arbuſto, agro, ad quem ciconiae non permeant, ſicuti nec octauum circa lapidem ab eo immenſa alioqui finitimo Inſabrium tractu examina graculorum monedularumue. Picus Martius in agro Tarentino negatur eſſe etc.* Sed nec eadem ſemper omibua regio. Faciunt enim [illegible] quaedam, ut in gruibus, eiconiis et aliis dicemua. Vnde Plinius: *temporum magna differentia auibus. Perennes, ut columbae, ſemeſtres, ut hirundines, trimeſtres, at turdi et turtures et, quae cum foetum eduxere, abeunt, ut galguli, upupae,* ſcilicet. Migrant quaedam alio noo procul a locis, in quibus morabantur, ſecedunt et ſeipſas abdunt et quidem nullo diſcrimine tam εὐθυώνυχα, quam γαμψώνυχα. *Victitant* carnibua, inſectis, herbia, granis et ſeminibus, piſcibua et ranis. Sola enimo prunas etiam deuorat, ut in eiua deſcriptione dicetur. Bibunt ſuctu ex his, quibua colla longa, intermittentes et eapite reſupinato uelut infuodentes ſibi: porphyrio ſolus morſu. Non bibunt γαμψώνυχα, quod Herodotus, ut Ariſtoteles ſcribit, ignoraiut. De *generatione* notandum, duobus modis fieri coitum, ſoemina humi conſidente, ut io gallinis, aut ſtante, ut in gruibua. Quaedam omni tempore eoneunt, ut gallinae, et pariunt, praeterquam duobus menſibus hyemis brumalibus, plerumque tamen uere et ineunte aeſtate, quo tempore ctiam pleraeque pariunt, et quidem ſemel. *Oſcines praeter exceptas*, inquit Pliniua, *non temere foetus faciunt ante aequinoctium uernum aut poſt autumnale, ante ſolſtitium autem dubios, poſt ſolſtitium uitales.* Oua ferunt omnes, ueſpertilione excepto, qui animal. Infoecunda ſunt, quae aduncoa habent ungues. Tribuit hoc auium geoeri natura, ut ſoecundiores eſſent fugaces earum, quam ſortea. Ouorum alia ſunt candida, ut eolumbis et perdicibus, alia pallida, ut aquaticis, alia punctis diſtincta, ut meleagridi, alia rubricoloris, ut phaſianis. Intus omne bicolor. Exeunt rotundiſſima ſui parte, dum pariuntur, molli putamine, ſed protinus dureſcente, quibuscunque emergunt portionibua. Tempus a coitu, partus excubationia et numerus uariant, ut apud Plinium uidere eſt. Aliquando ſoemina tantum incubat, aliquando mas. In columbarum genere interdiu mas, noctu ſoemina, inter palumbes poſt meridiem in matuti-

Marginal notes (left column): *Ariſt. H. A. l. 2. p. 213. edit. Scal.* — *Albert. M. de Animal. 2. tr. 1. c. 6.* — *Ariſt. H. A. l. 2. c. 22. edit. Scalig.* — *Ariſt. H. A. l. 2. c. 16.* — *Ariſt. H. A. l. 3. c. 1.* — *Ariſt. H. A. l. 5. c. 9.* — *Ariſt. H. A. l. 8. c. 2.* — *Aphrodiſ. Probl. p. 1. q. 108.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 29.*

Marginal notes (right column): *Ariſt. H. A. l. 8. c. 28.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 28.* — *Ariſt. H. A. l. 8. c. 21. edit. Scalig.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 46.* — *Ariſt. H. A. l. 8. c. 18.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 52.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 53.* — *Ariſt. H. A. l. 5. c. 8.* — *Ariſt. H. A. l. 6. c. 1.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 31.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 52.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 58. 59. 60.* — *Plin. H. N. l. 10. c. 41.*

[*Ariſt. H. A. l. 6. c. 1.*] tutinum foemina, caetero mas. A coitu inhorreſcunt et ſe excutiunt, ſaepe etiam aliqua feſtuca luſtrant, quod et, [*Plin. H. N. l. 10. c. 73.*] edito ouo, faciunt. Sunt etiam quaedam his bella amicitiaeque, unde et adfectus. Diſſident olores et aquilae; cornua et chlorio noctu inuicem oua exquirentes. Simili modo coruus et miluus, illo praeripiente huic cibos. Rurſus tum terreſtribus, muſtela et cornix, aegithus auis minima cum aſino etc. De *motu* ita egregie *Plinius*: [*Plin. H. N. l. 10. c. 38.*] omnibus animalibus reliquis certus et uniusmodi et in ſuo cuique genere inceſſus eſt, aues ſolae uario motu feruntur et in terra et in aere. Ambulant aliquae, ut cornices, ſaliunt aliquae, ut paſſeres, merulae, currunt, ut perdices ruſticulae, ante ſe pedes iaciunt, ut ciconiae, grues, expandunt alas pendentesque raro interuallo quatiunt, *ut milui*, aliae crebrius, ſed et primas duntaxat pennas, aliae et tota latera pandunt, *ut corui*, quaedam maiore ex parte compreſſis uolant, *ut pici*, percuſſoque ſemel aliquae et gemino ictu aere feruntur, *carduelés*, uel, ut incluſum eum prementes eiaculantur ſeſe in ſublime, in rectum, in pronum. *Hirundines*, impingi putes aliquas, *perdices*, aut rurſus ab alto cadere has, *alaudae*, illas ſalire, *coturnices*. Anates ſolae quaeque ſunt eiusdem generis in ſublime protinus ſe tollunt atque e ueſtigio coelum petunt, ut hoc etiam ex aqua. Itaque in foueas, quibus feras uenamur, delapſae ſolae euadunt. Vultur et fere grauiores, niſi ex procurſu aut altiore cumulo immiſſae non euolant, cauda reguntur. Aliae circumſpectant, aliae flectunt colla. Sine uoce non uolant multae aut econtrario ſemper in uolatu ſilent. Subrectae, pronae, obliquae, in latera, in ora, quaedam et reſupinae feruntur, ut, ſi pariter cernuntur plura genera, non in eadem natura inſtare uideantur. [*Plin. H. N. l. 11. c. 47.*] De caetero porrectis ad caudam cruribus uolant, quibus longi pedes, quibus breues, contractis ad medium. Vncos ungues habentes altiuolae fere ſunt, exceptis nocturnis. [*Plin. H. N. l. 11. c. 51.*] De *uoce* hoc dicere ſufficiat, loquaciores, quae minores et circa coitus maxime. Aliis in pugna uocem, ut coturnicibus, aliis ante pugnam, ut perdicibus, aliis cum uicere, ut gallinaceis. Iisdem ſua maribus, aliis eadem, ut foeminis, ut luſciniarum generi. [*Plin. H. N. l. 10. c. 35.*] Quaedam toto anno canunt, quaedam certis temporibus. Palumbibus omnibus ſimilis et idem trino conficitur uerſu, praeterquam in clauſula gemitu. [*Plin. H. N. l. 10. c. 42.*] Eſt, quae boum mugitus imitetur in Arelatenſi agro *taurus* adpellata, alioquin parua. Eſt, quae equorum quoque hinnitus *anthus* nomine herbae pabulo aduentu eorum pulſa imitatur ad hunc modum ſe ulciſcens. Varium et *uitae* inter eas ſpatium. [*Plin. H. N. l. 10. c. 35.*] Mares paſſeres negantur anno diutius uiuere. Columbae et turtures octenis durant. Cornicibus et ceruis neſcio quot tribuuntur luſtra. *Morbis* infeſtari nullum dubium et habentur apud auctores remedia. [*Ariſt. H. A. l. 9. c. 13.*] Conferunt illis *οἱ ἀνχμοί*, incommodant *τὰ ἐπόμβρια ἔτη*. Inualetudinis indicium in pennis. *Ταράττονται γὰρ καὶ οὐ τὴν αὐτὴν ἔχει κατάστασιν*. Quae de *natura*, *ingenio*, *cicuratione*, *docilitate et adfectibus* obcurrunt, abunde in hiſtoria explicabuntur. *Diuinationis* iisdem aliquid ineſſe compertum eſt. [*Aelian. H. A. l. 7. c. 7.*] Grues ex mari mediterraneo uolantes, ſi ſilent, ſerenitatem pollicentur, ſi clamant, atrocem turbinem. Idem ſonans in crepuſculo matutino ardea praenunciat, quae et pluuiam, ſi ad mare recte tendet, praedicit. Sereno canens noctua, uolubili ſono crocitans coruus, crepuſculo uocales cornix et graculus, monedulae modo ſurſum, modo deorſum uerſus uolantes etc. tempeſtatem innuunt etc. *Vſum* homini praebent in cibo, medicina, uenatione, re ueſtiaria et plumaria, oblectatione et aliis. Caro earum leuior et ſanior purgatiſſimaque in ſuo genere eſt, ut Albertus dixit. *Differentiae* auium ſunt infinitae ex multisque fontibus petuntur. *Partes* ſi reſpicias, aliae habent *roſtrum* rectum, aliae ſuperius, inferius aut utrinque incuruum, *pedes*, quaedam longos, [*Ariſt. H. A. l. 1. c. 2. edit. Scalig.*] breues quaedam. Aliae ſunt digitatae, aliae palmipedes, aliae inter utrumque diuiſis digitis, nonnullae apodes, *caput* aliis criſtatum, ſine criſta aliis, ſunt et cornutae, ut apud Aelianum uidere eſt. [*Aelian. H. A. l. 17. c. 10.*] *Collum* aliae longum, ut grues, aliae breue obtinuere. De *lingua* ſuperius adtigimus. *Alae* plerisque proportione, ſola dodo tam exiguas habet, ut ſe a terra tollere non poſſit. Omnes plumis ueſtiuntur, recens natas ſi excipias et dodonem, quae lana quaſi tegitur. [*Herbert. in Itiner. p. 347.*] *Caudatae* quoque ſunt fere omnes. Cacato inſulae Mauritiae auis cauda caret etc. *Ratione magnitudinis* ſunt paruae, mediocres, magnae, apum quantitate et bobus maiores, ut Aelianus fabulatur. [*Aelian. H. A. l. 17. c. 14.*] *Ratione loci* ſunt terreſtres, marinae, lacuſtres, palu-

ſtres, domeſticae et uillaticae, ſylueſtres, campeſtres. Aliae arboribus inſident uel illis ſe adfigunt, aliae cauernis delectantur. Quantum ad *qualitates* ſunt albae, nigrae, uerſicolores et quidem tales pleraeque. Mutant quaedam colorem uocemque tempore anni ac repente fiunt aliae, ut oſcines et grues, non mutant aliae. *Ratione cibi* ſunt carniuorae, ut rapaces, inſectiuorae, graniuorae etc. Degluttiunt et lapillos et ferrum quaedam. *Ratione generationis* omnes fere, ut dictum, ouum ponunt, ſola ueſpertilio *Plin. H. N. l. 10. c. 53.* animal. Infoecundae ſunt uncungues, foecundiores aliae. Columbae decies anno pariunt, hirundines, turtures, merulae bis. Nihil de congreſſus, partus, incubationis, excluſionis differentiis dicam. *Motus* diuerſitatem ſuperius iam adtigimus. Sed et de *uocis* uarietate actum. Philomela modulatur, aquila clangit, accipiter pipat, coruus crocitat, crocit, corniculat. Perdix cacabat, anſer gratitat, glacitat, cygnus drenſat. Turtur et columba gemunt, palumbes plauſitat, ciconia gloterat. Gallus cucurrit, gallina gracillat, glocit, glocitat. Pauo pupillat, grus gruit, uultur pulpat. Graeculus frigulat, miluus lipit, lugit. Anas tetrinit, hirundo triniſat. Paſſer pipit, ſturnus piſitat. Turdus trutilat, acredula mittat. Coturnix gryliſſat, galgulus glocitat. Merula ſtridet uel modulatur, upupa popiſſat, Meleagris caccitſat, ueſpertilio ſtridet. Pica picatur, cuculus cuculat. Bubo bubulat, noctua cuebat. Vlula ululat, buteo bubit. Regulus zinzilutat, parus tinninat. Reliqua, ne nimis prolixus ſim, non adtingo. Ego eas in hoc opere in *terreſtres* et *aquaticas* diſtinxi. Illas iterum in *carniuoras*, ſub quibus ſunt aquilae, uultures, accipitres, falcones, pſittaci, corui, cornices, noctuae, ueſpertilio etc. *Inſectiuoras* non canoras et canoras, *graniuoras*, ſub quibus pulueratrices, ſylueſtres et domeſticae, pulueratricesque et lotrices ſimul etc. et bacciuoras. *Aquaticas* in *palmipedes et fiſſipedes*, quae etiam ſua ſortiuntur genera, diſpeſcuntur, prout in ſyllabo librorum et capitum praefixo adparet. Et tantum de auium natura in genere praemittere placuit. Quod reliquum eſt, ſcire te, *Beneuole Lector*, uelim, exhiberi hic Tibi quaſi in tabella, quicquid de auibus ueteres et recentiores habent. Addidi enim omnia illa, quae a Geſnero et Aldrouando omiſſa ſunt. Ideo et totum quintum librum Marggrauii de auibus Braſilienſibus appendicis loco adieci, paucis quibusdam omiſſis, quae alibi abunde explicata ſunt. De uſu ſi quae deſiderabuntur, in additamentis, Deo bene uolente, proſtabunt, in quibus unaquaeque exoticarum ſuae claſſi reſtituetur. Quapropter, ſi aliqua nunc bis obcurrerit, ueniam dabis. Similes aliquando adpareant ſpecies, quae tamen uel icone uel quibusdam in deſcriptione poſitis differunt. Quia uero duplici Ariſtotelis hiſtoriae animalium editione uſus ſum, uulgari nempe et Scaligerana, ideo illam absque addito, hanc cum nomine commentatoris citare ſoleo. Indicem tibi dabo, poſtquam totum de animalibus opus paratum fuerit, illumque totius operis ad ſpecies, partes et adfectiones reducti, prout Plinius hiſtoriae ſuae libro undecimo, capite trigeſimoſeptimo et aliis pluribus in locis fecit, compendium, ſed alphabetico ordine diſpoſitum, ſi tituli marginales omiſſi ſunt, ne mirere. Primus hic in hac hiſtoria labor et iam fere per triennium apud typographum delituit, nec tum mihi iſtos addere animus, prout et in hiſtoria de piſcibus uidiſti. Fruere interim his, *Beneuole Lector*, cum Deo et auctori iuuentutis literariae ſtudioſiſſimo proſperam ualetudinem et ad plures curas uitam adprecare, ut Tuo bono opus hiſtoriae naturalis, de homine inprimis, quod parat, aliaque huc ſpectantia feliciter abſoluere poſſit. Vale. Leſnae ex Muſeo. 10. Febr. A. C. M. DC. L.

HISTORIAE NATVRALIS

DE AVIBVS

LIBER PRIMVS.

De Auibus Terreſtribus Carniuoris.

TITVLVS PRIMVS.

De Aquilis.

CAPVT PRIMVM.

De Aquila in genere.

Nomen. AQVILA Graecis ſeu παρὰ τὸ ἀΐσσω, concitus feror ſeu παρὰ τὸ ἀεὶ ἐτεὸς εἶναι, quod ſemper augurium eius ueridicum eſſe ſoleat, ἀετὸς, Cypriorum dialecto ἄγορ et ἴβυος, Macedonum παραιὸς, ἀργίοπος, ἀργίποψ, Pergaeorum ἀίβετος uocatur.

Deſcriptio. Totam auis *molem* ſi ſpectes. *Corpus* ipſi denſum, figura erecta. *Oſſa* ſolida et nihil fere medullae habentia. *Magnitudo* determinari non poteſt. Viginti cubitales *a* in Ptolomaei pompa delati fuere. Inter Miſenam et Dresdam tres in nido pulli totidem patulas quercus ingenti ſpatio complexo inuenti, quorum maximis alae per transuerſum extenſae ſeptem ulnas, ungues uiri grandis digitos aequabant, crura leoninis maiora erant. *Partes* ſi in tationem ueniant, anterior *capitis* pars paulatim arctatur et in *roſtrum* deſinit, quod durum, aduncum, ad ſenectutem creſcit, ſed tractu temporis fit inutile. *Oculi* ſunt parui, charopi, concaui, profundi nec nimium oblongi nec exacte rotundi. *Dentes* nulli. *Cerebrum* adeo calidum, ut in puluerem redactum maniam exhibitum inducat. *Alae* rectae et extenſae, in ſummitate recuruae, neruoſae paucaeque carnis, magnitudinis tantae, ut eas *b* Homerus ianuis thalami compararit. *Pennae* in iis ſunt durae et aliarum, anſerum inprimis et columbarum permixtae pennis easdem abſumunt. Dum pulli excluduntur, inedia albeſcunt. *Pes* dexter ſiniſtro maior, colore uterque difformis. *Vngues* adunci et recurui, quos in inceſſu intro ſemper uertit, niſi ſolem aut praedam intueatur, per-

a *Athen. Dipnoſ. l. 5.*

b *Homerus Iliade ult.*

perpetuo inſpicit et hebetatos roſtro aut ad lapides atterendo acuit quique, cum pullos nutriunt, innertuntur. *Aluus* propter cibi humiditatem mollior. *Fel c* aerugineum, impenſe acre et mordax. *Sanguis* craſſus et fibroſus. *Stercus* tantae acrimoniae, ut nulli *d* in medicina uſui eſſe poſſit.

c *Galen de Compoſ. Medic. ſ. l. l. 4.*
d *Galen. l. 10. de ſimp. facult.*

Locus.

Quantum ad *ſedes* et *loca*, nec in inſulis, paruis inprimis, (cum Rhodi in culmine domus Tiberii conſediſſet, *e* portenti loco fuit) nec in locis prope Maeotidem *f* paludem nec in extrema Scythia et Sarmatia ob aeris forte inclementiam reperiuntur. In Caucaſo, Tauro, regno Peruano, Germania, Polonia, Britannia, Dania etc. in quibus praedae copia eas inuenias et quidem locis *g* ὑψηλοῖς praeſertim ἐν πέτραις ἀποκρημνοῖς καὶ ἐπὶ δένδρων (de pygargo et morphno id ſumendum non eſt) πρὸς ἀσφάλειαν τοῦ μὴ ἐνεδρεύεσθαι, id eſt, ut tutiores ab inſidiis ſint ſeu διὰ τὸ βραδέως αἴρεσθαι ἀπὸ τῆς γῆς, quia difficulter a terra attolluntur.

e *Suet. in Tiberio.*
f *Strab. Geogr. l. 7.*
g *Ariſt. H. A. l. 9. c. 32.*

Nutrimentum.

Nutrimentum ipſis carnes ſunt columbarum, anſerum, cygnorum, gallinarum, ouium, ceruorum hinnulorum ob ſui a morbo tutelam, leporum, teſtudinum terreſtrium, piſcium etiam et cancrorum, ſerpentum inprimis ſeu propter odium ſeu propter eam, quam ex humido et frigido cibo capiunt, uoluptatem. Sed nec a ſui generis auibus iratae et famelicae abſtinent. Cadauera tamen non tangunt, percnopterum ſi excipias. A meridie uenari quaedam incipiunt, ab orto ſole quaedam. In praedam conſpectam et iniuriae patentem (lepus in planis, teſtudo poſt coitum ſupina inuaditur) uelociſſime et tormenti inſtar (hinc ὀξυλαβεῖς) ſe demittunt, poſteriore pedis digito feriunt et occiſam in nidos deferunt. Falluntur tamen interdum, quod in falcone Scalig. Exerc. 237. Scaliger obſeruauit, ſed et a polypo apricante in profundum detractas Aelianus *h* adnotauit. *Potus* iisdem nullus forte, quod ad eum ſanguis animalium ſufficiat. Viſae tamen aquam bibiſſe medicinae gratia et ultimo in ſenio roſtro prae ſiccitate incuruato nitam aliquamdiu bibendo ſuſtinere coguntur.

h *Aelian. H. A. l. 7. c. 11.*

Sexus.

De *Sexu* aquilarum dubitari non debet. Datur genus, quod propter tres teſticulos *triarchis* adpellatur.

Generatio.

Coeunt uero frequenter et foemina ter decies in die compreſſa, ſi mas reuocet, denuo adcurrit. Vnde Aegyptiis et uenus dicitur et ſoli dicatur. Commiſcentur aliquando cum accipitre, ſed ouis incubare non dignantur, ſed et marem cum lupa aliquando coire ſcriptores Africani referunt. Ouis maioribus XXX. minoribus XX. diebus incubant et ad excluſionis promotionem lapidem aetitem, qui aeſtum ouorum ab incubatione contractum, utpote frigidiſſimus, temperat et peculiare, qua pollet, ui partum adcelerat, in nido deponunt. Duos plerumque *excludunt* pullos quandoque tres. Excluſos ſolem aduerſos intueri cogunt et inuitos eidem obuertunt. Si forte oculos ui ſplendoris inflexerint aut nictatione obnubant, tanquam adulterinos abdicant, ſi immotis eum adſpexerint, genuinos agnoſcunt. Volatum adfectantes in *k* altum ſublatos dimittunt ſibi relictos aut forte dilapſos ſuſcipiunt, grandiuſculos longiſſime tanquam rapinae aemulos a nido fugant *l* καὶ ἐκ τοῦ τόπου τοῦ περὶ αὐτοὺς παντὸς ἀπελαύνουσιν.

k *Sineſius in Dione*
l *Ariſt. H. A. l. 9. c. 32.*

Volatus.

Quantum ad *uolatum*, a meridie ad ueſperam mouentur, mane quieſcunt, donec hominum conuentu fora impleantur. Tam ſublimes recta uia feruntur et deorſum tanta mole corporis labuntur uelificatas alas modico caudae gubernaculo aduertentes, ut caeteras omnes aues ſuperent et uel ideo a poetis altiuolantes ὑψιπέται *m* dicantur. Tempore incubatus et nutricationis pernicitas illa imminuitur, ſed motus tonicus perpetuo peculiaris manet.

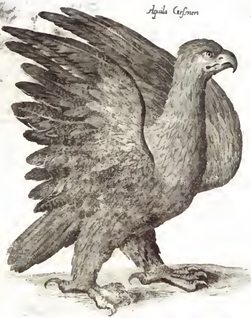
m *Homerus Iliade Oppian. Cyneg. l. 1. Lucret. l. 5.*

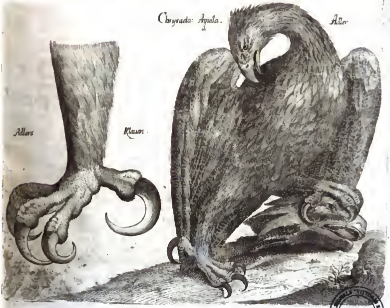
Vox.

Vocem ipſis clangere ſeu χλάζειν quidam, ut *n* Homerus et auctor Philomelae tribuunt, qui reboatus quidam eſt propter ſtrepitum grauem auicularum motum obtundens, nonnulli pene mutas aut uix uocales, quod de tertio genere Ariſtoteles adfir-

n *Homer. Ilia. μ.*

Tab: I.

Aquila Geſneri
Adler.

Chryſaeto: Aquila.
Adler
Adlers
Klauen.

NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE
NAPOLI

Digitized by Google

firmat, trdaunt. Pullos mutos eſſe conſtat, quod illis lingua humore quopiam tenellis impediatur. Sed de hoc inferius dicetur.

Senſus externi. De *ſenſibus externis* non eſt, quod multa dicam, tam exacti eſt uiſus, *o* ut ſola contra rotantis iubaris lucem immotam teneat aciem, ſola ſublime ita uolans, ut a nobis tanta luce difficile cernatur, latentem ſub frutice lepuſculum, ſub fluctibus nantem piſciculum uidere comperta ſit.

o Plut. de Homer. Augu. l. 2. de morib. Manich.

Animam ipſi olere certisſimum eſt, propter quam contracta ab ea corpora facillime putreſcunt. *Ingenium.* De *ingenio* ac docilitate pauca occurrunt. Callitrichum herbam in nidum ſuum contra noxia animalia ingerere adfirmant. Subueniſſe *p* Ariſtomeni in Ceadam demiſſo, gratiam *q* uirgini Seſtenſi et puero pro educatione, ruſtico *r* pro lato contra ſerpentem auxilio retuliſſe, infantem recens natum *s* ab exitio ſeruaſſe apud auctores inuenies. Indi pullos educatos ad leporum, uulpium uenatum deſcripto ab Aeliano *t* modo inſtituebant. Tales et Cublai Tartarorum Imperator habuit. Sed et Pythagoras *u* aquilam ita manſuefeciſſe, ut certis uocibus ſiſteret et deuocaret, Superodantem, dicitur.

p Pauſan. l. 4. V. G.
q Plin. H. N. l. 10. c. 5.
r Aelian. H. A. l. 17. c. 17.
s Aelian. H. A. l. 12 c. 21.
t Aelian. H. A. l. 4. c. 26.
u Plut. in Numa.

Antipath. *Inimicitias* gerunt *x* cum cygnis, (pugnae apud Statium *y* deſcriptionem uide) trochilo, gruibus, quae ideo montem Taurum transmiſſurae lapillis uocem cohibent et noctu transuolant, ardeolis, ciconia, hierofalcone, uulturibus, dracone et ſerpentibus.

x Ariſt. H. A. l. 9. c. 1.
y Statius. Thebaid. l. 3.

Vita. *Vita* quamuis ſalaci diuturna eſt. In ſenectute uiſus hebetudine et roſtri aduncitate tentatur, cum uero ſe illa grauari ſentit, in ſublime fertur, inde oculorum caligine ſolis calore diſperſa, feruida in aquas frigidisſimas *z* ſe dat praecipitem, quibus tertio immerſa nidum petit et inter pullos capturae aptos quaſi febri correpta cum ſudore quodam plumas exuit. Oppetit ergo mortem non tam ſenio uel aegritudine, quam fame, in tantum ſuperiore adcreſcente roſtro, ut aduncitas aperiri non queat.

z Rhodig. Antiq. l. 7. c. 41.

CAPVT II.

De Aquila in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Chryſaeto.

Nomen. Chryſaetos aquilae genus a fuluo colore ita dictum eſt. Ariſtoteles γνήσιον, Albertus erodium, Aelianus *a* aquilam ſtellarem, Pindarus *b* Iouis alitem, Heſiodus aegiopen etc. uocat.

a Aelian. H. A. l. 2. c. 39.
b Pindarus Lyrbio. Ode 4.

De *externa* eius *conſtitutione* ueteres hoc duntaxat produnt, quod maxima ſit omnium inter caeteras aquilas eademque rufa ſeu fulua aut ſubrutila (qui color interdum cum aetate mutatur) et *oculis* charopus. Quae Aldrouando a Ferdin. Medic. miſſa erat, pendebat libras duodecim, coloris in minutioribus totius corporis *plumis* ex fuſco caſtanei albis ſparſim intercurrentibus maculis, paucis dorſo, pluribus uentre, radicibus albis, in alis et cauda fuſci, eo magis, quo maiores pennae, in cruribus ad pedes usque ferruginei. *Longitudo* ei ab extremo roſtro ad ultimam caudam quinque dodrantum, a roſtro ad extremos ungues quatuor ſpithamarum et ultra. *Latitudo* expanſis alis ſpithamarum octo. *Roſtro*, quod palmam ſuperabat, aduncitas infra inferiorem mandibulam ad pollicem unum propendebat, latitudo plusquam duorum digitorum, medii praeſertim, erat. Color in acie nigrior, alibi corneus ad caeruleum dilutum tendens fuſco maculatus. *Oculos* habebat charopos, quos palpebrae in uno quoque binae, ſuperne et inferne integebant inter nictandum tunica quadam craſſa ab infra ſurſum exporrecta muſculo conſpicuo, cuius initium haud procul ab e-

ruptione nerui optici a cerebro erat quamque palpebrae ſuperioris loco a natura datam et ad angulum internum inprimis collocatam, quod cutis capitis ob duritiem in palpebras abire nequeat, creditur inſtructa, ab angnlo maiori ad minorem obducebantur. Humor aqueus in iis copioſus, cryſtallinus, ſeſſilis, utroque latere compreſſus et ſolidus. *Lingua* erat humanae ſimilis, lata, extremo teres, uerſns radicem duobus utrinque ceu hamatis utrique appendicibus corneis armata. Siniſtri pedis poſticus *unguis* ſex digitos in circumſerentia longus erat, dextri quatuor, ſingulos digitos quatuor ſemicirculares tabellae, extremos prope ungues integebant, maximo interiori excepto, quem tres duntaxat ueſtiebant. De ingluuie, oeſophago, uentriculo conſulat Aldrouandum, qui uolet. *c* Muſculos collum mouentes anticos et poſticos habebat duodecim ſeu ſex paria, laterales tres. In thoracis utroque latere tres, abdominis quatuor paria, alas mouentes decem, ſcapulae quatuor, ulnam mouentes ſex, eam partem, quae carpo in homine reſpondet totidem, crura quinque, tibiam octo, tibiam et digitos plurimos.

c Aldrou. Ornithol. l. 2. c. 2.

Nutrimentum. *Cibus* ipſi carnes leporum, gruum, anſerum, hinnulorum, ceruorum, quos ex decliui praecipites agit et taurorum, quos magno et auſu et aſtu adgreditur, aliquando fame premente fructus et fruges, ut hac in parte deceptus uideatur *d* Ariſtoteles, qui fruges, etiamſi in os ingeras, reſpuere aſſerit, comedit.

d Ariſt. H. A. l. 8. c. 8.

Generatio. Oua ad ſummum tria ponit, ſi iuuenis eſt et negeta, ut plurimum duo, quorum alterum ſaepiſſime putre deprehendi teſtimonio aucupum per octennium nidum explorantium Albertus adfirmat, quae de ouorum uel alterius generis aquila cryſaeto uel a chryſaeto alteri aquilae ſuppoſitione ſcribuntur, dubia nimis ſunt. Si duo excludit, alterum pullorum eiicit, ſeu nutricatus difficultate ſeu, quia minus generoſus adparet. Praedam niſi fame coacta ſola minime abſumit. Impertitur auibus regia magnificentia portio, quae ea ſpe ſectantur adulatorum aulicorum, ingenia exprimentes.

ARTICVLVS II.
De Haliaeto et Melanaeto.

Nomen et deſcriptio. Haliaetus, Haliaeetos Phauorino, aquila marina Latinis, niſus, ſed non recentiorum, *a* Ouidio dicitur, German. Meerabler.

a Ouid. l. 8. Metamorphoſ.

Qui a Bellonio *b* exhibetur, *magnitudine* eſt milui. *Caro* ei cinerea ad nigrum uergens, fibroſa. *Alarum* ad pedes duos Romanos et digitos undecim extenditur longitudo. *Caput* album et fuſcis lineis diſtinctum. *Roſtrum* aquilinum. *Oculi* in medio nigri, in ambitu aurei. *Lingua* fere humana appendice ad radicem utrinque inſtricta. *Colore* per ſumma aſturis, per ima albo, guttur maculis rufis notatum. *Pectus* pure candidum. *Venter* gutturi colore reſpondens. *Crura* craſſa et ſquammoſa. *Cauda* ad commoditatem uolatus lata. *Pedes* fiſſi, hamati, caerulei. *Digiti* quatuor per ſuperna ad dimidiam longitudinem ſquammoſi, ad reliquam inciſi, per inferna aſperi et aculeati tam ualidi, ut flexos uix ulla ui diſtendas.

b Bellonius de Auib. l. 2. c. 8.

Differentiae. Species aquilarum marinarum plures eſſe uidentur, ex quibus tum illa eſt Bellonii, quam teſtas in cruribus et ungues omnino rotundos habere ſcribit, tum illa Alberti M. et Anglorum, quae pede eſt uno anſerino et natante, altero fiſſo et praedae dicato, adipem in cauda gerit, quo guttatim in aquam dimiſſo piſces attoniti praedae fiunt opportuni.

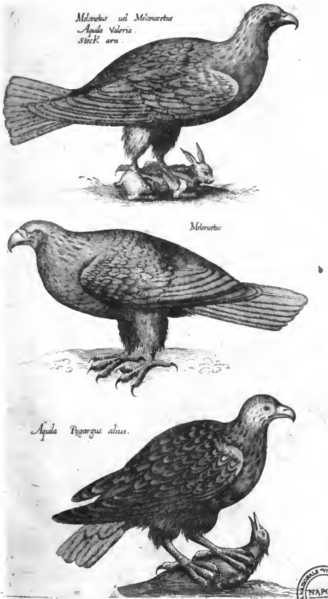
Locus. *Habiat* circa *c* mare, litora et oras.

c. Ari. H. A. l. 9. c. 32.

Cibus ei interdum *d* columbae, interdum aues marinae, quas uniuerſas nun-

Tab. II.
Aquila
Adler. Arn.
Haliaetus.
Adler baſtard.
Meer Adler
Pygargus.
Weis geſchwenzter Adler
Moſs Wey Entenſtoſse
Anathria ſeu
Morphnos.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

Nutrimentum. nunquam inuadit, ſingulas, cum emergentes obſeruauit, adgreditur et *d Aelian. H. A. l. 3. c. 45.* immerſas uel ſtrangulat in humore uel per ſumma corripit, ſed piſcibus praecipue uictitat, quos in ſublimi in *e Oppian. l. 2. Ixeut. & Aldr.* primis *e* natantes in altum mare ſe praecipitans aquis pectore diſcusſis rapit et interdum pondere uicta demergitur. Quod de adipe ſuperius dictum, quia et teſtimonio fide dignorum nititur et pari in ardea pede in aquam demiſſo piſces alliciente exemplo comprobatur, fidem uidetur mereri et uiribus narcoticis, quales ſeu in torpedine ſeu in opio ſeu in ſpiritu uini ſentimus, adſcribendum eſt. Vixit quidam et quidem quietus ad ſeptimum ſine cibo. De *f Plin. H. N. l. 10.* ipſius *ortu* mira *f* Plinius, quae, quia mendo non carent, diligentius expendi debent.

c. 3. Vſus. Fel ipſius ad oculorum ſuffuſiones et nubeculas cum melle mixtum *g Plin. H. N. l. 29. c. 6.* prodesſe ſcribit Plinius *g*.

Nomen. MELANAETOS, aquila Valeria Hermolao, λαγωφόνος Ariſtoteli, λαγωθήρας Heſychio et Phauorino, aliis Hyperionis auis dicitur.

Deſcriptio. Minor eſt reliquis nigra, *roſtro* adunco extremitate nigro caeteris corneo ſubcaeruleo. Initium eius ſupra narium foramina membrana quaedam transuerſim obueſtit. *Vertex* ac ceruix obſcuro ferrugineo tinguntur. *Oculi* pupilla eſt nigra, iris charopa et ex luteo rufeſcens. *Dorſum* ternis exiguis notulis albicantibus adſpergitur. *Alae* ad ultimam ſere caudam exporriguntur. *Crura* tota propemodum plumis operiuntur, quod nudatum eſt, id luteum, uix ad digiti unius ſpatium ad pedes patet. *Degit* in ſyluis et montibus. *Victitat* *Locus. Cicus.* leporibus *b*, quos ſenſim in terram *h Ariſt. H. A. l. 9. c. 32.* delapſa in plana digresſos opprimit. Pugnat tamen et cum ceruis animoſe. *Pugna.* Multum puluerem uolatu collectum inſidens cornibus excutit in oculos pennis ora uerberans, donec praecipitet in rupem, ſed et cum dracone, oua hic conſectatur aquilae auiditate malefica, at illa ob hoc rapit, ubicumque uiſum. Ille multiplici nexu alas ligat ita ſe implicans, ut ſimul decidant. Sola aquilarum *i* foetus ſuos alit, eſt liberalis, ſola ſine clangore et murmuratione. *i Plin. H. N. l. 10. c. 3.*

ARTICVLVS III.

De Pygargo et Morphno.

Nomen. Pygargus, Gazae albicilla, hinnularia aliis melanaeto et morphno maior eſt, at minor percnoptero.

Deſcriptio. Qui ab Aldrouando exhibetur, maiuſculi galli erat magnitudine, *uertice* ac collo dilute caſtaneo ex cinereo. *Oculi* pupilla nigerrima, iride lutea, *roſtro* adunco et paulo, quam caeteris aquilis, proportione habita, longiore. *Dorſum* alarumque pars ſuperior ferrugineis obſcure plumulis ac ſubnigris integuntur, ut uenter ac ſemora. *Cauda* ab uropygio ad finem usque tota albicat, duae tamen pennae minores maioribus incumbentes extremo nigrae ſunt. *Tibiae* totae ſere nudae, impenſe luteae tabellis ſuper intectae. *Vngues* acerrimi.

Locus. *Colit* oppida et campos, plana et lucos, ſyluas et montes nonnunquam. Romae raro uiſam ex Symmachi epiſtolis colligitur. Adoritur ceruos, ut melanaetus cum hinnulis, a dextro latere inſilit; in oculos inuolat et tamdiu alis percutit, donec praecipites agat. Aetitem in nidum inſert, a quo et is nomen obtinuit. Sed in alendo foetu reliquis eſt difficilior.

Differentiae. Duplex illius *genus* Bellonius recenſet. *Vnum* corpore colore inter album et cinereum ambiguo, extremis *alarum* nigris, ſupina parte tota candicans, quod ardeam uolatu refert, *caput* uerſus terram deprimens et perdicibus, cuniculis, gallinaceis et aliis minutis uolucribus uictitat et ut plurimum oriente et occidente ſole conſpicitur. *Alterum* miluo regali adeo ſimile, ut, niſi hic et minor esſet et uentre intenſius albeſcente, (pennas circa uropygium cum ſuperioribus candidisſimas obtinet) unus ab altero non dignoſceretur. *Vngues* habet atros, crasſos et in fornicem curuatos. Inſectatur alaudas per cam-

pos et cum ſubbuteone de praeda tam acriter certat, ut uterque alis et pedibus conſertis in terram delapſus ſaepiſſime aucupibusin praedam cedat.

Nomen. *† Plin. H. H. l. 10 c. 5.* *Deſcriptio.*

MORPHNOS, πλάγγος, κλάγγος, νηττοφόνος et περκνὸς Graecis, naeuia, clanga, planga aut † plancus, anataria ſeu auicida Latinis dicitur.

a Ariſtot. H. A. l. 9. c. 32.

Veteres eam *a* magnitudine melanaetum ſuperare et nigro ac ſubobſcuro colore, qui tamen naeuis quibusdam interſtinguatur, eſſe ſcribunt. Homerus alas eius tantum patere, quantum ualuae oſtii cuiusdam uiri diuitis, cecinit. Ex recentioribus Aldrouandus nullam ſe uidiſſe, cui omnia ueterum competerent, fatetur. Turnerus apud Geſnerum nomen hoc balbuſardo Anglorum, qui eſt buteone maior, naeuo in capite albo colore fuſco proximo quique ad ripas degit, in terra inter arundineta ſuper aquas nidificat, uolatu non admodum ualet, piſces et cuniculos dilaniat, adſcribit. Bellonius auem ſalconem ſecuplo maiorem, pedibus caeruleis, digitis oblongis, unguibus patulis, Gallis gerfault dictam et terreſtri uenatui adhibitam pro morphno, ſed dubius, obtrudit. Saltus conualles et lacus *incolit*. Aquaticis auibus ut fulicis et anatibus plerumque, ſaepe et piſcibus *uictitat*. Spectanda dimicatio eſt, inquit Plinius, *b* aue ad perfugia litorum tendente, maxime ſi condenſa arundo ſit, aquila inde ictu abigente alae et cum appetit, in lacus cadente umbramque ſuam nanti ſub aqua a litore oſtendente, rurſus aue in diuerſa et, ubi minime ſe credat expectari, emergente. *Naſcitur* ex oſſifragis, ſi Ariſtoteli credimus.

Locus. *Pugna.* *b Plin. H. N. l. 10. c. 3.*

Morphno CONGENER Aldrouandus appellat aquilam ſibi miſſam, cuius magnitudo galli gallinacei erat. Color totius ferrugineus, roſtrum deorſum recta propemodum tendens membranula lutea capiti coniunctum. Extremae alae uerſus uentrem maculis oualibus inſignitae, remiges extremo apice albicantes. Crura hirſuta et albis notis e Baetico adſperſa digiti ſuperne ſquammis, inſerne tabellis ſeu annulis intectae.

Generatio.

ARTICVLVS IV.
De Percnoptero et Oſſifraga.

Nomen.

Percnopteros, qui et cypaetos uel hypaetos, aegypias et otipelargus dicitur.

Deſcriptio.

Breuiter a neteribus, diuerſim a neotericis deſcribitur. Ariſtoteli eſt capite albicante, corpore, quam caeterae dictae maiore, ſed breuioribus alis, longiore cauda, uulturis teferens. Aldrouandus binos eiusdem icones exhibet. Prior chryſaeto non multo minor habet *corpus* coloris caſtanei ad nigrum uergentis, *roſtrum* mediotenus rectum, extremo in uncum inſignem curuatum, ptincipio iuxta frontem album, caetera nigrum. *Caput* ſubalbidum ad fuſcum uergens. *Oculos* iride ſubalbida, pupilla nigra. *Collum* dimidia ſere parte eaque ſuperiore propemodum caluum et pauciſſimis iisque exilibus plumulis conſitum, candicans, ad cuius finem medio ptope collo inſtar pilorum quorundam hirſutorum ac criſporum, plumulae ueluti ſetae oblongae ſupra ceteras plumas extabant. In tergo ueluti cucullus quidam ad medium uſque protenſus in acutum finem, uelut triangulum quendam deſinebat. Alter ignauus, colore pennarum totius fere *corporis* erat fuſco ad caſtaneum obſcurum nergente, quem in ultimo collo nonnihil albicantium ordo continuus, angulum acutum in dorſum exeuntem conſtituens, qui ueluti cuculli humeris inducti baſis erat, diſtinguebat. *Capite* ad occiput usque caluo ita, ut pennae poſt uerbum ſurrectae cuculli ſpeciem exhiberet. Bellonius auem Gallis buſard dictam, buteone maiorem, colotis nigri, alis breuibus ignauam cypaetum uult eſſe. Geſnerus aliam ciconiae forma et coloribus ſimilem. Frigoris impatientem, corporis intenſe calidi, carniuoram, ſed piſces reſpuentem, quae

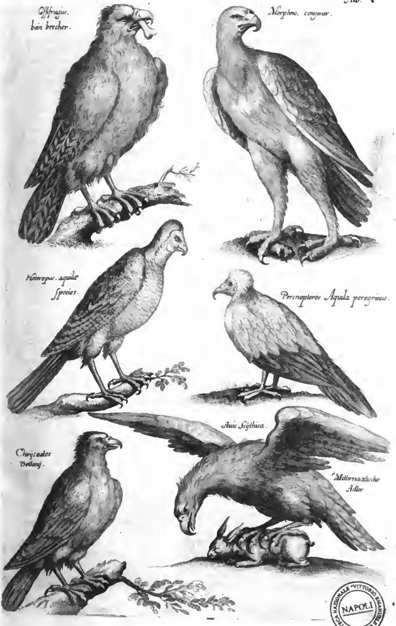
qua-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Tab: V

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

quatuor horas uno loco ſedebat et ſolem aliquando ſplendentem intuebatur, ſi non gypaetum, ex altero ſaltem parente natum credit.

Locus. *Incolit* lucos et plana, ut plurimum montes quandoque in Syria et Aegypto maxime inuenitur.

Nutrimentum. *Cibus* ſoli inter aquilas *a* cadauera. Grauis enim et ad rapinam iners a coruo caeterisque id genus alitibus uerberatus fugatur, capitur. Muribus quoque circa Gazaram Aegypti urbem uictitat. Pullos ſtatim parere Aelianus auditione ſe recepiſſe ſcribit. Auicenna fel eius deſtillatum cum oleo uiolaceo ad aurium dolorem et tinnitum, fimum ad abortum commendat.

a *Ariſt. H. A. l. 9. c. 32*

Nomen. OSSIFRAGA et Osſifragus, Graecis φήνης, Ariſtoteli φήνη. Harpa quoque Sanqualis et immusſulus dicitur.

Deſcriptio. Ariſtoteles *b* de ea: osſifragae magnitudo maior eſt, quam aquilae (chryſaeto nempe excepto.) Color ex cinere albicans. Parum oculis ualet. Nubecula enim eos habet oblaeſos. Quae ab Aldrouando exhibetur, quatuor dodrantes et medium erat longa, nouem alis extenſis ſpithamas lata, libras undecim pendens. *Plumae* totius corporis ſub albo, fuſco et ferrugineo colore uariabant. Cutem proxime ueſtientes molliculae et candidisſimae erant, remiges ex toto ad caſtaneum tendebant. *Caput* et *collum* anguſtis et oblongis pennis rigebat. *Roſtrum* ei duos digitos latum, palmum longum, ſubnigrum, e corneo fuſcum, ab initio membrana quadam ultra narium foramina protenſa marginibus ſuis literam s. exprimente tectum, ita aduncum, ut uncus ſolus pollicem latum adaequaret. *Lingua* humanae ſimillima, lato apice, hamatis utrinque duris et corneis adpendicibus, membranula tenui ad inferiorem mandibulam connexa. *Mandibula* inferior canalis inſtar excauata, palatum medio rimam quandam exhibebat, per quam pituita a capite deſtillabat. De *mento* plumulae tenues uillorum inſtar ad barbae ſpeciem, quod osſifragae *c* Plinius tribuit, propendent. *Crura* fuſcis plumulis aliquantulum fulueſcentibus fere tota obtegebantur. *Vngues* nigerrimi prae atrore ſplendebant et ſemi-circulum ad amusſim repraeſentabunt. Subſtantia ipſorum intus alba et osſea, foris fuſco cortice intecta erat. Duodecim *caudae* pennae albo et nigro maculabantur, intus albae, extus fuſcae. Et haec *externarum* partium ratio eſt. *Interna* ſi attendantur, uuea, quae homini in pupilla perforatur, tenuisſimam quandam membranulam pupillae praetenſam habebat unde, ut Philoſophus notauit, minus uiſu pollet. Pars, quae iridis ambitu clauditur, ne prorſus uiſio praepediretur, ſubtilisſima, ἄχροος et pellucida erat. *Abdomen* pinguedine copioſa redundabat. *Lien* illi rotundae figurae, *uentriculi* corpus membranoſum, fundo ſuperiori orificio latius ingluuie carens, quod de ſua osſifraga Plinius, cuius uicem oeſophagus, ſimul atque iugulum transiit, paulatim ad uentriculum usque dilatatus, gerere uidebatur. *Veſicae* fellis nullum cum *epate* conſortium hoc ſub uentriculo multo immerſum erat adipi. *Vterus* craſſo corpore, pyri forma, ſemine plenus. *Vropygium* medii pugni crasſitudine et adipoſum conſpiciebatur etc. Ad huius genus Bellonii illa, quae corpulentia, colore et ſpecie milui eſt, duabus maculis nigris ad alarum latera notata, capite accipitris ſtellaris, cruribus et pedibus uulturinis etc. non pertinet: ſed illa, quae in comitatu Tyrolenſi, colore accipitrum in dorſo, in uentre albicante, orgyiae diſtentis alis latitudine, rupicapras ex alto ad montes praecipitat et fruſta osſium etiam maiuſcula deglutit, referri huc poteſt: ut et illa, quam Geſnerus plumis albis, capite nudo et flauo, ſaxis iniecta osſa confringentem amici uerbis deſcribit.

b *Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.*

c *Plin. H. N. l. 10.*

Cibus ipſi rupicaprae, hinnuli, canes uenatici, anguillae, culus fruſta in diſſecto uentriculo inuenta tam acuti foetoris erant, ut ſpectatores in animi fere deliquium coniicerentur.

Generatio. Probe *foedificat*, ut pullos ſuos et aquilae, quos iſta nido uolandi facultatem adeptos et edaciuſculos † eiicit,

† *Ariſt. H. A. l. 9. c. 34.*

cit, nutrit et abreptos λιγέως deflet. Vultures minores ex iis progenerari et ex iis magnos, qui omnino non generent, ſcribit *d* Plinius.

d Plin. H. N. l. 10. c. 3.

Antipathia. *Pugnat* cum uipera et ſauciata herba ſoncho ſimili ſibi medetur.

e Lucr. l. 5. *Vox.* *Voces* alias alio in tempore iacit.

Vſus. *Vſum* ſi ſpectes, fel eius cum melle potum *f* leucen curat, ſtercus aridum tritum concoctionem promouet. Venter potus calculos pellit. Inteſtini extremum ad alligatum colicam ſiſtit. Os ad coxam ſuſpenſum uarices ſanat.

f Plin. H. N. l. 30. c. 7.

ARTICVLVS V.

De Anopaea, Aquila alba, Aquila heteropode et Scythica Aue.

Anopaea fit in Homero Odyſſ r. mentio, quae quibusdam eſt ἀφανὴς inuiſibilis ſeu ἀναφερὴς id eſt furſum erecta. Alii πανόπαια ſcribunt et hirundinem intelligunt.

AQVILA ALBA ſeu cygnea magnitudine eſt chryſaeti, candoris niuei, in rupibus circa Rhenum inuenitur. Leporum, cuniculorum, porcellorum et piſcium uenatu uiuit et uolatu tarda eſt.

HETEROPOS Geſneri, ſiniſtrum crus caeruleum, dextrum fuſcum albicans habet, de caetero pectus, collum et uenter fuſca ſunt punctis nigricantibus maculoſa. *Capitis* et ceruicis pennae rigent. *Oculi* ſubrubent, dorſi initium circa alarum ſummitates in gibbum attollitur.

DE SCYTHICA aue ita *a* Ariſtoteles: in Scythia genus auium otides. Haec duos pullus parit. Ouis non incubat, ſed in pelle leporis aut uulpis impoſitos pullos relinquit. Obſeruat in ſumma arbore, an adſit, qui pullos ſubripiat. Quod ſi quis aſcendat, pugnat et uerberat alis, ut aquilae. OlausM. oculatus reſtis utriuſque hiſtoriam confirmat, quam Albert. M. falſi inſimulat.

a Ariſt. H. A. l. 9. c. 33.

NB. *Ad aquilas pertinent itzquantitli et tlacoquantili Indorum, uide infra mantiſſam N°. 1.*

TITVLVS II.

De Vulturibus.

CAPVT PRIMVM.

De Vulturibus in genere.

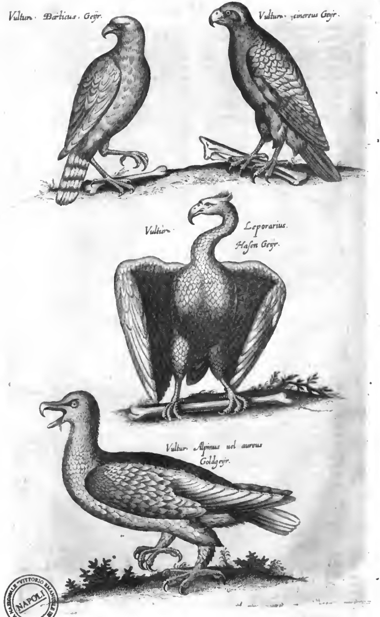
Nomen. Vulturis nomine intelligitur, quae Graecis γὺψ, γύπας, οἰωνος, αἰγυπιὸς, Latinis etiam uulturius, a tardo forſan uolatu et per periphraſin auis Titii, torua, auida, magna, Palatina, Caucaſea dicitur. Lycophron *a* eas olores rapaces, Hermogenes τάφους ἐμψύχους, ſeu ſepulcra animata uocat.

a Lycophr. in Caſſandra.

Deſcriptio. Toto corpore aquilam fere imitatur illamque ſesquialtera proportione, ſi Bellonio credendum, excedit nec tamen, quod in rapacium genere ſolemne, marem foemina magnitudine ſuperat. *Roſtrum* ipſi obuncum, oculi truculenti, quatuor apud Philen narium ſpiracula, unde τετράπνος, quod fabuloſum eſt. *Collum* implume ſeu potius capitis plumae ita breues, ſi cum aquilis conferantur, ut implumes uideantur. *Guttur* longitudine et capacitate, quod propendens ante uentrem ingluuies oſtendit, inſigne, ſub quo ſpatium palmi latitudine, non tam plumis, quam pilis, rufis uitulinis ſimillimis, inſtar leniſſimi cuiusdam uelleris, omni ſcapo calami deſtitutis ueſtitur. *Alarum* incumbens corpori pars leni tota uellere, quod ſoli inter rapaces peculiare integitur. *Crura* tota ad pedes plumoſa contra gelu et frigus munimentum. *Vngues* adunci.

Locus. *Sedes* in altiſſimorum montium iugis ponere *b* Ariſtoteles, *c* Plinius et *d* Homerus ſunt auctores. Poetae Caucaſeas uocant. A recentioribus in Creta, Zacyntho, Apennino, *cap. 7.*

b Ariſt. H. A. l. 6. c. 5. *c. Plin. H. N. l. 10.*

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

d *Homerus Iliade* 2.

nino monte Galliae Aureo uiſi ſunt. Aeſtate in aprica frigoris uitandi cauſa demigrant et in Arabiae deſertis et Aegypti intet Cairum et mare rubrum planis numeroſos Bellonius uidit, quod iter illud camelorum cadaueribus plenum, paſtum ipſis ſuppeditet. *e* Agricola in ſyluis degere asſerit. Iuuenali *f* nidulantur etiam in arboribus. In Creta et alibi in praecipitiis montium mari imminentibus. Propterea Herodotus Brisſonis rhetoris pater ait, † esſe uultures in terra altera nobis ignota eo argumento tum, quod nemo uulturis nidum conſpexerit, tum, quod magno numero repente adparent ſequentes exercitus.

e *Agricola l. de ſubterran.*
f *Iuuenal. Sat.* 14.
† *Ariſt. H. Al.* 6. c. 5.

Nutrimentum

Vicitant morticinis et quidem ſolis illi, qui cum aquilis, osſifragis et accipitribus nullam cognationem habent ſui generis uolucres mortuas, ſi Herodoto Pontico credidimus, ne attingentes quidem. Viuis etiam tum uolucribus, (ruunt enim in anſeres) tum quadrupedibus illi, qui ſpurii ſunt. In *g* Creta et Heluetia agnos, hoedos, lepores, ceruorum hinnullos. In Chiele *h* Ameticae prouincia pecudes inſeſtant.

g *Bellon. l. 2. de Auibus c.* 23.
h *Monard. l. de Aromat.*

Datur quoddam genus, quod torgos et haematorrhophum dicitur.

Venantur a meridie usque ad noctem, ab ortu ſolis ad illud tempus quieſcunt.

Generatio.

De eorum *ſexu, coitu, partu et incubatu* non conueniunt auctores. Foeminas duntaxat inter eos teperiri Aelianus, *k* Orus, *l* Philes, Tzetzes *m* et alii auctores ſunt. His aduerſae auſtro uolantes uel, ſi auſter non ſpiret, ad eurum uentum oris hiatu ſe pandunt. Spiritus uenti influens intra quinque dies, quibus nec cibum nec potum capiunt, ipſos implet. Tertio a conceptu anno non oua, ſed pullos parere geoponicorum ſcriptor Philes et Simocattus produnt, intra centum et uiginti dies oua deponere Orus et Tzetzes. Ariſtoteles *n* et *o* Plinius nidificare ſcribunt. Niphus nidum in Italia uidit. Ille bina complurimum oua ponere reliquit, hic ex Vmbricio aruſpice tria. De tempore partus nihil determinant, hoc interim a diuo Hieronymo proditur, uulturem, cum coeperit oua edere, quippiam ex Indico tractu adferre nucis inſtar intus habens, quod moueatur ſonumque ſubinde reddat. His ueritas ſubſcribere uidetur; attamen cum aquilae, osſifragae et uultures, ut ex Ariſtotele et Plinio palam eſt, promiſcuo coitu inter ſe utantur, facile ex diuerſarum ſpecierum auibus tertia ſterilis, ut ex equa et aſino mula generari poteſt, quae ob ſimilitudinem cum uulturibus, quam aquilis maiorem inter illos potius collocetur.

i *Aelian. H. Al.* 2. c. 46.
k l. 1. *Hierogl.*
l *Phile de propriet. Animal.*
m *Tzetzes Chil.* 12. c. 439.
n *Ariſt. H. Al.* 6. c. 5.
o *Plin. H. N. l.* 10. c. 6.

Educatio.

Educationem ſi uideas, apud *p* Orum centum et uiginti diebus pullis nutriendis inſumit, alimento deficiente ſemoribus ſuis roſtro uellicatis ſanguinem ciet ipſisque ſugendum praebet. Apud Albertum uero unguibus eos uulnerat et de ſuperfluo ſibi cibo paſcit.

p. *Orus l.* 1 *Hieroglyp.*

Aetas.

Extendit *aetatem* ad *q* centeſimum annum.

q. *Ambroſ. l.* 1. *Hexaemer. l.* 5. c. 20.

Quantum ad *facultates et actiones animales*, oriente ſole in occaſum, occidente in ortum proſpicit, ut apud Orum extat. Non ultra maria tantum, ſed pet quingenta *r* etiam millia pasſuum cadauera odoratur, ſeu quod inſtrumenti ſit exquiſiti et ſicci, ſeu quod copioſa ab integris quandoque exercitibus exhalatio ſit, ſeu quod eadem conglobata uentis eodem deferatur.

Iſidor. Origin. l. 12. c. 7.
Viſus.
r *Thom. Aquin. de Animal.* 2. *Comment.* 97.

Volatus.

Mouentur tarde ptopter corporis molem et uolant turmatim.

Ingenium.

Ingenium exinde colligas, quod regiones frigus euitaturi mutent. Aegypto non minus, quam ciconiae aduenae, quod ad idem cadauer, a quo ſatiati ſaepius recesſerunt, identidem redeant et expeditos ad bellum exercitus praeſentione quadam conſequantur ac, ut aliqui addunt, biduo triduoue, imo ſeptenis diebus antea loca circumuolent, in quibus cadauera futura ſunt, quod domi cadauera *s*

s *Nicander in*

Theriac. Antipathia. *t Ariſtot. in Mirabil. Plin. H.N. l. 12. c. 53. u Ael. H. A. l. 6. c. 46. x Plin. H. N. l. 20. c. 5.*

a uenenoſo ſerpente percuſſa fugiant et hepatis morbo laborantes magnarum auium iecinora uorent. Suaueolentia adeo auerſantur, ut ne armenta quidem mortua unguento t adorato illita attingant; imo unguentorum odore perimantur, perit et u mali Punici grano uultur, ſed ſemine ſiſeris x Cretici uehementer oblectatur.

Morbi. Inter eius *morbos* ſunt hepatis obſtructio et pediculi, inſectum uenenoſum pediculo par uel ei, qui in inguine naſcitur, perſimile.

Vſus. *Vſum in medicina* partes eius magnum obtinent. Medicamentum ex integro ab Aetio y paratur ad abſceſſus, condylomata, ſtrumas. Cerebrum capiti uel naribus cum oleo cedrino illitum dolorem eiusdem ſedat. Cor pulli adalligatum aduerſum comitialem morbum praedicatur. Serenus iecur ad iecoris dolores commendat. Fel ophthalmicis bene ex Sammonico admiſcetur. Penna pedibus ſubiecta parturientes adiuuar; ſed, niſi tempeſtiue auferatur, in uteri procidentiam coniicit. Si dentes ea ſcalpentur, acidum anhelitum reddit. Nidore pennarum, ſi urantur, ſerpentes fugantur. Pellis uentriculo appoſita z concoctionem egregie iuuat. Nerui † ex cruribus et ſummis pedibus collecti et ad talos aegri adligati podagram curant. Externa ſi attendas, ex oſſibus uulturis tibias * Scythae anthropophagi Malenchleni et Arimaſpi conficiebanr. Ex cruribus candelabra quidam, quod ipſa innata ui uenenum explorare et attrahere crederent.

y Aet. l. 13. c. 124. Galen. Euporiſt. l. 9. c. 91. *z Lemn. de occult. Naturae. c. 26. † Trallian. l. 11. * Pollux Onam. l. 4. c. 10.*

CAPVT II.

De Vulturum Differentiis.

† Ariſt. l. 8. c. 3. Vulturum duo duntaxat *genera* Ariſtoteles † agnoſcit; at neoterici plura eſſe obſeruant.

Primum eſt albicantius et paruum, quod in montibus * Rheni, Danubii, Heluetiorum circa Clauonam adparet et in Scythia et ſubiectis ſeptentrioni regionibus frequens eſt.

** Albert. l. 7. de Animalib. c. 8.*

Alterum σποδιωδέστερον ſeu magis cinereum, cuius pilos ſeu plumulas albas capillaceas et capillamentorum inſtar ſubtiles adeo candidas eſſe Bellonius ſcribit, ut pellem ſubdititiam et elaboratam muſtelae alpinae albae ſeu etiam uulpis albae eſſe quispiam exiſtimare poſſet.

Tertium Baeticum, quod aquila paulo minus habet pennas colli, dorſi, uentris totiusque adeo corporis caſtaneo colore tinctas, dorſi et laterum exiguas et ſquammarum inſtar latiuſculas, quae dorſum, uentriculum, uentrem et uropygii radicem ueſtiunt, rufas plumas uerticis breuiculas ac curtas, ſi aquilis comparetur. Colli anguſtas ac longiuſculas, quales gallis gallinaceis et ſturnis propendent. Crura breuia plumis undiquaque ad ſuperiorum uſque digitorum partem contecta.

Quartum nigrum, quod eſt cauda breui, alarum et caudae pennis eiusdem cum Baetico coloris. Albertus minus hoc, ſed uiribus praeſtantius ſcribit.

Quintum leporarium, roſtro obunco, nigro, foedis oculis, corpore firmo et magno, alis latis, cauda longa et directa, colore in rutilo nigricante, quod ex uulture et aquila compoſitum uidetur et illud, quod Homero Albertus *melanocon* uocari ſcribit. Huic enim peculiare leporibus inſidiari et ſolus inter caeteros uelox et ad docendum aptus eſt.

Sextum aureum Geſneri, quod ita deſcribit: longus eſt a roſtro ad extremam caudam ſex dodrantes et paulo amplius ad extremos ungues quinque dodrantes aut paulo minus, longitudo ſuperioris roſtri, quantum illud aperitur, ſeptem

fere

ſere digiti tranſuerſi. *Caudae* longitudo circiter tres dodrantes. Tota *pars ſupina*, id eſt collum inferius, pectus et uenter et pedes quoque rufo colore ſunt, dilutiore quidem caudam uerſus, rubentiore uerſus caput. Digiti pedum fuſco uel corneo colore ſunt. Alarum penna longiſſima quatuor dodrantes aequat. Subnigricant ſeu fuſco ſunt omnes alarum pennae uno fere colore, paruulae tamen ſupremae in alis nigriores ſunt, ut per medium aliae ſubrufis maculis, aliae ſubalbidae circa imum diſtinguuntur, eo nigriores antem ſunt, quo propiores dorſo, ubi prae nigredine ſplendent. Pennae per medium dorſum nigrae ſunt ſplendentque in earum medio cauliculi albi praeſertim, quae circa medium dorſum ſunt et dimidia colli parte, reliqua enim colli pars pennas ex albido rufas habet. Caudae pennis idem color eſt, qui alarum, nempe fuſcus. Hiſce addit Albertus quoddam collo craſſo alisque ad dorſum ualde retortis et magno pectore, quod frequenter in ripis maris degit et, quod uenatur, eo defert.

TITVLVS III.

De Accipitribus.

CAPVT I.

De Accipitribus in genere.

Accipiter uultures excipiat auis, cuius tanta apud ueteres ueneratio, ut et *a* praeſagiendi poſt exactam hanc uitam ui pollere crediderint et legem, qua capitis damnatur, qui eum etiam imprudens occidiſſet, tulerint, tanta apud Aegyptios, ut ipſum *b* ſoli acceptum putarent, picto *c* Oſirim proponerent, Tentyritae *d* et Philarum *e* incolae ſanctiſſime colerent, interſectum ſepulcri honore adficerent et in urbem *f* Butim aſportarent ſeu, quod ipſius ſubſtantiam ex ſanguine et ſpiritu conſtare *g* dicerent ſeu, quod regionem a uenenatis animalibus *h* eos repurgare cernerent, ſeu quod accipiter priſcis temporibus librum puniceis literis ſcriptum, in quo cultus deorum ſorma continebatur, Thebas ad ſacerdotes detuliſſe *i* crederetur.

a *Porphyr. Lib. 4. de abſtinent.*
b *Porphyr ibid.*
c *Plutarch. de Iſide et Oſiride.*
d *Aelian l. 10. de Animal. c. 24.*
e *Strabo l. 17. Geogr.*
f *Herodot. in Euterp.*
g *Porphyr. l. c.*
h *Diodor. Sicul. l. 2. c. 4.*
Euſeb. l. 2. de praep. Euangel.
i *Diod. l. c.*

Nomen. Dicitur Graecis communiter ἱέραξ, Macedonibus γαραὸς, apud Lybias βάρβας, Heſychio κίρκνος, Tyrrhenis ἄρακος, aliis μέρμνης. Latinis accipiter, ſeu a rapacitate, ſeu, quod ter ſit acceptus. Vnde et ſacer ales uocatur.

Deſcriptio. *Auem ipſam* ſi ſpectes, corporis ipſi *moles* incerta. Nonnunquam uix aquilis cedit, in Aegypto *k* minores, quam in Graecia, in regionibus aquiloni obuerſis et rupibus, quia ſanguine et ſpiritu abundant, maiores. Maior mare foemina, quod in illo humidum ab immodico abſumatur calore, in hac ſanguis cum moderato calore copioſior, multum argumento materiae ſuppeditet. *Color* ipſis ut plurimum ex albido fuluo et nigro diuerſus maculisque diſtinctus, alibi albi et leucophaei reperiuntur et, qui in frutice ſpinoſo aut acere habitant, ad rufum aut nigrum declinant, qui in ſago, ad giluum ſeu pallidum. *Caro* eſt aſperior, quam *l* cuculi copioſioribus plumis integitur, quam grauiores aues, quod ſuperflua materia ad pennas amandetur eorumque generationi ſeruiat. *Roſtrum* habet aduncum extremo plerumque corneum. *Oculos* ſplendidos, unde ſoli ſacri et perpetuo mobiles, quorum color cum aetate mutatur. *Cerebrum* copioſum, linguam latam principio obtuſam nec bifidam nec acutam. *Pectus* acutiſſimum modica carne munitum. *Alas* rapacium acutiores. Anhelitum foeditum, *cor* magnum, cuſpide obtuſa. *Lienem* adeo exi-

k *Ariſt. l. 9. Hiſtor. A. C. 28.*
l *Athen. H. A. l. 8. c. 9.*

guum, ut ſenſum prope modum effugiat. Fel nonnunquam aerugineum iecori et inteſtino adiunctum.

Locus.

Si *loca* ſpectes, frequentiſſimi ſunt in Anglia, Suecia, Pruſſia, Liuonia, Ruſſia, quod iſtae auibus tardioris uolatus et multae carnis abundent: minus frequentes in Syria, Perſia, Africa, Graecia et Creta. *Nidulantur* in praeruptis et altis rupibus, in Alpibus inprimis, ſed uel inter uepreta uel *n* in arboribus, acere inprimis, fago, quercu, abiete, pinu. Qui Maſſiliae *o* agros incolunt, humi foetificant nec alibi naſcuntur.

n *Homer. Odyſſ.* ε.
o *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 8.
Nutrimentum.
p *l.* 8. *Hiſtor. c.* 38.
q *in uoce* ἱέρ.
r *Plut. de Iſide et Oſiride.*
s *Gyllius in Aelian.*

Potu omni, tinnunculo excepto, abſtinent, ſi Ariſtoteli *p* et Suidae *q* credimus, bibere *r* Plutarchus etiam, poſtquam hominis defuncti corpus tetigerit, ſi adfluentis copiae aqua inuitetur, *s* Gyllius prodidere, quamdiu uiuentium ſanguis ſedandae ſiti ſufficit, non bibere: ſi exanguibus ueſci cogatur, potare credibile. *Cibus* ipſis aues, gallinacei inprimis et columbacei generis, turdi, fringillae, coturnices, corui, picae, cornices, nobilioribus cancri et caro leporina uehementer ſapiunt, uilioribus etiam mures, ranae et talpae, manſuetis quoque fruges et panis. Nec a cordibus, quod cum *t* Ariſtotele *u* Plinius et Aelianus non credidere, teſte Alberto *x* et Aldrouando abſtinent, quin cerebro e cranio diuulſo et abſumto, reliquum corpus inuolant. Nulli ad reliquias praedae ſuae reuertuntur, *z* dum ſyluestres ſunt, nec unquam cadaueri inſidere niſi, ſed omnes interdum tam auidi, ut ſtercora prae fame deglutiant. *Venatur* autem accipiter non tantum turtures, gallinas albas maxime *a* propter candoris inſigne, anates, cornices, ſturnos, picas etc. ſed et proprium genus, quod praeterquam aquilae et olori, ut quibusdam placet, nulli aliarum auium cum eo commune eſt. Cuculus ab eodem abſumitur, *b* ſi quando una adparuere, ſola omnium auis a ſuo genere interemta. Leporem poſtquam cepit, ſiniſtrum pedem terrae infigit, dextro praedam retinet et, quamprimum poteſt, oculos eius eruit. Venaturus ſolus uolitat, praeda conſpecta humilis prope terram fertur et omni conamine inſtat, ſi primo niſu fruſtratur, perſequi deſinit et ſibi indignatur.

t *Ariſtot.* 9. *Hiſtor. c.* 11.
u *Plin. H. N. l.* 23 *de Animalib.*
z *Albert. l.* 6.
a *Columella l.* 9. *de re ruſt.*
b *Ariſtol. H. A. l.* 6. *c.* 7. *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 9.

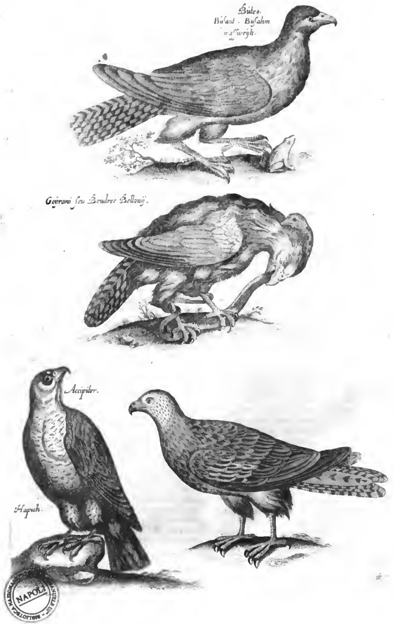
Generatio.
c *Ariſt.* 2. *de gener. Anim. c.* 1.
d *Ariſt.* 2. *de gener. Animal. c.* 5.
e *Aelian. l.* 2. *de Animal. c.* 43.

Foecunditate negata, quod humorem *c* ad crura, ungues, pennas et genitalia loca ſimul nequeat transmittere natura; *ſalacitatem* ipſi adſcripſit antiquitas. Certe et cum aquilis *d* coeunt et aſteria cum accipitre congreditur. Quoddam genus, cum in uenerem ruit, minimarum etiam auium morſibus patet; aliud *e* more hominum amatoria leuitate flagrantium foeminas ſemper ſectatur, abſentes clangore proſequitur. Aegyptii foeminam una die requiſitam, quantumlibet ſeceſſerit, a marito uocatam obſequi tradunt et inde foeminas morigeras titulo accipitris honeſtant. Tria ut plurimum quatuor aut quinque *f* quandoque *oua* pariunt et uicenis diebus incubant.

f *Albert. l.* 10. *c.* 8.
Aetas.
a *Aelian. l.* 10. *de Animal. c.* 14.
b ἱερακοσόφιον. *Demetrii ed. Rigaltii.*
Morbi.

Aetas huius auis in multos ſe protendit annos. Aegyptii *a* ad ſeptingentos peruenire, ſed falſo aſſeruerunt. Multis etiam infeſtatur *morbis*, *b* nempe difficultate reſpirandi et tum ſonum elidit, aliquando oſcitatur et uomit, tineolis et tum ipſi uenter et collum glabeſcunt, cholera, in qua liquorem uiridem euomit. Spongia, qua adfectus praeter conſuetudinem bibit, multum ſeſſitat, nec ex manu nec ex pertica diſcedit. Febri, tum puſtulas ſiligini ſimiles in ore habet. Tineis, tum caudam frequenter motitat. Suppreſſione alui, tum crebro anulum perticae admouet et excrementa nigra reddit. Intemperie frigida et tum excrementa crocea aut cruenta reddit, alas autem remiſſas et laxas, capitis plumas horrentes habet. Pituita ſicca et tum liquorem per nares non emittit. Grauedine et tum ipſi liquor per nares, ſpuma per oculos elabitur. Tremore et tum pinnas, ut ſtruthiocamelus habet et uolare nequit. Plura apud citatum auctorem uide. *Vox* accipitribus alia alio tempore et generi. Apud Graecos uerbo ῥυζᾶν per onomapopoeiam confictο, apud Latinos pipandi exprimitur. Gallinae ſi eam audie-

Tab VII

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

audierint, dum interim incubant, oua uitiantur. *Viſus* tam acer, *d* ut nullo negotio aduerſos ſolis radios intueatur. Hinc dicitur Ariſtophani παντόφθαλμος omnioculus. Cum Apolline, qui eſt ſol, magnam conuenientiam habere credebatur et eiuſdem *e* imagine ſolem denotari Aegyptiis ſolitum.

Viſus.
d Aelian. H. A. l. 10. c. 14.
e Plut. lib. de Iſide Oſiride.

VOLATV ſunt uelociſſimi et adeo celeres, ut uel ideo *f* ἱπποτοξόται, ξιφίαι et ἱέρακες παρὰ τῷ ῥᾷον ἵεσθαι a facili motu dicantur, ſoli, qui uelociſſimus ſacri ſint et ſummam cum igne *g* cognationem habere credantur. Ita ſane ſe aliquando efferunt, ut humanum uiſum effugiant, nihilominus praedam inde uiſam iaculo citius demiſſi adſequuntur. Peculiare illis et cum ſola noctua commune, in aere ſeſe reſupinare, caudam deorſum et alas expandere, his uice ſoli uti.

Homer. Iliad. u. Volatus.
f Ariſtoph. in Auib.
g Aelian. l. 10. c. 24.

INGENIVM ex parte attigimus, ſolitariam ſemper, praeterquam tempore coitus uolare, iuſtae magnitudinis cum uulpibus etiam aquilis et uulturibus certare, in Thraciae *i* parte ſupra Amphipolim cum hominibus ſocietate quadam aucupatum fuiſſe, in toto auium genere docillimam eſſe, auem ſibi forte ſub noctem oblatam totam noctem ſub pedibus tenere, exoriente ſole manumittere, obuiam non perſequi, tandem ſucco hieracii herbae oculos tingere, ſic claritatem priſtinam recuperare, addi poteſt. De caetero mortuum *k* lugere et in oculos eius terram ingerere, noctuae a reliquis auibus infeſtatae auxiliari. Turturem deprehenſam *m* dimittere, unde Aegyptii, ne quando imprudentes auem ab accipitre dimiſſam guſtent, toto eorum genere in cibo abſtinent, a *n* tinnunculo, *o* crocodilo et uite nigra ſibi metuere, cum ſaluia, mentha, abiete et ſalice ſympathiam habere auctores quidam prodiderunt.

Ingenium.
i Aelian. H. A. 2. c. 42 Plin. l. 10. c. 8.
k Aelian. l. 10. c. 17.
m Porphyr. l. 4. de abſtinent.
n Plin. l. 10. c. 37.
o Plut. in Iſide et Oſiride.

Vſum ſi ſpectes, pulli ſuaues ſunt ualde, adultorum caro dulcis et leuis. Totus aſſus et in cibum ſumtus morbum ſacrum, in roſaceo elixus oculorum uitia, puluis, in quo ſe uolutauit, lino rutilo aegri collo adligatus quartanam, adeps oculis inunctus caliginem, oculi a collo ſuſpenſi tertianam depellere, ſed fruſtra creduntur. Stercus in uino dulci tritum *p* conceptum iuuare, fumum uero *q* ex eo, ſpolio ſerpentis, opopanace, myrrha, galbano, caſtoreo, ſulfure citrino et felle uaccino excitatum et per fiſtulam in uterum exceptum foetum educere credibile eſt.

Vſus.
p Hippocr. de morbis mulier.
q Vellanian. in Breuia.

CAPVT II.

De Accipitribus in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Aſteria, Accipitre Palumbario et Fringillario.

a Ariſt. l. 9. Hiſtor. c. 36.

ASTERIAS, qui et aſtur aliis, corpore eſt grandi et oblongiore, unde palumbario *a* comparatur, punctis et notis quibusdam ſtellas referentibus reſpergitur, hinc ipſi nomen. *Capitis* pars anterior extenſa paulatim eſt in roſtrum. *Oculi* uarii et pellucidi. *Collum* longius aquilino. Femora longiora, quam falconum, crura horum reſpectu breuia et craſſa. Pedes magni. Cauda ob longitudinem dependet. Eſt ex eorum genere, qui, quod emiſſi praeterito pugno reuocentur, pugillares manſuefactariis dicuntur. *Differentias* ſortiuntur aſtures uarias. *A natura.* Alii aut rupes mari adiacentes incolunt aut flumina et aquas dulces ſectantur, qui humilem prope terram uolatum exercent et clandeſtino aſtu praedam adoriuntur. Alii diſſitis a mari locis delectantur et ex excelſis arboribus praedam deſpiciunt et infeſtant. A *ſexu*, in quo foemina colore ad aquilam accedit, niſi quod maculis denſioribus et rufis adſpergatur. *A magnitudine*, quae aſtures ita commendat, ut in Syria aues, quae praedae

dae ac aucupio ſeruiunt, ad pondus emantur. *A loco*, ſunt namque *Armeni*, qui oculos habent uirides et, ſi cum dorſo nigricantes, optimi cenſentur, crura candida, pedes magnos. *Perſis* corpus grande plumis bene ueſtitum, oculi concaui, ſupercilia pendentia. *Graecis* caput grande et rarae in collo plumae. *Africanis* dorſum nigrum, oculi in iuuentute nigri, aetatis progreſſu rufeſcunt. *Sardis* pennae nigrae, crura breuia, femora longa, pedes pallidi. *Illyricis* ſiue Sclauis, ſtatura mediocris, pennae rubrae, maiori ex parte prunarum candentium ad inſtar, pedes magni, femora ab interna parte plana, uolae manus inſtar aequalia. *Alpinis* corpus magnum, oblongum, pedes fere candidi, ſufficiens ad leporum uenationem robur. *Germanis* oculi iris et ſuprema capiti contigua roſtri pars, crura, tibiae et pedes crocea. Pennae caudae nigris et canis iisque latis et obliquis maculis adſperguntur, colli ſuperioris et capitis rufeſcunt et punctulis nigris interſtinguuntur. Carcani Aſtocellus eſt forte Tardici et Bellonii ſemiaſtur.

ACCIPITER PALVMBARIVS, qui Graecis eſt φασσοφόνος, φαβοτύπος et φαβοκτόνος ſeu columbicida, quis ſit, certo dici non poteſt. Ariſtoteles *b* meram nomenclaturam ſuppeditat et ſimpliciter accipitrem nominat. Ephesius a Niſpho citatus falconem gentilem uulgo dictum ex eo facit. Alberto cum aſture idem eſſe uidetur, Turnero cum fringillario idem. Ariſtoteli eſt chalcidis auis magnitudine et carniuorus, Porphyrio omnium celerrime uolat.

b l. 8. Hiſt. c. 3.

l. 3. de abſtin. ab animal.

ACCIPITER FRINGILLARIVS Graecis ueteribus σπιζίας, recentioribus ζωτίξι, corrupto forte ab oxyptero uocabulo, Latinis niſus, quod ei Alberti, ni fallor primum aeuo impoſitum eſt, ſed non Ouidii, cui niſus idem cum haliaeto, aliquibus ſparuerius ab Italorum ſparuiero dicitur. *Mas*, qui Muſcetus uocatur et foemina minor eſt quique ab Aldrouando exhibetur, *roſtrum* habet breue unco acutisſimo praeditum coloris cornei ſubcaerulei. *Oculi* pupillam ocbrae colore pallido lutea iris excipit, quod reliquum eſt intentu flauet. *Caput*, collum, pectus, uenter, crura albicant et uariis maculis diſtinguuntur. *Dorſum* et alas maculae multae albae reſpergunt. *Cauda* nigris et fuſcis maculis transuerſim ornata reliqui fere corporis longitudinem aequat. *Pedes* et tibiae crocei ſunt coloris. *Foeminae* uertex, collum, dorſum, alae coloris ſunt obſcure fuſci. In *Sincipite* et alarum medio, qua dorſo incumbunt, alba macula conſpicitur. *Pars* totius corporis *prona* eſt candida et transuerſis lineis luteis interſecatur. *Degit* tempore hyberno in ſyluis caeduis earumque gracilibus. Non ante occidentem ſolem ad ſedem ſuam reuertitur. Plerumque aduerſo uento *uolat*. In legibus Salicis de eo legitur, quod, qui furatus fuerit, centum et uiginti denarios perſoluere deprehenſus teneatur. *Diuiduntur* ab *aetate* in *nidarios*, *ramularios*, qui necdum plumarum depoſuerunt exuuium et mutatos. *A loco natali* in *Illyricos*, qui ut plurimum lumbos ac dorſum nigra obtinent et uitam breuem agunt. *Orientales*, quibus cauda duodenis pennis inſtruitur. *Africanos*, quibus oculi nigri, pectus nigris et transuerſis maculis uarium, alae longae. *Tridentinos*, qui ſunt proceri, uolaces, ſaepe captas alaudas in terram deorſum deiiciunt, mox ſurſum adripiunt. *Vincentinos*, qui aut in montibus Vincentinis naſcuntur et omnes ſtatura ſunt exigua aut in Mucroſticanis Spinaroli dicti, capite magno, reliquis minores et ad aucupia inepti: et *ignotos*, qui corpore mediocres, maculis ferrugineis ad rubrum inclinantibus reſperguntur. *A colore* albos namque in ſeptentrionalibus oris reperiri Olaus Magnus auctor eſt.

ARTI-

Digitized by Google

Tab: VIII

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ARTICVLVS II.

De Circo Aeſalone et Tinnunculo.

Nomen. CIRCVS Heſiodo ἴρηξ κίρκος, Homero et Ariſtoteli κίρκος ſimpliciter, Feſto circanea uel circenda, forte, quod, cum inſideatur, circuitum in aere faciat, dicitur.

Deſcriptio. Si deſcriptionem Bellonii ſequimur, haud multo miluo minor eſt. *Capitis* uertex et guttur inferius ex rufo albicant, plumulae, quae auditus foramina tegunt nigrae ſunt. *Roſtrum* capiti continuum plumbeum eſt, extremum atrum. *Collum* breue. *Crura* gracilia, lutea falſo altero claudicare Plinius prodidit.

Locus. Galliae eſt inquilina et ibidem in Arueniae planis *nidulatur*.

Nutrimentum. Cuniculos, uulpes, *a* columbos, *b* turtures, *c* mures *d infeſtat*. Bibit, cum in maritimis uerſatur. Amaraginem, lactucam ſyluestrem uel crocum nido imponere creditur.

Vox. Volatus. *Vox* ipſi acuta *e* et clangere dicitur idque tum facit, *f* cum praedae propinquus de ea apprehenda eſt ſollicitus. *Volat* in gyrum et quidem uelociſſime, hinc *g* Homero ἐλαφρότατος, ταχὺς, ἄγγελος, Oppiano equis liberis uelociſſimis celerior.

Plin. li. 10. N.N. c. 8. — *a Ariſt l. 9. Hiſtor. c. 5.* — *b Aelian. l. 3. c. 45. de Animal.* — *c Aelian. l. 6. c. 45. de Animal.* — *d Homer. in Batrachomyomachia.* — *e Homer. Iliad. χ.* — *f Euſtat. in citati Homeri locum.* — *g Odiſſ. u.*

Nomen. AESALO, qui Turnero ſmerillus, Iſidoro merillus, Creſcentienſi iſmerlus, Alberto mirle, inter rapaces minimus eſt et tum corporis ſpecie, tum pennarum colore falcones refert.

Nutrimentum. Perdices et columbas *uenatur*, alaudas tam auide, ut ad *h* clibanum uſque ardentem, puteum uel hominum ueſtes offendat, ſi peritia et uſus accedat; quatuor merilli cygnum etiam deiiciunt. Solus omni tempore *i* adparet, quod tamen buteoni Ariſtoteles *k* adſcribit.

Inimicitia. *Inimicitias* cum *l* uulpe et coruo gerit, illius catulos interficit, huius oua confringit. Corui uulpibus auxiliantur.

h Creſcent. l. 10. c. 13. — *i Plin. l. 10. c. 8.* — *k l. 8. Hiſt. c. 3* — *l Ariſt. l. 9. Plin. l. 10. c. 74.*

Nomen. TINNVNCVLVS Gazae aliquando triſtunculus, ut Italis triſtarellus et canibellus et gauinellus. Graecis κεγχρὶς, κεγχρίας, κεγχρίτης et κερχνηΐς, quod multis milii inſtar punctis inſignis ſit, dicitur.

Deſcriptio. *Mas*, prout ab *m* Aldrouando deſcribitur, habebat *caput* in ſummo uertice nonnihil compreſſum, coloris cum uniuerſa ceruice ad dorſi initium fermè cinerei. *Roſtrum* ſtatim deorſum molli decliuitate tendens unco inſigni ac longiuſculo, cuius pars capiti contigua fuluescit, media colore eſt cinereo, ad latera appendix erat hemicycli forma. *Alas* et dorſum ferrugineis pennis notis atris diſtinctis, gulam, pectus, uentrem flauis maculis nigris perſperſis ueſtitum. Alas oblongas et quinque digitorum ſpatio ultra uropygium extenſas. *Caudam* maxima ſui parte cineream reliqui corporis longitudinem aequantem. *Foeminae*, quae maior erat, *roſtrum* breuius cum roſtro magis recuruo cinereum. *Dorſi* et alarum pars ſuperior ferruginea ad ruſum accedens. Pennae extremae dorſi cinerei coloris et notis transuerſim fuſcis obliquis utrinque in angulum medio ſcapo coeuntibus maculatae. Habet Aldrouandus et tinnunculum foeminam alteram, cuius deſcriptionem apud eundem uide.

m l. 5. Ornithol. c. 6.

Locus. Nidulatur in altis aedificiis, muris, turribus et cauis quercubus, monedularum more, non ſuper fronde, ſed in latibulis.

Generatio. Foeminas mas ſemper ſectatur, *n* de abſentibus dolet. Illae ſupra quaterna *o oua* edunt minii modo rubentia. *Pullos* tam diu alit, donec proprio uolatu uiuere poſſint.

Nutrimentum. *Victitat* papilionibus, locuſtis, ueſpis, muribus. Inuentus aliquando in nido eius et ſerpens, ſed et ipſe in picarum nido cum pullis inuentus eſt. Bibat annon dubium. Ariſtoteles *p* raro et ſolum inter uncungues tradit. Aelianus *q* et Suidas nullo potu indigere ſcribunt.

n Aelian. l. 2. de Animal. c. 43. — *o Ariſt. l. 3 de gener. c. 1.* — *p l. 3. de gener. c. 1.* — *q l. 2. de Animal. cap. 43.*

Cum columbis ſingularem colit amicitiam, cum accipitribus aliis etſi ſui generis capitalem hoſtilitatem exercet. Ideo *r* Plinius: auis, quae tinnunculus uocatur, cum columbis habenda eſt. Defendit enim illas terretque accipitres naturali potentia in tantum, ut uiſum eius uocemque fugiant. Hac de cauſa praecipuus columbis amor eorum feruntque, ſi in quatuor angulis defodiantur in ollis nouis oblitis, non mutare ſedem columbas. Fumus eius albugines oculorum *s* extenuat.

r l. 10. Hiſtor. Nat. c. 37.

s Plin. l. 29. Hiſt. Nat. cap. ult.

ARTICVLVS III.

De Buteone, Subbuteone, aliis Accipitrum apud Ariſtotelem generibus et ſacro Aegyptio.

Nomen. BVTEONES, qui et a numero *a* teſtium triorchis, Marcello, millo dicitur, quae ternam deſcriptionem Aldrouandus exhibet.

a Plin. l. 10. c. 28.

Deſcriptio. *Prima* ſub nomine buteonis ex montibus Vineolanis allati ponitur. *Corpus* erecti duarum ſpithamarum erat. *Caput* habebat compreſſum, figura trigona. *Roſtrum* nigrum membrana circa nares lutea ueſtitum. Iridem circa pupillam in *oculis* nigerrimam. *Collum* breue et plumoſum. *Dorſum* ad caudam coloris ferruginei. *Altera* ex Geſnero ſub Bushardi ut Sabaudis dicitur, maris cognomento eaque duplex. Magnitudine *prior* magnam gallinam referebat. Caput pennis fuſcis integebatur. Collum breuiſſimum erat. Pennae in tergo fuſcae, extremae nonnihil rufi coloris prae ſe ferebant, in uentre et pectore albicantes nigriſque pleraeque maculis per medium inſignes uiſebantur. *Teſtes* deerant. *Alteri*, circulus in oculis flauiſſimus iridem nigram ambiebat, colore nonnihil a ſuperiore uariebat. Venter, latera et crura ſuperius plumis albis ueſtiebantur, quas latiuſculi circuli obſcure rufi per transuerſum diſtinguebant. *Teſtes* bini albi et puſilli ad ſpinam dorſi inter utrumque renem conſederant, in quorum medio particula teſte minor et flaua teſticulo proportione reſpondens uiſebatur. *Tertia* eſt Bellonii ſub nomine Guyrani ſeu Boudree. Huic roſtrum eſt curtum, acie nigrum et hamatum, narium regio et rictus flaueſcunt. Venter plumis candidis, quarum apicem macula nigra iuxta ſcapi medii ductum inſignis. ueſtitur. Rectrices alarum plumae crenas inſtar ſerrae exhibent nigras, ubi albere incipiunt. Caudae color uarietate attaginis ſimilis. Crura antica et poſtica annulis imbricata. *Quarta* eſt illius, in quo diſſecto tres teſtes inuenti et qui hactenus deſcriptis in omnibus fere conformis erat.

Victus ipſi ex herbis *b* ſclarea, aſperula ſeu alyſſo et matriſylua; ex animalibus, *k* mures, ranae, rubetae, lacertae, limaces, ſerpentes, ſcolopendrae, erucae. Erepta illi aliquando ab *d* ardea et anguilla, inuenta in diſſecti uentriculo et talpa. *Volatus* eſt tardi, tam deſes etiam, ut telo petitus uix ad tertium ictum cedere dicatur, ideo nullo negotio capitur.

Nutrimentum.
b Bellon. l. 2. de Auib. c. 10.
h c. Ariſt. 9. Hiſt. c. 1.
d Simonid. apud Athen.

Vſus ipſius tum in *cibo*, tum in *medicina*. Sane et in Balearibus inſulis *e* et apud Aruernos Galliae populos in honore menſarum eſt. Carnem quippe habet teneram, hyeme praeſertim et dulcem. Teſticuli ex *f* aqua fontis cum melle decocti ad uenerem commendantur.

Vſus.
e Plin. l. 10. c. 49.
f Bapt. Porta l. 3. c. 34.

SVBBVTEO ſeu hypotriorchis, quod nomen Ariſtoteles *g* illis, qui in accipitrum genere latiores ſunt adſcribit, prout ab Aldrouando deſcribitur, uerticem habet ex cinereo et caſtaneo ad nigrum uergentem eiusdemque coloris macula una a capite per tempora ad gulae latera deſcendit; altera ab initio

Pythogenon.
Deſcriptio.
g Ariſt. H. A. l. 9. c. 36.

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

rictus ſub oculis utrimque per gulam in longum protenditur. *Palpebrae* ſunt ſubluteae. Plumae menti et gulae totae albae et color ille continuus ad ceruicis et uerticis per tempora initium, quod minori oculorum cantho ex oppoſito eſt, perducitur. Pectoris totius plumae nec non et uentris medio macula fuſca oblonga notatae in oris albicant. In pedum *planta* tubercula ueluti calli ubique eminent. In nemoribus celſis et denſis degit et homines, quos perdicum uel coturnicum uenationi operam dare conſpexit, ipſi inſequi ſolemne eſt, ut auiculas canum metu ſubuolantes adripiat. Sed haec de iſtis ſufficiunt, quid uero *b* Ariſtoteles per *h l.9. Hiſt. c. 36.* pernem, percum, rubetarium et leuem intelligat, disquiritur. *Pernos* apud Heſychium et Phauorinum genus uenatorii eſt accipitris, ultra ignoratur. *Percus* ſeu percnus idem cum fringillario propter alarum nigritiem eſſe uidetur. Ariſtoteles per fringillarium niſum foeminam, per percnum marem uulgo maſchettum dictum forte intellexit. *Leuis* quis ſit, ignoratur. Bellonius ſmerillum eſſe exiſtimat. *Rubetarius* uel idem eſt cum leui, quia de utroque Ariſtoteles. Abunde uiuunt et humiuolae ſunt uel milui ſpecies. Qui SACER AEGYPTIVS Bellonio dicitur, corporis magnitudine coruum refe[illegible], capite miluum, colore ad falconem ſacrum accedit. In Aegypto eſt frequentior, quam ulla alia auis, quae rapto uiuit. Rara in Syria conſpicitur, ſed et in Caramania aliquando. Serpentibus potiſſimum ueſcitur. Vnde ei olim apud incolas tanta *i* reuerentia, ut illius uel *i Herodot. in Euterpe.* per imprudentiam occiſor morte mulctaretur, ipſa mortua honorifice ſepeliretur.

ARTICVLVS IV.

De Lanariis et Collurionibus.

De lanariorum ignobili genere buteonibus rectius adnumerando hic res eſt, de nobili inter falcones agemus. *Nomen.* *Nomen* ipſi ſeu a laniandis auibus ſeu, quod plumas lanarum inſtar molles habeat. Aliquando lanius molliceps, falco albus, degener et buteo albus dicitur.

n Aldrouand. l. 5. c. 11. Aldrouandus *n* duplicem iconem exhibet. *Prior* accipitri palumbario magnitudine par, *uertice* erat lato, capite et collo craſſis, omnibus, uti et uentre tota parte prona, femoribus, uropygio et cauda inferna. Inter oculi canthum maiorem et roſtrum maculam habebat nigram, alas oblongas longe ultra uropygium protenſas, *tibias* luteas et pro reliqui corporis portione ualde graciles, easdem a poplite ad ungues paulo plus palmo longas et culmo triticeo uix craſſiores. Vnguiculos uncos, ſed tenues. *Alteri* lingua erat lutea et nigra. *Caput* et dorſum cum leucophaeo fuſcum, pectus totum leucophaeum ad anum uſque maculis in longum ferrugineis diſtinctum. Alarum remigia ex ſex ordinibus ratione coloris conſtare uidebantur. Vropygium totum candicabat. *Pedes* habebat luteos, femora plumis ad poplites usque ueſtita. Tibias erectas et inſtar ſtipitum. Vngues longos et admodum recuruos.

Victum ex muribus in agris quaerit, ſed et auium pullos in nido *Albert. l. 22. de Animal. c. 15.* uel, cum per terram uolandi impotentes reptant, rapit.

COLLVRIONES de minore ſunt lanariorum genere illique uel *maiores* uel *minores*. Ex *maioribus*, *Differentiae.* qui Aeliano merulae uenaticae, foemina eſt turdi mediocri magnitudine, e longinquo contemplanti tota cinerea. Capite ad reliqui corporis proportionem triplo maiore. *Roſtrum* habet parte ſuperiore ualde inflexum, inferiore ſurſum modice curuatum. *Linguam* in extremo multifidam et

in fibras acutas et quaſi capillamenta quaedam deſinentem. *Oculos* totos nigros. *Caudam* picae ſimilem, quae explicata corniculatae creſcentisue lunae imaginem exhibet. In mare gula, pectus, uenter, femora, cauda prona dilutius, quam in foemina albicant. Vertex et dorſum obſcurius fuſceſcunt, plumulae harum partium adeo ſunt tenellae, ut pili potius glabri ac leues eſſe uideantur. Erat et *alter* totus albus, roſtro, tibiis et unguibus exceptis. Interdiu ſemper fere arbori ſummae aut dumeto inſident, in Heluetia inter frutices ſpinoſos et conſidentes caudam erigunt.

Nutrimentum. *Victus* ipſis papiliones, ſcarabaei, uermes, iuli, erucae hirſutae, locuſtae, grylli, quos, praeda uberior ſi contingat, defectum penuria prouidi in aculeis et ſpinis arborum figunt, inter aues turdi, fringillae, picae ſylueſtres. Oſſa comminuta deuorant et fameliсi tantos carnis bolos in gulam ingerunt, quantos rictus capere poteſt.

Generatio. *Bellon. l. 2. de Auib. c. 23.* *Nidos* ex muſco, lana, fundos eorundem ex erica componunt. Senos *pullos* excludunt parentibus roſtro, cruribus pedibusque exceptis, quia plumularum radices ad uirorem nonnihil uergunt, omnino diſſimiles.

Vox. *Voce* canum a longe auditum latratum aut noctuae aliam adpellantis ululatum referunt et uocem Houin, quam ſaepius iterant, exprimunt. Vniformis ea hyeme et autumno, uere et aeſtate uarias auium modulationes imitati eas ad ſe capiendas adliciunt. Capti in caueam incluſi muti et elingues permanent. Hyberno tempore facile capiuntur. Nam auem caueae incluſam inuadunt, decipula decidente intercipiuntur. *Aelian.*

l. 5. c. 14. *Collur iones minores.* *Collurionum minorum quinque genera* obſeruauit Aldrouandus. Tria aliqua ſui parte rubeſcentia, duo cinerea. Auiculae ſunt alaudis paulo maiores, duos palmos et pollicem circiter longae. Omnes utraque roſtri, quod recuruum eſt, modice tamen parte ternos pilos inſtar barbae prominentis habent. Vtrorumque pulli, antequam frequentibus integantur plumis, uireſcere nonnihil adparent. Tanta eis (expertus Bellonius) ſimilitudo, ut difficillime dignoſci poſſint. *Cibus* ipſis ſorices, mures, lacertae, talpae. Inter edendum uni tibiae inſiſtentes cibum pede altero ſurſum retracto prehendunt. Humilius *uolant* et praedae inhiantes aliquamdiu ſeſe in aere librando ſuſpendunt. In carduis ſaepiſſime *quieſcunt*. Octonam aliquando, ſenam nonnunquam prolem excludunt. Rubore uerticis qui inſignes, in Italia inter delicatos cibos *Bellon. l. 2. de Auib. c. 25.*

ARTICVLVS V.

De Miluo et Harpa.

Nomen. *a Plin. l. 9. c. 26.* *Oppian. l. 1 de Piſcib.* *b Ouid. l. 3. Faſtor.* *c l. 10. c. 10.*

Miluus, quod uocabulum et piſcem *a* et ſtellam *b* in ſeptentrionali parte ſignificat, Graecis *ικτῖνος*, Cretenſibus ἄρπετος, Heſychio, ſi locus ſuſpectus non eſt, *αἰσαπτησιωκέρας*, eidem et Phauorino *σπίλλος*, ἴλαρος et *κασταυδήριω* dicitur. Plinio *c* ex accipitrum eſt generibus, Ariſtoteli inter carniuoras, ſed uix rapacium nomine dignus.

Differentiae. Tria ipſorum ſunt *genera*. *Vnum* *ἰκτῖνος αἰτώλιος* *d* Ariſtoteli dictum minus nigrum et robuſtum. *Alterum* maius, colore propemodum rufo, infirmius. *Milui regalis* nomine gaudet, quod a binis falconibus ſacris in ipſum emiſſis intra nubes etiam ſe condens ſumma cum principum uoluntate in terram deiiciatur. Cui et miluus paluſtris *x* adcenſeri debet. *Tertium* albidius et rapacius, Angliae et ſeptentrionalibus regionibus, in quibus nigredo et albedo in candorem uertitur, frequens. *d l. 6. Hiſt. Anim. c. 6.* *x Ex Bonfati Sabaudorum, qui marinus eſt.*

Deſcriptio. *Deſcriptione* operoſa opus non eſt. *Rictum* habet rectum, nulla mar-

ginum

ginum adpendice a fragno.ſeu lateribus extremis ad unci usque initium. Inteſtino et hepati fel adiunctum habere Athenaeus *e* tradit.

e Athen. l. 8. c. 8.
Locus.
f Herodot. l. 2.

Loca temperata miluo ſunt familiaria, niſi quod in Lybia circa fontes Nili perennare *f* dicatur. Ideo et in inſula S. Dominici uicinoque mari multi, quibus bifurcata cauda, uiſi ſunt et in Anglia nullo non anni tempore adparent et, quod ſpurcitiem in plateis et ad flumen Thameſin legant, lege ab omni noxa immunes ſunt. Ideo hyeme aduentante uel calidiores regiones Aetolii citius, quam regales petunt ibidemque hybernant, (ſane ultimo Aprilis tot circa Pontum Euxinum *g* Bellonius uidit, ut, ſi quindecim dierum ſpatio tot praeteruolasſent, hominum ſuperaturos fuisſe numerum crederet) uel in nidis ad breue tempus plumarum ſuarum uellere corpus a frigore tuentur uel in quercubus aliisue arboribus carie exeſis corpus fouent. Ideo denique aeſtu accedente, calidas regiones deſerunt et in Europam, tardius tamen Aetolii, quam regales reuertuntur et aeſtu in eadem urgente, ſupra nubes, quo radiorum ſolarium reflexio pertingere non poteſt, ideo nec aeſtus ita urget, eleuantur ibique aliquantisper haerent.

g l. 2. c. 28.

Nutrimentum.
h Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.

Viſitant carne *h* animalium pullorum inprimis gallinaceorum et anſerinorum tam uiuorum, quam mortuorum et fructibus. In Aegypto *i* in palmas deuolasſe et dactylos comedisſe uiſi ſunt. Fruges reſpuere *k* Ariſtoteles credidit. Bibunt *l* raro, quia ſicco cibo rarisſime utuntur et, ſi quando, ex ſolis pluuialibus aquis, ſi Tzetzi credimus, a quibus tamen, dum pluit, abſtinent. Quod ad feneſtras domum in Aegypto *m* aduolant et in inſula S. Dominici prope ad homines accedunt in eorumque conſpectu corpus a pulicibus expurgant, manſuetudinis eſt indicium: quod pueris cibum e manibus carnes abluentibus, piſces exenterantibus, pileos deambulantibus in urbe, nidulationis inprimis tempore eripiunt, rapacitatem arguit: quod in Elide nihil ex funerum ferculis *n* eſculenti, nihil Olympiae ex ara carnium Ioui ſacrificatarum auferre dicuntur, uel falſum eſt uel timiditatis, *o* quia turba praeſens argumentum praebet. Creduntur primo anno prae audacia nihil mortuum guſtare, ſecundo prae metu nihil uiuum edere, tertio fame interire.

i Bellon. l. 2. de Auib. c. 28.
k l. c.
l Ariſt. l. c.
m Bellon. l. 2 de Auib. c. 28.
n Plin. l. 10. c. 10.
o Ouid. l. 2. Metamorphoſ.

Generatio.
p Ariſt. H. A. l. 6. c. 6.

Pariunt bina magna ex *p* parte, interdum tamen terna totidemque excludunt pullos poſt uicenorum dierum incubatum, ſed, qui Aetolius uocatur (male Plinius aegolium uertit) quaternos.

Vox.

Vocem ſi ſpectes, lippire uel iugere dicitur.

Viſus.
q Apulei. in Mileſiac.
r In Auib.

Viſus ipſi ſatis *q* acutus. Vnde Ariſtophanes *r* παντοφθάλμως dixit.

Volatus.
s Iuuenal. Satyra 4.
t Bellon. l. 2. de Auib. c. 26.
u Ouid. l. 2. de Amore.

Volatu et praeſtant et in eo aliquid peculiare habent. Illud tum, quia intra nubila ſe recondunt et indefeſſo labore maxima aeris *s* ſpatia emetiuntur tum, quia tanta uelocitate ſe praecipitant, ut ſaepe proiecta in altum pulmonum bubulorum ſegmina unguibus, antequam in humum delaberentur, *t* adripuisſe uiſi ſint. Hoc tum, quia ducunt per *u* aera gyros, unde circaneae, κυκλεύσαι et περιδῖναι aues dicuntur tum, quia immotis alis diutisſime in aere motus tonici beneficio haerent. Scilicet elata ea ex parte paulisper ala, unde ſubit aura, motum aeris in reliquum etiam corpus excipiunt et ita ſuſtinentur. Sufficitur lata in alarum uicem cauda, quam, prout res poſtulat, dilatant, conſtringunt, deprimunt, attollunt. *Videatur*, inquit Plinius, *x artem gubernandi nauium docuisſe caudae flexibus in coelo monſtrante natura, quid opus eſſet in profundo.*

x Plin. H. N. l. 10. c. 10.

Amicitia.
z Ariſt. l. 9. Hiſt. cap. 1
a Aelian. 5. H. A c. 48.

Amicitiam colunt cum *z* harpa et cuculo. *Inimicitias* cum uulpe, *a* côruo, gallinis et columbis exercent. A ſolſtitiis adficiuntur *b* podagra, ideo tunc frequentius latent.

a Horatius in Epodo.
b Plin. l.

Vſus ipſorum apud pauperiores nonnullis in locis in *cibo*. In *medici-*

c. 1. H. N. l. 11. *na* cinis cremati bibitur contra epilepſiam, teſticuli ex aqua fontis contra impotentiam, fimus contra articulorum dolores, quod et uermes, qui ex eo XL. diebus in fimo macerato naſcuntur, faciunt, commendantur. De HARPA inter Ariſtotelem, Plinium et Oppianum non conuenit. Geſnerus uulturem aureum harpam Oppiani, quod ſub mento plumas barbae inſtar habeat, eſſe credidit. *c* Aldrouandus miluum paluſtrem opinatur. *c. l. 5. c. 16.*

ARTICVLVS I.

De Cuculo.

Nomen. *a Athen. l. 7. c. 27.* *b Fernel. l. 6. Methodi c. 20.* Cuculus, quo nomine mons in agro Bononienſi, piſcis *a* marinus, *b* herba inuolucrum papyraceum et alia ueniunt, Graecis κόκκυξ nomen a uoce ſortitus eſt. Accipitri adponitur, quod eum tanta ſimilitudine referat, Ariſtotelis aetate hoc ipſo creditus ſit prognatus et apud *c* Gallos falco cuculi parens communi prouerbio dicatur. *c Bellon. l. 2. de Auib. c. 29.* Plinii is uidetur error. Nam Ariſtoteles, *d* dum cuculum ab accipitre interimi ſcribit, quod nulla auis in ſuo genere ſolet facere, accipitrini generis eundem non eſſe docet. *d H. A. l. 6. c. 6.*

Differentiae et Deſcriptio. *Duo* ſunt ipſorum *genera*, *maius* nempe et *minus*, quae ſola inter ſe magnitudine differunt. Nec eſt, quod curioſe deſcribantur. Neque aduncis ſunt, inquit *e* Ariſtoteles, *e Ariſt. l. c.* unguibus accipitres neque capite accipitribus ſimiles. Sed ea utraque parte columbos potius, quam accipitres imitantur nec alio, quam colore repraeſentant accipitres, niſi quod iſti maculis ſeu lineis diſtinguantur, cuculi uelut punctis. Caue tamen, illud, quod de pedibus, extra aduncitatis defectum intelligas. Nec enim iis terni ante et retro unus, ut columbis, ſed bini antici et totidem poſtici, ut picis et nocturnis auibus, quod antiquitati ignotum. Sed et id, quod de punctis dicitur, ſtricte ſumendum eſt. Nam quos Aldrouandus deſcribit, prona parte tota tam cinerei ſunt, quam albi lineis ſeu maculis transuerſim ductis oblongiuſculis, fuſcis et interruptis interdum, interdum magis continuis diſtincti. *Crura* corporis magnitudini in iis non congruunt. Nam et femora breuia et tenuia ſunt et tibiae uix pollicem latum longae. Iuuenem totum nigricantem maculis ſubrufis per alas reſperſum Aldrouandus notauit, foramina narium in roſtro multum eminebant. Oris pars interior flaui coloris erat.

Locus. *Loca* ſi attendamus, ubique fere gentium reperitur, nouum orbem et Aethiopiam, ſi Aluarezius fidem meretur, ſi exceperis. Aeſtate pro natura auis, in cuius nido parit, in arboribus, petris et fluminum ripis *degit*, hyeme in terrae, lapidum et arborum caua ſe abdit in iisque per totam hyemem latet. Auditam eius latentis uocem fabulantur, cum truncus fornaci calefaciendae immitteretur.

Nutrimentum. *f Ariſt. l. 9. H. A. c. 29.* *g Ariſt. l. 6. H. A. c. 7.* *Plin. l. 10. H. N. c. 9.* *h Auctor. de Natura* *i Ariſt. l. 3. de Gen. c. 1* *k Item l. 6. Hiſtor. An. c. 7.* *Cibus* ipſi erucae, muſcae, fruges, ſed et carnes, ſi uerum eſt, grandiuſculos nutricis pullos, imo ipſam deuorare, quod *f* quibusdam creditum, quanquam exinde carniuoras eſſe *g* negetur, quod nonnunquam accipitri in cibum cedat. Hyeme dum latitat et implumis eſt, uel congeſtis et ibidem *h* repertis uiuere uel hirundinum et urſorum modo uitam ſuſtentare credendus eſt.

Generatio. *l Hiſt. Animal. l. 6. c. 1.* *m Ariſt. l. 9 Hiſt. Animal. c. 29.* *n Aelian. l. 3. de Animal. c. 30.* *o Plin. H. N. l. 10. c. 9.* Quantum ad *generationem*, quia naturae *i* eſt frigidae, maiori ex parte *k* ſingula parit oua, raro bina. Genus quoddam in petris *nidificat*, (ſic Ariſtotelis *l* uerba ſumenda ſunt) reliqua in palumbi, *m* alaudae, luteolae, ſed curucae inprimis nido ouis *n* iam facto oua ſua deponunt ſeu, quod *o* ob metum et ignauiam non fore tutam

tam generi ſuo ſtirpem opinentur ſeu, quod propter frigidam *p* corporis conſtitutionem ex ouis pullos excludere non posſint.

[p *Ariſt. l. 3 de gen. c. 1. Aelian. l. 3 de Animal. c. 30.*]

[*Ingenium.*] De *ingratitudine* in nutricem non conueniunt auctores. Alii negant, dum uel auis eum duntaxat, in cuius nidum ſua importat, oua *q* comedere, propria ſubiicere uel deprehenſa, poſtquam adoleuerint, fraude a nutrice *r* relinqui uel ad uolatum firmos ſibi conſcios ad parentem *s* euolare nel nutricem ſeu niſo cuculi, cuius ouum citius excluditur, pullo, tanquam eo contentam a ſuis incubandis *t* deſiſtere, ſeu excluſos ſpecie cuculi elegantiore captam (adripit hic cibos auidus et pingueſcit) tanquam ſpurios *u* occidere et in cibum cuculi pullo dare ſcribunt. Alii adfirmant, dum uel pullos nutricis ab iis uel conculcari uel cibo fraudari uel ipſa *x* inſpectante abſumi et iam uolandi potentes ipſam nutricem *y* conripere credunt. Vtut ſit, hoc certum eſt, educare currucam ſubditum cuculum adulterato foetam nido.

[q *Ariſt. l. 6 Hiſt. c. 7.* r *Oppian. in I. l. 1.* s *Aelian. l. c.* t *Niphus apud Aldrou.* u *Ariſt. l. 9. H. A. c. 29.* x *Plin. l. 10. c. 9. H. N.* y *Idem l. c.*]

[*Volatus.*] *Volatus* ipſis breuis, interruptus, humilis et, ut hoſtem effugiant, inſtabilis. Ideo miluorum ſcapulis, quo tempore adueniunt, ſuſcipi putantur, ne per longa aeris ſpatia defatigati deficiant. Solent autem ineunte uere adparere, cuius aduentantis primi poſt amphisbaenam ſunt nuntii. Caniculae ortu *z* occultantur, poſt rarisſime *a* cernuntur. Hyeme deplumes in cauernis torpent.

[z *Plin. l. c.* a *Ael. l. 3. de Anim.*]

[*Vox.*] *Vox* ipſorum propria Cucu. Hanc minus explanant, *b* cum ſe abdituri ſunt. Ad ultimum alibi Iulium ad S. Ioannis apud nos feſtum perfectam edit, ſi ultra, uuae uix matureſcent.

[b *Ariſt. l. 9. H. A. c. 49.*]

[*Antipathia.*] *Inimicas* tum omnes fere auiculas, praecipue cum oua pariunt, habent ſeu, quod illorum ſint fraudis conſciae ſeu, quod accipitri perquam ſint ſimiles: tum cicadas ex eius ſaliua *c* ortas, quae eos frequenti agmine inuadunt et, poſtquam ſub alas inrepſere, morſibus lancinant. Ideo ſub ortum caniculae, quo raucis

ſole ſub ardenti reſonant arbuſta cicadis,

cantilenam ſuam abrumpit. [*Sympathia.*] De eiusdem cum miluo amicitia ſuperius dictum eſt, quod de paliuro in monte Coccygio a *e* Plutarcho refertur, omne animal, ſolo cuculo excepto, quod inſederit, tanquam uiſco retinente haerere, non minus ſabuloſum eſt ac, quod de cicadis ex ipſius ſaliua natis dicitur.

[c *Iſidor. l. 12. orig. c. 4.* e *Plut. de fluuiis.*]

[*Morbi.*] Inter *corporis adfectus* referri poteſt, quod hyeme deplumeſcit, pennas mutat et ſimul colore immutatur. Exuuio depoſito, corpus eius ſcabreſcit.

[*Vſus.*] Vſus eius et in *medicina*, quia cineres *d* uſti ad dolorem uentriculi ualent et in cibo, quia eius pullo, qui iam uolare poteſt, nulla auium ſuauitate carnis comparari poteſt, obtinuit.

[d *Plin. l. 10. H. N. c. 9.*]

TITVLVS IV.
De Falconibus.
CAPVT I.
De Falconibus in genere.

[*Nomen.*] Falconis, ut auem ſignificat, uocabulum adeo generale eſt, ut eo omne rapacium genus auctores incluſerint et Aquila *a* cum Theodotione et Symmacho omnes, quarum in uenatu uolatico uſus eſt, falcones nominarint, recentiores illis auibus a falcato unguium hamo nomen indidere, quae Thuſcis Campanis uernacula Capys dicebantur et a nobis iam deſcribentur, nec tamen tam ſtricte, ut non quaedam accipitribus communia intercurſura ſint.

[a *Albert. l. 23. de Animal.*]

[*Differentiae.*] Ad tres ipſos *claſſes migratores* nempe, *campeſtres* et *riparios* Bellonius

nius redigit: ad *nobiles*, *ignobiles* et *hybridas* ſeu medii generis, quod promiſcuo generoſorum et ignauorum coitu generentur, *b* Albertus. Sub *illis* falconem ſacrum, hierofalcum, falconem montanum, peregrinum, gibboſum, album, rubeum, cynopodam arboraũum et lapidarium; ſub *iſtis* buteones, lanarios, tinnunculos, ſed perperam comprehendit. Sub his Germanos et Tunſtanos quidam enumerant, ſed et hi omnes aetate, colore et corporis forma uariant. Hinc *hornotinorum*, qui eodem anno nati ſunt, *nidulariorum*, qui ſtatim a nido domi adoleuerunt nec ita, ut ramularii pennas producunt, *ramalium*, qui circa nidum ramulatim obuolitant, *mutatorum*, qui uel deplumes ſunt uel plumam ueterem cum noua iam commutarunt, nomina.

b l. 23. de Animal.

Deſcriptio. Quantum ad *deſcriptionem* exactam, in capite, dorſo, ſuperiore colli, exteriore alarum et caudae parte cinereus ſit et ſubniger, in aliis paſſim partibus uarius et uirgulis quandoque interruptus: ſed primo anno ſecundus *color* rufus eſt, remiſſae rubedinis, albeſcit deinceps paulatim eo magis, quo pennas mutarit ſaepius. *Caput* habet craſſum nec oblongum nec ſtrictum ſuperiore parte a rotunditate deficiens. *Collum* et roſtrum breuia, maculas in maxillis nigras, circa oculos albas *Oculos* croceos ad rubedinem accedentes. *Pectus* cum oſſe pectoris acuto et duro. *Pedes* patulos, croceos et ad albedinem declinantes. Crura breuia. Coxas longas et pennatas etc. *Morantur* in tota ſeptentrionali plaga et quidem optimi. Boſnia albos profert, ſed et Orientis regiones haud malos. Deguntuel in altiſsimis montium uerticibus uel ſyluarum arboribus excelſis.

Vox. *Vox* ab acuto in grauiorem flectitur.

Volatus. Mira quadam *uolandi* ratione in principio, medio et fine uenationis utitur. Ad praedam pergens celeri uolatu in ſublime adſcendit et rurſus compoſitis ad pectus, quibus icturus eſt, unguibus tanto impetu in auem obliquato uolatu deſcendit, ut ſtrepitum quaſi concitati uenti ſuo deſcenſu excitet, in deſcenſu auem percutiens adeo longum uulnus infligit, ut a capite ad caudam uſque diſciſſa aut toto capite truncata nonnunquam in humum decidat.

Pugna. Cum ardea ipſi periculoſum certamen. Haec enim *c*, ubi infra ſe poſitam ſe uidet, roſtro ſuo praelongo ac acuto, quod prius abſconderat, ſurſum elato inruentem ita excipit, ut eo ſemet falco ſaepiſsime medium pectus induat et ambo interdum inliſis interraneis humo adfligantur.

c Paraeus l. de homin. et Animal. praeſ.

Morbi. Cum multis ſaepe *morbis* conflictantur, febri, apoplexia, apoſtematibus capitis, uertigine, oculorum ſuffuſione, aſthmate, uermibus, podagra, pediculis, etc. *Antipathiam* cum illis gerit, tum alauda, quae in hominis manus, quam falconis ungues mauult incidere, tum drepanis auicula lacuſtris, quae auditis falconis tintinnabulis tantopere conſternatur, ut malit lapidibus ab homine obrui, quam uolatu ſe in aera adtollere. *Antipath.*

CAPVT II.

De Falconibus in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Falcone Peregrino, Sacro et Gyrfalcone.

Falconum ſpecies ſuperius expoſuimus. PEREGRINO, qui primum ob audaciam et generoſitatem locum ſortitur, nomen ex eo eſt inditum uel, quod ſemper de regione in aliam migret uel, quod nidus eius nullibi gentium inuentus fuerit.

Qua-

Differentiae. Quatuor ipſorum a colore *genera* poſuit Carcanus, duo ab eodem Beliſarius. *Vnum*, quod pennis aereum colorem prae ſe fert et in ſingulis pennarum capitibus ad coronae modum albedine ſigillatim diſtinctae pennae quaſi figuram oſtendunt. Si excellere debet, caput neceſſe eſt aliquantum in fornicem uertice leniter eleuato ac rotundo curuatum cinereo colore habeat: ſimul atque uolandi potens euaſit, in roſtri parte ſuperius plumulas quasdam, quae ueluti barbulae ſpeciem gerant, oſtentet. Gula lineis in longum ductis nigris maculetur. Supercilia et maxillae admixto modico rubore albicent. Dorſum liueſcat. Alae ſint longae in ultimam caudam recumbentes. Cauda longa craſſis pennis conſtans in acumen paulatim deſinens, femora longa, tibiae breues, pedes colore inter flauum et plumbeum ambigente tincti, digiti graciles. Vngues magni, nigri et acuti etc. *Natales* Sardiniae, Aegypto, Cypro, Cretae et Rhodo debet. Si qui in Italia uel alibi capiuntur, ui uentorum eo depulſos fuiſſe creditum eſt. In Alpibus etiam nidulari fide ueteri cuiusdam falconarii Albertus M. refert. *Alterum* nigrius, quod multis a priore notis uariat, femora lineis transuerſim diſtincta, crura item colore croceo, ſed diluto maculata gerit. Qui ex hoc genere ab Aldrouando deſcribitur, uerticem capitis habebat planum ac compreſſum, roſtrum membrana lutea intenſi coloris nares ambiente capiti coniunctum. Caput, ceruicem, dorſum, alas fuſca, per ſingulas fere pennas maculis atris transuerſim per alarum maiores reſperſae conſpiciebantur. Gula ex albo nonnihil flaueſcebat parte ſui infima maculis ueluti guttis nigris transuerſis diſtincta. Pectus, uenter et femora alba lineis latiuſculi nigris transuerſis uariegata. Videtur hoc genus idem cum illo eſſe, quod alii nigrum abſolute, alii carbonarium et falconarium adpellant.

Aldrou. l. c. 1.

Locus. Creditur primo in montanis prope Babylonem uiſum, poſt in Salamine adparuiſſe. Nunc in Alpibus et Pyrenaeis *reperitur*, in Germania adhuc rarum eſt.

Volatus. Vtrumque rarius in *uolando* alas mouet, ſic a montano diſtinguitur et a ſublimi in pronum uelociſſime deſcendit.

Ingenium. Adeo mites ſunt, ut quandoque iraſci nequeant ad hominumque nutus magnitudine quadam animi potius, quam inedia ı enantur. Cretenſes capiunt etiam grues, anates, mergos, tardas, phaſianos, ardeas inprimis, ſi cibi abſtinentia inducantur. Si aquilam uiderint, nunquam inpoſterum aucupantur.

SACER, qui et Britannicus, Aelyus et aeriphilus apud Auicennam falco ſ.cchari uel Graecorum imitatione quaſi hierax accipiter per excellentiam dicitur, uel a corporis magnitudine uiriumque praeſtantia ita adpellatur. Sane a Bellonio *a* accipitrum adiicitur numero. Tria ipſorum apud Tardiuum *genera*, *unum*, quod lepores et hinnulos, *alterum*, quod capreas paruas capit, *tertium* peregrinum exprimit, de quo ſuperius.

a Bellon. de Auib. l. 2. c. 14.

Deſcriptio. In deſcriptione Albertus et Fridericus Imperator diſſident, ſi Carcanum ſequimur, corporis ipſi ſtatura plerumque oblonginſcula. Capite, uertice plano canum. Roſtrum caeruleum, nares exiguae, pectoris, dorſi et alarum ſuperiorum maculae fuſcae, femora interiora alba. Crura pedesque tota fere coloris caerulei. Cauda maculis circularibus phaſeolorum aut renum figuram exprimentibus uaria etc. Excellit, cui color rubicundus, rufus aut incanus, lingua craſſa, pes amplius, digiti craſſi et colore caeruleo diluti.

Locus. *Inueniuntur* apud Tartaros et Moſcouitas. *b* In Polonia, quod Maximilianus Caeſar per ſuos explorato res comperit, in arboribus non ita proceris nidulantur. Cum uerſus meridiem uictus quaerendi gratia proficiſcuntur, ab aucupibus aduentus gnaris in Aegei maris inſulis intercipiuntur et Venetias etiam e Creta adferuntur. De

b Paulus Iouius in libro de legat. Moſcouitico.

Nutrimentum. De *uictu* ſcriptores inter ſe non conſentiunt. Beliſarius cadaueribus etiam uefcidicit. Tardiuus cibos etiam craſſiores facile concoquere ſcribit. Albertus delicate eos cibandos, cibo ſemper recente, cerebellis, ! ſanis carnibus reliquit. *Velociſſimi* ſunt, niſi e nidis abducantur et nubes etiam transſcendunt. *Capiunt* anſeres ſylueſtres, grues, ardeas, lepores, capreolos. His inſident et cerebrum capite perforato excutiunt. In eorum conſpectu ne aquilae quidem uolare audent.

Deſcriptio. c. l. 7. c. 3. *GYRFALCO* ſeu gyrfalcus (male a quibusdam horodius dicitur) qui ſic ab *c* Aldrouando deſcribitur: uerticem habebat complanatum colore cinereo. *Roſtrum* breue caeruleum, unco modico deorſum incuruato, ſubcaeruleo inſtructum. *Dorſum*, alae, uenter, cauda alba erant. Verum tergi alarumque plumae plene ſingulae nigra macula notatae, quae cordis quodammo figuram aemulabantur. Alae erant admodum longae. Remiges prope extremum apicem nota maiori ac longiori nigra ornabantur, quae tamen albo claudebantur margine. *Guta*, pectus et uenter pura tingebantur albedine. *Cauda* erat breuiuſcula notis nigris transuerſim uariegata. *Pedum* digiti oblongi, ualidi, late expanſi, tabellarum continua ſerie per totum intecti.

Differentia. *Genera* ipſorum a colore petuntur. Alii ſunt flaui, rubei et cinerei. Albos etiam in Moſcouia reperies. Qui in pectore albicant, magis etiam albi ſunt et primo anno dorſum partim albicat, partim ſubruſum uel ſubrubeum eſt. Vbi uero mutati ſunt, color ille ſubruſus in nigredinem permutatur.

Locus. *Locum* ipſis natalem Noruegiam et Hiberniam Beliſarius ponit, at certum, in Tartaria *d* quoque et Moſcouia *e* innenire.

d Paulus Vanet l. 1. c. 61.
e Miſchou c. 14. Aſianae Sarmat.

Nutrimentum. *Veſcuntur* inprimis columbis et id genus aliis et, poſtquam ſemel de aliqua aue guſtarint, illa deinceps relicta nouam ſemper praedam perſequuntur. Adgrediuntur et aquilas. *Pugna.* Accipitres, niſi, falcones iis aduolantibus praedam ulterius non proſequuntur, ſed pauidae perſiſtunt. Si in quinque grues libero aeris campo unus emittatur, non prius perſequi deſinit, quam ſingulas in terram deiecerit.

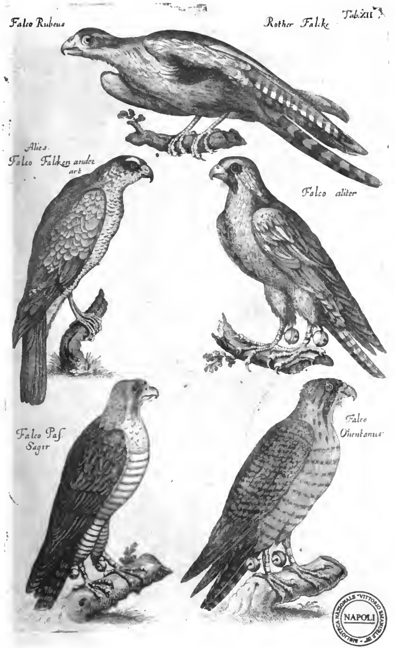
Ingenium. Duo habent *peculiaria*. Vnum, quod cum ſimul aliquot uehuntur, certo quodam ſenii ordine cibum capere ſoleant. Alterum, quod praeter caeterarum rapacium morem nunquam ſeſe aqua abluant, ſed ſola arena utantur. Frigore etiam tantopere gaudent, ut perpetuo aut ſuper glacie aut lapide marmoreue algido ſtare geſtiant.

ARTICVLVS II.

De Falcone Montano, Gentili et Tunetano.

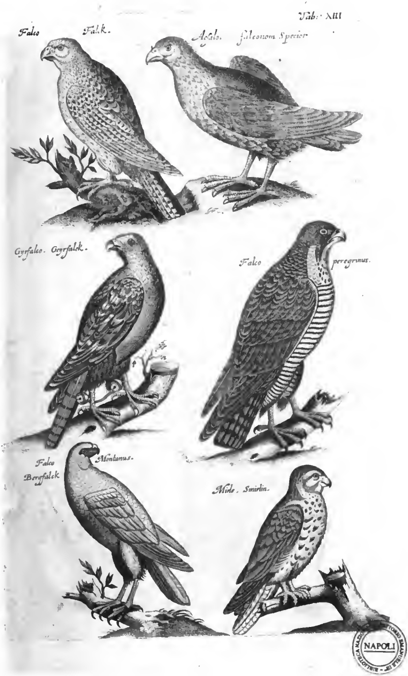
Deſcriptio. FALCO MONTANVS, quod ſit magis reliquis indomitus, per excellentiam ita dicitur. *Caput* habet uertice faſtigiatum et nigrum coronula quadam cinerea cinctum, cui in fronte non longe a roſtro plumulae quaedam exiles et capillares eminent. *Guttur* ad ſternum usque nonnihil candeſcit maculis conſperſum maiuſculis. *Pectus* reliquum uerſus inferiora notis quibusdam quandoque ferrugineis, nonnunquam rubeis nigricantibus aliquando inſignitur, quibusdam guttur et pectus nigris plumis ueſtiuntur. *Dorſum* ac lumbi maiori ex parte plumis fuſcis, minutis obteguntur. Aliqui eorum poſt medium dorſum lineas quasdam albicantes aut rubeſcentes, quae deorſum uergunt, habent. *Crura* et pedes plerumque crocei uel ex flauo paleari flaueſcentes et ſquammis denſiſſimis integuntur. Mutatos facilius eſt cognoſcere et optimus eſt homotinus fuſcus.

Non

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Tab: XIII
Falco
Falck.
Aesalo.
falconum Species
Gyrfalco. Gyrfalck.
Falco
peregrinus.
Falco
Bergfalck
Montanus.
Misle. Smirlin.

Digitized by Google

Nutrimentum. Non anates ſolum, ſed et anates et ardeas *capit* et perſequitur. Viſus aliquando et aquilam, quae ſibi praedam praeripuerat et ſeipſum interemiſſe.

Differentia. Ponit et *alterum* eius *genus* Aldrouandus, quod *leucophaeum* nuncupat. *Corpus* eius totum cinerei eſt ad caeruleum uergentis coloris, pro diuerſa partium ad lucem obuerſione dilutioris obſcuriorisue. *Roſtrum* craſſum, breue, nigrum, robuſtum, pollicaris craſſitudinis, tam ualidum, ut uix ulli alteri fortius. *Pectus* ualde teres ac grande. Diuerſum primo ab aliis Aldrouandus putabat, ſed, cum cum deſcriptione montani apud Albertum conferret et uero montano, qui aliquoties plumas ueteres cum nouis commutauit, mediam partem dorſi caeruleam adſingi et, quo frequentius ſenectutem exuit, eo tergum magis caeruleſcere, gulam cum pectore abolitis, quae diſtinguebant cum aetate maculis albeſcere, obſeruaret: *alterum* montani eſſe *genus* concluſit.

Deſcriptio. et Differentia. GENTILIS per excellentiam propter generoſitatem ita dicitur. Friderico Imperatori alii ſunt gentiles *peregrini*, alii *ſimpliciter* ita dicti. Illi falconibus ſacris ſunt minores et, quo plus cum gyrfalconibus participant, eo elegantioris eſſe formae exiſtimantur. Vertex *capitis* debet eſſe planus, occiput latum. *Roſtrum* craſſum et recuruum. *Collum* breue, prope caput ſubtile, prope ſpatulas craſſius. Habere debent *pectus* foris prominens et carnoſum, cauitatem inter pectus et collum magnam et profundam. *Coxas* plumis compluribus opertas et ſub genibus etiam dependentes. *Crura* craſſa ac breuia, pedes amplos, digitos expanſos et macilentos. Cum adhuc hornotini ſunt. Alii ſunt abſolute fuſci, alii rubris, nonnulli pallidis maculis ceu guttulis perornantur. Alii rufi ſunt aut ſimpliciter aut ad nigredinem uergentes. Alii fului uel abſolute uel cum quadam rubedine. Maculae a collo ad pectoris furculam paruae ſunt, inde uero progreſſae ad anum uſque maiores euadunt. Fuluis ad rubeum uergentibus color eſt ex aequo permixtus. Laudabiliores in ſuprema capitis parte ceu corona quadam in circuitu perornantur, prope nares durities roſtri uireſcit. Maxillae ſub oculorum parte ſubrubeae ſunt. *Dorſum* fuſco eſt colore ad rubedinem inclinante marginibus rubeſcentibus et maiuſculis ſine guttis tamen exornatum. *Pennae* alarum maiores fuſcae cum marginibus. *Cauda* eiuſdem cum dorſi pennis coloris modo, quod margines in ea in plurimis ſint palli-diores ſeu, quod a corde ſit remotior ſeu propter aliam cauſam. *Simpliciter dicti* trium eidem ſunt generum, ſicut et peregrini, de quorum datis notis, quo plures obtinent, eo magis probantur. Aldrouandus eosdem cum Carcani GERMANIS facit, qui peregrino forma, capite, roſtro et pedibus ſunt ſimillimi. Corona albicans caput ipſis prope collum cingit, femora interna plumis albis ueſtiuntur. Mutatis caput, collum et humeri fuſca ſunt, dorſum cyanea tingitur. Mares ſeu tertiarii a maribus peregrinorum nulla poſſunt ratione diſcerni. In uolando crebriore ſpiſſioreque alarum motu utuntur. Rapiunt omne auium genus, aquaticum praeſertim, quod, ſi e nido exemtus adhuc pullus ad hoc inſtituatur, grues etiam capere audet. In eo ſolum peregrino cedunt, quod non ſola animi magnitudine, ſed etiam cibi auiditate praedam inuadere dicantur.

DE TVNETANO inter Carcanum et Bellonium non conſtat. *Ille* corporis eſſe exigui, coloris perpulcri, capite flauo, alias nigro, peregrinos pedibus praeſertim ita exprimere, ut multi fallantur, ſcribit. *Hic* magnum eſſe, ad lanarii ſimilitudinem plumis et pedibus accedere, diutius et conſtantius uolare, capite craſſo et tereti eſſe, ſtrenue ſublimem aera ſcandere reliquit. *Bellon. l. 2. c. 8.*

D ARTI-

ARTICVLVS III.

De Falcone Gibboſo, Albo et Gallorum Lanario.

Deſcriptio.

Falco GIBBOSVS, quod ei ob breuitatem colli caput ante fuga alarum, dum eas ſupra dorſi latera componit, uix adpareat, ita ut gibbum geſtare uideatur, ita dictus eſt. *Corpus* habet exiguum, planum collo fere continuum. *Caput reliqui* corporis proportione magnum. *Roſtrum* perbreue et rotundum, oculos flammeos. *Alas* praelongas et ualde exertas, in faciem guttas. *Crura* proportione caeterorum membrorum longiuſcula et ſquammoſa. *Pedes* in articulis digitorum, praecipue ad interiorem plantae pedem nodoſos. *Nidulatur* in montibus inacceſſis. Tam alte *uolat*, ut hominis uiſum effugiat. In aucupio non ſtatim inter deſcendendum percutit, ſed potius, cum a deſcenſu rurſum adſcendere incipit, tunc poſteriore ungula ante pectus diſpoſita ferit et quandoque tam fortiter, ut nnguem ſibi amputet, pectus laedat, imo ſeipſum aliquando occidat.

Eſt et aliud falconis gibboſi genus, quod ſemper alas tanquam ad uolandum extendit, animoſius, quam robuſtius. ALBO nomen color impoſiiit. Albertus eum in dorſo et alis ſubalbum eſſe, alibi guttas ualde albas aliis guttis ſubpallidis interpoſitas habere et regionem frigidam et humidam in cauſa eſſe ſcribit. Addit falcone peregrino maiorem et ad ſimilitudinem lanarii albi, qui per campos muribus inſidiatur, accedere. *Mittit* eum ſeptentrio et ex illo inprimis Noruegia, Suecia, Eſtonia. Non tam eſt in uolando uelox, ut niger, diutius tamen in auium perſecutione perdurat. Non debet ad uenandum emitti, antequam pennas mutauerit. Ad eum refert Adrouandus quendam *ſparuerium*, cuius deſcriptionem Roma acceperat, qui corpore toto coloris lactei maculis flanis perſperſi, roſtrum habebat album magis, quam caeruleum, alas candidiſſimas ac ſine maculis, in cauda pennas duodecim candidas et flauis maculis conſperſas, quarum conſpectum pennarum praecipua et aliarum quaſi tegumentum tota candida eripiebat easdem quaſi in uaginam recondens. Pendebat mortua tredecim uncias, poud s in eiusmodi aue haud leue. LANARIVS (generoſum intellige) GALLORVM dicitur, quod rei accipitrariae auctorum teſtimonio Galliae peculiaris et proprius.

Aldrou. l. 7. c. 10.

Deſcriptio Lanarii.

Roſtrum et crura cum pedibus habet caerulea, plumas anteriores albo et nigro uarias, maculis non transuerſis, ſed plumas in longum diſtinguentibus. Plumae dorſi, alarum et caulae, partem externam ſi ſpectes, non admodum ſunt uariegatae. Extenſarum interiora notis rotundis inſtar exiguorum numulorum per ſuperficiem diſſeminatis conſperguntur. Sic a Tardiuo et Bellonio deſcribitur X. qua Galliae eſt perpetuus ſemperque tam hyeme, quam aeſtate ibidem conſpicitur.

Ingenium

Ingenii ſunt tractabilis et ad omne aucupii genus idonei. Picas, coturnices, perdices, cornices, phaſianos, imo anates et grues, ſi inſtitutio accedat, capiunt et ſocietate maxime gaudent. Quoniam alis diutiſſime in aethere ſupra praedam ſuſpenſi haerent, tantopere anates fatigant, ut et canum opera et fuſtibus plurimae occidantur.

Italici falcones.

Carcanus *Italicorum* meminit. Habent iſti caput totum planum. Roſtrum falconis, peregrini et montani roſtro minus et caeruleum. Pectus flauum raris et ferrugineis maculis diſtinctum. Extremas alas ueluti ocellis rotundis albisque pictas. Mutatis caput uniuerſum ad humeros usque flauo colore ad rubeum uergente et lineis tenuibus diſtincto tingitur. Pes, qui ante caeruleus fuerat, in luteum abit. Naſcuntur in montibus Vincentinis

et

et Alpibus, quae Germaniam ab Italia diuidunt. Solent alarum aequilibrio in aere ſeſe diu admodum et frequenter ſuſpendere, ſic metu incuſſo, ne perdices, coturnices aut phaſiani diffugiant, faciunt, rarenter occiſas in terram praecipitant. Viſus aliquando, qui et accipitrem exanimaret.

ARTICVLVS IV.

De Falcone Lapidario, Arborario et Rubeo.

Aldrouand. l. 7. c. 11. Falco LAPIDARIVS recte lethofalcus dicitur. Eſt mediae inter peregrinum et gibboſum magnitudinis. In praeruptis petris et Alpium rupibus nidificat. Regitur et nutritur ſimili modo, quo peregrinus.

ARBORARIVS, quem Geſnerus deſcripſit, *roſtro* erat caeruleo, *oculis* nigricantibus, *pectore* albidis et nigricantibus maculis uariegato, pennis alarum nigrioribus, *dorſo* nigro, cuius pennarum margines infimos maculae ex candido rufae diſtinguebant. An idem ſit cum accipitre fringillario, dubitatur. *Nidum* in arboribus exſtruit. Rarus ipſius in aucupio uſus, iucundum in conflictu cum monedula ſpectaculum exhibet. Adeo quoque placidus eſt, ut per ſyluas et agros emiſſus ad dominum redeat. In diſecti uentriculo plumas et cantharides reperit Geſnerus.

RVBEVS a guttarum ſeu notularum, quibus diſtinguitur, rubro colore dictus eſt. Peregrino minor eſt nec citius rubere adparet, quam alas exerat. Color debilis in ſuperficiem corporis effuſus et fumoſum humidum, quod ad generationem pennarum excernitur, adurens rubedinis cauſa eſſe putatur. Inuenitur in locis planis et paluſtribus. *Albert. l. 10. c. 9. Creſcent. l. 23. c. 12.* *Phoeniceos* in Moſcouia dari perhibent.

Volatus eſt agilis, ſed non diu perſeuerantis. Nam penna rubea, quia mollior, non diu uolandi impetum ſuſtinet. *Volatus.*

Facile cicurari Albertus innuit, difficulter regi Tardiuus. Poſt ſecundam aut tertiam pennarum mutationem melior, quod remittentibus per aetatem humoribus calidis non parum temperamentum iuuetur. *Vitae* eſt minus, quam reliqui longae. *Ingenium.*

Ad iſtum *duos ex Indiis orientalibus adlatos* Aldrouandus reducit, qui parte anteriore tota et alis internis adeo rubebant, ut, qui pronos inſpexiſſet, nihil praeter colorem rubeum uidiſſet. Maiorem putat fuiſſe foeminam, minorem marem. Mares enim ob hoc ipſum tertiarii dicuntur, quod tertia parte foeminis ſint minores. Mentum in foemina macula oblonga cinerea, quae inferne deſinebat, diſtinguebatur. Pectus quoque eiusdem coloris notulis anteriori ſterno raris reſpergebatur. In mare color rubeus ſaturatior et euidentior erat. Mentum nulla macula inſigniebatur. Pennae remiges interiores notis fuſcis transuerſim frequentibus ſtatoque interuallo diſtinctis albebant. *Alii. Aldrou. l. 7. c. 3.*

ARTICVLVS V.

De Falcone Cyanopode et illis, qui promiſcuo coitu gignuntur.

Aldrou. l. 7. c. 14. Falco CYANOPVS, ad quod referri debeat genus, cum quatuor falconum genera pedibus caeruleis inſtructa inueniantur, difficile eſt dicere. Ad lanarium tamen potius, quam aliam ſpeciem pertinere uidetur. Eſt falconi peregrino et magnitudine aequalis et figura ſimilis, ſed in hoc differt, quod dorſum eius et exterior alarum pars minus nigredinis et pectus plus albedinis habeat, alae ſint breuiores, cauda longior aliquantum, pedes hyacinthini.

Vox. *Vocem* acutiorem, quia humidior, peregrino habet. Raſo aues pica uel cornice maiores inuadit. Plerumque ſe praecipitaturus propter metum loco manet et ſuſpenditur. Audacior euadit, ſi aucupis accedat praeſentia. Qui in Heluetia reperitur, diuerſus eſt ab iſto.

Locus. *Aldrou. l. 7. c. 15.* *Nidificat* in excelſis iuxta aquas aut profundas ualles, petris. Nidis exemtus manſueſit. Capit perdices, columbas, cornices, anates, phaſianos et tertraones.

Aldrou. l. 7. c. 15. Falcones PROMISCVO COITV geniti a peregrinis plerumque proueniunt. Hi enim a parentibus ſtatim expelluntur et, cum ſuae ſpeciei coniuges non inueniant, ad ſpeciem alteram, quam ſibi ſimillimam inuenerint, libidinis tempore conuertuntur. Carcanus ex altero parente peregrino, altero montano procreatos *falcones trauerſos* uocat. Albertus *quatuor* eorum *genera* ponit. Caeterum, ſi cum falcone pedis caerulei peregrinus commiſceatur, fere ſimilis peregrino generatur auis, ſi cum lanario nigro, ignobilis falco niger, ſi cum lanario albo, ſimilis falconi albo, ſi cum lanario rubeo, ſimilis colore et figura falconi rubeo. Patriſſant autem plerumque et ignobilitatem matris inſtitutio poſt unum uel alterum annum compenſat.

TITVLVS. V.
De Pſittacis.

CAPVT I.
De Pſittacis in genere.

Nomen. Rapacibus pſittaci ſubnectuntur tum, quod roſtrum et ungues aduncas habeant tum, quod eicures carnem etiam ipſam deuorent. Nomen ſortiti ſunt ſeu a Pſittace *a Stephan. de urbibus.* urbe iuxta *a* Tigrim celebri ſeu *ἀπὸ τοῦ τῶν ψιττακίων φυτοῦ.* Soli uirides pſittaci ueteribus cogniti. Pſittaci fructus in intimo quoque cortice et tota nuclei carne inſolenter admodum eundem imbibit.

Deſcriptio. *Magnitudine* ſi ſpectes, in regione, cui nomen dedere, brachium cum dimidio longitudine explent. *b Scalig. Exerc. 236.* Viſus *b* Scaligero, qui clathratae feneſtrae fere impleuerat ſpatium, in quadam noui orbis regione phaſanos ſuperant. In inſula Banda columbam noſtratem uix excedunt. Alibi gallinis, turdis, hirundinibus, imo paſſeribus aequantur. *Color* quoque illis uarius. In noua Hiſpania, Aethiopia *c* et ultima India quosdam totos albos inuenies. Circa Tarnaſſaram ſeptuplici colore ſuperbos, in Ternaté Molucarum una, Braſilia et Aethiopia rubros, in quibusdam Aethiopiae ſyluis nigros, in Malabar praſinos, ſcutelatos, purpureos, cinereos et caeruleos alibi. Bellonius magnos quosdam totos canere, mediocres ex rubro uariegari, puſillos nonnullos prolixa cauda, totos uirides eſſe ait. Circa Iauam alii ſunt rubri roſtro luteo, alii uerſicolores, candidi quidam. Et quis omnes diuerſitates enumeret, cum ſupra centenos magnitudine et colore diſcrepantes curioſi obſeruauerint? Antiquis *d* ſolus in intimis plumulis et extimis pinnulis uiror notus erat. Vnde auis *e* uiridis dicebatur. *d Apul. l. 2. Floridor.* *e Stat. l. 2. Ouid. El. 2.* Communia fere omnibus ſunt. Caput praegrande, ingenii ſignum, roſtrum, quod, qua collo committitur, in ſolis inferne ſub faucibus apertum eſt, adeo durum, ut ferreis clathris uix parcant, Statius cornu uocet, aduncum idem, ut *f* eo, tanquam hamato et ſemicirculari forma conſtructo ſe, cum deuolant, excipiant, illi innitantur *f Plin. H. N. l. 10. c. 43.* liuioresque ſe ita pedum infirmitati faciant. Mandibulae ſuperioris, quod ipſis cum ſolo crocodilo et thaematopode, ſi Oppiano credimus, commune, motus. Lingua, quae cucurbitae ſeminis figuram repraeſentat, caeteris auibus *g* latior. Vnde *g Ariſt. l. 8. H. A. c. 12.*

Vnde ἀνθρωπόγλωττος dicitur. Pectus rotundum. Pedum ſpecies, quia ante et pone binos habet, rara, illos in regno Aethiopiae interioris prope mare arenoſum, ſi excipias, quorum quidam ſex in pede digitos habent, quidam tres. Crura breuiuſcula, infirma et plerumque fuſca. Vngues adunci, quibus eſcam eleuant et ad os extrorſum conuertunt. Capitis anatomiam apud Aldrouandum uide.

Locus. *h Plin. l. 10. c. 42. Pauſanias in Corinth.* *i Plin. l. 6. c. 29.*

Locum ipſorum natalem ſolam Indiam eſſe ueteres *h* credidere. Tempore Alexandri M. in Taprobana primum inuenti, Neronis in *i* Gaugada Aethiopiae inſula uiſi ſunt, Diodori Siculi in ultimis etiam Syriae naſcebantur. Auorum temporibus terrae cuidam ſupra caput bonae ſpei nomen ob copiam indidere. In regno Calecut tanta ipſorum eſt ubertas, ut oryzam ſaepisſime depaſcantur, tanta in occidentali India, ut pſittacorum regioni inde nomen creuerit. Nec Nigritae in regno Senegae illis carent.

Nutrimentum.

Victus ipſis feris adhuc frumenta, legumina, ſemen cardami ſeu cruci, quo pingueſcunt, cum homo purgetur, fructus omnigeni cum molli tum duro cortice intecti. Nux etiam myriſtica, ad quam in Inſula Banda ſaepisſime aduolant, cicuribus, quicquid porrigetur, caro, panis, ſaccharum inprimis. Bibunt aquam, ſed uinum multo libentius, cuius potu non ſolum laſciui et ſolito loquaciores redduntur, ſed et humano inebriantur more et intra bibendum pedibus ſuſpenſi caudam in altum et caput deorſum ad aquam extendunt. *Nidos*, ſi Cadamuſto credimus, ex ſurculis ad tenellos procerarum arborum ramos penſilibus, pilae modo rotundos, perquam exiguo foramine conſtruunt, ut ſerpentum inſidiis uiam praecludant. Maximi gallinaceis haud minora oua ponunt, mediocres columbaceis paria, faecunditatis indicium, ingens illorum in natalibus locis copia, caſtitatis, quod bini ſemper, mas et foemina agere uideantur.

Volatus.

Volatus ipſis in natali ſolo expeditior. In noſtris oris propter coeli frigidioris inclementiam minus eo ualent, impotentiam reptandi facilitas, qua ſurſum, deorſum et in maximam altitudinem ſcandunt, ob congruam roſtri et pedum conformationem compenſat. Illius unco, dum pedes promouere nituntur, adpenſos ſeſe ſuſtinent, dum prouolant, ne pedes ob corporis deorſum labentis pondus debiles offendant, ſeſe obuio adminiculo adprehenſo, eodem uelut ancora et praeſidio excipiunt.

Vox.

Vocem articulatam nullam naturaliter habent, quidam etiam fere muti ſunt nec quicquam unica illa uoce Perroquet excepta, quae in ipſorum nomen abiit, ingeminant.

Amicitia. *k Oppian. l. 2. Cyneget.* *l l Eleg. 2. 6.*

Amicitiam ſingularem colunt cum *k* lupo, cum quo ſimul paſcuntur, homine, unde in America relictis ſyluis interdiu prope domicilia agunt et turture, quod Ouidius *l* notauit.

Ingenium. *m Rhodig. l. 3. Antiq. c. 32.* *n Albert. l. 23.* *o Scalig. Ex. 236.* *p Manaſſes in Analib.*

Ingenio prope ad hominem accedunt. Accipiunt namque uerba et pronuntiant articulate omnia facilius, ſi intra alterum aetatis annum docueris, ſegniores ferreo in caput uerberantur radio, non ſentiunt aliter propter duritiem ictus. Sic Aſcanii *m* Cardinalis continuatis perpetuo uerbis ſymbolum Apoſtolicum pronuntiabat. Henrici VIII. Angliae Regis in Thameſin delapſus auxilium implorabat, uiginti libras promittens extractus quatuor denarios hoſpitatori ſuo dari iusſit. Meditari eosdem Cardanus addit, Pherecides maſculos eos obſeruare et deſerre, qui uenena propinare moliuntur et in domos important, refert. Quosdam circa lauam intelligere et ad interrogata reſpondere quidam narrant. Non facile crediderim. At pueros *n* interdum imberbes amare, blande attrectatos libidine, *o* ita ut oſcula figant, tangi, quosdam pueros ita odio proſequi, ut in eorum capita de ſublimi loco non aliter impetum faciant atque falco in anatem, ſi inter lugentes *p* agant, lamentari, quod Con-

ſtantinus Manaſſes in hiſtoria Baſilii Imperatoris teſtatur. Saltantes capitis geſtu depreſſis agitatisque alis imitari *q* dubitandum non eſt. Foeminas nunquam aut rarenter humanas reddere uoces *r* Tiraquellus reliquit, Virides macrouros, quibus collum torque rubro cingitur, annulo illo primum adparente nil praeterea diſcere quidam adfirmant. Scaliger acceptas e uia publicitus uoces reddidiſſe ſcribit. In inſulis uero S. Michaelis et Diuite ſimplicitatis tantae eſſe, ut ad crocitantem pſittacum innumera ex arbore, in cuius ramis auceps latet, multitudo conuolet facileque ſe capi patiatur, apud Martyrem *s* legimus.

q *Scalig. l. c.*

r *de leg. glo. 1. p. 12.*

s *l. 10. decad. 3. rerum Ocean.*

Vſus.

Vſus pſittacorum apud occidentales Indos in cibo, apud orientales olim, Aeliano † teſte, ſacri habebantur. Heliogabalus capita ipſorum in conuiuio exhibuit iisdemque leones, pantheras et alia animalia *t* pauit. Oblectamenti loco apud Romanos olim fuere. Nam cum gallinis ruſticis et merulis in *u* publicis ornatibus ponebantur. Viros pſittacos manu geſtare M. Cato conqueritur. Articulatam ipſorum uocem in tantum eosdem miratos eſſe Suidas auctor eſt, ut eos Indi mercem fecerint. Vnde caueis eburneis, argenteis uel ex alia pretioſa materia factis includebantur. Indis pennae ipſorum in magno uſu. Ex his imagines uarias, papiliones, flores, herbas, pileos et perizomata conficiunt, ueſtes, aulaea et tapetes contexunt, enſes et clypeos exornant aliaque utenſilia miro artificio conficiunt. Sed de plumario opere alibi.

† *Aelian. H. A. l. 13. c. 18.*

t *Lampr. in Heliogab.*

u *Varro l. 3. de re ruſtica. c. 9.*

De pſittacis uide quoque infra mantiſſam No. 4.

CAPVT II.

De Pſittacis in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Pſittaco Maximo Cyanocroceo, Maximo Pſittaco Altero, Pſittaco Albo Criſtato et Pſittaco Viridi alarum coſta ſuperna rubente.

Deſcriptio.

Aldrou. l. 11. Ornith. c. 2.

P*ſittacus maximus cyanocroceus* in aula ducis Mantuae ab Aldrouando uiſus eſt. Magnitudine bene ſaginatum caponem exaequabat, ab extremo roſtro ad caudam extremam bicubitalis. Vertex *capitis* erat planus et uiridis, roſtrum aduncum in hemicyclum compoſitum, extrinſecus in perfectam dimidii annuli rotunditatem formatum, palmum longum, totum nigrum, ſuperius longitudine duobus digitis inferius excedebat. *Oculos* habebat albos et nigros, quos ternae lineae nigrae a roſtro ad colli initium ductae figuram literae S. iacentis repraeſentantes in longum ſuccingebant. *Guttur* ueluti torques nigra ambiebat. Pectus, uenter, femora, uropygium, cauda inferior crocea erant. *Ceruix* ſuperna, dorſum, alae, caudae pars ſuperior colore caeruleo ueſtiebantur. Qui apud Comitem S. Florae erat, ſemel ſingulo die inſtante ueſpere bibebat, notis et familiaribus adblandiebatur. Aeſtiuo tempore aquis ſe immergebat aut pluuiae, donec totus maderet, exponebat, a madore frigore conreptus ad ſolem ſe uel focum ſiccabat, ex podagra mortuus eſt.

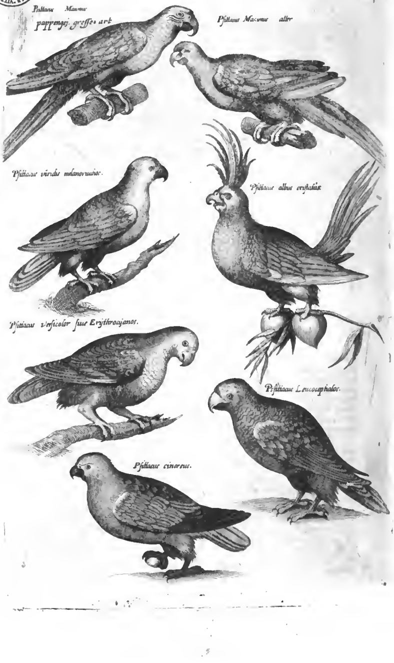
Maximus pſittacus alter apud eundem principem fuit. *Corpus* ei non ita, ut ſuperiori craſſum. *Capitis* uertex compreſſus, palmo longior. *Roſtrum*, quam ſuperiori breuius nec longo adeo hamo incuruum, tres propemodum digitos longum et totidem, qua capiti committitur latum, mandibula ſuperiore alba, inferiore nigra. Oculorum

Aldrou. l. c.

Tab. XIII
Pſittacus Maior.
Pſittacus Minor.
Pſittacus Pappengey
Pſittacus
Pſittacus Viridis
Pſittacus Poikilorinchos.
NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE ROMA

Tab. XV

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

rum regio et tempora albeſcentia. Dorſum, alae incipientes, gula, pectus, uenter, femora, cauda tota ſuperne punicea. Remigum tegetes ſecundo in alis ordine lutei, puniceis marginibus caeruleo uelut ocello prope apicem ornatae etc. *Pſittacus albus criſtatus* magnitudine erat columbo domeſtico par. *Corpus* uniuerſum candido plumarum agmine ueſtiebatur. *Capitis* uerticem habebat plumis grandiuſculis, ſeſqui palmum altis, retrorſum nonnihil incuruis acuto apice denuo antrorſum reflexis, candidis denis uelut criſta perornatum. *Roſtrum* cinereum ad nigrum uergens, qua capiti committitur, naribus patulis peruium ac harum medio tuberculo quodam tereti cliuoſum. *Oculis* iride lutea, pupilla nigra. *Linguam* latam, rubicundam. *Caudam* in altum plumis dodrantalibus, frequentibus, candidis ſurrectam. *Crura* cum pedibus ſublutea. *Pſittaco uiridi alarum coſta ſuperna rubente* pullaſtri anniculi erat corpulentia, *capitis* uertex luteus. *Roſtrum* ſuperius extremo nigrum, poſt ſubcaeruleum, reliqua rubicundum, inferius uero album. Oculi iride croceo aut potius rubente, cincti pupilla nigra, corpus totum uiride, parte quidem prona uirore flaueſcente ac diluto, alis uero et dorſo ſaturiore et, qui in maxima et extrema penna remige ad caeruleum nonnihil tendat. Coſta ſuperna alarum in tantum rubet, uti et cauda eaque breuiuſcula parte inferiore ad latera rubra in longum macula inſignitur, ſuperne uero flaueſcit. Idem c. 5.

ARTICVLVS II.

De Pſittaco Poikilorincho, Viridi Melanorincho, Leucocephalo et Erythrocyano.

Aldrou. l. 11. c. 6. 7. 8. 9. *Pſittacus poikilorinchos* magnitudine erat gallinae minoris. Corpore plerumque uireſcens, dorſo obſcurius, pectore et uentre, interlucente luteo, radicibus ubique cinereis, dilutius. Roſtrum ſuperius in parte ſuperiore habebat ex uiridi caeruleum ad latera colore ochrae, in cuius extremitate macula transuerſalis candida percurrebat, inferius circumcirca coloris plumbei in medio luteſcentis. Vertex plumulis aureis ornabatur. Remiges parte exteriore uentrem uerſus initio uirides, paulatim in colorem ſubcaeruleum ſeu amethyſtinum purpureumue potius terminabantur, nigra caetera. Secundae in ordine longisſimae totae luteae erant. Quae mediis ferme alis conſpiciebantur, ad principium latere exteriore, quod uentrem reſpicit, primum uiridi, dehinc miniaceo obſcuro, inde uiridi, poſtremum apice ipſo partim uiolaceo, partim nigro uiciſſim uariabant. *Cauda* duodenis inſtructa pennis, quarum, quae e latere ſunt, utrinque quaterna, qua enaſcuntur, initio ſui primum uirides erant latere exteriori, luteae interiori, inde rubeo coccineoue colore, tertio ordine denuo uiridi, poſtremo luteo uariegatae. Reliquae quatuor mediae totae uirides, at fine ſui nonnihil lutei habebant. *Pedes* plumbei, quaterni *digiti* bini ante, retro totidem, ut in picis Martiis, interiores quidem exterioribus multo breuiores. *Vngues*, ut rapacibus adunci. *Tibiae* breuisſimae, nempe inter poplites et talos, digitum longae, ſed craſſiuſculae. *Pſittaco uiridi melanorincho* collum, dorſum cum alis uirore pleno tinguntur. Coſta alae, qua corpori adnectitur, extrema coccineo rubet, penna in extremis alis, qua uentrem ſpectant, eſt nigra. Vropygium inferius coccineum. Roſtrum totum nigrum. Caput et pectus lutea. *Pſittacus leucocephalus* ita ab Aldrouando deſcribitur etc. dodrantem et digitum unum longus

gus eſt. *Roſtrum* duos digitos craſſum, album et pars capitis roſtro continua item alba. *Oculi* pupilla nigra, iris ferruginea. *Vertex* et *frons*, quae albent, maculis nigris uariegatae ſunt. *Occiput*, collum, dorſum, alae, uropyginm ſupernum obſcuro ac pleno uirore tinguntur. Gula et alarum coſta ſuprema rubore cinnabarino. *Pectus* ac femora uirent denuo. Pars *uentris* inter femora et pectus interiecta fuſco ſubrubido aut eo colore, quem pictorum uulgus terrae umbrae nocat, inſignitur. *Alarum* latera pennas quasdam, quae remiges tegunt easque extremas caeruleas habeat, albo tamen nonnihil admixto. Venter poſtremus uropygio proximus luteſcit. *Cauda* medio rubra, ad latera rubro et luteo, inde caeruleo uariegata eſt. Pennae pene omnes extremo apice nonnihil nigreſcnnt, caetera uirides ſunt. Tibiae et pedes cinerei. Poſſet et hic idem ob multiplicem colorum uarietatem pſittacus ποίκιλος, i. e. uerſicolor adpellari. Eſt enim coloribus non paucioribus, quam ſeptem diſtinctus, quorum tamen praecipnus eſt uiridis. *Pſittaco erythrocyano caput*, pectus caerulea ſunt. *Vertex* ſummus macula lutea inſignitur. *Roſtrum* haud ita, ut prioribus grande, nigreſcit. *Oculorum* regio albicat. Pupilla nigra, iris fuſca. *Ventris* latera ſub ſummis alis lutea ſunt. Venter uiridis. *Femora* e uiridi albicant. *Vropygium* luteum eſt. Summum *dorſum* dilute caeruleum eſt. Alarum tegetes uiridi, luteo, roſeo promiſcue conteguntur. Sic remiges et cauda totae roſeo perfuſae ſunt. Dorſi extrema pars ſeu lumborum regio flaueſcit. Caudae denique pennae pauculae eaeque uirides obtegunt. *Crura* et *pedes* cinereo imbuuntur, caetera roſeo. Hic forte ille eſt, quem in Tarnaſari urbe Indiae pulcerrimum ac ſeptemplici colore diſtinctum reperiri Ludouicus Patricius ſcriptum reliquit.

ARTICVLVS. III.

De Pſittaco Cinereo, Erythroleuco, Torquato Macrouro, Minore Macrouro Toto Viridi, Erythrochloro Macrouro, Erythrochloro Criſtato et Aliis et Geſnero poſitis.

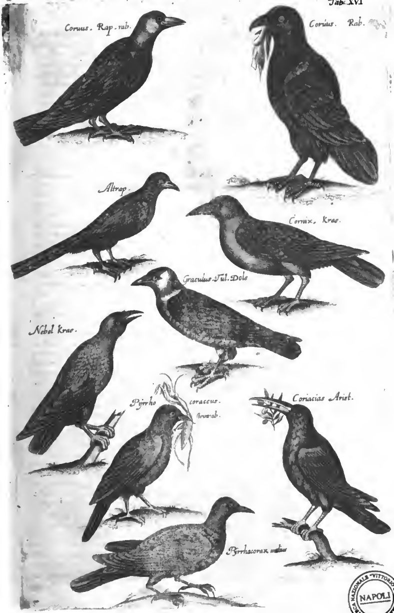
Aldrou. l. 11. c. 10. 11.12.13. 14.15.16. *Pſittacus cinereus* ex Mina adfertur et a potiſſimo partium colore ita dictus eſt. *Corpus* enim totum cinereo obſcuro ſeu potius aequaliter ſubcaeruleo tingitur, remiges paulo ſaturiore uiſuntur. *Oculos* macula candida cingit. *Cauda* uix ultra extremas alas protenditur et tota cinnabarino colore tincta eſt.

Pſittaco erythroleuco magnitudo eſt caponis grandiuſculi, corpus candidum, poſtrema tergi pars, uropygium, cauda tota, alarum remiges miniacei coloris. Roſtrum unco, quam in aliis longiore.

Torquatus macrourus ſolus antiquis cognitus fuit. Caput et corpus omne habet uiride. Roſtrum miniaceum. A roſtro inferiori ſub mento etc. *Minor macrourus totus uiridis* in Hiſpaniola reperitur nec totus turdo maior eſt. Roſtrum habet ſuperna parte rubrum, inferna e rubro nigricans. Iridem oculi rubicundam et croceam. Corpns herbaceo uirore amoenum. Pedes et tibias rubicunda.

Erythrochloro macrouro ex Iaponia adlato corpus quatuor coloribus, qnorum potiores uiridis et ruber, inſignitum erat. Verticem habebat planum, roſtrum rubeum, exiguum et inferius etiam aduncum. Retro et ante oculos maculam caeruleam. Caudam corpore toto longiorem.

Erythrochloro criſtato alae, cauda ac criſta, quae ſex pennis, tribus maioribus, totidem minoribus con-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Googl

conſtabat, ſunt rubri coloris, corpus reliquum uiridis.

His adde *pſittacum erythrocyanum* nec non *erythroxanthum* Geſneri, quorum *ille* parte ſupina rubet, alis ſuperius in flauo uiridibus, caetero caeruleis, cauda partim rubra, partim caerulea, *hic* illi per omnia ſimillimus, in hoc tantum diſcrepat, quod per medium alarum plurimum flauioris coloris habeat, nonnihil etiam in cauda.

Huc etiam Aldrouandus auem illam, quae in Hiſpania capta magnitudine erat fringillae, roſtro nigro, adunco, capite, collo uiridi, uertice, ut in garrulo Bohemico criſta inſignito, alis caeruleis extremo nigricantibus, uropygio ferrugineo, femoribus albis, pedibus nigris, digitis quaternis, binis ante, retro totidem refert.

TITVLVS. VI.

De Coruino Genere et Aliis Nonnullis Auibus, Quibus Roſtrum Durum ac Robuſtum eſt.

CAPVT PRIMVM.

De Coruo.

Deſcriptio. Coruus Graecis ſeu a colore nigro ſeu a capitis magnitudine κόραξ. L. Floro *a* ſatyra auis ſeu propter ſalacitatem. Virile enim membrum ueteres Graeci ϖαιϑη appellabant ſeu a Satyra *b* palude, quae et Pomptina, uiginti quatuor olim urbium capace loco dicitur. Locus ipſi poſt pſittacos uel eam ob cauſam datur, quod et ad rapacium naturam accedat et olim apud ueteres in tanto pretio fuerit, ut per *c* illum iurarent. Magnitudine cornicem ſuperat et adeo eſt ater, ut prae nimia nigredine caeruleus quodammodo adpareat nec ab *d* aquis mutetur. *Roſtrum* habet aterrimum, nonnihil aduncum utriſque marginibus incidens. *Oculos* lucidos. *Linguam* in apice latam, ad radicem rotundam, nigram. Viſi tamen in ſeptentrionalibus *e* regionibus, Anglia, Neapoli apud Alphonſum Siciliae Regem, Leſtorum Indiae extra Gangem regione, quin et tempore *f* Ariſtotelis albi ſeu, quod ob aſpectum niuium in niuoſis locis tales naſcantur ſeu, quod frigus id efficiat ſeu, quod alimento id attribuendum ſit. *Interiora* eius ſi attendas, *gulam* patentiorem prope uentriculum pro ingluuie *g* habet. *Fel* renibus et *h* parte tantum altera inteſtino lungitur. *Excrementa* alba eſſe apud Horatium legimus. Cuidam uero apud Liuones et Botnios generi, quod *marinum* dicitur, roſtrum dentium fere inſtar ſerratum, ſed forte falſo adſcribitur.

a *In Hiſtor. Valer. Coruini.*
b *Rhodig. Antiq. lect. l. 29. c. 25.*
c *Ariſtoph. in Auibus.*
d *Scalig. ad l. 2. de cauſ. plant. c. 17.*
e *Olaus Magn. l. 19. c. 8.*
f *l. 5. de gener. c. 5.*
g *Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.*
h *Ariſt. H. N. l. 2. c. 15.*

Locus. Quantum ad *locum*, in Aſia non naſci Theophraſtus *i* prodidit. Locis *k* deſolatis, *l* humidis, excultis, turribus, celſis aedificiis morari nec ea, dummodo cibus ſuppetat, deſerere, in agris uberrimis gregatim ferri et eius frequenti ſuo numero bonitatem, quam innata ſagacitate cognoſcunt, prodere compertum. Binos *m* per ſterilem et infructuoſum eam pum nec non arctiora loca uolare, quod non ſatis *n* cibi pluribus, unde in Cranone Theſſaliae oppido nunquam plures duobus reperiri a quibusdam notatum. In Galliae oppido, quod Coruatum dicitur, annos plus, quam centum egiſſe Albertus neſcio, qua fide refert.

i *Plin. H. N. l. 10. c. 29.*
k *Eſa. c. 34.*
l *Theon. in Aratum.*
m *Ael. l. 2. de Anim. c. 48.*
n *Ariſt. H. A. l. 9. c. 31.*

Nutrimentum. *Victitat* coruus frumento, pomis, *o* ficubus, ceraſis, quae cum pediculis deglutit et, dum binis *p* e paſtu horis pulpam reiicit, oſſa euomere ſolet nec non uermibus, hinc aratoris ueſtigia rodit, piſcibus, unde apud Anglos *q* lege ſub graui mulcta cautum, ne quis uim coruis inferat, cadaueribus, quae ſi non attingit, infecta eſſe coniiciuntur. Quin nec a uiuis animalculis abſtinet. Alaudam et paſſerem deuoraſſe uiſus *r* eſt, pullos uero alimonia deſtitutos parentem ipſum inuadere et deuorare † Aelianus auctor eſt.

o *Athen. l. 13.*
p *Aldrou. Ornithol. l. 12. c. 1.*
q *Bellon. l. 6. de Auib. c. 1.*
r *Plin. H. N. l. 10. c. 47.*
† *l. 3. de Anim. c. 43.*

In Bothnia non tantum lepores et cuniculos interimunt, ſed agnorum etiam et arietum ſtragem edunt. Conſtitutum e publico praemium, qui eos occidiſſent. *Potus* eſt uehementer adpetens. Tradendum putauere memoriae quidam, uiſum coruum per ſitim lapides congerentem in ſitulam monumenti, in qua pluuiae aqua durabat, ſed quae attingi non poſſet, ita deſcendere pauentem expreſſiſſe tali congerie, quantum potaturo ſufficeret. Aeſtiuo *s* tamen tempore ſexagenis diebus, dum ficus matureſcunt, non bibit ſeu, quod, niſi Hyginus fallit, guttur pertuſum, dum ficus matureſcunt, habeat ſeu, quod eo tempore relaxatione alui ſe laborare ſciat.

s *Ael. l.* 1. *de Anim.*

Generatio.

Generationem quod attinet. Ore coire † uulgus prodidit, inde ſellatorum ipſis nomen, ſed falſo. Nam et uuluas habent et oua juxta ſeptum nec cogitare, *t* quomodo ſemen per uentriculum, qui ſemper, quod iniectum eſt, concoquit, perueniat, abſurdum eſt et uiſi duo Auicennae, qui aliorum congrediebantur more. Roſtrorum fit inter eos ante coitum coniunctio ſeu, ut alii, cantu prius quodam uelut hymenaeo *u* demulcentur foeminae, tum mares admittunt, hinc exorta fabella. Ponit bina, ſaepe quaterna aut quina *oua*, poſt uiginti dierum incubatum *pulli* excluduntur. Excluſi forte, quod *x* color ipſis ſit albicantior, negliguntur a parentibus et ad ſeptimum diem, quo atrocem induunt ſeu coeleſti rore, ut Caſſiodorus credit, ſeu a muſcis praeteruolantibus aluntur. Agniti recipiuntur in curam, donec firmiores euaſerint, mox pulſi, quae ſunt ad uiuendum neceſſaria, inquirunt. Circa Cranonem tamen ſingula perpetuo paria degere et genitores ſoboli loco cedere Plinius *z* aſſerit. Aetatem eis longaeuam *a* Heſiodus tribuit, fabuloſe, ſi γενεὰς pro centum ſumas annis, ueriſimiliter, ſi pro uno, intra quem et omnia, quae terra profert, perficiuntur et ipſe homo in utero, ſic longaeuitas intra CVIII. annos conſiſtet. *Vox* eidem minime ſonora, quamuis cantare Plautus *b* dixit, quia crocitat, raucedine et ſtridore aures offendens, hanc ſeu propter diuerſos *c* effectus ſeu imbrium et *d* uentorum inſtantem incurſum ita mutat, ut Fulgentius ſexaginta quatuor diuerſas habere dixerit. *Odoratu* cum uulture fere certat, in *uolatu* tardior et grauior eſt, ideo non mirum, aliquando populi clamore *e* diſſono grauius ictum, ὥσπερ ἐμβρόντητον decidiſſe.

† *Plin. l.* 10. *c.* 12.
t *Ariſt. l.* 3. *de gen. Anim. c.* 6.
u *Oppian. l.* 1. *de Aucupio.*
x *Greg. M. Moral. l.* 30. *c.* 8.
z *Plin. H. N. l.* 7. *c.* 48.
a *Plin. H. N. l.* 8. *c.* 48.
b *in Aulularia.*
c *Lucret. l.* 4. *de Natura rer.*
d *Virg. Georg. l.* 1.
e *Plut. in Flaminio.*

Ingenium.

Mores et *ingenium* admirationem merentur. Ad trigeſimum et quadrageſimum una uiuentes coniugii jura ſeruant, uno defuncto alter per uitae reliquum uiduus permanet. Nummos quidam *g* Erfordiae furabatur et ſub lapide abſcondebat. Alter Auguſtum ex *h* Actiaca uictoria reducem uerbis: Aue Caeſar, Victor, Imperator, ſalutauit, uiginti millibus ſeu D. aureis ſolatis emtus. Quidam *i* ſub Tiberio Principe ſingulis matutinis in roſtra euolans in forum uerſus Tiberium, deinde Germanicum et Druſum Caeſares nominatim mox tranſeuntes P. R. ſalutabat. Occiſi funus innumeris elatum eſt exequiis, interfectus, qui occiderat. Taceo illum ſutoris Caeſarem ſalutare edoctum, in quo opera et impenſa periiſſet, niſi *k* operam et impenſam periiſſe eloqui potuiſſet. Nec non illum, † qui Cunradum coquum in fame implorabat adeo expreſſe, ● ab homine uocatus crederetur. Difficillimum elementum optime exprimunt. Venatici (primum *l* Ludouicus Gallorum Rex inſtituit) perdices et coruos feros uenantur. Phaſianos aliquando.

g *Albert. l.* 23. *de Animal.*
h *Macrob. l.* 2. *Satur. c.* 4.
i *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 43.
k *Macrob. l. c.*
† *Scalig. Exerc.* 237.
l *Scaliger.*

Amiciti.

Amicitiam naturalem colit cum lauro, quem depaſto chamaeleonte comedit, cum aſaro et *m* aro, quibus remediis in quibuſdam morbis utitur, cum facile amerina, qua tanquam amuleto nidum munit, cum coracio, qua uim *n* toxici deguſtati frangit, cum oenutta, qua ſe ad ebrietatem exhilarat.

m *Ruell. l.* 1. *de Nat. ſtirp. c.* 2.
n *Ariſt. de Mirabilibus.*

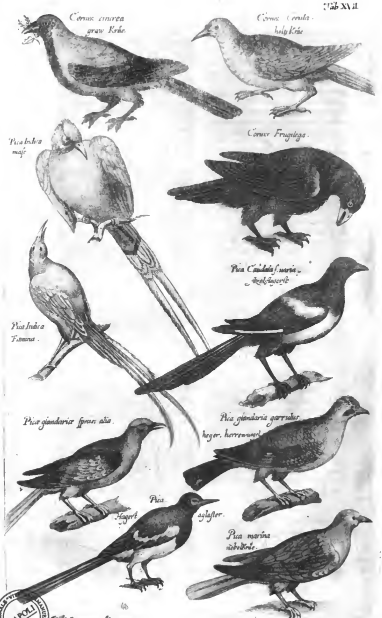
Inimicitia

Inimicitias autem gerit cum miluo et percnoptero propter cibum, cum aeſalone propter ouorum

fra-

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

o Cicero l. 1. de Nat. Deorum. Ariſt. H. A. l. 9. c. 1. p Ael. 6. de Animal. lib. c. 46. *Praeſagiunt.* *q Plin. H. N. l. 18. c. 39. r Ael. l. 7. de Animal. lib. c. 7. s Virg. Georg. 1.*

fractionem chamaeleonte, circo, turture et aliis. Cum erucae *p* ſemine, quo interit.

Tempeſtatem plenam *praeſagiunt*, ſi cum *q* ſingultu quodam diu multumque ueſpertino praeſertim *r* crepuſculo latrant et, ſi de arbore pendent, *s* alas ſaepenumero motitant. Serenitatem, ſi contra ſolum hiantes mane per arborum ramos plumas et alas expandunt, ſi priuatim primo crocitantes mox turmatim congreſſi liberius uociferantur aut, ſi ſub nocturnum crepuſculum gregatim uerſantur et, dum ſeparantur, ſumme crociendo ad nidos aduolant.

Vſus eius in medicina aliquis eſt. Pulli menſe Martio combuſti contra epilepſiam propinati ſunt. Oua ad denigrandos pilos adhibebantur, a Villanouano ad epilepſiam commendantur. Cor portatum uigilias inferre quidam aſſerunt. Pes a collo pueri tuſſientis ſuſpenſus eum, ſi Pſello credimus, ſanat. *Vſus.*

CAPVT II.

De Cornice ingenere.

Deſcriptio.

Quae Latinis cornix, Graec. uulgo κορώνη, haec iisdem hodie κυρώνα uel κύρακα. Polyrrhaeniis Cretae populis κίμβα, Varino κοραὶς, Horo κορὶ dicitur. Magnitudine uincit graculos. Roſtrum, crura et totum corpus habet undiquaque nigerrima, (falſus † Strabo, dum peculiare eſſe Hiſpaniae, ut nigrae ibi ſint cornices ſcribit) illud tamen duriſſimum alias et acutiſſimum prope caput albicat, ſuperiori parte barbulas quasdam ueluti ſetas circa palpebras habet, inferiore nigra eaque minima ueluti granula. Albam capite nigricante, caeteris alarum apicibus in rubedinem uergentibus Rhodiginus *a* uidit.

† Strabo l. 3. Georg. *a Rhodig. Antiq. lection. l. 18 c. 11.* *Locus.*

Verſantur circa urbes, domos, maris ripas, fluminum litora et ſterquilinia. In Britannia ingens ipſarum copia, quoniam in pabulo humido eius ſoli uermes abundant.

Victus.

Victitant frugibus, nucibus, oliuarum baccis, uermibus, piſcibus et carnibus et uere *b* παμφάγοι dicuntur.

b Ariſt. H. A. l. 8. c. 3. *Generatio.* *c Aelian. de Animal. l. 3. c. 9.* *d Aphrodiſ. l. 2.*

Generationem earum quod ſpectat. *Nidulantur* in ſummis arborum frondibus. *c* Non temere nec impudenter inter ſe miſcentur et eandem cum coruis in coniugio fidem ſeruant, hinc ſolitariae cornicis occurſus malum in nuptialibus auſpiciis omen, eliminare cornicem uirgo iubebatur. *Oua* pariunt poſt ſolſtitium gemina, natura ita diſpenſante, ut, *d* quae diu uiuunt, pauca procreent. *Incubant* foeminae tam impenſe, ut *e* aſſiduo in incubitu plumas exuant. Pullos a cauda de ouo exire ſeu pedibus primo praeuolutis falſum, caecos naſci *g* uериſimilius eſt. Non prius paſci, quam plumis ueſtiri incipiant, uulgo creditur. Volandi potentes *h* diu proſequuntur et auolantes ſubinde comitantur, ideo iuſta naturae talione et decreto, quantum *i* tempus impendere in foetibus educandis, tantum et ipſae ſenio confectae a pullis ſuis aluntur. Male a ſolſtitio aeſtiuo *habent* ſeu, quod *k* ſcabie et lepra adficiantur ſeu, quod carnes a lupo ſemeſas comedant. *Aetates* ipſi humanas ter tres *l* auctores tribuunt. Arato ἐννεάγηρα κορώνη dicitur forte, quod diu uiuat, πολύγηρον namque Theon exponit. Ariſtophani πέντε γενεὰς ἀνδρῶν ζώει, quinque generationes uirorum uiuit. *Vox* ipſius eſt κράζειν uel κρώζειν, ob aſſiduitatem obſtreperi cantus garrula et loquax dicitur. Quamuis uero eas τανυγλώσσας Homerus *m* uocet, id eſt lingua longa et extenſa, tamen tempore Plinii adlata *n* e Baetica plura contexta uerba exprimens et alia atque alia crebro addiſcens.

e Probl. 64. *g Iſidor. Orig. l. 12. c. 7.* *g Ariſt. l. 4. de Generat. c. 6.* *h Ariſt. H. A. l. 6. c. 8.* *i Iſidor. l. c.* *k Porphyr. περὶ ἀποχῆς.* *l Plin. l. 7. c. 48.* *m Odyſſ. 5.* *n. Plin. l. 10. c. 41.*

Volat celeriter. *Graditur* lente inſtante pluuia, celeriter, dum pullos paſcit. *Volatus.*

Amicitias colit cum ciconiis, quibus maria transuolantibus ducem ſe praebet et cum *o* ardeola, cum qua contra uulpem pugnat. *Inimica* *Adfectus.* *o Ariſt. H. A. l. 9. c. 1.*

Plin. l. 10. c. 74. p Aelian. de Anim. l. 3. c. 9. Ingenium. q Plin. H. N. l. 10. c. 12. r Zoroaſtr. in Geopon.

eſt noctuae, *p* cuius oua meridie abſumit, muſtelae, quod ipſius nidos ſaepe diripiat et cum tympano aue, quam occidit. *Ingenium* earum et ſingularem ſolertiam multa oſtendunt. Si nucem perfringere nequit, in altum ſublatam ad ſaxa et tegulas *q* praecipitat. Verbenacam *r* ſupinam nidis imponit, ut ab iisdem blattas aliasque beſtiolas abigat. Apud Marrem Aegyptiorum Regem educata literas, quocunque iuberet, detulit. Mortuae † ſepulcrum ad lacum Myridis prope Crocodilorum urbem erectum eſt.

† Ael. H. A. l. 6. c. 7.

Vſus. s Plin. H. N. l. 20. c. 16.

Quantum ad *uſum*, cerebrum coctum et in cibo ſumtum inueteratis capitis doloribus remedio eſſe *s* Plinius teſtatur. Carnem in morbis chronicis utiliter ſumi et nidum corpori illitum uitae dies prolongare olim uane creditum eſt.

CAPVT III.

De Cornice in ſpecie.

ARTICVLVS VNICVS.

De Cornice Frugiuora, Cinerea et Caerulea.

Deſcriptio.

Cornicis tres ſunt ſpecies *frugiuora* nempe, *cinerea* et *caerulea*. *Frugiuoram* σπερμολόγον Ariſtoteles uocat, frugilegam et graniuoram alii. Nigra eſt tota, roſtro excepto, quod albicat. Magnitudine eſt inter coruum et cornicem media.

Victus.

Victitat, ut diximus, frugibus non tamen lumbricos reſpuit. Quia ardea in earum nidis *niduları* ſolet, ideo circa uillas nobilium, qui ardearum aucupio delectantur, in ſummis arboribus impune nidos faciunt. Angliae ſunt maxime infeſtae. Ideo olim ſancitum eſt, ut funditus extinguerentur, pretium occiſori daretur.

Cinerea Turnero marina dicitur. Minor eſt ſpermologo. Dorſum totum, collum ſuperius, alarum latera, nates et totum uentrem cinerea habet. Aeſtiuo tempore altos montes *incolit*, in quibus ſoboli propagandae incumbere ex eo colligi poteſt, quod nullibi in planis nidulari reperiatur. Sub autumni finem ad plana deſcendit ibique totam poſt hyemem prope oppida et pagos degit. Fit id ob rupium aſperitates et niues continuas uel ob intolerabilem frigoris ſaeuitiam. *Victus* ipſius idem, qui nigrae. Quadrupedum, hominum ſuſpenſorum cadauera et piſces adfectat nec a lacticiniis abſtinet. Geſnerus in diſſecto uentre quaſdam quisquilias et cortices granorum nec non ſubſtantiam quandam albam, pinguem ex iisdem forte granis concretam et lapillos inuenit. Nunquam in Heluetia nidulari dicitur. In inferiore Germania in cibum a plebecula admittitur.

Aldrou. l. 2. Ornithol. c. 5.

Caeruleam cornicibus, quamuis uix ſciri poteſt, an ex earum ſit numero, Geſnerus, Kentmannus et Aldrouandus adnumerarunt. Caeruleo paſſim colore in capite, alis, cauda, circa uropygium et tota parte ſupina nitet, alibi ſinceriore, alibi uiridi admixto. Dorſi et colli proni color fuſcus eſt, maiores alarum pennae nigrae. Crura fuſca et pro corporis proportione parua habet. Reperitur trans Albim in ſaltu Luchouiano et ſyluis finitimis. Verſatur in locis non frequentatis. A proiectis praeter caetera cadaueribus uictitat et nidum, ut upupa ex oleto conſtruit.

CAPVT IV.

De Graculis in genere et in ſpecie.

a Varro l. 4. de Lingua Latin. b l. 1. Inſtit. Orat.

Graculus ſeu, quod *a* gregatim uolet, quae etymologia Quinctiliano *b* improbatur ſeu, quod iacta ſegetum ſemina plurimum gerat,

rat ſeu, quod ex olinetis cubitum ſeſe recipiens binas baccas pedibus ore uero tertiam ferat, dicitur.

Victus. *c Plin. H. N. l. 10. c. 29. Aelian. l. 3. de Animal. c. 12.*

Victitat praeter ſegetes carnibus, clandibus et *c* locuſtis. Vnde a Lemni inſulae incolis, quod aduerſo uolatu locuſtarum exitio occurrat, colitur.

Ad *coitum* uerno tempore excitatur.

Vox. *Adfectus.* *d Aelian. l. 9. c. 1.*

Vox ipſius eſt κολοιᾶν καὶ κλώζειν, ut Pollux tradit, quorum iſtud et gallinaceo cuidam generi tribnitur. *Amicitiam* cum *d* gauia gerit, hoſpitalitatem cum accipitre. Hoc Homerus ſub Hectoris et Aeneae Graecis infenſisſimorum exemplo prodidit. Auem congregem eſſe uel uulgaris paroemia, ſemper graculus adſidet graculo oſtendit. Mas mortem potius ſubit, quam coniugem derelinquat, *e* altero mortuo, alter dolorem perpetua uiduitate teſtatur. Loquacisſimi ſunt, coitus inprimis et, quo pullos enutriunt, tempore. In uini potu mira ipſis laſciuia. Manibus retenti oculos *f* impetere maxime ſolent ſeu, quod effigiem ſuam in illis cernentes uelut ad cognita deſideria tendant ſeu, quod a rebus fulgentibus et mobilibus, quales oculi, facillime adliciantur. Cicures noces pronuntiare diſcunt *g* adeo, ut e caueis emisſi ſponte ſua eas repetant. Matutino uero ſuboriente ſole tempore citius eas capiunt et memoriae tenacius mandant. Suetum id et ueteribus. Paxillos *h* enim in parietibus domi ſuae, quibus inſiſterent, faciebant. Epileptico *i* morbo obnoxii, uelut extincti ex arborum tectorumque culminibus decidunt. Annuum faſtidium lauri purgant folio.

e Ael. l. 9. *f Nicolaus Leonicus.* *g Bruier. l. 15. c. 78. de re cibaria.* *h Ariſtophan. in ueſpis.* *i Dalechamp. in Plin. l. 3. c. 22.*

Vſus.

Vſus ipſorum apud plurimos in cibis.

Generatio. *k l. 9. H. A. c. 24.*

Quantum ad *genera*, tria *k* Ariſtoteles poſuit, quartum palmipes, tria et Geſnerus, Tullam nempe Becuam et Taham. Nos *coraciam*, *pyrrhocoracem* et *lupum* ſeu *monedulam* ponimus.

CORACIA magnitudinem habet cornicis, illa inprimis, quae nigra et pamphaga. *Roſtrum* quatuor fere digitos longum, quodammodo arcuatum, coloris punicei ſeu inter aurantium, rubrum et ſubflauum medii. *Pedes* eiusdem coloris, unguibus exceptis, qui ſimul cum toto corpore ſunt nigerrimi. *Incolit* praeruptos montes et raro ad plana deſcendit. Cicur ſimila ex lacte, carne, pane et tritico ueſcitur.

PYRRHOCORAX cornice eſt minor, monedulae aequalis, luteis cruribus et *l* roſtro, quod paruum Turnerus, in extremitate nonnihil aduncum Bellonius dixit, caetera nigerrimus. Tam *frequens* eſt in Alpibus, nt peculiarem Alpium Plinius ſcribat, ſed et in Anglia, Creta, Cycladibns, monte *m* Iura et alibi reperitur. Apud Rhaetos hyeme duntaxat cernitur. Agros frumento conſertos *depaſcitur*. Altum uociferat et *uocem* merularum acutam ac ad fiſtulae ſonum nonnihil accedentem imitatur. Ex eius uolatu alto frigus augeri, humili minui quidam conligunt. Pulli in cibum pauperioribus menſis cedunt.

l Plin. l. 10. H. N. c. 48. *m Bellon. l. 8. c. 6.*

MONEDVLA Ariſtoteli λύκος omnibus nota auis eſt. Caput, pedes totumque corpus et roſtrum nigra ſunt. Nigredo de cinereo aliquid participat, *roſtrum* circa narium foramina albicantibus punctulis inſignitur, prope uentriculum *n* gulam pro inglunie patentiorem habet. *Loca* plana amant, ſed et in altisſimis turribus ſaepe tam numeroſe nidificant, ut in unica centum interdum nidi conſpiciantur. Quia frumenti aliorumque granorum, ubi ſatiata fuerit, reliquias terra recondit et ſpicas ſub ſequenti anno ex iis conligit, ideo frumentum *o* ſerendi rationem hominibus oſtendisſe creditur. Auri et argenti *p* furacitas in ea mira. Vnde monedula a moneta dicta creditur. Gaudet in capite fricari, quaſi pruriret, ideo carnem eius pruritum inducere Albertus credidit.

n Ariſt. H. A. l. 9. c. 24. *o Plin. H. N. l. 14. c. 17.* *p Ouid. l. 7. Met.*

Eſt et aliud monedulae genus, quod collum habet albo torque circumda-

dutum, forte illud, quod Heſychius et Phauorinus ϛεφάνιον ſeu coronatum dixere, forte et illud, quod in Heluetia circa Tugium albo circulo collum ambiente diſtinctum, caetera alteri ſimillimum reperiri Geſnerus prodidit.

CAPVT I.

De Picis ingenere.

Pica, quae Atticis κίττα, communiter κίσσα, Laconibus κεῖσσα, Heſychio et Phauorino βάσκιλλος, et κραγγὼν, aliis σίττα, κίσσα et ποικιλὶς dicitur.

Genus. *Genus* ipſarum unicum duntaxat agnouiſſe Ariſtoteles uidetur. Alii in *urbanas* et *ſylueſtres* diuidunt. In nulla non regione obuiae ſunt, Glandaria in Batauia rara.

Victus. *Victum* ſi attendas, eſt pamphaga. Suum alueos quandoque cibi cauſa petit et quosuis acrodryos fructus. Viſa paſſerem *a* deuoraſſe, ſed et una a cancro, quem e fluuio abreptum in arborem uicinam portauerat, collo ſub forcipibus compreſſo, miſere interemta legitur. In libidinem ualde ſunt procliues.

a Cardan. l. 7. c. 35 de mariet. rer.

Generatio. *Oua* circiter nouem parere, multos, ſed imperfectos imo coecos pullos excludere *b* Ariſtoteles prodidit. In nidis conſtruendis ſingulari utuntur artificio. Nam eum in locis ſpinoſis figunt, terra intus obliniunt, foris in circuitu infra et ſupra ſpinis diligentisſime muniunt, foramen unum (duo quibusdam placent) idque arctisſimum pro introitu relinquunt. Oua uero interdum alio transferunt. Binos frequenter exſtruere, ut, qui pullis inſidiantur, dubios reddant, prodidere nonnulli.

b l. 9. H. A. c. 31.

Volatus ipſis raro altus, quem etiam alarum breuitate impeditae parum protrahunt. Saliunt et caudam more motacillae perpetuo mouerit. Κίττης κιτταβίζει *c* Pollux ſcribit, ſed ſingulis fere diebus imo horis uocem mutare et unius cuiusque animantis imitari certum. Puerili uagitum *d* expresſiſſe quandam, alteram haedi primum ueluti a matre ſeparati querulam uocem edidiſſe, mox uituli inſtar mugiiſſe, ouis more balaſſe, tandem ad inſtar paſtoris, cum poſt paſcua aues ad potum deducit, ſibilaſſe fide digni auctores prodidere. Aliquid illi apud Plutarchum *e* ne ſubfuerit metuo, quae alioquin loquacisſima, auditis Romae buccinatoribus obſtupuit, paucos poſt dies quaſi expergefacta omnem eam buccinatorum harmoniam ſumma cum admiratione expresſit.

c Onomaſt. l. 5. c. 13.
d Pauſanias in Arcadic.
e lib. de ſolert. animalium.

Affectus. *Infeſtantur* ab alucone et *f* ulula. Epileptico eas conripi morbo quidam prodidere. Variae *g* quotannis cum rapae feruntur, caluescere proprium. In Auguſto id fieri Geſnerus prodidit.

f Ariſt. l. 8. H. A. c. 3.
g Plin. H. N. l. 10. c. 29.

Vſus. *Vſus* ipſarum et in *cibus* et in *medicina* aliquis. Glandariae Bononiae in foro uenduntur, ſed durae carnis ſunt, Athenaeus tamen Corhyin Thracum Regem adpoſuiſſe teſtatur. Quidam ſeu uino albo ad conſumtionem coctas, ſeu in olla toſtas et in pollinem redactas ſeu deſtillatas oculorum hebetudini, rubori et dolori prodeſſe prodidere. Nonnulli uiuam in partes diſſectam laborantibus articulis imponunt.

CAPVT VI.

De Picis in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Pica Varia ſeu Caudata, Caudata Indica, Glandaria, Garrulo Argentoratenſi, Pica Marina et Perſica.

Ariſtoteles unicum duntaxat genus picarum, glandarium nempe ponit. Plinius id duplex, ſumta a pedibus differentia, facit nec de uario reticet. Nos et has et, quae ſequentur, huc pertinere credimus.

VARIAE ſeu caudatae caput, dorſum, collum, pectus, alae, femora, cauda, pedes eorumque digiti atque ungues aterrima, extremum alarum albicans, dorſum et cauda et maxima nigredine uirideſcentia, tota uentris ſuperficies candida.

Caudata INDICA, quam Aldrouandus exhibet, ex Iaponia adlata erat. *Roſtrum*, tibiae et pedes rubeſcebant. *Caput* totum et collum, quod torquis albus ambit, erant caerulea, *dorſum* et ſcapulae ferruginea. A ſuperiore roſtri parte inter utrumque oculum macula tres fere digitos longa et pollicem lata punctulis ſeu potius lineolis nigris transuerſalibus conſperſa ad dorſum uſque protendebatur. Alarum pennae ueſtitrices caſtaneae, ſed lineis nigris craſſiuſculis per longitudinem poſitis reſpargebantur, reliquae uirides erant. *Pectus* et uenter ad anum usque candeſcebant etc.

GLANDARIA Ariſtoteli μαλακοκρανεὺς ſeu molliceps, recentioribus Graecis καρακάξα, aliis picata granata dicitur. Differt a uaria tum magnitudine tum maxime colore. Habet ad alarum latera transuerſales notas caeruleas, quales in nullo ferme uolucrum genere conſpicias, tam amplum oris hiatum, ut glandes integras deglutiat. *Nares* plumis albis et nigris operiuntur. *Roſtrum* aliquantulum recuruatur. *Lingua* bifida eſt. *Color* corporis uarius eſt. Nam ceruix ex ruſo et caeſio mixta eſt. Vropygium candicat, dorſum palleſcit. Cauda longiuſcula eſt et duodecim pennis nigris conſtat.

GARRVLVS Argentoratenſis a garritu et loco, in quo maxime degere ſolet, nomen ſortitus eſt, ueteribus uel ignotus uel ſaltem non deſcriptus. *Caput* ipſi craſſum colore ex caeruleo et uiridi mixto, maculis per longitudinem albis, quae per totum pectus uentremque deorſum feruntur. *Roſtrum* mari duos digitos longum, craſſiuſculum, aliquantulum recuruum. *Oculi* magni, nigri. *Dorſum* a ſecunda uel tertia uertebra ad uropygium usque caſtaneum. *Alarum* color uarius. *Cauda* ſuperna parte uireſcit, inferna partim uiolaceo, partim caeruleo permiſcetur. *Foemina* toto coelo a mari diuerſa eſt. *Caput, collum, pectus, uenter* ex caſtaneo ad leucophaeum uergunt. *Roſtrum* eſt craſſius. *Alae* prope ſcapulas caeruleae, mox ex caeruleo uirides, remiges nigrae. *Cauda* latiuſcula ex uiridi et caeruleo ad fuſcum inclinans.

PICA MARINA, quae et gaza dicitur, tota, caput, ceruicem, pedes et alarum partem ſi excipias, ſubuiridis adparet. *Roſtrum* habet robuſtum paulo, quam in picis longius. *Capitis uerticem* coloris caſtanei diluti, inferiorem eius partem ad tempora luteam. *Digitos longos*, pedes inſigniter aduncos, ſecundi ordinis alarum pennas caſtaneo diluſtas.

PICA PERSICA tota fere ſubfuſca eſt, roſtrum habet breuiuſculum et albicans. Oculos albos. Alarum ſecundi ordinis pennas cum uropygio et prioribus in cauda luteas, pedes ſubcaeruleos, tabellis nigris inſignes.

NB. *De picarum generibus quibusdam exoticis uide mantiſſam. N. 5.*

ARTI-

ARTICVLVS II.

De Garrulo Bohemico Geſneri ſeu Ampelide Aldrouandi.

Deſcriptio. Aldrou. l. 12. Ornit. c. 18.

Anem, quae garrulus Bohemicus Geſnero dicitur, ampelidem a potiori uictu Aldrouandus adpellat. Magnitudine merulas exaequat. *Caput* habet quodammodo compreſſum, coloris ferruginei, more alaudae criſtatae apice retro uergente, coloris uerſus roſtrum ſubcaſtanei diluti, retro ſubcinerei ad fuſcum uergentis, terrae Vmbriae haud diſſimilis inſignitum. *Collum* breuiuſculum, antica et poſtica parte nigrum, ad latera rufum, prope roſtrum candidum. *Pectus* caſtaneum dilutum ad roſeum uergens. *Dorſum* ſubcaſtaneum, prope uropygium leucophaeum. *Ventrem* totum ſubcinereum. Exteriores *alarum* pennas nigras maculis ſpectatu iucundiſſimis inſignitas. Nam primae numero ſeptem ſolidae et quodammodo cartilagineae albae ſunt, appendices cinnabaris inſtar rubeſcunt, has aliae maculis luteis perornatae literam L. figura exprimentes ſubſequuntur ſicque diſpoſitae ſunt, ut in quibusdam ſeptem, in aliis ſex, in quibusdam quinque tantum adpareant. Vltimae maculas albas habent. Cauda maris decem, foemellae duodecim pennis conſtat. *Interiora* ſi ſpectes, ex anatome habeto. *Inteſtina* in diſſecta duos dodrantes longa fuiſſe absque reuolutionibus et anfractibus, ideo celerius faeces excernebat. *Ventriculum* in medio epatis uelut reconditum, exiguum, carnoſum et duro callo obductum, tunicam in eo ſubſtantiae diuerſae, uueae quoad colorem non diſſimilem, duriſſimam et quaſi cartilagineam. *Iecur* in duas partes aeque diuiſum pro ſua magnitudine maximum. *Lienem* exiguum, linguae humanae figura oblongiuſculum. *Pericardium* duplicatum et ueluti pinguedini merſum. *Pulmones*, qui in omni fere auium genere ad medias usque coſtas protenduntur, colli et dorſi uertebris et coſtarum duntaxat ſuperiorum principiis adhaerentes. *Aſperam arteriam* in principio laxiorem et oualem, mox anguſtiorem, tandem latiorem iterum. *Linguam* duram et oſſeam et in extremo, ubi uelut alas quasdam habere et ſagittam prae ſe ferre uidetur, bifidam et quaſi in duas aciculas diuiſam. *Os hyoides*, quod reliquis animantibus pro implantatione linguae datum eſt, ab oſſe occipitis ad latera foraminis, per quod ſpinalis medulla a capite ad dorſum transmittitur, originem ſuam deducere et, ubi ad radicem linguae coniungitur, acutiſſimum angulum efformare uidebatur. Eius medio aſperae arteriae caput inſertum erat. *Oculi* intus adeo magni, ut cerebri ipſius magnitudinem ſuperare uiderentur. *Cerebrum* ſphaericam referebat figuram et ſuperiores ipſius uentriculi ad mediam regionem capitis collocabantur.

Locus. *Locum* ſi attendas, Bohemiae quidem peculiaris eſt, ſed migratoria eadem. In Italiam delatae in Placentino et Mutinenſi agro, ubi XL. ſimul capiebantur, morabantur, in Ferrarienſi nullae uiſebantur forte, quod terrae motum ibi futurum praeſenſiſſent. Anno MDLII. inter Moguntiam et Bingam in tanta copia adparuere, ut, qua transuolarent, ex earum umbra, ueluti nox induceretur.

Victum. *Victus* ipſis uuae, liguſtri, iuniperi, cynorrhodi baccae, pineae nuclei, uuae paſſae, poma, amygdala. Baccas hederae, carnem et frumentum nonniſi famelicae attingunt. *Volant* perniciſſime et gregatim.

Vox. *Vox* earum erat ziziri, unde forte zinziuellae quibusdam dicuntur. Facile cicurantur.

Cibum ſibi inuicem obferunt, mas foeminae, foemina mari. *Coro* ſaporis eſt in cibo gratiſſimi. Nec ergo uere eſſe pica uidetur, quamuis

uis iam, quia de genere non conſtat, inter eas repoſita ſit, quia linguam latam non habet nec *incendiaria* Plinii, quia nec in incendiis naſcitur nec carbones adportare uiſa eſt nec *auis Hercynia* Plinii, quia ei noctu lucere non competit, utut in Voitlandiae ſyluis quaedam turdi minoris magnitudine colore partim caeruleo, partim aureo, quam croceo, talis eſſe nec *auis noua* Plinii, quia columbo minor eſt. Nec denique *merops Ariſtotelis*, qui nec apibus inſidiatur nec uermibus ueſcitur.

ARTICVLVS. III.

De Pica Braſilica et Rhinocerote aue.

Pica Braſilica aliis a roſtri magnitudine ramphaſtos, hipporynchos et burynchos, aliis barbara et piperiuora dicitur. Magnitudo ipſi inter picam et merulam media. *Caput* pro corpore maiuſculum et craſſiuſculum et atrum. *Roſtrum* duos palmos longum, unum latum, ſerratum et, uelut e ſquammulis quibusdam compactum, ſubſtantiae ad inſtar membranae tenuiſſimae, oſſeae, ſplendidae, leuiſſimae, cauae atque aeris intus capaciſſimae, unde naribus carere crediderim. *Oculi* in medio capite illique maiuſculi. *Collum, dorſum* atque alae nigrae. *Pectus* aureo colore cum quadam rubedine prope initium micans. *Venter* et foemora cinnabarino colore ueſtita. *Cauda* nigra et in extremitate inſigniter rubeſcens.

Victitat pipere, quod auidiſſime deuoratum, inconcoctum et crudum adhuc eiicit. Incolae uim ea ratione piperis domitam credentes recenti illud praeferunt.

RHINOCEROS a cornu, quod in fronte geſtat, ita dicitur. Occiſa in ipſo uolatu tum eſſe dicitur, cum Turcas Chriſtiani ad Naupactum ſuperarent. Caput erat duorum propemodum dodrantum, cirris nigris, altis deorſum ſpectantibus ornatum. Roſtrum quatuor fere dodrantes longum, inſtar arcus cuiuſpiam recuruum. Inferior pars tota ex luteo albicabat, ſupina uerſus caput colore miniaceo, reliquum ex luteo albeſcat. Cornu e fronte enaſcebatur et ſupinae roſtri parti adhaerebat, prope frontem palmum unum latum, in fine recuruum, colore ſupera et infera parte miniaceo, media luteo etc. Fit talium auium apud ueteres mentio. Nam et Heſychius rhinocerotem auem in Aethiopia reperiri ſcribit et *tragopanda* Plinii aquila maior, capite phoeniceo, cornibus in temporibus inſignitur et *tragopa* Golini in capite arietinis cornibus armatur et Pomponius Mela eiuſmodi aues *tragopanades* adpellat. Et Cardanus auis meminit *Salig. Exerc. 231.*
aquila maioris ex luteo et rubro *ſ. 3.*
ſplendidae, ex cuius roſtro fuluo caeruleoque capuli parentur

CAPVT. VII.

De Loxia.

Deſcriptio. LOXIA ſeu corui roſtra, tragon Plinii Roberto Conſtantino eſſe uidetur, ignota ſine dubio Ariſtoteli. Magnitudine parum maximum uincit. Roſtrum habet contra omnium auium morem ab utraque parte recuruum, craſſum et admodum robuſtum. Vnde ipſi nomen eſt. Colorem ſingulis annis hyeme inprimis mutat ita, ut nunc ad uiridem, flauum, nunc ad rubrum et cinereum uergat. Rubere primum ſolet pectore, collo et uentre, deinde flaueſcere. In uertice, ceruice et circa oculos caeruleus adparet, in cauda et extremis alis nigricans, crura rubicunda.

Plurima Germaniae *loca* incolit, *Locus.*
in Italia rarius uidetur.

Victitat ſeminibus cannabis, nucle- *Victus.*
is abietum et, ut quidam produnt, cadaueribus. Voraciſſima autem eſt.

Generatio. *Nidificat* in abietibus et uerisimile eſt, a cauda de ouo exire ſeu, quod, ſi reliquarum more prodiret, exitus a roſtri curuitate impediretur ſeu, quod, cum media hyeme naſcatur, ſubinde ab ambientis inclementia calor animalis ſuffocaretur. Hyemali tempore *cantat* et quidem ſuauiter, in aeſtate abſtinet. Caueis incluſa pſittacorum more ſurſum atque deorſum reptitat. A potu pocillum roſtro, ſi poteſt, abiicit imaginem forte ſuam in aqua conſpicata.

TITVLVS VII.

De Noctuis.

CAPVT PRIMVM.

De Bubone.

Aldrov. l. 8. c. 1. Abſoluta auium diurnarum carninorarum hiſtoria, ad nocturnas deflectendum eſt. Hae uero ob caeſios oculos γλαυκῶπαι dicuntur et magnitudine inter ſe differunt. Oculos magnos amplos et caeſios habent. Non ſolum in tenebricoſis montium et rupium cauernis, ſed et in cauis arboribus, deſertis aedificiis domorum, templorum et turrium tectis latent. Inter duodenique crepuſcula *a* (de nocte parum aut nihil uident, de die excedens ſenſibile ſenſum laedit) lacertas, ſcarabeos, apes, ueſpas, mures, hirundines, interdum lepuſculos et cuniculos rapiunt. Numerantur autem inter rapaces nocturnas *bubo*, *aſio ſiue otus*, *ſcops*, *aluco*, *ulula*, *noctua*, *ſtrix*, *caprimulgus*.

a Ariſt. l. 9 H. A. c. 34.

BVBO, qui Graecis βύας, βύταλος, σκλὼψ, βύφος, Goropio Becano cum Ariſtotelis cyminde, chalcide, hybride et ptynge idem: Ariſtoteli forte aſcalaphos, omnium nocturnarum eſt maximus *b* nec aquila minor. *Corpus* ipſi breue et propter caudae breuitatem, ueluti decurtatum. Corporis tegmen plumeum ferrugineo ſeu obſcuro quodam aeris colore eſt. Maculis nigris ſparſim et incerto ordine reſpergitur. *Caput* habet adeo grande, ut ob eius magnitudinem pullus a cauda primum in lucem † prodire credatur, frontem orbiculatam ſeu teretem plumis, uelut auribus eminentibus in regionibus, prout in oto inſignitam. Cauernas ad auditum patulas hocce pennarum ornamento ob magnitudinem tectas. Oculos maximos et, qui igneo ſplendore, ingenti magnitudine et truci obtutu terrorem adſpectantibus incutiunt. *Roſtrum* aduncum. Collum pro ſua magnitudine perbreue. Vngues aquilinis maiores, crura breuia. Cuius *c* Geſnerus iconem exhibet, magnitudine anſerem uincebat. Alas habebat ad tres dodrantes longas. Caput magnitudine et forma felinum. Pennae ſupra utramque aurem nigricantes et tres digitos ſubrigebantur. Cuius Aldrouandus *d* in multis ab illo differebat. Nam huic quidem etiam ad extremos usque digitos crura, ſed breuiora, graciliora nec ita ſupra genu toroſa. Color ei erat per totum corpus ex cinereo ferrugineus in pectore potiſſimum, ubi etiam, ſub nigris maculis per longum ductis promiſcue reſperſus erat. Dorſum et alae e ferrugineo magis ſucceſſebant. Et cum ille Geſneri in ſingulis totius corporis plumis magis uariegatus et tenuibus quibusdam lineolis transuerſim ductis accipitrum et anatum inſtar minutim diſtinctus fuerit et uniuerſo corpore, magis uero dorſo et capite maculas quasdam incerti ductus lituris nigris, craſſis et quodammodo figuratis geſſerit: hic in alarum pennis maioribus et cauda lineis ſubnigris, transuerſis, largiuſculis diſtinguebatur, quae ita efformatae in cauda praeſertim fuere, ut ſingulae latiores ſuperne et inſerne inſtar fimbriarum triplici ordine diſpoſitae aliis ſubtilioribus clauderentur.

b Ariſt. l. 8. H. A. c. 3. Strabo Geogr. l.

† Plin. l. 10. H. N. c. 16.

c Geſner. in Ornith.

d Aldrov. Ornith. l. 8. c. 2.

Lo-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

Digitized by Google

Tab XVIII
Bubo.
Bubo
Bubo. Nacht Eule.
Bubo.
Vlula Eule.
Aſio.
Aſio ſeu Otus
Aſio alius ſeu Scops.

[*Locus.*] *Locum ſi ſpectes*, deſerta *e* incolit [*e Plin. H. N. l. 10. c. 12.*] nec tantum deſolata, ſed dira etiam et inacceſſa. Inter ſepulcra etiam diu noctuque uerſatur, aliquando propter mures et iuxta horrea reperitur. Coetum aliarum auium fugit. Hinc ſolicana et deuia *f* uocitatur. [*f Ouid. in Epiſt.*] Nidulatur in altiſſimis rupibus, ne foetum iniuriis exponat et, ut ſecurius ad praedam euagetur. Ouum eius Plinii tempore uix uiſum *g* eſt, noſtris non adeo rarum. [*g Plin. H. N. l. 29. c. 4.*]

[*Cibus.*] *Cibus* ipſi *h* carnes auicularum, cuniculorum et leporum. [*h Ariſt. H. A. l. 8. c. 8.*] Tantum praedae, dum pullos educat, congerit, ut et uenatoribus ſatis lucri adferat. Templa noctu frequentare, ut ſe oleo ex lampadibus ingurgitet, uix credi poteſt. Noctu autem uictum quaerit et ſubluſti crepero gaudet in ueſpere. Vnde nocticanicana et *i* noctis monſtrum uocatur. [*i Plin. l. 10. c. 12. H. N.*] Si diuturno tempore prodeat, ab aliis auibus ſeu uiſu inſolens conuellitur. Roboris eſt magni. Viſus et feroces canes abegiſſe et cum aquila depugnaſſe. Si ſe uiribus imparem ſentit, in dorſum ſupinus procumbit unguesque ac roſtrum ſic aduerſum erigit, ut hoſtium nullus accedere audeat.

[*Volatus.*] Quantum ad *uolatum k*, uix mouet natas per intertia brachia pennas, nunquam uolat, *l* quo libuit, ſed tranſuerſus. [*k Ouid. l. 5. Metam.*] [*l Plin. l. 10. c. 12*] Hebetes ipſi interdiu oculi, minus tum, quam noctua uidet. Non cantu *m* aliquo, ſed gemitu uocalis eſt et bubulare, quod Graecis eſt βύζειν, dicitur. [*m Plin. l. c.*]

[*Vſus.*] *Vſus* eius eſt tum in *aucupio*, nam et auiculae, dum eam interdiu circumuolant et percutiunt, facillime retibus capiuntur et Galli *n* eiusdem opera miluos uenantur, tum in *cibo*, a quibusdam enim editur, tum in *medicina*. [*n Plin. H. N. l. 26. c. 4.*] Cerebrum uulnera cum adipe anſerino glutinat, cum aphronitro ſcabiem ſedat. Sanguis aſthmaticis eſt utilis. Cor eius, ſi impoſitum *o* mammae mulieris dormientis ſiniſtrae fuerit, ut omnia ſecreta pronuntiet, ſi axillae, ut canes obmuteſcant, efficere, ſed falſo tradunt. [*o Plin. H. N. l. 29. c. 4.*] Creditur, *p* Agrippae Romae captiuo primo regnum cum libertate poſt mortem portendiſſe, Chingis Canum ab hoſtibus uictum quaſi ſeruaſſe, ideo a Tartaris honorari, ſerenitatem denique, ſi totam noctem cecinerit, portendere. [*p Ioſeph. l. 8. Antiq. c. 8.*]

CAPVT II.

De Aſione ſeu Oto.

[*Deſcriptio.*] Aſio ſeu otus forte ab auribus, qui Alexandro Myndio apud Athenaeum lagotia, quod aures leporinas habeat, aliis apud Ariſtotelem *nycticorax*, quia buboni per omnia, magnitudinem ſi excipias (magnitudine columbae eſſe ſcripſit † Athenaeus, quod de maximis intelligendum,) eſt ſimilis, ternos quoque digitos habet anticos, poſticum unum (male noctuae ſimilem Plin. *a* dicit, male et Caza τὸν σκώπα per aſionem apud Ariſtotelem uertit et Oppianus *b* cum * Athenaeo otum cum otide confundit) bubonem ſequitur. [*† Athen. l. Dipnoſoph.*] [*a Plin. H. N. l. 10. cap. 13.*] [*b Oppian. in Cyneget.*] [** Athen. l. 9*] Aldrouandus *c* binos deſcribit. [*c Aldrou. Ornithol. l. 8. c. 3.*] Priori *caput* erat auribus, uelut cornibus plumeis inſignitum, cinereo, Baetico diluto et nigro ad ſupercilia usque et nares propemodum colore uarium. *Facies* tota anterior e cinereo candicabat minutiſſimis plumulis, ueluti pilis tota obſita. *Corpus* totum e cinereo ſeu leucophaeo ad ferrugineum dilutum uergebat, maculis ubique fuſcis conſperſum tam maiuſculis, quam punctorum inſtar minutiſſimis. Per *uentrem* notae fuſcae in longum recta ducebantur et in acumen deſinebant etc.

Alterum ſemipalmum in longitudine minus, fuluum Aldrouandus adpellat. Toto propemodum anteriori corpore maculas fuſcas in longum protenſas et ſingulis plumis albicantibus decuſſatas, ut crucis aut lilii Francici referrent figuram, habebat. *Crura* et pedes ad ungues usque hirſuti, uti totum corpus, fulueſcebant.

bant. *Cauda* infra alarum longitudinem uno fere digito erat. Deſcribit et Bellonius *d* tertium auribus patulis, cruribus ad ungues piloſis, facie aluconi ſimili, uentre maculis nigris uariegato. Cauda alarum longitudinem aequante, ulula multo maiorem, qui uel ſuperiori eſt ſimilis uel Ariſtoteli incognitus et Aruernis in Gallia montibus peculiaris ſpecies dicendus. Cranii anatomen uide in Aldrouando. Auris et oculi hiſce uerbis idem exequitur: aui huic ſupra aures cutis in longum producitur complicata, rugoſa, ſponte concidens et meatum eo loco occludens, inſtar membranarum, quae tamen in amplisſimum, ſi uoles, ambitum deduxeris. Sunt enim laxae, implumes intus, candidae, foris uero minutisſimis et pulcellis conſitae et, quae orbem uenuſtum in marginum ambitu conſtituunt. Non alteri rei magis adpoſitas haſce cutaneas ualuas, quam branchiis piſcium compararim. His apertis, auditus foramen amplum ac patulum in medio adparet, multis anfractibus, inſtar humani tortuoſum. Oculus inuentus fuit ſubſtantia quadam cartilaginea, uelut capſula circumcluſus, non tamen undique. Nam infra in parte oculi poſteriori haudquaquam membrana haec ſubſternebatur, ſed circumquaque ad latera, a qua circulus ſupra totum oculum exporrigebatur, ante quidem hac membrana anguſta erat, intra uero et, qua magis ad poſteriora uergebat, dilatata. Oculus ipſe ante orbicularis erat, retro ſesſilis et compresſus longe, quam uel in medio latior. Reſecta cornea, uueam ab illa intus plurimo nigrore tinctam et, ueluti atramento perfuſam, quippe quae etiam humores ſubiectos digitis contrectata tingeret, obſeruaui. Huic in orbem alia tenuisſima pellicula, inſtar annuli circumponebatur, crocea ſeu aurea per totam ſubſtantiam ita uueae connata, ut nullo modo integra ab ea ſecerni poſſet. Huiuſmodi ſane nullam, quod equidem ſciam, in aliis animantibus reperiri puto. Duae igitur hae membranae coloribus diuerſis tinctae et per corneam transparentes horrendum illum nocturnarum auium oblutum faciunt, concurrentibus ſimul e nigro et croceo ex aduerſo radiis et, uelut flammae e ſilice excusſae micantibus. Humor cryſtallinus minime durus aut ſolidus erat, qualem in aquilis et aliis obſeruauimus, ſed tener et molliculus, utpote qui facillime uel ſua ſponte disſolutus reſecta cornea ſimul cum aqueo humore effluerct.

d l. 2. c. 3.

Locus.

Locum ſi attendas, montes plerumque inhabitat locaque edita. In montibus Aruerniae copioſi inueniuntur et in Italia in monte Plumbicio pasſim ſunt obuii. In Ciliciae campis de die inter ambroſiae plantas abditum Bellonius inuenit, cum tamen eo loci ne ad quartum quidem milliare arborem ullam naſcentem uidere liceat. Nidulatur in arborum cauernis et foraminibus. *e* Ariſtoteli et *f* Plinio *migratorius* eſt. Nam cum lingulaca, matrice et cynchramo, coturnicibus hinc proficiſcentibus ducem eſſe ſcribuut.

e Ariſt. H. A. l. 8 c. 12
f Plin. l. 10 H. N. c. 23

Volatus. et Vox.

Leui facilique *uolatu* fertur. *Vocem* edit ei ſimilem, qua homo frigore adfectus reclamare ſolet hu, hu. Repetit eam ſolis occaſu inſtante, aliquanto interuallo interpoſito, ſonoram, tanqnam ſi fiſtula tenui ederetur. Cum a quopiam laceſſitur, ſibilum aut crepitum emittit, qualem felis ſolet. In pugna eadem ratione ſe defendit, ac Bubo. κόβαλος ἐςὶ καὶ μιμητὴς *g* Ariſtoteli ſeu, quod inſtar mimorum ac paraſitorum collum contorquendo nunc in hanc, nunc in illam partem ridiculos et mimicos geſtus edat ſeu, quod imitatione gaudeat, quicquid facientem aucupem cernit, idem quoque agit. Stant *h* illi e regione et uiſcoſo quodam pharmaco oculos inungunt, illud poſt in peluibus relinquunt et abeunt. Accedit otus et oculos ſibi conglutinat ſicque capitur. Ariſtoteles *i* eum in altero aucupe intentum ab altero circumueniri reliquit. Magi recenti aſio felle glaucomata curari dicunt.

g l. 8. H. A. c. 12.
h Athen. l. 9. Dipnoſoph.
i Ariſt. H. A. l. 8. c. 12. Athen. l. c.

NB. *Eſt et genus exoticum oti, de quo uide in mantiſſa.* N. 2.

CA-

CAPVT III.

De Scope.

a *Athen. l. 9. Dipnoſ.*
† *Bellon. l. 2. de Auib. c. 35.*
b *Euſtat. in Odyſſ. 5.*

Scops *a* Alexandro Myndio absque *c* apud Latinos nondum inuenit nomen, quamuis Bellonius † ululam ex ipſo faciat. Graecis uel a uoce inepta *b* uel, quod ἐν σκιᾷ αὐτὰ habeat ἰσχυρὸν ſeu noctu maxime cernat uel, quod uarietate geſticulationum, quibus naturaliter utuntur homines, σκώπτοντας, id eſt, qui alios deludere ſolent, referat, ſic dicitur. Habet fere cum omnibus noctunis aliquid commune. Cum bubonibus et otis, quod auritus ſit. Cum ululis et alucone, quod pedes utrinque in aequum digitorum numerum diſpertitos habeat. Cum noctuis, quod pedum compoſitione, figura, colore denique et magnitudine his, quam aliis propior ſit. Ab Athenaeo et Aeliano ita depingitur, ut minor noctua eſſe, in colore plumbeo albicantia puncta habere et ab utrisque temporibus duas pinnas ſubrigere dicatur.

Generatio.
c *Athen. l. 9. Dipnoſ. ex Callimacho.*

Duplex apud *c* ueteres ipſorum *genus*. Alii ſunt *uocales*, qui omnibus temporibus patent, ideo ἀεισκῶπες dicuntur, glauci ſunt ac eſui propter uitium carnis inepti. Alii *muti*, qui autumno interdum adparent nec plus uno uel altero die commorantur, ſcopes abſolute dicuntur et ab aeiſcopibus craſſitie differunt, turturi et palumbo ſimiles. Tot et apud neotericos differentiae. *Vna* Italiae frequens, quam iſti chiuuino uocant. *Altera* huic apud Germanos ſimilis, paulo albidior, cauda et auriculis longioribus. *Illa*, prout ab Aldrouando deſcribitur, noctua eſt minor, palumbo par, omnium fere nocturnarum minima, illam ſi excipias, quae alaudam non ſuperat et rara eſt. *Caput* ei teres plumulis coloris ubique plumbei ueſtitum. Aurium plumulae una tantum pinnula conſtabant, quae in mortuo uix adpareat. Totius corporis ſuperficie tenus color cinereus eſt, hinc inde nonnihil admixto plumbeo, maculis albicantibus diſtinctus. Maiores alarum et caudae pennas maculae albae transuerſim ornant, minores reliquas omnes etiam linea in longum nigra ſecat. Circa collum et alarum initium rufo decore promiſcue reſpergitur. *Pedes* habet exiguos fuſcos ad plumbi colorem obſcurum accedentes, ſquammoſos, depiles in digitos binos anticos et totidem poſticos diſpartitos, unguibus fuſcis inſtructos.

De *generatione* ipſius nihil exploratum eſſe ſcribit *d* Ariſtoteles, niſi quod fauoniis flatibus adpareant. Plinius *e* amplius naſci negat forte, quod ipſorum ſatyricos motus, cum inſident, plerisque memoratos concipere mente non poſſit.

Generatio.
d *Ariſt. l. 9. H. A. c. 28.*
e *Plin. l. 10. H. N. c. 49.*

De *Voce* ſuperius dictum eſt. Quod ei ex *f* Athenaeo potius, quam Aeliano a Gyllio adplicatur, πάντα τὰ τῶν ζώων εὔγλωττα καὶ διηρθρωμένα εἶναι τὴν φωνὴν, quaſi omnes oris expreſſione et articulata uoce longe ſuperet, ad aues, quarum lingua latiuſcula, pertinet. Ridiculos ſaepe exercent geſtus. Cum enim colla tetro agilia habeant, caput modo adducendo, modo protendendo, uertice nutando, humeros iactando et ſaltitando hiſtriones imitantur. Vnde ſcops ſaltationis apud antiquos genus, quod et ſcopiam *g* nominabant, ἔχον τινὰ τοῦ τραχήλου περιφορὰν κατὰ τὴν τοῦ ὄρνιθος μίμησιν. Habebant quandam colli circumuolutionem ad auium imitationem. Perire mali Punici grano Gyllius in Aeliano *h* addit.

Vox.
f *Athen. l. 9. Dipn.*
g *Pollux l. 4. c. 14. Meurſ. in Orcheſtra.*
h *Aelian. l. 6. H. A. c. 46.*

CAPVT IV.

De Alucone et Vlula.

ALVCONIS, qui Graecis ἐλεὸς, non ἠλιὸς nec ἐλαιὸς, nomen uel ab Italorum alochone Gaza formauit uel a Germanorum, ut Lazius uult, locken, quod adlicere ſignificat, deſumtum eſt. Duo *a* ipſorum ſunt *genera*. *Vnum* maius, *alterum* minus.

a *Bellon. l. 2. de Auibus c. 32. Aldron. l. 8. c. 5.*

Maius caponis eſt *b* magnitudine, hoc peculiare habet, ut palpebram a ſummo oculo ad imum adducens conniueat. *Auriculis* caret, ſed earum loco coronam quandam e plumis conſtructam, quae faciem totam pinnulis ſupra oculos ſuperciliorum altorum modo eleuatis et utrinque per tempora nec non ſub mentum deſcendendo in orbem coeuntibus flammei muliebris forma habet. *Roſtrum* ipſi album. *Oculi* in cauitatem profundam a plumulis undique ſurrectis conſtitutam magni et toti atri immerguntur. *Dorſum* coloris eſt plumbei notulis albidis uariegatum. *Crura* plumis candidis conteguntur. *Pedes* duntaxat pilis. *Incolit* tam loca campeſtria, quam ſaxa praerupta, rimas turrium et cauernas quercuum. Muribus et auiculis et inter has *c* picis *uictitat*. Quod forte animalculum cepit, deglutit integrum. Tam ampla enim ei gula, ut bolos ouo maiores integros transmittat: neque quicquam cibi ſumit, antequam oſſa, pilos et plumas reiecerit. Transuerſim ardearum more inter *uolandum* fertur.

b *Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.*

c *Ariſt. l. 8. H. A. c. 3.*

Minus ſimili cum maiore macularum diuerſitate uariegatur, domeſticam columbam magnitudine non excedit. Vertex capitis, collum, dorſum, alae ad pennas remiges usque plumis ueſtiuntur ab initio prope radicem cinereis obſcuris, reliqua ferrugineis dilutis. Anterior *capitis* pars plumulis candidis in formam flammei cincta uidetur, quas circulus luteus undiquaque ambiens claudit. *Oculi* nigerrimi uerſus interiorem canthum plumeis luteis obſidentur.

Tibiae et pedes uillis horrentes nonnihil rubent binis ante et totidem retro digitis inſtructi. *Vnguibus* armatur longis, ualidis, acutiſſimis et aterrimis.

Vocem noctu edit adeo terribilem, ut pueris et foeminis terrorem incutiat. Rarior multo conſpectu eſt, quam maior. *Vlula flammeata* Geſneri eadem cum alucone. *Vox.*

VLVLA Graecis αἰγώλιος, ὀλολυγὴ et ὀλολυγὼν dicitur. Quae a Geſnero *d* deſcribitur, magnitudine erat gallinae uel ſupra colore rufa uel nigro reſperſa. *Roſtrum* breue et aduncum albicabat. *Oculos* habebat magnos nigros, pupillam obſcure rufam, pinnulas inter oculos et roſtrum multas, denſas, cinerei fere coloris, margines *palpebrarum* rubicundi membrana nictanti ſuperne abducebantur. *Collum* erat multum retro agile. *Crura* albicantia punctis conſperſa liuidis, hirſuta ad pedes usque. Pedum digiti bini ante, totidem retro. Quam *e* Aldronandus deſcribit et inter ululas, quod uocem non flebilem eiulando, ſed gallinaceorum haud abſimilem roſtro frendendo edidérit, reponere metuit. Caput, dorſum, alas, caudam colore cinereo maculis albicantibus ac nigris diſtinctam habebat, ſub uentre albicabat et nigris maculis uariegabatur. Capite erat ualde magno, tereti, enormiter craſſo, admodum plumoſo. Oculis ex toto nigricantibus et plumulis albis undiquaque in orbem cinctis, in quorum ambitu ad palpebrarum oras lippientium inſtar rubeſcens circulus conſpiciebatur, ſuperiori tantum palpebra inter nictandum oculus contegebatur. Roſtrum erat ſubuireſcens etc.

d *Geſner. in Ornitholog.*

e *l. 8. Ornithol. c. 6.*

Colit

Locus et Cibus. *f Ariſt. l. 9 H. A. l. 17.* *g Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.* *h Idem. H. A. l. 9. c. 1* *i Idem l. 9. c. 17.* *Generatio.*

Colit et campeſtria et ſaxa, διθάλος *f* eſt *ſeu gemini cibi*. Fruges in humilioribus colligit. In excelſis rapinas agit et carnes in cibum parat. Picas *g* uenatur, ſed et *h* colorem (ſubeſt mendum nec nota cuiquam auis) forte collurionem rapit. Eſt νυκτινόμος *i* καὶ ἡμέρας ὀλιγάκις φαίνεται, noctu uagatur, de die raro adparet.

k Plin. H. N. l. 10. c. 16. *† Ariſt. H. A. l. 6. c. 6.* *m Apul. l. Florider.* *n Plin. l. 29. H. N. c. 6.* *Vſus.*

Parit quaternos, ſi bene Plinius *k* Ariſtotelem † intellexit. Nam, ne de Aetolio miluo res ſit, uerendum eſt. *Vox* eius eſt ululare ſeu moeſta et flebili uoce plangere idque *m* ueſpertino tempore.

Fel eius praedicatur ad albugines, ſuffuſiones et caligines. *n* Adeps ad claritatem.

CAPVT V.

De Noctua in ſpecie ſic dicta.

Generatio et deſcriptio. *a Heſychius in Lex.*

Noctua Latinis, quod noctu canat et uolet, Graecis γλαῦξ, κικκαβαῦ, *a* κεργὴ et τυτώ dicitur. Duplicis ipſarum *generis* mentionem faciunt auctores, *maioris* nempe et *minoris*. Vtrique *collum* breue, gulae pars inferior paulo latior. Ἀποφυάδες ſeu *appendices* infra *b*, ubi inteſtinum deſinit, paucae. *Lien* tam paruus *c* ὥστε λανθάνειν ὀλίγους τὴν αἴσθησιν, ut ſenſum multorum effugiat. *Cauda d* breuis et, ſi *e* Bellonium audimus, pedes piloſi. *Capitis* uertex ex plumularum ibidem poſitu, ueluti introrſum excauatus. Quae ab *f* Aldrouando deſcribitur, erat columbae magnitudine, *capite* maiuſculo ſuperne depreſſo, *oculis* magnis et glaucis, *roſtro* longiuſculo, dilute flauo, *corpore* toto plumis partim Baetico, partim albo diſtinctus, *cruribus* plumoſis et ad pedes usque hirſutis, coloris e cinereo Baetici, *pedum* digitis ſubfuſcis, cinereis, implumibus. Quam Germani *ſaxatilem* nominant, tota parte prona fuſci modico ruſo permixti et albicantibus maculis diſtincta eſt coloris. Crura et digitos pedum habet hirſuta, plumis albidis. *In extincta roſtrum ſuperius rubebat, cum prius in uiua rubere non uideretur.* Inter oculos et roſtrum pennulae quaedam, ceu pili aut barbulae rigent.

b Ariſt. H A. l. 2. c. ult. *c Idem l. 2. c. 15.* *d Albert. l. 23.* *e l. 23. de Auib. c. 32* *f Aldrou. Ornithol. l. 8. c. 7.*

Locus. *g Plin. H. N. l. 10. c. 29.*

Locum ſi attendas, in Creta naſci negat *g* Plinius, inlatam mori tradit nec in Alpinis Heluetiae regionibus inueniri ſcribit. E Gallia Ciſalpina, Longobardia et Germania ad Rhenum eo aduehuntur. In Attica *h* plurimae. Vnde noctuas Athenas. Saxatiles montana et ſaxoſa incolunt. Ideo ad frigus arcendum plumas cruribus et digitis natura induit.

h Apoſtol. Cent. 6. Prouerb. 41.

Victus. *i Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.* *k Creſcent. l. 10. c. 16. de Agricult.*

Cibus ipſis ueſpae, apes, lacertae, *i* mures, quarum *k* cicuratae in domibus etiam uenationem exercent, ſemel ſaturatae trium dierum inediam perferunt nec nouem abſtinentia laeduntur.

Generatio. *l Plin. l. 10 H. N. c. 17.* *m Ambr. l. 5. Hexaem. c. 24.* *n Bellon. l. 2. de Auib. c. 24.*

Quantum ad *generationem*, quod de bubone, id et de hac *l* Plinius dicit, ſolam inter uncungues et carniuoras non caecos parere pullos Euſtathius et Varinus falſo tradunt nec uerius, cum formicas a ſuis pullis abigere cupiunt, ueſpertilionis cor in nido tanquam amuletum habere Oppianus reliquit. Si enim ipſa lepus eſt, cur aliunde pulpamenta quaerat. Nec de die omnino *caecutire* uerum nec propter inſitam uim igneam *tenebras penetrare* ac luna ſilente uidere, quod Euſtathius et Varinus ſcribunt. Die *m* exorto quaſi ſplendore uiſus eius hebetatur et quaſi quibusdam errat in tenebris. Sicca nimis et tenuis humoris ſubſtantia facili negotio diſſipatur. Noctu, quia aere, qui uiſionis medium eſt, non illuminato obiectae colorum ſpecies non exprimuntur, ſi propius *n* acceſſeris, haud loco ſeſe mouebit. Moderata lux quia noctuae conueniens,

ideo

[o Ariſt. H. A. l. 9. c. 34.] ideo θηρεύει ὁ ἄχρις ἑσπέρας καὶ περὶ ὄρθρον, per ueſperam et circa matutinum crepuſculum uenatur. Sonum edit duplicem, unum tou, tou, [p In auib.] alterum uocant cucabare. *p* Ariſtophani κικκαβᾶν. Pollux *q* [q Pollux Onom. l. 5. c. 13.] eam ὕζειν ſcribit. Nigidius *r* [r Plin. l. 10 c. 17.] nouem habere uoces prodit. Apuleius *s* [s l. 3. Mileſior.] ſerum et intortum eius cantum uocat.

[Ingenium.] Eſt etiam *ſaltatrix* et corpus et ceruicem frequenter in orbem contorquendo, nunc toruo et fixo obtutu hominem adſpicit, nunc capite huc illuc acto ſcurras et hiſtriones imitatur. Luce *t* [t Creſcent. Agricult. l. 10. c. 6.] uagantem auiculae reliquae ſturnatim admirantium ſpecie primo circumuolitant, mox impetunt. Ab his *u* [u Plin. l. 10. H. N. c. 17.] circumdata reſupina pedibus repugnat collectaque in arctum roſtro et unguibus tota tegitur.

[Inimicitiae] *Inimicitias* gerere dicitur cum *x* [x Ariſt. H. A. l. 8. c. 1.] cornice ſeu, quod ſibi oua meridie abſumat ſeu propter aliam cauſam. Lucretius *z* [z l. de Natura rerum.] ſane cornices metu noctuarum in Athenarum moenibus unquam uolaſſe negat, cum orchilo *a* [a Ariſt. l. 9. H. A. c. 1.] eius oua itidem exedente, cum pico garrulo et ouibus. Contactu frondium platani torporem contrahere, ſic a ciconiis a nido ſubmoueri fabulatur Aelianus. Auxiliatur *b* [b Plin. l. 10. H. N. c. 17.] ei contra auiculas collegio quodam naturae paſſer bellumque partitur.

[Vſus.] *Vſus* captae tum in *aucupiis*, prout in oto dictum eſt, quod genus aucupii hodie a pipatu auium circumuolantium noctuam pipatam uocant. Vnde pipare, quod decipere, tum in *cibis* apud tenuioris fortunae homines, tum in *medicina*. Nam cibus aqua, in qua noctua lauit, perfuſus gallinarum pituitam pellit. Sanguis inter pſilothra numeratur, iecur parodides ſanat. Anginis cerebro ſuccurritur. Ebrioſis oua per triduum in uino data taedium eius adducunt.

[Praeſagium.] *Praeſagia* ſi reſpicias, ſi nemore deſerto frequentior in urbibus adparuerit, ſterilitatem, ſi ueſpertino crepuſculo de ſuis luſtris citius pro conſuetudine egreſſa plurimum cucabauerit, pluuias, ſi *c* [c Aratus in phaenomenis.] pluuia durante ceſſauerit, polliceri creditur.

NB. *De noctuae genere exotico uide mantiſſam.* N. 2.

CAPVT VI.

De Strige et Caprimulgo.

[Deſcriptio. a l. 11. H. N. c. 39.] STRIX quaenam ſit auium, non conſtare arbitratur *a* Plinius. Ouidius eam breui compendio deſcripſit, dum ſcribit;

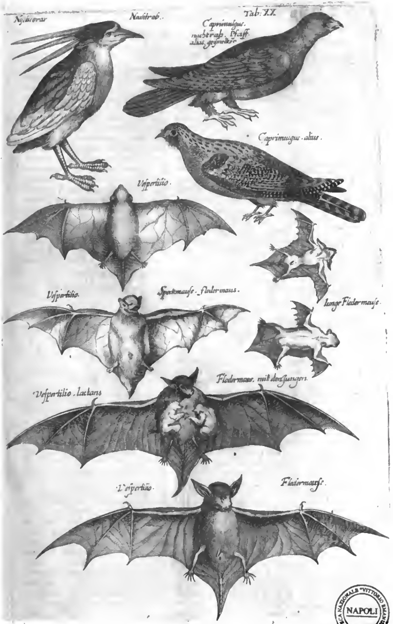
> ----- *Strigum*
> *Grande caput, ſtantes oculi, roſtra apta ruinae,*
> *Canities pennis, unguibus hamus ineſt.*

Vbera eas infantium labris immulgere, ſanguinem in cunis noctu exugere, imo et dilaniato unguibus corpore mortem adferre credidit ſuperſtitioſa *b* [b Ouid. 6. Faſtor.] antiquitas. Iſidorus *c* [c l. 12. Origin. c. 17] uero propriis pullis lacteum humorem inſtillare eosque ultra modum amare prodidit.

[Vox.] *Vox* ipſarum proprie ſtridor eſt Latinis. Omen ſemper triſte habebatur.

Aldrouandus *d* [d l. 8. Ornithol. c. 8.] huc *nocturnam* quandam *auem* refert, quae habebat caput magnum, rotundum, anteriore parte plumulis exiguis in orbem, uelut flammeum poſitis exornatum. *Oculos* grandes cum iride dilute flaua ac pallente, pupillas maximas et uehementer atras. *Roſtrum* corneum, fuſcum. Pennas uniuerſi corporis ferrugineas maculis fuſcis in remigibus transuerſim diſtinctas. *Caudam* palmo fere alis longiorem. *Crura* ad digitorum ungues usque inſtar pedis leporini piloſa. *Digitos* pedum binos ante, totidem retro. Magnitudine erat aſionis. Dicebatur caprarum ubera exugere.

CA-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Deſcriptio.

CAPRIMVLGVS etſi ſpecie a reliquis multum differat, nocturnis tamen ratione uiſus adcenſetur. Graecis αἰγοθήλης παρὰ τὸ ἐξ αἰγὸς τιθηλακέναι, quod capras ſugat, dicitur. Magnitudine eſt *e* paulo maior, quam merula, minor, quam cuculus ſeu, ut Plinius, *f* grandioris merulae aſpectu. Cuius iconem Aldrouandus exhibet, erat cuculo ita ſimilis, ut, niſi inuſitata pedum crurumque exilitas et breuitas cum diuerſa conſtructione obſtitiſſet, is idem eſſe crederetur. *Caput* habebat uertice longo et compreſſo. *Oculos* grandes, iridem et pupillam nigerrimas. *Roſtrum* uix paſſerino maius, modicum aduncum plumulis tanquam pilis quibusdam ſuperne ad nares et inferne ſub mento ornatum etc. Quam Geſnerus exhibet, roſtrum habebat aduncum et tibias plumis obueſtitas.

e Ariſt. H. A. l. 9. c. 30 f l. 10. H. N. c. 40.

Locus.

Degit in *g* montibus circa mare inprimis in Creta propter uiciniam ſtabulorum, quibus caprae includuntur. Intrant *h* namque iſti fures nocturni paſtorum ſtabula caprarumque uberibus aduolant propter ſuctum lactis, qua iniuria uber emoritur, caprae, quas ita mulſere, caecitate percutiuntur. Adeo terribilem clamorem habent, ut etiam audientibus pauorem incutiant. Duo aut tria cum *i* plurima oua pariunt. De uiſu ita Ariſtoteles: ἐςὶ ὲκ ὀξυωπὸς τῆς ἡμέρας, ἀλλὰ τῆς νυκτὸς βλέπει.

g Ariſt. l. c.

i Ariſt. l. c.

Parum acute interdiu uidet,
ſed noctu perſpicax eſt.

TITVLVS VIII.

De Carniuoris Mediae Naturae.

CAPVT PRIMVM.

De Veſpertilione.

Deſcriptio.

Veſpertilo LXX. νυκτερὶς, Heſychio et Phauorino φάλλη, Phili νυκτάλωψ et φιλέσπερος, Victorino auis ſorex, Vallae ſemimus, Platoni in aenigmate auis non auis dicitur. Τοῖς πτηνοῖς καὶ πεζοῖς ἐπαμφοτερίζειν καὶ διὰ τῦτο ἀμφοτέρων τε καὶ ὐδετέρων μετέχειν bene ſcripſit *a* Philoſophus, male *b* Macrobius, quatuor pedibus ingredi et inter quadrupedes referendum, ut inferius patebit. Color nonnullis fuluus, aliis niger, ſubalbus, cinereus. *Magnitudo* diuerſa. Maiores † in urbe Aſſyriae Borſippa, quam alibi, in nouo orbe columbas adaequant, in Braſilia * monedulas, circa Vrabam * turtures, in Orientali India, ſi Pompilio Azalio credendum, tanti, ut illas tranſeuntes alarum uerbere proſternant, multos etiam occidant. *Caput* quibusdam murinum eſt, caninum aliis. *Roſtrum* a caeteris auibus diuerſum. *Nares* nituli inſtar. Dentes XXXIV, in mandibula inferiore octodecim, ſedecim in ſuperiore Bellonius obſeruauit, uiginti quatuor in ſingulis mandibulis duodenos eosque ſerratos, teretes et longiuſculos *c* Aldrouandus utrinque in ſuperiore mandibula ſenos, in inferiore ſeptenos, quorum anteriores caeteris longiores, omnes ualde albi, Cluſius. *Maxillas* intus et foris pilus oblongus, niger obueſtit. *Auriculas* interdum binas, quaternas interdum habet, ſimilitudo eis aſininarum et ſuperiores quadruplo ſunt inferioribus maiores. *Mamillae* ſoli uolucrum datae ſunt, lacte ſola nutrit ubera *d* admonens. *Alas*, quae † pellitae, exangues quidam dixere. Ab armis incipiunt et per latera per axillas continuo ductu ad crura usque feruntur eaque circumambiunt. Quatuor hae flexus, plicas ſeu articulationes habent, quibus alas inter uolandum dilatant et contrahunt, medius ſuperiorum, (cubitos Albertus nominat) quique in plures alios deorſum flexus diuaricantur. *Digituli* ſinguli unguiculis hamatis instructi, quibus parietibus ſe adfigunt, adnectuntur. In ſupremis alis rudimenta quaedam *brachiorum* neruoſa adparent, quae in uncum deſinunt. *Pedes* illi bini in quinos digitos diſſecti et ungui-

a l. 4. de partib. Anim. c. 13. b l. 7. Saturnal. c. 16.

† Strabo. l. 15.

** Liuius Hiſt. c. 10.*

** Gomara Hiſt. c. 61.*

c l. 9. Ornithol. c. 1.

d Plin. l. 10 H. N. c. 61.

† Strabo l. 15.

culis acutus inſtructi ſinguli in medio ac, ſi palmam efformarent, ampli. Innituntur inferiori alarum membranae atque ex uentre ad caudae, ſi quae eſt, latera exporriguntur. *Cauda* quippe aliis nulla, ut recte e Ariſtoteles, Africanis murium inſtar oblonga *f* et quatuor digitos extra membranas alarum prominens. Aldrouandino mediis atque infimis alarum membranis ſub uentre inuoluebatur et ad extremam earundem exporrigebatur apicem. *Penis* mari ſat magnus exertusque, qualis ſimiarum eſt, genitalis foeminae meatus pone podicem adparere ſolet. Quid ſibi Plinius uerbis: *coxendix huic aui una traditur*, uelut, cum duo crura habeat, intelligi uix poteſt.

e *de partib. Animal. l. 4. c. 11.*
f *Bellon. l. 2. de Auib. c. ult.*

Locus

Locum ſi ſpectes, loca obſcura, cauernas et meatus ſubterraneos amant. Ideo et in labyrintho Cretae inter Cnoſſum et Cortinam, Borſippam, *g* urbem adde, plurimi et in Appennini prope Puteolos ſpeluncis multa millia et in monaſterio quodam Miſniae tanta, ut excrementorum aceruis multi carri onerari poſſint. Delectantur in *uictu h* culicibus et muſcis, ſed et lardum, candelas et alia pinguia adrodunt. Succidiam ſaepe ita exedunt, ut in excauata ſcrobe ſtabulentur. Inuadunt et nudam corporis partem culicum more et ſanguinem exugunt, in Dariene ita infeſtatos Hiſpanos tabe contracta obiiſſe *i* Martyr auctor eſt. Gallinas, canes et catos morſu aculeo in criſtam infixo intermiſſe addit. Solus uolucrum *k* animal tantum *parit* et foetus lacte uberibus admotus nutrit. Recens nati muſculis ſunt ſimiles, glabri, infantis humani inſtar, ſed omnibus partibus abſoluti matris uberibus, cum primum enixa eſt, adeo tenaciter adhaerent, ut ne a mortua quidem ſponte decidant. Nullis ſecundinis obtectos quidam putauere produci, refellit *l* Bellonius, qui plures uigenis ſe in pſeudolabyrintho Cretae praegnantes ſecuiſſe tradit, has etiam mater deuorat, dum proli nuper natae ob teneritudinem metuens primo uel ſecundo die ad paſtum euolare prohibetur. Cum duo tantum ei natura ubera dederit, plures geminis uno partu non edit, quia uero magno eorundem interdum copia ingruit, haud male *m* quidam e putri etiam materia oriri opinati ſunt.

g *Strabo Geog. l. 16*
h *Plin. H. N. l. 10. 61.*
i *l. 6. dec. 3.*
k *Plin. l. cit.*
l *2. de Auib. c. 2.*
m *Gemma Coſmocrit. c. 8.*

Volatus.

- *Volant* mane et ueſperi potiſſimum, foeminae ſaepe geminos implexae infantes, uolatu ob timorem indirecto ſeu tortuoſo atque longe a terra ſemper. Volitatione feſſi hamis digitulorum, quorum in mediis alis rudimenta habent, *n* parietibus, ſaxis, arboribus aut cauernarum fornicibus ſeſe adpendunt et *o* continuata ſerie ac, ueluti catena quadam inter ſe cohaerent. Melius de nocte *uident*, *p* quia ſpiritus ipſorum uiſorius tenuiſſimus et dilucidiſſimus per noctem modice incraſſeſcens idoneus ad conſpectum redditur, de die extenuatus expanditur et euaneſcit, ideo face uel gladio uolantibus obiecto decidunt.

n *Homer. Odiſſ. μ.*
o *Homer. Odiſſ. ω.*
p *Alex. Aphrod. l. 1. prob. 66.*

Ingenium.

Vox.

Voce exili gannitum potius et latratum canum imitantur, quam murium ſibillum. Latinis ſtridere, Graecis *q* τρίζειν τετριγώτων et τετριγυῖαι *r* dicuntur.

q *Homer. Odiſſ. ω.*
r *A. Pollux l. 5. c. 13.*

Adfectus.

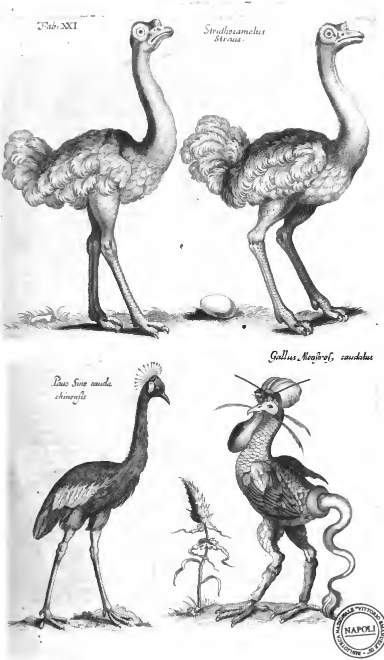
Singularis ipſis cum columbis *amicitia*, detinentur iſtae, ſi caput ueſpertilionis in peris ſummo columbarii faſtigio ſuſpendatur. *Inimicitias* uero gerunt cum ciconia, *s* quia a ſolo illius contactu huius oua ſterileſcunt, ni platani foliis in nidum poſitis ſibi cauerit. Cum *platano*, qui prae foribus ſuſpenſus, ne inuolent, prohibet, cum hedera, cuius ſuffitu et odore perimuntur, cum formicis, ad quarum nidos ſi alas ſuſpenderis, nulla ipſarum egreditur, cum locuſtis, *t* quae locum, ubi ueſpertilio ſuſpenſus, non tranſuolant.

s *Ael. 1. de Anim. c. 37.*
t *Democrit. in Geopon.*

Vſus.

Vſus ueſpertilionum eſt tum in *cibis*, nam a *u* Borſippenis condiebantur, ab incolis inſularum *x* Catigan et S. Iohannis eduntur, feruenti aquae immerſi et excoriati eduntur, † in Oriente gallinas ſapore uincunt, tum in *medicamentis*, toti praeparati bene ſcirrho et podagrae adhibentur. Sanguinem trichiaſi conducere Archigenes *z* et Serenus credunt; Gale-

u *Strabo. l. 16.*
x *Scalig. Exerc. 236*
† *Nieremberg. Naturae Exot. l. 10. cap. 93. 94.*

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI
Digitized by Google

y Galen. in Euporiſtis. z Galen. l. 4. de Compoſ. medic. ſ. l. c. 8.

Galenus et Iulius Alexandrius negant. Cor et lingua hydrophobiam inducit. Caput dextro adligatum brachio uigilantis ſomnum impedit. Magicae reuera uanitatis eſt, quod tradunt, ſi ter circumlatus domui ueſpertilio uiuus per feneſtram inuerſo capite infigatur, amuletum eſſe praeſertimque ouilibus circumlatum toties et pedibus ſuſpenſum in ſuperliminari.

CAPVT. II.

De Struthocamelo.

Deſcriptio.

Struthocamelus στρουθὸς Philoſtrato et Ariſtoteli, στρουθοκάμηλος Heſychio, στρουθιοκάμηλος Oppiano, στρειφοκάμηλος recentioribus Graecis dicitur, melius chenocamelum, quia χῆνα ſiue anſerem potius, quam στρουθὸν ſiue paſſerem, niſi cum Scaligero gallinam reddere malis, dixiſſent. Plautus eum paſſerem marinum adpellauit, Phauorinus Lybicam auem, Diodorus Siculus ceruinam dixit. Ariſtophanis λυβικὸν ὄρνεον, Horatii Afra auis gallinae potius ſunt, quas praegandes Africa terra tulit. Maximus eſt omnium auium. Diodorus *a* camelo parem eſſe. Plinius *b* equitis equo inſidentis magnitudinem excedere et uerum eſt, ſi collum, quantum poteſt, erigat. *Roſtrum* habet exiguum, ſed acutum. *Caput*, in quo fere nullum cerebrum; paruum exiguis pilis in foemina pallide luteſcentibus, in mare flaueſcentibus, collo ad rubrum colorem uergenre. *Palpebras* utrinque ſolus omnium alitum, ut humo, pilos in ſuperiore palpebra. *Collum* longiſſimum. *Dorſum*, cuius pennae in mare nigerrimae, in foemina fuſcae, lanae quandam ſubſtantiam ſua mollitie efficiunt, tam latum, ut puerum lactentem inſidentem † ferre poſſit. *Alarum* pennae eiuſdem ſunt coloris, ſed in ſuperiori parte candidiſſimae. Gordianus miniatos habuit. In interioribus alarum cubitis ſpicula ſecundum *c* quosdam, quibus ferit, habet, oſſeos in extremis alis ſecundum alios mucrones, quibus ceu calcaribus ad curſum uelociorem ſe incitat. Aldrouandus obſeruare eos non potuit. *Caudae* pennae in mare ſubalbidae, in foemina ſubfuſcae ſunt. *Coxae* praegrandes, quod in anguſtum ſenſim iuxta femur finiantur. *Femur* humanum potius imitantur. *Pedes* camelorum cruribus ſimiles † θαμινῇσιν ἀραρημένοι φολίδεσσι frequentibus firmari ſquammis ad geminos usque duros poplites teguntur. Pedes more boum bifidi, in binas *ungulas* diuiduntur. Cur biſulcum potius, quam ſolipedem aut digitatum natura fecerit, ignorare me fateor.

a Diodor. Bibliotb. l. 3. c. 12.
b Plin. H. N. l. 10. c. 1.
† Oppian. Cyneget. l. 3. n. 490.
c Albert. l. 23. de Animalib.
† Oppian. l. c.

Locus.

Reperiuntur in *d* Africa, Lybia, *e* Aethiopia, *f* Arabia et *g* Syria. Amant deſerta et fere aquoſa et tanta eorum aliquando conſpicitur copia, ut, uelut equitum quandam aciem eminus efforment.

d Theophr. l. 4. Hiſtor. plant. c. 4.
e Plin. l. 10. c. 1. H. N.
f Xenoph. l. 1. Exp.
g Diod. Sicul. l. 3. c. 13.

Victum.

Quantum ad *uictum*, carpophagum eſſe ex Strabone *h* colligi poteſt. Ferrum, lapides, oſſa et quicquid obtigerit, ſine delectu deuorare certum fere eſt, ſed, an eadem concoquet, dubitatur, ſi fit, quod *i* Langius credidit, ſpecificae potius proprietati, quam intenſiſſimo calori tribuendum id erit. Nam leo *k* ſtruthocamelo calidior ferrum concoquere non poteſt. Interrogatus, qui circumducebat, a Brentio, † deglutire quidem ferri particulas, ſed iterum uel integras uel ſummum perpuſillo imminutas reſpondit.

Strabo l. 18.
h l. 6. Geogr. Strabo.
i Epiſt. 12.
k Aphrodiſ in proem. probl.
† Voſius in emend. ad l. 3. de Idol.

Generatio.

In uenerem procliuis eſt et cameli Bactriani inſtar auerſus *coit*. Complura ponit *oua*, octuaginta *m* nempe et quidem menſe Iulio illaque lapidea quaſi cruſta munita et XV. plus minus libras pendentia. In arena condita et neglecta ſolis calore fouentur, ſolo uiſu ex iis pullos excludi quidam credidere, quod intueri ea auem uiderent nec propter grauitatem iis incubare poſſe ſcirent.

l Plin. l. 10 c. 52. Ariſt. l. 9. H. A. c. 15.
m Aelian. de Animal. l. 14. c. 13.

Non

Non *excluduntur* ſimul. Pars intra oua formatur, pars in lucem prodit, pars fouetur.

Vox. De eius *uoce* nil memoratu dignum occurrit. Non eleuatur a terra propter corporis molem, feſtinantiſſime tamen interdum incedit, ingruente in alas uento et tanquam uela eas extendente. Naturaliter eum *caluere* Plinius n dixit, equum odiſſe alii tradunt. Collum frutice occultat ſeu, quod δι' ἀφροσύνην καὶ νωθρότητα ψυχῆς o latere ſe ita exiſtimet ſeu, quod eam corporis partem, quam ſe inferiorem habere nouit, contra perſequentium iniurias muniat.

n *Plin. H. N. l. 11. c. 37.*
o *Plin. H. N. l. 10. c. 1.*

Vſus. *Vſum* ſi ſpectes, oua p propter amplitudinem pro quibusdam habentur uaſis. Garamantes potoria et capitum tegmenta ex iis conficiunt. Pennae conos bellicos et galeas adornant, quas apud Turcas ſolis Ianitzaris gerere concesſum. Lapis in uentriculo repertus et collo ſuſpenſus concoquendi uim promouet. Sebum efficacioris ad omnia, quam adeps anſerinus, uſus, ideo, cum auctio regia per Catonem Vticenſem fieret, LXXX. ſeſtertiis uaenit et apud Aeginetam emplaſtrum diacinnabarios ingreditur. Carnes Arabibus, Aethiopibus, Numidis et aliis in uſu, hinc ſtruthophagorum nomen. Heliogabalus † ſexcentorum capita una coena ad edenda eorum cerebella adpoſuit. Firmus Seleucius, qui hippopotami adipe delibutos inter crocodilos impune natabat, totum uno die comediſſe dicitur. Sceletum apud q Pareum uide.

p *Plin. l. c.*
† *Lamprid. in Heliogabalo.*
q *l. 24. c. 22.*

NB. *Eſt et alia ſtruthocamelorum ſpecies. Vide mantiſſam.* Num. 3.

HISTO-

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III · NAPOLI

Tab. XXIII

Pauo albus cum [illegible] multiplici

Pauo Iaponenſis mas cum [illegible]

Pauo. Iaponenſis. fœmina cum [illegible]

Pavo Pfaw

Pavo fœmina Cum bordeo Spurio

Pfaw

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

HISTORIAE NATVRALIS

DE AVIBVS

LIBER II.

De Auibus Phytiuoris.

TITVLVS I.

De Auibus Graniuoris non Canoris.

CAPVT I.

De Pulueratricibus Syluestribus.

ARTICVLVS I.

De Pauone.

Abſoluta auium carniuotarum hiſtoria, ad phytiuoras pergendum eſt, inter quas pulueratrices tam ſyluestres, quam domeſticae primo occurrunt. Inter illas primus *pauo* propter exquiſitum pennarum *a* uer et gemmantes *b* colores, quos aduerſo maxime ſole, quia ſic fulgentius radiant, expandit, Iunonium inceſſum, ingenium, de quo in ſequentibus ſingulare et magnum apud ueteres aeſtimium, occurrit. Athenis *c* ſtatuto pretio ſingulis noniluniis per annos XXX. ſpectabatur, multi Lacedaemone et ex Theſſalia ſpectatum confluebant. Alexander † uiſis iis apud Indos grauiſſimas in eum, qui occideret, poenas conſtituit. Tiberius *d* ob ſubtractum e uiridario unum capite mulctauit. In Lybia ſi quis tantummodo laediſſet, non impune ferebat, ſi Euſtathio credimus. Quod ſi *pretium* ſpectes, mille drachmis marem et foeminam uenditos fuiſſe *e* Antiphon ſcripſit et tempore Varronis *f* oua earum denariis uaeniebant quinis, ipſi facile quinquagenis, grex centenarius facile quadraginta millia ſeſtertia reddebat, ut quidam Albatius aiebat, ſi in ſingulos ternos exegiſſet pullos, perfici ſexagena potuiſſe. Dicitur et *g* Medica, *h* Perſica, *i* Iunonis et *k* picta auis.

a *Lucian. de domo.*
b *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 20.
Varro l. 3. *de re ruſt. c.* 6.
Oppian. l. 2
Lucret. l. 2. *de Natura rerum.*
c *Aelian. de Animal. l.* 5. *c.* 21.
† *Ael. l. c.*
d *Sueton. in Tiber.*
e *in Orat. contra Eraſiſt.*
f *l.* 3. *de re ruſt. c.* 6.
g *Suidas.*
h *Ariſtoph. in Auibus.*

Diuerſitas illorum a colorum inprimis et loci diuerſitate ſumitur. Noſtrates ſatis ſunt noti. In Terra Firma quidem uentre et pectore nigris, caetera flaui, alii pectore et uentre flaui, caetera nigri conſpiciuntur. In Curiana regione ſunt ſyluestres, *l* qui per nemora uagantur et adeo uiles ſunt, ut unica duntaxat uendantur acu, alibi in paluſtribus inueniuntur. Quod ſi et *ſexum* attendamus, foemina mare multo minor eſt neque in cauda oculos illos gerit, Iaponenſem ſi excipias, quae quatuor in uropygio obtinet.

i *Statius l.* 2. *Sylu.*
k *Athen. Dipnoſ. l.* 9. *c.* 19. *Generas*
l *Martyr. dec.* 1. *de reb. Oceani l.* 8.

Placet maris et foeminae *deſcriptionem* exhibere. Mas igitur capite, collo et pectoris initio intenſe caerulei ſeu ſapphirini coloris eſt. *Caput* pro corporis proportione habet exiguum et quodammodo ſerpentinum maculis duabus oblongis candidis, quarum una oculos ſuperequitat, altera breuior, at longe craſſior ſubiacet, ornatum. *Apicem* in uertice e nudis quodammodo ſcapis tenerrimis, uirideſcentibus in ſummitate eiusdem coloris liliorum flores ferentibus conſpicuum. *Roſtrum* candicat et inſigniter hiat. *Collum* eſt longiuſculum tenue et exile. *Dorſum* ex albo cinereum maculis atris tranſuerſalibus conſperſum. *Cauda* in duas quaſi diuiditur. Non longio-

Deſcriptio.

ribus, quae ex dorſo prope podicem oriuntur, pennis in rotam extenſis, minores quaedam eaeque fuſcae non rigent, ſed, ut in reliquis auibus extenſae conſpiciuntur, datas, ut longiores ſuſtinerent, crederes. Oculi τῦ πλίου quatuor circulis, aureo, caſtaneo, uiridi et ſapphirino conſtant et uarios ad ſolem obuerſae colores iaciunt. In *foemina* pauca colorum conſpicitur uarietas. Alae totae, dorſum, uenter, coxae ac pedes coloris ſunt fuſci ad cinereum uergentis. Capitis uertex et apex eiusdem coloris, in uertice tamen, aliquot maculae exiguae, ueluti puncta uireſcentia interſeruntur etc.

Locus. Quantum ad *locum*, in Aſia fuisſe inuectitios *m* Theophraſtus auctor eſt, transmarinos *n* Varro. Babylonia *o* multos pulcriore, quam alibi uarietate aluit. Media guloſis *p* celebratos. Ex Aſia in Graeciam † primum, Samum inprimis, unde Samii tanquam praeſtantiores *q* commendantur, poſt in Italiam et alias oras delati ſunt. Athenis in pretio fuisſe ſuperius dictum. Romae tempore *r* Athenaei plures fuere, quam coturnices. In Suetia, quoque Oſtrogothia et apud Normannos in agro Lexouienſi aluntur. Amant edita *loca*, paſcuntur tamen cum gallinis et gallinarium ſub ueſperam ſimul repetunt.

Generatio. Summa ipſis *coeundi* cupiditas. Maſculus *s* quinque foeminas deſiderat et, ni adſit alia, incubantem inuadit ac oua frangit. Agnoſcitur inruisſe libido, *t* quoties circa ſe amictum caudae gemmantis incuruat et ſingularum pennarum capita occulta locis ſuis exerit cum ſtridore procurrens. Accenditur eadem, ſi leuiter toſtam ſabam tepidamque ieiunis quinto quoque die exbibeas. *Coeunt* ab Idibus Februarii *u* ad Martium, uere praeſertim, locis fere apricis, cum fauonil ſpirare coeperunt. *Partus* a trimatu obuenit, cum uarii colores funduntur, breui a coitu agitur tempore. Ter is anno a foeminis, quae non incubant, editur: at, quae fouent oua, totum tempus foecunditatis aut excludendis aut etiam educandis pullis conſumunt, ita ut uere ſemel in anno parere *y* Ariſtoteles dixerit. De numero *ouorum* non conſentiunt auctores: Ariſtoteles octona in primiparis numerat, duodecim aut paulo pauciora in aliis nec iſta continuatis, ſed binis ternisue interpoſitis diebus ponuntur. Alii primo anno unum et alterum, ſequenti quaterna quinaue, caeteris duodena edere uolunt nec hic numerus rransſcenditur. Quae ter *z* pariunt, earum primus partus quinque ouorum eſt, quatuor ſecundus, trium aut duorum tertius. In Temiſtana uiginti imo trigiuta aliquando enituntur. Concipiunt tamen *et a fine coitu* et oua zepbyria ſeu ὑπηνίμια gallinarum more, non *b* plura tamen duobus ponunt. Vt *commodius excludantur* gallinis, ſed non Rhodiis ſupponi posſunt, recentiora, luna nonaria exiſtente, hoc eſt, *c* nouem a primo lunae incremento diebus. Commodius inquam. Nam et mas ſeu libidine turgens ſeu incubandi flagrans deſiderio illa interdum frangere ſolet, ideo a foemina celantur et, quia foemina non continue duorum dierum *d* interuallo incubat, refrigerata infoecunda euadunt.

Aetas. *Aetas* ipſis *e* uiginti annorum tribuitur. Indicus *f* centum memoratur uixisſe. *Volatu* parum ualent ſeu, quod uropygium flecti ineptum obtineant ſeu, quod longitudine caudae et corporis grauitate premantur.

Vox. *Vocem* ſi attendas, Philomelae auctor eas pupillare dixit, Varro a uoce ſua dictos tradit.

Ingenium. Si *ingenium* inceſſum ſuum ita componit, ne maculetur, pullus adhuc, ſi madeſcit (fide Alberti refero) moritur. Laudatus *i* gemmantes expandit colores, aduerſo maxime ſole, quia ſic fulgentius radiant, ſimul umbrae quosdam repercusſus caeteris, qui in opaco clarius micant, conchata quaerit cauda omnesque in aceruum contrahit pennarum, quos ſpectari gaudet, oculos. Si tacitus *k* ſpectes, recondit ſuas opes.

m *Plin. H. N. l. 10. c. 29.*
n *Varro de re ruſt. l. 3. c. 6.*
o *Diod. Sicul. l. 2. c. 53. Rhodig. Antiq. lect. l. 1. c. 10.*
p *Clemens Alexand. in Paedagogo.*
† *Ael. l. 5. de Animal. c. 21.*
q *Gellius l. 7. Noct. Attic. c. 16*
r *Athen. Dipn. l. 14.*
s *Columella l. 8. de re ruſtica c. 11.*
t *Pallad. l. 1. de re ruſtic. c. 28.*
u *Columel. et Pallad. l. c.*
x *Aelian. l. 5. c. 32. Columella l. 5. c. 32.*
y *H. A. l. 8. c. 11.*
z *Columella l. c.*
a *Aelian. l. 5. c. 32.*
b *Athenaeus Dinopſ.*
c *Columella.*
d *Aelian. de Animal. l. 5. c. 32.*
e *Ariſt. H. A. l. 6. c. 9.*
f *Aelian de animal. l. 11. c. 33.*
i *Plin. H. N. l. 10. c. 20.*
k *Ouid. l. 2. de arte amandi.*

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

Tab. XXV.
Gallopauo . Mas . Cum . Oryza
Welscher han
Gallina Indica . Cum
Ovo Eius
Phaſianus
Gallina Africana
Phaſanen
Phaſianus

opos. Refrigerationis indigus, paſſis pennis et in anteriorem reflexis corpus ſuum operit, ingruente a tergo uento, alas pandit et ſuaues auras excipit. Lini radicem *l* naturale faſcini amuletum ſub altera alarum retrorſum geſtat. Qui eos uenenum detegere, defoſſum eruere referunt, fidem ſuam exſoluant.

l Aelian. l. 11. H. A. c. 11.

Morbi. Duplici inprimis *morbo* adficiuntur, doloribus, nempe dentientium infantum ſimilibus, cum criſta produci incipit et pennarum defluuio, de qua *m* Plinius. Idem cauda annuis uicibus amiſſa cum foliis arborum, donec renaſcatur iterum cum flore, pudibundus ac moerens quaerit latebram.

m Plin. H. N. l. 10. c. 20.

Praeſagium. De *ui praeſagiendi* hoc dixiſſe ſufficiat, cum plus ſolito clamitant, noctu inprimis pluuiam *n* imminere. Vocis enim illius obſtreperae congeminatio, uegetum et acutum intus cum calore uocalem ſpiritum per arteriam uaporoſo aere imbutum erumpere teſtatur. Quod uero extra tempus cantillantem Paracelſus mortem alicuius ea in domo praeſagire tradit, fabula eſt.

n Mizald. in Ephem. text. 1. c. 43.

Vſus. *Vſum* et in *medicina* et *in cibis* aliquem praeſtat. Nam ius pauonis pingue pleuritidem ſanat, linguarum uſus ab epilepſia praeſeruat. Oua uſta et in aceto trita impetigines emendant, fumus e pennis exceptus rubeſcentes oculos *o* propter ſignaturam curat. Fimus podagrae feruorem mitigat. Caro propter ſiccitatem et frigiditatem dura et concocta difficilis audit. Et iam mortui poſt annum nec olet *p* nec putreſcit, uiſa *q* poſt quadriennium cariem foeniculi odore ſaporis amari et ſalſi contraxiſſe. Primus eos *r* Aufidius Lurco circa nouiſſimum bellum piraticum ſaginare inſtituit et ex eo quaeſtu reditus ſeu ſeſtertium ſeu minorum ſexaginta millia habuit. Hortenſius *s* orator primus editiali coena cibi cauſa occidit et ideo in ius uocatus eſt. Cerebella Vitellius in *t* famoſa illa patina, quae Mineruae clypeus cum aliis prodigioſis cibis adpoſuit. Quae uel de *u* uirgine a pauone in Leucadia adamata uel de pauone *x* Indico Ioui conſecrato, quem ſacrilegi ſuffurari non potuerunt, dicuntur, inter hiſtorica recenſeri debent.

o Porta Phytogn. l. 3. c. 29.
p Auguſt. de Ciuit. Dei l. 21. c. 2.
q Aldrou. Ornithol. l. 13. c. 1.
r Plin. H. N. l. 10. c. 20.
s de Animal. c. 21.
t Sueton. in Vitellio.
u Athen. l. 13.
x Aelian. l. 11. de Animal. c. 33.

ARTICVLVS II.

De Pauone Albo, Pauonibus Iaponenſibus et Gallopauone.

PAuones ALBI ſeptentrioni peculiares eſſe credebantur et in calidioribus regionibus eosdem naſci ſucceſſu temporis compertum eſt. Vidit Aloyſius *a* Cadamuſtus in Maderis, Iohannes *b* Laurentius Ananias in parua inſula plures, Scaliger in Galliabinos, Gaudentius Merula Mediolani plures, Aldrouandus unum Bononiae natum. Cum ex Noruegia Coloniam adueherentur, numero per ſeminium aucto, cum penitus in frigidiora loca commearent et matres in ipſo uere ouis incubantes niuoſa loca perpetuo ob oculos haberent, uulgatiores facti ſunt. Tales et in calidioribus regionibus naſcentur, ſi caueas, in quibus incubant et excludunt oua, ex parte albis uelaminibus obtendas.

a Cap. de Nauigat.
b In fabrica Mundi tom. 1. cit. Aldrou.
Aldrou. Ornith. l. 13. c. 2.

Deſcriptio. PAVONVM IAPONENSIVM maris et foemellae deſcriptionem Marchioni Facchineto, qui eam a Iulio IX. Pontifice accepit, Aldrouandus debet. Mas nullam cum noſtrate praeterquam in cauda et pedibus ſimilitudinem gerebat. Roſtrum erat, ut in noſtrate cineritium, ſed longius et ſubtilius. *Vertex* capitis, qui planus erat et collum ſuperius uireſcebant et maculis caeruleis ceu punctis, quae pariter in medio exiguas lineas albas deorſum deſcendentes habebant, reſpergebantur. Apex in capite quatuor ferme digitos longus partim uiridis, partim caeruleus,

figura

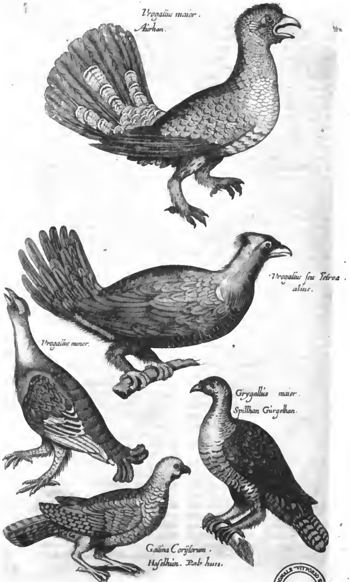
figura ſiliginis ſpicae non omnino diſſimilis. *Oculorum* pupilla nigra, iris lutea, hanc ruber circulus ambiebat. *Pectus* et dorſum, uelut ex ſquamis, ſed colore uariantibus conſtabant. Pectoris enim ſquamae, ſi ita uocare licet, ex caeruleo et uiridi tantum tingebantur. *Alarum* principium eiusdem cum dorſo erat coloris, ſed ſquamae illae uirides haud ita adparebant, caeruleae uero maiores erant et lucidiores. Pennarum ſecundi ordinis primae eiusdem erant cum ſuperioribus coloris, reliquae in medio uirides, ubi lineis nigris transuerſalibus notantur, poſt ſubluteae ſimiliter nigris lineis notatae, in extremitatibus denique nigrae. *Venter*, coxae et denique pedes colore leucophaeo et maculis nigris inſigniuntur, quarum, quae in uentre ſunt, lineas albas habent. *Canda* pennis, quam in noſtrate, rarioribus, colore magis fuſco ad caſtaneum uergente, calamo candidiſsimo. *Oculi* caudae multo, quam in noſtrate, maiores, primum aurei, dein caerulei, poſtremo uirides, ut in noſtrate. *Foemina* mare quidem minor eſt, ſed capite toto, collo, dorſo, pectore et alis ſimillima. Illud uero in hac admirandum eſt, ſupra uropygium, nempe ad dorſi finem, quid ueluti caudam habere eamque oculatam, ut in mare, ſed oculi licet, quam in illo, ſint minores, ſunt tamen pro pennarum portione magni. Habebat itidem caudam, uiridem pennis in ambitu caeruleis et calamis albis. Poſtremo in eo etiam a mare differebat, quod uentrem haberet prorſus nigrum.

GALLOPAVO, aliis gallus Indicus, peregrinus et Calecutenſis dicitur et idem eſse cum meleagride, cuius ſynonima ſunt *c* gallina Africana, Numidica, Afra auis, Numidica guttata et alba Lybica uidetur, ſi uera eſt illa deſcriptio, quam ex Clyto Mileſio Athenaeus *d* adfert. Verba eius ſunt: *circa templum uirginis*, *Mineruae nempe in Leuo* (ſic legendum, *e* non Olero. Inſula eſt maris Icarii Sporadum una) *meleagrides aues ſunt. Locus, ubi aluntur, eſt* ἰλώδης, non paludoſus, (ut quidam uertunt, meleagrides enim Ariſtoteles ab auibus paludicolis diſtinguit et Heſychius κατοικιδίους ὄρνεις uocat) ſed arboribus conſitus. *Animal illud non ita prolem amat et iuniores pullos adeo negligit, ut ſacerdotibus illos curare neceſsum ſit. Auis magnitudo, ut gallinae generoſae eſt, capite ampliore, quam pro modo reliqui corporis, glabro ac ſuper ipſo criſta carnoſa, dura, rotunda, quae claui modo ſuper caput extuberat, colore ligneo.* (Sic lege χρῶμα *e*, non σῶμα. Lignei coloris facit et *f* Theophraſtus mentionem, forte eſt ſubflauus.) *Ad malas iacet inſtar barbae longa caro incipiens ex ore, rubentior, quam in gallinis, at eam, quae roſtro gallinarum inſidet et, quam barbam nonnulli uocant, minime habet, tanquam ea parte ſit mutila: roſtrum acutius et grandius, quam gallinae.* Ceruix *nigra, craſsior et breuior, quam gallinae.* Corpus *totum uarium. Nigreſcit enim totum crebris maculis albis notatum ac compunctum, lenticula maioribus, quae rhomborum figura paruis nigriſque circulis ambiuntur et pennarum illam uarietatem efficiunt, quia niger color adſpergitur candido et uiciſsim candidus nigro.* Alarum pennae *linearum ductibus candidis ſerratiſque diſtinguuntur in ſpicas protractis, interuallo pari diremtis. Nullum* calcar *in cruribus, quae gallinaceis ſimilia ſunt.* Maribus *adeo foeminae ſimiles, ut uix meleagridum ſexus diſcernatur.* Similitudinem in colore et mole corporis intellige. Eo enim, ueluti clauo ligneo carent. Quem Aldrouandus ex Gyllio deſcribit, ex nouo orbe adlatus erat, eadem, qua pauo, proceritate. Collum ei ſimul cum capite a plumis omnino nudum, tantum purpuraſcente pelle obducebatur et tam erat craſsum, ut pellem, quae antea laxa et uacua, cum uocem emittebat, ſpectabatur, ſic inflaret, ut ad brachii craſsitudinem accederet.

c *Varro l. de re ruſt. c. 2. Plin. H. N. l. 10. c. 26.*
d *Athen. l. 14. Dipnoſ.*
e *Caſaub. ad Athen. l. 14. c. 20.*

Dalechamp. ad locund. Ael. l. 5. c. 27. de Animalib.
e *Caſaubon. et Dalechamp. ad l. c.*
f *Hiſtor. Plant. l. 7. c. 3.*

NAPOLI
Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

ret. Cum quis ad gallinam accederet, totus inhorreſcebat plumis et gradu ſuperbo exterrere accedentes conabatur.

Locus. Quantum ad *locum*, Boeotii ſoli indigenae meleagrides eſſe uidentur. *Victus.* Aetoliae peculiares Menodotus *g* Samius facit et inde in alias partes translatas credit. Diodorus *h* ultimam Syriae partem, Strabo *i* Arabiam ipſis tribuit. Certum, noſtras calidioribus locis delectari, una cum gallinis paſci et longius a domo per agros diuagari. Quod autem Scylax Cariandenſis *k* lacui Cephiſio in Africa, Mnaſeas *l* lacui ibidem Cratum amnem de ſe promenti eas uendicat, uel error eſt uel gallinis quibusdam Africanis, quae paludes amant, rutilam *m* galeam et criſtam in capite gerunt quaeque nouisſimae *n* peregrinarum auium in menſas propter ingratum uirus (quod noſtris meleagridibus non competit) receptae ſunt, nomen meleagridum propter ſimilitudinem indidere.

g Athen. l. 14. h Diodor. l. 3. Biblioth. c. 12. i Strabo. l. 16. Geogr. k in Periplo orbis. l Plin. l. 16. H. N. c. 44. m Columella l. 8. de re ruſt. c. 2. n Plin. H. N. l. 10. c. 26.

Generatio. *Coeunt* *o* aliquando cum pauonibus et excluduntur pulcerrimi pulli nitidisſimis pennis fulgentes. *Incubant* uerno tempore diebus tricenis.

o Bapt. Porta l. 2. Mag. Nat. c. 14.

Vox. Ad *uocem* earum extendit Pollux uerbum κακκάζειν crocitationi gallinaceae pauoninaeque non diſsimilem edit cum fragore per collum longe lateque uagantem et inſtar liquoris in dolium infuſi obſtrepentem. De uſu ipſorum in cibis non eſt, quod dicamus. Olim Iſidi Tithoneae *p* a pauperioribus immolabatur.

p Pauſan. in Boeoticis.

ARTICVLVS III.

De Phaſiano, Vrogallo ſeu Tetraone Maiore et Minore.

Phaſianus Galeno gallus ſylueſtris, Statio Phaſidis ales, Scythica uolucris Iuuenali, itys quibusdam dicitur. Magnitudo non omnibus eadem. In regionibus Ergimul et Cerguth, quae Magno Chamo ſubſunt, maximos reperiri Paulus Venetus ſcribit, cum tantae prolixitatis cauda, ut decem et octo palmos excedant. Is, quem Aldrouandus deſcribit, libras tres duodecim unciarum pendebat. *Roſtrum* coloris erat cornei, pollicis transuerſi longitudine, in extremo recuruum, ſuperius inferiore longius. Membrana carnoſa, qua capiti coniungitur, tuberoſa, ſub qua nares occultantur, inſtructum. *Caput* in uertice colore cinereo fere micabat, ad latera ſupra coccineam maculam et prope roſtrum uiridi et admodum uel in ſole uel in umbra uaria. Ab utraque capitis parte e regione aurium pennae, quas Plinius cornicula uocat, eleuabantur, ſub his caruncula ſeu muſculus, qui cornicula illa mouent, adparebant. *Aures* erant admodum latae, profundae et rotundae. *Colli* pennae infra prope pectus et pectoris etiam prope collum tribus coloribus uariabant, fuſco nempe prope radices, dein aureo et uiridi, ſed uiridis, niſi complicatis ſimul pennis non conſpicitur, ſi unicam a corpore ablatam examines, niger iam adparet, ſed et aureus, ſi pennas inuertas, ſplendorem amittit. *Tergoris* pennae erant totae ferrugineae ad rufum uergentes et, uelut in exigua flamenta deſinebant. *Cauda*, quae organi pneumatici figuram obtinet, duos dodrantes cum duobus palmis explebat etc. Foemina mare per omnia deformior eſt, coturnicis fere colore.

Locus. *Locus* ipſis Phaſis amnis, unde nomen ſortiuntur, Athenaeus *b* ex Media adcerſiri ſolitas quaſi meliores tradit, in Indiae hortis cum pauonibus enutritas *c* Aelianus. In Curiana *d* regione tam numeroſi capiuntur, ut ſinguli duabus acículis uenditi fuerint.

b Athen. Dipnoſ. l. c Aelian. l. 13. de Animal. c. 18. d Martyr. l. 8. Decad. Ocean. c. 1.

Victus. In Scandinauia aliquando absque cibo ſub niue latent. Fridericus Saxoniae Dux ducentos emiſſos

capi uetuit. *Viſitant* granis, ſeminibus et baccis. Auena inprimis delectantur.

Generatio.
e Pallad. de re ruſt. c. 29.

Coeunt e menſe Martio et Aprili. Vnus mas duabus foemellis ſufficit. Viginti fere ouis illisque rubris pariendi ordo concluditur. Semel in anno foetificant et trigeſimo die maturos *pullos* emittunt. Optime gallinis incubanda committuntur, ut una matrix quindecim oua operiat. Quomodo uero ex phaſiano mare et gallinis gallinaceis ſimul coeuntibus phaſiani procreari posſint, docet apud *f* Aldrouandum Longolius. Intereunt pediculis, niſi ſe puluerent. Pennas, dum nimis pingueſcunt, ſi quibusdam credendum, amittunt. Capite in terram immisſo totos ſe latere exiſtimant et, dum propriam imaginem admirantur, prius ſe capi ſinunt, quam aufugere posſint.

f l. 13. Ornith.

Vſus.
g Trallian. l. 7. c. 2.

Quantum ad *uſum medicum*, non pingues *g* bene purulentis in cibis exhibentur. Vinum, in quo unus extinctus eſt, bibitum torſiones, ſi Marcello Empirico credimus, tollit. Adeps tetanicis, matricis ſuffocationi et renum *h* adfectibus prodeſt. In *cibis* uehementer laudantur nec uel perdicibus uel gallinis domeſticis, ſi pulli edantur, cedunt. Olim inter *i* ſummas delicias numerabantur, a quibus Ptolomaeus abſtinebat, at quibus Heliogabalus *k* leones et alia bruta paſcebat.

h Galen. de ren. adfect. c. 4.
i Philoſtr. l. 8. de uita Apollin.
k Lamprid. in Heliog.
Deſcriptio.

VROGALLVS maior, qui neterum tetrao, Ariſtotelis tetrix, ut Geſnero, Agricolae, Iouio et Aldrouando placet, a quibusdam cum otide ſeu ſtarda uel tarda, a nonnullis cum ortygometra confunditur, ex gallinaceorum eſt genere. Quem Aldrouandus deſcribit, habet *collum* dodrantale, palmis nigricantibus cinereo diluto colore ſparſim notatis. *Caput* nigrum, roſtrum breue, gibberum, latum. *Supercilia* et pelliculam circa oculos rubra. *Pectus* et uentrem coloris nigri. *Alarum* pennas longisſimas palmorum quinque nigricantes aut potius fuſcas, minores ſub alis albisſimas. *Poplites* et femora plumis albis, crura ad digitos usque fuſcis ueſtita. Ex albis in cauda maculis aetas coniicitur, quo maiores ſunt, eo pauciores illas habere feruntur. Reperiuntur, qui libras quatuordecim Germanicas, imo et uiginti tres Italicas pendunt.

De *coitu* ipſorum mira tradit Encelius. Ore coire, gallum ſperma ex ore tempore coitus euomere, gallinas, poſtquam id deglutiuerunt, concipere, mox comprimi. Reliquias rore uel pluia ſuperueniente, putrefacta materia, in ſerpentes mutari, non ſuperueniente, in gemmam translucidam et candidisſimam abire, ſit penes auctorem fides. *Generatio.*

Saporis ſunt gratisſimi. Caligula ſibi eos immolari uoluit. *Vſus.* *Suetonius.*

VROGALLVM minorem Stumpſius phaſianum montanum adpellat. A Geſnero conſpectus multo maiora ſupercilia et pellicula rubente quandoque caerulea, quam urogallus habebat. Roſtrum longitudine transuerſi digiti, plumas in uertice nigras. Collum plumis Indicis etc. In ſeptentrione, ſi Olao fides, ſub niue duobus aut tribus menſibus latitant. Capiuntur laqueo, ita ut collo adſtricto ſuffocentur.

ARTICVLVS IV.

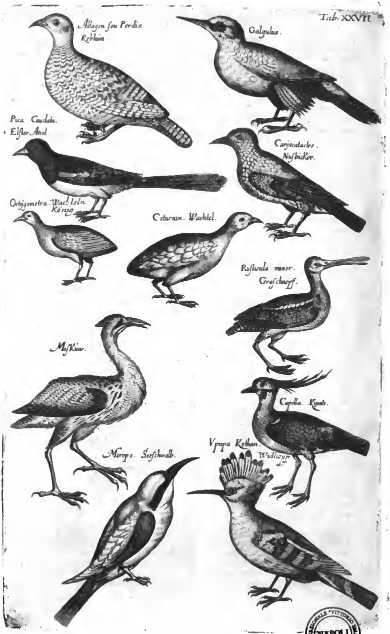
De Grigallis et Attagene.

Grigallus uel *maior* uel *minor* eſt. Illam ſub nomine tetracis Nemeſianus Poeta deſcribit, dum ait:

Et tetracem Romae, quem nunc uocitare taracem
Coeperunt, auium eſt multo ſtultisſima.

Aldrouandus duplicem tradit deſcriptionem. *Prima* eſt illius, qui a medico Cracouienſi misſus fuit. Erat magnitudine anſerina, roſtro nigro adunco, gibboſo. *Capite* plano,

a roſtro

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Tab XXVI
Otis. Cum. Cicere Arulino.
Attagen. haſelhun.
Otis. Trada Trabgans
Charadrios.
Avis Stellata. Stella. SternVogel
Oedicnemus Triel.

NAPOLI

a roſtro ad narium foramina usque cinereo nigris maculis conſperſo. Reliquum collum item pectus uenter et coxae coloris erant rufi modo nigris, modo albis maculis adſperſi. *Cauda* rufa, ſed magis, quam reliquo corpore ad caſtaneum accedens maculis nigris maximis conſpergebatur. *Digitis* nudis, cinereis quatuor erat inſtructa. *Oculorum* cilia coccineus color ambiebat. Tota auis, ſi roſtrum more rapacium et ungues aduncos habuiſſet et paruo fuiſſet corpore, uel lithofalcus uel accipiter fringillarius uideri potuiſſet. *Altera* ex Geſnero deſumta eſt, cuius grigallus erat toto corpore perdicis fere, praeſertim ruſticae inſtar colorato et punctis maculisque nigricantibus diſtincto, ima colli pars prona intercedentibus lineis ex caeruleo uirentibus rubebat, in uentre plurimum albedinis conſpiciebatur. Propter mirificam colorum uarietatem attagenem Alpinum uocare poſſes. *Minor a* perdice eſt maior, ſed eidem perſimilis. Creditur a betulae colore Germanis Birkhun dictus. Supremum a betula corticem ſi detrahas, qui albo ſubeſt in nigroque ruſeſcit, praecipuum huius alitis colorem imitatur. Denſa et opaca loca, ut bombardarum minas fugiat, petit, ideo ſaepe in betuleto latet et inde in ſata et foenilia callidiſſime excurrit.

Aldrov. Ornithol. l. 13. c. 9.

Deſcriptio.

ATTAGEN, perdix *b* Aſclepica quibusdam inter pululeratrices ab *c* Ariſtotele ponitur, quod inter paluſtres ab Ariſtophane *d* et eius ſcholiaſte, uel error eſt uel ideo factum, quod interdum ex montibus ad loca uicina *e* deſcendat ibidemque moretur uel illa, niſi Turnerus fallit, intelligenda eſt, quae ad ripas fluminis moratur. Gallinagini ita ſimilis eſt, ut, niſi paulo maior eſſet et pectoris color magis ad cinereum uergeret, altera ab altera difficulter diſtingui poſſet, roſtrum habet longum, ſed capta triticum non ſecus, ac columbi comedit. Quantum ad ueterum *deſcriptionem*, Alexander Myndius perdice paulo maiorem, totum circa dorſum κατάφεγγον, id eſt uerſicoloribus maculis pictum, figulinae teſtae colore, ſed magis rufum, corpore graui, alis breuibus facit. Quantum ad recentiorum, Geſnerus attagenem corylorum gallinam eſſe putat. Bellonius *f* ſuum anati campeſtri, quem coturnicibus bene maculatis comparat, ſimilem eſſe ſcribit. Iulius Alexandrinus *g* genus quoddam longiore collo et cruribus, plumis non iisdem macularum notis diſtinctis ex Hiſpania adlatum ſe uidiſſe refert. Florentiae *h* obſeruatus roſtro nigro, ſed in extremo rubeſcente, oculi pupilla nigra, iride cinerea, maculis per uentrem albis, dorſo ferrugineo nigris maculis inſignito, pedibus ferrugineis. Aldrouandus auem ex Siciliae montibus adlatam pro attagene ponit, quae magnitudine et toto habitu ad phaſianum accedit. Roſtrum habet breue, nigrum et in acuto recuruum. Colorem totius uarium. Caput inprimis aſpectus pulcerrimi, criſtam in medio uertice erectam, ſubluteam nigris et albis maculis uariegatam. Pupillam oculorum nigram, iridem luteam, ſupercilia ex pellicula coccineo colore rubente. Sub roſtro et gulae principio ceu barba ex tenuiſſimis plumis dependet. Collum eſt longiuſculum et ad corporis habitum adſimilatum, tenue et exile, cinereum maculis albis et nigris conſperſum. Pedum digiti anteriores longi, poſterior breuis, ſinguli adunco hamo armati.

c H. A. l. 9. c. 49.
d In auib. et veſpis.
e Bellon. l. 5. de Auib. c. 6.
f Bellon. l. citato.
g Iul. Alex. l. 13. ſalubr. c. 5.
h Aldr. l. c.

Locus.

Loci ſi ratio habeatur, nulli ſunt in *i* Campania, quod ibi aconitum, quo purgantur, non proueniat. In Creta *k* nonniſi in Cydoniatarum regione. In Cypro etiam domi aluntur. In Rhodo et Ionia laudatiſſimi habentur, ſed et in Hiſpania Pyrenaeis, Aruernienſibus Galliae et Alpibus reperiuntur.

i Ambr. Leo Probl. 341.
k Plin. H. N. l. 8.

Victus.

Victitant granis *l* et frugibus. Loquuntur nomen ſuum, qua poſſunt uoce et decantant. Vocales capti obmuteſcunt, ſi Plinio *m* et Aeliano credimus, in ſuas ſedes dimiſſi καὶ τὸ φθέγμα καὶ τὴν παῤῥησίαν recipiunt. Ex Lydia *n* in Aegyptum

l Athen. l. 9. Dipnoſ.
m Plin. H. N. l. 10. c. 48.
n Ael. H. A. l. 15. c. 27.

ptum aliquando deportati et in ſyluam dimiſsi coturnicis primo uocem emiſere, poſt τρὶς τὸς κακοὺς τάρακα explanatisſime protuliſſe finguntur.

Adfectus. o Aelian. de Animalib. l. 6. c. 45. Amant ceruos et dorſis illorum inſiliunt. Cum o gallinaceis uero inimicitias exercent.

Vſus. Caro in *cibo* eſt laudatisſima, ſeu ſanguinis optimi generationem ſeu excrementi pancitatem ſeu concoctionem alimenti attendas. Candida eſt, tenera et fibris prorſus carens. Conceditur purulentis a Tralliano, nephriticis a Galeno. Cerebrum genituram augere Auicenna reliquit.

ARTICVLVS V.

De Gallina Corylorum.

Deſcriptio. Gallina corylorum Alberto bonaſa et orix, Longolio falſo otis, Bellonio gallina ruſtica M. Varronis, aliis perdix montana et ſyluatica dicitur. Caput ipſi et roſtrum ex deſcriptione Bellonii et Geſneri eſt inſtar perdicis, rubet in ſuperciliis. *Dorſi* pennae ſuperiores Aſcolopacis ſimiles, ſub uentre e regione uentriculi albeſcunt nigro maculatae in utroque latere ſub alis. Remiges alarum ad inſtar aluconis maculantur. *Cauda* griſea, in extremitate alba, deinde nigra ad pollicis magnitudinem macula, qua ſuperiores pennae, quae caeteras tegunt, carent, tincta, caetera colli tetraonis colore. *Tibiae* plumis ad digitos usque teguntur, quae uillos leporinos fere referunt. Digiti pedum corticoſi, ſquamoſi, glauci multis lineis articulati. Aldrouandus fuſcae maculae meminit, e qua eiusdem coloris tennes quaedam pennae ceu uilli dependentes, tanquam barbam efficiunt.

Reperiuntur in Hercynia ſylua, ſed et circa radices Alpium, ubi coryli et rubi abundant. Iis enim inſident rapacium uolucrum inſidias magis timentes, quam hominum aſtum. *Locus.*

Veſcuntur granis, ſed inprimis iulis ſeu nucamentis, quae piper longum referunt. *Victus.*

Pullos educatos extra locum educationis ipſorum abducunt, illi uero bini mas et foemina aliorſum ſe conferunt. *Generatio.*

Cibum ſuppeditant laudatisſimum et caro earum quatuor diuerſis coloribus ſecundum Geſnerum tingitur, ſecundum Albertum foris eſt nigra, intus alba. Mulieres quaedam pennis certo tempore decerptis aduerſus uteri ſuffocationem utuntur. Stumpfius epilepticis ſalubres tradit. Hippiatri tres quatuorue earundem uentriculos una cum cibo in eis contento equis aſthmaticis deuorandos dari praecipiunt. *Vſus. Geſnerus.*

ARTICVLVS VI.

De Otide ſiue Tarda.

a H. N. l. c. 22. Otum et otidem ex ueteribus Ariſtoteles, Athenaeus, Plinius et Oppianus confudere, ſtarnam et ſtardam ſeu tardam ex recentioribus conciliatoribus rapacem Albertus facit et biſtardam uocat. Tetraoni congenerem non eſſe, quod ex Plinio Bellonius opinatur, uel peculiaris pedum conſtitutio, tridactylos enim eſt, euincit.

Quantum ad *formam*, fidipes eſt Athenaeo *b* tribus inſiſtens digitis, magnitudine gallinacei maioris, capite oblongo, oculis amplis, roſtro acuto, lingua oſſea, gracili collo. Bellonio *c* et Geſnero craſſior eſt et ualidior, grauis, tredecim cum dimidio libras interdum pendit. *Caput* babet inconcinnum, cinerei cum collo et ad uentriculum *Deſcriptio. b Dipnoſ. l. 9. c l. 2. de Animib. c. 1.*

usque

uſque procedentis coloris. *Roſtrum* robuſtum ualde, *linguam* ſerratam, utrinque acutam et in extrema duram. *Meatus* auditorius adeo patulus, ut extremitas digiti immitti poſſit. Si introſpicias, duo adparent ſub plumis anfractus, unus roſtrum uerſus, alter recta ad cerebrum uergens. *Pectus* craſſum ac rotundum cum uentre et cruribus, quatenus plumis ueſtiuntur, ad media uſque femora albicans. *Dorſum* caſtaneis ac ſubnigris maculis reſperſum. *Alarum* pennas maiores candidas, circa finem nigras. Pennarum radices rubras. *Caudam* pennis rufis cum teniis quibusdam et maculis nigris ſuperiore interioteque parte albis ornatam. *Tibias* pollicem craſſas, medium pedem longas, ſquamoſas. *Pedes* admodum craſſos, ſub quibus talus magnus inſtar muſculi conſpicitur. Digitos pedis utriusque contra reliquarum auium morem ternos tantum. *Interiores partes* ſi ſpectes, *d* *uentriculum* habet magnum, in quo interdum calculi albi inueniuntur, in extrema gula ante ſtomachum partem capaciorem ex multis rotundis carunculis compactum. *Inteſtinis* diductis et extenſis, id quod a fundo uentriculi ad aluum recta procedit, dodrantum eſt ſeptem cum dimidio, appendices uero duae ab aluo retrocedunt, quarum altera tenuior eſt, tres dodrantes longa, altera amplior, duos cum dimidio, tres uero iſti meatus iuxta aluum in unam capacitatem conueniunt.

d *Geſner. in Ornith.*

Locus

Quantum ad *locum*, in Italia non uiſuntur, *e* niſi forte turbine aduectae. Hiſpaniae peculiares eſſe credit *f* Plinius, ſed falſo. Nam et in Graecia circa † Cephiſſum Boeotiae naſcuntur et in Britannia *g* magno ſunt numero et in Belgium ſub autumnum gregatim aduolant ibidemque in agris procul ab urbibus disſitis morantur, nihil de Polonia dicam. Falſum itaque, cum coturnicibus, quod *h* a Plinio traditur, quae ab eo tempore Italiam deſerunt, auolare. Arboribus nunquam inſident nec aquas, niſi eas, quas poſt pluuias in camporum foueis relinquuntur, ſitis ſedandae cauſa frequentant.

e *Aldrou. Ornithol. l. 13. c. 12.* f *Plin. H. N. l. 10. c. 22.* † *Pauſan. in Phoci. c. 11.* g *Hector Boetius in Hiſt. Scotica.* h *Plin. H. N. l. 10. c. 23.*

Victus.

Veſcitur frugibus, ſed et herbis, ut auricula muris et *i* rapis uentrem implet.

i *Longol. Dial. de Auibus.*

Generatio.

Nidificat in terra, tricenis *k* diebus incubatum abſoluit et parit, cum matura ſeges eſt.

k *Ariſt. H. A l. 6. c. 6.*

Volatus.

Volatu eſt propter corporis pondus admodum breui et tardo et capitur manu, ſi quis *l* celerius inſtet.

l *Xenoph. l. 1. ἀναβάσεως.*

Adfectus.

Amicitiam cum equo *m* colit, huic adpropinquare et fimum *n* deiicere gaudet, † ita capitur. *Inimicitiam* uero cum uulpe et cane exercet. A uulpe inuerſa in terram *o* abiecta caudamque, ut collum auis extendente capitur. πραεῖα ὡς πρὸς ὄρνιν ὁμόφυλον. Humilitatis ob ponderoſam *p* corporis molem ſibi conſcia, ſimul ac canes latrantes audiuerit, εἰς τὺς θάμνους καὶ τὰ ἴλη confugit.

m *Ael. l. 2. de Animal. c. 28.* n *Plut. de Solertia Animal.* † *Oppian l. 3.* o *Ael. l. 6. de Animal c. 24.* p *Idem l. 5. c. 24.*

Vſus.

Vſum et in *cibis* et in *medicina* praebent. In *cibis* caro Xenophonti apud *q* Athenaeum ſuauis a Demetrio Conſtantinopolitano. *r* Accipitribus, tanquam ſuauisſima praeſcribitur, Iulio Alexandrino *s* quamuis nigra et durior, ualenter tamen alit, ſi uel exquiſitam in uentriculo concoctionem adepta fuerit uel captae et iugulatae durities dometur.

q *Athen. in Dipnoſ.* r *l. de Accipitrum cura.* s *l. 13. de Sabbac. 5.*

In *medicina*. Nam adeps *t* apud Phryges et Lycaones mammis puerperio uexatis adplicabatur. Fimi uſum Auicenna contra impetigines praedicat. Oua eodem teſte capillos nigro colore tingunt. Piſcatores repraeſentatis ex ipſarum pennis muſcis piſcibus inſidiantur.

t *Plinius in H. N.*

ARTICVLVS VII.

De Anate Campeſtri et Aue Stella dicta.

Anas campeſtris propter conſimilem digitorum numerum otidi ſuccedit. Bellonio anas campeſtris, cane petiere Gallorum et tetrax et Galliae peculiaris eſſe creditur, a ruſticis Gallis oliua dicitur. Ex eiusdem deſcriptione, eſt phaſiani corpulentia. *Capite*, ſi craſſitiem demas, coturnicem, *roſtro* quod nigrum pullum gallinaceum refert. *Dorſum* tribus aut quatuor coloribus, nempe flauo tendente ad rubrum, ſubcinereo et rubro intermixto uariegatur. Quatuor pennae alarum in ſuperiori parte in extremitatibus ſuis nigreſcunt. *Pectus* alba torquis iuxta ingluuiem circumdat. Radices omnium plumarum rubrae ſunt et ſanguineae. Tres duntaxat in pedibus *digiti*. Omnia intus in auibus graniuoris communia.

Vescitur granis absque diſcrimine omnibus nec non formicis, ſcarabeis et muſcis. Quamuis color colli et capitis ſemper idem non ſit et in hoc maris a foemina differentia conſiſtat, dorſum tamen et alae nunquam colorem immutant. *Victus.*

STELLA tribus quoque digitis incedit. Totum corpus, ſi uentrem et caudam et alas maiores excipias, ex albo, luteo et nigro ita uariegata eſt, ut, qui color ſuperet, difficile ſit iudicare. *Roſtrum* eſt longiuſculum in extremitate parum recuruum, nigricans. Venter et coxae candicant. *Cauda* maculis nigris plurimis, quarum binae transuerſales inſigni ſunt magnitudine, conſperguntur.

ARTICVLVS VIII.

De Oedicnemo Bellonii et eius Congenere Aldrouandi.

Deſcriptio. Bellon. l. 5. de Auib. c. 5. Auis, quam Bellonius oedicnemum a tibiarum infra genu propter os, quod ualde craſſum eſt, qua nota uel ſola agnoſci poteſt, ſingularem craſſitiem uocat, magnitudinem habet elori, *roſtrum* longiuſculum, in extremo nigrum et flauum, qua capiti iungitur. *Alis* intus albis, extra nigris otidem, *dorſo* attagenem refert. Coloris enim eſt fumoſi maculis nigris per longitudinem ductis uariegati. *Digitos* habet in pedibus ternos, *tibias* ut ſupra. Tarde parit et ineptae ad uolandum ſub finem menſis Octobris repertae ſunt. Huic reſpondet illa, quam ſub CHARADRII Ariſtotelici nomine Geſnerus deſcripſit. *Geſnerus. in Ornith.* Gallinae paruae aut columbae ei magnitudo. *Roſtrum* longiuſculum anterius nigricans, poſterius flaueſcens, extremis partibus inferiore et ſuperiore leuiter decuſſatis. *Pennae* in collo, capite et pectore maculoſae poſteriore colli parte ad fuſcum tendente, in dorſo et alis fuſcae maculis quibusdam rufis inſignitae. *Crura* oblonga, coloris ſublutei. *Digiti* terni breuibus interiore parte membranis iuncti. *Vngues* breuiſſimi et mutili. *Degit* in pratis paluſtribus et aliquando in lacu Tugurinenſi glacie adſtricto manibus ſe capi permiſit.

Victitat muribus, quos de nocte uenatur. *Victus.*

Vocem, tanquam fiſtulae edit. *Vox.* Domi incluſa ſubinde ambulat, aliquando in orbem ad multum tempus circa columellam aut aliud quidpiam, aliquando recto tramite et, ſi quid impedimento fuerit, transſilit potius, quam a uia recta deflectat. Oculos, etiamſi digitos admoueas, non claudit.

Addit Aldrouandus aliam oedicnemo congenerem. Craſſitie corporis et pedum conſtitutione otidem refert. *Roſtrum* habet ſuperius

rius

rius et inferius aeque longum, rutilum, rictu ampliſſimo, naribus ualde, ut in anſere patulis. Caput, ceruicem, dorſum, caudam et alas ex flauo et caſtaneo elegantiſſime diluta et maculata. Ventrem totum et ſemora intus candida. Gulam et pectus albicantia, intercurrentibus maxime in pectore maculis. Tibias, ſi digitos pedum compares, longiſſimas.

ARTICVLVS IX.

De Perdicibus in genere.

Perdix Graecis πέρδιξ et περδίκη, Cretenſibus σῆριξ, Pergaeis σισίλαρος. Heſychio κακκάβα dicitur. Quo nomine noſtra aetate haec auis indicetur, non ſatis eſt compertum. Perdicem rufum, ueterum minorem uulgarem perdicem eſſe placet Turnero, ſed roſtrum *a* illius cinnabarinum non admittit. Quidam apud *b* Longolium otidem cum perdicibus confundit. Bellonius *c* ex eo, quod Ariſtotelis perdicem cum aliis auibus, modo magnitudo par ſit, coire ſcribit, coturno Graecorum, qui cum gallinis rem babuiſſe uiſus eſt, id nominis imponit. Aldrouandus, cui coturnus et coturnix, magnitudinem, quae pro diuerſitate terrarum uariat, (ſunt in Allobrogibus *d* perdices mediocri pulſo non minores,) ſi excipias, eaedem, coturnicem, perdicem rufam eſſe ſentit et perdices minores ab Athenaeo *e* adpellatas easdem cum auibus nouis Plinii eſſe et ſtarnas, tanquam externas uocari contendit, ruſticulam autem Plinil, quam Dalechampius et Sueſſanus perdicem minorem eſſe credit, gallinagini, aſcolopa ſeu ſcolopacem Ariſtoteles uocat, ex deſcriptionum collatione adcenſet.

a *Athen. l. 9*

b *In Dialogo de Auib.*

c *l. 5. de Auib. c. 13.*

d *Scalig. Exerc. 236. l. 3.*

e *Athen. Dipn. l. 9.*

Genera.

Genera ipſarum ſunt plurima. Strabo *f* Indicos ulture et anſere maiores tradit. De Graeca ſeu maiore rufa aliquid diximus. Aelianus *g* Syroperdicem uocat auem perdice minorem et nigram, roſtro rufo, manſueſcere neſciam quaeque circa Antiochiam Piſidae lapidem exeſt et conficit. Idem *h* perdices Cyrrhaeos uocat, qui neque ad certamina ualent neque pulcre cantare ſciunt et *i* allio ueſcuntur. In Chio inſula ſunt rubrae, gallinae *k* magnitudine. In Aegypto cinereae, alibi albae. Apud Troglodytas gallinacei magnitudine, *l* roſtro et cruribus ſeu fuſcis ſeu luteis. In regno Barnagaſſi quaedam caponum magnitudine, pedibus et roſtro luteis, minores gallinis, alias pedibus eſt roſtro purpureis, nonnullas roſtro et pedibus cinereis. In Hiſpaniola diuerſicolores, ſuauiſſimi ſaporis. In continente, ſi Ouiedo credendum, Hiſpanicarum gallinarum magnitudine, duplici pulpa, alia alteri ſubſtrata eaeque tantae molis, ut unam ne inſignis quidem heluo abſumere queat. Colore ſunt in pectore, alis et collo cinereo. Oua ponunt ouorum noſtratium gallinarum magnitudine, colore lapidem caeruleum aemulante.

f *Geograph. l. 17.*

g *Ael. l. 17. de Animalib. c. 7.*

h *Athen. H. A. l. 4. c. 13.*

i *Athen. l. 9. Dipnoſ.*

k *Nicol. de Nicolais l. 2. Itin. Orient. c. 8.*

l *Scal. Ex. 236. 13.*

Quantum ad *internam conſtitutionem*, bina habere in Paplılagonia *corda* falſo forte prodidit *m* Theophraſtus, hybernis menſibus nullos habere *teſtes* eadem *n* fide alii. Ingluuiem uentriculo in ipſis praeiacere, *o* appendices non ſuperne, ut piſcibus, ſed inferne ad extrema inteſtini haberi, cum *p* coeunt, turgidos ualde teſtes obtinere ueriſſime Ariſtoteles prodidit.

m *Plin. H. N. l. 10. c. 35. Ael. de Anim. l. 16. c. 15.*

n *Ariſt. H. A. l. 3. c. 1.*

o *Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.*

p *l. 3. H. A. c. 1.*

Loca ſi quaeras, in Hibernia et Lemniorum inſulis nullae ſunt, ſi Botero et Liberali credimus nec minores in Creta, rufae in Belgio rarae. A duabus in Anapheu inſulam immiſſis tanta uis procreata, ut incolae de loco deſerendo cogitarent. Apud Tamasſaros, Aethiopas, Samios, Cretenſes etc. eximia ipſarum foecunditas. In inſula Caprea adeo pingueſcunt, ut adipem eximant incolae et in futura

con-

conuiuia feruent. Qui in Boeotia, fines in Atticam non tranſuolant, ſi *q* Athenaeo fides et, ſi forte aliquo migrauerint, uoce ab indigenis dignoſcuntur. [q Athen. l. 9. Dipnoſ.]

[Victus.] *Veſcuntur* limacibus *r*, unde ibi nulli, ubi perdices, in Sciatho *s* inſula cochleis, allio, quod de Cirrhaeis *t* Aelianus prodidit, ſabulo, *u* granis et aliis. Pamphagam eſſe ſuſpiceris. [r Ariſt. H. A. l. 9. c. 37] [s Athen. l. 9. c. 4.] [t Ael. H. A. l. 4. c. 13.] [u Scalig. in Ariſtot. de plantis.]

[Generatio.] *Libidinis* ſunt profuſisſimae, unde ſalacitatis uenereae ſymbolum. Sane *mares* non tantum uiſis foeminis, *u* ſed et uoce illarum audita ſemen emittunt, ex animi forte impresſione. Nam et, ſi ſpeculum contra eos poſuerimus, ad imaginem ſuam adcurrentes idem faciunt. Iidem, ſi Alexandro Myndio credendum, hiantes coeunt et toto coitus tempore lingua exerta uolant. [u Athen. Dipnoſ. l. 9] *Nata* iam oua, *x* ne circa pullitiei educationem occupatis foeminis earum ſocietate fruſtentur, frangunt, in aucupantes *y* interdum ueneris impatientia ruunt et capitibus ipſorum inſident, ſi foeminarum copia non detur, uociferantur et pugnant inter ſe. Victum aiunt uenerem pati et quidem *z* tamdiu, donec et ipſe alterius uictor euaſerit, quin in proprios pullos idem ſcelus committunt eosdemque ſimul ferme, ac excluſi ſunt, ſubagitant nec gallinaceo parcunt generi, ex quorum cum perdicibus congreſſu tertium quid progigni *a* Ariſtoteles reliquit. Nec remisſior *foemellae* ſalacitas. *b* Si contra mares ſteterint, aura ab his flante praegnantes fiunt. Hiantes per tempus exerta lingua aeſtuant concipiuntque ſuper uolantium afflatu, ſaepe uoce tantum audita maſculi. Adeoque uincit etiam libido foetus caritatem, ut illa furtim et in occulto incubans, cum ſenſit foeminam aucupis accedentem ad marem, recanat reuocetque et ultro ſe praebeat libidini, quod tamen Plutarchus inficiatur. *Nidum* caeterarum auium more non exſtruunt, ſed partui uicinae aream ſeu receptaculum e feſtucis ſubſternunt idemque ſpina et frutice *c* tum, ut contra feras abunde uallentur tum, ne oua a rore decidente uel imbribus et ſic inſoecunda euadant, adficiantur, muniunt nec, in quo loco peperere, incubant. Septem uero diebus nidum contexunt, ſeptem in pariendo conſumunt, ſeptenos pullos enutriunt, ſi Aeliano *d* credimus. *Oua* bis quotannis ponere Albertus dicit, decem, ſaepius quindecim et ſedecim illaque ſeu alba ſeu ouis columbae ſimilia *e* alii addidere. An utraque perdix *incubet*, ab aucupibus inquirendum eſt. *Excluſionem* quod ſpectat, pullos morae impatientes occupatis ſpatiis ſponte erumpere pertuſisque ouis, ubi primum caput exeruerint pedesque protulerint, reliquo corpore adhuc adhaereſcente, procurrere ſibique cibum ductu matrum inquirere *f* aiunt. Sane more gallinarum plumis obueſtiti in agros, ubi mesſis ſtetit, deducuntur, quod mater ſuo uolatu iis cibum ſubminiſtrare nequeat. *Vitam* ad *g* quindecim uel ſedecim annos extendunt, quod ad uigeſimum quintum peruenire apud *h* Ariſtotelem legimus, mendum eſt. Olfactus ipſis exquiſitus.

[x Aelian. l. 2. de Anim. c. 5.] [y Ariſt. l. 9. H. A. c. 8. Plin. l. 10. H. N. c. 33.] [z Aelian. de Animal. l. 10. 47.] [a l. 2. de Gener. c. 2.] [b Plin. H. N. l. 10. c. 33.] [Athen. Dipnoſoph. l. 9.] [c Plin. l. c. Aelian. l. 3 c. 16. et. l. 10. c. 35.] [d l. 17. de Anim. c. 15.] [e Ariſt. H. N. l. 9. c. 8. Aelian. l. 10. de Animal. c. 35.] [f Aelian. l. 4. de Anim. c. 12. l. 10. Variae hiſto. c. 3.] [g Athen. Dipnoſ. l. 9. Plin. H. N. l. 10. c. 33.] [h Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.]

[Volatus.] *Volatus* ob corporis grauitatem et breuis et humilis, *k* uelox tamen et impetuoſus, hyberno tempore gregatim, uerno, cum proli ſtudent, binae tantum uolant. In Boeotia ſui, cum uolant, non eſſe iuris, ſed in ipſo aere, quas transire non audent, metas habere, inde ultra notatos iam terminos nusquam exire nec in Atticum ſolum transmeare Solinus *l* fabulatur. *Vocem* non eandem habent. Boeoticas exili uoce uti aiunt. Athenis *m* circa Corydalum pagum oppidum uerſus caccabant, ultra uero τιτυβίζουσι. Heſychius κακκαβίζειν ſcribit, Aelianus *n* quasdam uocis contentione et cantu ualere ait. Ex ipſarum cantu certisſimum iam adpropinquantis diei ſignum, ſed falſo adſerit *o* Bellonius. [k Ouid. l. 8. Metam.] [l Polyhiſt. c. 12.] [m Athen. l. 9.] [n Ael. l. 4. de Anim. c. 13.] [o l. 5. de Anib. c. 14.]

[Pugna.] De *Pugnacitate* earum quaedam produntur. Alexander Seuerus *p* per-

p Lamprid. in Seuero. *q Luſignanus in hiſt. Cypri.*

p perdicum et catulorum certamine ſeſe oblectabat. Cyprii easdem *q* ad eiusmodi certamina enutriunt. Apud Geſnerum e Sedunis adlata felem mordebat. Pugnant et inter ſe, cum gregatim per nemora paſcentibus foemina ceu futuri certaminis ſpectatrix ſeſe offert et, niſi uictori, copiam ſui faciens.

Victus. *r Aelian. l. 4. de Animal. c. 1.* *s in cong. mirab. narrat.*

Victus r nunquam in conſpectum prodit. *Pulli*, cum primum ad coitum educuntur, ſua cute armati, quam uel ad arbores adfricando uel luto oblinendo aſperam reddunt, pugnant. Acuitur pugnacitas, ſi trichomanes et polytrichum in cibo offerantur, ſi *s* Liberali credimus.

Ingenium. *t Plin. H. N. l. 10. c. 33. Ariſt. H. A. l. 9. c. 8. Aelian. l. 3. de Animal. c. 16.* *u Plut. de ſolertia Animal.* *x Statius. l. 2. Syl. Athen. Dipnoſ. l. 3.* *y Aldr. l. 13. Ornith. c. 16.*

Sed et ſingulari pollere perdices *ingenio* certum eſt. Si ad nidum coeperit *t* accedere auceps, praecurrit ad pedes foeta praegrauem aut delumbem ſeſe ſimulans ſubitoque in procurſu aut breui aliquo uolatu cadit, fracta aut ala aut pedibus, procurrit iterum iam iam prehenſurum effugiens ſpemque fruſtrans, donec in diuerſum abducat a nidis. Eadem pauore libera et materna uocans cura, in ſulco reſupina gleba ſe terrae pedibus adprehenſa operit. Diſcunt et pulli aſtum *u* et, quam primum hominem adeſſe ſibilo ſignificarit mater, ſupini ſe conlocant et corpus quisquiliis tegunt. Nec deponit has uenator fraudes. Ante retia propoſitus cantum ad pugnam laceſſentem orditur. Syluestribus ingruentibus pedem refert, ipſi in laqueos incidunt. Nolo ſermoni humano enunciando aptos dicere, quod aliqui ex *x* ſcriptoribus innuere et latiuſcula earundem lingua ſuadere uidetur. Non caret tamen fide, interdum ita cicurari poſſe, ut cum gallinarum domeſticarum cohorte promiſcue habitent, quod apud Aloyſium *y* Mundellam factum, domi educatae ad montes interdiu uictum inquirendi ergo ſub cuſtodibus dimittantur ſibilo reuocatae ſub ueſperam redeant, quod Nicolaus a Nicolais *z* in Chio inſula communiter fieri prodit et ab homine de loco in locum ad quatuor millia ita, ut ille terra iter faciat, iſtae per aerem uolent, quieſcente quieſcant, ducantur, quod in Ponto niſum, Odoricus de Foro Iulii tradit. Oua deperdita per alterius *a* matris damna, ut adoptione alienae ſobolis ſuae orbitatis incommoda reparent, reſarcire, natos in campos eductos, ut fuerint materna uoce commoti, ouorum genitricem petere, ubi ſenſere, *b* medicamentum lethale parari, uociferari. Cirrhaeas *c* ſeipſas, ut ab aucupibus ſpernantur, emaciare, porro ad uocem ſonoram *d* conciliandam uti, uulneri origanum *e* manſum imponere, lauri foliis *f* annuum faſtidium purgare, arundinis lecta et ſeu comeſta ſeu in nidum impoſita coma oculorum faſcinationem *g* auertere adductorum auctorum fide refertur.

z l. 2. Nauig. Oriental. c. 8. *a Caſſiod. uar. l. 2.* *b Aetius l. 13.* *c Aelian. l. 4. de Animal. c. 13.* *d Ariſt. l. 2. Probl. .. 39.* *e Aelian. l. 5. de Anim. c. 46.* *f Plin. in H. N.* *g Aelian l. 1. de Anim. n. 35.* *h Idem l. 4. c. 13.*

Vſus. *i Lampr. in Heliogab.* *k Cardan. in Comment. in Aphoriſ.* *† Hippocr. l. 3. de diaeta.* *l Plin. H. N. 30. c. 6.* *m Idem l. 16. c. 18.* *n Galen. l. 10. de ſimplicib. Dioſcorid. l. 2. c. 72.* *o Plin. l. 30. c. 14.*

Vſus Cirrhaearum *in cibo* nullus, *h* alliis enim ueſcuntur, noſtrates laudem apud omnes, Martialem ſi excipias, meruerunt, ſunt, qui pullos ueteribus, alas reliquis partibus praeferunt. Fuere et exta et oua in uſu. Heliogabalus *i* Palatinis ingentes dapes iis refertas exhibuit. Sed nec *medicina* illis deſtituitur. Caro elephantiacis, lue uenerea *k* adfectis, fluxu alui † laborantibus prodeſt. Medulla et cerebrum cum uino ictericis, uentriculus *l* ex uino nigro iliacis, iecur aridum comitiali morbo laborantibus, ſanguis *m* ſuffuſioni oculorum, ſel *n* in hebetudine uiſus et albuginibus cum melle commiſtum, pennae combuſtae ad uteri ſtrangulatum, oua ad *o* lactis copiam facere creduntur.

ARTICVLVS X.
De Perdicibus in ſpecie.

PVNCTVM I.
De Perdice Graeca Bellonii, Perdice Rufa, Cinerea et Damaſcena.

PERDIX GRAECA craſſa quoque et coturnus ex deſcriptione *a* Bellonii dicitur. Noſtratibus duplo craſſiot eſt, *roſtro* pedibusque rubris, maculis ad anteriorem uentriculi partem eisdem, quibus roſtra reſperſa, mediocris gallinae magnitudine. Frequens eſt in rupibus Colmenſibus, inſulis Cycladibus et Cretae maritimis. *Vox* noſtrarum uoce maior, coitus inprimis et partus tempore. *Nidificant* ſub dio menſe Maio. Oua edunt ſub aliquo magno lapide octodecim, quandoque ſedecim ouis gallinae ſimilia, minora, alba maculis ſubrubris exiguis reſperſa, uſui peridonea, ſed quorum uitellus non congelatur.

a Bellon. l. 5. c. 13.

PERDIX RVFA ſiue maior columbam exprimit, roſtrum habet cocci colore, pedes minus rubent. Colot cinereus per dorſum, pectus et caput decurrit. Oculorum palpebrae in marginibus rubent, ab iis linea nigra retro per collum tendit, inde reflexa per pectoris partem ſupremam ſaepe circulum facit, quod intra eam eſt, albicat.

PERDIX CINEREA ſeu minor Graecis ignota, ex deſcriptione Geſneri coloris eſt uarii nec deſcriptu facilis. Roſtrum ſubfuſcum. Caput e ruſo fuſcum, ſinciput, partes circa oculos, ptoram capitis ſimpliciter rufa, collum et pectus cinerea exiguis maculis nigris quaſi per uerſus criſpos et undantes interſtincta. Dorſum, caudam et alas uarios colores prae ſe ferendo, cruta ex fuſco albicantia. Gregatim uolat, uere uero bimatim.

Perdix, quae ſub DAMASCENAE nomine Aldrouando transmiſſa eſt, breuitate et craſſitie corporis ad perdices accedit, minor tamen eſt, roſtrum habet prolixius, pedes quodammodo luteos. Nec tamen † Aeliani Syroperdix eſt, etſi magnitudo reſpondeat. Nec enim eſt nigra neque roſtrum habet rufum imo illa manſueſcit, cum haec ſemper in feritate perſeueret.

† Aelian. H. A. l. 16. c. 7.

PVNCTVM II.
De Perdice Alba ſeu de Lagopode.

Perdix alba, lagopus a pedibus leporinis et uilloſis, *a* Ariſtoteli, qui nullum animal praeter unnm leporem pedes uilloſos habere ſcribit, incognita, Heſychio et Phanorino λαγωίνη. *b* Horatio lagois, niſi forte piſcem Romae rarum et ideo carum, qnod interpretes uolunt, intelligat, aliis *c* perdix petroſa dicitur.

a H. A. l. 3. c. 12.
b l. 2. ſermon. Satyra. 2.
c Aldrou. 13. Ornith. c. 2. 1.

Dnorum autem ſunt *generum*.

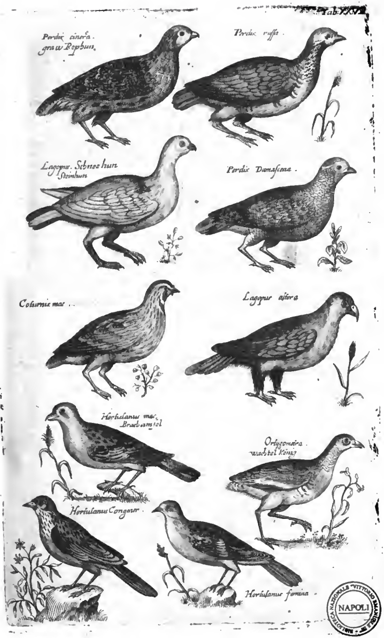
Genera.

Prius eſt columbarum *d* magnitudine, tanti candoris, ut a uenatoribus hoc ſolo, quod niues ſuperet, uiſu deprehendatur, pedes tamen *e* et roſtrum nigricant, ſupercilia in mare inprimis rubent, collum maculis quibusdam nigricantibus perſpergitur et radices pennarum nigreſcunt.

d Plin. H. N. l. 10. 48. Scalig. Exercit. 59.
e Aldr. l. c.

Alterum nomine eodem a coturnicibus magnitudine tantum differens croceo tinctu, quod Aldrouandus perdicem Bellonii Damaſcenam ſeu Syroperdicem eſſe credit. Dorſi et colli colore gallinaginem aemulatur. Alae, quae corpori iunguntur, albas, fuſcas et fuluas pennas habent, decem remiges cinereae ſunt, pars interior et uenter albent et torquem in pectore rubro, fuluo flauoque coloribus conſtantem habent.

Deſcri-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

f Geſner. in Ornith.

Deſcribit et *f* Geſnerus aliud, quod per aeſtatem fuluеſcere et ne per hyemem quidem albeſcere dicitur.

Locus. g Plin. l. c. h Scal. l. c.

Reperiuntur lagopodes in *g* Alpibus et Pyrenaeis *h* montibus inque ſummis iugis imminentibus ei ualli, cui nomen Arbuſti, qua fauces aperiunt iter. Ita uero frigore, niue et glacie delectantur, ut, ubi locis inferioribus liquantur niues, altiora et ſoli auerſa proſequantur loca, in quibus nix perennat.

Vox.

Vocem edebat, quam Geſnerus deſcribit, ceruinae non diſſimilem.

Ingenium. i Plin. l. c.

Naturam ſi ſpectes, non extra *i* terram, in qua naſcuntur, iis ueſci facile, quando nec uiuae manſueſcunt et corpus occiſarum ſtatim marceſcat. Latent quidem homine conſpecto eoque diſſimulato ſeſe motu prodere cauent, tanta iis fallendi ſimilitudine niuis fiducia, ſed tantae etiam ſimplicitatis ſunt, ut a uenatoribus *k* diſpoſitam lapidum ſeriem transire non audeant, ſed ſecundum illam, quaſi ſecus murum inſuperabilem decurrentes in decipulas incidant.

k Stumpf. apud Aldr.

Vſus earum et in cibis eſt. Praecipuo ſapore eſſe Plinius dicit. Saluberrimas teſte *l* Scaligero Norici credunt guſtu, ſubamaras Geſnerus reliquit.

Vſus. l Scaliger. Exerc. 59.

NB. *Perdices Indicas uide in mantiſſa.* Num. 8.

ARTICVLVS XI.

De Coturnice Latinorum.

Genera.

Coturnix Graecis antiquis ὄρτυξ, modernis ὀρτύκη et ὄρτυκες, Villanouano quisquila, Gaſio quaquila dicitur. Vnum duntaxat ipſarum obſeruatum *genus*. Viſa tamen et alba, ſi *a* Ariſtoteli credimus et in campis *b* Ruſſicis et Podolicis uirentibus pedibus, quarum uſus ſpatium inducat, inueniuntur. Notae, quas ſuis ueteres tribuunt et in noſtris reperiuntur. Paruae *c* ſunt, pedes *d* fiſſos et pinnas *e* duras habent. Theophraſto forte perdices nanae dicuntur. *Mas et foemina* diſtinguuntur, quod foeminae totus color quodammodo teſtaceus ſuperius ad ceruicem, dorſum, caudam et alas ad mentum et pectus ſubluteus, ad uentrem fere albus. A roſtro eius ſupra oculos et aures linea inſignis longitudinis alba circulares aliquot maculas habens excurrit. Canda pro proportione maior eſt. In *mare* roſtrum magis nigricat. Supra illud capilli quidam extant. Collum lineolis albis intercurrentibus ruſeſcit. Pedes minus luteſcunt, digiti uero eorum ita conſtituti ſunt, ut medius primo et tertio longe maior ſit, poſterior, quem pro calce habet, longe exiguus. In *internis partibus* ſingulare quid obtinent. Oſſa ipſis dura et ſolida. *f Ingluuies* et gula prope uentriculum ampla et lata. *Cor g* τρίβολον ſeu muricis modo in tres cuſpides diuiſum. *Iecur* et ſellis conceptaculum inteſtinis adglutinata. *Fellis* ad inteſtina labentis canalem uix aſpectabilem. *Teſtes* iecori ſubditos.

a Ariſt. l. de colorib. b Cramerus l. 1. de Polonia c Plin. H. N. l. 10. c. 23. d Athen. l. 9. e Ariſt. in Phyſiogn. f Ariſtot. 2. H. A. c. g Athen. l. 9.

Quantum *ad locum*, Auerrhoes in Andaluſia, teſte *h* Galeoto Martio, reperiri negat, in mediterraneis Galliae tractibus ſunt rarae. In Delo, *i* unde nomen Ortygiae ſortita eſt, ad ſinum *k* Arabicum, in ſuperiore Aethyopia, Terra Sancta, Madera, Capreis magna ipſarum copia, ad Taenarion, quae nunc *l* Cerempolis tanta, ut hodie Porto de Qualeis nominetur. In agrum Neopolitanum tanto numero ex Africa propelluntur, ut glomeratim ſaepe in aedes maritimas incidant et ſine ulla difficultate capiantur. Migratorias eſſe aues omnes, Albertum ſi excipias, concedunt. Adueniendi habent tempora aeſtate depulſa. Cum maria tranant, impetus differunt et metu ſpatii longioris nires ſuas nutriunt tarditate. Vbi terram perſentiſcunt, coeunt cateruatim, deinde globatae uehementius properant, quae feſtinatio (ſunt uerba *m* Solini *n* et Plinii) ple-

h l. de promiſcua doctrina. i Athen. l. 9. k Ioſeph. Antiq. l. 13. c. 1. l Procop. l. 13. de bello Vandalico. m Polyhiſt. c. 18. n H. N. l. 10. c. 23.

plerumque exitium portat nauigantibus. Accidit enim plerumque noctibus, ut uela incidant et praeponderatis ſinibus alueos inuertant. Auſtro nunquam exeunt, nam metuunt uim flatus tumidioris. Plurimum ſe aquilonibus credunt, ut corpora pinguiuſcula atque eo tarda facilius prouehat ſiccior et uehementior ſpititus. Ortygometra dicitur, quae gregem ductitat. Eandem terrae proximantem ſpeculatus accipiter rapit ac propterea opera eſt uniuerſis, ut ſollicitent ducem generis externi, per quem fruſtrentur prima diſcrimina. Quod de tempore dixit, erratum eſt, niſi de terris tepidioribus aeſtate apud eos depulſa intelligantur, quod de continuo uolatu cum malis et uelis inſedisſe obſeruarit *o* Bellonius, in Delum ſaepisſime delatas alii, in Ponticis inſulis requieſcendi cauſa paucos dies morari *p* Varro, ſalſum, quod de nauigantium exitio uix credibile nec tantam ſimul abire multitudinem uerisſimile, cum nonnullo corporis pondere et uento apto deſtitutae in locis apricis et tepidioribus remaneant. Auſtro nunquam exire ſalſum. Cum et *r* Bellonius a ſeptentrione in meridiem tendentes, cum e Rhodo Alexandriam Aegypti nauigaret, obſeruarit et Ariſtoteles auſtro tanquam humido et graui moleſte uolare prodiderit. Sed nec de ducibus intet auctores conuenit. Ariſtoteles *s* haec loca adeuntes ſine ducibus pergere abeuntes. Lingulacam, otum, ortygometram et cynchramum duces habere, ab hac noctu etiam reuocari ſcribit. Plinius id *t* ad uentum transfert et de ducibus ita: glottidem ſeu lingulacam initio blandita peregrinatione auide profectam poenitentia in uolatu cum labore ſcilicet ſubit. Reuerti incomitatam piget et ſequi necunquam plus uno die pergit. In proximo hoſpitio deſerit. Verum inuenitur alia anno intercedente relicta, ſimili modo in ſingulos dies. Cynchramus perſeuerantior feſtinat etiam peruenire ad expetitas terras.

o l. 5. de Auib. c. 20.
p Varro l. 3. de re ruſtic. c. 5.
r Bellon. l. 5. de Auib. c. 17.
s Ariſt. H. A. l. 8. c. 11.
t Plin. H. N. l. c.

Victitant granis milii, tritici et aliarum frugum. In Capreis inſulis acinis herbarum, apud *u* Holandos Bryoniae ſecundum Portam malo Punico, ſemine cannabis, lolio et tritico ſaginantur, ſed et hellebori ſemen *x* perinde ipſis cibus, ac ſturno cicuta, quae hominibus uenena eſſe creduntur, (ideo Plinius *y* ueneni ſemen dixit) ſeu recuperandae ſanitatis cauſa, cum epilepſia tentantur, quod Aquae placet, ſeu peculiari quadam naturae ſuae praerogatiua, concoctio enim non ui duntaxat caloris, ſed tota uentriculi ſubſtantia perficitur ſeu, quod, cum pertenues habeant ad corda penetrantes meatus, antea deuoratam cicutam concoquant, quam inde lethale gelu ad praecordia peruenerit, ut Diuus Baſilius cenſet. Aquam, ſimul ac bibere, turbant ſeu, quod tali delectentur ſeu, quod ſingularem cum camelis et elephantis, quibus idem ſolenne, amicitiam gerant.

Salacitas ipſis, quae *z* perdicibus, ſaepius coitum repetunt et humi nidulantur. Sunt, qui quotannis quater *prolem edere* uelint, bis in his, quas petunt, bis in his, ad quas reuertuntur, regionibus. Vt ut ſit, quo loco pariunt, non incubant, ne quis locum longioris temporis mora percipiat. Sedecim *oua* cornicis ſimilia, ſi Bartholomaeo Anglico credendum, excludunt, ex his pulli foeminae rurſus ad decem menſe Auguſto pariunt. Vnde non mirum, tantam coturnicum copiam et menſe Maio incubanti inſidiantem ſpem centum et amplius perdere.

Volatus ſunt modici, auſtro praeſertim flante, cuius humiditas corporis grauitatem auget, ſed defectum curſu compenſauit natura, hinc Comeſtori currelı dicuntur.

Vocem mari Ariſtoteles ademit, exilem Albertus credit, foeminae craſſam. Menſis Aprilis initio canere incipiunt, num ſubito, cum ad nos uenerint, dubium. Vox nemini nota non eſt et ideo apud Athenaeum Pratinae placuit, ἰδιόφωνον dixerit. Sapientes olim pro gnomone utebanban-

Victus.
u Iunius in Nomendalib.
x Lucret. l. 4. de natura rerum. Ariſt. l. 1. de plantis. Galen. ad Piſon. Aphrodiſ. in prooemio Problem. Ambr. l. 3. Hexam. c. 9.
y Plin. l. 10. H. N. c. 23. et 72. Solin. Polyhiſt. c. 18.
Generatio.
z Ariſt. H. A l. 9. c. 8. Athen. l. 9.
Volatus.
Vox.

bantur, quod uerum cantu ſuo horoſcopi emerſum ſignare credide'rint, cum in eo certum numerum ſeruet.

Pugna. † *Ariſt. in Phyſiogn.* b *Dioſcor. in l. 4. c. 131.* c *Ariſtoph. in pace.*

Pugnacitas, quae auibus † durae pennae communis, in iſtis adianti uſu *b* accenditur et occaſionem, ut *c* Ariſtophanes Carcini Poetae filios ὀρτύγας οἰκογενεῖς dixerit et pugnax ὀρτυγίου ψυχὴν ἔχειν dicatur, dedit, ſatis olim Athenis et alibi nota ſuit, ubi ad certamen, tanquam ad gladiatores ludos effuſiſſime conueniebatur* et Solon pugnantibus ſpectandis tempus impendere iubebat. Nec ignota Neapolitanis hodie, aliquoties uictrix, duodecim ſaepe aureis uenditur. Auguſtus quoque tanti fecit, ut Erotem Aegypti praefectum, quod uictricem per contumeliam ediſſet, morte infami mulctauerit et Areopagitae *d* puerum, quod coturnicibus, quas comprehendere poſſet, oculos erueret, damnauerint. *Antipathia* ipſis cum *e* pelicano, ſed et cum luna et ſole exorientibus, ſi Oro credimus. His uiſis terram fodicant pupillasque identidem conſcribillant.

d Quinct. l. 5. Inſtit. Orat. c. 9.
e Aelian. l. de Animal. c. 49.

Morbi.

Epilepſia eas laborare experientia comprobauit, ſed ſolas praeter hominem, quod *f* Plinius prodit, falſum, cum *g* Hippocrates capras et oues, Scaliger *h* canes, Rhodiginus *i* feles et arietem, Abſyrtes equos, Brodaeus accipitres et graculos eodem morbo uexari ſcribant. Quae de *ingenio* ipſorum Oppianus *k* et *l* Plinius, nempe aduerſo flatu ponduſculis lapidum adpenſis aut gutture arena repleto ſtabilitas uolare et, cum mare transuolant, ſingulas ternos ore lapillos ferre, ſingulos per interualla dimittere, ſic, utrum mare tranarint, obſeruare produnt, τερατώδη καὶ πίστεως πόῤῥω eſſe uidentur. Bellonius in naues lapſas aperuit et milium duntaxat reperit lapidum non obliturus, ſi aliquos inueniſſet.

f Plin. H. N. l. 10. c. 23. *g Hippocr. lib de morbo ſacro.* *h Ariſt. Comment. in Ariſtot. in Plantis.* *i l. 6. Rhod. Antiq. lect. c. 7.* *Ingenium.* *k In Ixeuticis.* *l Plin H. N. l. 10. c. 29.*

Vſus. *m Plin. l. 10. H. N. c. 23.* *n l. 6. Epidem. comm. 5.*

Vſus coturnicum olim *in cibis* apud quosdam nullus, *m* quod ueratro ueſcantur et comitiali morbo laborent. Galenus *n* quosdam, qui ediſſent, in Doride, Boeotia et Theſſalia muſculorum diſtentionibus conreptos obſeruarit. Nos nihil tale ſentimus, ut nec ex capris uel auibus quicquam, ex modico eſu aſſarum inprimis optimum pollicetur ſanguinem Aldrouandus, ex immodico, pinguiorum inprimis, putredinalem ſebrim minatur. *Vſum in medicina* ſi requiras, *o* cerebrum ex unguento myrteo tritum et ſtanneo uaſe repoſitum epileptico paroxyſmo medetur, ſi faciem eo illeueris. Adeps cum pauco helleboro membro pudendi inunctus uenerem auget, cum melle, myrrha et chalcanto albo oculorum uitia conrigit. Cum zingibere tritus equorum oculos incolumes ſeruat. Caro inueterata porcorum et piſcium eſcae immiſcetur.

o Galen. Emporiſt. c. 155.

NB. *Coturnicis genus exoticum uide in mantiſſa.* N. 7.

ARTICVLVS XII.

De Ortygometra.

a Plin. l. 10. *b in Comment. ad l. 8. Ariſt de H. A. c. 25.* *c l. 8. A. H. c. 12.* *d loco citato.* *e l. 4. de Auib. c. 19.*

De ortygometra, quam Plinius et Gaza matricem, Villanouanus ethigometram, Scaliger *b* coturnicomatrem et uerius uocat, uix, quid certi dicendum ſit, habemus. De forma nihil fere ab antiquis traditum eſt. Ariſtotelem *c* ſi excipias, qui paluſtribus auibus facie ſimilem eſſe reliquit. Sed nec ex recentioribus quicquam certi conliges. *d* Scaliger non abſimilem gallinagini, magnitudine parem, colore tamen dilutiore, facie tota coturnicis eſſe et ab aucupibus matrem qualearum, ab aliis raſcle dici ſcripſit. Bellonius duplicem *e* ponit. *Vnam*, quam raſcle quoque nuncupat. *Alteram*, quam in geniſtis degere adfirmat, magnitudine ortygometrae nigrae, quam falſo rallum nominat, colore ruſo in alarum coſtis ſubrubente, in femoribus caſtaneo maculis albis

interſtincto, capite perdici cinereae ſimili. Aldrouandus, qui aquaticarum hanc fere ſpeciem eſſe putat, ut crura habeant oblonga, digitum, qui pro calce eſt, perbreuem, corpus gracile, plumas plerumque uarias, uentrem albicantem, caudam breuem, roſtrum longiuſculum modice flexum, auem, quam a Cardinali Paleotto acceperat quaeque roſtrum coturnice maius, caput, collum, dorſum et maiorem alarum partem teſtacei coloris, alas, qua uentrem contingebant, rufeſcentes, crura pedesque pro corporis portione longos, colore inter croceum et uiridem medio, obtinebat, pro ortygometra poſuit.

ARTICVLVS. XIII.

De Cynchramo.

Cynchramns Heſychio cynchramas, *a* Ariſtoteli cynchramus, alijs cenchramus quoque dicitur. Quaenam ſit auis, inter grauiores non conuenit, etſi fere certum eſt, nec linariam miliariam eſſe, nt Ruellio placet et in ſequentibus patebit, nec ex cenchritis auibus milio quidem pingueſcentibus, ſed aquaticis et ex anſerum genere, nec cenchrin a uarietate punctorum milii inſtar dictum ex accipitrum familia. Geſnerus *b* Heluetiis Brachvogel dictam fere eſſe putat, quae cruribus eſt proceris, roſtro oblongo eodemque modice inflexo, quae autumno auolat et tempore uerno cum coturnicibus redit et paluſtribus delectatur. Bellonio *c* eſt Gallorum le pruier aut preyer, quae alauda criſtata eſt maior. *Roſtrum* habet breue, craſſum, tuberculo conſpicuum, ad inſtar oſſis durum inferius cum ſuperiore coniunctum foueam in medio efformans. *Ventrem* pallidum et nigris quibusdam maculis diſtinctum. *Crura* pedesque inrer rubrum et caſtaneum media, poſticum *digitum* longum. *Verſatur* in pratis, hordeo et milio delectatur, nidos in agris auena et milio conſitis exſtruit et ſex pulos excludit.

a Ariſt. H. A. l. 8. c. 12.

b in Ornitholog.

c l. 4. de Anib. c. 20.

Deſtriptio.

Vox ipſi tirtertirteriiz.

Vox

Cum *uolat*, crura contra aliarum auium morem pendere ſinit.

Volatus.

Aldrouandus *d hortulanum* omnino eſſe credir, auem alaudae magnitudine, at paulo minorem, cui *roſtrum*, *crura* tota pedumque *digiti* rubeſcunt. *Caput*, *collum* et *pectus* in mare intercurrentibus punctis croceis flaui, in foemina partim flaui, partim uiridis ſunt coloris, alarum pennae inter coſtales in utroque ſexu flauo et nigro colore tinguntur, mas ſub oculis ad latera maculam habet rotundam, intenſe luteam, quae in foemina non eſt.

d *Aldrou. Ornith. l. 13. c. 24.*

Reperitur in agro Bononienſi et Florentino, ex milii eſu uehementer pingueſcit et magno numero depilata et ſcatulis adſeruata Romam transmittitur ibidemque caro pretio uenditur, ſunt uero et alia hortulanornm *genera*. *Flauus* nempe colote propemodum paleari, alarum coſtis et remigum pennarum extremitatibus albis. *Albus* cygno ipſo fete candidior *et hortulano congener*. Caput ipſi ex cinereo ad flauum uergit, collum cinereum nigris maculis punctatim diſtinguitur. Venter, crura pedesque crocea ſunt. Cauda tota fuſca ad latera lateſcens.

Locus.

Albicilla, cuius cauda alba, caetera uulgaribus hortulanis ſimilia, color duntaxat in omnibus pallidior.

CAPVT II.

De Auibus pulueratricibus domeſticis.

ARTICVLVS I.

De Gallo Gallinaceo.

Gallus gallinaceus Gr. ὄρνις ἀλεκτρυών, ἀλέκτωρ, βρητὸς, κικιρρὸς, κοκκοβόας ὄρνις, κόρυθων, κόττος, κρωκίας, κοτίνας μηδικὸς, ὀλοόφωνος, ὀρθροβόας, ὀρθάλιχος, περσικὸς ὄρνις, σέρκος, σίλλκες, ᾠδὸς ὄρνις, Latinis cohortalis auis, lucis, criſtati oris etc dicitur. Gallinam ἀλεκτρύαιναν, ἀλεκτορίδα, κίκκαν, ὀρθάλιδα, cortis auem, mylagridam adpellauere. Νεόσσοι, νίκρακες, ἴπποι, νεοττίδες ὀρθαλαχοὶ pullorum ſunt nomina.

Differentiae ipſarum ſunt uariae, quae a *locis*, *uoce*, *integumento*, *partu* et *incubatione* ſumuntur. *Hadrianarum* gallinarum Ariſtoteles *a* mentionem facit, quae pennae uerſicoloris quotidie pariunt, ſed pullos interimunt, quas *b* Athenienſes alere ſtudebant quaeque uel ſunt eaedem cum *nanis* et *pumilionibus* ſeu *c* Plinii, quibus certa foecunditas rara et incubatio ouis noxia ſen Columellae, *d* quae, etſi uetuſtae propter infoecunditatem improbantur, pluribus tamen locis ſoecundae reperiuntur et oua plurima edunt uel cum Longolii parturientibus ſeu Leyhennen, quas uerſicolores et roſtro longiuſculo facit. Pumilas enim, quae paſſim extant et claudicando potius, quam incedendo per terram reptant, nemo iſtis adcenſuerit. Sunt et Tanagraeae, Lydae, Rhodicae, Chalcidicae, Medicae et Alexandrinae. Ex *Tanagraeis* galli inprimis probabantur, alii μάχιμοι ſeu pugnaces dicti, alii coſſyphi et merulae dicti, qui Lydas *e* magnitudine aequabant, coruis colore ſimiles, paleariam et criſtam inſtar anemones nec non candida et exigua in roſtro ſupremo et candae extremitate ſigna habebant. Cum omnes a praeliis *f* commendentur et amplitudine pares ſint, *g* facile eiusdem generis eſſe ſuſpiceris, forte et cum Longobardicis, qui pedibus usque ſublatis incedunt, plumis ex auro ſuluis teguntur, eosdem. *Patauinas* Hermolaus et Longolius dixere, ſed, quia cauda deſtituuntur, quod ueteres in ſuis non reticuiſſent, uix eſt credibile. Sunt et in regno Sepegae gallinae Pharaonis dictae, in regno Tarnaſſari noſtris triplo maiores. In Iamaica inſula *h* pauonibus nec magnitudine nec ſapore cedunt.

Generatio.
a l. 6. H. A. c. 1.
b Athen. Dipnoſ. l. 7.
c l. 10. c. 53. et 56.
d Columella de re ruſtica l.
e Pauſanias in Boeoticis.
f Varro de Re ruſtica
g Columella.

Reperitur et prope Theſſalonicum *i* genus quoddam gallinaceorum perpetuo mutum nunquam familiari his alitibus cantu uocale. Nonnullae quoque ſunt *lanigerae*, ut in quadam Orientis urbe et niuei coloris, in regno Mangi pilis more felis nigris ueſtiuntur. De reliquis ſuis locis agemus.

Quantum ad *formam*, gallum gallinaceum alucone ſcilicet maiore *minorem* prodidit *k* Ariſtoreles. Soli ſidipedum altilium *colores* diuerſi ſunt et nitorem hunc ſi attendas, maiori ſpecioſitate, quam † Croeſus ueſtiuntur. *l* Spectatiſſimum inſigne ipſis, corporeum ſerratum nec carnem id eſſe nec callum iure dixerimus, uerum peculiare. Criſtam Latini φοινικόλοφον, κυρβασίαν uel κυρβαβίαν, κορυφὴν et λόφιον Graeci dixere. Semper eſt exerta et rubens, dum integra ſanitate fruitur et mirum de ea Herberſteinius. *m* Cum cuidam in Moſcouia frigore iam fere enecto abſciſſa fuiſſet, ſibi reſtitutum erecto ſtatim collo cantaſſe. Plicabilem gallinae obtinnere et per medium caput deorſum dependentem. *Oculos* omnes habent ſplendidos, ſalacitatis indicium. Paleae (Ariſtoteles κάλλαιον ob purpureum floridumque colorem uocar) ex rutilo albicantes ſub mento et collo, uelut inca-

h Petrus Martyr in Decadibus.
i Aelian. de Anim. l. 15. c. 20.
Forma.
k H. A. l. 9. cap. 8.
† Laert. in Solone.
l Plin. H. N. l. 10. c. 17. Ariſt. H. A. l. 2. c. 8.
m In itinere Moſcouitico.

incanae barbae dependeant. *Roſtrum* robuſtum, in ſuperiori parte aduncum, coloris plerumque cornei uiſitur. *Caro*, quae roſtrum undique cingit, nonnullis mentum. Columellae gena eſt. *Iubae* (ſic longiores caeteris plumas Columella dixit) collum et ceruicem undique ambiunt. Vel pectus uel pars uentris poſterior *nauis*, a qua pullum aperiri iubet *n* Apicius, uocatur. *Cauda*, quam ὄῤῥαν Heſychius uocat, maribus maior, quam foeminae, binae longiſſimae incurui arcus imaginem propter teneritudinem prae ſe ferentes in foeminis ſunt, quae capis ſaginandis ſub cauda euelluntur, pinguefactorias Germani dicunt. *Calcaribus*, quae πλῆκτρα et κέντρα, armantur mares inque iis in magnam quandoque molem excreſcunt, ſed et gallinae, cum mares uicerint, cucuriunt, criſta etiam caudaque erigitur ita, ut difficile ſit, an ſint foeminae, cognoſcere, nonnunquam calcaria parua, errore ne naturae an opere ignoro, iis enaſcuntur. Plinius *o* gallinas probat imparibus digitis, aliquando et ſuper quatuor transuerſo uno, Columella quinque, ita tamen, ne cruribus emineant transuerſa calcaria, ſed haec ad oeconomiam ſpectant. *Internarum partium* iſta eſt ratio. *p Oſſa* habent conſiſtentiam laxam, cauam et leuem. *Ingluuies*, quae πρόλοβος et φύσκη, uentriculo *q* praepoſita eſt. Appendices habet infra, qua deſinunt inteſtina, ut uere ultra uentriculum eſſe *r* Plinius ſcripſerit. Pellicula intra uentriculum ſtercori deſtinata echinus ab aſpredine dicitur. Dioſcorides κοιλίαν uocauit. *Teſtes* gallinaceis ſunt ſub iecore, foeminae ſupra caudam. Vterus ex deſcriptione M. Antonii Vlmi duplex habet foramen. Infernum, per quod ouum ad externa reſpiciens iam perfectum egreditur, ſupernum et internum, per quod ſub ſepto transuerſo inchoatum ad formam perfectam ſuſcipiendam ingreditur. Totus in parte ſiniſtra ad ſpinam ſitus eſt, dextram abdominis et centrum inteſtina obtinent. Exitum ipſi in ſuperna ad ſpinam deſinente parte dedit natura, quia animalia ſupergreſſu coeuntia inſtrumenta in proximo habere oportebat, in inferiore podicis ad uentrem poſitus, quia infra illius eſt officium. Vterque tam proxime cute, quod praeputium dixeris, et muſculo ſphaericae figurae, ut extenſioni magis accommodi eſſent, obteguntur, ut arctiſſima conniuentia ſenſum ipſum aliquando fallere poſſent. Vteri ſubſtantia membranea et craſſa eſt, figura concaua, trium digitorum longitudine, qua ad exitum pertinet, latior. Porrigitur ab infimo abdomine iuxta ipſorum inteſtinorum exitum ad locum conceptionis ouorum ſub ſepto transuerſo eſtque, cum extenditur, longitudine dodrantali, cuius longitudinis ratione membranam obtinuit a ſpina dorſi proportionalem omnino ac perſimilem inteſtinorum meſenterio, quam et uenae frequentes percurrunt, cum ad nutritionem ipſius uteri tum ad oui intrinſecus contenti, dum pertransit a loco ſub ſepto transuerſo ad ipſius uteri exitum, alitionem. Membrana autem (uerba ſunt Vlmi) ſpinae conligans eadem prorſus exiſtit ipſi meſenterio inteſtinorum, quin imo eadem eſt et ſubſtantia et origine, quapropter conſenſum habet uterus cum ipſis inteſtinis. Figura uteri inaequalis, alibi anguſta, oblonga, alibi lata, breuis iuxta hanc uarietatem, uaria quoque ſortiri nomina debet. Nam uteri latitudo infimo abdomini proxima et, in qua ouum iam abſolutum continetur, eſtque ipſemet uterus, reliquum uero corpus anguſtum, oblongum, rotundum, quod ad ſeptum transuerſum extenditur, uel *uteri ſtomachus* uel *uterus productus* extenſusue uel *uteri gula* nuncupari poſſet. Eſt autem membranea et tenuis, admodum diuerſa a reliquo utero protenſo et a ſubſtantia ipſius uteri, qui ad exitum iacet. Nam finis hic membraneus ſubtilis et pellucidus exiſtit

n l. 6. ult.

o Plin. H. N. l. 10. c. 56.

p Galen. l. 11. de uſu partium.

q Ariſtot. H. A. l. 3. ult.

r Plin. H. N. l. 11. c. 37.

ac

ac exſanguis. *Inteſtinum* quoque *uteri* ratione figurae et quantitatis, cum cum longitudine rotunditatem cauernoſam habeat, merito diceretur. Cui accedit membranae occaſio hanc uteri extenſionem uel productionem ſpinae conligantis, quod *meſenterium uterinum* adpellamus. Intermedia pars uteri, quae eſt illius portio ab utero proprie dicto, finem interiacens craſſam obtinet ſubſtantiam, albam, lacti ſimilem et in ſemetipſam conſidentem, cuius meſaraeon multiplices uenas habet. Huius ſubſtantia cocta oui albuminis guſtu ſaporem exhibet.

Victus.

De *uictu* non eſt, quod multa dicamus. Praecepta ſaginandi ad oeconomiam pertinent. Vuis et ficubus impenſe, ſed infeliciter ueſcuntur. Steriles enim euadunt et pituitoſi, ſi uel ſemen *s* cannabis adpoſueris, numeroſorum ouorum partu gaudebunt, ſi uel hordeum ſemicoctum uel naſturtii ſemen cum furfure et uino ſubactum exhibueris, maiora deponent, ad ſaginandum tum triticum cum aqua coctum, potu interdicto, tum cytiſus uehementer laudantur.

s Mathioli in Dioſcor. l. 3. c. 148.

Generatio.

Quantum ad *generationem* et, quae ei adhaerent. *Sexus* in hac aue manifeſtis ſignis diſtinxit et mas erecta criſta, iuba a ceruice per collum dependente, cauda maiore et inſigni ad praeliandum calcari ſuperbit. *Salacitatis* uero ſunt inexhauſtae. Nam etſi peculiare ipſis coeundi tempus uernum eſſe, unde maiores ſorte tum teſtes, Ariſtoteles innuere uideatur et ad unum ouum foecundandum multoties *u* cum eadem gallina gallus coeat, quin et quidam effoeminati a primo *x* ortu naſcuntur, ut nec cucuriant neque foeminas ineant et *y* Theophraſtus agreſtes cortalibus ad uenerem procliuiores dicat: certum tamen ſimul, ſingulis diebus quinquageſies et amplius uxores ſuas gallum inire, ſi eas mori contingat, moerore animi interdum contabeſcere, ſi illae deſint, ne a maſculino quidem genere ſibi *z* temperare, unde lege *a* uiuicomburio damnabatur, alias non ſui generis uolucres, phaſianos nempe et perdices adgredi et ſemen *b* ad gallinarum et conſpectum et uocem emittere. Quin nunquam *c*, qui in aede Herculis paſcebantur, ad gallinas, quae in Hebes, interfluente utramque aedem riuo perenni, transuolabant, niſi cum libidinis nexabantur ſtimulis. Non aeque tamen ſalaces omnes, lacertoſi, rubenti erectaque criſta, roſtro breui, pleno, acuto, oculis rauis aut nigris, palea rubra, collo uario, feminibus piloſis, unguibus longis, cauda magna, frequentibus pinnis, profuſiſſimi in uenerem eſſe creduntur. *Coitus* tempus mari ſtatim ac a cubili ſurgit, foeminae, progreſſo iam die, ſuperueniente illo, conſidet iſta humi, a coitu *d* inhorreſcit, ſaepe feſtuca aliqua ſe luſtrat et uapore per libidinem excitato membra extendente ſeſe excutit. *De partu et ouis* ne hoc caput nimia mole legentes perturbet, in ſequentibus ſeparatim dicemus. *Animales actiones* quod ſpectat, quia gallinae unico oculo ſurſum eleuato rapaces aues obſeruant, *uiſu*, quia aridiſſimum quodque, modo id ore recipere queant, illico diiudicant, *e* guſtu pollere uidentur.

u Oppian. in Exeutic.
x Ariſt. l. 9. c. 49.
y apud Athen. l. 9.
z Ael. l. 4.
a Plut. in l. num bruta ratione utantur.
b Athen. l. 9. Dipnoſ.
c Aelian. l. 7. c. 46.
d Ariſtot. H. A. l. 5.

Vox gallinae mutabilis. Circa partum κακκάζει ſeu ſingultit, dum incubat, glocit ſeu glocitat. Cum iniri debet, mancam et exilem uocem format, in genere gracillare et pipare dicitur. Cantus pro malo omine accipitur et inter obſtetricum numeratur obſeruata. Galli prope Theſſalonicam nullam habent, apud nos grauiorem, ſed uere ἀπῳδόν, qui nec choro nec fidibus concordat, ᾄδειν et cucurrire ſolent. Vigiles hos nocturnos excitandis in opera mortalibus *f* rumpendoque ſomno natura gennit. Norunt ſydera et ternas diſtinguunt horas interdum cantu, cum ſole eunt cubitum quartaque caſtrenſi uigilia ad curas laboremque reuocant nec ſolis ortum incautis obrepere diemque uenientem nuntiant cantu, ipſum uero cantum plauſu la-

e Scalig. Exerc. 266.
Vox.
f Plin. H. N. l. 10. c. 21.

terum, hinc ἡμερόφωνος et lucis praenuntius dicitur et ueteres gnomonibus horariis deſtituti noctis deliqnium et diei accesſum eo metiri ſolebant. Matutinum cantum quidam alimenti deſiderio, (auide animal calidisſimum nutritur,) alii ſalacitati (miturus cucurrire incipit,) nonnulli aurae mutationibus, quae ex ſolis contingunt motibus, multi, cum et ſatur et a coitu canat, occultae cum ſole amicitiae uendicant. Qui profunda nocte ualidius, mane remisſius cantare putant, cantum uento ferti, uentum noctu magis, quam ſub crepuſculum ſpirare, ſic gallum longius audire, opinantur. Muti euadunt, ſi uel circulum e ſarmentis *g* callo addideris uel caput et frontem oleo inunxeris, ſi Plinio et Alberto credendum.

g *Plin. H. N. l. 25. c. 4.*

Singularem iis ineſſe *faſtum* tum inde conligi poteſt, quod imperitant *h* ſuo generi et regnum, in quacunque domo ſunt, exercent tum, quod nullam *i* ineundi ſui absque atrociſſimo certamine copiam faciant tum, quod aedes † ingresſuri ſeſe, ne ſcilicet criſta usquam offendatur, inclinent.

h *Plin. H. N. l. c. c. 21.*
i *Athen. l. 9.*
† *Aelian. de Animal. l. 4. c. 29.*

Pugna.

Pugnacitas nulli eſt ignota. Eius ſpectaculum, quo Miltiades Graecos in Perſas feliciſſimo ſucceſſu animauit, Socrates Iphicrati duci animos adlecit, Themiſtocles exercitum contra Perſas ducens inſtituit, Pergameni quotannis celebranere. Eo Tarnasſari Indiae populi Ambiuariti, *k* apud quos per octo dies ſummo partium ſtudio in curia quotannis committuntur, Galli, Angli hocce tempore delectantur. Accendi et *l* allio, unde ἐγκορυδισμένοι, polytricho, *m* trichomane et adianto forte, quod criſtam *n* galli quodammodo aemuletur, dicuntur, apud ueteres ſtimulis ferreis aeneisque, quos plectra uocant, armabantur, ut ſe facilius tutarentur in pugna. Nec haec caret ſingulari artificio. Videre eſt ibi *o* intenta proiectius capita, inflatas comas, uehementes ictus, cantisſimas euitationes et in omni motu animalium rationis expertium nihil non decorum. Si ex certamine *p* uictoriam reportauit, tum oculorum eminentia tum ceruice erecta ſimul et cantus contentione inſolenter effertur e triumphantis ſimilis eſt, uere Ἄρεως νεοττὸς Martis pullus.

k *Becan. in Gottodanicis l. 7.*
l *Rhodig. Ant. Lect. l. 16. c. 13.*
m *Plin. H. N. l. 22. c. 5.*
n *Porta in Phito-gnom.*
o *Auguſt. l. 1. de ordine Politian. in Ruſticis.*
p *Plin. H. N. l. 10. c. 20. Aelian. de Anim. l. 4. c. 29.*

Victus.

Victus idcirco non canit, quod ex illa mala pugna ſpiritus fracti uocem ſuppriment. Cuius offenſionis uerecundia confuſus in primam quamque latebram ſeſe occultat. Ad *ſympathiam* et antipathiam, quae ſequuntur, pertinent. Quod de gallinis circa praeſepia *q* decidit, immiſtam pabulo necem bobus adfert. Porphyrionem tanto amore gallum proſequutum, ut hoc occiſo ille inedia perire uoluerit, Aelianus *r* oculatus teſtis eſt. Apes deficiente cibo gallinarum carnibus et uuis paſſis refocillantur. Leo gallum et maxime album, ut Ambroſio *s* placet, metuit, quem ex cantu a longe, ex criſta propius agnoſcit ſeu ob occultam quandam cauſam, nam a leonibus et pantheris homines non adtingi, qui iure galli peruncti fuerint, maxime ſi ei allium admiſceatur, *t* Plinius uere an falſo prodit ſeu, † quod ſint

Adfectus.
q *Columella de R. R.*
r *Aelian. H. A. l. 5. c. 28.*
s *Ambroſ. Hexam l. 6. Aelian. H. A. l. 8.*
t *Plin. Hiſt. Nat. l. 29. c. 4.*
† *Lucret. l. 4. de Natura rer.*

> *... gallorum in corpore quaedam*
> *ſemina, quae, cum ſint oculis immisſa leonum,*
> *pupillas interfodiunt etc.*

Baſiliſcum, cum cucurrientem audit, adeo tremere dicunt, ut emoriatur. *u* Sic in Cyrenenſium arenis ab itinerantibus abigitur. Vulpes una nocte quadraginta interdum et amplius aufert. Voce muſtellae gallinae ſero exanimantur. Superuentu uero eorum, qui ſerpentis uel canis rabidi morſu laeſi fuere, incubitus uitiantur. Eo tamen die, quo peperere a ſerpentibus non laeduntur et caro earum tum a ſerpentibus morſis remedio eſt. Florem uitis ſi comederint, matureſcentium uuarum eſu abſtinent. Ex ſambuco magis canoram buccinam fieri paſtor credit, ſi ibi caedatur, ubi gallorum cantum frutex ille non exaudiat ſeu, quod in locis ſylueſtribus, in quibus gallorum cantus non auditur, ſicciora

u *Aelian. de Anim. l. 3. c. 31.*

ciora [et ſolidiora ligna naſcantur, ex talibus tibia magis ſonora torneṫur ſeu et ob aliam cauſam. Nam obſtreperam galli uocem ſtridore ſuo fungoſam ſambuci materiem conuellere uix uerisſimile fuerit. Denique taxi baccis quidem impune *z* ueſcuntur, ſed ſparti ſemine et hominis, qui helleborum bibit, excremento, ut Auicenna teſtatur, intereunt, ſi, cum incubant, *a* tonuerit, oua pereunt et ſemiformes pulli interimuntur. Auto liqueſcenti ſi gallinarum membra miſceantur, conſumunt id in ſe, ita hoc uenenum auri eſt, falſo ſcripſit *b* Plinius et ab experientia *c* confutatur.

z *Dioſcor. l. 4. c. 75.* a *Ariſt. in H. A. Plinius in H. N.* b *Plin. l. 29. c. 5. H. N.* c *Scaliger. Exer 88.*

Morbi gallis peculiares phtiriaſis et pituita. Hac inter meſsis et *d* uindemiae tempus et, cum ficus ac uua immatura ad ſatietatem *e* permiſsa eſt, laborant. Aqua, in qua origanum maduit, praeſeruantur, reſtituuntur ſanitari, ſi uel urina roſtrum ablueris, membrana, qua tum lingua obducitur, leuiter unguibus auulſa, uel ſcillam in aqua maceratam cum farina exhibueris. Aphtiriaſi maxime, dum incubant, infeſtantur, ſi arena litorali uel ſaponariorum e lixiuio relicto cinere cura mulierum ſeſe puluerent, liberantur. Solent et cum abortu conflictari, qui oui candido asſato cum uuis pasſis toſtis aequo pondere tritis et ante alium cibum exhibitis praecauetur. Pulli facile podagra tentantur, ſi ſtercus pedibus eorum adhaereat, quanquam, an galli, quibus calor multus, cibi abſtinentia non minor, *f* ea laborent, dubitetur. Capis ſane, quibus puſillus calor et edacitas multa, familiaris eſt.

Morbi. d *Plin. H. N. l. 20. c. 6.* e *Columella de re ruſt.* f *Scaliger. Exer. 277. ſ. 2.*

Ingenium. Quae de *ingenio* dici poterant, ſuperius ſunt adtacta, ſingulari familiam amore proſequi et, ſimul ac aliquid eſcae nactus eſt, gallinas et pullos ad ueſcendum inuitare, easdem contra miluos defendere, parientibus *g* foeminis condolere et moerorem exili teſtari uoce, luna exoriente *h* laetari et, quod ſumma admiratione dignum eſt, cum ſeſe

g *Porphyr. l. 3. περὶ ἀποχῆς.* h *Aelian de Animal.*

ſitu.

ſanguinis copia adgrauari ſentit, unguibus ſanguinem ex criſtis prolicere, ſic plethora leuari, helxine ſe herba purgare adiecisſe ſufficiat.

i *Plin. H. N. l. 8. c. 27.*

Praeſagium. Nec omittendum, gallos, ſi tempore pluuiae canant, ſerenitatem, ſi noctu citius, quam ſolent, aeris mutationem et uentum, ſi paulo poſt ſolis occaſum uel a ueſpertino crepuſculo inſolentes in rauciſonum cucurritum non ſine alarum motu prorumpant, *k* tempeſtatem *praedicere*. Scilicet, auſter uocalia inſtrumenta replet, ea ſarcina, dum ſe per motum exonerare uolunt, ad cantum inſolito modo ſtimulantur. Sed et gallinae, ſi uel mane exire recuſant uel pediculos quaerant et paludes more anatum alis uerberent uel pectora roſtro purgent uel in arena ultra ſolitum ſeſe concutiant uel in principio pluuiae locum opertum quaerant, imminentes imbres maximos praeſagire creditum eſt. Tempeſtiue ſerendum esſe monent, ſi pennas, cum deplumantur, ut ante hyemem ſolent, a capite amittere coeperint, ſerotine, ſi a poſterioribus.

k *Aelian. de Animal. l. 7. c. 7.* *Aldr. Ornith. l. 14. c. 1.*

Vſus. *Vſus* harum auium in cibis frequens et ab omnibus laudatur, ſaginatarum inprimis. Ideo hoc primum *l* antiquis coenarum interdictis exceptum inuenio iam lege C. Fannii annis undecim ante tertium bellum Punicum, ne quid uolucrum poneretur praeter unam gallinam, quae non esſet altilis, quod deinde caput translatum per omnes leges ambulauit. Inuentumque diuerticulum eſt in fraudem earum, gallinaceos quoque paſcendi lacte madidis cibis, multo ita gratiores adprobantur. Nec tamen in hoc mangonio quicquam totum placet. Pertinax *m* Imperator lumbos amicis mittebat et dorſo laganis *n* ſunt ſimiles. Meſſalinus Cotta criſtas cum palmis pedum et anſeribus torrere atque patinis condere reperit. Cerebrum asſum cum pauco ſale et pipere editur. Iecinora inter omnia edulia Cardanus celebrat. Ventriculus ſi concoquatur, *o* uberrime nutrit. Inteſtina, quae et gigleria uocabantur, cum

l *Plin. H. N. l. 10. c. 50.* m *Capitolin. in uita eius.* n *Athen. l. 14.* o *Galen. l. de cib. boni et mali ſucci.*

aliis quibuſdam rebus incocta edebantur. Teſtes apud Bononienſes Calend. Auguſti comedere ſolemne eſt. Vropygium inter militares cibos a Gallis computatur. Erant *p* Galeni tempore, qui et ſanguinem gallinarum edebant. Apud Aegyptios *q* nigrae arte certa ſaginatae in familiari ſunt uſu. Ius foeminae in balneis potant, ſic pingues euadunt. *Apparatum* pullorum conchialatorum, parthicorum, oxyzoniorum, laſeratorum, cum cucurbitis elixatorum, uarrianorum, frontonianorum, tractogalatorum, farſilium, leucozoniorum et his ſimilium in Apicio uide, ex quo multa Aldrouandus deſumſit. Olim tamen, qui morbo *r* ſacro laborabant, galli carnibus abſtinebant. Britannis *s* olim nefas gallinam guſtare, hodie in Socotora inſula eandem contingere religio eſt.

p *Galen. l. 3. de aliment.*
q *Alpin. l. 3. de Medic. Aegypt. c. 16.*
r *Hippocr. l. de morbo ſacro.*
s *Caeſar l. 5. de bello Gallico.*

De *uſu in medicina* quis unquam dubitauerit. Inde olim ſuperſtitioſe Aeſculapio immolabantur nec quisquam fere eſt morbus, cui depellendo non adhibeantur. Reperti, qui exſorbili ouo ter quaterue excreuerunt, ſi Braſauelo fides. Febrientibus albumen ouorum in aqua concusſum exhibuit *t* Hippocrates. Teſtes in hectica *u* commendantur. Cerebrum gallinarum in tremore et narium fluxu. Melancholicis gallina nigra per medium diſſecta bene ſupra caput imponitur. Sunt, qui gallinae pennam in aceto intinctam ad ſomni profunditatem conferre tradunt. Ius galli ueteris aſthmaticis prodeſt. Stercus album galli ad occultas anginas commendatur et certo uomitum educit nec male in colica exhibetur et cum oleo et nitro mixtum clauos pedum ſanat. Membrana uentriculo ſubdita cornu ſimilis trita ſtomachicis feliciter exhibetur. Iecur aſſatum ileo reſiſtit. Marcellus denique Empiricus prodidit, oſſiculum extremum ex ala gallinacea cochleari terebratum nodisque ſeptem litio ligatum atque ita brachio uel cruri eius partis, quae inguina habet, ſuſpenſum iis mirabile remedium exhibere. Pro colophone notandum eſt, quod Caelius Aurelianus reliquit, quemdam a gallo pugnante leuiter laeſum in rabiem incidiſſe.

t *Hippocr. l. 3. de morbis.*
u *Trallian. l. 12. c. 5.*

AD ARTICVLVM I.

APPENDIX I.

De Gallinarum Ouis.

Dupliciter gallinam oua concipere, *per ſe* nempe et *ex congreſſu* conſtans fere ueterum et recentiorum eſt ſententia. Priori concipiuntur modo, quando mare abſente deſiderio ipſius proiiciunt intra ſeſe *a* ſemen gallinae, ſic, tanquam maris initum paſſae eſſent, praegnantes fiunt. Excitat ingentem in partibus genitalibus pruritum ſeminantis materiae abundantia, quam mutua inter ſe libidinis imaginatio auget, ſed et, ſi tempore certo ſuauiter adtrectentur, *c* idem motis attrectatione humoribus faciunt, ut haud falſo etiam puluere concipere Plinius dixerit. Accedit uentorum auſtrinorum autumno et uere auxilium. His flantibus aues multiparae loca ani, per quae concipiunt, obuertunt, iis ad libidinem concitantur. Continuus caudae ut motus ſemen, quod copioſum nec menſtruorum diſceſſio ulla ad matricem adtrahit. Hinc a uento concipi *d* aliquando creditum. Haec oua ὑπηνέμια ſeu ſubuentanea et zephyria dicta ſunt, ut *e* cynoſura et urina illa, quae aeſtate ab humore contento inutili generantur. Neque tamen omnino inania credas. Omnes enim partes habent minora γονίμοις liquidiora, minus ſuauia et infoecunda per ſe a ſuperueniente gallo foecundantur. Nec obeſt uel ex luteo in album mutatio, ut Ariſtoteles credidit uel utriusque a membrana ambitus. Ex albumine enim

a *Ariſtot. H. A. l. 10.*
c *Ariſt. H. A. l. 6. c. 2.*
d *Varro R. R. l. 2. c. 1.*
e *Ariſt. l. 6. H. A. c. 2. Scalig. in l. 10. Ariſtot. Hiſtor. animal. c. 6.*

enim pullus generatur, oua piſcium iam excluſa poſt a mare iniecto ſemine foecundantur et ouum in matrice ſubuentaneum praeter teſtam et pellem completum ſemine galli foecundari Albertus M. teſtatur. Quanto tempore matureſcant, incertum, tardius propter caloris in ſemine penuriam ueriſimile. Reliquias eorum, quae e ſemine generata ſunt, eſſe falſum. Nam in gallinarum et anſerum genere a nouellis ſine coitu edita compertum eſt.

De *ouis*, *quae ex congresſu* ſic habe. *f* Poſtquam foemina de ſuperiore loco, quae praecincturae ſeu ſepto tranſuerſo ſubeſt, genituram excepit, formantur ex ea a facultate formatrice ibidem oua, quae ſpinae pedunculis adhaerent, exiguum tum primo quiddam, ut candidum uidetur et uenulis diſtinctum, rubrum dein et ſanguineum, luteum et flauum totum tandem, mox de ſpina in inteſtini uterini principium decidua et ad primos uteri loculos transmisſa continuato congresſu eo citius, quo iſte frequentior augeſcunt et albugo a croceo ſecernitur: tum in fecundos loculos detruſa iuſtam molem acquirunt et luteum albumine inuoluitur. Deueniunt tandem in tertiam cellulam, in qua teſtae natura duritiem largitur, eam tamen, ut mollia adhuc exeant nec nutritio, quae per eadem fit, impediatur. Sic uitello et albugini conſtantia, gallatura ſeu ſperma galli, ſi Alberto et Aldrouando credimus, per totum albumen usque ad uitellum pertingit, huic uerſus partem oui acutiorem infigitur. Decimo a coitu die perfecta, tribus tunicis, quarum una uitellum ambit, altera tanquam pia mater albumen conplectitur, tertia, inter quam et illam humor crudus naſcitur et, dum formatur foetus, excernitur teſtae adhaerens durae meningis locum implet, intus inſtructa mollia, ne dolorem pariant, latiore parte, ut mollius deponantur et, quia acutior adhaeret, ideo poſtrema exit, egrediuntur ac refrigerata euaporato humore, qui exiguus relictaque portione terrea iuſtam duritiem, ſed acuta parte, qua pullus exit et, ubi grandinem generationi inutilem, qui non cernitur, niſi fracto putamine et iniecta parte lutei infra, Ariſtoteles ponit, exactiorem ſeruata ſua figura acquirunt. Poni confecta bruma incipiunt. Circa Calendas Ianuarii etiam locis tepidioribus ac foecundisſimis. Optima foetura ante aequinoctium uernum editur, poſt ſolſtitium nata magnitudinem non implent tantoque minus, quanto ſerius prouenere. Parituras ſe ſingultu *g* produnt, eodem peperiſſe teſtantur, facilius, ſi feſtucam ore adprehenſam dorſo impoſuerint, ſi *h* Oppiano credendum, libentius, ſi iam prius ouum in nido conſpexerint ſine dolore uel exinde, quod teſta membrana mollis fuerit, egresſo demum induretur, conligas.

Numerus pro aetatis ratione uariat, quae multa pariunt, bis in die ponunt, ſed hyperinae euadunt et cito commoriuntur. Sunt, qui quasdam noctu tenera et, niſi ad magnam diei partem, dura eniti credunt, tenera edituras, dura, ſi aliquot horis antelucanis lumen uiderint, ut ſub ortum ſolis ponere cogantur et ſalis ſupponatur paululum. *Monſtroſa* interdum circa ea accidere certum. Vidit Aldrouandus, cuius putamen punctis et lineis ſanguineis conſperſum. Vterum laeſum uix dixerim. Sanguinem, quo uteri interdum turgent uenae, tranſſudaſſe ueriſimile eſt. Vidit et Albertus totum ſphaericum duabus teſtis incluſum absque ullo uitello cum albumine aquoſo tetenui et altero intra interiorem teſtam. Dantur et ſine teſta tam hypenemia, quam uera forte, quod illa aquoſa ſint et exiguo, ſi humidus gallinis cibus adponatur, calore dotentur, his propter ictum uel ex multitudine compresſionem tale quid accidat, ſi Nicandri opinioni ſtandum eſt. Nec inter rara trilecitha, id eſt triplicis uitelli habentur illaque plerumque in medio te-

f Ariſt. l. 6. H. A. c. 2. Aldrou. Ornith. l. 14. c. 1.

g Columella de R. R.

h in Exeuticis.

ſtae cauitatem habere Elluchaſis prodidit. Vidit et Geſnerus aliquando, cuius putamen ab altera parte extrema in anguſtum, uelut collum inſtar cucurbitae ſe conligebat. Vnum ſphaericum ad columbarum uix accedens, alterum anſerino haud minus plicis rugisque inſigne in Aldrouandi muſeo reſeruabatur. Caeterum *ponatue et gallus oua*, inter doctos quaeritur. Nonnulli decrepitum et ad coitum ineptum ſeptimo, nono aut ad ſummum decimoquarto aetatis anno pro uirium uel imbecillitate uel robore ponere aiunt. Ortum id putrefacto intus ſemini debet uel ex humorum colluuio conflatur. Editur ſub caniculae exortum, quod tunc maxime ab ambientis calore expultrix languida in alite decrepita inuetur. Viſum in Imperati muſeo oblongum, ab Aldrouando rotundum, colore modo luteo, buxeo, flaueſcente, lurido, ſed et quoddam ruptum, uitello omnino carere dixiſſes. Quin et Lemnius Zirizaeae duos annoſos Gallos non tantum ouis incubaſſe, ſed et aegre fuſtibus ab illo opere abigi potuiſſe reliquit. Confracta tandem oua et ſtrangulatus a ciuibus gallus, quod, ne baſiliſcus excluderetur, metuerent. Et haec eſt quorundam opinio. Ouo ſimile aliquid ex conglobata intus putri cocretione in ultimo ſenio, cum non amplius coit, concipere ueriſimilius eſt, at ouum cum teſta non magis excludere poteſt, quam uir foetum, cum parere non didicerit. Baſiliſcum ex eo produci inprimis, ſi rubeta incubauerit, nugae, teſta carere et adeo durae pellis eſſe, ut fortiſſimis ictibus reſiſtat, fabuloſum.

APPENDIX II.

De Generatione Pullorum.

Abſoluta ouorum hiſtoria, de generatione pullorum aliquid nobis dicendum eſt. Horum uero principium ueteres Graeci et inter eos Alcmaeon Crotoniates et Hippocrates Cous in uitellum, nutrimentum in albumen coniecere. Recentioribus contrarium ſentire placuit. Ex albo liquore oui corporatur animal, uitellus alimento deſtinatus eſt καὶ τοῖς ἀεὶ συνισταμένοις τῶν μορίων ἐντεῦθεν ἡ αὔξησις, inde membris ſubinde conſtituendis incrementum adminiſtratur. Et certe pullo iam conſtituo ſaepe uitelli pars extat et, cum albumen πυρούμενον, *ignitum*, quod incubatione fit et foetu, στερεὸν *ſolidum* fiat, luteum ἐν τοῖς πάγοις πήγνυται θερμαινόμενον ὑγραίνεται, *gelu duratur et coit, calore humeſcit.* Excluduntur incubatu uel αὐτόματα in terra. Nam in Aegypto et defodiuntur in fimo terra obruto et turmatim fornacibus Cairinis excluſi podeunt. Syracuſis potatorem quendam ouis ſub ſtorea humo ſtratis tamdiu potare nunquam opera intermiſſa ſolitum fuiſſe, dum excluderentur, proditum eſt. Liuiam ouum in ſino excluſiſſe apud Plinium legitur et uas, in quo absque gallinae opera excluderentur, a Porta deſcripſit. Oblonga et acuta excludunt foeminam, obtuſa rotundaque ab ea parte, quae acutior eſſe ſolet, marem. Incerto id argumento ab Ariſtotele proditum, contrarium apud Columellam legimus. Dies ter ſeptem excluſioni adſcripſit Philoſophus, minuuntur, ſi tepidus aer acceſſerit, ἡ πέψις θερμότης τις, concoctio calor quidam eſt, ſed et deprauantur aliquando nimio et urina euadunt, ὥσπερ οἱ οἶνοι ἐν ταῖς ἀλέαις ὀξύνονται, ἀναστρεφομένης τῆς ἰλύος, quemadmodum uina faece ſubuerſa in calore aceſcunt. Formationem et quomodo alimentum pullus factus adſumat, diligentiſſime expoſuit Ariſtoteles, hunc Aldrouandus ſecutus ſequentia nobis reliquit, quae ipſius uerbis proponemus. *Secundo* inquit ab incubatu die, luteum obſeruaui deferri ad

Ariſt. l. 3. de Gener. c. 2. Hippocrat. de Natura pueri.

Ariſt. H. A. l. 6. c. 3.

ad cacumen aliquo pacto alteratum et in medio quaſi ſubalbidum, cuius rei inprimis Ariſtoteles non meminit. In aliqua uero parte albuminis, quae pariter erat alterata, ſemen galli adparebat, quod tres illas uidebatur obtinere qualitates, quales iam ante diximus. *Tertia* die ablato putamine in parte oui obtuſa uidi albumen et reliquam ſubſtantiae oui partem in ſuperiori putamine ſeparatam. Receſſerat autem albumen aliquantulum a putamine, quemadmodum fieri uidemus in ouis omnibus, quae minus recentia ſunt. Hinc Plinius oua ſchiſta adpellat tota lutea, quae triduo incubatu tolluntur. Vocat autem *ſchiſta* teſte Hermolao, quia diuidantur et diſcedebat uitellus a candido. Videbam item manifeſte admodum membranas illas tres, quas ouis ineſſe ex Alberto dixi et ex Ariſtotele etiam colligitur neque uerum eſt, quod ſecunda earum ſit recenter genita. Si enim illud ita eſſet, minime in ouis nondum incubatis conſpiceretur. Ineſt autem et his, ut etiam uidi, ſed albior in incubatis caloris cauſa. Eadem die uitellus uidebatur uerſus oui partem acutam atque hoc eſt, quod dicebat Philoſophus. Effertur per id tempus luteus humor ad cacumen, ubi eſt oui principium, nam ibi eſt maior calor et uis ſpermatis. Adparebat etiam in albumine exiguum, uelut punctum saliens eſtque illud, quod Philoſophus cor ſtatuit. Ex eo uero euidenter admodum uidebam enaſci uenae trunculum et ab hoc duos alios ramulos proficiſci, qui meatus illi fuerint ſanguiferi, quos ad utramque tunicam ambientem uitellum et albumen protendi ille dixerat. Sum autem omnino eius ſententiae, ut eiusmodi uias credam eſſe uenoſas ac pulſatiles ſanguinemque in iis contineri puriorem, principalium membrorum generationi, iecoris nempe et pulmonis ſimiliumque idoneum, adeo ut recte dixerit Philoſophus, tertia die ſigna adparere, an oua foecunda ſint futura, licet eiusmodi obſeruatio in maiorum auium, utpote cygnorum, anſerum ac id genus aliarum ouis locum minime habeat. In eiusmodi enim, ut idem Philoſophus teſtis eſt, paulo tardius ea ſigna adparent. *Quarta* die bina uidebantur puncta et quodlibet eorum ſeſe mouebat, quae haud dubio cor et iecur fuerint, quae uiſcera in ouis triduo incubatis idem dixit. Adparebant item duo alia puncta nigricantia, nempe oculi et iam luteum manifeſte ad acutam oui partem, ubi maior calor eſt et ſpermatis uis ſeſe receperat. Trahitur autem a ſpermate illud pro carnis generatione, ut in omnibus animalibus fit, quae ſibi ſimile generant. *Quinta* die non amplius punctum illud, quod cor eſſe diximus, extra uidebatur moueri, ſed obtegi ac cooperiri et duo illi meatus uenoſi euidentiores conſpiciebantur, alter uero maior altero nec uerum eſt, quod Albertus ſcripſit, adparere in tunica illa, quae albumen includit, niſi forte id de tertia tunica ſeu ſecundaria dixerit, cui euidenter uenae inſunt, nam alioqui in illa nullius uenae ueſtigium inerat. Harum uenarum inſita ui reliqua albuminis portio quaſi in palearum colorem immutatur. Videbantur etiam ramuli ad locum tendere, in quo caput formatur, eo ſcilicet puriorem materiam, a qua caput, ac in eo cerebrum fiat, una cum uirtute formatrice deferentur. Erat autem capitis fabrica ualde rudis adhuc ac informis, oculi uero conſpectiores atque erui quaſi magnitudine. *Sequenti dein die* ablato ſuperiori partis obtuſae putamine eiectisque duabus prioribus tunicis, tertia euidenter cernebatur uenulis referta, de hac locutum fuiſſe Philoſophum arbitror, cum inquit: membrana etiam fibris diſtincta ſanguineis atque haec meo iudicio ſecundina dici poteſt. Dein inter hanc et quartam membranam, quae foetum inuoluebat, humor erat aquoſus, quem autumno ſeroſam albuminis partem eſſe, quae poſt natum foetum

tum ſupereſt, tanquam ad generationen inepta. Eam uero membranam innuere uidetur Ariſtoteles a meatibus illis uenarum ortum ducere, quatenus ſcilicet ui fibrarum a uenoſo illo meatu ortarum in palearum uel ſanguineum colorem immutatur. Cernebatur deinde totus foetus moueri et oculi iam maiores erant, quam in praeterita die, at partes inferiores, thorax nempe, uenter et pedes erant ualde imperfectae nec diſcerni adhuc poterant et roſtrum erat muccoſum, ut recte dixerit Ariſtoteles: pars inferior corporis nullo membro a ſuperiori diſtingui inter initia cernitur. Caput denique tota inferiori corporis parte maius erat. *Septima die* aperta quarta tunica foetum conſpeximus paruum adhuc ac indiſtinctum cum oculis tamen magnis triplicique in illis humore, cryſtallino nempe uitreo et aqueo. Aperto capite iam cerebrum aperte cernebatur, minus uero reliquae partes. Vnde dicebat Philoſophus. Paulo poſt (intelligit meo iudicio diem quintam usque ad nonam inclusiue) et corpus iam pulli diſcernitur exiguum admodum primum et candidum, conſpicuum capite et maxime oculis inflatis, quibus ita permanet diu, uti nos conſpeximus et ſero, inquit, decreſcunt oculi et ſe ad ratam proportionem contrahunt, quod quidem uerisſimum eſt, ſiquidem in quarta decima aut quinta decima die aliquantum reſident diminut: propter caloris digeſtionem. *Octaua* rurſus *die* oculi maiores adhuc uidebantur, utpote ciceris fere magnitudine. Totum corpus tunc ſeſe uelociter mouebat et iam crura et alae diſtincte cerni incipiebant. Roſtrum tamen interim muccoſum adhuc erat. Sed forte quispiam quaerat, cur prius ſuperiores, quam inferiores partes in eiusmodi formatione adpareant? cui reſponſum uelim, uirtutem ſeu facultatem formatricem in ſuperioribus magis, quam in inferioribus uigere, quod ſpiritales ſint et per conſequens plus caloris obtineat. Caeterum iſthac omnia, quae hac die uidebam, *ſequenti* manifeſtiora adparebant. *Decima die* non amplius caput toto corpore maius erat, magnum tamen, ut in infantibus etiam uidemus, magnitudinis autem cauſa eſt humidisſima cerebri conſtitutio. Quod uero Ariſtoteles dicit, oculos fabis maiores eſſe, id profecto minime uerum eſt, ſi de uulgaribus noſtris fabis locutus fuerit, cum alioqui erui uel ciceris albi magnitudinem non excederent atque hinc etiam non abſurde quispiam conligat, fabas antiquorum fuiſſe rotundas, quales araci ſunt, quem ideo ſabam ueterum quidam exiſtimant. Neque etiam uerum eſt, quod tradit, tunc ſcilicet oculos pupillis adhuc carere. Etenim hae non tantum hac die adparebant, ſed duabus etiam praecedentibus una cum omnibus partibus ac humoribus. Quod uero ait, detracta cute nihil ſolidi uideri, ſed humorem tantum candidum, rigidum et refulgentem ad lucem nec quicquam aliud, id de cryſtallino humore mihi dixiſſe uidetur, qui tamen haud ſolus adparebat, ſed uitreus quoque et albugineus, unde non parum hallucinatus uideri poteſt philoſophus, uti etiam Albertus, qui eo tempore nil duri et glanduloſi in iis reperiri exiſtimat, cum cryſtallinus humor ſolidus ſit ac quam maxime conſpicuus. *Eadem* item *die* uidi omnia uiſcera, nempe cor, iecur, pulmonem. Cor autem et iecur erant albicantis coloris et cordis motus non ſolum adparebat, antequam foetum aperirem, ſed iam ſecto etiam thorace moueri uidebatur. Erat autem pullus inuolutus quartae illi membranae plurimis uenis refertae, ne in humore iaceret. Cernebam etiam uaſa umbilicalia prope anum ad umbilicum deferri ibique inſeri, ut cibum per illum petat foetus. Vidi denique, quod Ariſtoteles non aduertit, in dorſo prope uropygium pennarum principia nigricantia menti humani cuti non abſimilia, cui pili abraſi ſint. *Die ſubſequenti* haec omnia erant mani-

manifeſtiora et in ſuperioris roſtelli extremitate erat quid albidi, cartilagineum et ſubduriuſculum, quod rurſus die decima tertia magis erat conſpicuum. Erat autem rotundum milii grano haud abſimile. Sagacisſima rerum parens natura id ibi fabricasſe uidetur, ut impediat, ne roſtello ſuo uel uenulas uel membranulas uel alias quascunque tenerrimas particulas pertundat. Aiunt mulierculae, pullos iam natos cibum capere non posſe, niſi prius id auferatur. *Decima quarta* die pullus iam totus plumeſcebat. *Decima quinta* in digitis ungues albicantes adparebant. *Die uero decima ſexta* ouum aperire placuit in oppoſita parte, ubi natiua tunica, ſed unica tantummodo adparebat eaque alba. Alteram enim, quam in altera parte ſemper uideram, hic obſeruare minime datum eſt. Itaque dubitabam, an ea tantum pro albuminis tutela nata ſit, cum ſcilicet ouum non ſit recens uel ad pulli defenſionem in ouo incubato. Nam indies illa magis magisque decidere uidetur et foetum ſequi, qui ſui grauitate deorſum decidit. Ariſtoteles etiam unicam tantum esſe eiusmodi tunicam his uerbis innuere uidetur: ſunt, inquit, quandoque locata oua hoc ordine, prima poſtremaque ad teſtam oui membrana poſita eſt, non teſtae ipſius natiua, ſed altera illi ſubiecta, liquor in ea candidus eſt, quaſi diceret, omnes partes in ouo locatae ſunt hoc ordine, nempe prima poſtremaque ad teſtam oui membrana poſita eſt. Intelligit meo iudicio per primam et poſtremam membranam eas membranas recens in incubato ouo genitas, eas uidelicet, quas aliquoties adpellaui tertiam ſecundinam et quartam, quam inuoluentem foetum dixi. Nam, cum dicit, teſtae natiuam non esſe, oſtendit, nec primam nec ſecundam esſe, quae ab altera oui parte reperitur. Videtur igitur excludere hanc natiuam ſiue primam uel ſecundam et intelligere tertiam, quam ſecundinam ſaepe uocaui. Cum uero dicit, ſed altera illi ſubiecta, intelligit eandem, ſecundinam nempe teſtae ſubiectam, quod uel ex hoc maxime liquet, quod candidum in ea liquorem ineſſe dicat. Is enim, ut ſupra oſtendi, inter tertiam et quartam continetur. Hinc manifeſto errore Sueſſanus conuincitur, qui ex Epheſio per primam interpretatur eam, quae teſtae adhaeret, per poſtremam uero, quae albumini. Quae omnia a nobis obſeruata quotidie in ſequentibus diebus euidentiora utpote in perfectisſimo pullo adparebant. *Die uero uigeſima* pullus putamine a parente gallina ablato hora uigeſima ſecunda ſua ſponte exiuit. Poſt excluſionem reperiri in putamine tunicas duas albas natiuas una cum duobus aliis in incubatu genitis, ſecundina nempe et, quae foetum ipſum inuoluerat, in qua excrementum adhuc inerat ſubalbidum. Euidenter adhuc adparebant in pullo tria illa *uaſa umbilicalia*, duae ſcilicet arteriae et uena una et orificium umbilici ualde erat contractum. *Vena* uero iecori per alium ramum, qui recta ad illud tendebat, inſeri uidebatur. Mirum autem erat, quod extra id nihil lutei adpareret, cum tamen in cauitate abdominis, ubi inteſtina ſunt, prope anum pullus per umbilicum totum fere id abſorbuerat, ſimul cum quinta tunica, quae id inuoluerat. Tanta autem ibi lutei inerat copia, ut uix duplo plus ſit in ouo nondum incubato. Ariſtoteles etiam ſcripſit, decima ab ortu die, ſi aluus abſcindatur, aliquid adhuc lutei in ea conſpici. Sed conſideratione inprimis dignum eſt, quomodo eiusmodi membrana, quam una cum uitello a pullo abſumi diximus, poſt eiiciatur. Videtur autem dicendum, quod per eandem uiam, umbilicum uidelicet, regredi debeat uel per anum, quod potius credo. Tunicae huic duo uaſa implantantur, quorum unum arteriam esſe et a corde proficiſci, pulſus indicat, alterum uena eſt deferturque ad inteſtina, lutei uidelicet uehiculum, hepar erat coloris admodum lutei forte, quod ex luteo per uenas adtracto nutriatur. *Hactenus Al-*

drouandus. Auxit naturae dotes ingenium. Foeminas habebis, ſi luna plena nata eadem ſuppoſueris. Eo colore naſcentur, quo tincta oua fuerint, pulcerrimi excludentur, ſi cum palumbi mare gallina creuerit et, ne de monſtroſis laboremus, Ioanne Baptiſta Porta abſque cauſa prouiſum eſt. Solent in partu numeroſo, quod conceptus cohaereant, ſaepe monſtra naſci nec uel geminas uel quadrupedes pullos nulla ſectis membranae uitellis uidiſſe rarum eſt.

ARTICVLVS II.

De Gallis Gallinaceis et Gallinis in ſpecie.

PVNCTVM I.

De Gallinis Patauinis, Pumilione et Aliis Quibusdam Monſtroſis.

Hactenus de gallis et gallinaceis, in ſpecie occurrunt nobis gallinae, pumilio, Patauinae, gallinae Turcicae, Perſicae, galli Scotici ſyluestres, paluſtres, galli et gallinae Indicae, Guineenſes, capi. Gallina PVMILIO ſeu nana, quam Aldrouandus deſcribit, erat fere tota nigra. Maiores alarum pennae in extremitatibus candicabant. Maculis in collo mediam lunam aemulantibus ornabantur. *Oculos* macula ſublutefcentis coloris rotunda ambiebat. Caput erat cirratum. Palae et criſta intenſius rubebant. Vngues impenſe candicabant.

Ex PATAVINIS gallina tota ex nigro uireſcebat. *Criſtam* gerebat exiguam coloris uix rubri. Pellicula, quam prope aurium foramina obtinent, albebat. Mas quinque duntaxat coloribus ornabatur, nigro, albo, uiridi, rubeo et luteo. Corpore erat ater, caput cirratum, cirri radices erant albae, roſtro et pedibus luteis. Viſa aliquondo gallina tota candida, criſtata, uiſa et alia in lapideam ſubſtantiam inter parietes couerſa, caudiculis ſuis abſque pennis hiſtricis inſtar horrida. Dantur et pedibus pennatis ſeu hirſutis, quarum deſcriptionem apud Aldrouandum uide. Criſtam gallus habebat duplicem non admodum magnam. Viſi aliquando et monſtroſi. Tacebo gallinam, quae tres pedes, tertium prope anum enaſcentem habebat, pullum, qui totidem inſtructus, tertium, uelut ex uropygio enatum oſtentabat. Nihil uel de eo dicam, cui pes e podice natus quinque digitis inſtructus uiſebatur uel, cui ſeu quatuor priores imperfecti et pallidi, perfecti et lutei poſteriores ſeu quinque erant uel de eo pullo, cui quatuor alae erant, non tantum contrarium alarum pennae ſitum, ſed et ceruicis plumulas caput uerſus cirri inſtar erectas Taghaferus Medicus obſeruauit in quodam. At, qui in aula Hetruriae ducis uiſebatur gallus, habebat caput et paleas ex plumis militum conos, quibus galeas exornant, aemulantibus duos in fronte pennarum calamos, uelut duo cornua ſurrectos, totidem ab utraque roſtri prope nares parte, qui in extremitate plumas tenuiſſimas ſetarum inſtar edebant, unum in ceruice, qui a principio fere eiusmodi ſetis ornabatur. Pennae, ueluti ſquamas toto corpore aemulabantur. Prope uropygium, qua cauda exit, tuberculum rotundum et ſubalbidum uiſebatur. Cauda carno ſa, pilis nuda in extremitate floccum album habens propendebat Tibiae, uelut ocreis induebantur.

Aldr. l. 14. Ornith. c. 5.

[illegible] by Google

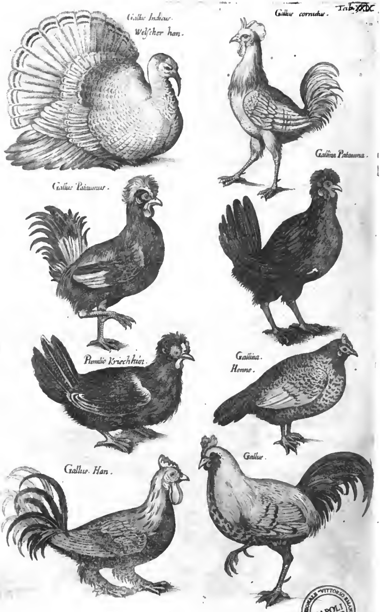
BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE V.E. III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

PVNCTVM II.

De Gallinis Turcicis, Perſicis, Gallo Scotico Sylueſtri et Paluſtribus.

TVRCICVS gallus, quem Aldrouandus deſcribit, corpore erat candicante. Alis et aluo nigris. Cauda partim uiridi, partim nigra Tibiis et pedibus ſubcaeruleis. Toto corpore modo argenteis, modo aureis lineis uariegato. Gallina tota erat alba maculis ubique nigris conſperſa, pedibus ſubcaeruleis. Viſa et alia cum pedibus caeruleis ex albo et nigro maculata. Poſt carneam criſtam aliam ex pennis albis alaudae inſtar habebat, ut in icone expreſſum eſt.

PERSICVS criſtam, ueluti caudam obtinebat, pedes cinereos, ipſe totus niger erat. Gallinae totae coloris ferruginei uiſuntur.

Gallus SCOTICVS ſylueſtris phaſiano carne ac magnitudine eſt ſimillimus, ſed nigra, rubentibus admodum palpebris. Mas collo, pectore, alis coxisque punctis rubicundis adſperſus eſt, foeminam lencophaeam maculae nigrae uariant, ſupercilia et barbulae in utroque ſexu maculis nigris adſperguntur. Similis eſt huic ille, quem Turnerus morhenam uocat. Mas enim totus ſplendeſcentis eſt nigredinis, eam candae partem, quae podicem tegit quaeque alba eſt, ſi exceperis. Caput ruber, ſed corneus cirrus tegit et circa genas duo, ueluti lobi rubri et carnei. Foemina tota maculis diſtincta eſt et a perdice, niſi maior eſſet et rufa, magis aegre dignoſcitur. Degunt in deſertis et erica conſitis locis. Granis et ſummis erucae germinibus ueſcuntur.

Boeth. in deſcript. Scotiae.

Gallo PALVSTRI corpus eſt ſubrufum aut ſubflauum, punctis nigricantibus undique diſtinguitur. An idem ſit cum illo, qui frumento abſtinet et enaſcentibus minutisque cytiſi ſoliis ueſcitur, ut Boethius prodidit, dubito.

PVNCTVM III.

De Gallinaceis et Gallinis Indicis.

Gallum INDICVM duplicem nobis Aldrouandus exhibet. *Primus* eſt auritus, tridactylos, nulli uolucrum generi pulcritudine inferior. *Roſtrum* illi in ſuperiore parte aduncum, totum rubrum. *Caput*, *pectus* et *uenter* integer colore roſeo diluto, qui in pectore maculis ſubroſeis dilutioribus exiguis, in uentre longe maioribus, quas alba linea tranſcurrit, inſigniuntur. *Criſtas* habebat duas, carneam unam, quae prope roſtrum eſt, inter quam et roſtrum ſuperius macula oblonga caerulea eſt, alteram pennis luteis prope primam criſtam paruis, mox maioribus, quae ſurſum primo adſcendunt, mox deſcendunt deorſum, conſtantem. *Oculi* eundem fere, qui in homine eſt, prae ſe ferebant ſitum, oblongum ſcilicet, in cuius medio illi poſiti. *Aures* habebat erectas aſininis non abſimiles. *Alas* admodum diuerſi coloris. *Caudam* duplicem. Priorem exiguam quinque pennis ruberrimis conſtantem. Aliam nouem longiſſimis diuerſum colorem obtinentibus. De *collo* ſuperiori et uropygio pennae caeruleae albis calamis ornatae dependent. *Alterum* ſimpliciter Indicum idem nominat. Coloris toto corpore erat aterrimi. *Roſtro* ſuperiore adunco, utroque caput uerſus luteo, caetera atro. Vbi foramina narium aliis, ibi rotundum quid et luteum ceraſi magnitudine conſpiciebatur. Criſtae loco cirros gerebat. Canda et calcaribus carebat. Tibiae pedesque tabellis albicantibus praediti erant. *Gallinas INDICAS* tres idem exhibet. *Primam* colore corporis fuſco. Capite cirrato, roſtro in medio tuberoſo, albicante, nigris maculis inſignito.

Coxis ex ferrugineo luteſcentibus. Cauda nulla. Vropygio ſimiae inſtar nudo. *Alteram* corpore a roſtro ad caudae extremitatem exiguo ad caeruleum uergente, roſtro recuruo et rubicundo. Cauda longa, ut in pica extenſa, candida et lineis nigris conſperſa quaeque in fronte tuberculum magnum figura ficus, coloris fere caerulei gerebat. *Tertiam* colore fuſco in collo et alis ad cinereum uergente, roſto rubicundo, ſed non adunco, tuberculum ſimile in fronte gerentem. *Numidica* dicebatur.

PVNCTVM IV.
De Gallinis Guineis.

Bellonius l. 5. de Auib. c. 9.

Gallinae Guineae a regione ita dictae perdices Terrae Nouae quoque dicuntur. Corpulentia uix noſtrates gallinas ſuperant iisdemque quoad mores et uocem fere ſimiles ſunt. Peculiare ipſis aceruum quendam pilorum ſupra caput obtinere, ſed, qui in anteriori parte reflectuntur, a prima uertebra aut oſſe colli procedendo per poſteriorem capitis partem. Gallum Mauritanum ita Geſnerus ex Caio deſcripſit. Pulcerrima, inquit, auis eſt, magnitudine corporis figura, roſtro et pede phaſiano ſimilis, uertice corneo in apicem corneum a poſteriori parte praecipitem, in anteriori leniter accliuem eleuato armatus. Eum natura uidetur inferiori capitis parti tribus, ueluti laciniis ſe promittentibus committere atque deligare, inter oculum et aurem utrinque una omnibus eiusdem cum uertice coloris, ita ut inſideat capiti eo modo, quo ducalis pileus duci Veneto, ſi, quod iam aduerſum eſt, auerſum fieret. Rugoſus is eſt inferius per circuitum, qua ſe ad tollit in directum in ſummo collo ad occipitium, naſcuntur erecti quidam atque nigri pili in contrarium uerſi. *Oculi* toti nigri, aeque et in orbem palpebrae et cilia. Si maculam in ſumma et poſteriori parte ſupercilii utriusque demas. Imum *caput* per longitudinem utrinque caro quaedam calloſa colore ſanguineo occupat, quae, ne propendeat, ueluti palea, ut replicaretur, natura uoluit et auerſo ductu in duos proceſſus acutos a capite liberos finiret. Ex hac carne adtollunt ſe utrinque carunculae, quibus nares in ambitu ueſtiuntur et caput in anteriori parte a caetero roſtro pallido ſeparatur. Harum ad roſtrum margines inferiores replicantur leuiter ſub utraque nare. Quod inter uerticem et carnem eſt, a dextra et ſiniſtra parte ſquamoſa duplici inciſura notatae, in poſteriori nulla, ſed laeues et, ueluti punctis quibusdam ſui coloris reſperſae. Color illi in faucibus exquiſite eſt purpureus, in caetero corpore per ſumma contuenti, qualis conſurgit, ſi album et nigrum pollinem utcunque tenuiter tritum colori fuſco rarius adſpergas nec tamen commiſcens. Tali colori maculae ouales aut rotundae per totum corpus ineſſe uiſuntur, per ſumma maiores, per ima minores comprehenſae interuallis linearum, ut adparet in plumarum compoſitione naturali, qua ſe mutuo interſecant, obliquo hinc inde ducto per ſumma tantum corporis, non item per ima. Id non ex toto corpore ſolum deprehendes, ſed ex ſingulis auulſis pennis. Superiores enim obliquis lineis ſe interſecantibus aut, ſi mauis, orbiculis quibusdam ex albo et nigro, ut dixi, polline coniunctis, ut in fauis aut retibus maculas ouales aut rotundas in ſpatiis fuſcis comprehendunt, inferiores non item. Vtraeque tamen ſimili lege poſitae ſunt. Nam in aliis plumis ordine ita iunctae ſunt, ut ſere triangulos acutos faciant, in aliis, ut oualem figuram repraeſentent etc. *Vox* illis diuiſus ſibilus non ſonorior nec uoce coturnicis maior. Similem gallinis communibus ſcribit Bellonius. Foecundae ſunt et in nutriendis pullis ſedulae.

ARTI-

ARTICVLVS. III.

De Capo.

Caporum tot ſunt genera, quot gallorum et ſola caſtratione ab his differunt. Capitis tamen iuba maior eſt, quam gallis, caudae pennae longiores ſunt et calcaria in maiorem molem excreſcunt. *Vox* etiam magis demiſſa et rauca. Scaliger unum inſigni magnitudine perpetuum conuiuam habuit, qui, cum ater fuiſſet totus, anno quarto euaſit candidus, quanquam erant alii, quibus nulla pluma nigra fuetat. Duobus olim *caſtrabantur* modis, lumbis nempe aduſtis candente ferro aut calcaribus ad infima crura usque. Hodie uulnere tanto, quantum digito ſuperius lumbos ſubſepto, ubi teſtes adhaetent, immittendo ſufficit, inſiſto teſticuli per poſteriora euelluntur. Mori interdum contingit, ſi erratum fuerit et gallum a caſtratione ita intumuiſſe Aldrouandus obſeruauit, ut pellis digitis pulſata tympani bellici inſtar ſonum ederet. Breui quidam *pingueſcere* ſcribunt, ſi cereuiſiam aquae loco adpoſueris.

Arist. H. A. l. 9. c. 50. *Varro de R. R. l. 1. c. 2.* *Plin. H. N. l. 10. c. 21.* *Columella R. R. l. 8 cap. 2.*

Vſus in cibo multus eſt. Optimum enim ſunt nutrimentum et perfectum generant ſanguinem, ut omnium auium laudes, quantum ad obſonia pertinent, una caro gallinacea, cuius patina ſtomachum iuuat, pectus lenit, uocem ſonotam facit, corpus obeſat, Platina comprehendat. Maxime circa ſex, ſeptem uel octo menſium aetatem probantur. In *medicina* ius caponum ad uirium reſtaurationem commendatur. Quidam oſſa crurum medicamentis ad alba mulierum menſtrua immiſcent. Alii fiſtulae indolenti pelliculam uentriculi interiorem in ſole torrefactam et in puluerem redactam inſpergunt. Graeci aſſerunt, fabae ſemina caporum ſanguine macerata ab aduerſantibus herbis immunia fore et, ſi pridie, quam ſeruntur, aquae ſimplici infuſa fuerint, citius naſcituras, ſin nitrata difficillimam coctionem non habituras.

Vſus.

CAPVT III.

De Auibus, quae ſe puluerant ſimul et lauant.

ARTICVLVS I.

De Columbis.

Aues, quas Latini columbas ſeu, [a] quod in culminibus uillarum degere ſoleant ſeu, quod bibentes roſtrum aquae diutius immergant, ut Hermolao uidetur (κολυμβᾶν urinare eſt) ſeu, quod lumbos frequenter colant, ut Alberto M. placet, dicunt, Graecis περιστεραὶ et περιστεροὶ, πέλειαι, aliquando τρήρωνας πελῆιας, ὄμπνιοι apud Homerum, Heſychium, Phauorinum et alios dicuntur. Deſcriptionem non eſt, quod adponamus. Proprium omnibus utraque conniuere palpebra. Ariſtoteles *k* pedibus et unguibus cucullum repraeſentare dixit. *Internas* ſi ſpectes *partes*, *l* ingluuiem paruam et fere rotundam ultra uentriculum, id eſt geminos ſinus habent, unum, in quo merguntur recentia, ut guttur, alterum, in quem ex eo dimittunt concoctione maturata. *Ventriculus* ipſis *m* feruentior. *Lien* tam exiguus, ut uiſum fugiat. *De felle* inter eruditos non conſtat. Sunt, qui habere negant, *n* Galeno ridiculi ſunt, qui adfirmant ſeu in uropygio uel dorſo, quod ueriſimile non eſt, ſeu non eo loco, quo caetera animantia, ſed et inter eas aliis uentri, aliis inteſtino iungitur. Gyſſi carere, dum adfirmant

a *Varro l. 3. de re ruſt.*

k *l. 2. de partib. Animal. c. 15.*

l *Ariſt. H. A. l. 3. c. ult.*

m *Ariſt. l. 3. de partib. c. 7.*

n *de atra bile.*

firmat Galenus, ne decipiatur, metuo.

Locus.

Quantum *ad locum*, ubique ferè conſpiciuntur. Ingens olim earum in Aſſyria circa Aſcalonem, quia ſacrae *o* et lege edi uetitae, in *p* Cypro, Papho, Cythera, Sicilia, Cnido, quia Veneri dicatae, copia. Tanta apud Poeonas et Illyrios, ut incolas militari contra eas ordine exire Textor *q* neſcio, cuius fide, prodiderit. Nil de portu et nauali Thisbaeorum, Inſula Columbaria *r* Solini, quae in Tyrrheno mari ſita eſt, Lucaiis inſulis, in quibus columbis quandoque onerantur naues, regno Pegu, Feſſa et aliis dicam. Amant uere propter innatum pauorem eminentia loca, naturaliter tamen ſpecus et latebras quaerunt, quae de *nidulatione* in arboribus *s* dicuntur, palumbis potius competunt. *Sexum* difficulter, niſi interiora ſcrutentur, diſcernas. Vox tamen exigua foemellam, grauior marem prodit.

o *Euſeb. praepar. Euang. l. 8. c. 5.*
p *Athen. l. 14.*
q *in cornu copiae.*
r *Polyhiſt. c. 9.*
s *Horat. l. 1. oda. 2.*

Generatio.

Coituri mutuo ſe exoſculantur et ſenior quidem primum congreſſum ab oſculo exorditur, ſequentem ſine oſculo celebrat, *t* at iunior, quoties libet coire, oſculatur, obſeruatum tamen ſine oſculo marem *u* admitti, ſi foemellae ereptus poſt triduum eidem reſtituatur. Si mares deſunt, ruunt in mutuos amplexus foeminae, ita ſingulis diebus ad octiduum et ultra hypenemium ponitur. *Ouum* quinto a coitu die perficitur, per obliuionem factum, quod † Plinius intra decem matureſcere ſcripſit et foemina ſaepe ipſa, qua peperit, poſtridie *x* aliquando marem repetit, ut forte ad partum alterius oui alacrior accedat. Vexata uel ſponte paulo moroſior ouum per triſtitiam retinet. Bina fere *z* ponuntur, ita natura moderante, ut aliis crebrior ſit foetus, aliis numeroſior. Sed et, quia uolaces, *a* conſumitur uolatu materia et in alas pennasque abit. Ex priori marem, foeminam ex poſteriore edi ueteribus *b* creditum, uiſae tamen binas foeminas aliquando, binos aliquando mares uno excluſiſſe partu. Bene autem Plinius crebriorem iisdem foetum innuit et falſo *δίγονον* adpellauit Varinus. Singulis namque ſeu *c* tricenis ſeu quadragenis *d* diebus concipiunt, pariunt, incubant et pullos enutriunt. Continuatur toto anno foecunditas, ſi locum *e* apricum, unde Aegyptiae *f* duodecies pariunt et cibum, quem facile acquiſitum eximio corporis et uentriculi calore nullo negotio conficiunt, (haec foecunditatis cauſa Ariſtoteli) habuerint, ſi horum aliquid deeſt, a bruma *g* ad aequinoctium hybernum otiantur. Sic duodecim ex eis, imo tredecim *h* et quatuordecim haberi poſſunt paria. Aeſtate enim binis interdum menſibus terna edunt, ſaepe inter pullos oua inueniuntur et alii prouolant, alii erumpunt, hi ruſus, ſimul *i* ac creuerunt et robur habent, cum matribus pariunt et, quanquam *k* Ariſtoteles intra annum eos coire, ſemeſtres incipere uenerem agnoſcere ſcribat. Plinio tamen quinquemeſtres foetificare ſcribenti Albertus et experientia ſubſcribunt. Non eſt ergo mirum, quod M. Varronis temporibus quinque millia columbarum quandoque in uno periſterotrophio colebantur, cum uel decem paria paucis annis in talem numerum excreſcere queant. *Incubatio* maris et foeminae *l* perficitur opera, haec noctu, ille interdiu incubat, de tempore inter ſcriptores non conſtat. Plinius aeſtate octauo decimo die excludere putat, *m* uiceſimo alias. Apud *n* Ariſtotelem, quod ouum prius editum fuerit, intra uiceſimum diem et abſoluitur et excutitur a pullo. Pertundunt ouum pridie, quam excludatur pullus. Alberto denique completur ſeptem in utero diebus, fouetur per quatuordecim, poſtea fiſſo ouo pullus exit. Experientia ab Ariſtotele militat, qui *o* etiam caecos et imperfectos, quod, quia pauciparae ſunt, copiam alimenti cum prole parere ſoleant, pari adfirmat. Poſſunt ab ortu *p* uerſicolores haberi, ſi miſcentibus iam oſcula maritis,

t *Ariſt. H. A. l. c. 2.*
u *Aldrou. Ornithol. l. 11. c. 1.*
† *Plin. H. N. l. 10. c.*
x *Athen. l. 9.*
z *Plin. l. 10. c. 52. H. N.*
a *Ariſt. de Anim. Gener. l. 3. c. 2*
b *Ariſt. 6. H. A. c. 4. Plin. H. N. l. 10. c. 48. Aelian. l. 1. uar. Hiſtor. c. 2.*
c *Ariſt. H. A. l. 6. c. 4.*
d *Varro l. 3. de re ruſt. c. 7.*
e *Idem l. 3. c. 13.*
f *Plin. l. 10. c. 53.*
g *Varro l. 3. de re ruſtic. c. 7.*
h *Plin. l. 10. H. N. c. 58.*
i *Varro l. 3. de re ruſt.*
k *H. A. l. 6. c. 4.*
l *Athen. l. 9. c. 16.*
m *Plin. H. N. l. 10. c. 58.*
n *Ariſt. H. A. l. 6. c. 4.*
o *4. de Generib. c. 6.*
p *Oppian. l. 1. de uenat.*

ſtra-

ſtragula flammeolis oculis rubrosque tapetes
et ueſtes oſtro perfuſas obiicit auceps.

Aetas. *q Plin. H. N. l. 10.* *r Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.* *s Athen. l. 9. Dipnoſ.*

Vitam columbarum octonis annis Plinius *q* definiuit, quos etiam allectricibus excaecatis Ariſtoteles *r* tribuit. Albertus domeſticis uiginti annos adſcribit. Athenaeus *s* ad triginta producit, fuit, quae uiginti duos annos uixit et ſemper excepto ultimo generauit.

Vox.

Vocem per γογγίζειν, γογγύζειν, τονθορίζειν et τιτίζειν, quod Latini gemere, murmurare et meditari dicunt, expreſſere Graeci.

Volatus. *t l. 6. de Anib. c. 23.* *u Virgil l. 5. Aeneid.* *† Aelian. uariar. l. 9* ** Bellon. l. 6. de Anib. c. 21.* *† Boverr. in Relationib.* *y Virg. Aeneid. l. 5.* *z Plin. H. N. l. 10. c. 36.*

Volatum quod adtinet, nullae domeſticarum neque longius domo neque diutius abuolant, ſed et alte per aera uolitaſſe in Paphlagonia Bellonius *t* obſeruauit, ut conſpectum effugerent, ſeu, iis cum aere tanta intercedit familiaritas, ut ſecurius in eodem degant, ſeu, alia cauſa. Celeritatem multi teſtantur *u* auctores, huius opera uno eodemque † die uictoria Taurosthenis ex Olympia Aeginum parenti ipſius nuntiata eſt. Sueta intecta fides, ut Hircius et Brutus in *x* Mutinenſi obſidione, Leydenſes in ſua, Romani in circum uel theatrum euntes, quae uellent, domum nuntiaturi, * Aegyptii, Cyprii et Cretenſes nautae ad terram adpropinquantes, Benenſes † Cattiae urbis incolae eis uſi, tanquam tabellionibus fuerint, effecit. Fruſtra uallum et uigil obſidio per coelum eunte nuntio. Duplicatur celeritas, dum ſe a rapacibus inſectari ſentiunt. Sed et ſtrepitum in uolatu *y* quandoque edunt, qua oſtentatione, ut uinctae praebentur accipitri implicatis ſtrepitu pennis, *z* qui non niſi ipſis alarum numeris eliditur. Speculatus occultus fronde latro et gaudentem in ipſa gloria rapit.

Ingenium. *a Athen. Dipnoſ. l. 9 Plin. H. N. l. 10. c. 34. Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.* *b Ariſt. H. A. l. 9. c. 49.* *c Plin. H. N. l. 10. c. 34.* *d Aldron. Ornithol. l. 15. c. 1.* *e Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.* *f Ezechiel. c. 7.* *g Tzekes Chilia. 12. 433.*

Ad *ingenium* et *mores* columbarum pertinet, quod, cum bibunt, collum *a* non reſupinant, ſed, quia breue et amplum multarumque aquarum capax habent, large iumentorum more bibunt, quod

- - - - ubi mollia frangunt
nubila, iam longum coeloque domoque gregatae,
ſi iunxit pennas diuerſoque hoſpita tractu
uenit auis, cunctae primum mirantur et horrent,
mox propiusque uolant ſocium iamque in aere ipſo
paulatim fecere ſuum plauſuque ſecundo
circumeunt hilares et ad alta cubilia ducunt.

quod corpus primo humectant, dein puluere *b* ſeſe conſpergunt, ſic a pulicibus et omni ſorde mundantur, quod mane foeminas uagantes in nidum compellunt et incubare cogunt. Saepe ex hac cauſa caſtigatio pigrius intrante foemina ad pullos, *c* quod coniugii fidem non uiolant communemque ſeruant domum. Niſi caelebs aut uidua nidum non reliquit et imperioſos mares ſubinde etiam iniquos ferunt, quippe ſuſpicio eſt adulterii, quamuis natura non ſit. Tunc plenum querela guttur ſaeuique roſtri cibus, mox in ſatisfactione exoſculatio et circa ueneris preces pedum orbibus adulatio. Adpetunt tamen maribus defunctis cuiuscunque coloris, non nigrae tantum, quod proditum quibusdam, nouas nuptias et, ſi *d* domini iuſſu coniugia permutent, priſtino domicilio redditae prioribus ſpretis nouiſſimis adhaereſcunt, quin et nonnullas ex maritatis cum aliis coire Ariſtoteles dixit et, ut nigra apud Aegyptios mulier perpetuo uidua, quod pulla ſemper incederet, ſignificabatur, ſic ingrati apud eosdem columba, quod maſculus ualidior factus patrem roſtro inceſſit et a matre abigere connatur. Huc etiam pertinet, quod *e* mas adultos pullos, cum ex nido tempus prodeunti eſt, ſubigit, quod eis pauore perculſis (ſunt autem *f* timidiſſimae) mediae natium partes *g* tremunt, quod, dum etiam ſub menſis cum gallinis conuerſantur, hominum conſuetudine ſe delectari oſtendunt, quod denique

qne aquilam ſublimipetam ab humipeta diſcernere norunt et, ſi hic inuadit, in ſublime *i* feruntur, ſi ille, deorſum uerſus ruunt. Nec tacendum, recens natis pullis uel *k* terram ſalſuginoſam, quam in locis lotio conſpergi ſuetis quaerunt uel ſalis ipſius *l* grana ſeu, nt liuorem abigant, *m* ne faſcinantium noceant imprecationes ſeu, ut ad recipiendos cibos praeparentur ſeu, quod uerisimillimum, ut eis tam ſoecunditatem quam cibi appetentiam ingerant, inſpuere corporis munditiei impenſius ſtudentes nidos a fimo repurgare *n* helxine herba ad euacuationem uti, laurinos ramulos tenues primum pro amuleto conligere, deinde ad pullorum cuſtodiam nidis imponere, colores ſuos uarietatemque diſpoſitam noſſe, memoria, ideo temporis, quando foeminae in concubitu ſuccedendum eſt, nunquam mas obliuiſcitur, pollere, ita denique cicurari, ut et literas ſerant et cibum ex auribus, quibus praeſtiglis nebulo ille Saracenus Muhamedes uſus eſt, capiant.

i *Aelian. H. A. l. 3. c. 45. Ariſt. H. A. l. 9. c. 36.*
k *Ariſt. H. A. l. 9. c. 24. Aelian. H. A. l. 3. c. 45*
l *Gomeſius l. 1. de Sale.*
m *Athen. Dipnoſ. l. 9*
n *Aelian. H. A. l. 1. c. 35.*
† *Rhodig. l. 20. c. 10.*

Pugna.

De pugna ſatis eſt dixiſſe, in nidorum uicinia mares pro uxoribus, has pro illis pugnare. Antequam coniuerint, mares adhuc caelibes ſuas aliis ſubtrahere conantur. Vidit et Auicenna duas pro foemina pugnantes, haec uictori adhaeſit, quem pugna repetita deſeruit uictum.

Amicitia.

Amicitia eis intercedit cum homine. Adliciuntur in columbaria et manent, ſi uel humano ſanguine cum piſis integris in uaſe figulino circumacto *p* inlinantur et piſa deglutiant uel cranium hominis ſenis in iis *q* ſuſpendatur uel lorum, quo homo *r* ſtrangulatus eſt, deponatur uel lac mulieris puellam a bimatu lactantis occultetur. Cum capite captae, quod excruciatum, cum multo ſale et cumino Romano coctum ac ibidem depoſitum eos retinet. Cum tinnunculo et ueſpertilionibus, nt ſuis locis expoſitnm eſt, denique cum uite agreſti, periſterione, ſaluia, carlina, ſemine uiticis et aliis. Detinentur uel peregrinas adducũnt, ſi aliquid horum uel in columbario ſparſeris uel ſuſpenderis in nido.

p *Geſnerus de columbis.*
q *Albertus de Anib.*
r *Palladius l. 3. c. 4.*

Inimicitia.

Inimicitias autem exercent cum circo, ad cuius uocem perhorreſcunt, quod uociferans inuadat, *s* miluo, *t* aquilis, marinis inprimis, bubone, qui oua exſorbet, noctua, coruino genere, uulpibus, catis, muſtellis, *u* helleboro albo et dentibus humanis, *x* quibus uirus quoddam ineſt, quod et foetus inplumes necat, taceo de aliis.

s *Hent. l. Epod. od. 16.*
t *Aelian. l. 3. de Animal. c. 45.*
u *Serapio. l. 4. de Methodo. c. 114.*
x *Plin. H. N. l. 11. c. 37.*

Morbi.

Adfectus ipſorum ſunt pulices et pediculi, quibus niſi mundentur, macilentae euadunt, uarioli circa oculos, *y* qui menſe Auguſto inprimis infeſtant et uitiligo ac lepra, ob quam a Perſis pulſas apud Herodotum *z* legimus.

y *Creſcent. l. 9. c. 90.*
z *Herodot.*

Vſus.

De *uſu columbarum in medicina* multa prodita ſunt. Ventriculo, quia ſunt feruentiore, lapillos comeſos conficiunt, margaritas eis exhibitas poliri *a* Cardanus prodidit. Peſtiferis haud conripi morbis, qui carne aſſidue in cibo uſi fuere, ex Aegyptiorum accepimus arcanis. Odor etiam ſylueſtrium in aerem reſolutus ab epilepſia et paralyſi, ſi Villanouano et Abenzoari credimus, praeſeruat. Cerebella caecitatem inducendi proprietatem habere, metuo, ne falſo, dicuntur, medicamentis uenerem promonentibus recte praeſcribi certum. Sanguis *b* cruorem membranis cerebri emanantem cohibet et oculis *c* ſuffuſis eximie prodeſt. Luſcioſis bene inlinitur. In maſculis efficaciori Hierocles eundem medicamento ad ſtranguriam equi admiſcet. Adeps ad dyſuriam commendatur. Pennae primum enatae et cum urtica uſtae podagrae dolores leniunt, ut Marcellus auctor eſt. Ouis recte condyloma ſouetur, ſed deſidere ante aeger in aqua debet, in qua uerbena decocta eſt. Fimus tanti eſt feruoris, ut ignem ſaepe concipiat et in ea *d* Myſia, quae eſt Aſiae pars, domus hac ratione conflagrarit. Cum hordeacea farina uel aceto mixtus ſtrumas diſcutit, arefactus et cum naſturtii ſemine

a *de uarietate Rer.*
b *Dioſcorides.*
c *Galen. de Simp. Medic. c. 3.*
d *Galen. l. 9. de Tempert.*

tritus

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

tritus inueteratos coxendicis, ceruicis et lumborum dolores exſtirpat, ut ſcriptum Fernelius reliquit. Prodeſt *e* calculoſis, ſi uel in aceto maceretur, illud propinetur colatum uel in eodem ſeptem diebus infuſus et aquae roſaceae inſtar deſtillatus exhibeatur. Excutit foetum, ſi cum caſtoreo, opoponace, myrrha uel felle uaccino ſuffitus excipiatur. Emplaſtrum cum aceto forti recte ſuper ani ficus poſueris. Imbecillius tamen domeſticarum ſtercus, ualidius earum, quae in montibus uagantur. De reliquis conſule Aldrouandum.

e Geſnerus de Columbis.

Laudatus *et in cibis columbarum uſus.* Commendantur in epatico morbo ab *p* Hippocrate, in uirum poſt diuturnum morbum imbecillitate a Rhaſe et Peguani ita iis delectantur, ut aduenis interdum uendere nolint. Syluestres, quas elixabis, domeſticis, quae aſſae, magis ualent. Pulli propter molliorem ſuccum ueteribus, uernales aeſtiuis et autumnalibus (ueſcuntur tamen et hae melioribus granis) praeferuntur. Et uidebis ex iis, apud ſcriptores Meſſos, Cruſtas, Miranſe Catalonicum ludebat, quod et Rui dicitur et alia cibarii genera. Pullos tamen caput et oculos laedere, lepram nimio uſu gignere Simeon Sethi, cynanchen inducere Rhaſis meminere. Quod uero *q* Varronis tempore ſingulorum pullorum paria ducentis nummis et, ſi eximia eſſent, ſingulis millibus ſeſtertiorum uendebantur, quod *r* Columellae diebus ſunt inuenti, qui quaternis millibus nummum bina paria mercabantur, quod denique *s* Plinius L. Axium equitem Romanum ante bellum ciuile Pompeianum denariis quadringentis ſingula paria uenditaſſe ſcribit, luxuriae potius et deliciis, quam uſui adſcribendum eſt.

p Libro de interm. adfectib.

q de Re Ruſtic. l.

r de Re Ruſtic.

s Plin. H. N. l. 10.

ARTICVLVS II.

De Columbis Domeſticis.

Genera columbarum tria Varro *b* poſuit. Vnum agreſte ſeu ſaxatile, quod in turribus et culminibus uillae habetur, quod falſo Perottus πελιάδες eſſe credidit, quidam male cum illo ſaxatili, quod in agro Bononienſi capitur, prorſus ferum, ſaxatilibus Varronis maius, coloris liuidi, roſtro rubicundo conferunt quodque *c* Galeno οἰνὰς et βοσκὰς dicitur. *Alterum* clementius, quod cibo domeſtico contentum intra limina ianuae ſolet paſci. Κατοικίδιον ſeu domeſticum Galeno. *Tertium* ex his ſtirpibus miſcellum fructus cauſa. Ariſtoteli ſex ſunt ſpecies, nempe *columba*, *oenas*, Gazzae uinago, *phabs*, *phaſſa*, *peleias* et *turtur*. Aldrouando uero ex magnitudinis ordine *phaſſa* primum, *phabs* ſecundum, *oenas* tertium, *columba* quartum, *liuia* ſeu pelias ſextum, *turtur* poſtremum locum occupat. Palumbum pyralidem, columbam et turturem nihil inter ſe ſimilitudinis habere falſo a Callimacho *f* dictum in ſequentibus exponetur. In ſylueſtres et domeſticas commodiſſime diſtinguuntur. Et domeſticae quidem, ſi differentias adtendas, coloris, magnitudinis, partium et coitus ratione uariant. Fuere in inſula Capitis Viridis et Madera ſylueſtres adeo mites, ut domeſticarum more ſe capi manibus paterentur. In Therapne maximas naſci ait Perottus, Spoleti perexiguas. Tantum duodecim paſſuum millia efficiunt diſcrimen. Habentur in Noruegia totae albae quas et alibi uulgatiſſimas conſpicias. In *g* Graecia eo primum tempore uiſae ſunt, quo Perſicus exercitus circa Athon montem interiit. In Eryce *h* Siciliae ingens numerus unum rubrum tanquam ducem ſequitur. In Perſia *i* denique columbi ſi qui ſunt, oblongo et anſerino illi ſunt collo. Genera tam indigenarum quam exoticarum plurima apud nos ſunt, quae an ueteribus cognita fuerint, iure dubitari

Genera.

b l. 3. de re ruſt. c. 7.

c l. 10. de Compoſ. ſimpl. Medicament.

f Aelia. l. 1. uaria. hiſt. c. 15.

g Athen. Dipnoſ. l. 9. c. 16.

h Aelian. l. 4. de Animal. c. 2.

i Scaliger. exerc. 231 c. 7.

potest, etiamsi Romanos columbarum amore insaniisse *d* Plinius prodiderit. Sunt *gutturoſae* uulgaribus domeſticis duplo fere maiores, pedibus hirſutis, quae inter uolandum et, dum murmurant, fauces in ingentem tumorem inducunt, Plinii Campanas dixeris. Aliae Cypriae ſeu, ut Geſnerus nominat, ruſticae, Anglicae, Monachicae ſeu Ferrarienſis, ex quibus quaedam *cucullatae* criſtam gerunt et pedes uel pennis ornatos uel nudos habent, quaedam criſta carentes roſtro ſunt admodum exiguo et pedibus nudis. Aliae *Turcicae* et *Perſicae* colore toto pullo ſeu Baetico praeter oculos, qui miniacei, pedes, qui pallide rubent et roſtrum, quod luteſcit. Aliae *Indicae* roſtro anatis nihil praeter pedes et magnitudinem cum columbis commune gerentes, quarum illa, quam Aldrouandus Vienna acceperat, roſtro albicabat, circa nares rubeſcebat, poſtremo ſerpentum inſtar ſubcaeruleis et nigris maculis, quae per totum ferme uerticem producebantur, uariegatum erat. Sub oculis macula longa alba totum caput tanquam torquis ambiebat. Aliae, quae, quod in honorem foemellae uel ſuae uel aliarum poſt longa murmura a terra ſeſe eleuent et ultra illas uolando alas quatiant, Belgis *ouerslagers* dicuntur. Aliae *gyratrices*, quae, dum in orbem ſupra foemellas maxime obuolitant, tam fortiter alas quatiunt, ut duorum aſſerum ſimul colliſorum ſonitum ſuperent. Vnde remiges earum pennae ſemper ferinae fractae conſpiciuntur. Aliae *galeatae*, quarum caput, cauda, remiges ſemper alius coloris ſunt, quam reliquum corpus. Taceo hic *monſtroſas*, quarum una in Germania prope pagum Rikenhouen capta praeter quatuor pedes duplicem aluum habebat, altera duplici quoque aluo Bononiae nata eſt, tertia bicorpor quodammodo erat, ex uno nimirum corpore alterum par pedum emittens, cum reliqui duo alteri corpori perfecte ineſſent.

d Plin. l. 10. H. N. c. 17.

ARTICVLVS III.
De Columbis Syluestribus.
PVNCTVM I.
De Palumbis.

Syluestres columbae, quae ſint, praeterito ex Ariſtotele articulo recenſuimus. Primus ex illis *palumbus*, qui uel *maior* uel *minor*. Hic phabe Philoſopho dictus a nemine hactenus deſcriptus eſt. An ille ſit, qui in Marchia Anconitana palumbo uocatur, incertum.

Nomen. *Maiorem* Graeci φάσσαν, Attici φάτταν, moderni φάνα, Niphus torquatum, Seruius Titum uel Titium, ſed per hos forte uultures intellexit Perſius, ut Aldrouandus opinatur, Villanouanus Cadonem uocant. An *generis* diuerſitatem admittat, nondum liquet. Hiſpani *a* in quadam noui orbis inſula grandiores noſtris. Guſtu et ſapore meliores perdicibus, qui aromaticum ſpirabant odorem et, quarum diſſecta ingluuies floribus plena deprehenſa inuenere.

a Martyr. Decad. Oceanil. 10

Deſcriptio. *Corporis* craſſitie ad gallinas propemodum adcedunt magnitudine haud multo minores. Color eſt cinereus, *caput* ex rubro et caeruleo mixtum, alae in lateribus maculis albis inſigniuntur, torquis coloris eſt a capitis dorſique colore diuerſi. Ingluuiem *b* uentriculo praepoſitam habent. Ideo bene Plinius: aues quaedam ſinum unum habent, quo merguntur recentia, ut guttur alterum, in quem ex eo demittunt, coctione maturata, ut palumbes. *Teſtes*, cum uenerem exercent, inſigni magnitudine augentur, hybernis menſibus ne ullos quidem habere arbitrantur nonnulli.

b Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.

Locum ſi ſpectes, nullibi noti non ſunt. Apud Delphinates et Ve-

ſates

ſates Aquitanos magnus eorum prouentus. Raro humi inſidere uiſae arboribus uel editioribus locis delectantur. *d* Atiſtoteles, dum campeſtres uocat, per loca campeſtria illa, quae arboribus conſita ſunt, intelligere uidetur. Migrare prodidit Plinius *e* nec abnuit experientia. Nec hybernare quidem apud nos ſeſe pati falſo apud *f* Atiſtotelem dicitur. Nam, ſi tepidiora defuerint loca, in anguſtis montium iugis ſeſe recondunt. Ideo uerno tempote deplumes conſpiciuntur. Phattas ſemper conſpici, quod apud Ariſtotelem extat, error eſt. De phabis id intelligendum Athenaeus innuit.

d *H. A. l. 1. c. 1.*
e *Plin. H. N. l. 10. c. 24.*
f *Plin. H. A. l. 8. c. 12.*

Nutrimentum. *Cibus* eis inprimis fabae. Vnde fabarianum apud Ferrarienſes nomen, in Gallia glandibus ſaepius, cum ilicis cocciferae tum ſuberis, ilicum uiridum nec non fragorum repletum inuentum in Gallia ſtomachum Bellonius adfirmat. Hinc glandiferarum adpellatio. Alica uehementer ſaginantur.

Scalig. in Ariſt. de Animalib. l. 5. c. 12.

Generatio. *Coeunt* et foetificant *g* trimeſtres, unde tanta ipſarum copia. In uenerem adcenſae mutuo ſeſe ante initium *h* exoſculantur. Ante ueris ingreſſum intenſo adhuc frigore nidificare et plumas ſibi, ut pulli calidius recumbant, euellere ex inſpectione, an auctoritate Alciat. prodidit. *Nido* locus arbotes, iuniperi inprimis, ſi *i* Theocrito credimus. Bis quotannis parere ex Plinio *k* habemus, ſemel ex *l* Ariſtotele. Terna plurimum pariant *m* oua. Sed, quamuis tot peperint, nunquam plus duobus educunt. Tertium, quod irritum eſt, urinum uocatur. Palumbes incubat foemina poſt meridiana, in matutinum caetero mas. Incubatus *n* citius, quam a columbis perficitur. Decem et quatuor diebus uterum ferunt. Totidem iterum foetus, ſed *o* caecus et imperfectus inuolucris euadit atque perficitur. *Viuere p* palumbes ad XXX. annum, aliquos ad XL. habemus auctores, uno tantum incommodo unguium eodem et argumento, ſenectae, qui citra perniciem reciduntur. *Marem* prius mori *q* credunt, cum in auibus caeteris foeminae prius abeant. Salacitas forte in cauſa. Nam et in paſſerum, qui ſalacisſimi, genere idem contingit.

g *Ariſt. H. A. l. 6. c. 4.*
h *Oppian. de uenat.*
Mantuan. l. 1. de Cal. Tempor.
i *Eidyll. 5.*
k *H. N. l. 10. c. 58.*
l *H. A. l. 6. c. 4.*
m *Plin. l. c.*
n *Ariſt. H. A. l. 6. c. 4.*
o *Ariſt. l. 4. de Generat. c. 7.*
p *Plin. l. 10. H. N. c. 35.*
q *Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.*

Vox. Quantum ad *uocem*, gemere Philomela auctore, minurire Spartiano dicitur. Cantus omnibus ſimilis, inquit *r* Plinius atque idem trino conficitur uerſu, praeterquam in clauſula gemitu. Hyeme mutis, uere uocalibus. Audiunt tamen, ſi ex aſperrima hyeme placidum et ſerenum tempus ſucceſſerit, ſi aurito teſti Nipho credimus. Gemere ordinarie uere *s* incipiente et, niſi confecto ſolſtitio, incipiunt. Sic huius tempus indubitatis notis ſignauit natura. Et uox ruſticis praeſentis ueris ſignum habetur.

r *H. N. l. 10. c. 35.*
s *Pin. H. N. l. 8. c. 28.*

Morbi. De *corporis adfectibus* nil occurrit, unguium in ſenectute incrementum, de quo ſupra, ſi exceperis.

Ingenium. Sed nec de *ingenio* et *moribus* multum. *t* Amiſſo corporali conſortio ſolitariae incedunt nec carnalem ultra copulam requirunt. Adulterio conruptae *u* corruptorem, ſi aſſequi poſſunt, interimunt. Ingenii ſunt ſimplicis, ideo in eorum nidis deponit oua cuculus et Plautus hominem ignauum palumbem uocat. Vulnere denique accepto *x* origanum imponunt et ad ſanitatem redeunt.

t *Iſidor. in Originib.*
u *Porphyr. l. de Abſtinentia.*
x *Aelian. H. A. l. 5. c. 46.*

Vſus. Inuenere et in *cibis* et in *medicina* uſum. In Carani nuptiis adpoſitas Athenaeus, *y* in Naſidieni conuiuio ſine clune ceu lautiores Horatius meminit. Carnes in fluxu menſium pituitoſo Hippocrates, *z* in tympanite Trallianus, in elephantiaſi Aretaeus, in colico adfectu Aetius, in peſtilentia Alexander Benedictus, in dyſenteria et colica Plinius praeſcripſere. M. Cato Cenſorinus aegrotis exhiberi noluit. Paulus tertium inter aues locum eidem adſignauit. Venerem propter glandium eſum extinguere creditum quibusdam. Oculi, quia confoſſi renaſcuntur, ad uulnera oculorum et cicatrices *a* commendantur. Iumentorum uerminatio finitur, *b* ter circumlato uerendis palumbo, palumbus emiſſus mori-

y *Dipn. l. 4.*
z *l. 2. de morb. mulier.*
a *Porta l. 1. Phytog. c. 14.*
b *Plinius in H. N.*

moritur iumentumque liberatur confeſtim. Sanguis uulnera purgat. Fimus urinam prouocat et calculo in faba ſumtus reſiſtit. Lapilli inuentriculis inuenti potioni contra eosdem inſperguntur.

PVNCTVM II.

De Oenade ſeu Vinagine, Alchata ſeu Filacotoa Arabum et Columba Liuia.

Oenas Tzetzi οἰνιὰ non tam ἀπὸ τῶν ἰνῶν a fibris carnis, quae dura et, niſi tergus detraxeris, eſui inepta eſt, quam uel a colore uuarum nigrarum maturarum, quas οἰνωπὸν Graeci uocant uel a uindemiae tempore, quo et conſpicitur et capitur, unde Lycophroni οἰνότροπος φάψ dicitur. Gaza uinaginem, Ioſephus Scaliger uinitorculum, alii uiniferam, Iulias Scaliger rupicolam uocauit. Maior eſt columba. *Roſtrum* habet, ſi oenas eſt, quam Aldrouandus exhibet, cinnabarinum, longum, in extremo acutum. *Caput* totum, uentrem et alarum pennis cinerea. Remiges notabilis magnitudinis et nigricantes. Ceruicem intercurrentibus plumis nigris uiridem. *Caudam* uerſus uropygium cineream, caetero nigram. *Pedes* rubros.

ALCHATAE, quam cum filacotoa eandem Aldrouandus facit, alae ſunt oblongae, pennae et plumae coloris coturnicum, cutis extrema dura, in Syria pedes nigri et breues. Ad eam proxime acceditilla, quae nomine Angeli Monſpeſſulanis uenit quamque perdici perſimilem, roſtro et pedibus nigris, plumis ex fuſco colore in nigrum uergentibus et luteis rufum eſſe Rondeletius ad Geſnerum ſcribit.

COLVMBA LIVIA Alberto cauernalis, Graecis πέλιας, ex deſcriptione Geſneri eſt columba domeſtica minor. *Roſtrum* ipſi albicat et circa nates parum purpurei habet. *Collum* pronum ad latera habet pro diuerſo ad lucem poſita uarie ſplendens, in ſe partim ſubuiride, partim purpureum. Supinum ex cinereo tale. Plumas ubique cinereas, alarum pennas quatuor longiores cinereas, medias partim cinereas, partim ad extrema nigricantes, ultimas dorſum uerſus ſubrufas. Pedes rubros.

Veſcitur glandibus et granis. *Nidificat* in arborum cauis et templorum muris. Migrat et in cibo palumbo tantum tenerior praefertur. In India prodente Aeliano uirides pennas habent, pſittaco ſimillima, cruribus et roſtro Graecam refert perdicem.

PVNCTVM III.

De Turture.

Differentiae. Turtur in columbaceo genere ultimo loco ponitur. Tria aut quatuor earum in Hiſpaniola obſeruata genera. Viſae in locis frigidioribus et niuoſis candidae et in Aquitania duas eiusmodi ſe uidiſſe teſtatur *a* Scaliger. Turcarum uero imperator par rari et peculiaris generis Henrico Galliae regi transmiſit. Ex Alexandria diuerſi a noſtratibus adferuntur coloris. Obſeruatum et noſtro aeuo quoddam genus, cuius foemella candicat naturaliter, mas coloris eſt cinerei ad ſubrufum uergentis habetque torquem nigrum.

a Scalig. Exerc. 19.

Deſcriptio. In *Deſcriptione* non eſt, quod immoremur. Falſo Orus Apollo ſoli inter omnes uolucres dentes et mammas tribuit, falſo *b* Ouidius nigrum dixit. *Collum* torquis ambit longe aterrimus uiridibus maculis conſperſus, ante uix conſpicuus. *Alae* ſunt uerſicolores. *Dorſo*

b Ouid. in Epiſtol.

et

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

et pectori uicinae elegantiſſimo colore ruſeſcunt, nigris, quarum extrema uiridia, intercurrentibus. Hinc uirides cum ruſis marginibus ſequuntur. Remiges ſunt atrae, ſi albi aliquid occurrit, in extremitate illud eſt. Foemina *c* niſi interiorum aſpectu difficulter cognoſcitur. Ex *Indicis* foemina, pedibus exceptis, qui rubri et roſtro, quod nigricans, tota eſt candida. Mari caput, collum, pectus, alae ad remiges, dorſum ad uropygium dilute ruſeſcit nec ulla macula reſpergitur. Iris in oculis miniaceo colore reſplendet. Torquis tenuis et nigra circum quoque collum ambit. Venter prope anum luteſcit. Pedes rubei tabellis albicantibus ornantur.

c Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.

Locus.

Nullibi fere non uiſuntur, rarius alicubi uel frequentius. In Aethiopia tanto numero per aera uolare traduntur, ut nebulas effundant et ſolis radios impediant. Apud Tartaros, quia in cibis prohibitae, abundant. Sed et Peru numeroſe eas alit. Morantur fere ſemper uel in montium iugis uel ulmi aut aliarum arborum cacuminibus. Hyeme uellatent uel tepidiora loca petunt, unde trimeſtres, quod totidem menſibus nobiſcum agant, Plinio. Cum ad Italiam *d* ueniunt, in Pontiis inſulis prima uolatura requieſcendi cauſa paucos dies morantur. Redeunt ad nos aduentantis ueris nuntiae, cum iam prolem fecerunt.

d Varro de Re ruſt. l. 3. c. 5.

Nutrimentum.

Veſcuntur e frugibus, glandibus et oliuis. Milio uehementer delectantur. *f* Aeſtate ſua ſponte, dummodo ſit ſacultas cibi, hyeme offa panis uino madefacta pingueſcunt et, ſi nouella ſunt aetate, in tantum, ut *g* pinguedine ſuffocati intereant tanquam nimio infartu eliſis faucibus.

e Ariſt. H. Al. 8. c. 3. *f Columella de Re R.* *g Scalig. in Theophr. l. 5. c. 20.*

Generatio.

De *Generatione* eadem fere, quae in palumbis occurrunt. Bis anno pariunt et trimeſtres foetificant. Mas et foemina uiciſſim incubant. Nidus inter denſos arborum ramos ex duris et nodoſis lignis conſtruitur. Indicae, quotiescunque oua rumperentur, noua pariebant forte non facturae, ſi illa excluſiſſent. Proprium omnibus crepitus uentris et, cum uocem edunt, nouiſſima pars alui uehementer citatur.

Aetas.

Octonis annis *uiuere* reliquit Ariſtoteles, quindecim iisdem cubare *b* Bartholomaeus Anglicus.

h l. 5. de propr. Animal. c. 34.

Vox.

Gemere Latinis dicuntur, Graecis τρύζειν, quibusdam στένειν. Tum *uolatu* tum pedibus plurimum ualent.

Amicitia.

Amicitiam colunt cum pſittaco, *i* merula, pauonibus.

i Scalig. in Theophr. l. 3. c. 16.

Inimicitia.

Inimicitiam k cum coruo et chloreo exercent. Helleboro, quo columbae intereunt, propter peculiare temperamentum impune ueſcuntur, malo punico trito perimuntur.

k Aelian. H. A. l. 6. c. 46.

Ingenium.

Ad *ingenium* pertinet, quod ſi mori alterutrum contingat, *l* a ſecundis nuptiis abſtinere, ſoli uolare nec ramis frondentibus inſidere nec limpidam aquam bibere, nido ſuo contra lupi incurſus *m* ſquillae folia, quae iſti fugere conſueuerunt, ſuperiacere et gladiolum ſeu tanquam faſcinationis amuletum comedere ſeu nido imponere, qua fide, non addo, prodatur.

l. Mantuan. l. 2. Part. Mar. *m Ambr. 6. Hexam. 4*

Vſus.

Vſum quod ſpectat, Aegyptii iis, quod accipitris ſacri ſibi alitis ungues aliquando euaderent, abſtinebant. Martialis, *n* cuius aeuo capita turturibus amputabantur, clunes laudat. Vulgus pinguiores commendat. In *medicina* idem, quod palumbes praeſtant. Fimus albugines extenuat. Facilitatur partus, ſi tribus iuniperi ſeptem lauribaccis cum cinnamoni drachma et corticis caſſiae drachma una et ſemis farta aſſata et pinguedine gallinae ad ignem inuncta ueſperi bis in hebdomade ſumatur. Non tangi uenereis, qui in corio lupi cor turturis delatum guſtauit, falſo a Mizaldo proditum eſt.

n Porphyr. l. 4. de Abſtinent. l. 7. Epigr.

ARTICVLVS IV.

De Paſſeribus in genere.

Nomen. Paſſeres Graecis στρουθοὶ; δίγηρες, δηγῆρες, δήρηγες, Macedonibus δρῆες, Eleis *a* δειρῖται, aliis ἰλλόποδες et ἴλλοι, ut apud Heſychium extat, dicuntur. Eidem σμάρδικον paſſerculus eſt.

a Athen. dipnoſ. l. 3.

Differentia. Ariſtoteles uix alios praeter domeſticos nouit, ideo omnia, quae de illis ſcripſit, hiſce conueniunt. Athenaeo ex Alexandro Myndio alii ſunt *ſyluestres*, quorum foeminae corpore ſunt debiliores, roſtri colore magis teſtaceo, facie, id eſt, anteriore parte, nec nigra nec ualde alba, Hollandorum forte lignipetae, alii *domeſtici*, qui στρουθοὶ πυργῖται *b* Galeno, ἀσπυργίτας modernis Graecis. Alberto ſunt quidam in uertice rubei in cauis arboribus nidulantes. Viſuntur et albi et ſemper, ſi *c* PſeudoAriſtoteli credimus, tempeſtatem nuntiant conſpecti. Sunt in inſula S. Thomae uirides, *d* canori. Meminit Auicenna *e* cuiusdam, qui quindecim diebus continuis in principio ueris ſuauisſime cantillet, poſt colorem immutet, muteſcat et ſeſe abſcondat. Eſt in India *paſſer nocturnus*, qui noctu uolat, interdiu quieſcit. Hirundinibus eſt alis et uolatu ſimilis, ex cinereo niger, niſi quod in mediis alis album habeat faſciam. Noctuam odio ingente proſequitur. Forte Ariſtotelis *f ſcolaris*, quem ab ulula capi adfirmat uel Actuarii paſſer ſyluestris magnus in ſummis fruticum ſurculis deſidens, colore et magnitudine alaudae, uoce garrula, hyeme larens quique a noctua capitur. Sunt ibidem et turdo minores, uelocisſimi uolatu, qui aquas ſequuntur. Sunt et alii, de quibus inferius dicetur.

b l. 3. de Ament.
c in ſecret.
d Scalig. Exercit. 236. h. 2.
e l. 8. de Animal. c. 7.
f H. A. l. 9. c. 1.

Deſcriptio. *Deſcriptionem* non eſt, quod quis a nobis poſtulet. Pennae, quoties acriora urgent frigora, abeunt in albas. Non eſt ipſis gula nec ingluuies, ſed uentriculus longior. *g* Ad imum inteſtinum paucae appendices uiſuntur. Fel aliis uentri, aliis inteſtinis iungitur. Nullibi non inueniuntur. In Media *h* tanta aliquando eorum copia, ut incolae, quia ſemina terris concredita abſumebant, alio commigrare coacti fuerint. Delphis in Hollandia ſaepe una die in uno cereuiſiariorum granario aliquot centuriae capiuntur. Migratorios eſſe uel ſeſe occultare Hieronymus innuere uidetur. Athenaeus mares hyeme latere, foeminas permanere ex eo, quod color in ipſis mutetur conlegit. Aldrouandus inter migratorias uel latentes poni credit, quod mares uere, calore tam interno quam externo adcreſcente, quando iterum calor adcreſcit, coniuges ſuas ad ſobolis propagationem adhortari incipiant.

g Ariſt. H. A. l. 2. c. ult.
h Diodorus Sicul. l. 4. c. 3.

Nutrimentum. *Victitant* granis, iactis in terram ſeminibus, milio, muſcis, formicis, gryllis, ſcarabeis, ueſpis, apibus delectatur et hordeo, cuius corticem celeriter a grano ſeparant. Sed nec grana ſambuci reiiciunt. Et hyoſciami ſemina abſque ullo detrimento ſeu propter uenarum exilitatem ſeu cauſam de coturnice redditam deuorant.

Generatio. *Generationem* quod adtinet, ſalacisſimi eſſe comperiuntur. Vidit *i* unum Scaliger in cauum quoddam plus decies ad foemellam, quam iniret, ex aduerſo muro puſillis interpoſitis momentis aduolaſſe. Vidit *k* Aldrouandus alterum, qui longe minori, quam horae ſpatio uigeſies foeminam iniuit, pluries initurus, niſi iſta locum mutaſſet. *Nidulantur* uel ſub tegulis tectorum uel in foraminibus parietum et, ut pulli mollius cubent, in foeno et plumis. Occupant et hirundinum aliquando nidos. Vnde apud Aegyptum ob limum, quem inuehit Nilus, cum hirundinibus artem parietum e luto conſtruendorum inueniſſe creduntur. Pariunt caecos et imperfectos *l* pullos, bis terue quotannis, octo ad ſummum, quatuor ad minimum, ut plurimum ſeptem.

i Exercit. 269.
k Aldrou. Ornithol. l. 15. c. 10.
l Ariſt. l. 4. de Gener. c. 4.

Aetas

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Aetas. *Aetas* paſſerum diuerſimode definitur. Mares negantur anno diutius uiuere, argumento, quia nulla ueris initio adpareat nigritudo in roſtro, quae ab aeſtate incipit. Foeminis longiuſculum ſpatium ait Plinius. *m* Albertus id a tempore coitus computat. Scaliger *n* nullum excedere bimatum uerisſimile eſſe credit. Ex illis, inquit, parum captatur, minimum capitur, foecundisſimi ſunt frequentia non magna. Aldrouandus eam ad quadriennium extendit, quod columbae etiam ſalacisſimae decimum ſextum imo plures adtingant. Cognoſcitur aetas ex roſtro, cinereum hoc et circa fauces croceum iuuenibus, nigrum ac durum prouectis. *Vox* eorum apud Graecos eſt στρυθίζειν, quod ſtridere uertitur. Apud Homerum τρίζειν, apud auctorem Philomelae pipere. Rhadiuus cantillare dixit. Cum gradiuntur, ſaliunt.

m Plin. H. N. l. 10. c. 38.
n in Ariſt. de plantis.

Ingenium. *Ingenium* ſi adtendas, ita ſunt timidi, *o* ut ſaepe a ſomno excitentur, ad domorum ſaſtigia concurrunt, ut a ſuſpectis caſibus reddantur alieni, qui multis periculis probantur obnoxii. Viſus *p*, qui ab accipitre impetus in Xenocratis ſinum confugit. Taprobanenſes *q* in alto mari emisſos terram petituri ſequuntur. Euadunt interdum ita domeſtici, ut ad puerorum manus uocati aduolent. Ad noctuam confugere, dum aucupis artes effugere conantur, quod Orus Apollo prodidit, falſum. Quid iis cum nocturnis auibus?

o Ael. H. A. l. 7. c. 19.
p Idem Var. Hiſt. l. 13. c. 31.
q Acoſta l. 1. Hiſt. Ind.

Inimicitia. Gerunt et *inimicitias* cum uulture, *r* muſtela et aliis. Calamodyles, qui ex paſſerum genere eſſe uidetur, folio *s* cedri perit. Peſtem a milio atque panico, ſturnorum paſſerumue agmina ſcio abigi herba, cuius nomen eſt ignotum, in quatuor angulis ſegetis defoſſa, mirum dictu, ut omnino nulla auis intret, inquit Plinius, eodem referente *u* multi ad remedia eiusdem ſegetis rubetam noctu aruo circum ferri iubent, priusquam ſarriatur defodique in medio incluſam uaſe fictili, ita nec paſſerem nec uermem nocere, ſed eruendam, priusquam metatur, alas amarum fieri.

r Barthol. Angl. l. 12. c. 33.
s Ael. H. A. l. 6. c. 46.
u Plin. H. N. l. 18. c. 17.

Vſus. *Vſus* paſſerum in *cibis* rarus. Galenus tamen eos alibi cum columbis, perdicibus et phaſianis inter cibos adtenuantes numerat. Alibi autumno maxime laudabilem carnem habere teſtatur et Suidas in deliciis habitas prodit. At Platina *x* ob nimiam caliditatem male alere, difficulter concoqui et libidinem excitare ponit. Inuenere et in *remediis* locum. Caro uenerem *z* excitat et rite epilepticis, tympaniticis, renum *a* calculo uel articulorum uitio laborantibus praeſcribitur. Idem de cerebellis et ouis prodidere ſcriptores. Adeps Nicolai ad tophos emplaſtro inſeritur. Fimus faciem purgat, quae facultas ex maribus agnoſcitur, *b* quod guttatim albis et nigris punctulis diſtinguantur. Idem cum uino potus uirgam erigit. Cum ſputo hominis illitus uarices exſtirpat, cum adipe porcino inunctus alopeciam ſanat. Stomachum exſolutum et nauſeabundum *c* inſperſus corrigit. Cum oleo calefacto proximae *d* auriculae infuſus dolorem dentium pellit. Cinis denique pullorum utiliter ad eundem infricatur.

x Platina l. 5.
z Plin H. N. l. 30. c. 15.
a Galen. l. 6. de ſanitate tuenda c. 2.
b Porta l. 1. Phyſiognom. c. 16.
c Archigen apud Galen. l. 8. ſec. loca c. 4.
d Plin. H. N. l. 30. c. 3.

De Paſſeribus in ſpecie.

PVNCTVM I.

De Paſſere Albo, Flauo, Maculato, Albicilla et Montano.

Paſſer *albus* totus eſt candidus, roſtrum pedesque, quae partes flauae ſunt, ſi excipias. Oculorum etiam nigram pupillam lutea iris ambit.

Flauus ad Aldrouandum delatus totus erat flauus praeter oculos, qui nigri. Supra per dorſum, caput, alas et caudam ad caſtaneum

neum uergebat colorem. Quali etiam ſemora, tibiae et pedes tegebantur.

Maculatus qui dicitur, albo, nigro et ſubflauo conſtabat colore. Caput totum ac collum alba, intercurrentibus maculis ſubluteis. Roſtrum erat flaueſcens in ſuperiori parte, in inferiori omnino flauum. Alae tribus praedictis coloribus ornabantur. Oculorum iris candida. Cauda tota pene flaua erat.

Albicillae roſtrum et cauda ex cinereo candicat. Caput et omnes inferiores partes ex albo luteſcunt. Dorſum maculae coloris ferruginei amplae, lineolis admodum candidis, exiguis decoratae percurrunt. Pennae alarum caſtaneae ſunt, circumcirca luteae, tibiae pedesque fuſcae.

Aldrou. Ornith. l. 15. c. 15.

Montanus eſt omnium paſſerum noſtratium pulcerrimus. Vertex capitis eſt coloris fere punicei uel potius caſtanei. Mentum, ut uulgaribus atrum, inter quod et uerticem color albus eſt, qui deſcendens totum uentrem occupat. Ad oculorum latera maculae ſunt binae, una altera maior, utraque nigra. Dorſum atque alae partim flauae, partim nigrae. Alae, qua uentrem contingunt, modo ferrugineae, modo atrae, modo albae. Cauda tota ex luteo fuſceſcit. In foemina ſunt omnia pallidiora et mentum eam maculam non habet.

PVNCTVM II.

De Paſſere Sylueſtri, Torquato, Puſillo in Iuglandibus Degente, S ulto Bononienſium et Illyrico.

Aldrouand. Ornithol. l. 15. c. 16. Idem lib. c. 18. Bellon. l. 7. de Auibus. c. 20.

Paſſer *ſylueſtris* uerticem capitis habet ferrugineum ad cinnabarinum uergentem. Oculorum ambitum album, iridem flauam. A mento ad podicem cinereus eſt, ſed plumarum extremitates ad ſubrufum inclinant. Mentum et collum inferiùs lineae admodum continuae, transuerſales nigriuſculae percurrunt, cum alias in omnibus paſſeribus maribus totum atrum ſtatuendum ſit. Dorſum, cauda et pedes ex ferrugineo fuſceſcunt, niſi quod pennae in extremitatibus ſuis omnino ſint luteae. Alae eundem colorem exhibent, ſed pennae primae coſtas obtegentes in notabilem deſinunt candorem.

Torquatum Bellonius ab albo torque oculos ſub ſupercilio ambiente uocat. Macula ei lutea eſt. Dorſum et alae cinerea. Habitat in ſyluis, in cauis arborum nidulatur, uocem edit magnam et aliter ſe et pullos, quam is, qui in urbe degit, alit.

Paſſer in iuglandibus degens omnium eſt minimus. Roſtro admodum breui, nigro, craſſo, pedibus, cruribus, capite, alis paſſeri murali ſimilis.

Idem c. 20.

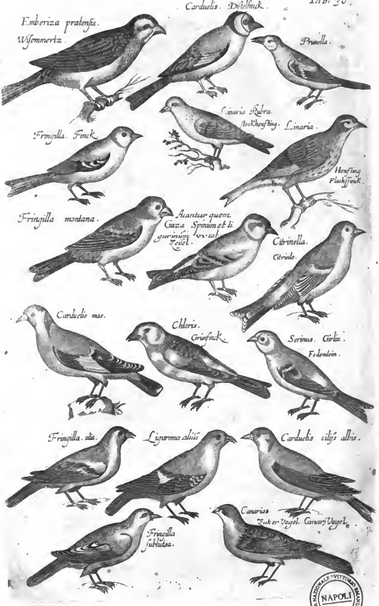
Paſſer ſtultus Bononienſium eſt auicula habitu paſſeribus ſimilis, ſed colore diuerſiſſima. Totus namque flaueſcit, maculis ubique ferrugineis aut potius rufis, oblongis, ſed per dorſum multo longioribus et craſſioribus ubique deorſum deſcendentibus conſperſus. Roſtrum ipſi eſt rufum, craſſum, curtum. Oculi maiuſculi, quorum pupillam lutea iris ambit. Cauda et alae ad nigrum uergunt, extremitates tamen pennarum minorum in alis candidae ſunt, pedes toti ex luteo ruſeſcunt.

Idem c. 21.

Illyricus noſtratibus maior eſt, colore fere ſimilis. Pronus enim plane candicat. Supinus pallide rufeſcit, nullo intercurrente alio colore. Oculi et roſtrum, quod candicat, pro corporis proportione ſunt magni. Cauda bifurcata, pedes lutei lineis transuerſalibus coloris pene carnei ornati.

His adde *paſſerculum brachyurum noſtratem*, cui cauda admodum breuis. Totum corpus flaueſcit.

Pectus

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Pectus et uenter magis albicant, roſtrum intenſius luteum eſt.

Idem. c. 17. Sed et auicula *paſſeribus congener* huc referatur, cui roſtrum, ut in domeſticis, candicat, totum corpus maculis ſubrufis, oblongis deorſum deſcendentibus tingitur. Venter ac femora albeſcunt. Tibiae pedesque ſubflaui ſunt.

PVNCTVM III.
De Paſſeribus Indicis.

Aldr. Ornith. l. 15. c. 22. Paſſeres Indici ſunt uarii, ſed praecipua ipſorum genera ſunt quatuor. *Vnus eſt macrourus et hic duplex. Alius roſtro miniaceo* magnitudine domeſticis, caudam ſi excipias, par, roſtro breui, craſſo et praedicti coloris. Capite plano prope ceruicem eleuato, intercurrente ſubuiridi ad caeruleum uergente colore, ſubnigrum. Gutture, collo inferiore, pectore et uentre candicantibus. Alis ſubuiridi ad caeruleum uergente, albo, nigro et luteſcente colore tinctis. Cauda duplici minore nempe, alba, quae maioris fulcrum et maiore quatuor pennis longitudine dodrantale anguſtisſimis conſtante aterrima. Tibiis et pedibus ex nigro et albo maculatis, unguibus nigris et acutisſimo hamo armatis.

Idem. c. 23. *Alius roſtro caeruleo*, cui caput, ut in illo, planum, ſed in ceruice magis eleuatum totum nigrum. Oculi nigri, circulo albo circumdante et inde luteſcente. Collum et pectus coloris coccinei, uenter et coxae candicant. Alae, tergus et caudae nigricant. Caudae longiores pennas, quae ſunt binae longisſimae, quinque nimirum palmorum et latisſimae, tertia primum etiam lata, ſed in exilia admodum filamenta deſinens, minores aliae ſuſtinent.

Alter eſt brachyurus ſuperioribus omnino disſimilis, minor nempe et praeter pedes et roſtrum, quae carnei coloris, totus niger. Cauda breuiore. Oculis nigris albo circulo cinctis.

Tertius eſt ſine uropygio et hic uel erythromelanus, in quo totum corpus prone et ſupine, item alarum principia coccineo colore ſplendet. Reliquum alarum atrum eſt. Roſtrum pro corporis proportione exiguum et domeſticorum roſtro minus colore, qua capiti iungitur, albo, caetera nigro, acutum et exile. Vropygium nullum. Inde ex eius pennis opera plumaria conficiunt uel *cianerii thromelanus* ſuperiori longior, rubri, cyanei et nigri coloris quique habet caput, collum, pectus et inferiora omnia coloris rubri ſaturati, ad colli latera maculas binas, contiguas ſemilunares, magnas caeruleas, roſtrum paruum, recuruum, nigrum, prope frontem album, alas admodum longas, nigras, ad latera caeruleas, pedes breues et nigros. *Idem. c. 27.*

Quartus porphyromelanus, cui caput, dorſum, uropygium coloris ſunt purpurei ſaturati. Roſtrum collurionis aemulum, ſuperius nigrum, qua capiti adhaeret, album. Remiges alarum nigrae. Cauda quinque digitos longa, decem pennis nigerrimis conſtans. *Idem. c. 28.*

PVNCTVM IV.
De Embriza Alba et Pratenſi.

Geſner. in Ornithol. Hae paſſerini etiam generis eſſe uidentur. *Albam* ita Geſnerus deſcribit: emberiza alba, quae mihi demonſtrata eſt, media hyeme apud nos capta maior eſt flaua, *roſtro* breui, latiuſculo, flaui nihil habet. *Colore* ſimilis alaudae, alioqui disſimilis, uentre albicante, a quo etiam albam cognominauimus. In ſuperiore roſtri parte retro mucronem, tuberculum intus conſpicitur. Digiti fuſci ſunt, crura album et puniceum colorem prae ſe ferunt.

De pratenſi ſic idem: emberizam pratenſem uoco, quam aucupes noſtri Wiſe Emberitz a pratis in

quibus uerſari ſolet, adpellant. Haec, ut pictura indicat, colore eſt teſtaceo ſeu figlino, cruribus, pectore, nentre, alis et cauda media. Vtrinque enim in ea nigrae ſunt pennae. *Dorſum* quoque nigricat et in alis ſuperius maculae nigrae ſunt ſubrotundae, inferius uero margines *pennarum* ſecundum longitudinem nigricant. *Roſtrum* fuſcum, *uertex* niger, infra quem utrinque macula albicans retrorſum tendit, tum rurſus aliae duae nigrae et albicantes per interualla ſequuntur. Hanc auem circa lacum Verbanum ceppa uocant.

TITVLVS II.

De Auibus Graniuoris.

CAPVT I.

De Carduele, Spino et Paſſere Canario.

Nomen. CARDVELIS, carduelus et cardelus Gazae, Hermolao et Geſnero thraupis, Aldrouando ab aurea in alis uitta chryſomitres, auriuittes, Kiranidi lena et auis Iouis, aliis corydalis, Graecis ἀκανθὶς, ἀστραγαλῖνος, τραγωδῖνος, ποικιλὶς, χαρδῆλι etiam dicitur.

Deſcriptio. Schwenckfeld. in Auiar. Sileſiae. Auis eſt parua, cui *dorſum* cinereum et fuſcum. *Alae* croceo colore nigroque mixtim et alternatim uariatae albisque notatae maculis, *uertex* nigricans, *roſtrum* acutum ſubrubens apice fuſco. *Oculi* ambitus exterior niger, hunc miniatus, miniatum caeſius circumdat. Nec tamen haec colorum pictura in omnibus adparet. *Foemina* alas habet cinereas, guttur album. Viſa nondum adulta ubique unicolor ex cinereo ad *Aldrou. Ornith. l. 18. c. 3.* rufum tendens. Viſae et aliae, quarum quaedam in anteriori capitis parte et in mento aliquid rubri obtinent, dorſo, pectore, uentre et reliquis capitis partibus albeſcunt, quaedam totae prorſus albae ſunt, capitis partem rubram ſi demas et aliquot Inteſcentes in alis pennas.

Sexus. *Sexus* facile cognoſcitur, ſi coloris, ut ſupra adtigi, uocis et plumarum habeatur ratio. Vox foeminis exilior nec diuturnus cantus. Plumae coſtas obueſtientes cinereae aut fuſcae, maribus aterrimae.

Nutrimentum. Portal. l. 1. de Villa. *Victitat* ſeminibus lapparum, papaueris, rutae, dipſaci. Cannabino adeo pingueſcit, ut cantandi alacritatem amittat. Quaecunque nero edit, roſtro decorticat, ut pura medulla ueſcatur.

Generatio. *Nidum* in truncis arborum et ſpinis conſtruit, ter in anno, Maio nempe Iunio et Auguſto. Aliquando et in hypocauſtis pullitiem educit. Septem ſaepe oua, octo interdum, quinque aliquando ponit. Praeſtant caeteris, qui menſe Auguſto excluduntur. In dumetis naſcuntur, atriores ſunt et prunis aut malis aurantiis potius, quam aliis arboribus inſident.

Vox. *Canunt* omni tempore, ſed maxime, cum alias e ſuo genere aduentare cognoſcunt.

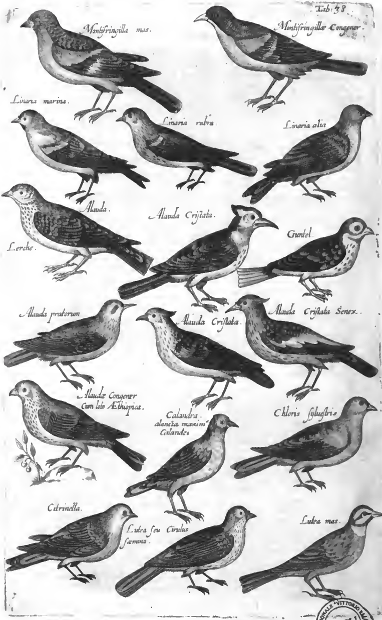
Volatus. *Volant* gregatim et ad duo millia quandoque.

Aetas. *Aetatem* ad XX. annos producunt. Viſa Moguntiae uiginti tres egreſſa, cui ſingulis annis roſtrum ac ungues praecidebantur, ut cibum potumque capere poſſet. Depoſitis geminis pennis canae, quo locabatur, uel prona uel ſupina iacebat. Plus uoce, quam patina hominem delectant. Haud mali tamen ſunt alimenti, ſi pingues et non nidificant. Aſſas iliacis et colicis prodeſte Kiranides auctor eſt.

Deſcriptio. SPINVS ſeu ligurinus auicula eſt pectore luteo, roſtro mediocri, tenui et acuto. Duas habet maculas nigras. Alteram in fronte, alteram ſub mento. Mari capitis macula multo nigrior, idem toto corpore magis, quam foemina luteſcit.

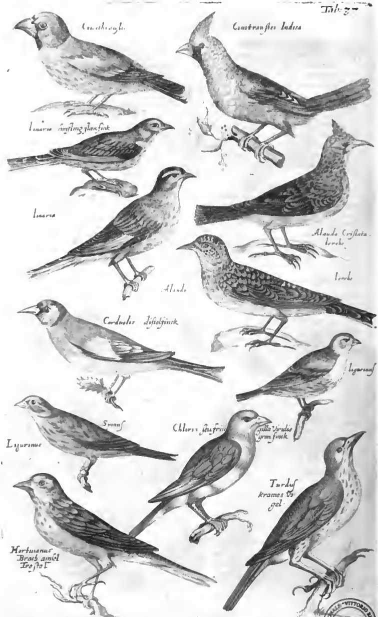
Locus. In frigidioribus regionibus uel nunquam uel raro adparet nec in Italia quotannis cernitur.

Iis-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Digitized by Google

Victus. Iisdem, quibus carduelis *ueſcitur*, naſci inprimis et comizae ſemine.

Generatio. *Vox.* *Aldrou. Ornith. l. 18. c. 4.* *Nidulatur* in montium ſyluis. *Oua* ſecundum nonnullos duodecim, ſecundum alios quatuor aut quinque ponit. Amoeniſſime cantat et non tantum carduelis, ſed et aliarum auium aliquando uocem imitatur.

Volatus. *Volant* gregatim et toto agmine facillime autumno capiuntur. Sanguis eius cum ſali ſanguine non coit. Aſino uero, quod ſpinas tempore uerno depaſcens nidum deiiciat, infenſus eſt.

Deſcriptio. PASSER CANARIVS ab inſulis Canariis, unde adfertur, ita dictus, auis eſt uulgaris, pari magnitudine, roſtro albo paruo et in acutum tendente, alarum et caudae pennis totis uiridi colore. Mari pectus, uenter et pars ſuperior capitis, quae roſtro adiacet, magis lutea ſunt, quam foeminae.

Victus. *Paſcitur* phalaridis ſemine, ſaccharo et auricula muris, qua ad cantum excitantur.

Vox. Concentu eſt ualde amoeno et acuto, quem ſpiritu diu non interrupto nunc longum, nunc in altum uaria uocis inflexione extendit.

Praeferundi, qnibus cauda longior, corporis magnitudo minor.

CAPVT II.

De Fringilla, Montifringilla et Linaria.

Deſcriptio. FRINGILLA ſeu, quod frigus praenuntiet ſeu, quod plures in frigore conuolent, ita dicta, ſpiza eſt Ariſtoteli, modernis Graecis fringillaro. In ea capitis et colli pars prona ad ſubcaeruleum uergit, quod hinc ad uropygium ſubuireſcit. Pectus et uenter inter rubrum et ſpadiceum ambigunt. *Foemina* minus uegetis ornatur coloribus, pectus et uenter ex rufo albeſcunt. Viſa toto corpore candida. Viſa et ex albido flaueſcens.

Locus. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 7.* *Locis* gaudent hyeme moderate frigidis, aeſtate tepidis. Nam in Heluetia foeminae per hyemem tecedunt et ualido frigore ita offenduntur, ut uolare nequeant et manibus capiantur.

Generatio. In infimis arborum et ſummis fruticum ramis *nidulantur*. Nidus intus ex lana et aranearum telis, extus ex muſco conſtruitur. Quinque aut ſex ponere *oua* aucupes referunt.

Vox. Non uno eodemque modo *canunt*. Quaedam conciſe quaſi quaerulantut, quaedam in longum trahunt. Maribus uox alta eſt et plena. Foeminis exilis et ſubmiſſior. Fringutire uel frigere auctores dicunt, ſi, ſuauius ut canat, uolueris, locuſtam mandendam adpone.

Ingenium. Difficulter ob aſtutiam capiuntur, facilius uel zephyro flante uel ſudo. Nam et demiſſius tum uolant et melius allectricum uoces audiunt. Quaedam nunquam manſueſcunt et inedia conſumtae commoriuntur. Omnes primis captiuitatis menſibus prae moeſtitia obmuteſcunt nec niſi blanditis exhilarantur. Mane ſi canant, tempeſtatem praeſagiunt. *Theophr. deſign. tempeſt.*

Deſcriptio. MONTIFRINGILLA magnitudine fringillam excedit. Color in capite, dorſo et cauda nigrior, quam fringillae. Supina pars albicat. Pectus cum gutture nonnihil ruboris habet. Alae duabus transuerſis lineis ex rufo flaueſcentibus diſtinguuntur, media linea interiecta. In foemina uertex, ceruix et dorſum plus habent ferruginei, alarum linea ſuperior adeo eſt anguſta et breuis, ut fere deliteſcat. Non adeo ſuaue canunt et caueis incluſae aliarum, paſſerum inprimis, uoces imitantur.

Deſcriptio. LINARIA paſſeris eſt magnitudine, ſpecie admodum ſimilis, colore teſtaceo ſeu ferrugineo ad cinereum uergente eoque in mare intenſiore. Idem in pectore maculis reſpergitur rufis, foemina fuſcis et maioribus. Alarum rectrices pennae nigricant, ſed ad latera et in extremitatibus ſuis candicant.

Nutrimentum. **Cibus** ipſi phalaridis, lini, cannabis, raparum et caulium ſemen, panicum, auena fracta etc.

Morbus. Laborat interdum *morbo*, quem ſubtilem dicunt, in quo moeſta ſilet, pennae obrigent, uenter ſolito tumidior uenis rubris conſpergitur, pectus ex carne adparet.

Vox. Exoriente canicula obmuteſcit ac plumas uellicando circa medium excutit, ſic certum canicularis ſyderis exortum indicat. Celebris eſt apud Italos eius aſtutia. Vnde prouerbium *egli e un fanello.*

Geſner. in Ornithol. Huc pertinet *linaria rubra* Geſnero a coccineo uerticis colore dicta, ſiue illa aſter Oppiani ſiue aliud quid. Aduolant aliquando turmatim et ſere peſtilentiam breui futuram circa Norimbergam indicare putantur.

Nec non *linaria marina* Aldrouandi, quae roſtro lutea, uertice miniacea, pectore et uentre candicans. Collo et dorſo ex luteo fuſca eſt. *Alteri*, quam exhibet, per tergus et ſuperiora prorſus leucophaeae, percurrentibus ſtriis deorſum uergentibus, color miniaceus magis ſplendet, alae ſunt longe pallidiores. Gula et pectus leuiter luteſcunt, retro oculos macula fuſca, rotunda data eſt. *Aldrou. l. 18. c. 9.*

Quae circa Argentinam *gyntel* nominatur, per caput, dorſum et caudam fuſca eſt, pectore ruſo fuſcis diſtincto maculis, cruribus rubicundis, uentre inferiore albicante, ſeminibus papaueris et aliis ueſcitur et gregatim uolat.

CAPVT III.

De Alauda in genere et in ſpecie.

Nomen. ALAVDA ſeu casſita et galerita, quae tamen criſtatis uocabula proprie conueniunt, Graecis ueteribus κόρις, κορυδαλὸς, κόρυδος, πίφιξ; ut apud Heſychium lego, modernis cuzula, τρυλίτις et in Creta, teſte Bellonio, chamatechilados nuncupatur. Cirim non eſſe, tum cirri ſeu innulae oblongae pulcerrimae tum pedes rubri, qui in alauda non ſunt, Scaligero agente, euincunt. *Formam* non deſcribam, obuia omnibus eſt auicula. In poſteriore digito pedis longisſimum habet unguem. *Scalig. Exerc. 233.*

Locus. In Andaluſia non reperiri Auerroes tradit, nunquam arboribus inſidere Ariſtoteles. Viſae tamen in illis criſtatae, ſi rugoſum nec leuem habuere corticem. In anguſtiis montium hyeme alicubi conduntur, in Italia et Gallia omni eas uidebis tempore. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 8.* *Agricola. l. de Anim. ſubter.*

Nutriment. *Veſcuntur* granis, ſed et uermes deglutiunt attelaborumque ex genere locuſtarum oua diligenter perquirunt, ideo a Lemniis coluntur. *Plut. l. de Iſide.*

Generatio. *Nidum* ex ſiccarum herbarum radicibus humi ter in anno, nempe circiter Calend. Maii, Iunii et paulo poſt Idus Iulias conſtruunt eundemque aurae obuerſum ita in ſegetibus et gramine recondunt, ut praetereuntium et accipitrum minime obuius ſit oculis. *Oua* quinque pariunt, quae a buſonibus foueri falſum, quia aurae exponuntur. Superincidentes ſolis radii parentum defectum ſupplere uidentur. Pulli excluſi implumes adhuc deducuntur ad paſtum, ut praedantium eripiantur iniuriis. *Ariſt. H. A. l. 6. c. 1.*

Vox. Quantum ad *cantum*, mira alacritate pennis exertis in aere uocis modulatione laetae ſerenitati temporis quaſi adplaudit. Nam nubilo pluuione coelo uix aut unquam canit, ut neque humi, ſed inter aſcendendum. Aſcendit autem paulatim, ſubito uero et inſtar lapidis deſcendens cantillat. Matutino uero porisſimum audiuntur, meridiano ſilent.

Inimicitia. *Inimicitias* exercent cum pella ex ardearum genere, cuius oua diripiunt, ut Ariſtoteles uult, cum acanthyllide, ut Philes et Aelianus, cum coruis, quod ab iis deuorentur, cum accipitribus alaudariis, a quibus adeo expaueſcunt, ut in hominum ſinus confugiant, cum arcturo ſydere, quia in ipſius cum ſole exortu obmuteſcere incipiunt, aegrotant et plumas uellicando excipiunt. Denique cum ſinapis ſemine, quod nulli non innoxium alaudas conficit. *Ariſt. l. 9. H. A. c. 1.* *Anton. Myzald. cit. Aldrou.* *Aelian. H. A. l. 6. c. 46.*

La-

Morbi. Laborant *morbo* comitiali et alterius oculi caecitate idque nono accidere anno Albertus experientia propria nixus teſtatur.

Vſus. De *uſu* in cibis taceo. Iuniores et pinguiuſculas nemo non adpetit.

Species. Species alaudarum ſunt CRISTATA et NON CRISTATA. Illa eſt uel *maior* uel *minor*, quarum haec Ariſtoteli incognita, Schvvenkfeldio *arborea*, *fera*, ἀνώνυμος, apicem pro corporis magnitudine longiuſculum et pedes rubros habet. Cum frigus intenſum eſt et nix agros tegit, in ſterquiliniis et prope horrea *uerſatur*, per aequinoctium auolat, ſi Longolio credendum, nidum in foſſis ſenticoſis ſternit, nullam particularem cantiunculam habet, ſed inepte aliarum, quibus cum uictitat, nocem refert, congener eſt ipſi alauda *ſyluatica*, quam Germani Waldlerch uocant, parte inprimis prona albicantior.

Bellon. l. 5. de Auibus c. 21. *Maior* roſtrum habet caunm, criſtam, cuius radices inter ntrumque oculum ſituantur, aliquantulum nigricantem. Dorſum cinereum albo maculatum. Ventrem albicantem, pectus cinereum albis maculis conſperſum. Caudae plumas nigras. *Linguam* exiguam fere furcatam, quia ramis raro inſidet, ungues longiuſculos. *Habitat* in agris circa flumina et lacus, hyemis tempore ad uias. Non uolat aliarum more, ſed uento cogente nunc ima, nunc ſumma petit.

Non criſtata ſnauius canit.

Vſus. *† Galen. de ſimpl. Medic. facult. l. 11. Dioſcorides l. 2. c. 148.* Laudatur ad colicos dolores, † ſeu cocta ſeu aſſa. Quidam cor adligari femori iubent, alii recens tepensque deuorant. Conſularis Aſprenatum domus eſt, inquit Plinius, in qua alter e fratribus colo liberatus eſt aue hac in cibo ſumta et corde eius armilla aurea incluſo, alter ſacrificio quodam crudis laterculis incluſo facto, ad formam camini atque, ut ſacrum peractum erat, obſtructo facello. Thraces uiuente adhuc alauda cor exemtum ſiniſtro femori pellendae colicae ergo circumdabant, ut Alexander Trallianus ſcribit. Porta cauſam in loquacitatem coniicit. Nimia enim garrulitate flatus, ex quo morbus ſaepe exoritur, eximitur.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 25. Non CRISTATA Hermolao, Sipontino et Grapaldo terraneola, Nipho falſo Ariſtotelis tetrix, colore ſimilis eſt criſtatae, ſed magnitudine minor. *Caput* habet nigrius fuluo colore intermixtum. *Dorſum* ſpadiceum, cinereum et ſubnigrum. *Pectus* pluribus maculis diſtinctum. *Ventrem* ſubalbidum. Poſticos digitos et ungnes eiusdem magnitudinis, cuius et poſteriores.

Bellon. H. Auium. l. 5. c. 23. *Degit* in planis locis erica et iunipero conſitis. Hyeme gregatim uolant, aeſtate binae. Alta petunt uolatu, diutius in aere haerent et maiora ſpatia conficiunt. Amoenitate uocis inter omnes excellunt. Galli ex uno temperamento in alterum facile tranſire et pro uentorum diuerſitate diuerſimode etiam immutari tradunt. Flante auſtro macreſcunt, aquilone pingueſcunt. Captura hyeme largiſſima, niſi niues diutinae ſedeant et maxima ſit frigoris inclementia.

Ad hanc *calandra*, *alauda pratorum et alaudae congener* ſpectat.

Calandra Graecis χαλάνδρα et χαλάνδρος forte ἀπὸ τοῦ καλῶς ᾄδειν, ſeu ſuauitate cantus aliis, ſed falſo acredula, charadrios, gurgulio, ad ſturni magnitudinem accedit. Alaudae de caetero in omnibus ſimilis. Collum, qua iubae capiti connectuntur, gracile habet et roſtrum craſſius. Victitat duriuſculis granis. Vocis modulatione audientes mirifice oblectat ac omnes auium uoces expreſſiſſime imitatur. Capta uix unam diei horam ſine cantu praeterit.

Bellon. H. Auium l. 5. c. 24. *Alauda pratorum* alaudis eſt minor. Roſtrum babet tenue et longiuſculum. Plumas cutem contegentes omnino nigras. Caudae in extremo albicantes. Humi dormit. In pratis nidificat. Difficulter educatur, ſed educata ſuauiſſime canit. Cum accipitrem ſuperuenien-

uenientem adſpicit, in arborum ramis latitat.

Alaudae congener illa Aldrouando dicitur, quae Bononiae petrone, Genuae petronella et chiapparone dicitur. Criſtatae maioris magnitudinem aequat uel ſuperat. Eidemque colore fere ſimilis eſt. Pectoris et totius uentris color magis ad ſubflauum uergit. Vngues in tantam longitudinem non excreſcunt. Tibiae et pedes albicantiora ſunt. Humi ſaepe quieſcit uel curſitat, in arboribus uero et fruticibus ſumma ſemper cacumina petit, quibus diu immobilis inſidens ſuauiſſimas cantilenas modulatur.

CAPVT IV.

De Chloride, Citrinella et Serino Geſneri et Luteis earumque Congenere.

Deſcriptio. CHLORIS Germanis Grünſinf ſeu fringilla, uiridis magnitudine eſt alaudae, aliquando tota uiridis, aliquando ualde lutea.

Mas a foemina in hoc differt, quod haec ſpadiceo partim, partim cinereo ubique coloratur minusque multo lutei coloris, imo modicum admodum habet. Pedes ei et crura mollicula, carnea fere ſubſtantia et colore. Gula, uenter, pectus, uropygium et alarum ſuprema ora pulcerrimo ochrae colore flaueſcit.

Victus. Ariſt. H. A. l. 8. c. 3. Ariſtoteles uermiculis *uictitare* ſcribit. Verum paſcitur quoque ſeminibus carduorum maiorum, lapparum, raporum et phalaridis. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 13.* Adeo aliquoties cicuratur, ut una manu detenta, cibum altera porrectum capere non recuſet. *Generatio. Aelian. H. A. l. 4. c. 47 Aldrouand. Ornith. l. 18. c. 18.* *Nidum* ex hymphito ſtirpitus euulſo facit. Sed ſtragulum ex lana et uillo ſubiicit. Quatuor aut quinque oua parit.

Congener eſt huic illa, quam Aldrouandus *chloridem Indicam* uocat quaeque prono, uentre nimirum et pectore eſt candidiſſima, roſtro ſubuiridi ad fuſcum uergente, capite, toto dorſo et uropygio uiridibus, pennis, alarum remigibus et tota cauda caeruleis, ſcapis albis, pedibus nigris.

CITRINELLAM Geſneri, quam Galli tarin uocant, thracipedem Ariſtotelis Bellonius eſſe opinatur. Color capitis, dorſi, caudae intenſior eſt, quam in ligurino, ideo ob flauedinem magis fuſca uidetur. *Mas* plus flaui coloris in toto corpore et praeſertim in pectore et circa nates habet, quam foemina. *Veſcitur* iisdem ſeminibus, quibus aliae canorae. Raro plures, quam ſeptem aut octo uno incubitu excludit et in cantu omnibus huius generis excellit.

SERINVS Geſneri ligurinum magnitudine et colore refert, pectore et uentre ex uiridi flaueſcens, parte ſuperiore partim eiusdem coloris, partim fuſca. *Congener* eſt illa, quam Germani Hirngrylle uocant, magnitudine ligurini, ſed magis lutea. Capitur in Heluetiae montibus. *Geſner. in Ornithol.* Auceps cum ſexum utrumque domi aleret, ita ut aliqua uolandi libertas eſſet, pullos etiam ex eis habuit. Sed cum aliquando pro mare gryllo marem ligurinum adhibuiſſet, oua quidem nata ſunt, ſed ex quibus foris nihil prouenit. Suauiſſime cantillat.

LVTEARVM duo ſunt genera. *Vnum*, quod ciam ſimpliciter Itali uocant, *alterum*, quod a colore paleari ciam pagliariam ſeu pagliaricciam, Angli gelgorſtam dicunt. Capiuntur facillime omni aucupii genere. *Veſcuntur* granis hordei, triticei, pane, hyeme alimentum in equinis ſtercoribus quaerunt. Captae per duos uel tres menſes merum Cici ingeminant, ſeruitutis oblitae ad ſuos modulos reuertuntur. In caueis ſaepe cum morbo comitiali confli- ctantur. Media hyeme magno nu-

mero

mero in Italia adparent et in pratis ingentes earum cateruae conſpiciuntur. Quae de harum *congenerè* addit Aldrouandus, uide, ſi libet, capite uigeſimo primo libri decimi octaui.

TITVLVS. III.

De Auibus Bacciuoris.

CAPVT. I.

De Turdis in genere.

Auis Latinis ſeu per onomatopoeiam ſeu a colore turdus dicta a Graecis ueteribus *κίχλη*, *κίχλα*, *ἴχλα*, a modernis *a* ſchynopoullos, ac ſi lentiſcinas aues diceres, uocatur. *Genera* ipſorum tria prodidit Ariſtoteles. *Viſciuorum* ſeu *ἰξοβόρον* picae magnitudine. *Τριχάδα* á ſtridore dictum, quantitate merulae et *ilias* omnibus minus minusque maculis diſtinctum, *c* quod gregatim uolat et nidos e luto hirundinum more conſtruit et apud Gallos † non extare putatur. Recentiores plura enumeratis adnumerant. Nam et *turdela* Hermolao eſt genus turdi alterum, quod in Veneta prouincia drexanos uulgo uocant, maior turdo, penna ſubfuſca, uaria et Turnero illa, quae Saxonice Brachvogel, (commune hoc fere illis nomen, quae in noualibus et quieſcentibus agris immorantur) colore fuſco, terreo, obſcuro, ut humi ſedens agnoſci uix poſſit, ex turdorum eſt genere. Idem Germanorum Troſtel turdum pilarem eſſe putabat. Scaliger † ſecundi apud Ariſtotelem generis *duas ſpecies* facit, quarum una *trida* a Vaſconibus, altera *turdus* dicitur, figura et facie adeo diſſimiles, ut nonnunquam in agnoſcendo fallantur. Saxonum Ziepdruſchel colore iliaco ſimilis quaeque circa rubos uerſatur et fructibus eorum uictitat, minimum turdi genus et *βαιὸς* Ariſtotelis quibusdam Germanorum uero Klein Zimmer, merula minor, roſtro acuto, breuibus pedibus eiusdem nonnullis cyanus. Heluetii habent turdum ſylueſtrem Carinthiorum auis dicta Leimtroſtel, pedibus albis, turdis minoribus adnumeratur. De *albis*, qui in ſeptentrione, non eſt, quod aliquid dicam.

a Bellon. Obſer. l. 1. c. 10.
c Athen. Dipnoſ. l. 2
† Scalig. in H. A Ariſt. l. 9. c. 26.
Genera.
† l. Commentar. citato.

Forma ſi ſpectetur, cinereus color eis fere peculiaris eſt, huic, quam illi remiſſior uel intenſior. Omnes per collum inferius, pectus et uentrem maculis aeſtate conſperguntur, *d* quas per hyemem deponunt. Vnde Plinius: *e turdis color aeſtate circa collum uarius, hyeme concolor.* Viſus tamen uiſciuorus, neſcio, quo anni tempore, captus, qui ita plumbei coloris euaſerat, ut quodammodo ad amethyſtinum accederet. Viſus et turdus uulgo dictus, tribus diuerſis coloribus diuerſis nimium temporibus captus. *Roſtrum* omnibus eſt longiuſculum, craſſiuſculum, rectum. *Lingua* lata et ad imitandum humanum ſermonem parata. *Pedes* figura ſimiles et colore non in omnibus eodem. *Inteſtinum* appendices non habet nec gula uerſus ſtomachum dilatatur nec ſuperius ingluuiem habet. Nullibi non ſunt obuii. Daphnios ſeu a Laureto illo Alexandrino, ubi baccis ueſci poterant, ſeu a Daphne delicioſo quodam Syriae ſuburbano ita dictos Clemens Alexandrinus celebrat. Aduenas eſſe et quotannis in Italiam circiter aequinoctium autumnale trans mare uerno reuolare auctor eſt *f* Varro. Vnde trimeſtres Plinius dixit, per hyemem latere ſcripſit *g* Ariſtoteles, nec tamen omnes, uel ex eo euidens, quod in *h* Heluetia circa Tigurum per hyemem abundent, hyeme in Italia loca maritima iuniperis et myrtis conſita frequentent. Ab *i* Ambroſio inter eas, quae ſub hyemis ini-

Forma.
d Ariſt. H. A. l. 9. c. 49
e H. N. l. 10. c. 29.
f de Ruſt. l. 3.
g H. A. l. 8. c. 3.
h Geſn. in Ornithol.
i l. 5. Hexam. c. 14

initium ad nos accedunt, numerentur, Bononiae denique Martio *k* etiam menſe copioſe habeantur.

k Aldrou. Ornithol. l. 16. c. 1.

Victus

Quantum ad *victum*, delectantur baccis myrti, iuniperi, ſambuci, hederae nec non oliuis, ut eſt apud Calphurnium poetam. Vnde oliuariorum nomen, fagi glandibus, inſectis, lumbricis et culicibus. Ex ſemine ab ipſis excreto prouenire uiſcum Theophraſtus *l* et Plinius *m* prodidere tam falſo, quam ſatyria et orchides ex eorum genitura naſci falſum eſt. Quot enim in arboribus turdus ſtercus excernit et tamen uiſcum non generatur? Quot in regionibus turdi non ſunt, ubi uiſcum naſcitur? Concoquitur in turdi uentriculo granum, *n* cum labruſcarum longe duriora et maiora concoquantur gigarta et exhibitis uni uiſci baccis nulla in excrementis reperta eſt ſpecies. De ſaginatione uideantur oeconomica.

l Theophr. de Cauſ. Plant. l. 2. c. 23.
m H. N. l. 16. c. 94.
n Scalig. Exerc. 168.

Generatio.

In cacuminibus arborum *nidificantes* pene contextim in ſucceſſu generant. Oua decem a conceptu diebus pariunt et fouent. Increbuit alicubi mos, ut uaſa ibidem collocentur.

Vox.

Vox eorum trutillare, ut Philomelae auctor inquit. Sermoni adſueti, *o* tanquam e modulis ſermocinantur. Habuit Agrippina, qui omnium ſermones *p* imitabatur. Et mirum eſt adeo ſurdos dici, ut uitium in prouerbium ceſſerit. Inuenere et in

o Scalig. Exerc. 237.
p Plin. H. N. l. 10. c. 42.

Vſus.

medicina uſum. Myrtorum baccis farti et aſſi uentris profluuio laborantibus *q* exhibentur. Tempeſtis in cibo macerati laudantur.

q Plin. H. N. l. 30. c. 7.

Quid de uſu in cibis dicam? Duriores quidem concoctu perdicibus, attagenibus, phaſianis et gallinis Galenus facit, ſed, quia idem phaſianos gallinis concoctione et nutriendi ui pares, edendi ſuauitate ſuperiores *r* alibi ſcribit, alibi *s* laudatis cibariis, quae neque tenuem neque craſſum ſuccum gignunt, adnumerat, uel locus prior mendoſus eſt uel ſibi ipſi contradicens fallitur. Graeci *t* ſane oua cum turdis, leporinis carnibus ac mellitis placentis ſecundae menſae frequentius inferebant. Iisdem turdorum turmae in propomatibus ſeu primis *u* coenae ferculis in uſu. Eorundem pectora in patinam Apicianam coniiciebantur. Et quantus circa eos Romanorum luxus, ſiue copiam ſiue pretia ſpectes. Tanta turdorum *x* aliquando fuere auiaria, ut ex iis ſtercorarentur agri. Lucullus *y* alios uidebat turdos in mazomo poſitos coctos, alios uolitare circa feneſtras captos. Ex uno ornithone quinque millia ſcio uaeniſſe turdorum denariis ternis (id eſt computante Budaeo denis ſolidis Turonicis et ſemiſſe) ut H. S. ſexaginta millia ea pars uillae reddiderit eo anno, inquit *z* Varro. At nunc aetatis noſtrae luxuries quotidiana fecit haec pretia etc. Noſtra aetate quoquo modo capti eduntur. Quibusdam iecur ouis integrum cum medulla panis contunditur et per linteum transmittitur. Hinc aromatibus ad ſaporem coloremque commendandum inſperſis ferueſcit. Turdi in iure carnium elixi et modice frixi imponuntur.

Bellon. l. 6. de Auib. c. 31.
r l. 7. Method.
s l. de cibis boni et mali ſucci.
t Alex. ab Alex. l. 5. Genial. dierr. c. 26.
u Athen. in Dipnoſ.
x Plin. H. N. l. 17. c. 9.
y Varro de R. R. l. 3.
z l. 3. de Re R. c. 2.

CAPVT II.

De Turdis in ſpecie.

ARTICVLVS I.

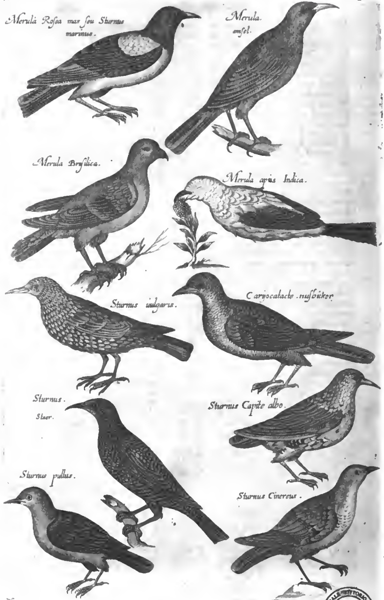
De Turdo Viſciuoro et Trichade.

Turdus uiſcinorus Ariſtoteli ἰξοβόρος, Athenaeo ἰξοφάγος dicitur. Maior eſt caeteris turdis et paulo infra columbam. Capite, alis et uentre fuſcus, plumis tamen iuxta caudam aliquid flaui admixtum adparet. Cutem intra roſtrum pallidus et ſubruber colores mixti tin-

a Geſner. in Ornith.

BIBLIOTECA NAZIONALE
NAPOLI

Digitized by Google

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

tingunt. Collum parte prona neqterque totus nigris punctis in albicantibus plumis et alicubi flauis uariant. Pedes digitique, poſteriore praeſertim tibiarum neruo, flaueſcunt. *b* Aldrouandus ſemel unum adeo in cauda maxime et alarum remigibus albeſcentem obſeruauit, ut pene albeſceret, capite uero, tergore et ſupernis alis omnino cinereus eſſet. Nullo non tempore apud nos uiſuntur. *Cibus* ipſis abietis uiſcum et reſina, aeſtate inprimis, hyeme fructiferarum arborum ſemina. Sed et baccis arborum, iuniperi praeſertim et liguſtri inhiant. Dum ſinguli ſingulas uiſciferas arbores occupant et prope eas morantes alios perſequuntur, facilius capi prodidere nonnulli. Obſeruata in iis a ruſticis et praeſagia. Diu nempe duraturae hyemis, ſi circa huius finem in cacumine arboris cantillent. Futurae aeſtatis, ſi in eius medio conſideant.

b l.16. Ornith. c. 2.

TRICHAS, qui pilaris perperam dicitur et a ſtridore nomen ſortitus eſt, totus fere magnitudine et figura eſt merulae. Roſtrum habet ſubflauum in extremo nigricans. Os et linguam flauo colore tincta. Collum pronum cinereum maculis nigris adſperſum. Dorſum charopum et per medias pennulas nigricans. Pars circa uropygium cinereis plumis obtegitur. Caudam nigrae pennae conſtituunt. Collum ſupinum et pectus uaria ſunt. Pennae alarum partim nigricant, partim ruſo colore tinguntur etc. Nunquam aut raro in aeſtate in Anglia *uiſitur*, hyeme tanta illorum multitudo, ut nullius auis maior. Veſcitur baccis iuniperi, aquifoliae et ſorbi minimae. Apud Heluetios poſtremo aduenit. Acute *c* ſonat et, quamuis colorem mutet, uocem tamen non uariat. Volat gregatim et inter uolandum obſtreperus eſt.

Geſner. in Ornithol.

c Ariſt. H. A. l. 9. c. 20.

ARTICVLVS II.

De Turdo Illade et Simpliciter Dicto.

Turdus illas, tyllas Alexandro Myndio dicitur. Fuſcus eſt per totum dorſum. Pectus eſt uarii coloris, medius uenter albicat, utrinque rubet. Eodem colore pars ſub alis tingitur. Interiora oris penitus flaueſcunt. *Nidificant* in Bohemia uel Hungaria. Gregatim plerumque in dumetis *degunt*. Initio hyemis per quatuordecim fere dies ante pilares in Heluetiam aduolant, circa paſcha recedunt. Racemis *uictitant* uineisque multum damni inferunt. Ideo tempore uindemiarum capiuntur. Geſnerus in diſſecti uentriculo menſe Nouembri baccas ſpinae albae, quam oxyacantham dicimus, reperit.

Quem Aldrouandus *turdum ſimpliciter dictum* uocat, is Bellonio *turdus primus Ariſtotelis* et turdus * *uiſciuorus minor* dicitur. Crura in eo ex deſcriptione Geſneri albicant. Pectus, uentrem et latera puncta nigra inſigniunt, illud ſubflauo et ruſo colore in unum commixtis inſignitur. Idem ſub alis color merus. Tota fere pars prona fuſceſcit. Alae fuſco ruſum miſcuerunt et maculas ſubflauas habent. Venter candidus eſt. Crura albicant. Proprium illis eſſe adparet, ut circum oculos maculentur. Sexum ſolo cantu diſcerni poſſe dicunt.

NB. *Genus turdorum exoticum uide in mantiſſa.* N. 9.

CAPVT III.

De Merulis.

Merula Graecis κόσσυφος, κόττυφος et κόψιχος, quibusdam a nigro colore nigretta, Latinis, quod ſoliuaga ſit et ſola paſcatur, *merula*

Genera. *a H. A. l. 9. c. 19.*

dicitur. Duo ipſarum *genera* Ariſtoteles *a* ponit. *Vulgare* ſeu nigrum et *candidum*, quod tantum circa Cyllenam Arcadiae naſci ſcribit: nos et in Noruegia et in nouo orbe inueniri ſcimus. Varro *b* inter res inuſitatas reponit. Addit et *tertium* fuſco colore et minoris magnitudinis, quod pasſerem ſolitarium uel merulam montanam quidam esſe iudicant. Vidit Aldrouandus totam ex flauo ad caſtaneum uergentem, mutato forte priore colore. Magnitudinem ei turdi trichadis Ariſtoteles tribuit, citaſte Athenaeo, colorem nigrum, roſtrum puniceum uere, an falſo, neſcio. Albertus roſtrum et pedes crocea. Sed, ut plumarum colorem pro temporis diuerſitate mutant, ita et roſtrum idem non ſeruat. Nam id anniculis, teſte Plinio, in ebur transfiguratur, at maribus duntaxat. Scaliger †, pullos nigrum habere, anniculos buxeum adfirmat. *Sexus* optime diſcernitur. *Foemina* namque fuſca eſt, roſtro inferius tantum luteſcente, ſupra plane fuſcido. Gula pectusque totum ex albicante et fuſceſcente coloribus maculantur. Nominat Aldrouandus *c* quandam *leucephalum*, cuius caput praeter tres maculas oblongas nigras, quae retro oculos conſpiciebantur, prorſus candidum erat, roſtrum et oculorum iris lutea, pedes fuſceſcebant. Cauda et uenter aterrimi coloris. Alae albo maculabantur. Adponit et *candidam totam*, roſtro duntaxat rutilo et pedibus luteſcentibus. Alae ex albo et nigro ſunt maculatae, mas minus, quam foemina, cauda nigra, roſtro et pedibus intenſe in mare rutilis, pallide in foemina flaueſcentibus.

b de R. R. l. 3. c. 9.

† In Ariſtotelis H. A. l. 9. c. 5.

c Ornith. l. 16. c. 6.

Locus.

Quantum ad *locum*, uerſantur in locis denſis conſitis arboribus, ſpinetis, anguſtis montium angulis et lapidum fisſuris. Mutant, ut turdi, *d* locum et hyeme in uicina demigrant aprica. Paraſitus tamen apud Athenaeum, ſi algor ſub dio perpetiendus ſit, ſe merulam esſe profitetur.

d Ariſt. H. A. l. 9. c. 16

Veſcuntur iisdem, quibus turdi. Sed et pomis ſorborum, orni ſambucique acinis. Caueis incluſae etiam carnibus. Plantae, ex quibus praecipue cibum decerpunt, ſunt oxycedrus Dalechampii, ilex aquifolia eiusdem, myrtacanta, philyrea anguſtifolia, myrtus laurea maxima, myrtus exotica Plinii et area Theophraſti effigie alni.

Generatio.

Nidos figura hemiſphaerica oblongiuſcula, ad modum ſcutellae cauos, ex ſurculis ramulisque exilibus et fibroſis radiculis luto inter ſe contextis, ſubſtrata molliore materia, conſtruunt. Bis anno omnium auium primae ante exactam hyemem in Heluetia menſe Martio uel Aprili *pariunt*. Numerum pullorum nemo exponit. Nido Aldrouando adlato quinque inerant. Perſarum magos ex ſaluia ſub ficu putrefacta, dum ſol et luna ſecundam ſolis faciem occupant, auem merulae ſimilem procreasſe, cuius aduſtae cinere lampadi inſperſo domus ſerpentibus repleta uidebatur, auctor eſt *e* Langius.

e Epiſt. Medic. 38

Vox.

De earum *uoce* fringulicire quidam uſurpat. Veteres eius non exprimunt proprium, ſed inter canoras ponunt. Quandam adeo in nouem uocum modis exprimendis excelluisſe, ut nullus hominum perfecte eam imitari potuerit, Albertus auctor eſt. Incipiunt autem uere canere, continuant per aeſtatem. Hyeme cohibendo uocem *f* ſtrepunt et tumultuoſe uoculantur. Plinius hyeme balbutire, circa ſolſtitium mutas esſe *g* ait.

f Ariſt. H. A. l. 9. c. 49

g Plin. H. N. l. 10.

Amicitia.

Amicitiam cum ea rubecula colit. Sequitur enim eam et noctu uel iuxta ipſam uel in proxima arbore conquieſcit. Ipſas noctuae ita infenſas quidam uolunt, ut, quotiescunque clamantem audiuerint, tanquam iniuriam uindicaturae aduolent. Mali Punici grano perire Aelianus *h* auctor eſt.

h Ael. H. A. l. 6. c. 46

Ingenium. *i Philoſt. l. 7. in uita Apollon.*

Ingenium reſipit, quod *i* humanum ſermonem, quamuis linguam ſtrictam, roſtrum rectum et anguſtum habeant, imitantur et quod laurifolio annuum faſtidium purgant.

De

Vſus. De *uſu in cibis* haec pauca dixiſſe ſufficiat. In pectore ipſarum *k* aduſto haud paruam conlocaſſe uoluptatem Romanos. Inter popinae uero profeſſores, *l* clunesne tergoribus ſint praeferendae, diſceptatum. Tarde tamen concoquuntur parumque alunt, ſi *m* Platinae credimus, inter laudatas cenſeri debent, ſi Salernitanis. Nonnulli a noctua captas praeferunt. Alii pingues et retibus uel laqueis captas eligunt.

k *Horat. l. 2. ſermon.*
l *Plin. H. N. l. 10. c. 50.*
m *Platina l. 9. de honeſta ſenie.*

Quantum ad *medicinam*, bene illis, qui laxa ſunt aluo, praeſcribuntur. Plinius inaſſatas cum myrti baccis dyſentericis mederi ſcribit. Porta *n* melancholiae. Fimus ex aceto miſtus, ſi orizam auis comederit, exſtirpat lentigines. Caput ad brachium ſiniſtrum cum leporis pedibus portatum audaces facere mendacium eſt.

n *l. 3. Phytogn. c. 11.*

CAPVT IV.

De Merulis in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Paſſere Solitario et eius Congenere.

Paſſer *ſolitarius*, quod cum nullo ſui generis unquam, niſi tempore generationis, uerſetur, uulgo dictus, quem tertiam Ariſtotelis merulam eſſe Geſnerus, Niphus et Aldrouandus adſerunt, merulus ſolitarius circa Tridentum, merulus ſtercoroſus, quod in latrinis habitare credatur Romanis, ſi Alberto credendum, merula ſaxatilis Placentiae dicitur. Auis eſt merula paulo minor, tota nigra, roſtro longiuſculo, parumper arcuato, capite pro corporis proportione paruo, ſuperius plano nigroque ad latera, nempe circum oculos, aures et in collo inferiore caeruleo. Foemina tota fuſca eſt et pectore maculis luteſcentibus uariegatur, mari plane diſſimilis. In ſaxis et tectis (non tectis, *a* κεράμων namque textus habet) diuerſorium habere Ariſtoteles dixit. In parietibus aliis paſſeribus coniungi et cum eis ad paſtum uolare Albertus. In dumoſis rupibus circa Larium lacum nidulari neque cum aliis auibus degere Geſnerus adfirmat. Canorus eſt et Mediolani ac Geneuae magno propter cantum pretio uenditur. Quem Bellonius deſcripſit et charadrium eſſe primo aſpectu putabat, turdi iliaci eſt craſſitie, luſciniae moribus praeditus. *Roſtrum* habet rotundum, acutum, ſubalbum, in extremo nigrum. *Pennas* ſub pectore et duabus coſtis colore dactylorum maculis interſtincto. *Dorſum* cinereum fuluo maculatum. *Pedes* turdo ſimiles. *Caudam*, ut in luſcinia, rufam, quam mox, ut e nido eximitur, immutat. *Mas*, quia pulcrior, colorisq́ elegantia a foemina diſtinguitur.

Geſner. in Ornithol.
a *Ariſt. l. 9. c. 19.*
Formae.

In rupibus ſolitariis nidificat et raro in plano aut per ualles cernitur. Certo anni tempore ſub tegulis ſeu imbribus degit. Canit noctu aeque ac interdiu ad lumen candelae maxime. Franciſcus Gallorum rex tanti eius cantum fecit, ut nullam praeter hanc audire dignaretur.

Generatio.

PASSERI SOLITARIO *congener* eſt illa auis, quam quidam petrocos ſcyphum, Germani Steintotele et Blawogel uocant, Bellonius *b* cyaneum Ariſtotelis, ſed falſo, (ex picorum enim genere eſt, roſtro etiam ad ſaxa duriſſimo et quis merulam totam caeruleam uidit) dixit. Magnitudine eſt ſturni, pectore, ceruice et lumbis cyanea, dorſo et alis nonnihil nigricans. Roſtrum ei ſeſqui digiti longitudine, ſubter nares fuſcum, imo aculeatum, ſuperiore parte adunca inferiorem ut plurimum contegente.

b *l. 1. Obſeru. c 11. et l. 6. de Auib. c. 6.*
Seiler. ad Geſnerum.

Degit in altiſſimis, praeruptis et niuoſis ſcopulis, in Creta, Citharea, Corcyra, Zacyntho, Eubaea et circa fluuium Atheſin.

Locus.

Generatio. *Nidificat* in deuiis ſolitudinibus pulloſque, quos ternos aut quaternos excludit, ut a rupicapris etiam tuti ſint, in cauernas deorſum condit.

Vox. *Vox* ipſi articulata, amoena et uaria. Media et intempeſta nocte expergefacta ad adſtantis prouocationem claro ſpiritu canit. Ante tempus autumni cum colore etiam uocem mutat ac alis expanſis nouos ſecum continuo murmurans excogitat cantus nec ueteris obliuiſcitur.

Color ſub hyemem niger e caeruleo euadit. Circa ueris initium in priſtinum commutatur. Adulta uel e nido ſemel egreſſa et uolatui adſueta nullis aſtutiis capitur. Moris denique ei, oculos hominum aliorum alitum more adpetere. Tamque diligenter res obſeruare, ut pleraque uocis aliquo articulo indicet.

ARTICVLVS II.

De Merula Montana, Germanorum Torquata, Bicolore et Saxatili.

Merula Germanorum MONTANA auis eſt paulo infra turdum maiorem. *Caput*, dorſum et alae ruſo quodam modice admiſto nigricant. *Pectus* eſt ex plumis partim ſubſuluis, partim nigricantibus obſcure maculoſum. *Os* interius et lingua lutei ſeu melini coloris. Ventris color ex nigro et cinereo miſtis, crura ex glauco nigricante et ruſo conſtant. Cauda eſt atra.

TORQVATA, quae et montana, ſaxatilis et equina, quod in ſyluis uermiculos in fimo equino quaerat, auis eſt barbatula, magnitudine fere et colore turdi. Parte prona inter collum habet albas duorum digitorum latitudine plumas, reliqua maculoſas, nigris in medio pennis, ambitu albis, ſuperiore fuſcas, alarum pennis, margine extrinſeco albicantibus. *Foemina*, quam Aldrouandus deſcripſit, erat corpore toto ſubnigro, roſtro circa nares et in apice nigro ad latera flaueſcente, pennis remigibus alarum nec non uentris, extimis oris nonnihil albicantibus, caeterea candicantibus. In ultimo gutture ſeu pectoris principio macula albiſſima pollicem lata ad humeros pertingente uel torque candido ornatur.

Merula BICOLOR, quod duobus potiſſimum coloribus fuſco aut ſubnigro et luteo rubeſcente uariet, dicta, eſt auis merula paulo minor, capite fuſco lineolis candicantibus uariegato, roſtro in luteo rubeſcente, qui etiam color in tergore et cauda intenſior, in pectore et uentre remiſſior uidetur. Alarum remigibus fuſcis, in extremis oris albis, pedibus breuiuſculis, digitis pro proportione longis luteis, unguibus rubicundis.

SAXATILIS, quam Turnerus ex graculorum genere facit, quidam cyanon Ariſtotelis credunt, nonnulli rubiculam ſaxatilem, nucifragam, merulam Alpinam uocant, auis eſt cum *caryocatacte* Geſneri eadem, merula maior. Sturni fere inſtar maculata, ſupra nigricans, minus tamen in capite et dorſo, quam in alis, maculis ubique diſtincta ſemilunaribus, quae pariter per tergus et alas maiores ſunt, quam per caput. Prone a roſtro ad anum usque lutea maculis ferrugineis albisque, quae et ipſae magnitudine uariant, percurrentibus. Alarum pennas maiores habet nigras et in extremis oris candicantes. Caudam ſupine nigram, prone ferrugineam, pedes fuſcos. Vaga eſt nec inuenuſta.

ARTI-

ARTICVLVS IV.

De Merula Roſea, Exoticis et Merulae Congenere.

Aldrou. Ornith. l. 16. c. 15.

MErula ROSEA ab aucupibus Italis ſturnus marinus uocatur. Eſt merula paulo minor, tergore, pectore et alis ſupernis roſeis ſeu carneis, capite cirrato, roſtro, qua capiti iungitur, nigro, caetera carneo, alis et cauda nigris, remigibus fere ſubcaſtaneis. In *foemina* color eſt dilutior, caput ſi excipias. Reliqua enim pars colli, alae et cauda minus, quam in mare, nigreſcunt. Plurimum adipis corpori adiiciunt et in cibo maxime commendantur.

Bellon. l. 6. de Auibus c. 27.

EXOTICA eſt duplex, *Braſilica* et *Indica* apos. BRASILICA, ut a Bellonio deſcribitur, differt magnitudine a merula. Roſtrum illi breue. Color totius corporis, ſi caudam et alas excipias, quae atrae ſunt, adeo intenſe rubet, ut nullus intenſior rubor poſſit excogitari. Cauda oblonga eſt, crura nigra. Illius, quam Aldrouandus exhibet, pennae ſuperius omnes ad ſcapulas rubent, dein nigrae ſuccedunt, has rubrae rurſus excipiunt. Roſtrum eſt inſigniter recuruum, intus luteum. Pedes, qui pro tibiarum proportione maiuſculi, ex cinereo leuiter fuſceſcunt. A POS monſtroſa forte eſt. Roſtrum habet merulae, in extremitate nigrum et recuruum, infra, qua capiti iungitur, candicans. Caput, uenter, dorſum colore coccineo intenſo et uegeto, alae et cauda nigro, unde porphyromelanos dici poſſet, tinguntur.

Ornith. 16. c. 16.

CONGENER merulae eſt duplex. *Vna* roſtro prope, quod linea rubra conſpicitur, nigro, capite, dorſo et cauda ad ſubcaſtaneum uergentibus, extremis oris albicantibus. Prone pectore uentreque toto et cauda lineis quibusdam cinereis per transuerſum ductis albicat. *Altera* merulis erat minor, paſſeribus maior, capite cinereo, oculis nigris aureo circulo circumductis, roſtro pro corporis proportione robuſto, luteo, craſſiuſculo, in extremitate nigro et acuto. Dorſo ad caudam caſtaneo obſcuro, pennis alarum, quae dorſo iunguntur, albis. Qua uentri nigris. Remigibus in extremis oris cinereis. Similis collurioni cinereo uidebatur.

CAPVT V.

De Sturno.

Genera.

STurnus Graecis ψὴρ, ψάρος, βύντα, βύνθος et γίλμος, quod apud Heſychium et Phauorinum leges, dicitur. Auis eſt ob colorum uarietatem et conſperſas per corpus maculas elegans et bene picturata a poetis dicitur. Non tantum autem albis maculis tingitur, ſed rubeſcit quoque, lutea aliquando, in alis prope oculos et in infimo tergore uirideſcit. Roſtrum habet picorum non abſimile, in fine fuſcum. Caudam breuem et nigram. Pedes fere croceos. Ariſtoteles *a* ſolum uulgare genus, quod ſuper tecta cantu ſuo aures fatigat, agnouiſſe uidetur. *b* Aldrouandus tres exhibet. *Vnum* totum album, roſtro, quod ex luteo rubeſcit et pedibus, qui leuiter carnei, exceptis. *Alteri* caput, collum et roſtrum erant alba, maculae ſupra oculos binae nigrae, uenter candidus, alarum principia maculis ſubcaeruleis uaria. Remiges alarum et cauda, ut in ſturno uulgari. Pedes lutei. *Tertii* totum corpus ex cinereo luteſcebat. Pectus punctulis conſpergebatur. Roſtrum et pedes nigri coloris erant.

a A. H. l. 8. c. 16.

b Ornith. l. 16. c. 19.

Locus et Victus.

Locum ſi adtendas, nullibi non inueniuntur. Auenis, pratis aquoſis, ubi armenta paſcuntur, et agris gaudent. Turribus inprimis et tectis hyeme latent. Si *uictum*, pamphagi

giſunt. Nam praeter baccas et uuas, quibus impenſe delectantur et pingueſcunt, milium quoque, panicum, cicutam, ſtercora et lumbricos, imo ſuſpenſorum cadauera, ideo ab eorum eſu Belgae abſtinent, depaſcuntur.

Generatio. *Nidulantur* iisdem fere locis eodemque pene modo, ut paſſeres. Ter anno *parere* dicuntur et uno tempore ſeptem uel octo *oua* ponunt. Graecis dicuntur κιχλίζειν, auctori Philomelae piſitare. Summo mane maxime ſunt obſtreperi, nocte ſilent. Viſi, qui omnium auium uoces imitabantur. Et *c* in Galliae urbibus habentur, qui ſermonem explanate longiori etiam contextu exprimunt, Habebant et *d* Caeſares iuuenes eiusdem peritiae unum.

c Bruier. l. 15. de re cibar. c. 42.
d Plin. H. N. l. 10. c. 24.

Volatus. Proprium ipſis cateruatim *uolare* et quodam pilae orbe circumagi, omnibus in medium agmen tendentibus. Veſpere potiſſimum adgregantur et tanta multitudine atque impetu quandoque uolant, ut nubem facere et tempeſtatis modo ſonare uideantur. Dicuntur ſibi ipſis medicinam facere. Adterebat *f* pedi luxato oua formicarum comminuta et ſub alis caleſacta unus. Sic integer intra paucos dies euaſit. *Metuunt* accipitrem eundemque ſuperne uel a latere accedentem alis euentant, ſubtus uolantem ſtercoribus opprimunt. Semine alii intereunt et a canibus metuuntur.

f Geſner. in Ornith.

Vſus. Galenus *g* eos inter *cibos* adtemperantes et boni ſucci refert, quod uel de iuuenculis uel de illis, qui in montibus degunt, ſumendum eſt. Vindemiae *h* tempore pabuli melioris copia non improbantur. Suauiores euadere, ſi mox captis capita amputentur, *i* Cardanus auctor eſt. Stercus oryza paſtorum ad faciem exornandam *k* facit.

g l. 6. de ſanit. tuend.
h Alex. l. 13. ſalub. c. 8.
i l. 3. de ſanit. c. 21.
k Aegineta l. 28. c. 8.

NB. *Sturni genus Indicum uide in mantiſſa.* Num. 6.

CAPVT VI.

De Coccothrauſtis.

Deſcriptio. Dúplicem coccothrauſten Aldrouandus exhibet, *uulgarem* Geſneri et *Indicam criſtatam.* Illa ita dicta, quod roſtro ſuo coccos et interiora ceraſorum grana confringere ſoleat. Circa Verbanum Lacum fringilla montana, Bellonio a roſtri magnitudine Grosbec dicitur. Putabat hanc eſſe Ariſtotelis pardalum quiddam. Falſo ex collatione utriusque patebit. Pardalus enim colore toto cinereus eſt, magnitudine par ſturno. Coccothrauſtes autem eſt, ſi Bellonii deſcriptionem ſequemur, ſturno paulo minor, roſtro duro et magnitudine pro corporis proportione inſignis. Capite ſuperiore mali aurantii colore cum macula ſub gutture nigra, collo cinereo, dorſo fuluo, alarum extremitatibus ex uiridi luteſcentibus, ſicuti torques palumbis, caudae extremitate alba, ſubtus fulua. Ventre, pectore et gutture eiusdem coloris. Geſnerus ei tribuit alaudae aut loxiae magnitudinem. *Roſtrum* durum, ualidum, breue, latum, quod inferius a pennis nigris ambitur. Colorem capitis in foemina charopum nel ex flauo rufum, in pectore et uentre ex cinereo rubicundum. Pennas alarum ſuperius nigricantes, in medio albentes, in imo coloris fere caerulei ſeu Indici. Collum pronum et utrinque ad latera plumis cinereis ueſtitum. Dorſum ex fuſco nigricans.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 23.
Bellon. de Auib. l. 7. c. 30.

Locus. Aeſtate in ſyluis capitur et tum in Italia in montibus agit. Snb Octobrem ad plana deſcendit. In Germania aeſtate rarius, hyeme frequentius cernitur. *Nidificat* in arborum cauis. *Victitat* nucleis ceraſorum, quae roſtro confringit, necnon oliuis et aliis baccis. Non ſeruat adcreſcente aetate colorem. Caueae incluſa non ſolum raro cantillat, ſed ne inſtitutionem quidem admittit. *Victus.*

INDI-

INDICA incolis capitis uiridis, apud quos repentur, dicitur fruſo, Luſitanis cardinalitius, quod galerum purpureum geſtare uideatur. Habet cirros in capite figura trigona coccineos, quo colore pariter collum, pectus et uenter refulgent. Alarum extremitates dilute purpuraſcentes. Caudam pro corporis proportione longiuſculam, digitum auricularem latam, aliquantulum ſurrectam. Tibias breues et albicantes, ungues robuſtos et nonnihil recuruos. *Viſitat* panico, amygdalis et alſine herba et cibum e manibus accipit. *Voces* auium, luſciniae maxime, imitatur. Saepe ſe aquae immergit, unde temperiei calidisſimae eſſe putatur. Viſa icone ſua in ſpeculo, mirabilibus modis ſibilos edendo, criſtam deponendo, caudam more pauonum erigendo, alas motitando geſticulatur et ſpeculum impetit.

HISTORIAE NATVRALIS
DE AVIBVS
LIBER III.
De Auibus Inſectiuoris
TITVLVS I.
De Inſectiuoris non Canoris
CAPVT PRIMVM.
De Picis Martiis.

Deſcriptio. Picus Martius, quod Marti ſacer ſit, dictus, δρυοκολάψ Heſychio, δενδροκολάπτης, ξυλοκόπος et δρυοκόπος Ariſtoteli, δρυοτόμος Ariſtophani, κόλαφος Miletio, recentioribus Graecis κυρκινιστὴς uocatur. *Genera* ipſorum tria *a* Ariſtoteles recenſet, nos de pluribus inferius dicemus. An uero uel illa, quae occidentalibus Indis alcatran, teſte Cardano, dicitur, roſtri et corporis magnitudine celebris cinerea croceaue pluma diſtincta, roſtro duorum palmorum in acutum tendente uel picutus dicta, cui roſtrum toto corpore maius, ubi capiti iungitur, tribus digitis latum, aduncum, quo et arbores terebrat et a paruis ſimiis ſe defendit quaeque linguam loco pennae habere dicitur, ad picos pertineat, pènes eruditos ſit iudicium. *Formam* ipſorum ſi adtendamus, habent omnes *roſtrum* rectum, durum, rotundum et ad pertundendas arbores percommodum. *Linguam* iis Ariſtoteles tribuit πλατεῖαν καὶ μεγάλην. Aldrouandus longam quidem in omnibus et ad occiput usque extendi et ſuper totum capitis uerticem ceu in glomum conuolui adeo ut, cum exoritur, tanquam e multis inuolucris in longum admodum extendatur, obſeruauit, latam minime, quin eſt acutisſima et in extremitate quodammodo cartilaginea. Anatomen uide apud Aldrouandum. *Crura* quoque omnibus ſunt breuiuſcula, at admodum robuſta. Digiti pedum ante bini, totidem retro iique ualde coniuncti, ut arborem,

a l. 9. H. A. c. 9.

borem, quam ſcandunt, firmius adprehendant. Cauda rigida et duriuſcula, cuius pennae in extremitatibus ferme nudae, quibus haud aliter, quam pedibus, inter rependum innituntur.

Locus. *Locum* ſi ſpectes, in quibusuis reperiuntur regionibus, raro in Belgio, in Tarentino agro negari ſcribit *b* Plinius, ſed *c* Aldrouandus omnia genera in Italiá ali, maximum ſi excipias, adfirmat.

b *Plin. H. N. l.* 10. 29.
c *Ornith. l.* 12. *c.* 30.

Victus. *Victitant* uermibus, culicibus nempe, formicis, quas exporrecta lingua, uelut in ueru infigunt et latitantibus ſub lignorum corticibus et medullá coſſis. Ideo arbores tundunt, quarum *d* percuſſi corticis ſono pabulum ſubeſſe intelligunt et tam uehementer eas interdum excauant, ut ipſas ſternant. Quidam apud Ariſtotelem *e* amygdalum tertio ictu pertudit et nucleum comedit.

d *Plin. l. c.*
e *Ariſt. l.* 9. *H. A. c.* 9.

Generatio. *Nidificant* in cauis arborum, olearum inprimis. Tanto artificio nidum exſtruunt et excauant, ut admoto circino rotundius reddi foramen a perfectiſſimo geometra non poſſet et ligna, quibus inter ſe conſertis conſtat, facilius manibus ſeparentur, quam ferro diſſecentur. *Pullos* ſeptem uel octo educant, quos exire ex ouo a caudá hylas, referente Plinio, tradidit. Quoniam pondere capitum peruerſa oua poſteriorem partem corporum fouendam matri adplicant. Nunquam humi conſiſtunt uel in ſaxis conſident, ne aciem unguium obtundant. Scandunt uero per arbores omnibus annis καθάπερ οἱ ἀσκαλαβῶται tanquam ſtelliones ſeu, ut Plinius uertit, feles, non modo ſurſum per arborem reptando, ſed deorſum etiam et ſub ipſis ramis, pedibus et uentre ſurſum, tergore deorſum terram uerſus conuerſo, quod Ariſtoteli eſt ὕπτιον καὶ ἐπὶ τὴν γαστέρα.

Vox. Humano ipſos *ſermoni* adſueſcere Scaliger *d* auctor eſt, ſed minus apte et rariora et pauciora, quam picam reddere, addit. Albertus *e* perfecte aliquando loqui ſcribit. Validius, quam ſoleret, ſtridens pluuiam praeſagire credebatur. Hinc ei pluuiae auis apud ueteres nomen.

d *Exercitat.* 237.
e *l.* 23. *de Animal.*

Vſus. *Vſus* ipſorum et in *cibo*, ideo tota fere hyeme et autumno Bononiae in foro uenduntur et in *medicina*. Nam cum ſale torrefactum quidam ad internas ani eminentias adplicant. Aſſatum uel elixum incantatione ligatos ſoluere oculos, geſtantibus uiſum acuere, roſtrum e collo ſuſpenſum dentium, uuulae et tonſillarum dolorem curare Kiranidis ſunt deliramenta. Idem ferentes ab apibus, etiamſi mella earum eximant, non feriri Plinii. Clauum et cuneum arbori, in qua nidificant, infixum diu non baerere. *f* Foramen uero nidi lapide uel ligno obſtructum, herba adpoſita ſeu illa linaria maior ſeu aethiopis eundem aperire pari fide adfirmatur.

f *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 18. *Aelian. H. A. l.* 1. *c.* 45.

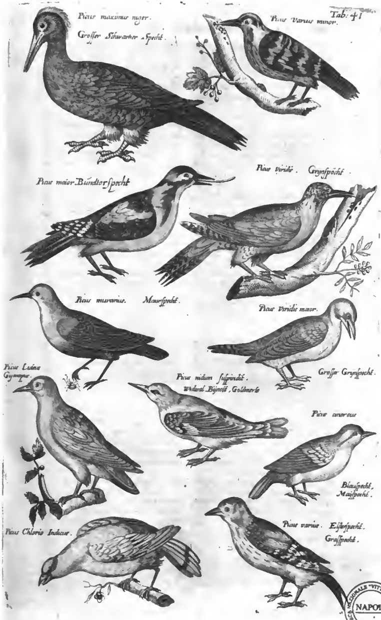
CAPVT II.

De Picis in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Pico Maximo, Maiore, Vario Minore Viridi Noſtrate, Pico Luteo Cyanopide, Viridi Maiore et Murario.

PICVS MAXIMVS eſt omnium longe maximus, cornicis interdum magnitudine, infra gallinam aliquid et, excepto capitis uertice, *totus niger*. Plumae tamen in uertice coccineo uel flammeo colore egregie micant et, uelut cirrum, efficiunt. *Roſtrum* habet longum, robuſtum, digitum paruum, longum, cuius ſuperior pars, quae iuxta

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

Digitized by Google

ta caput, lata eminet et duas ſtrias, ut folium cyperi, obtinet. *Linguam* oblongam duram et in extremitate aſperam. *Digitos* binos ante et totidem retro. Vngues recuruos.

PICVM MAIOREM πίπρων Ariſtoteles uocat. Magnitudine merulam uincit, ſcribente Ariſtotele. Is, quem Aldrouandus depingit, *roſtrum* habet canaliculatum, *linguam* longisſimam, muſculoſam, extremo apice duro neruo aculeatam. *Caudam* robuſtam et ob ſuperiores reliquas conoperientes plenas duro calamo donatas et inflexu difficillimas, renitentem. In tota aue triplex color conſpicitur. *Plumae* medio uertice rubicundae et ſaturo cocci colore conſpicuae ſunt, quae in foemella mari alioquin per omnia ſimili deſiderantur. In oculorum ambitu, uentre toto et alis internis inſigni macula albicat. In alis et cauda nigri aliquid conſpicitur.

PICVS VARIVS MINOR maiori per omnia ſimillimus eſt et prorſus uideretur idem, niſi rubrae illae maculae in uertice et uropygio deesſent. *Dorſum* eius uerſus lumbos magis, quam ſuperioris, uarium. Et ex albo nigroque promiſcue maculatum, lineis interim obſcuris transuerſalibus, quae alarum notis reſpondere uidentur, conſperſum eſt.

PICVS VIRIDIS κολιὸς eſt Ariſtotelis inter picos quidem eidem non recenſitus, inter picos tamen uel ob ſolam pedum et caudae diſpoſitionem (duobus digitis ante et totidem retro inſignitur et caudam rigidam habet) numerandus. Turturem magnitudine aequat. *Roſtrum* habet nigrum, durum, robuſtum, acutum, duos digitos longum. *Caput* crasſiuſculum in ſuperiori parte ex maculis partim miniaceis, partim nigricantibus uariegatum. *Oculos* alia quaedam macula nigra ambit, ſub qua rubrae illae maculae ſuperioribus conreſpondentes pallidiores ſunt. *Dorſum et alae* uirides cum luteo tamen intermixto. *Mentum*, pectus, uenter, crura pallide uireſcunt, adeo ut ex albo et uiridi permiſceri uideantur. Aeſtate eum ſilere aiunt. Ideo, cum menſe Aprili quidam clamitantem audiuisſet, hyemem adhuc metuendam praedixit. Altisſimas arbores uolatu traiicit.

Oſſa ipſius tota in pollinem redacta et in uino epota ualidum ſunt contra calculum remedium.

PICVS LVTEVS CYANOPVS ex Perſia adfertur. Magnitudine a ſuperiore nihil differt, caput tamen et collum crasſius et roſtrum prolixius obtinet. Pennae a medio uertice ad extremum *caudae* usque aliquid ferruginei habent, *roſtrum* uero omnino ferrugineum. *Pedes* ſubcaerulei, *ungues* nigri, caetera lutea, niſi quod *alarum pennae* omnes in extremo quodammodo ferrugineae ſint.

PICO VIRIDI MAIORI ſeu maximo roſtrum, quod in omni picorum genere rectum eſt, incuruum, pedes ad ſimilitudinem aliorum, uarias maculas in alis tribuit Bellonius. *Aldrou. Ornith. l. 12. c. 35.* *Bellon. l. 6. de Auib. c. 15*

PICVS MVRARIVS muris turrium maxime adhaeret et uermiculos in eorum rimis inquirit. Pasſere domeſtico paulo maior eſt, ſturni fere crasſitie. Roſtrum habet oblongum, tenue, nigrum. Caput, collum, dorſum cinerea. Pectus albicans. Alas partim cinereas, partim rubeas. Caudam breuem. Digitos pedum longos, tres ante, unum pro calce. Alas *in uolatu* ſemper motitat nec uno loco inſidere nouit. In foraminibus parietum *nidulatur*. Suauem *uocem* edit.

ARTICVLVS II.

De Pico Cinereo ſeu Sitta, Pico Nidum Suſpendente, Chlorione Indico et Picis Congenere.

PICVS CINEREVS Ariſtoteli σίπτη ſeu σίττη, aliis ὑλοτομῦσα quaſi materiem contundens nomine omnibus communi, quibusdam σεισοπυγὶς et κίναιδος, quod uropygium motitet, modernis Graecis κυρκυνιςὴς dicitur. Adnumeratur picis, quia eorum more ſuper arbores repit. Caput ei paruum. Oculi exigui. Roſtrum longiuſculum, nigrum, totundum. Collum, dorſum, alae nec non et cauda ſuperius e plumbeo ad cinereum uergunt, ſub collo uero et uentre e caſtaneo ad ruſum. Ceruix ad latera luteſcit. Qua parte inter roſtri principium et retro oculos macula oblonga nigerrima inſignitur. *Viuit* maceriem contundens. In foraminibus arborum, quas terra et limo artificioſiſsime claudit, anguſto aditu ſibi relicto, *nidulatur* et prolem numeroſam progignit. Frangit aquilae oua. Res malefica ei tribuitur, quaſi rerum cognitione calleat.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 17. Idem l. 9. c. PICVS NiDVM SVSPENDENS cum oriolo Alberti, Ariſtotelis chloreo et Plinii chlorione, galbula ſeu galgulo, ictero et Bononienſium regalbula idem eſſe ab Aldrouando creditur. Modernis Graecis συκοφαγος dicitur. *Plin. H. N. l. 37. c. 10. Aldrou. Ornith. l. 12. c. 39.* Chloreum et chlorionem Ariſtoteles et Plinius adpellauere, ut luteum et uiridem in ea reperiri colorem innuerent. Iunior uireſcit, adultior aut ſaltem annua facta, alis tantummodo exceptis, tota euadit lutea. Magnitudine eſt par turturi, colore pro ratione aetatis uariat. In iuniore roſtrum eſt ſubfuſcum. Adulta inter roſtrum et oculos maculam habet nigram. Iunior minime. Illa alas habet nigerrimas, quarum pennae et remiges maxime in extremitatibus ſuis albeſcunt, iunior ſuperiores pallidas, inferiores nigricantes.

Locus. Plin. H. N. l. 10. c. 25. *Locum* ſi adtendas, Germaniae eſſe peregrinam Geſnerus reliquit. Migratoria uero eſt. Plinius et Aelianus hyeme eam uideri negant, aeſtiuo tempore in conſpectum uenire, ex ortu arcturi ſyderis diſcedere et, pullis editis, Italiam relinquere adſeciunt. *Ael. l. 4. de Animal. c. 47.* In Heluetia menſe Maio adparere incipit, in quibusdam Galliae locis Martio. Dependens pedibus ſomnum capit, quia ſe tutiorem ſpectat, ſi Plinio credimus. *Plin. H. N. l. 10. c. 33.*

Victus. Vermibus more picorum *ueſcitur*, ſed et ficubus. Vnde ipſi συκοφάγα nomen

Generatio. Proprium ipſi *nidum* in arboribus ſuſpendere. Conſtat ille ex muſco et lanugine quandoque, ex foeno et culmis nonnunquam, ex cannabe et feſtucis interdum. Forma ipſi corbis uel calathi ficarii e iuncis intexti, uincula, de quibus pendet, ſunt culmi, iunci, fila e lino, ſerico, ſetae equinae et caetera. Iconem in Aldrouando uide.

Vox. Cum *cantillat*, orio uel loriot ſonat, imminente pluuia, fiſtulae inſtar canit.

Vſus. *Vſus* ipſius in cibo eſt et *medicina*. Pingueſcit mirum in modum. *Plin. H. N. l. 30. c. 11.* Emoritur, ſi ab icterico conſpicitur aeger, ipſa euadit. Ad Germanos accedens non amplius naſcituras pruinas promittit.

CHLORIO INDICVS maxima ſui parte, quin toto corpore luteus eſt, ſi coronam uerticis et caudae alarumque maculas caeruleas et roſtrum pedesque, quae inſigniter rubent, excipias.

PICIS CONGENEREM Aldrouandus Marchioni Fachineto debet. Erat, quantum ex pictura conjicere licebat, coccothrauſtis magnitudine, roſtro luteo, acuto, picorum haud abſimili, uertice, ceruice et toto dorſo uiridi, uropygio albo, pennis alarum ueſtitricibus uiridibus, remigum ſuperioribus albis, inferioribus et cauda caeruleis. Prona pars a roſtri initio ad anum usque coloris cinnaberis erat.

NB. *Picarum genera exotica uide in mantiſſa.* N. 5.

CAPVT III.

De Iynge ſeu Torquilla, Iyngi Congenere et Certbia.

Propter roſtri et linguae conſtitutionem picis iynx ſubiungitur, quam Galenus et Suidas *κιναίδιον*, Tzetzes *σεισοπύγιον* et cinclida, Athi montis incolae, teſte Bellonio, alconem, Theocriti interpres *σείσουραν*, alii turbinem, Gaza torquillam uocat. Vincit magnitudine fringillam. Roſtrum habet firmum ex plumbeo et nigro permixtum. *Linguae* aculeum tam acutum et ualidum, ut humanam cutim haud aliter ac acicula penetret. Ea infra arteriae ſummum ſubit et ſupra cranium reflexa prope nares inſetitur. Eſt autem gemina, ubi ab occipitio reflecti incipit et in ſincipite rurſus utraeque partes conueniunt. *Digitos* pedum utrinque duos habet. *Digitorum* utrobique longior alter cum altero breuiore coniungitur. Conſpicitur in quauis regione circa arbores.

Victus. *Veſcitur* formicis easque exerta lingua uelocisſime aculeo transfixas uenari et deuorare ſolet nec unquam roſtro adtingit. Dicitur *τρίζειν*, id eſt, ſtridere. Sed Aelianus obliquam tibiam uoce ſua aemulari ait.

Generatio. *Nidulatur* in arborum foraminibus, uillis et domibus. Octo uel nouem *oua* uno partu excludit. Aegerrime cicuratur. Si manu teneatur, caput in utramque partem circumagit. Apud Geſnerum enutrita accesſum hominis aegre ferebat, collum in ſublime erigebat, roſtrum ſine morſu modo extendebat, modo retrahebat. Plumae capitis rigebant. Caudam erigebat et dilatabat. Vſus ipſius eſt in cibis.

IYNGI CONGENER, quem Aldrouandus deſcribit, magnitudine erat par iyngis, colore capitis, dorſi, alarum et totius caudae ferrugineo maculis luteis transuerſalibus diſtincto, pectore et uentre albicantibus et lineis luteis per longitudinem exornatis. Tibiis luteis, digitis picorum more oblongis. *Aldrou. l. 12. Ornith. c. 43.*

CERTHIA, Ariſtoteli *κίρθιον* uel, ut Robertus Conſtantinus opinatur, ab aſtu *κέρδιον* dicta, auicula eſt exigua, regulo paulo minor. Roſtrum habet arcuatum, in ſuperiori parte longius et crasſius. Guttur et pectus candicans, dorſum et alas fulueſcentia nigris maculis ubique diſtincta. Caudam breuem, rigidam et in extremitate acutam. Vngues ualde aduncos. *Victitat* inſectis minoribus. In cauis arborum *nidificat* et uiginti quandoque *oua* ponit. *Vocem* ipſi claram tribuit Ariſtoteles. Perpetuo fere nunc in hanc, nunc in illam partem uolitat. Toto anno eandem patriam incolit. Arborum ramis fringillaginis inſtar ſeſe adnectit et picorum more arbores perreptat. Sagax ipſi in uitae officiis *ingenium* Ariſtoteles adſcripſit. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 17.*

CAPVT IV.

De Merope.

Meropis nomen Albertus pico uiridi, Niphus grallo ſuo, alii paro maiori, ſed male impoſuere. Conuenit illi auiculae, cuius uox multiplicem partitionem capit, ideo a *μερισμοῦ ὀπὸς* a dicta eſt quaeque Cretenſibus *b* *μελισσόφαγος* ſeu apiaſter, Raſi alkenius uel alkerius, Alberto muſcipula, aliis riparia, parra et gangrena, teſte Kiranidis interprete, dicitur. Magnitudine ſturnum ſuperat, merulis par eſt. Ariſtoteles *c* hoc tantum de illa habet: pennas eius inferiores pallidas eſſe, ſuperiores caeruleas, ut halcyonis, poſtremas pinnulas rubras. Plinius *d* Ariſtotelem ſecutus pallido intus colore pennarum, ſuperne cya-

a *Prob. in l. 4. Georg.*
b *Bellon. l. de Auibus c. 27.*
c *H. A. l. 9. c. 13.*
Deſcriptio.
d *H. N. A.*

cyaneo, priori ſubrutilo eſſe dixit. Aldrouandus et maris et foeminae deſcriptionem tradit. Mari roſtrum eſt longum, durum ad inſtar falcis meſſoriae arcuatum et quaſi triangulum. Iris ita rubeſcit, ut aliam omnem rubedinem ſuperet. *Foeminae* color ubicunque minus intenſus. Tetgus quodammodo uireſcens. Linguam habet ſublongam et gracilem, oris rictum tam amplum, referente Alberto, ut multas muſcas in os eius humoris inſidentes capiat. Veſiculam fellis amplam humore uiridi ſmaragdi inſtar tefertam.

Locus. In Creta inſula tam uulgaris eſt, ut nusquam non in ea conſpiciatur, reperitur et in Italia. Graecis per continentem incognitam ſcribit Bellonius.

Victus *e Ariſt. H. A. l. 9. c. 40.* *f Georg. l. 1* *Victitat* *e* apibus, ideo *f* Virgilius meropis nidum prope aluearia prohibet, et cicadis. Sed nec lampſanae, caucalidis et raparum ſeminibus uel tritico abſtinet. *Nidificat* *g Ariſt. H. A. l. 8. c. 1.* *h Plin. H. N. l. 10. c. 33.* *g* in cauernis interdum *b* ad ſex pedum altitudinem, interdum ad quatuor cubitos defoſſis. Et ſex *i* aut ſeptem pullos parit.

i Ariſt. H. A. l. 9. c. *Volatus.* *Volat* gregatim circa montes, qui thymum ferunt frequenter et, cum reliquae aues quaſi furſum ad oculos uerſus uolitent, ille retrorſum caudam uerſum eum exercet.

Vocem inſtar hominis quodammodo edit, qui ore in rotundum *Vox.* clauſo ſonet grul gruru, urubul et longe auditur. *Ingenium* et *mores* ſi ſpectes, migratoria eſt. Pullos, ne facile capiantur, de loco ad locum transfert et auctor eſt Ariſtoteles eſſe, qui confirment, meropes parentibus ſeneſcentibus ulcem reddere, imo eosdem, quam primum facultas datur, liberorum opera ali.

Vſus eius in *medicina* aliquis. Fel *Vſus.* ſi cum gallis et oleo omphacino miſceatur, firmam capillis nigredinem inducit. Frixa in oleo manus ab apum punctionibus immunes reddit, ſi credere fas eſt. Eſt et alius *merops*, quem Germani hirundinem marinam uocant. Eſt ſuperiore paulo longior et craſſior. Roſtrum habet nigrum, longum, acutum et proprius ad falcem meſſoriam, quam in illa accedens. A roſtro maculam nigram, quae per oculos retro ad colli initium usque defertur. Alarum pennae uariis coloribus inſigniuntur. Primae caeruleae ſunt. Secundae ex caeruleo et flauo mixtae. Tertiae omnino flauae, remiges nigrae et in extremitatibus rubrae.

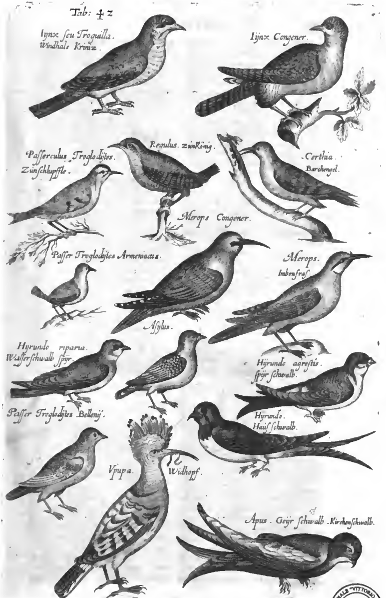
CAPVT V.

De Regulo.

Regulus Graecis trochilus, orchilus, tyrannus, σαλπιγτὴς, βασιλίσκος, ῥόβιλλος τρίκκος, κόρταλος, βασιλισκὸν et tettigon, in Creta inprimis, aliis rex, ſenator, parra, bitricus et acalanthis dicitur, quae omnia nomina paſſeri troglodyti communiter tribuuntur. Ariſtoteles *a* ipſi corpus non amplius tribuit, *a H. A. l. 8. c. 3.* quam locuſtae et criſtam e pluma elatiuſcula rutilam. Quem Aldrouandus deſcribit, a capite ad extremitatem caudae menſuratus uix palmum exſuperabat. *Criſtam* in fronte erectam colore fere aureo gerebat, quae in mortuis non conſpicitur. Caput, collum, dorſum et mediae alae ex uiridi luteſcebant. Remiges nigricabant et ad latera flaueſcebant. Prope earum exortum notabilis uiſebatur macula. Guttur et pectus ex albo flaueſcebant, uenter candicabat. *Foemellae* pallidioribus capitis ſunt conſpicuae. Minores etiam ipſis criſta pennulae, quarum caput linea craſſa ſatis, uelut corona, eleganter ambit. In alis duas habent albas maculas, paruam unam, longam alteram, cum mas hanc ſolam habeat.

Locus. Hyeme *degunt* in urbibus et foraminibus, reliquo tempore in ſyluis inter fruteta et iuniperos.

Ve-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Victus. *b Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.* *Veſcuntur b* uermiculis, quorum nomine muſcae, formicae, coſſi et ſimilia inſecta intelliguntur. Muſcis adeo ingurgitari quidam dicunt, ut aliquando de uita periclitentur.

Generatio. Bis anno *pariunt* et *oua* ſeptem aut ſex piſorum ponunt magnitudine. *Volant* ſolitariae et aliqui poſt migratices recedunt.

Vox. Vox ipſorum zinzulare, ut auctori Philomelae placet. Magni et ſicci in hyeme frigoris tempore praecipue cantant. Paruitatem corporis ingenii ſolertiae in ipſis natura penſauit. Auſu enim magno contra *c* aquilam pugnare conantur. *c Ariſtot. H. A. l. 9. c. 11.* Cum ſe proxime quaſi manu capiendas obtulerint, caſſo hominis conatu profugiunt. Multi uno ſpecu in hyeme conduntur, ut paruus in tam minimis corporibus calor ſocietate augeatur. Cum in ueruculo igni adponuntur, tametſi nemo uertat, tamen per ſe conuertuntur, ſcilicet, ubi ea pars, quae igni obuerſa fuit, aſſata eſt, altera, quae non eſt aſſata, quia grauior, deſcendit. Motu inſolito et cantu, quamuis ſuaui, geſtientes, quia ariduli uaporoſum aerem plauſibiliter excipiunt et aduentantem humiditatem, qua refocillentur, implorant, pluuias adfuturas denotant. Eaedem ingruunt, Arato teſte, ſi caua terrae ſubierint. *Aratus in Phaenomenis.* Vnde floricomis hymenaeis in feſtos dixit Auienus, quia iſti ſereno coelo gaudent.

Datur et alius REGVLVS NON CRISTATVS, qui quandoque in agro Bononienſi capitur. Similis hic, criſtam ſi excipias, ſuperiori regulo. Roſtrum ei gracile, oblongiuſculum, ſaturrimo atro colore reſplendens, interna capacitate et utraque mandibula, una cum linguis rubicundis. Vertex, collum, dorſum colore Baetico ad flauum nonnihil uergente. Oculi nigreſcentes, quos plumae cinereae ambiunt. Alae et cauda exteriori ſuperna ſuperficie ex fuſco ad ſpadiceum uergunt. Pectus, alae internae ac ſupremae caudaeque inferioris initium ſunt flaua. Poſtici digiti unguiculus omnium eſt maximus, digitus a medio anticorum magnitudine ſecundus, duo caeteri antici minores et aequales inter ſe ſunt. Macula alba, quam criſtatus habet, in hoc non conſpicitur.

CAPVT. VI.

De Paſſere Troglodyte et Aſilo Aue.

Paſſer troglodytes, quem Aetius σιλιπιπίδα uocat, etſi multo minor regulo, quod hic pluribus pennis ueſtiatur, adpareat, duplo tamen plus carnis poſſidet. *Roſtrum* habet longiuſculum, acutum, ſuperne fuſcum, inferne albidum *lingulam* admodum exilem, bifidam continens. Ventrem, collum ac dorſum ex fuſco ad ſpadiceum inclinante ueſtitum. Pectus cinereum. Caudam ſemper ſubrectam et albo colore interpunctam. *Victitat* uermiculis. *Nidum* ſaepius in ſyluis, aliquando in poſticis aedibus et ſtabulis ſtramine tectis iuxta parietes domuum et ſepes ex muſco foris, ex plumis intus conſtruit. Oui is erecti et in altero ſuo fine conſiſtentis formam habet, in medio latere oſtiolum. Per hoc ingreditur et egreditur. Bis anno parit et *oua* nouem uno tempore deponit. *Volat* ſolus, nonnunquam gregatim, ſemper breuiter et, quoties aliam ſui generis offendit, eam adgreditur. Mira ipſi, *cantus* inprimis, ſi cicuratur, (cicuratur difficulter) ſuauitas, quem Maio paeſertim, ſaepe hyeme exercet. In feſto trium regum cum omnibus, quos eo anno educauit, pullis cantillare Galli fabulantur. Cinis in puluerem exuſti et ex uino bibiti calculoſis opitulatur. Cerebellum in diaſatyrion recipitur.

Quem Bellonius pro *paſſere troglodyte* quemque Galli fauette ronſe a colore fuluo uocant, ponit, ruticillae admodum eſt ſimilis, paulo *Bellonius l. 7. de Anib. c. 4.*

uero minor, corpore oblongiuſculo, roſtro gracili et oblongiuſculo. *Mas* magis, quam foemina rubet. Vix plns carnis obtinet, quam digiti extremum. Vnus tantum in eo color, qualis in luſciniae cauda. Hyeme non uidetur. Nidulatur ſaepe inter dumos hortorum et in ramis cicutae, aliquando retro parietes in urbibus et pagis. *Nidum* ingenioſe intus ex ſetis eqninis conſtruit. Quinque plerumque *oua* edit eaque cinerei coloris nigro maculati.

ASILVS ſeu οἶστρος intet auiculas uermiuoras ab Ariſtotele numeratur, quanquam hoc nomen et inſecto uolarili, quod equos infeſtat, tribuatur. Si ea eſt, quam Bellonius ob paruitatem philoſopho ita uocari ſcribit et depingit, habet criſtam capitis flauam, roſtrum nigreſcens, ſed in his extremitatibus aliquando luteum, longiuſculum et debile. Caudam, tergus, alarum plicas et extremitates lutea, crura, pedes et ungues nigra. *Degit* in umbroſis nemorum locis. *Victitat* beſtiolis uiuis et grana auerſatur. Semper *canit*.

CAPVT VII.

De Hirundinibus in genere.

Hirundo ſeu a uoce ſua, ut Varro credit, ſeu ab haerendo, quod tectis aedium uel trabibus, ubi nidificat, adhaereat, dicta, a Graecis χελιδὼν, χελιδὼ, κωτίλλη, μακρόπις, κώτιλλος, ἀττικορα, ἀδωνὶς, κρὴς et ὀλολυγόνα uocatur. Vagam uolucrem Ouidius, Daulidem auem Plutarchns, Biſtonis alitem Seneca, Pandione natam alii dixere. *De generibus* hirundinum non conueniunt auctores. Ariſtoteles *a domeſticas, apodes et falcuas* agnoſcit. Plinius *b domeſticas, ruſticas, apodes* et *riparias.* Geſnerus *c domeſticas, ſylueſtres* et *riparias.* Scaliger *d uulgares nigras, ſubfuluas* ſimili forma in ripis nidificantes. Quater illis grandiores, toto corpore atras, foediſſima facie, cruribus breuiſſimis, craſſiſſimis, hirtis et *buteonis* magnitudine, ſed facie nullo modo ab his diſſimili. Dantur et albae ſeu, quod prae nimio *e* frigore albeſcant ſeu, quod caneſcant ante tempus, *f* ut alia quaedam animalia ſeu, quod artificio tales euadant. Si quis albas, inquit Aldrouandus, *g* deſideret, oua earum, dum cubant, oliua inlinat.

a *Plin. in H. A.*
b *H. N. l. 10. c. 33.*
c *in Ornith.*
d *Ex. 228.*
e *Ariſt. H. A. l. 3. c. 12*
f *Ariſt. l. de colorib.*
g *Ornith. l. 17. c. 6.*

Deſcriptio. *Deſcriptione* longa opus non eſt. Formae eſt gratae, nigredinis decentiſſimae, modicae carnis, plumarum multarum. Albedo totum cingit uentrem, hinc ποικίλη Ariſtophani. Color caeruleus ad latera per caput alasque refulget, unde cyanea Simonidi. Rnbedo ſub gntture potiſſimum et pectore emicat. Vnde Ouidius:

- - - neque adhuc de pectore caedis
excesſere notae ſignataque ſanguine pluma eſt.

Oculi eruti *h* renaſcuntur ſeu, quod pullorum acu puncti uiſum recipiant, quod Aelianus *i* de alba in Samo naſcente ab Ariſtotele proditum ait, ſeu, quod laceratis eorum oculis alii ſubnaſcantur, ut nonnulli prodidere. *Cauda* eſt bifurcata et longa. *Pedes* breues nigri et debiles. *Interna* ſi ſpectentur, *k fel* aliis uentri, aliis inteſtino adhaeret. *Ventriculus* ipſis longior. In diſſectis pullorum, qui primo partu excluſi ſunt, uentriculis, luna creſcente, lapilli chelidonii dicti magicis narrati artibus reperiuntur. De colore non conſtat. Nigrum et album Trallianus, *l* candidum et rubenti colore *m* Plinius, uarium et paruum *n* Dioſcorides prodidere. Aldrouandus unum intus albicantem, extra melinum, alterum ſubrubentem habuit.

h *Plin. H. N. l. 12. c. 37.*
Aelian. H. A l 2. c. 3.
i *Aelian. H. A. l. 17. c. 2.*
k *Ariſt. H. A. l. 2. cap. ult.*
l *Trallian. l. 1. c. 15.*
m *Plin. H. N. l. 11. c. 37.*
n *Dioſcor. l. 2. c. 49.*

In

Locus. — o *Plin. H. A. l.* 10. *c.* 24.

In nulla non regione inueniuntur. A Thebarum *o* duntaxat, quod urbs illa ſaepius capta ſit et Biziae in Thracia propter Therei ſcelera abhorrent. In Aegypto perennant, noſtrae hyeme menſe Septembre ſeu Octobre uel conduntur uel in uicina tepidiora *p* loca abeunt. Inuentae multae in apricis montium receſſibus nudae atque deplumes. In quadam Germaniae ſuperioris ſylua inciſa quercus putrida plena hirundinibus inuenta eſt. In ſeptentrionalibus locis inter cannas deſcenſurae ſeſe colligant et ſaepiſſime in modum conglomeratae maſſae a piſcatoribus extrahuntur et in aeſtuaria deportatae caloris acceſſu reſolutae uolare incipiunt, ſed exiguo tempore durant. Redeunt ſub ueris initium, ideo a Rhodiis ſub hyemis finem inuitantur. Et Calpurnius, illis uiſis, oues ab hybernis ſtabulis educi iubet. Eaſdem redire indicio obſeruatum. Migraturae † cum rubro filo pedi adligato dimiſſae ſunt, idem retulere reduces.

p *Ariſtot. H. A. l.* 8. *c.* 16. — † *Voſſius de Idolol. l.* 3. *c.* 82.

Victus. — q *Plut. l.* 8. *Sap* 9. 7. — r *H. A. l.* 9. *c.* 40. — s *H. A. l.* 8. *c.* 3.

Victitant inſectis, ut cicadis, ideo eas in aedibus haberi uetabat *q* Pythagoras, apibus, unde nidos earum alueis propinquos tolli Ariſtoteles *r* iubet, muſcis, culicibus, papilionibus et aliis. Carne ueſci credidit *s* Ariſtoteles, an granis, dubitatur.

Generatio. — t *H. Aelian. H. A. l.* 2. *c.* 3. — u *Ariſt. H. A. l.* 6. *c.* 5. — x *Plin. H. A. l.* 10. *c.* 33. — z *Aelian. H. A. l.* 3. *c.* 25. — a *Oppian. in Cyneg.*

De artificioſa *nidorum* ſtructura in ſequentibus dicemus. Quantum ad *coitum*, *t* cum caeterae aues in eo a maribus conſcendantur, hirundines contrario, quam aliae, modo miſcentur, auerſae nempe. Bis anno, *u* quinque ſemel oua, magnitudine oliuae, ferrugineis maculis conſperſa pariunt nec plura utero gerunt. Primi partus iniuria frigoris (prima namque parit) conrumpuntur, poſteriore pullos, ſed caecos proferunt. *Foetus educatio* ſumma peragitur a mare et foemina aequitate. *x* Alterant cibum *z* et a primo natu finitur in ultimo. *a* Nil amplius, qui, accepto cibo, locum mutauit, accipit, donec in priſtinum redierit. Heſiodus, citante Aeliano, dimidium tantummodo ſomnum perficere ait.

Vox.

Vox ipſarum per fritinnire, thrinſare uel drinzare, zinzilulare, minurizare a Latinis, per ψιτυρίζειν, τιτυβίζειν et τιτύζειν a Graecis exprimitur. Canunt ſtantes, aliquando in uolatu clamant breue et abruptum quiddam. Mane et tempore coitus magis ſtrepunt.

b *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 33.

Rariſſime propter pedum debilitatem et breuitatem *incedunt*. Volucrum *b* uero ſolis flexuoſi uolatus, uelox celeritas, quibus ex cauſis neque rapinae caeterarum auium obnoxiae ſunt.

Ingenium. — † *Oppian. Halieut. l.* 5. — c *Plin. H. N. l.* 10. *c.* 33.

Ingenium et in eo, qui quidem, quod cicurari nequeant, pullis chelidonia adplicata uiſum reſtituant, blattas ouis infeſtas apio fugent et, poſtquam pullos a ſerpente laniatos † animaduerterint, circa eius maxillas ſe tamdiu, donec conficiantur, uoluant, teſtantur, ſed in nidorum ſtructura maxime. *c* Hos luto conſtruunt, ſtramento roborant. Si quando inopia eſt luti, madefactis multa aqua pennis puluerem ſpargunt. Ipſum uero nidum mollibus plumis floccisque conſternunt tepefaciendis ouis ſimul, ne durus ſit infantibus pullis.

Praeſagium.

Putantur pluuias *praeſagire*, cum circa lacus ita proxime uolitant, ut etiam uentre contingant, uel hac et illac uolantes parietibus ſubinde haerent, uel usque adeo humiles feruntur, ut pedibus humum uerrere uideantur ſeu, quod tum muſcas et alia animalia uenentur ſeu, quod commotam ſurſum auram perhorreſcentes deorſum pauitent.

Adfectus.

Quantum ad *ſympathiam* uel *antipathiam*, uix aliquos uidentur uel amicos uel hoſtes habere. Cum paſſeribus tamen, qui initio ueris earum praeoccupare nidos conantur, pugnant et obſeruatum Coloniae, hirundinem, cum paſſerem eiicere non poſſet, ſtridore ſuo multas conuocaſſe. Hae cum impetu aduolantes luto, quod ore ſingulae gerebant, nidi foramen obſtruxere. Paſſer incluſus ſuffocatus eſt.

Vſus

Vſus. *Vſus* ipſarum, pullorum inprimis ſylueſtrium, *in medicina* maximus. Cor cum melle deuoratum quartanas pellit. Lapilli croceo linteo inuoluti linoque ad collum ſuſpenſi easdem tollunt. Caput matutino paſcenti praeciſum et luna plena lineo panno adalligatum capitis medetur doloribus. Idem lapilli, ſi manu ſinguli teneantur, faciunt, ſi Marcello credimus. Aqua hirundinum deſtillata epilepticos ſubleuat. Lapilli ad brachia adligati, ſi Sexto credimus, eosdem ſanant. Nec male fimus cum aceto et caſtoreo a quibusdam iisdem exhibetur. Stercus cum felle taurino inunctum capillos denigrat. Fel et ſanguis mire caliginibus proſunt. Idem, ſi tepido adplicetur, oculum ictu laeſum reſtituit. Celebris nidorum in angina uſus, ſed et crematarum cinis eandem discutit.

CAPVT VIII.

De Hirundinibus in ſpecie.

ARTICVLVS I.

De Hirundine Agreſti et Riparia.

Plin. H. N. l. 10. c. 33. Hirundo *agreſtis*, quam Plinius *ruſticam* uocat, in capite, collo et dorſo hirundinis domeſticae eſt colore. Sub roſtro, gutture et toto uentre ad caudam usque candicat. Pedes habet pennis obſitos. Sed et maculam prope caudam albam tantae magnitudinis, ut, dum uolat, nihil in ea nigredinis, caudae extremitates, caput, alas et dorſum ſi excipias, adpareat. His notis a domeſtica diſtinguitur. Caudam quidem etiam bifurcatam habet, ſed longisſimis illis, quae in domeſtica uiſuntur, deſtituitur. *Idem ibid.* Rarae ſunt in domibus. Diuerſos figura, ſed eadem materia confingunt nidos. Totos ſupinos, faucibus porrectis in anguſtum, utero capaci, mirum, qua peritia et occultandis habiles pullis et ſubſternendis molles. In Aegypti Heracleotico oſtio molem continuatione nidorum euaganti Nilo inexpugnabilem opponunt, ſtadii fere unius ſpatio, quod humano opere perfici non posſet. In eadem iuxta oppidum Coptom inſula eſt ſacra Iſidi, quam ne laceret amnis idem, muniunt opere, incipientibus diebus uernis, palea et ſtramento, roſtrum eius firmantes, continuatis per triduum noctibus tanto labore, ut multas in opere emori conſtet. Ea militia illis cum anno redit ſemper.

RIPARIA Marcello Empirico ripariola, Gazae falcula, Graecis drepanis dicitur. Foemina prone praeter pectus candicat, ſupine fuſca eſt, mas uero magis nigricat, collo toto, praeterquam ſub roſtro, ubi macula eſt, luteſcens. Hoc tantum cum hirundinibus omnibus commune habet, quod pedibus ſit curtis, multum uolet et inſecta in uolatu capiat. *Nidos* non faciunt. Ripas excauant atque ita internidificant. Aldrouandus inlatis tantum plumis et ſtramentis nidulari audiuit. Aeſtate tantum adparent menſe Auguſto, cum ſol eſt in leone et cum imber inceſſit. Eo tempore pariunt cumque pulli conualuerint, moriuntur. Plinius migrare multis diebus, antequam futurum eſt, ut amnis auctus adtingat eius nidum, auctor eſt. Huc refer hirundinem MARINAM aucupibus Italis dictam, quae corpore eſt maior, pedibus longioribus, uentre toto ad pectus usque candicante, capite, alis et dorſo fuſceſcentibus. Roſtro robuſto, nigro. Rictu maximo eoque coccineo. Cauda bifurcata, pedibus aterrimis. A roſtro per oculos ad pectus fere usque notabilis linea atra deferturet, uelut torquem, prope pectus conſtituit.

NB. *De hirundine exotica uide mantisſam.* Num. 11.

ARTI-

ARTICVLVS II.

De Apode.

Apos aliis κύψελος, nonnullis *hirundo marina* uocatur. Eſt toto corpore plumis egregie munita, unius coloris, qualis in murium pilis conſpicitur. Caput habet ſupra admodum latum, collum breuiſſimum, rictum adeo amplum, ut integros ſcarabeos deglutiat, roſtrum exiguum, nigrum, alas longas, caudam bifurcatam, crura breuiuſcula ad digitos usque pennis obſita, ad rependum potius, quam inſiſtendum facta. Digitos utrinque binos, nt in picis Martiis, unguibus acutis armatos, qnibus, quod rapuit, adeo conſtringit, ut id perfodiat.

Victitat inſectis per aera uolantibus eaque, niſi uolans, capit et edit.

Oculorum uero acie ita ualet, ut per mille paſſus muſcam obſeruet et ſubito inſequatur. *Volant* plurimum et gregatim, arcus tenſi figura, ſaepe alas non mouendo. Hae ſunt, quae toto mari cernuntur nec unquam tam longo naues tamque continuo curſu recedunt a terra, ut non circumuolitent eas apodes. Caetera genera reſident et inſiſtunt: his quies, niſi in nido nulla, aut pendent aut iacent. Nidificant in foraminibus turrium. Viſae et in ſpeculis et abruptis fluminum litoribus. Foetus earum Bononiae magno uaeneunt.

Plin. H. N. l. 10. c. 39.

CAPVT IX.

De Vpupa.

Vpupam auem, quae Graecis communiter ἔποψ, Orus cucupham, alii σιήτην, ἀλεκτρύονα, γίλασον, κυκύφαν, phylincopteron, agriopetinon et ἀγριονίκερον adpellant. Magnitudine *a* paululum coturnicem excedit. Color in ea cinereus albus et nigricans, quem mutat autumno inprimis. Vnde apud Aeſchylum δύο μορφὰς φαίνων dicitur. *Roſtrum* ei nigrum, rotundiuſculum, falcatum, parumper a lateribus depreſſum. *Capiti* plicatilem *b* criſtam, τριλοφίαν Graeci dicunt, ex uiginti ſex plumis conſtantem dedit natura, quae per medium caput a roſtro reſidet et per capitis longitudinem pro auis arbitrio ſubrigitur et contrahitur. Hinc μακτιρίκαρος et κορυθαίολος poetis cognominatur. Fit id beneficio *c* muſculi, qui inter uerticem capitis et roſtri initium in quodam cauo locatus totus continuus a uerticis extremo et frontis carnoſiore initio naſcitur et utrinqne ſupra nares infima parte carnoſior et rubicundus extima et ſuprema, cui criſtae plumae profunde implantantur, membranoſus magis, ac cutaneus deſinit. *Lingua* ipſi parua, trigona, initio lata, extremo inſtar aequalium laterum trianguli acuta, in profundo latitat. *Aſpera arteria* initio diuaricationum, quibus in pulmones utrosque finitur, duo, uelut oſcula, extrinſecus laryngis uicem ſupplentia exhibet, quibus pellicula tenuiſſima praetenditur. Annuli ſemicirculares in utrumque latus terminati nequaquam interna parte coeunt, ſed tota interior facies hiat, ſubtiliſſima membrana obtenta tantummodo conoperta, quae, aere et ſpiritu copioſo uocis efformandae ac edendae gratia concepto, in amplum diſtendi poteſt.

a Pauſan. V. G.

b Plin. H. N. l. 10. c. 24.

c Aldrou. Ornithol. l. 17. c. 11.

Montes et ſyluas *incolere* Ariſtoteles *d* teſtatur. In ſepulcris et humano ſtercore commorari Iſidorus. Rarius arboribus inſidere, ſaepius in terra maxime, ubi immundities eſt, experientia. Plurimo anni tempore in montium anguſtiis et arborum cauis locis latitat. Ideo uerno tempore deplumis ſolet conſpici.

Locus.

d H. A. l. 9. c. 24.

Victus. *Veſcitur* myrti baccis, uermibus, formicis, muſcis. Vuis ſaepe tam immodice, ut ebria euadat. De *Generatio.* *nido* non conuenit inter auctores nec ſibi conſtat Ariſtoteles. Geſnerus ſub ſtipitibus arborum. Olaus M. *e l. 29. c. 21.* *e* in paludum tuberibus nidificari tradit. Hic *f* modo nidum luti ui- *f H. A. l. 9. c. 15.* ce ſtercore humano ſeu, ut intole- *Aelian. l. 6 de Animal. c. 1.* rabili odore ſoeditate homines ab eodem fuget ſeu, ne uenenata ad eundem animalia accedant, circumlinire, modo ſtipites arborum ſubire et ſine ullo inſtrumento in cauis parere ſcribit. Terna *oua* perdicum ſimilia, *g* ſed minora, duriora, a- *g Anglicus l. 119. c. 112.* ſpectu deformiora et odoratu grauiora parit.

Volatus. Lente admodum *uolat.*

Vox. Vox ipſi per aeſtatem alia, alia per hyemem, ſi Alberto credendum, *h l. 5. c. 13* ſi Polluci *h*, κικκίζει ſemper, ſi poetis, πῦ πῦ ſemper clamitat. Si gemit, pluuiam indicat. Si clamat, uulpem in uepretis haerere innuit. Si ante uitium tempus canit, inſignem uini copiam praenuntiat.

Ingenium. *Ingenio* non deſtitui certum, ſi ex uuarum eſu ebria adiantum herbam ori inſerere et circumambulando ſibi mederi, gramen aduerſus *Batrachias* edere, clauſum nidum herba quadam, prodente *i* Aeliano, aperi- *i Aelian. de Animalib. l. 3. c. 26.* re uerum eſt. Seneſcentes inter pullos iam adultos plumas deponunt et uiſum amittunt. Ab iisdem, donec uires recuperent, paſcuntur. Viſus admota herba reſtituitur.

Vſus. Inuenit et in *medicina uſum.* Cor in lateris doloribus laudatur. Mira in ſomniis uidebis, ſi ſanguine tempora inleueris. Lingua obliuioſo ſuſpenſa prodeſt. Pennarum ſuffitus uermes expellit. Corium capiti impoſitum dolorem ſedat. Ala dextra cum dente hominis ad caput dormientis ſuſpenſa non expergiſci, donec auferatur, ſabulam eſſe credo.

CAPVT X.

De Paris in genere et in ſpecie.

Parus aegithalus, parix et parula dicitur. Tria eius *genera* agnoſcit Ariſtoteles, plura adiiciunt alii. Omnibus iuxta oculos maculae albae ſunt. Vnguibus etiam omnes reptare et facile, ubi uolant, adhaerere poſſunt, ita ut nucem e filo illis ſuſpenſam adhaereſcentes comedant.

Locus. Semper fere in arboribus *degunt*, raro terram petunt. Ad Belgas et Anglos quotannis ſub initium Octobris accedunt.

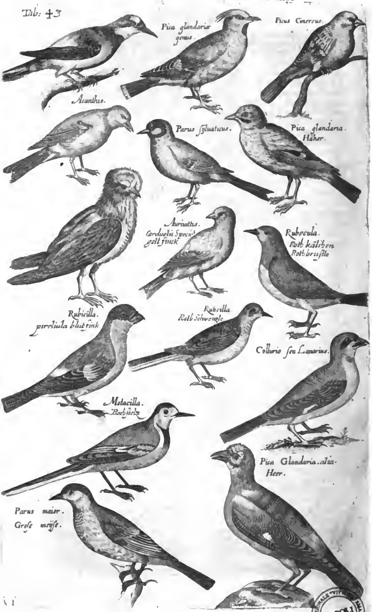
Victus. et Vox. *Veſcuntur* muribus, cute tantum detracta. Obiectis uermibus, apibus, nucibus, cannabino ſemine, quod, dum roſtro perforant, ſonum fabri malleum in aſſerem adigentis excitant. Sebum eis exhibetur, ut lentore fauces demulceantur et ſuauius canant.

Generatio. *Nidificant* in cauis arborum quidam, nonnullae nidos de arborum ramis miro artificio ſuſpendunt. *Oua* plurima edere ſcripſit Ariſtoteles. Gregatim et impetuoſe uolant. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 15* Tinnire per noctem auctor Philomelae ſcribit. Veniunt apud Heluetios in cibum et regium morbum patientis aſpectu in ſe, ſi nonnullis credimus, recipiunt.

Species parorum ſunt *maior*, *paluſtris*, *ſyluaticus*, *ater*, *caeruleus*, *caudatus et criſtatus.*

PARVS maior Ariſtoteli αἰγίθαλος σπιζίτης, Turnero et Longolio *Albert. l. 17. Ornith. c. 4.* parus carbonarius, Gazae fringillago uocatur. Coloribus quinque uiridi, luteo, albo, nigro et caeruleo elegantisſime uariat. *Caput* integit uitta prae intenſo nigrore inſtar corui reſplendens. Tempora et oculorum ambitus albent. *Lingua* extrema in duas partes fiſſa eſt, quarum utraque denuo in exigua quaſi capillamenta ſubdiuiditur. *Cauda eſt* bifida, partim cinerea, partim nigra, cuius extremae utrinque pennae duae exteriori parte candent. Propter cantus ſuauitatem alitur eamque pectotum

Digitized by Google

Tab: 43
Pica glandariæ genus.
Picus Cinereus.
Acanthis.
Parus ſylvaticus.
Pica glandaria. Häher.
Auriattis.
Carduelis Species
gollfinck
Rubecula.
Roth kälihen
Rothbruſtle
Rubicilla.
pirrliula blutfink
Ruticilla
Roth Schwenzle
Collurio ſeu Lanarius.
Motacilla.
Bachſtelz
Pica Glandaria. alia.
Heer.
Parus maior.
Groſe meiſe.

tum continuat. Pulverizatus colicos et nephriticos cruciatus tollit.

PARVS INDICVS tribus potiſſimum coloribus, oculos ſi excipias, caeruleo, albo et nigro conſtabat. Guttur, pectus et totus uenter candicabat. Vertex capitis et collum coloris erant caerulei diluti. Pedes nigerrimi.

PARVS PALVSTRIS in agro Bononienſi patonzino, Bellonio quartum pari genus, Turnero ſchoeniclos Ariſtotelis dicitur. Capite eſt prorſus nigro, ut a Geſnero deſcribitur, pectore et uentre albicat. Dorſo et cauda frigeſcit, crura ſunt roſea.

SYLVATICVS macula per medium uerticem rubente eſt conſpicuus, partibus utrinque nigris, cruſculis fuſcis, alis nigricantibus, reliquo corpore uiridis, uentre dilutius.

ATER, qui et *carbonarius*, albam maculam infra oculos habet, aliam in occipitio, caput nigrum, uentrem luteum, crura fuſca.

CAERVLEVS ab Ariſtotele tertio loco et absque nomine peculiari poſitus, quod ſolus caeruleo capite ſit inſignis, ita dicitur.

CAVDATVS Ariſtoteli ὀρεινὸς, Bellonio monticola, aliis, ſed male, ἀνώνυμος uocatur. Niger eſt parte prona, albus ſupina, in mediis alis rubet, circa imum uentrem dilutius. Vertex ei albus, roſtrum fuſcum, cauda bifurcata et tantae longitudinis, ut retro per tergus ſuper caput poſita hoc longitudine ſua uincat. In foemina omnia ſunt pallidiora et color tergoris in mare caſtaneus, in hac ferme fuſceſcit. *Incolit* montes et ſyluas et raro, niſi frigido tempore, inuenitur. *Veſcitur* uermibus, araneis et ſimilibus animalculis. Sed et arborum germina principio ueris amputat. Nidum ſtruit inter frutices, duos fere palmos cum dimidio longum ex muſco et araneorum filis compoſitum, aditu ſemper anguſto. *Ariſt. H. A l.7. c.1. Bellon. l.7. c.25.*

Species, quae *mourier* Gallis audit, rotundum aditu gemino ad arboris alicuius truncum ſuſpendit et multa oua parit. Viſus ex lanugine illa, quae in ſalice uetuſta et populo, extra ex lino aut cannabe exſtructus. Quem Aldrouandus a presbytero quodam Colonienſi deſcriptum exhibet, auicula eſt Wyntepſker, quaſi uini promum Colonienſes dicunt.

Volant pari caudati inuicem et modo hanc, modo illam petunt arborem. *Vox* ipſis non ita incondita, altum uero, ueris inprimis tempore, clamant. *CRISTATO* magnitudo eſt paro maiore minor, montano par. Caput cum paucis punctis albis nigrum, criſta retro extenſa, corpus pronum fuſcum, pectus album, crura cinerea. Degit circa abietes et iuniperos.

CAPVT. XI.

De Motacillis et Muſcicapis.

Aldrouand. Ornithol. l. 18 c. 22. Motacilla Heſychio κίλλορος et σεισοπυγὶς a motitatione caudae dicta, a quibusdam cauda tremula uocatur. Commune omnibus muſcis ueſci et circa aquas et pecora ideo uerſari: combuſtarum puluerem contra lapidem ueſicae uehementer laudari Fauentinus et Maſſa reliquere. Species ipſarum ſunt *alba* et *flaua*, ad quas *ſpipolae*, ſpardae et aliae *muſcicapae* referri poſſunt.

ALBA, quae et communis Gazae albicula, Bellonio Ariſtotelis cnipologus, ſed forte male, auicula eſt oblonga, uertice, collo ſuperiore et pectore nigris, dorſo cinereo, roſtro longiuſculo, tenui, nigro, gula candida, uentre toto candido. Foemella uertice eſt cinereo, gula luteſcente, caetera mari ſimilis. Verſatur circa aquas, ſaepe et aratrum uermium cauſa ſequitur.

FLAVA duplex eſt. *Alteri* caput proportione paruum, fuſcum, roſtrum longiuſculum, nigricans. Cranium molliſſimum, alae breues, uen-

ter cum paucisſimo luteo albicans, qui color initio caudae inferius intenſior eſt. Pennae in alis nigricantes, in medio per tranſuerſum albidae, extremae totae nigrae, cauda bifurcata, reliquo corpore longior. Ab accipitre perſequente ſi euaſerit, egregie cantare dicitur. *Alteri* roſtrum gracile, atrum, in extremo parum recuruum, flauedo a gula ad podicem usque praecedente intenſior. Caput et dorſum ferruginei ferme coloris, mentum albicante macula, uelut barba cana, ueſtitum.

SPIPOLARVM, ut aucupes Bononienſes adpellant, tres deſcribit *l. 18. Ornithol. cap. 26. 27.* Aldrouandus ſpecies. *Vna* habebat caput leucophaeum, albam ſub mento maculam, pectus rubicundum. Dorſum cinereum, uentrem ex rubicundo et albo uarium. *Altera* pectus maculis fuſcis deorſum deſcendentibus interſtinctum, uentrem albeſcentem, maculam retro ad oculos maiuſculam ad ferrugineum accedentem. *Tertia*, cui et boarinae nomen, tota erat ex albo luteſcens, roſtro et pedibus fuſceſcentibus.

STOPAROLAS idem exhibet binas, unam pectore et uentre ſere candido. Capite, quod maculis nigris in uertice conſpergitur, collo, tergore, cauda ſubfuſcis, *alteram* roſtro oblongo, recto, ſupra tamen parumper *decliui*, ſuperius nigro, inferius corneo, collo, pectore et uentre pallidis, oculis exiguis.

MVSCICAPARVM, quae forte *l. 18. Ornithol. c. 28.* Oppiano, quod circa boues uolitent, βυδύται, plures exponuntur ab eodem ſpecies, ex quibus illa, quam pigliamoſche aucupibus Italis uocari ſcribit, in collo maculam albam, uelut torquem, habet, in medio alarum aliam, *altera* magnanima quaſi munus fabri obiens dicitur forte, quod roſtro ſonore tundat, dum muſcas capit. *Tertia*, quae Geſnero glarea, cruribus roſeis et ante hyemem auolat. *Quarta, quam* Germani Todenvogel uocant forte, quod, imminente peſtilentia, ſint frequentiores, ſolitaria eſt et per arbores irrequieta uolitat. *Quinta* Gallis moucherolle dicta, quae paſſeri adeo ſimilis eſt, ut non, niſi moribus, dum uiuit, et roſtro, cum mortua eſt, ab eo diſtinguatur. In ſyluis et dumetis latitat et crura habet roſacea. Quidam linariis eas comparant, Geſnerus eandem cum ſua prunella eſſe conicit.

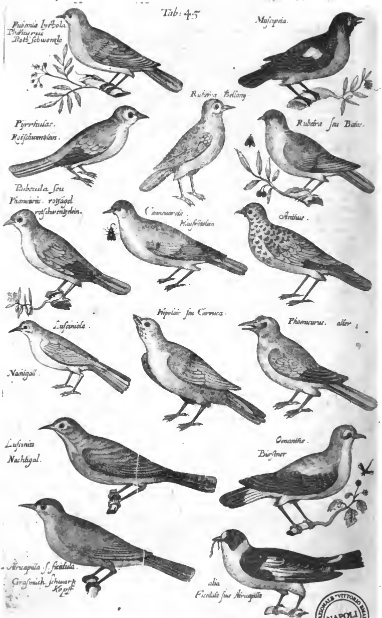
CAPVT XII.

De Rubetra, Rubecula, Pyrrbula et Phoenicuro.

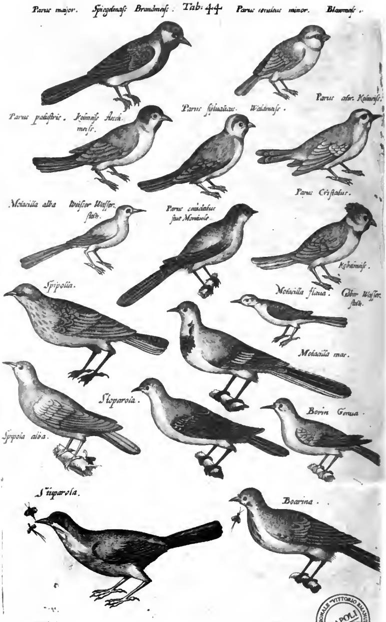
Ariſt. l. 8. H. A. c. 3. Scalig. ad l. 8. H. A. Quae Ariſtoteli Graece βατὶς, illam Gaza Latine RVBETRAM, Scaliger rubicolam tranſtulit. Non conuenit de ea inter auctores. Niphus Italorum baradam eſſe opinatur. Germani quidam turdorum minimum genus, quod rubi fructu uictitat. Longolius linariam ſeu miliariam. Turnerus Anglorum moretetteram aut ſtonchatteram. Bellonius Gallorum traquetum, quod continuo alas motitet. Si hunc ſequimur, fringilla paulo minor eſt. Capite ſupremo nigricat, unde melanocephalos Cretenſibus dicitur. *Collum* et dorſum habet cinerea. *Mas* a foemina diſcrepat, quoniam uentre candicat, dorſo, capite et collo albicat, gerit et albam per alas lineam. In Graecia, Creta et Gallia continuo, migratoria enim non eſt, uiſitur et ſemper dumetorum cacuminibus inſidet. Vnde forte ei apud Graecos nomen nec ad pagos uel uicos propius accedit. Solitudine gaudet et gregatim duntaxat, dum ſoboli intenta eſt, uolare conſpicitur. *Nidum* tanta ſtruit induſtria, ut difficulter, quo intret uel exeat, inuenias.

RVBECVLA, quae Graecis ἐριθακος, ἐριθεὺς, ἐρίθυλος, ἐριθία et δαίδαλος, *Heſych. et Phauorin. Lex.* Gazae etiam ſyluia, pectore eſt aurantio ad ferrugineum accedente,

lin-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

lingua bifida, cauda duodecim pennis inſtructa, quam ſaepe motitat, poſtquam ſubmiſerit, absque tremore ſtatim erigit et ſic eius pulli a phoenicuri ſeu ruticillae foemina et pullis, quibus ita ſimiles ſunt, ut uix ab oculatisſimo dignoſci posſint, quae, ſimul atque caudam mouerint, non ceſſant, donec ter aut quater ſimul mouerint, dignoſcuntur. Aeſtate cum prole ad deſertisſima quaeque loca ſecedit, cum ruticilla comparet. In fine autumni perfectam in pectora rubedinem nacta ad oppida et pagos confugit, quo tempore ruticilla deliteſcit. Nunquam fere in eodem ſaltu, niſi una reperitur, unde Phauorino ἔριθοι μονήρης καὶ μονότροφοι et natum inde illud: una arbor
Porphyr. l. 3. de Abſtin. ab animal. non capit duos erithacos. *Voce* homines imitari prodidit Porphyrius. Si caua terrae ſubierit, pluuiam praedicit. Merulam amore tanto proſequitur, ut noctu fere in proxima arbore prope eam quieſcat. Dicitur et morbo comitiali eſſe obnoxia.

Aldrou. Ornith. l. 17. c. 31. 32. PYRRHVLA ſeu rubicilla, Scaligero byrriola, pasſeris eſt magnitudine, gula, pectore et uentre
Scalig. ad l. 8. miniaceis ſeu purpureis (foeminae pectus totum caſtaneo cinereo co-
Ariſt. H. A. lore diluitur) roſtro breui ac lato bituminis inſtar ſplendente, trigono ferme. Lingua pro corporis magnitudine latiore et crasſiore, cuius pars extrema, quae palatum tangit et ſapores diiudicat, carnea eſt et nuda, reliquae cornea pellicula teguntur. Degit aeſtate in montibus et ſyluis, ſub hyemen ad plana deſcendit et facillime capitur. Colorem per totum annum ſeruat. *Veſcitur* uermiculis, ſed inprimis ſemine cannabino et primis illis arborum, mali praeſertim et piri, gemmis, quae ante ſolia et flores erumpunt. Sed et nucibus ac acinis rubentibus ſambuci aquatici et ſolani perpetui delectatur. *Nidulatur* in ſepibus et quatuor oua excludit. *Voce* fiſtulam imitatur etiam foemina et omnes cantus auium canendo et ſibilando exprimit, forte et humanum ſermonem.

PHOENICVRI ſeu ruticillae, Ariſt. l. 9. H. A. c. 49.
quam Ariſtoteles et Plinius cum erithaco confundunt, plura fortasſis ſunt *genera*. Turnerus enim caput ſcribit ei eſſe nigrum, Geſnerus macula alba inſigne. Aldrouandus quatuor diuerſas obſeruauit, binas iisdem ex Geſnero adiecit. Tota aeſtate nobiscum degit, hyeme auolat aut ſe abſcondit. *Veſcitur* muſcis, nucleis iuglandium conciſis, ouis formicarum et araneis. *Nidulatur* in arborum, murorum et poſticarum aedium, ubi hominum minor frequentia, cauis. Bina aut terna *oua* parit. Cuculi pullum, qui aliquando in eius repertus fuit nido, alit. In ſublimi aliquo aedificio, primo inprimis diluculo idque ueris tempore *canit*. Hyeme et, pullis excluſis, ſilet. Inter incubandum praetereunte aliquo clamitat.

CAPVT XIII.

De Antho, Canneuarola Bononienſium, Oenante, Luſciniola.

ANTHI auis, quem florum Gaza uertit, facit mentionem Ariſtoteles eidemque fringillae magnitudinem, pedes fisſos, pulcrum colorem, domicilium circa aquas
Plin. H. N. l. 10. c. 42. et 74. et pecudes, uictum ex herbis et uermiculis facilem, oculorum imbecillitatem, hinnitum equorum, quem herbae pabulo aduentu ipſorum pulſa imitatur ad hunc modum ſe ulciſcens, odium cum ſpino et aegitho tantum, ut ſanguinem eorum credant non coire multisque ob id ueneficiis infament, tribuit. Quaenam illa hodie ſit auis, non conuenit inter ſcriptores. Bellonius illam, quae Gallis bruant dicitur, eſſe credit illamque fringilla eſſe maio-

Q 3

maiorem, mares fere luteſcere, cauda flaueſcere, cruribus et pedibus nonnihil rubeſcere, circa altas et proceras arbores procul a pratis diſſitas uerſari, plerumque cannabino ſemine ueſci, ad minimum quinque pullos excludere, dum uolat, ſtrepitum edere ſcribit. *Aldrou. l. 17. c. 33.* Aldrouandus, qui modo deſcriptam auem chloridem eſſe putat, ſpipolam eſſe iudicat, cum et pulcra ſit et omnia fere ea, quae antho Ariſtoteles adſcribit, admittat. Circa amnes, inquit, et prata uliginoſa degit et, ſi ab equis ibi paſcentibus pellatur, aufugit quodam cum garritu, quo hinnitum equi quodammodo imitari uidetur. Geſnerus denique illam auiculam, quam circa Argentoratum Gaulamer uocant, Ariſtotelis anthum eſſe coniicit.

CANNEVAROLA Bononienſium, quod in uiridi creſcenteque cannabe et niduletur et degat, ſic dicta, Germanorum Craſmuſcho et Anglorum titlingae, ſi Aldrouando credimus, per omnia ſimilis eſt. Luſciniam tam exacte corporis figura exprimit, ut, niſi paulo eſſet minor nec tam rufeſceret, prorſus eadem uideretur. Tota parte prona, gula nempe, pectore et uentre ex albo flaueſcit, ſupine capite, collo, dorſo et alis ex luteo fuſceſcit. Roſtrum habet luteſcens longiuſculum. Caput planum. Caudam breuiuſculam infra luteſcentem, ſupra ad ferrugineum uergentem.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 49. Plin. H. N. l. 10. c. 29. OENANTHE Ariſtoteli et Plinio memorata Gazae uitiflora ſeu uitifera uel a colore ſimili uuis germinantibus uel, quod uini tempore adpareat uel, quod uuis delectetur, ita dicitur. Abdit ſe ſub caniculae exortum, eadem occidente, conſpicitur. Vitat interdum frigus, interdum aeſtum. Quaenam ſit auicula, ambigitur. Bellonius illam eſſe credit, quae Gallis cul blanc, Italis culo blanco dicitur. Auis eſt ſittae magnitudine, roſtro, alis, cruribus et caudae extremitate nigris, dorſo cinereo, lingua oblonga ac plana, pedibus paruis, cruribus oblongiuſculis. Quia, quicquid ſub uentre infra et ſupra uropygium et anteriorem partem caudae album eſt, cul blanc uulgo uocatur. *Verſatur* in paruis dumetis neque in *uolatu* perſeuerat. *Nidulatur* in foraminibus ueteris maceriae, quandoque etiam in lapidicinis, quin et in terra, ubi bos aut aliquod iumentum ueſtigium impreſſit. *Veſcitur* erucis et uermibus terrae. Plures culi blanci deſcriptiones apud Aldrouandum uide. *Aldrou.*

Quam Bellonius LVSCINIOLAM adpellat, auis non eſt obuia. *Ornith. l. 17. c. 38.* Pectore, capite, dorſo et collo coloris eſt cinerei. Pennae alarum et caudae fuſcae, roſtrum acutum, ſubnigrum, gracile, in extremo et intus aureum, celeriter per terram curſitat. Numeroſe, quando aeſtus ingraueſcit et potandi gratia in paluſtria ſeſe conferunt, capiuntur. Huc refer illam, quam acupes Itali *giarolam* uocant, magnitudine alaudae. Roſtrum habet fragile, intus rubicundum. *Rictum* admodum amplum. Verticem, collum, dorſum et alas coloris uarii. *Linguam* bifidam. *Caudam* adeo breuem, ut uix ulla adpareat illamque bifidam, uariam anguſtiſſimis plumulis compoſitam. In pedibus poſticus digitus admodum longus, paris longitudinis unguem adnexum habet ita, ut ambo pollicem expleant isque primum rectus fere totus, extremo tantum admodum exiguo unco modice inflexo armatur

TITV-

TITVLVS II.

De Inſectiuoris Canoris.

CAPVT I.

De Luſcinia.

Nomen. Inter inſectiuoras canoras primum *luſciniae*, alterum *hypolaidi*, tertium *atricapillae* locum tradimus. Cauſa in uoce patebit. Illa Graecis ἀηδὼν et ἀηδὼς, Latinis ſeu, quod in lucis canat ſeu, quod ante lucem ſeu, quod lugens luſcinia, ſed et acredula, uolucris Attica, ales Daulia, Pandionia etc. dicitur.

Deſcriptio. Ariſt. H. A l. 9. c. 15. Plin. H. N. l. 10. c. 29. *Formam* non eſt, quod deſcribam, cum ubique ſint obuiae. *Linguae* ſummo acumine caret nec tenuitatem illam primam habet, quam caeterae aues atque hoc illi cum atricapilla commune intercedit. *Mari* foemina corporis habitu ſimilis, aliquando tamen ad cinereum uergens, quod et iunioribus competit. Illa, quam Schwenkfeldius maiorem uocat, tota fere cinerea eſt et parum rubedinis obtinet. *Sexum* male ex corpore coloris, mole, oculo dextro, qui mari maior dicitur, conlegeris. *Mares* adulti uere capti, quod tum in uenerem ruentibus genitalia turgeant, ſeſe produnt, extra id tempus, quae frequentes et modulatos edit cantus, qui continuo ſpiritu in longum trahuntur, quae unico ſaepe inſiſtit pedi et diu immobilis permanet, mas eſt. Curſitat per caueam foemina et cantum breuem conciſum ac intermiſſum promit.

Locus. *Locus* ipſis diuerſus. In ſyluis quaedam uitam agunt, quae maiores ſunt forte, quia ſe in his tutiores a ſerpentibus credunt, in ſepibus quaedam, nonnullae montana loca amant, paluſtria nonnullae, plana aliae. Hybernia iis caret, ſi Botero credendum, Batauia, ſi aliis, imo mori inlatae dicuntur. Athenis tanta ipſarum copia, ut philomelam Atticam poetae finxerint. Sunt et prope Arduennam ſyluam plurimae. Aeſtate adulta non diu adparent et ſub autumno usque ad dies uernos conduntur. Maximi uaeneunt, quae in caueis hyemem pertulere. *Cibus* eis uermiculi, ſed inprimis formicae et illarum oua. In caueis duris ouis et mica panis ueſcuntur.

Partus. Ariſt. H. A. l. 5. c. 9. *Nidum* uere menſe Maio uel etiam prima aeſtate, quandoque humi ſub ſepibus et arborum truncis, aliquando in ipſis fruticibus uiridibus et denſis ex foliis arborum, paleis et muſco oblongiuſculum conſtruunt. Cum plurimum ſena oua pariunt et, dum incubant, a cantu, ſi Ariſtotelem ſequimur, ceſſant, ſi Albertum et alios, luſcinia peruigil cuſtos, cum oua quodam ſinu corporis et gremio fouet, inſomnem longae noctis laborem (ſolam ex omnibus ſomnum negligere καὶ διὰ τέλους ἀγρυπνεῖν Heſiodus apud Aelianum auctor eſt) cantilenae ſua uitate ſolatur, quo poſſit non minus dulcibus modulis, quam fotu corporis, oua animare. *Aelian. uar. l. 12. c. 20.*

Vox. Sidon. Epiſt. l. 2. Plin. H. N. l. 10. c. 29. Cantum et uocem earum, quam ἐυστομεῖν Pollux uocat, Sidonius ſibilare dicit, Plinii uerbis explico. Luſciniis, inquit ille, diebus ac noctibus continuis xv. garrulus ſine intermiſſu cantus. Denſante ſe frondium germine, non in nouiſſimum digna miratu aue. Primum tanta uox tanto in corpuſculo, tam pertinax ſpiritus. Deinde in una perfecta muſicae ſcientia modulatus editur ſonus et nunc continuo ſpiritu trahitur in longum, nunc uariatur inflexo, nunc diſtinguitur conciſo, copulatur intorto, promittitur reuocato, infuſcatur ex inopinato. Interdum et ſecum ipſe murmurat plenus, grauis, acutus, creber, extentus, ubi uiſum eſt, uibrans, ſummus, medius, imus breuiterque omnia tam paruulis in

fau-

faucibus, qui tot exquiſitis tibiarum tormentis ars hominum excogitauit, ut non ſit dubium, hanc ſuauitatem praemonſtratam efficaci auſpicio, cum in ore Steſichori cecinit infantis. Variant tamen. Nam in paluſtribus, relaxante inſtrumenta uocis humiditate nimia, tam ſonorae non ſunt. In Hiſpaniola et Inſula S. Ioannis, Martyre teſte, nunquam a cantu ceſſant. In Scotia non tam ſuauiter, ac in Italia canunt et circa Orphei † ſepulcrum uocaliores a Thracibus credebantur.

Martyr. in Hiſtor. Occid. Ind. *† Pauſan. in Boeotic.*

Adfectus.

Amicitiam et cum phoenicuris colunt, cum quibus etiam coire creduntur et cum auiculis mollioris roſtri, ad quas caueis incluſas aduolitant. *Inimicitiam* cum collurione, qui uiſco implicatas capit, accipitre, qui eisdem inſidiatur et uipera, a cuius ſuppoſitae oculorum fulgore in certisſimam perniciem trahuntur, deſcendentes enim paulatim ex arbore in praedam ipſi cedunt, ut Merula ſcribit, quod tamen Cardanus negare uidetur, exercent. Inter *adſectus* corporis praecipua pinguedo. Saepe adipis mole obrutae extinguuntur. Si aliquo alio liberos conripi contingat, formicarum ouis ſibi ipſis medentur.

Merula in Mirabil. *Cardan. l. de uar. rer.*

Ingenium. *Apud Nemeſian. Ecloga. 2.*

Ingenium ſingularis in herum cicuratarum fides, ſaepe emisſa, (tale Alcon Donaci ſe dono dedisſe canit:)

ſcit rurſum remeare domum tectumque ſubire
uiminis et caueam totis praeponere ſyluis,

imo multae uenditae uel dono datae aliis prioris domini deſiderio contabeſcentes commoriuntur et obſtinatus libertatis amor, (ſi adultae caueae includantur, cantus et cibi abſtinentia pro ſeruitute nenatorem, teſte Aeliano, ſilentio ulciſcuntur) teſtantur. Cantus maxime et docilitas. Simplex ille, ſi in ſolitudinibus degunt, uarius et multo apparatu compoſitus, ſi in auditores inciderinr. Non φιλομούσους duntaxat, ſed et φιλοδόξους cum Charmide Athenienſi agnoſcas τὸ κοινὸν ἐλίπτει τὸ μέλος. Nec minor poſteritatis cura. Meditantur aliae iuniores uerſusque, quos incitentur, accipiunt. Audit diſcipula intentione magna et reddit uicibusque reticent. Intelligitur emendatae correctio et in docente quaedam reprehenſio. *Docilitas* mira. Caeſares iuuenes habuere luſcinias Graeco atque Latino ſermone dociles, praeterea meditantes in diem et asſidue noua loquentes longiore etiam contentu. Viſum iam ſaepe iusſas canere coepisſe et cum ſymphonia alternasſe, ſicut homines repertos, qui ſonum earum addita in transuerſas harundines aqua foramen inſpiraates linguaeue parua aliqua oppoſita mora, indiſcreta redderent ſimilitudine. Fuere tres Ratisbonae anno M. D. XLVI. quae intra noctis ſilentium, quicquid interdiu ab hoſpitibus conloquentibus inaudierant, Germanico ſermone ita promere ſolebant, ut ab audientibus optime intelligerentur.

Aelian. in uariis.

Plin. H. N. l. 10. c. 49.

Geſner. in Ornithol.

Uſus.

De ipſarum in *cibo uſu* non eſt, quod multum dicam. Plumis nudata uox eſt praetereaque nihil, ut Lacon ille apud Plutarchum dixit. Adpoſitam fuisſe in centenaria illa Aeſopi Tragici, cui quendam ciuem Romanum donatione unica XM. aureorum dedisſe legimus, patina, exinde conligas, quod centum auiculis, quae cantu aliquo excellerent, conſtaret. Arrii etiam filios magno conemtas eſitasſe Horatius teſtis eſt. *Medicinam* ſi ſpectes, cancrorum oculi cum luſciniae carnibus in ceruina pelle adligati uigiliam praeſtant fugato ſomno. Fel cum melle inlitum uiſum perfecte acuit, ut uult Kiranides.

Plutarch. in Apopth. Lacon.

Horat. l. 2. Serm. Satyra. 1.

Plin. H. N. l. 32. c. 10.

Aelian. l. 1. H. A. c. 41.

CA-

CAPVT II.

De Hypolaide et Atricapilla.

Ariſt. H. A. l. 8. c. 3. HYPOLAIDEM ſeu currucam Ariſtoteli debemus, qui quidem cuculum in eius nido parere ſcripſit, ſed, cum corporis formam non addiderit, par fére de ea, ac antho. inter ſcriptores concertatio. Niphus cantu et magnitudine philomelam imitari et, quod in oculi equi mortui concauitate nidificet, hyppolaida uocari ſcribit. Bellonius luſciniae in cantu ſimilem, Gallis fanette brune facit. Turnerus titlingam ſeu lingettam Anglorum, quae luſcinia minor eſt, colore ſubuiridi. Culices et uermiculos in ramis arborum ſectatur, raro humi conſiſtit, hyeme non cernitur, cuculi pullum pro ſuo educat et ſequitur, eſſe et Germanis paſſerem gramineum Grasmuſche *ſeu* Grasmuke uocari reliquit. Geſnerus dictionem Germanicam Grasmuſche per metatheſin a Latinorum curruca factam eſſe conicit et quatuor eius *genera* facit. *Maiores* uel colore ſunt fuſco prae caeteris canorae. Circa lacum Verbanum piccafigas, id eſt, ficedulas uocant, uel pectore albo, capite cinereo. Ex lino nidum ſtruunt. Atricapillis maribus caput prima aetate rubet, deinde nigreſcit, foeminis ſemper rubet. *Minores* uentrem album, oculos albicantes habent, inter ſepes fere degunt et hyeme diſcedunt. Eliota Anglus paſſerem ſepium eſſe putat, quem Turnerus paſſerem troglodytem interpretatur, Germanis Zaunſchlüpfe. Aldrouandus nullam obſeruauit, cui proprie illud nomen conuenire exiſtimaret. Shwenkfeldius ὑπολαΐδα Graecis, andothiam Alberto dici opinatur et ſupina parte totam cineream, prona albidam, partim dilute cinereo colore reſperſam, uertice punctulis nigris maculato deſcribit. Secundum eundem *nidum* inter gramina rotundum ſuſpendit. *Oua* Maio plerumque quinque, aliquando ſeptem ſubuiridia, punctis minutiſſimis uaria parit eaque, ſi digitis tangantur, non amplius fouet, ſed relinquit.

ATRICAPILLA μελαγκόρυφος *Ariſt. H. A. l. 9. c. 49.* et μελανοκέφαλος Graecis, falſo gallinago ab Alberto M., ab aliis guger *Plin. l. 10. H. N. c. 29.* Germanorum, qui capite quidem atro eſt, ſed pectore rubet, a nonnullis auis phoenicuro adeo ſimilis, *Scalig. ad H. A. Ariſt. l. 9.* ut, niſi cauda differrent, quae illi rubea, huic cinerea eſt, uix dignoſci poſſent, eſſe putatur. Quam uere Ariſtoteli et Plinio cum ſycalide ſeu ficedula uel, ut Scaligero placet, ficula et ficilla eadem ſit et ineunte quidem autumno ficedula, ab autumno protinus atricapilla euadat, putetur, cum Schwenkfeldius *Schwenkfeld. in Auiar. Sileſ.* atricapillam uere et autumno deprehenderit, iudicandum relinquo. Aliquot earum exhibet Aldrouandus icones. *Vna* capite, dorſo, cauda et remigibus alarum pennis tota nigra erat. *Alterius* uertex colorem caſtaneum gerebat. *Tertia* notabili macula ſupra roſtrum in fronte notabatur. *Quarta* tota ex albo et nigro uariabat. Schwenkfeldius paſſere paulo minorem, uertice nigerrimo, collo dilute caeruleo, uentre albicante, podice ſubflauo, pedibus glaucis, unguiculis fuſcis eſſe ſcribit et ſummae linguae acumine carere addit. In Anglia non habentur, ſi Turnero credimus. *Nidificant* in caueis arborum et plura, quam uiginti oua, ponunt, ſed numero ſemper impari. Non tantum uermiculis, ſed et ſorbi Alpinae bacculis *veſcuntur*, imo et uuis inhiant. Vnde ampelides uocantur. *Pullos* tanta ſedulitate alunt, ut in nido etiam pinguiſſimi exiſtant. Optimae ſunt in cibo autumno propter alimentum tum in iis abundans. Phauorini tempore negabant, ullam auem praeter ficedulam totam comedi oportere. Dioſcorides frequenter in cibo ſumtas uiſum acuere teſtatur.

HISTORIAE NATVRALIS

DE AVIBVS

LIBER IV.

De Auibus Aquaticis Palmipedibus

TITVLVS I.

De Palmipedibus Piſciuoris

CAPVT I.

De Onocrotalo ſeu Pelicano et Aue Diomedea.

Onocrotalus, qui nonnullis falſo auis Diomedea, catarracta Iubae, butaurus ſeu ardea ſtellaris Porphyrio dicitur quemque diuerſum a pellecano Ariſtotelis Geſnerus facit, Alberto oſina, Kiranidi ramphius, Verrio Flacco truo, Iſidoro canopus Aegyptius, Aldrouando pelecanus Ariſtotelis et Oppiani pelicinus nocatur et nomen hoc, quod collum mergens et ſpirans, quaſi ruditum aſini edat, ſortitus eſt. Duo ipſius *genera* Albertus facit, *ſylueſtre* nempe et *aquaticum*, ex quibus hoc duntaxat doctisſimi agnoſcunt. Videntur tamen et in prouincia Manzi in India orientali esſe toti albi cum oſſe ſupra caput, colore ſanguineo, niſi nos Odoricus de Foro Iulii fallit, imo et auis, quam Aelianus Indis celam adpellari ſcribit, quae eſt magnitudine triplo maior otide, ore permagno, ingluuie maxima, longis cruribus, ſummis alis pallidis, caeteris pennis cinericiis, onocrotalus Indicus dici poteſt.

Aldron. Ornithol. l. 19. c. 2.

Aelian. H. A. l. 16. c. 4.

Deſcriptio.

Quantum ad *magnitudinem*, uiſus Rhodi paulo minor cygno, multo anſere, uiſus, cuius longitudo ab initio roſtri ad pedes ultimos extenſae hominis proceritatem aequabat, ab Aldrouando emtus hominem iuſtae ſtaturae non adaequabat tantum, ſed uincebat etiam, ideo quorundam pondus ad XXIV. libras duodecim unciarum accedit. *Corpus* habet album. *Roſtrum* coloris fuſci, rubrum interdum, ut in Machlinienſi onocrotalo uiſebatur, nalidisſimnm ac plane oſſeum, cuius ſuperior mandibula, ut Aldrouandus in Ferraria adlato obſeruauit, tres digitos lata, duas ſpithamas longa. Inferior palmi longitudine ſuperiorem excedit, cum ab interiori parte capitis ortum ducat, ſuperior in curuum quendam hamum crocei fere coloris deſinit et intus plantaginis anguſti foliae pentapleuri figuram exacte exprimit, extuberantibus per eius longitudinem quinque lineis aſperis et oblonga tubercula referentibus. Snb hac inſigne quoddam capacisſimum membranoſum, rugoſum et omni fibrarum genere praeditum, coloris fere crocei, percurrentibus ubique maculis nigris, et facile dilatatu dependet ceu uter quidam receptaculum. Ingentis ſtaturae hominem ocreatum pedem uſque ad genu immittere in fauces et educere potuisſe uidit Perottus, paruulum Aethiopem in eodem inuentum ſcribit Sanctus. Crura ipſi anſerina, prae tanti corporis proportione breuiuſcula. Capitis plumae albae molleſque in radi-

radicibus ſuis nigrae, in occipitio longiores. *Interiora* ſi ſpectes in eo, quem Aldrouandus deſcribit, quam foeminam eſſe oua ciceris magnitudine ad ſeptum conſpecta oſtendere. *Lien* erat rotundus, nucis auellanae magnitudine, aliquanto craſſior. *Ventriculus* ex membranis craſſioribus conſtabat, digitos decem longus, duos latus, materia chyloſa lutea cum quibusdam quisquiliis et capillis refertus (Geſnerus ſuccum quendam uiridem uermiculis ſcatentem in ſuo inuenit.) *Veſicula fellis* in concauo iecoris haerebat et ab ea meatus, uelut canalis, ad inteſtinum duodenum porrigebatur. *Inteſtina* ſex ulnas longa appendices duorum digitorum longitudinis habebant. *Gula* erat longa, craſſiuſcula, carnoſa, quae ſubinde latior euadens, ubi ad uentriculum perueniſſet, comprimebatur. *Cor* maximum. *Oſſa* leuia, alba, pellucida et ſine medulla. *Vlnae* alarum membrana quadam integebantur inſigni, ex qua tendones uiginti quatuor oriebantur tam tenuiter in eas inſerti, ut nullo pacto ſeparari poſſent.

Locus. *Verſatur* in aquis piſcoſis et diffuſioribus. Viſus in Aegypto a ſeptentrione uerſus meridiem tendere. Obſeruatae et circa Gazanum Aegypti ciuitatem greges, quae uerſus mare uolitabant. Mittitur et a Gallia ſeptentrionali et Marcellus onocrotalum Rauennatem cognominat. Reperitur etiam in Hetruriae maritimis circa Herodis portum et Orbitelli ſtagnum. Circa Luſannam in lacu Lemano ſemel tantum anno adparere creditur. Geſnerus in lacu ad Tugium captum commemorat.

Victus. *Geſner. in Ornithol.* *Victitat* inprimis piſcibus eosque dum uenatur, non toto corpore mergitur, ſed collum ſubinde demittit. Cicuri ſi libralem (quinque librarum piſcis haud magna ipſi eſca eſt) exhibueris, ita inuertit, ut roſtro praemiſſo deglutiat. *Bellonius de Auibus.* Deuorat et cum teſtis conchas easque calore interno intra ingluuiem apertas reuomit et hiantibus iam teſtis carnem ab ocreis ſeligit. Solum ſcilicet uiſceris habet ductum, qui ab introitu oris ad naturae ſecreta pertingit. *Petrus. Martyr. in Decad.* Viſus dimidiam endromedem, qua miles unus tegebatur, in ſe proiectam abſorpſiſſe integram, quae ex gutture interfectae ſine iactura educta eſt.

Generatio. *Nidum* ex ramulis ad ripam fluminis alicuius uel ſtagni ponit ibique tot oua anſerinis ſimilia, quot cygnus ſolet, edit foetusque enutrit.

Volatus. *Volant* nonnunquam ſoli, nonnunquam gregatim et, cum uolant, ſonum alarum cient.

Vox. *Vox* ipſi ruditui aſini ſimilis, ſonum cum edit, roſtrum in aquam uel terrae lutum infigit, ſi Alberto credendum. Dicuntur (Bartholomaeus Anglicus ex Iſidoro auctor eſt) erecto ad coelum roſtro accipitrum metu, ſed forte falſo, dormire et in Lycia ad flumen Xanthum quotannis cum coruis, cornicibus et aliis carniuoris praelium committere. *Praeſagium.* Si uicerint, abundantiam frugum ſibi promittunt incolae, ſi uincantur, ouium, boum et aliarum quadrupedum foecundum prouentum.

Vſus. Ingluuie ea parte, qua capiti adhaeſit, conligata, ad quam eiiciendam Aegyptii piſcatores utuntur, qui humiditate conrumpi nequit, multo tempore utilis eſt.

AVIS DIOMEDEA ab inſulis Diomedis ſic dicta, de qua multa ueteres fabulati ſunt, Seruio, Stephano grammatico et Iſidoro ardeae genus eſt, quibus Salmaſius accedit. A Plinio et Solino cum fulicis comparatur. *Aldrou. Ornith. l. 19. c. 3.* Aldrouandus artennam hodie nuncupari et in inſula Sanctae Mariae de Tremiti duntaxat inueniri credit. Cui Dalechampius adſtipulatur. Hoc an uerum ſit, ex comparatione conligi poterit. *Magnitudine* iſta eſt gallinae ſatis corpulentae. *Salmaſ. ad Solin. c. 2* Color ei fuſcus ſeu cinereus obſcurus. Tota fere prone candicat. *Roſtrum* eſt luteum praedurum et aduncum. *Oculi* ignei. *Degit* in cauis, ut lucem ſolis declinet, noctu circa ſcopulos non longe ſuper

aquam *uolitat.* Piſcibus *uictitat*, quos noctu tantum uenatur. In cauernis ſcopulorum et terra *nidulatur* et uocem uagitui infantium ſimilem promit. De Diomedeis nero ita Plinius: nec Diomedeas praeteribo aues. Iuba catuructas uocat, eis eſſe dentes oculosque igneo colore, caetero candidis tradens. Duo ſemper iis duces, alterum ducere agmen, alterum cogere. Scrobes excauare roſtro, inde crate conſternere et operire terra, quae ante fuerit egeſta. In his foetificare. Fores binas omnium ſcrobibus. Orientem ſpectare, qui bus exeant in paſcua. Occaſum, quibus redeant. Aluum exoneraturas ſubuolare ſemper et contrario flatu. Vno hoc in loco totius orbis uiſuntur, in inſula, quam diximus nobilem Diomedis tumulo atque delubro contra Apuliae oram, fulicarum ſimiles. Aduenas barbaros clangore infeſtant, Graecis tantum adulantur. Miro diſcrimine, ueluti generi Diomedis, hoc tribuentes. Aedemque eam quotidie pleno gutture madentibus pennis perlucent atque purificant. Vnde origo fabulae, Diomedis ſocios in earum effigies mutatos.

Plin. H. N. l. 10. c. 44. Solin. Polyhiſt. c. 2.

CAPVT II.

De Laris in genere et in ſpecie de Laro Albo.

Aldrou. Ornith. l. 19. c. 4. *Deſcriptio.*

Larus, quem Auguſtinus fulicam, alii mergum, herodium, Suidas et alii apud Graecos κέπφον, quidam etiam gauiam uocant, ab Aldrouando deſcribitur, quod ſit auis a roſtri acie ad alarum fere finem duas ſpithamas longa, *capite* maximo et craſſo ex albo et cinereo uariegato, *pectore* eiusdem fere coloris illoque amplo, *roſtro* craſſo luteſcente in extremo nigricante et inſigniter acuto, in cuius ſuperiore parte narium ſunt foramina oblonga, rictu ampliſſimo. *Oculi* iridem auri inſtar ſplendidam niger ambit circulus, hunc albus, album cinereus. *Alae* ex albo cinereo et ad caſtanearum colorem ſimul commiſtis tendente conſtant et caudam palmi longitudine excedunt. *Cauda* cinerea tota. *Pedes* lutei, poſterior digitus ſatis conſpicuus ungue etiam armatus. *Corporis* eſt leuiſſimo et multis ac denſis plumis induitur.

Aelian. H. A. l. 3. c. 20. *Locus.*

Frequentes in locis maritimis, ſtagnis et fluminibus, cum ingens aliqua tempeſtas conorta eſt, *conſpiciuntur*.

Victus.

Praeter piſces lumbricis, etiam cochleis, quas ſurſum raptas ad ſaxa demiſſas confringunt, locuſtis et phalangiis, a quibus Tarentinos agros repurgant, *ueſcuntur*. Delphinos etiam in litora deiectos deuorant. Oliuis denique in Liguria perniciem adferunt.

Generatio. *Ariſt. H. A. l. 5. c. 9.*

Nidulantur in ſaxis maritimis, a quibus potabilis aqua manat et bina ternaue oua aeſtate pariunt. *Volant* praecipites et faciles leues quippe. Hinc laro apud Homerum Mercurius confertur. Sed et pennae per ſe aliarum auium leuiores putantur. Has enim pelamidum piſcatores, teſte Aeliano, ad hamum lineae adligant, ut propter earum leuitatem ab obcurrente aqua ſenſim ac leuiter agitetur.

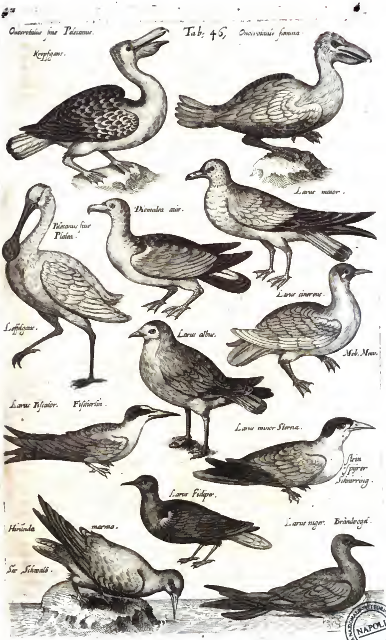
Adfectus. *Aelian. H. A. l. 6. c. 6.*

Amicitiam cum homine utilitatis gratia, quia piſcibus ueſcuntur et monedula, ut Aelianus prodit, colunt. Malo punico interimuntur. Imminentibus uentis ſublimes in aere uolitant et uento ſeſe obuertunt. Copiae piſcium capiendae augurium, ſi ad piſcatores retibus piſcantes aduolarint, facere creduntur.

Vſus.

Cerebrum lari ſiccatum et conciſum infantibus epilepticis odorandum quidam commendant. Pennae proprietate quadam occulta, ſimul atque mare intumeſcit, in puluinaribus etiam eriguntur et decumbentem ſubleuant.

Inter ſpecies larorum eſt primus larus ALBVS forte gauia peralba Apuleii, quae ſuper fluctus marinos natat, demergit ſe prope ad Oceani fundum et gremium. Duo ipſi-

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

ipſius ſunt *genera*, prodente Bellonio, *maius* et *minus*. *Ille* minor eſt cinereo, pulcritudine corporis ad columbam accedit, quanquam male hanc uincere uideatur. Niuis inſtar candidus eſt. *Roſtrum* habet teres, acutum, rubicundum, cuius coloris et cauda eſt. Recta cruribus inſiſtit poſteriora corporis magis eleuata geſtans, ita ut inferiora in arcum quaſi curuari uideantur. *Minor* ſummitatem *capitis* nigram habet, ſtatim atque frigora ingruere incipiunt, in mediterraneis locis ſupra flumina uolitans adparet et caeteris in uolando diutius perſeuetat. Captus intra biduum fere cicuratur facileque nutritur, inteſtinis nempe, carne et piſcibus. Adeo clamoſus eſt, ut aerem clamore ſuo percellat. Videtur eſſe Turneri et Geſneri cepphus, qui ex illius deſcriptione eſt auis marina, magnitudine monedulae, ſed alis acutioribus et longioribus, colore tota albo, excepto nigro, quem in capite gerit, cirro, roſtro etiam et pedibus puniceis. Diutino clangore defatigata tandem keph profert.

Schvvenkfeldius lari albi facit mentionem cum capite rubeo. *In Auiario Sileſiae.*

CAPVT III.

De Laris Cinereis, Piſcatore, Nigro, Sterna et Fidipedibus.

LARORVM CINEREORVM tria ponit inprimis Aldrouandus genera.

Primum columbam magnitudine parum ſuperat, colore undique eſt albo, in dorſo tantum et alis cinereo. *Caput* ſupremum macula nigra utrinque ad extremum oculi angulum inſigne omnino candicat. *Roſtrum* habet longiuſculum et aliquantulum, uelut armatum, introrſum ad inſtar thecae eius, in qua nouacula reconditur, cauum, colore corneo. Os interius totum et linguam, cuius extremitas bifida, rubentia. Ora extrema palpebrarum rubra inſtar circuli oculos exornat. *Crura* interdum rubent, interdum fuſceſcunt. *Digiti* membranis rubris ſepiuntur. Poſterior *pedis* digitus aciculae caput non excedit. Credunt quidam pennas capitis a Martio menſe per trimeſtre, quo tempore ſoboli dant operam, nigreſcere. Reliquis nouem menſibus candidas eſſe. *Interiora* ſi ſpectentur, *gula* amplisſima uentriculo longiuſculo, crasſiuſculo, cuius interior tunica craſſa rubra eſt, praeponitur. *Hepar* maximum flauicans bilobium, *uentriculum* infra amplexatur, ſupra *cor* mucrone recipit. *Lien* eſt longiuſculus, ſanguinei coloris. *Fel* uiride. *Veſicula* in hepate continetur et inteſtino ramulo iungitur. Ad inteſtinum rectum appendiculae binae graciles et tenues antrorſum reflexae ſpectantur. *Veſcitur* piſcibus, inſectis paluſtribus, muſcis et conchulis. *Nidulatur* in denſis piſcinarum et lacuum arundinetis. Maio et Iunio menſibus *oua* quinque columbinis paulo maiora parit. *Schvvenkfeld. in Auiario Sileſiae.*

Alteri, quod uix ſpithamam excedit, dorſum et alae ſunt coloris leucophaei ad caeruleum quodammodo uergentis. Roſtrum pro proportione corporis exilius, arcuatum, nigrum, pedes, tibiae membranaque digitos interſepiens coloris crocei.

Tertium eſt capite nigro, roſtro recto et in fine acuto, coloris miniacei, oculis et pedibus eiusdem coloris, coſtis alarum et remigibus albis, dorſo et in reliqua parte cinereis.

Larus PISCATOR circa Argentinam priuatim Fiſcherlein dictus, circa Oppenheimium ſel, minor eſt laro cinereo, uertice nigro, roſtro et cruribus e fuſco pallidis, totus albicans. *Volatus* eſt celerrimi

rimi et, dum piſces captat, etiam in aquam ſe mergit.

Larus NIGER a colore ſic dicitur. Quamuis enim ſit alis cinereis ultra caudam extenſis, cruribus leui rubore notatis, oculis ex fuſco purpuraſcentibus, roſtro tamen, capite, collo, pectore et uentre nigreſcit. Schvvenkfeldius ipſi crura et pedes latiuſculos rubentes nigricantibus transuerſim anterius maculis adſcribit et nidum in arundinibus piſcinarum ſuſpendere ac menſe Maio parere addit.

Schwenkfeld. in Auiario Sileſiae.

Quam Turnerus STERNAM adpellat, marinis laris ita ſimilem eſſe, ut ſola magnitudine et colore ab illis differe uideatur, minorem duntaxat et paulo nigriorem adiicit. Tempore, quo parturit, improbe clamoſa eſt. Apud Friſios dicitur eſſe uertice nigro, roſtro et cruribus rubidis.

Larorum FIDIPEDVM duo ſunt *genera.* *Vnum* alis longis, utpote quae trium fere digitorum longitudine caudam exſuperant. Cui oculi, caput, collum, roſtrum ſunt nigerrima. Pedum digiti inſignibus mucronibus armantur. *Alterum* breuibus, cui magnitudo merulae, caput nigrum, alarum coſtae albeſcentes, pennae ſub cauda candicantes, pedes rubeſcentes, digiti, membranulae quodam rudimento interiecto quatuor.

CAPVT IV.

De Catarracta et Ceppho.

Catarracta Ariſtotelis et Oppiani ex eo, quod cum impetu ad praedam capiendam decidat, ex huius deſcriptione auis eſt inſtar lari minoris, ſed robuſtior, colore candido et accipitri palumbario ſimilis, ex Ariſtotele accipitre minor, gula ampla et lata. Aldrouandus auem roſtro acuto, craſſo, ſupra non modice adunco, prone per alas, dorſum Baetico, albo et luteo mixtis nariegatam, ſupine totam albam maculis Baeticis diſtinctam, tibiis, pedibus et membrana eos interſepiente cinereis ponit. In mari nictitat, ſed et ſcopulis, litoribus et petris, quas choerades uocant, ſupra aquam eminentibus inſidet. Piſces captat exiguos. Vbi uero natantes conſpexerit, (perſpicaciſſima enim eſt et uel ad fundum usque maris) altius ſubuolet et contractis omnibus pennis quouis telo celerius delapſa ad cubiti ſpatium immergitur et piſcem extrahit nec diutius manet, quam iugeri ſpatium transieris. Mirus *incubandi* mos ouis, ſi Oppiano credimus. Fucum aut algam iis ſuper petram inſternunt, ſic nentis expoſita relinquunt. Mas illa, unde marem procreandum coniicit, foemina, unde foeminam in ſublime per aliquot dies ſublata in pelagus mittit, motu concalefactis ouis, pulli excludun tur. Pullis, luce adſpecta, nulla in nidis mora, parentes uolatu ſequi conantur, a parentibus ſuſcepti in mare demittuntur, mox extrahuntur. Acie oculorum in ſenio obtuſa, dum ad praedam ſe ferri arbitrantur, praecipitiis inluſi intereunt.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 12

CEPPHVS Ariſtotelis fulica eſt quibusdam, Aldrouando auis habens roſtrum colore corneo, ad mandibularum latera ruſo, in extremo, quod aduncum eſt, nigro, oculos exiguos ruſos. Caput, collum, pectus, uentrem, coxas ex albis et fuſcis, intercurrente etiam colore Baetico et luteo, maculis uariegata. Crura et tibias uirideſcentes. Pedes et membranam digitos ſecantem fuſca. An ſit cepphus ueterum, ignoratur. Nam de hoc, ſi foramen corporis ſpectas, id duntaxat habemus, laro eſſe ſimilem, cum quo deſcripta parum habet ſimilitudinis, plumis abundare, ſed carnis eſſe exiguae, ideo facile uento impelli. De caetero a-

Aldrouand. Ornithol. l. 19. c. 12.

pud

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

pud mare uiſtitant, cuius et ſpumam uorant. Thunnos propter piſciculos, quos dentibus ſuis diſcerpunt, ſequitur. Ad tonitrua adeo perhorreſcit, ut, ſonitu exaudito, ex aere in mare decidat. Spuma inſperſa adliciuntur, capiuntur adlecti. Cum, relicto mari, gregatim in terram aduerſo uento reuolant, imminentis uenti indicium praebent. *Aratus in Phaenomen.* Carnem habent probi odoris, partem poſteriorem, quae ſola limum olet, ſi excipias.

CAPVT V.

De Anſere Baſſano, Phalacrocorace, Coruo Syluatico, Nycticorace Geſneri et Graculo Palmipede.

Geſner. in Ornithol. Hector Boetius in deſcript. Scotiae.

ANſer BASSANVS ſeu Scoticus incolis ſolendguſe dictus anis eſt domeſtico anſere longior, ſed minus lata, anſerem tamen et forma et uoce per omnia referens. Nullibi, quam circa caſtellum Bas, uiribus humanis inexpugnabile reperitur, ad quod, incipiente uere, adpellunt. Tres uel quatuor primo tanquam ſpeculatores aduolant, has aliquot poſt diebus reliqua multitudo inſequitur, quod egregiorum uirorum relationi debemus. *Nidulantur* in caſtri praedicti rupibus et conſtruendis nidis tantam lignorum copiam comportant, ut auferentibus, qui illic habitant, abunde in annum ex ea parte proſpectum ſit. *Oua* in rupibus depoſita ſuperpoſito pede altero, unde forte nomen a ſolea accepere, excludunt. Pullos delicatiſsimis piſcibus nutricant. Quod ſi auolantes nouum nidere, illo abiecto, iterum ſe magno impetu immergunt. Tanta autem piſcium ab ipſis euomitur copia, ut et praeſidiariis arcis in cibum cedant. Habent inteſtinum quoddam paruum oleo ſingularis uirtutis refertum. Iſchiadem et arthritim ſanare creditur. Pulli capti et aſſi halecis nidorem emittunt. Caro eſt durior et nimum exigens, quod aliquoties experti ſumus, cum anno MDCXXIII. in Scotia ageremus.

Ex adipe unguentum fit, quod cum comageno Plinii de bonitate certat.

PHALACROCORAX, quem cum coruo aquatico Plinii eundem eſſe, uel exinde coniici poteſt, quod calueat, quaenam auis ſit, inter hiſtoricos naturales non conuenit. Geſnerus, an ſit illa, quae in Burgundia crotpeſcherot ſeu coruus piſcator, cui unus pes eſt ad natandum palmipes, alter ad rapinam uncis unguibus armatur, ſic, cum piſcem in aqua adripuit, nec facile propter pondus uolare poteſt, piſcem altero pede retinens, altero ad ripam nauigat, dubitat. Alii coruum aquaticum Plinii, phalacrocoracem, cornum ſyluaticum et graculum palmipedem easdem eſſe opinantur. Bellonius quidem ſimillimam auem cum ea, cuius hic pro phalacrocorace ex Aldrouando iconem dedimus, exhibet, ſed coruum aquaticum, cornicem marinam easdem Ariſtoteli aues eſſe et phalacrocoracem innuit. Gallis dicitur cormorant, quo nomine Angli auem inſigniunt, quae anguillas integras edit, per inteſtina elapſas rurſus deuorat et uel nouies aliquando unam abſorbet, priusquam retinuerit. Aldrouandus phalacrocoracem ſcribit eſſe capi *magnitudine*, roſtro longo acuto et rubeſcente. *Capite* fere plumis nudo et cute tecto, quae carnem ſubſtantia et colore aemulatur. Ex collo, uelut iubae, dependent, quales in capis cernuntur. In pedibus plumas quasdam aureas geſtat. Solus inter palmipedes, fibro excepto, in arboribus ſedet in iisque nidulatur aeque, in aqua marina, atque dulci degit. Magnum ſtagnis damnum, quod piſces

ſces deuoret, adfert, interdum anguillam mediocris magnitudinis ex aqua abrepta in aerem defert et, antequam deuoret, diu cum illa conluctatur.

CORVVM SYLVATICVM hisce adiicio, non, quod ſit uel palmipes uel aquatilis, ſed, quod ab aliquibus cum phalacrocorace confundatur. Magnitudo ipſi eſt gallinae, color toto corpore niger, ſi eminus uideas, ſin propius, ad ſolem praeſertim, cum uiridi permixtus uidetur. *Roſtrum* rubicundum, oblongum et anguſtis terrae uel arborum foraminibus inſeri aptum. A capite criſta retro tendit, haud ſcitur, an in omnibus aut ſemper. *Pedes* habet, ut gallinae, longiores. *Crura* oblonga obſcure rubentia. *Digitos* fiſſos. *Veſcitur* piſcibus, ranis, locuſtis, gryllis. In rupibus, turribus, deſertis et pylis, unde Clauſtrapp Germanis, *nidulatur*. Bina aut terna *oua* parit. Altiſſime *uolat* et primus fere omnium circa initium Iunii, ni fallor, migrat. Pulli diebus aliquot, antequam uolare poſſunt, nidis exemti ita facile cicurantur, ut in agros euolent et ſubinde reuertantur. In Iſtria circa promontorium Polae, homine per funem demiſſo, eximuntur et inter menſarum delicias habentur. Aucupes in ſingulis nidis ſingulos relinquere ſolent, ut anno ſequente libentius redeant.

Huc pertinet et NYCTICORAX Geſneri, quamuis palmipes non ſit, qui iuxta aquas et inter arundines uerſari dicitur. Veſcitur piſciculis. *Nidulatur* in altis arboribus, ita uel quaterna oua parit. Inter arundineta abſona uoce uomiturientis inſtar clamitat.

Sed nec GRACVLI PALMIPEDIS Ariſtotelis ſeu corui aquatici minoris hic obliuiſcendum, quem alii phalacrocoracem, alii coruum ſyluaticum uel mergum magnum nigrum eſſe iudicant. Colore in toto corpore eſt ſubnigro, collum ſi excipias, ubi nonnihil rufi admiſceri uidetur. Roſtrum aduncum acutum, prope frontem ſubalbicans, caetero ſubnigrum. Crura, pedes et membranae fuſcae ſunt.

CAPVT. VI.

De Mergis in genere.

Mergum, quem Graeci poetae dypten, poingam et bungam dicunt, αἴθυιαν ueterum eſſe, uel ex eo conligitur, quod omnes eandem auem eſſe tradiderint et pleraque de aethya a Graecis tradita Plinius de mergo interpretatus ſit. Bellonius tamen aethyam ueterum quandam MERGI MARINI ſpeciem, quae Cretenſibus uultamaria et calicatizu dicitur, eſſe iudicat. *Bellonius obſeru. l. 1. c. 11.*

Deſcriptio. Magnitudine eſt querquedulae, albo uentre, capite et dorſo nigro itemque alis et cauda. Pluma ei inſtar lanuginis ualide cuti inhaerens. Roſtrum marginibus acutis cauum et plane fere lanuginoſis plumis bona ſui parte obducitur, nigrum ſuperiore, album inferiore parte, uertice lato. Frons tuberoſitate quadam uerrucatur, cui floccus plumarum niger innaſcitur. Digito pedum poſteriore ſola inter palmipedes caret. Vtut ſit, certe et Salmaſium hic conſentientem habemus, hoc ſolo diſſentit, quod mergum et fulicam easdem eſſe contendat. *Formam* ſi ſpectes, de ea quidem Ouidius: *Salmaſ. in Solin. c. 2. Ouid. Metam. l. 12.*

fecit amor maciem, longa internodia crurum,
longa manet ceruix, caput eſt a tergore longe.

Sed quis ille ſit, unusquisque coniicere tentet. Noſtri contra omne genus auium pedes habent in cauda, ita ut in terra ſtantes inſtar hominis corpus erectum proferant, ut

auctor

auctot de natura rerum ſcribit. Ab anatibus dentibus et cruribus diſcreuit Geſnerus. Magis enim duri ac rigidi, utrinque tantum in marginibus, roſtri, caeteris, quibus roſtrum latum non eſt, ſed in acutum deſinit, nulli. Crura uel non aeque abſoluta habent uel breuiora uel non eodem ſitu uel poſterius, quamobrem incommode ingrediuntur.

Locus. *† Ariſt. H. A. l. 1. c. 1. et l. 8. c. 3.* ** Virgilius Aeneid. l. 5.* *Homer. Odyſſ. l. 5.* *Pighius in Hercule Prodic.*

Verſantur plerumque in mari, † fluminibus, ſtagnis et paludibus, amant tamen et aprica * loca, ut ſicceſcant. Diutiſſime in aquis, dum ſe immergunt, morantur et ſumma ac ab Homero adlata natandi pollent peritia. Alam namque alteram ſaepius ad uentum erigunt et eiusdem tanquam ueli adminiculo nauigant, quod Pighius prodidit. Soli inter amphibias inter uolandum *piſcantur*.

Victus *Oppian. in Ixeuticis.*

Congros, anguillas et alios lubricos piſces deglutiunt, ingeſtos, interdum etiam uiuos, mox aluo, quod eis a uentre, mox recto inteſtino cibi transeant, egerunt, quod Oppianus et Plinius obſeruauere. Schwenkfeldius in omnium, quas ſecuit, uentriculis plumas auicularum copioſiſſimas quaſi cum piſciculis et arena compactas inuenit.

Partus. *† Ariſt. H. A. l. 5. c. 9.* ** Plin. H. N. l. 10. c. 37.*

Nidificant a bruma, ineunte uere. Saepe in maritimis † ſaxis, in arboribus * interdum. Vtrumque ſe iuxta oſtium Thinae fluuii et in Nortfolcia obſeruaſſe Anglus quidam ſcribit. *Oua* ut plurimum bina ternaue ponunt. Pullos ab ouis excluſos, ſi matrem perdiderint, adeo ualidos eſſe aiunt, ut ipſi cibum ſibi comparent.

Nullam eas *uocem* emittere arbitrati ſunt quidam. Lucretius de iis:

> *. . . mergique marini*
> *fluctibus in ſalſo uictum uitamque petentes*
> *longe alias alto iaciunt in tempore uoces.*

Ingenium *Scalig. Exercit. 233.*

Cicurari poſſe, tum ille, qui Venetiis ab hero e cymba emiſſus non ſine ſpectatorum et uoluptate et admiratione ſub aquis ſibi cibum capiebat, ſatur redibat ad herum, oſtendit, tum illi in Oriente, qui ab hero, poſtquam eis guttur filo, ne piſces captos deuorarent, ligaſſet, dimiſſi et piſces capiebant et in ciſtas huic negotio deſtinatas iniiciebant. Piſcatione heri peracta, ſoluto gutture, ſibi piſcabantur, paſti ad herum redibant, teſtantur. Alii tempeſtatem praeſagire, cum maria fugiunt et clamorem ad litora ferunt, dicunt ſeu, quod dimiſſo in profundum capite aurarum ſigna ſub fluctibus colligant ſeu, quod uapores ab aquis ad imbriferam nubem erigendam ſurſum adtolli ſagaciter ſubodorentur ſeu, quod piſces pleraeque per eum coeli ſtatum e mediis aquis ad litora enatare ſoleant. Alii, cum in mare frequentius ſeſe immergunt, ſeu propter aliam aliquam cauſam ſeu, quod tranquillo mari metu belluarum progredi non audeant, in altum ſub tempeſtatem regreſſis, audacter progrediuntur. Plinius pennas roſtro purgantes uentum indicare alicubi innuit. Aelianus geſtu alarum exultantes idem facere tradit. Huic et Aratus accedit, dum eas ἐν χέρσῳ τινάσσεσθαι πτερύγεσσι, in ſicco alis plaudere ac ludere ſcribit.

Odoricus e Foro Iulii in itiner. *Virgil. Georg. l. 1.* *Iſidor. Origin. l. 12. c. 7.* *Perſius Satyra 6.* *Aelian H. A. l. 7. c. 7.* *Aratus in Phaenom.*

Vſus illorum in cibo nullus, quantum ad *medicinam*, magi contra quartanas deuorari iubent cor mergi marini ſine ferro exemtum inueteratumque conteri et in aqua calida bibi. Ventriculum in cibo ſumtum ſtomacho mederi falſiſſimum comperit Galenus. Fel cum cedria inunctum euulſos palpebrarum pilos renaſci non patitur. Iecur ſale adſeruatum ex hydromelite duobus cochlearibus potum ſecundinas pellere ſcripſit Dioſcorides.

Galen. de ſimpl. l. 11.

CAPVT VII.

De Variis Mergorum Generibus.

Geſner. in Ornithol.

Mergorum uaria ſunt genera. Mergus RHENANVS quibusdam monialis alba adpellatus, qui omnium mergorum anatiformis maxime eſt, corpore undique albo atro colore diſtincto, prona colli et pectoris parte cum uentre candida, ſed paſſim cinereis punctis aut maculis diſtincta. Frequens eſt apud Sueſſiones et Bellouacos, MAIOR, qui roſtrum denticulatum anguſtius e fuſco ad caeruleum dilutum uergens, extremitate deorſum incuruata, pectus, collum et uentrem tota alba, in dorſo ſupremo egregias quasdam plumas alternatim albas nigrasque, inde etiam ad latera uerſus pectus taenias ſimiliter discolores utrinque procedentes habet et gobiis inprimis atque troctis ueſcitur.

GLACIALIS, quod per ſumma frigora in aquis capiatur, ita dictus, cui magnitudo querquedulae, collum digitos octonos longum. Dorſum undique nigrum, alae nigrae, ſed albo diſtinctae, crura breuia fuſca, membranis inter digitos nigris quique per hyemem apud Heluetios non minus, quam anas fera laudatur.

LONGIROSTRVS, cui roſtrum nonnihil rotundum, digiti longitudine, caput criſtatum, collum ſubrubrum, corpus praeter alas totum nigrum. Pedes crocei, membranae luteae.

RAVCEDVLVS, cui corpus et alae cinereae, gula et uenter alba, pedes nigri.

RVBER, cui pars ſuperior capitis et colli rubeſcit. NIGER, cui roſtrum nigrum, collum ſpadicis colore, corpus, ut in fuligula, alae cum transuerſa linea alba nigrae.

ALBVS, cui roſtrum rufum, caput cum collo nigrum uiridibus aliquot punctis reſperſum. Crura rubicunda.

CIRRATVS, qui habet caput rufum uel teſtacei coloris, cirro retrorſum eminente. Dentes ſerratos, duros, retrorſum flexos. Crura et digitos pedum interiectis membranis ex rufo fuſcis rubentes. Roſtrum tres digitos longum, inferne rubicundum, ſuperne nigricans, duobus foraminibus odoratus cauſa peruium. Bellonius fibrum ſeu caſtorem uocat. Aſperam arteriam ab aliis aquatilibus diuerſam habet. Nec enim eſt rotunda, ſed compreſſa et inaequalis, modo craſſior, modo anguſtior et in medio duobus, uelut nodis, extuberans. Cum ad uentriculi regionem peruenit, in cauitatem quandam ex membranis et oſſe grandiuſculo inaequali conſtructam dilatatur. Semper in aquis manet et in iis ſe diutiſſime omnium continet. Vrinando ad quadraginta aut quinquaginta pedes procedit. Caput inter natandum ſublime adtollit et inter arundines nidulatur.

MERGANSER denique, ut Geſnerus uocat, cui caput cum tertia colli parte ex uiridi nigricat. Collum reliquum cum aliquo pallore album eſt. Inferior colli pars nigreſcit. Plumae uentris et ſupinae caudae giluae ſunt. Crura et pedes cum membranis inter digitos minii colorem habent. *Ventriculus* eſt corneus, id eſt, firmiſſimus. Pondere interdum ad libras duodecim accedit.

Huc pertinet *mergus* ille, quem Bellonius Gallice HERLE uocat, anatem magis, quam anſerem referens, roſtro longo, terete et mucrone reflexo, colore ſubrubro.

Item GVLO Germanis Seeſluder, magnitudine anſeris, colore giluo, gregaria, menſis lautioribus contemta.

Nec non SCHELADARCHVS anate maior, uarius roſtro lato, adunco, dentibus acutiſſimis pleno, ex giluo ſubrufo.

MOR-

Albertus H.A.l. 5. c. 3. MORFEX denique tota nigra, roſtro ſerrato et ualido, quae ſub aqua mergitur et anguillas capit. Easdemque, ſi ſe grauari ſenſerit, euomit. Gregatim in arboribus iuxta aquas nidificat. Volatura candam diu in aqua trahit. Saturata ad ſolem, ut ſiccentur, expandit. Fimus ſiccat arborum ramos, in quos inciderit.

NB. *De mergis exoticis uide mantiſſam.* Num. 11.

CAPVT VIII.

De Colymbis in genere et in ſpecie.

Genera. Auis, quae Graecis colymbus, colymbis et colymbas, Latinis urinatrix dicitur. Vnum tantum illius genus Ariſtoteles commemorat, alii plura, Turnerus tria uidit. *Primum* totum nigrum, ſi cirrum, quem in capite gerit, exceperis, mergo, quo tamen triplo minus eſt, quoad corporis effigiem, non diſſimile. Angli doukeram uocant. *Alterum* turdo non maius, anati colore et corporis effigie ſimile. Anglis media urinatrix dicitur. *Tertium* adeo nuper ab ouo excluſum refert anſerculum, ut, niſi roſtrum huius paulo tenuius eſſet, aegre alterum ab altero discerneres. Non enim pennas, ſed lanuginem quandam earum loco obtinet.

Geſner. in Ornithol. Geſnerus colymbos facit *maximos*, *maiores* et *minores*. *Maximus*, qui in Acronio lacu raro capitur, ab inepto per aquae ſuperficiem motu fluder dictus anſere maior eſt. Roſtro oblongo, anguſto, acuto. Neque uolare poteſt recte, neque ingredi commode, niſi ſimul pedibus alisque nitatur. Tam profunde urinari dicitur, ut orgyiarum uiginti ſpatio, quandoque reti aut mucrone ſerreo ſub aqua capiatur. *Maior* duorum eſt generum. *Primus* anſere paulo minor, collo eſt oblongo, dorſo nigro, collo inferiore et uentre albo, plumis fere niueis. Digitos pedum habet ternos, adhaerentibus membranis latos, ſed aliquo usque diuiſos. Vngues latiuſculos, praeſertim medium, teretes et in mucronem adtenuatos. Crura iuxta anum fere retrorſum porrecta, natationi potius, quam ingreſſui apta, femora in uentre condita, inaequalem interdum tibiarum ſitum. *Alter* criſtatus ſeu cornutus eſt, plumis circa uerticem et collum ſupremum eminentibus, ſuperius nigris, ad latera rufis. Aliquot eius ſunt deſcriptiones. *Minor* Germanis Succhelin, ut maior Succhel, magnitudine eſt columbae, digitis latis, adhaerentibus membranis fuſcis, non continuis tamen, ſed trifariam diſſectis. Inferiore roſtri parte tota ſanguine colore rubente. In femore multa oſſicula tenuia circa articulum adglutinata dimidia oſſis femoris magnitudine ab una tantum parte habet.

Bellonius etiam *maiorem* ſub nomine uriae ueterum deſcribit, anatis magnitudine, roſtro longo, rubicundo ac ſerrato. Criſtam habere uidetur. Nam, cum nigro ſit uertice, plumae oblongae ab occipite pendent, quas, cum excandeſcit aut exhilaratur, adtollit aut demittit. Voce eſt horrida, ſed ad ſui tutelam utili. Idem nec *minoris* obliuiſcitur, qui adeo aquae familiaris eſt, ut ei per terram gradi poſſe propter femora in uentre ita recondita, ut nullo modo adpareant et crura, quae extrorſum protenduntur, ut omnino e lumbis cenſeri poſſit, natura negaſſe uideatur. Caudam habet nullam nullumque uropygium. Alas pro corporis proportione exiguas. Plumas lanuginoſas. Digitos ab inuicem ſeparatos, latos tamen. Roſtrum rotundum exiguum, rubicundum. Crura parte poſteriore ſerrae inſtar crenatae. Iecur tenellum, inteſtina a reliquarum auium inteſtinis diuerſa, gracilia et tenuia, ſi in pauca aqua deprehendatur, uix ſe in aerem adtollere poteſt. Prope terram in ceſpite aliquo paluſtri nidificat. Addit et Al-

drouandus ſuas deſcriptiones, quas hic adferre non eſt neceſſe. Addidiſſe ſufficiat. *Colymbos* Athenaeo inter omnes aquaticas aues minimos eſſe, atro et ſordido colore tingi et acuto roſtro inſtrui, Oppiano colymbos ſemper natare et ne ſomni quidem uel cibi gratia in continentem exire, niſi partus tempore, eosdem aduerſis uentis natare, ne illorum ui aliquando inuiti in terram extrudantur. Circa medium Auguſtum propter pennarum mutationem uolare non poſſunt. Et tam celerrime merguntur, ut bombardae etiam ictum effugiant. Referri ad colymbos poteſt auis Anglis coote dicta, forma et colore fulicae ſimilis, paulo minor, in cuius roſtro paruum tuberculum rubeum eminet, quae ſubinde ad fundum usque urinatur. Non piſcibus tantum, ſed alga, lineo, gramine paruisque cochleis uictitat. Et uulgo fertur, non poſſe diutius uolare, quam pedis cauo adreptam aquam retineat.

Oppian. Ixeutic. l. 2. cet. Aldrouando.

Huc pertinet VRIA anate multo minor, roſtro longiore ac tenui, colore ſordido teſtaceo. Geſnerus colore tantum et magnitudine a colymbis differre putat.

Athenaeus l. 9. Dipn.

CAPVT IX.

De Brentho, Phalaride, Auoſetta Italorum et Trochilo.

BRENTHVS quaenam ſit auis, dubitatur. Niphus monticolam eſſe credit, generis unci. Plinius pro eo anatem uertit, quod et Gaza ſecutus eſt. Albertus merguli piſces uenantis ſpeciem interpretatur. Et forte eſt, quia piſcibus uiuere Ariſtoteles reliquit.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 1.

Nec magis notum, quaenam ſit PHALARIS, Bellonius pro ea mergum uarium maiorem ſubſtituit. Geſnerus folaegam Italorum eam eſſe credit. Apud Athenaeum habet roſtrum anguſtum, corpus aſpectu magis teres, quam anas, colorem in albo et dorſo cinereum.

Athen. Dipnoſ. l. 9

AVOSETTA Italorum, quam Lucarni circa lacum Verbanum ſpinzago d' acqua uocant, recuruiroſtram uere dixeris, auis eſt magnitudine columbae aut paulo gracilior, roſtro nigro ſurſum tendente, in extremo acuto, quinque digitorum fere longitudine. Corpore ſupino toto albo, capite et ceruice ſuperius ex fuſco nigricante, pedibus coloris cyanei diluti, digitis membranis iunctis. Cruribus longis ac ideo poſteriore digito, qui pro calce eſt, minuto.

Vox eius eſt Crex. Crex.

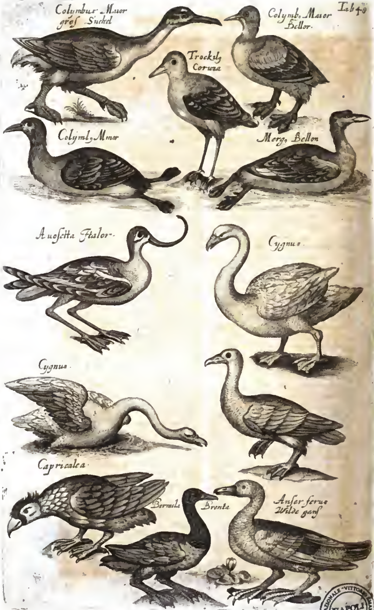
TROCHILVS iuxta ripas fluuiorum oberrat et tanta ſaepius celeritate diſcurrit, ut curſus uolatu eius uelocior ſit. Obuia quaeque depaſcitur, hirudines etiam, quae faucibus crocodili inhaerent, cladorynchos ſeu potius κλαδαρορύγχους inprimis legit. Mira de illis Oppianus, nimirum mares a foeminis, foeminas a maribus paſci. Ineunte uere priores foeminas ſollicitare cantu uel ſtridore potius peculiari maſculos ad coitum. Foetu procreato, ſeparari et ad ſua paſcua redire. Tunc mares omnem foeturae et ueneris curam relinquere, foeminis laborem ſolum incumbere eumque eas inter ſe partiri. Alias oua in nidis fouere, alias fouentibus cibum congerere. Pullos adultos ad litus, ubi mares uerſari ſolent, perduci. Ibi foemellas cum ſuo ſexu remanere, maſculos ultro ſeparari. Geſnerus eſſe putat generis gallinularum aquaticarum, Aldrouandus corriram ſeu tabellariam uulgo dictam. Auis haec eſt uaria, roſtro recto, luteo, in fine nigro. Rictu magno. Oculis ni-

Aelian. H. A. l. 3. c. 11 et l. 8. c. 25 Ariſt. H. A. l. 9. c. 6.

gris

Digitized by Google

Tab 40
Colymbus Maior
groſ Suckel
Colymb. Maior
Bellor.
Trockil
Coruza
Colymb. Minor
Merg. Bellon
Auoſetta Italor.
Cygnus.
Cygnus.
Capricalca.
Bernicla
Brenta
Anſer ferus
Wilde ganſ

griſalbo circulo circumdatis, quem rurſus alius ſpadiceus ambit. Cruribus longis, coxis breuibus, digitis membrana iunctis. Si cortira trochilus non eſt, celeris eſt.

TITVLVS II.

De Auibus Palmipedibus Herbiuoris

CAPVT I.

De Cygno.

Cygnus, qui et *olor* quaſi ὅλος ὡραῖος, totus candidus, Graecis modernis cyprinus, ueteribus κύδνος et κύκνος ſeu ἀπὸ τοῦ κυκνᾷν τὴν ἰλύν, quod cibi cauſa coenum ſcrutetur et turbet, ſeu quaſi κλυτός, quod ſit clamoſus ſeu, quod teres collum habeat, dicitur. Totus eſt candidus. Horatius purpureum et pulcrum et ſplendentem poetica licentia nominaſſe creditur. *Deſcriptio.* *Roſtrum* habet paruum turbinatum in extremitate obtuſum, ſerratum et falcis inſtar dentatum, colore ruſo, in cuiusſumma parte, qua capiti committitur, tuberculum rotundum, nigerrimum et roſtrum in ſe inflectens uiſitur. *Collum* longisſimum *Homer. Iliad. B.* uiginti octo uertebris conſtans, unde *Euripid. in Iphig.* δουλιχόδειρος Homero et δολιχαύχην Euripidi dicitur. Et lineae, uelut piſcatoriae, uſum in aqua porrectum praebet. *Pedes* nigris notis partim caeruleis, partim rubicundis et albis diſtinctos. *Membranas* digitis interiectas ſquamulis minimis rotundis inaequales. *Digitos* uero, ueluti annuli quidam, in ſatum interſecant, eorum medius omnium et craſſisſimus et maximus eſt, longus digitos decem, internus nouem, externus ſeptem. Vno pede pro remo, altero pro corporis ſui gubernaculo utitur. *Linguam* mediam, quod ſuperius ponendum erat, ſulcus denticulis palatum medium ſecantibus reſpondens diuidit et ipſe prope radicem ſcaber. *Interna* ſi ſpectes, *inteſtina* omnia quatuor dodrantes et palmum longa multoque adipe, qui uicem emeriti obit intecta, in illo, quem Aldrouandus ſecari curauit, erant et, cum ſimplici tantum in ſe media ſpira reuolutione inflectantur, ne aliquid non plane diſtributi alimenti praeterlaberetur, natura caeca duo dodrantis ſpatio inter anum et ipſorum initium interiecto recto inteſtino adpendit. *Arteria aſpera* admirandae plane eſt ſtructurae. Nam oeſophagum ſubiectum comitata ad ingulum deſcendens cum peruenit, non recta, ut in caeteris animantibus, ad pulmones tendit, ſed ſupra clauiculas eleuata in coſtam oſſis pectoris ſeu ſterni, quae ex duobus lateralibus oſſibus et tertio ſuperno his pro operculo incumbente fabricata, uaginae ſeu thecae figuram et uſum praebet. Ad huius finem poſtquam peruenit arteria, inferne in ſe inſtar ſerpentis reflectitur et S. literam exprimit moxque ſub priore iam dicta portione ipſi ſuperpoſita hanc capſulam denuo egreditur et, clauiculis mediis conſcenſis, harum iugo tanquam fulcro innititur atque ita ſuſtentata denuo in morem tubae reuolnitur thoracisque cauum ſubiens, antequam ad pulmones fertur, prius quaſi laryngem alteram efformat, transuerſim ſecta oſſiculoque, quantum ipſa lata eſt, longo et, quod tenui membrana obtenditur, hiulcam fiſtulam ſeu ſyringem organorum muſicorum, quae inferiore ſui parte ſimili fiſſum paſtulae ſunt, figuram repraeſentat. Sub hac larynge arteria in duas canales diuaricatur, quorum ſinguli in medio ampliori capacitate protuberantes recta in pulmones exiguos coſtis retro totos adfixos abeuntes diſtribnuntur. Talem ſtructuram et cantus, de quo poſtea et reſpiratio

ratio reproſcebat. Ne enim, dum aliquando horae dimidiae ſpatio toto capite et collo pronis uado alimoniam hauſturus immergitur, periculum ſuffocationis incurrat, ex ea arteriae, quae pectoris dictae uaginae recluſa eſt, portione, ſpiritus, quantum ſatis, ſuppeditatur.

Locus.

Aelian. H. A. l. 10. c. 36. Ouid. Metam. l. 2. et 5. Seneca in Agamem. Theocrit. Eidyl. 19. Stat. l. 14. Theb. Polyd. l. 1. H. Anglor. Aelian. H. A. l. 17. c. 24. l. 15. de re cib. c. 61.

Locum ſi adtendas, eſt auis amphibia. Maxime tamen aquis delectatur. Aelianus greges eorum in Afro mari adparere prodidit. In fluuiis Cayſtro, Iſtro, Tanai, Strymone, Maeandro, Eridano, Mintio, Tameſi et quidem magna copia degere apud Ouidium, Senecam tragoedum, Theocritum, Lucianum, Statium Papinium Mantuanum, Polydorum Virgilium et alios inuenies. Innumeris in agro Engoliſmenſi, Franciſci primi opera, in fonte Tenario educatos Bruierinus teſtis eſt, ſed ſtagna uehementer adpetunt ſeu, quod quietiora nec natatum impediant, quod Aeliano uiſum ſeu, quod in illis maior herbarum ſuppetat copia.

Victus.

Cibus ipſi herbae, at ſegetum grana, oua piſcium. Roſtro cribrat coenum et algam inprimis quaerit. In Scotiae lacu Spina herbae cuiusdam ſemine, quae ab iisdem nomen ſortita eſt, delectatur. Ea autem natura eſt, ut agris iniecta nunquam putreſcat.

Partus. Hector Boetius in deſcriptione Scot.

Tempore *libidinis* blandientes inter ſe mas et foemina alternatim capita cum ſuis collis inflectunt, uelut amplexandi gratia, colla mares adplicant foeminis, deinde mas foeminam conſcendit. Vbi *coierint*, mas conſcius laeſam a ſe foeminam fugit, illa impatiens fugientem inſequitur. At non diutina haec eſt eis diſcordia, noxa ceſſante, reconciliantur et foemina, maris perſecutione relicta, poſt coitum frequenti caudae motu roſtrum in aquis mergens ſe purificat. Semel tantum anno initio ueris *pariunt*. Quia plures et ſpecioſos foetus producunt, καλλίπαιδες et πολύπαιδες dicuntur. Ariſtoteles ὠτόκους dicit. Pariunt *oua* tertio anno illaque magna, oblonga, teſta dura obtecta.

Volatus. Heſiod. in ſcuto Hercul.

Probe natant, uelociter ſyluestres, tarde ob corporis pondus domeſticae *uolant*. Ariſtoteles longius in pelagus efferri ſcripſit. Et Heſiodus κύκνους ἀερσιπότας nuncupat.

Vox.

Pauſan. Ariſt. H. A. l. 9 c. 12 Cicero l. 1. de Orat. Ouid. l. 5. Triſt. Eleg. 1. Seneca in Hyppol.

Cantum quod adtinet, ſcinduntur in ſententias auctores, κύκνῳ τῷ ὄρνιθι μουσικῆς εἶναι δόξαν prodidit Pauſanias, cum eo Socrates apud Platonem, Ariſtoteles, Cicero et philoſophus, ex poetis Callimachus, Aeſchylus, Theocritus, Antipater, Euripides, Lucretius, Virgilius, Seneca, Ouidius, Martialis ſentiunt. Diluculo ante ſolis ortum tanquam in aere uacuo per id tempus audiendi clarius in maris litoribus, niſi tempeſtas disſuadeat, canere nec cantus in ſenecta morti uicinus (remisſioris tum) obliniſci. Fauonium uel canendum obſeruare, tati certos, ne a qnoquam interpellentur, ſecedere apud Oppianum legitur. Fabuloſum id apud Lucianum, Plinium, Alexandrum Myndium et Scaliger. inuenies. Aelianus uacillat et modo his adſtipulari modo in illos propendere uidetur. An funeris ſui cantator ſit, quod et Braſauolus obſeruaſſe dicitur, neſcio. De elephanto ſane id proditum. Cantare nullum fere dubium. Audiuit in lacu Mantuano cantantes Pendaſius. Prope Londinum in Tameſi feſtiuis cantibus ſubeuntes claſſes excipiunt. Canorum quiddam lamentantium in morem qnouis tempore obſtrepere obſeruabit Aldrouandus. In hoc denique duplex ille flexus, qui osſis pectoris primum capſulae inſeritur, deinde altera reuolutione in furculam inclinata recumbens in pulmones decidit, factus uidetur, ut uox in ipſo reuolutae arteriae angulo repercuſſa maiori cum clangore erumperet ac, neluti morulae exiguae in eo anfractu quiete recreata, uires acquireret eundo.

Martial. in Xeniis. Oppian. in Ixeutic. cit. Aldrouando. Lucian. in Electro. Plin. H. N. l. 10. c. 23. Myndius. apud Athen. l. 9. Scalig. Ex. 232. Aelian. H. A. l. 20. c. 30. l. 11. c. 1. Idem ibid. l. 1.

Plin. H. N. l. 10. c. 23.

Ingenium in uolatu potisſimum oſtendunt. Liburnicarum more roſtrato impetu feruntur facilius ita findentes aera, quam ſi recta fronte ince-

incederent. A tergo, ſenſim dilatante ſe cuneo, porrigitur agmen largeque impellenti praebetur aurae. Colla imponunt praecedentibus, feſſos duces ad terga recipiunt.

Aetas. *† Ariſt. l. 9 H. A. c. 1. Aelian. H. A. l. 4. c. 13.* Quod de ***aetate*** apud Aelianum legitur, ducenteſimum nempe adtingere annum, incredibile uidetur.

† Statius. Homerus Iliad. σ *Inimicitias* interdum tantas inter ſe alunt, ut alter alterum † deuoret uel, ut Aelianus, perimat. Nec pullis uel ouis parcitur. Ab aquila † ſibi metuant. Adtacti non iniquo Marte repugnant, ſed nec cum fulgure, ſerpentibus et draconibus ipſis conuenit. Cicuta interiiſſe non mirum, cum et porci illius eſu periiſſe uiſi ſint.

Praeſagium. *Pluuias* expectabis, ſi rorem aquae inſpergunt, ſi profundos eidem immergunt humeros, ſerenitatem. Apud Heluetios ingens frigus metuitur, ſi hyeme in quodam lacu adparuerint.

Vſus. *Vſus in cibis* laudatus apud ueteres. Alexandrides inter aues lautas numerat et dipnoſophiſtis adponuntur nec minore, quam anſeres, habitos pretio ex Plutarcho poteſt conligi. *Plut. l. de eſu carnis.* Recentiores nigram et duram forte, quia annoſi adferuntur, carnem adcuſant. Moſcouitarum tamen duces, quoties carne ueſcuntur, aſſos hoſpitibus adponunt. *Herberſt. in Moſco. legat. Scaen. hammon.* In ***medicina*** faciem purgat et erugat adeps. Oua ad ignem ſacrum celebrantur. Pellis uentriculo adpoſita concoctionem ui peculiari iuuare creditur.

CAPVT II.

De Anſere.

ARTICVLVS I.

De Anſere Domeſtico.

Plin. H. N. 10. c. 22. Anſer Plinio alicubi ganza, Graecis ueteribus χὴν, χῆνα modernis, auis eſt uulgo tam nota, ut deſcriptione non indigeat. In ferum et domeſticum diſtinguitur, quorum ille minor Ariſtoteli, uarius eſſe a Columella manifeſto errore proditur, cum apud nos uarii candidos numero exiuperent. In regno Senegae colore et pennis multiiugis nariantur. In Hiſpania noua capite rubeo, olores candicie ſuperant.

Deſcriptio. Viſus cum duobus capitibus totidemque linguis, collo unico, quatuor pedibus, quorum unum par alarum locum occupabat, alterum circa podicem. Alae duae circa collum pandebantur. Proditus ab Alberto et alter, dupli collo, quaternis pedibus et totidem alis, dorſo uno, adeo ut duae aues altera alteram ferens uiderentur. Frequentiſſima ſcilicet in illis ob humorem et ſtoliditatem monſtra ſunt. *Ariſt. H. A.* ***Interiora*** ſi ſpectes, teſtes ſub diaphragmate lumbis adnectuntur, hisce duo ex uena caua rami inſident. Duo uaſa ex infima utriusque parte emerſa et deorſum per lumborum regionem recto delata prope os ſacrum coeunt et canalem teretem, qui in plures orbes circumuoluitur et, cuius pars ſuperior tota carnea, inferior intus cartilaginea conſpicitur, efformant. Penis loco extremam portionem datam, quae in coitu adrigatur, haud male conieceris.

Locus. ***Locus*** ipſis fere ubique, eam Arabiae partem, quae auſtrum uerſus adſurgit, ſi excipias. In Bloeſia agro aquarum fere experte greges copioſi ſpectantur magnumque ex his plumae pretium. De *uictu* non eſt, quod dicam. Tenella arborum germina abſumit, uiridariorum herbas penitus depaſcitur et uitium pampinos rodit. Trifolio, foenu-

foenngraeco, lactuca et aliis delectatur.

Partus. † *Varo de Re R. l. 8. c. 3.* * *Ariſt. H. A. l. 6. c. 2.* † *Columella de Re R. l. 8. c. 13.* † *Ariſt. H. A. l. 5. c. 33 l. 6. c. 2. H. lib. 2. c. 1.*

Quantum ad *generationem*, in aqua † coneunt nec humi inſiſtentes a coitu * aquis ſeſe ingurgitant. Singulis maribus tres olim † deſtinabantur foeminae, ſex hodie. Tempus admittendi aptiſſimum a bruma, pariunt et * iuuenes absque coitu, ſed hypenemia. Coitus expertae ſi absque eo poſuerint, plura quidem, ſed ſterilia, minora et minus iucundi, quam foecunda, ſaporis erunt. De numero et *partus* et ouorum inter ſcriptores non conuenit. Ter parere ſcribit Columella, ſi foetus non excludunt. Bis Plinius, ſi primum foetum gallinae excludant. Oua plurima ſedecim, pauciſſima ſeptem huic pariunt. Si quis ſubripiat, pariunt, dum rumpantur. Illi ſingulis foetibus pariunt, primo quina, ſequenti quaterna, nouiſſimo terna. Quintilius ad duodecim et ultra procedere ait. Carolus Stephanus, ſi non incubent, duodecim et ſingulis foetationibus plura. Recentiorum quidam ad centum et ducenta adſcendunt. Tempus pariendi aliis a Calend. Martiis ad ſolſtitium, ſi bruma coniuerint, Plinio poſt ſolſtitium XL. prope diebus pariunt. Si adpropinquant partus, digito tanguntur oua, quae ſunt prima parte locorum genitalium. Incubatus a foemina duntaxat abſoluitur nec recedit, donec pullos excuſſerit. Commodiſſime a Calendis Martiis ad ſolſtitium exercetur ſecundum Palladium, a principio Nouembris ad Decembrem exactum ſecundum recentiores. Pulli intra triginta dierum ſpatium excluduntur, intra uiginti quinque, ſi dies tepidiores ſunt. *

Plin. l. H. N. l. 10. c. 59. † *Ariſt. H. A. l. 6. c. 6.* * *Plin. H. N. l. 10. c. 59.* *Vox.*

Vocem ſi adtendas, παππάζειν et πλαταγίζειν Graecis, Aratus κλαγγηδὸν aduerbio de eadem uſus eſt. Gratitare, gignire, ſtrepere, clangere Latinis dicuntur.

Volatus. *Plin H. N. l. 10. c. 22.*

Raro *uolatum* domeſticae exercent, ſed pedibus ualent. Mirum, in hoc alite, inquit Plinius, a Morinis usque Romam pedibus uenire. Feſſi proferuntur ad primos, ita caeteri ſtipatione naturali eos propellunt.

Adfectus. *Plin. H. N. l. 10. c. 59.*

De *Adfectibus corporis* pauca occurrunt. Solus ex pedeſtribus a cane rabido morſus rabie non corripitur, ſi Nipho credendum. Laborat pituita et phtiriaſi, illam pimpinella, quae in pratis naſcitur, auertit. Huic frequenti ablutione et ſideritidis uſu obcurrit. Pullis eorum urtica contacta mortifera nec minus auiditas, nunc ſatietate nimia, nunc ſuamet ui, quando, adprehenſa radice, morſu ſaepe conantes euellere ante colla ſua abrumpunt. Discordia cum aquila, ne morte quidem interrumpitur, pennae commixtae certent et anſerinae ab aquilinis abſumuntur.

Aetas. *Aelian. H. A. l. 5. c. 29.*

Aetas ſexaginta annos adtingit, ſi Alberto credendum. Non dediſſet fidem Cardanus, niſi carduelem tredecim annis in cauea educatam ſciuiſſet et ſylueſtris anſeris tam duram carnem, ut ne triduum quidem cocta emolliri poſſet.

Ingenium. *Mizald. de Anim. l. 5. c. 29.* † *Plin. H. N. l. 10. c. 22.* *Theophr. de ſignis. Tempeſt.*

Quod folia lauri ne in extrema quidem fame adtingunt, rhododaphnes ne coacti quidem edunt, quod humanum longe praeſentiunt odorem et auditu cum apro certant, quod ſe ab anſere deiectum falconem uidiſſe Scaliger ſcribit, uigil, cura Capitolio teſtata defenſo, per id tempus canum ſilentio proditis rebus et fama amoris, † Argis dilecta forma pueri nomine Oleni et Glauces Ptolomaeo regi cithara canentis, quam eodem tempore et aries adamaſſe creditur, *ingenio* debetur. Poteſt et ſapientiae uideri intellectus iis eſſe. Ita comes perpetuo adhaeſiſſe Lacydi philoſopho dicitur, nusquam ab eo non in publico, non in balneis, non noctu, non interdiu digreſſus. Quod ſemper uociferatur, improbum dixit Virgilius. Si, dum ad paſtum feſtinant, ingi clamore obſtrepunt, tempeſtas imminere dicenda eſt.

Vſus.

Reperere olim in *cibis* aeſtimium. Regum Aegypti menſis ſolus cum uitulo adponebatur. Alexander Seuerus feſtis tantum diebus ad conuiuium recipiebat. Ab Annibale

Numi-

Numidicis gallinis praeferebantur. Quod ſi iecur reſpicias, Romani eos eiusdem bonitatis nouere, inquit Plinius. Fartilibus in magnam amplitudinem creſcit, exemtum quoque lacte mulſo augetur. Nec ſine cauſa in quaeſtione eſt, quis primus tantum bonum inuenerit, Scipio Metellus uir conſularis, an M. Seſtius eadem aetate eques Romanus. Hodie in Gallia non minoris fit anſer altilis, quam Romae olim lupus Scarus aut mulus. Eſt et Iudaeis ubique terrarum in deliciis. Nec damnoſi interdum, hyeme et iuniores in cibum cedant. Aliorum excrementitia et concoctu difficilis caro eſt. Tenereſcunt tamen, ſi collo per triduum ſuſpendantur, graui lapide pedibus adligato. Septentrionales ſale conditis et uento ſiccatis tum coctis poſt aeſtiuale ſol-

Plin. H. A. l. 10. c. 27.

ſtitium ueſcuntur. Meſſalinus Cotta, quod conſtat, Meſſalae oratoris F. palmas pedum ex his torrere atque patinis cum gallinaceorum criſtis condire reperit.

Quantum ad *medicinam*, plumae ex uentre tritae et inſperſae ſanguinem ſiſtunt. Lingua peculiariter ad ueſicae uitia et inuoluntariam mictionem facit. Sanguis utiliſſime inter antitoda miſcetur. Fel contuſis oculis prodeſt, ſi hyſſopo poſtea et melle inungantur. De adipis uſu uide multa in Aldrouando. Puerperae in Bohemia butyro in cibis praeparant, ſi aqua aurem intrauerit, praecipuum eſt remedium. Cum iridis noſtratis puluere permixtus et umbilico in teſta nucis iuglandis inditus aluum infantibus ſoluit. Aliud reperit Syriae pars, quae Comagena uocatur, adipem eorum in uaſe aereo cum cinnamomo niue multa obrutum ac rigore gelido maceratum ad uſum praeclari medicaminis, quod ab gente dicitur Comagenum. Dioſcorides Commagenes non meminit. De plumarum olim uſu ita Plinius; candidorum alterum uectigal in pluma. Velluntur quibusdam locis bis anno. Rurſus plumigeri ueſtiuntur molliorque, quae corpori, quam proxima et e Germania laudatiſſima. Pretium plumae eorum in libras denarii quini. Et inde crimina plerumque auxiliorum praefectis a uigili ſtatione ad haec aucupia dimiſſis cohortibus totis. Eoque deliciae proceſſere, ut ſine hoc inſtrumento durare iam ne uirorum quidem ceruices poſſint.

Schwenkfeld. in Theriotroph. Sileſ.

ARTICVLVS II.

De Anſere Fero in genere, de Vulpanſere et Bernicla Aue.

Anſeris ſylueſtris plures ſunt differentiae. Plinius *chenalopeces* et quibus lautiores epulas Britannia non nouit, *chenerotes* ponit. Apud Albertum *cinereos*, qui propter corporis leuitatem altius uolant. *Grandinoſos* ſeu ob candorem niueos. Qui praeter extremas quinque remiges pennas albi ſunt. Aeſtate nusplam conſpiciuntur, hyeme ingruente, ſublimi uolatu gregatim migrant. *Arborum*, qui ex arboribus naſci creduntur, quibus color capitis, ut pauoni, absque criſta tamen inuenies. Sckvvenkfeldius eos in arborum cauis, cornicum et ciconiarum nidis oua tredecim uel quatuordecim illaque flauentia parere ſcribit. Apud Oppianum *ſinurgi* et *cenchritae* reperiuntur. Geſnerus anſeris *ſtellati*, quem Itali ciccum uel ocam ſternam uocant, cui magnitudo inter anatem et anſerem, pondus leue, pectus maculis adſperſum, dorſum et alae cinerea, meminit. Scaliger in Oceano Braſiliae *marinos* a colore atro, qui nunquam euolent, eſſe prodit. De *baſſano* ſeu Scotico ſuperius egimus. Deſcriptionem non morabimur. *Caput* fere anatinum magis, quam anſerinum. Vtraque *mandibula* intus oras ſerratas loco dentium obtinet. *Palatum* quibusdam denticulis acutis inſtar limae eſt ſcabrum et aſperrimum. *Membranae*, quae

Deſcriptio.

Schwenkfeld. in Auiario Sileſ.

T digi-

digitos connectunt, in extremo ſerrae inſtar denticulatae uidentur.

Locus. *Locus* ipſis maxime circa paludes. In Aethyopia adeo frequentibus agminibus grasſantur, ut tum morſu tum ſtercoribus omnia demoliantur. In ſeptentrione cubationis tempore, quo a meridionalibus plagis redeunt, copioſisſime uiſuntur circa Aprilis initium. In Batauiam, *Carol. Stephan. de R. R. l. 1. c. 15.* Hannoniam, Arteſiam migrationis tempore copioſisſimi confluunt. Nouam Hiſpaniam menſe Decembri praeteruolant. In *India* pulcerrimi conſpiciuntur. Totum ipſis corpus praeter pectus et uentrem nigrum. Oculos circulus coralli aemulus ambit. Ex minore oculorum cantho linea eiusdem ſubſtantiae et coloris extuberat uerſusque collum deducitur. Inde ſex ſeptemue ramuli exigui utrinque ad medium colli usque deſcendentis deuaricantur.

Partus. *Conire* poſt hyemale ſolſtitium incipiunt, initio ueris *oua* ad ſummum ſedecim ponunt. Steriles euadunt, ſi mites redditae fuerint.

Volatus. Migratoriae ſunt aues. Migraturae uociferantur alte uolando forte, ne qua earum remaneat. *Auctor de Natura rerum.* Meridiem petunt, cum ſeptentrio propellit, iſtum, cum auſter nec ceſſant, niſi eſurie coacti. Ordo, ut gruum, cum ſilentio literatus nec clangunt, niſi rupto ordine. Vide, quae de domeſticis ex Plinio diximus. *Oppian. Ixeut. l. 2. c. Aldrou.* Oppianus nec ducibus nec ſomni tempore cuſtodibus deſtitui ſcribit. Taurum montem ſuperaturi aquilarum metu lapillos roſtris ad conercendam linguam ferunt. Ciſſcibus id quidem tantum adtribuit Plutarchus, ſed feris adſcribi apud Aelianum et Marcellinum legimus. *Aelian. H. A. l. 5. c. 29.* Tardius aduenıunt, quam grues. Vidit aliquando Geſnerus ſexto Octobris permultas auolantium turbas, quae ab otiente in Galliam et occidentem uerſus per turmas triangulas uolabant.

Vſus. Quantum ad *uſum*, caro propter exercitationem minus eſt excrementitia. Cruda adhuc ſuauiter olet. Linguae asſae bene a calculoſis in cibo ſumuntur.

ARTICVLVS IV.

De Vulpanſere, Capricalca et Bernicla Aue.

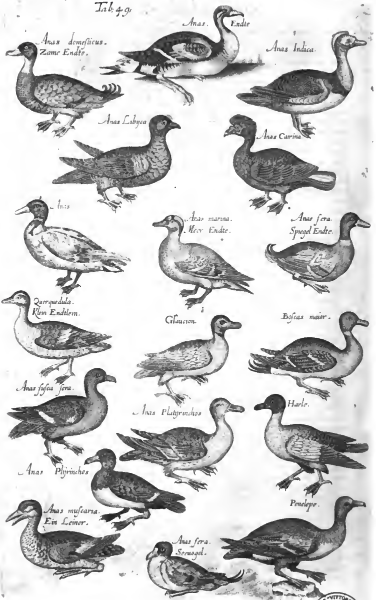
AD feros anſeres referri debet *uulpanſer, capricalca et branta.* VVLPANSER ſeu chenalopex quibusdam eſt auis pectore ruſeſcens, aquatica, in cuniculorum foueis, interdum et rupium cauernis nidificans, quam Angli bergandram ocant. Geſnerus, an anſer ſtellatus ſit chenalopex, conſiderandum reliquit. Aldrouandus nihil certi proferre poteſt. Inter palmipedes, quae circa aquas uerſantur, ab Ariſtotele *Ariſt. H. A. l. 8. c. 3.* numeratur. Oua hypenemia quandoque parit. In pullis tuendis eandem, *Aelian. H. A. l. 5. c. 30. l. 19. c. 16. l. 11. c. 38.* quam perdix, operam conlocat. Et ab aquilae, felis et caeterorum hoſtium iniuriis ſeſe defendit. In cupediis olim apud Britannos fuiſſe ex Plinio ſuperius diximus.

De CAPRICALCA obcurrit, coruo paulo maiorem eſſe ac in deliciis haberi, taeniis transuerſis fuſcis per collum, pectus et uentrem diſtingui, caudam nullam habere. BRANTA ſeu bernicla et bernichia, Scotis clakguſe, Gallis crauant et oye nonnete, Iſidoro barliata, Alberto barbates, Hollandis Rotganſen dicitur. Bellonius chenalopecem ueterum eſſe putat. Minor eſt fero anſere, monachorum ornatui, quae colorem album atro ſuperimponunt, ſimilis. Alis et dorſo coloris plumbei, cauda breui et nigra. Anſerum ferarum more uolat, ſtrepit, paludes frequentat et ſegetem depopulatur. De ortu magna eſt inter doctos controuerſia. Quidam conire uolunt, alii ex putridis nauium ruderibus, nonnulli ex pomis cuiusdam arboris in inſula Pomonia naſcentibus corru-

ptis

BIBLIOTECA NAZIONALE
TORINO

Tab. 49.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

ptis, alii ex fructu foliis conglomeratis ſimili, qui, cum opportuno tempore decidit in ſubiectam aquam, reuiuiſcit conuertiturque in uiuam, oriri exiſtimant. Iſidorus, Alexander ab Alexandro, Olaus Magnus, Hector Boethius, Scaliger, Meierus, Geſnerus et alii communi famae adſtipulantur. Bataui ex propria inſpectione in Gronlandia barniclas, quae ouis incubarent pullosque educarent, ſeſe inueniſſe adfirmant.

CAPVT III.

De Anate

ARTICVLVS I.

De Anate in genere.

Deſcriptio. Anas Graecis antiquis νῆσσα uel νῆττα, recentioribus χῆνα uel παπίτζα uel pappos, auis eſt apud nos notiſſima. Dorſum ipſi et roſtrum lata, pedes cartilaginoſis membranis interſepientibus ampli, crura breuia craſſa et retro uerſus diſpoſita, ut in natatione ualentius inſtantes aquas propellere poſſent. Gulam habent amplam, linguam pleraeque interius aſperiuſculis utrinque eminentiis dentatam et quaſi plumatam. Muſculos circa corporis ſuperficiem ſeparatos, interiores albidos: quod ſi exteriores liueant, quod ui frigoris fieri uidetur, bonam ſecuturam aeſtatem ruſtici apud Heluetios coniiciunt.

Locus. Aquis tum, ut earum frigiditate congenitam intemperiem, quae calida eſt, contemperent tum, ut pabulum quoque naturae ſuae et palato conueniens illic quaeritent, gaudent inque iis maximam temporis partem uerſantur.

Victus. In *cibo* herbarum aquaticarum radicibus et ſeminibus, uermibus et animalium aquaticorum ouis, lenticula inprimis paluſtri, quam Creſcentienſis anatinam, alii pauarinam uocant, delectantur. Sunt, qui piſciculis et limo ueſci nec a uenenatis abſtinere, quod Scaligero placet, uolunt. *Scalig. in Theophr. de cauſ. Plantar. l. 2.*

Partus. Quantum ad *generationem*, tantae ſunt auctori de natura rerum ſalacitatis, ut plures mares ſolam foeminam certatim coeundo occidant. Menſe Martio et in ſequente concumbunt. *Pariunt* iuxta aquas et rigua, pulli excluſi ſtatim recondita quadam natura aquam proſequuntur et mox, ut ouum exeunt, tanta agilitate uigent, ut, etiamſi matrem mori uel alienari contigerit, ſine nutrice uiuant. Super omnia autem eſt earum ouis ſubditis gallinae atque excluſis admiratio, primo non plane agnoſcentis foetum, mox incertos incubitus ſollicite conuocantis, poſtremo lamenta circa piſcinae ſtagna, mergentibus ſe pullis natura duce. *Plin. H. N. l. 10. c. 55.*

Vox. *Vocem* anatum auctor Philomelae per tetrinire exprimit. Scaliger quiritatricem adpellat. Foemina craſſior eſt, maris acutior.

Inceſſus. Lente ob crurum breuitatem *incedunt*, ad natandum potius apti.

Ingenium. *Ingenium* ipſis cum anſeribus fere commune, aquilarum quomodo declinare ſoleant ictus, Aelianus deſcribit. *Aelian. H. A. l. 5. c. 33* Merguntur, dum inuolant, et ſub aquis natando ex alio loco extra aquam eminent. Cum ſeſe aquis mergunt, plumas, cum pennas roſtro purgant diuque et multum alas excutiunt, uentos ſpondere Theophraſtus, Aelianus et Plinius tradunt. *Theophr. de ſignis uentor.* Ventris et inteſtinorum in bubus dolorem uiſu natantium anatum leuari, eaſdem maiore profectu mulos et equinum genus conſpectu ſuo ſanare Columellae et Vegetio placet. *Aelian. H. A. l. 7. c. 7. Plin. H. N. l. 18. c. 25. Columel. R. R. l. 6. c. 7.*

Vſus. *Vſus in cibis* notus eſt. Cato Cenſorinus aegrotis etiam, teſte Plutar. *Plutarch. in Catone.*

tarcho, praeſcribi inſit, duram, concoctu difficilem nec laudati ſucci eſſe apud Hippocratem, Galenum et alios legere eſt. Alii anſerinae praeferunt. Alexander Benedictus in peſte damnauit. Fracaſtorius lue uenerea laborantibus prohibuit. Pectus et ceruicem laudat Martialis, caetera danda coquo.

Gell. Noct. Attucar. l. 17. c. 16. Vſum in *medicina* ſuperius etiam adtigimus. Mithridates Ponti rex ſolitus earum ſanguinem miſcere medicamentis, quae digerendis uenenis ualent, ipſe talium medelarum uſu ab inteſtinis epularum inſidiis cauebat. Idem ſanguinem a cerebro defluentem infuſus † ſiſtit. Adeps per clyſterem iniectus dolorem ſedat colicum et emplaſtro ad pleuritidem apud Myrepſum immiſcetur. Fimum Villanouanus utiliter morſibus uenenatis imponi ſcribit. Chinenſes adeo numeroſa agmina alunt, ut ſaepe XXM. excedant, his in euellendis noxiis oryzae herbis utuntur. Quae Campofulgoſus de anate cum tredecim pullis menſe Decembri feſto Nicolai in Gallia prope urbem Redonenſem templum tempore miſſae ingrediente et aram circumeunte ac unum pullum ibidem relinquente (neſcitur, quo is ſe recipiat,) ſcribit, an fidem mereantur, penes lectorem iudicium eſto.

† *Plin. H. N. l. 10. c. 6.*

ARTICVLVS II.

De Anate Domeſtica, Indica, Lybica et Cairina.

ANAS DOMESTICA Graecis νῆττα οἰκικὸς, Arato *κατοικίδιος*, interdum alba, aliquando cinerea, ſaepe compoſiti ex utriſque coloris inuenitur. Inter marem et foeminam hoc eſt discriminis, quod ille plumas in uropygio uerſus caput ſubrectas habeat. Quod tam acutam et magnam uocem edit et tam diu caput ſub aqua tenet, aſperae arteriae debetur, qua biſariam in pulmones deuaricatur, ueſicam quandam duram et concauam, quae, ubi maior adparet, dextrorſum uergit, habet. Famis aliquando et peſtis praeſagae domeſticae, manſuetudinis oblitae ſyluas cum gallinis, anſeribus et pauonibus petiiſſe dicuntur.

ANATIS INDICAE tres deſcriptiones habentur. *Primae* caput, quod auctum plumis in ſummitate criſtam plumeam candidam per totam colli longitudinem, quam, cum excandeſcit, erigit, gerit, ſanguinis inſtar rubeſcit. Totum *collum* calloſa et inciſuris diſtincta caro eſt. *Roſtrum* totum caeruleum. Collum, qua corpori iungitur, circulo plumeo nigro, rara pluma alba, maculoſa, per ima anguſtiore, per ſumma latiore niteſcit. Extremae alae atque cauda cum ſplendore, ut in cantharidibus, uireſcunt. Foemina non ita uariegatur, mari alioquin ſimilis. *Alterius* caput albicabat. Roſtrum, crura, cauda et alarum longiſſimae pennae atri coloris erant. Collum ſupremum anguſta linea nigra ambiebat. In *tertia* nihil ſingulare adparet, tuberculum rubrum rotundum ſi exceperis, quod poſteriori roſtri parti et cruribus inſidet. Id ipſi cum anate maritima Rondeletii, cuius roſtrum et crura roſae ſylueſtris colore rubent, caput non ſine uiridibus maculis nigricat, commune eſt.

NB. *De anatibus Indicis uide etiam mantiſſam.* Num. 10.

LYBICA, ut a Bellonio deſcribitur, media eſt inter anatem et anſerem magnitudine. *Roſtrum* habet breue, latum et in extremo aduncum. In capite inter duo naſi foramina *tuberculum* ceraſi inſtar rubidum. Tempora ſine plumis, cute corium rubrum praeſe ferente. Genitale ſanguinis inſtar rubrum, tam magnum, ut digiti unius craſſitiem, quatuor uel quinque longitudinem aequet.

quet. Vocem interruptam tanquam male adfectos pulmones haberet. Quam Aldrouandus deſcribit, roſtrum denticulatum habebat toto corpore nigreſcens, pectore duntaxat paulo albicante. Scaliger Indicam uocat et nullam emittere uocem, oua, quae unicoloria, fuſca, rotunda pene ſunt, ſi ad ſolem deſpicias, eandem in ſummo nigredinem, quae in earum roſtris eſt, habere adiicit. Si duas noſtrates ſingulis maribus deſtinaueris, magnum numerum ouorum pariunt. Sed pulli geniti nullam ſobolem procreabunt, ſi Auguſtino Gallo credimus.

Anatem CAIRINAM et marem et foeminam deſcripſit Aldrouandus. Mas, qui foemella maior, habet roſtrum, qua capiti coniungitur, ualde craſſum et tuberoſum in hamum tandem acutum et curuum deſinens, nigricans fere, ſed prope finem rubidum, caput atrum et cirratum, guttur ſub roſtro punctulis ſubcandidis interſtinctum. Corpus totum fere atrum. Crura breuia, ſed robuſta. Foeminae roſtrum erat minus tuberoſum, qua capiti connectitur, linea partim alba, partim rubra ſatis lata diſtinctum. Macula illa, quae in maris roſtro rubra, cinerei coloris erat, cui nonnihil rubri admixtum etc.

ARTICVLVS III.

De Anatibus Feris in genere et in ſpecie de Querquedulis.

Martyr. de nt. Oceani l. 1.

Anatum ferarum multae ſunt differentiae. Nam, ut de illis taceam, de quibus acturi ſumus, ſunt in inſula S. Ioannis in America albiſſimae, capite rubeo. In Ancyra aliae, quae uoce cornuum ſonitum imitantur, libertatis ita amantes, ut per totum etiam triennium in corte nutritae, ſi occaſio detur, erumpant. Caeterum latiroſtris omnibus corneus quaſi in extremitate *unguis* eſt, quo cibos adprehendunt, *dentium* loco ſtriae circa roſtrum aſperiuſculae, *membranae* pedum in extremo ſerratae.

Locus. Olaus Magnus H. Sept. l. 19. c. 6.

Videbis ipſas paſſim, in ſeptentrionalibus tanta copia, ut fere cunctas aquas operire uideantur, in iis tamen inprimis, quibus ſubterraneae uenae calidam exhalationem ſubminiſtrant, quas apertas circulari et obliquo natatu ſeruare conantur, ſi uehementia frigoris uincantur, uaſtum mare pro ſtatione petunt. Migratorias eſſe et ad Xanthum fluuium aduerſus coruos pugnare quidam credunt. Hyemis tempore aut in ripis fluuiorum aut piſcinarum aggeribus aut paludum frutetis latere aut ſyluarum propinqua hortorumque praeſidia petere uериſimilius eſſe exiſtimo. Sane omni alicubi tempore conſpiciuntur. Quae in Tugurino lacu uerſantur, ſaepe ad uicinum fluuium Silum transuolant. Quia minus ibidem a lupis et uulpibus laeduntur.

Si frequentes et conglobatas ferri animaduerteris, quanquam coelo ſereno, imminentem expectabis pluuiam, ſi alas in continente concutiunt, uentum inſtare exiſtimes. *Praeſagium.*

Praecipuae ex illis ſunt QVERQVEDVLAE, quae *boſcades* et *phaſcades* dicuntur quaeque in minores et maiores diuiduntur. MINORES, quae querquedulae proprie dicuntur, anatibus ſunt minores, roſtro, pedibus et caetera ſimiles. Gula ipſis alba atris notata punctis, uenter candidus, alae in caeſio uiridantes, pedes cum membranis nigris cinerei. Viuas uentre deplumato in colica malum ad ſe trahere abdomini adpoſitas experientia docuit. Species plures apud Aldrouandum inuenies, ex quibus *Iaponicae* priores, quae ad ſcapulam ſunt pennae, roſei obſoleti coloris, ſed maculis ſemilunaribus nigris notatae erant. Sequentes partim *Schwenkfeld. in Aniario Sileſ.*

tim albae, partim uirides conſpiciebantur, omnium longisſimae caeruleo negetisſimo decorabantur colore.

Ad has *ANAS circia kernell* circa Argentoratum dicta, *querquedula criſtata* referuntur. *Circia* mergulo paulo maior eſt, corpore fuſco, roſtro latiuſculo. Calculis et ſeminibus herbarum aquaticarum uictitat. *Kernell* habet roſtrum Indici coloris, caput rufum punctis albis reſperſum, uerticem nigrum, gulam albam, alas cinereas transuerſis duabus lineis albis diſtinctas. Pectus rufum, crura fuſca. *Criſtatae*, quam Bellonius colymbim uocat, corpus eſt rotundum uiriditate gemans, occiput onocrotali inſtar criſtatum, oculi aere polito ſplendidiores, ſub quibus iuxta rictum lata ntrinque uiſitur macula. Crura breuia, pedes lati, pectus cum capite et collo nigrum, uenter plumbeus.

Bellon. in Hiſt. Auium.

BOSCADES MAIORES ſunt aſpectu cinereae. Mas in collo radiantes quaſi pauonis pennas colore ex uiridi et caeruleo compoſito habet, torquem circa collum album et in alis uerſus uentrem colore ſplendente ſunt, nel *minores*, quibus caput uiride, roſtrum ſubflauum, uenter ex albo cinereus et uarie maculoſus, crura rubentia, Ariſtophani forte *περιζωσμέναι* dictae, uel *maiores*, quae coloribus cum illis magna ex parte conueniunt et Stertenten, quod roſtro fundum fodientes uictum perſcrutantur, dicuntur. Amant glandes et auenam. Congeneres ipſis *anates* auictu *gramineae* ſeu iunceae, Schmitenten dictae, roſtro et pedibus nigris, corporis colore dilutiore. Quam Bellonius *anatem torquatam* eſſe credit et *περιζωσμένην* Ariſtophanis, mediae eſt inter anſerem et anatem magnitudinis, moribus anſerinis, ſed uoce magis obſcura, quae ex ouis a ruſticis inuentis et gallinae ſubiectis produt, dicit, illam Geſnerus picam marinam eſſe, pedibus palmatis rubeſcentibus et ad poſteriora magis poſitis, quam caeteris palmipedibus, roſtro tenuiore magis latitudine ſe demittente, quam longiore proceſſu ſe extendente, quatuor inciſuris rubris a ſumma, duabus ab ima parte ſulcata, in colore pallentis ochrae eſſe adſerit.

ARTICVLVS IV.

De aliis Anatum Ferarum ſpeciebus.

Praeter boſcades ſunt et inter anatum ferarum genera *glancius, anas fuſca, muſcaria, platyrynchos, fiſtularis, caudacuta, nigra, berle, tardone, puffinus et Penelope auis*, de iis, quorum Aldrouandus lib. XIX. cap. 45. mentionem facit, taceo.

Pro GLAVCIO, quem Athenaeus ab oculorum colore ita dici et anate minorem eſſe ſcribit, morillanem nobis Gallicum Bellonius obtrudit. Cuius *roſtrum* in margine ſerrae inſtar inciſum eſt. *Collum* circulus quidam coloris albicantis cingit. *Caput* totum ad mediam colli regionem ferrugineo ſaturato ornatur. *Linguam* habet adeo carnoſam, ut prope radicem gemina uideatur. Nullum fel, iecur in duos diſtinctum lobos, quorum unus uentriculo incumbit, inteſtinis alter. *Victitat* ſeminibus herbarum, quae in ripis naſcuntur, aſtacis tenellis, limacibus, millepedibus aquaticis et aliis. Congenerem ipſi eam, quae Gallis un tiers, dicit, medio inter morillonem et anatem marem colore.

Bellon. apud. Aldrou. Ornith. l. 19. c. 38.

FVSCA a colore dicitur. A media magnitudine quidam MEDIAM dixere. Geſnerus eandem cum rothalſa, unde erythrocephali quoque nomen meruit et ueterum Penelope, quod ſimiliter *φοινικόλεγος* et *ποικιλόδειρος* ſit, hoc eſt, collo puniceo et uario facit. Triplicem eius deſcriptionem apud Aldro-

drouandum inuenies. Foeminae caput non rubet, ſed maculas aliquas flauas habet.

Geſner. in Ornithol. MVSCARIARVM (dicuntur ita, quod muſcas capiant) tria ſunt genera. *Vnum*, quod laminam roſtri ſuperiorem habet plane croceam, dentes utrinque ſerratos, membranaceos flexiles, eminentes. Colorem plumarum per totum corpus uarium. Helnetiis muggrate. *Alterum* corpore magno, coloris elegantisſimi in lacu Podamico circa Conſtantiam uiſitur. Murente et Moſente a paluſtri coeno uocantur. *Tertium* Miſcenis Pillente dicitur, roſtro longo, molli et cinereo. Muſcis ſuſpenſo gradu ingrediens inſidiatur et nocem noctu lamentanti ſimilem edit.

PLATYRYNCHI ſeu latiroſtrae in plura genera diſperguntur. Sunt, qui roſtrum clypeorum inſtar conuexum et longum nigricans habent. Et, quia inter uolandum alis ſuis ita perſtrepunt, ut ſonus crepitaculorum repraeſentetur, Schällenten dicuntur. Quibusdam, qui Taſchenmaul Heluetis, inferiorem roſtri laminam ſuperiorem ita, ut tota intra eam inclndatur, ſubire, dentes ab utraque roſtri parte molles, flexiles, rectos et omninm longisſimos eſſe adiicit Geſnerus, ſunt, quibus idem duplo fere, quam in caeteris, latius habetur idque in mare nigrum, in foemella modo flaueſcens, modo maculis uarium uiſitur. Dantur et platyrynchi *pedibus rubris* et *alii roſtro nigro et plano*, quorum deſcriptiones apud Aldronandum habentur. Pertinet ad eos *clangula*, cuius mas ſecundum oculos, qui pulcri ſunt, urinque maculam albam, caput magnum et in nigro uiridans habet, foemina et uirore et macula deſtituitur. *Fuligula* a fuligineo totius corporis colore ita dicta, cuius roſtrum breuiuſculum latumque linea alba, alas prope finem tranſuerſim ſecat. *Cirrata*, Vollente a corpulentia, gallinae magnitudine, cuius mas apicem in uerticegerit, nigris pennarum cirris conditum, prope quem pennae utrinque ex nigro uirent.

FISTVLARIS a ſono acutiore, quem fiſtulae modo emittit, denominata roſtrum habet colore iſatidis, circa unguem ductus quaſi filainigros, collum nigro rubroque uarium, tergum partim plumeum, partim rubris nigris quepennis temperatum. In foemellis nihil tale cernitur.

CAVDACVTAE roſtrum ſuperne nigrum, a lateribus iſatidis dilutae imitatur colorem. In foemella cum maculis nigris cinereum, in alis pennae infimae tranſuerſim albae, mediae in nigro gemmantes uiridi et damaſceno, extremae nonnullae flauicantes, quae foemellae denegata ſunt.

NIGRA a corporis colore ita dicitur. Linea alba per eius alarum longitudinem excurrit. Roſtrum nigro, luteo et rubro diſtinguitur. Pedes rubeſcunt.

HERLE, ut Galli uocant, roſtrum habet rotundum et in extremo recuruum, rubrum utrinque ſtriatum colore mali aurantii, linguam ſerratam, alas candidas, pedes rubeos, Geſnerus eum inter mergos relegat.

LA TARDONE corpus totum eſſet candidum, niſi alae ſuperius nigreſcerent, ubi et linea rubra utrinque conſpicitur. Roſtrum habet breue, in ſuperna parte rubicundum a lateribus utrinque uerſus narium foramina macula nigra notatum, extremitate in aliam unguis inſtar deſinens. Cruras paulo altiora. Torquem, qui pectus ambit, rubrum, cum tota uentriculi regio candicet.

PVFFINVS auis eſt marina, colore fuſca, pennis caret, ſed plumis tantum ceu lanugine quadam ueſtitur. Itaque ſubuolare non poteſt. Si quando ocvus locum mutare inſtituit, alarum pedumque extremitate nixus aquas celeriter quaſi prorepens praeterlegit. Alga et cochleis uictitat. Sale conditur et tempore quadrageſimae editur in Anglia.

PENELO PEN auem anati ſimilem, magnitudine columbae ſcholia-

liaſtes Ariſtophanis facit. Ion Comicus φοινικόλεγυον, id eſt, phoenicei coloris collum habentem ponit. Geſnerus illam eſſe putat, quam Germani Rothals, Bellonius canne a la teſte rouſſe uocat. Capite eſt rubro, gutture et pectore nigro, reliquo corporis colore plumbeo, roſtro, cruribus et pedibus fuſcis. Marem deſcripſit Aldrouandus exacte, quem uide.

CAPVT IV.

De Fulica, Cotta et Rallo Italorum.

FVLICA, quam quidam phaenen, quae oſſifraga eſt, eſſe credunt, quidam ex ueteribus, ut Cicero, erodion, nonnulli cepphum Ariſtotelis, alii nec forte male αἴθυιαν, cum a fuligine ita dicatur, putant quaeque Kiranidi phalaris, Alberto mergus niger et pullus aquaticus dicitur, auis eſt magnitudine gallinae, colore per totum corpus nigro, in collo et capite nigerrimo, collo oblongo, ſincipite glabro, figura ouali, alba pellicula, figura criſtae gallinaceae reſpondente intecto, ſpecie caluitii. Digitis pedum membranae nigrae latae, ſed diuulſae adhaerent et utrinque aut ab altera ſaltem parte ſecantur. Internodia membranarum ſemicirculos fere conſtituunt. Recta pedibus incedit uelociterque currit. Lingua, quam gallinae, mollior, ungues grandiuſculi ac nigri. Alae ad reliqui corporis conuexum incuruatae. Ventriculo *lien* adhaeret, una ex parte gracilis et tenuis, altera uero in extremo craſſior atque ſoleae equi inſtar inflexus, dimidiae iuglandis latitudine. Lobo *hepatis* dextro ſolliculus fellis auricularis digiti magnitudine adnectitur. *Pulmones* coſtis adhaerent. *Inteſtinum* rectum appendicibus utrinque ſingulis palmi longitudine extremo ſurſum reflexo inſtructum inuenies, ſi illud in ſuperna parte adſpexeris. Oua intus formata et lumbis adnexa iam inde ab hyeme etiam obtinent. Nullum *ſexus* diſcrimen, ut in caeteris auibus, agnoſcitur. Sunt tamen aliae aliis interdum in uentre colore magis ſpadiceo.

De la Cerda ſuper Virgil Georgic. l. 1.

Deſcriptio.

Bellonius apud Aldron. l. 19. c. 13.

Locus et Victus.

Locis paluſtribus et ſtagnantibus delectatur. Maro marinas adpellauit. Herbis et quouis ſeminum genere ueſcitur.

Partus.

Nidulatur humi et *oua* magnitudine ouorum gallinaceorum aeſtate ponit. Cum per ſerenitatem, relictis paludibus, in ſicco ludunt, uapores ab aquis ad imbriferam nubem eri gendam ſurſum adtolli ſagaciter odorantur et uentos praeſagiunt, ut apud Virgilium legimus. Procellas uoce teſtari Cicero auctor eſt. Obſcurus quidam, dum alas quatiunt, aquam, dum ſe ſubmergunt ſimulque alas quatiunt, uentum praedicare tradidit.

Arat. in Phaenom. Virgil Georg. l. 1. Cicero in Progn.

Genus illud, quod *marcol* Friſiis audit, cadaueribus paſcitur. Oua inter arundines parit, quibus ab incolis, uno relicto, ablatis et, nido perforato, reuerſa alia et alia fraudes neſcia ponit, donec effoeta exhauriatur.

Quam Pariſienſes *diabolum marinum* uocant, colore eſt tam exquiſite nigro, ut penicillo inductus eſſe uideatur, albam capitis maculam latiorem, quam fulica, habet, crura ad ſe adtrahit.

COTTA Anglorum auis eſt fulica paulo minor, forma et colore ſimilis. Roſtrum tuberculo quodam rubeo inſignitur, crura rubent, nulla ſincipitis conſpicitur macula. Vrinando ad maris usque fundum alga, limo, gramine paruisque cochleis nutritur, piſcibus abſtinet. Negant eam diutius poſſe uolare, quam pedis cauo hauſta, priusquam uolet, aqua retineatur.

RALLVS Italorum in eo a fulica differt, quod roſtrum habeat nigrum, plus albi in alis et circa oculos coloris, crura ſubuiridia, caluitium nullum, membranas inter digitos non ita diſſectas. Moeſtris rure non procul Venetiis diſtante magnis capitur expenſis. A famulis, qui uenaticorum canum uice cothurnis induti per aquas errant, fuſtibus exturbantur. Hinc praeda falconum inſidiis fiunt.

HISTO-

HISTORIAE NATVRALIS

DE AVIBVS

LIBER V.

De Auibus Aquaticis Fiſſipedibus

TITVLVS I.

De Aquaticis Fiſſipedibus Carniuoris

CAPVT I.

De Ciconia.

Deſcriptio. Ciconia Graecis πελαργὸς et πελαργὶς, quibusdam κίκυψ et κυκκφὰ, auis eſt apud nos notiſſima, pennis albis et nigris, cruribus albis, roſtro gruino ſubrubro et craſſo. Tempore *Plin. H. N. l. 10. c. 23.* Plinii adfirmabatur, linguam non habere, habere illamque ſubrubram et breuiſſimam notum eſt. *Aldrou. Ornith. l. 20. c. 1.* Degebant quoque olim in Italia, nunc nullas eſſe opinatur Aldrouandus.

Locus. In Fiderate agro nec nidum feciſſe apud Plinium legimus, qui pariter easdem amoenum arbuſto locum in Transpadana Italia non permeare, ſicuti nec octauum citra lapidem ab eo refert. Sed et in Britannia ignotas eſſe audiuimus creditumque uulgo, nonniſi in liberis regnis, uerſari. Migratoriam eſſe auem certum eſt, ſed quonam e loco uenirent aut quo ſe referrent, incompertum antiquis erat. Ex longinquo uenire non dubium, eodem, quo grues, modo illas hyemis, has aeſtatis aduenas. Extractus ex quodam prope Metim in Lotharingia lacu iunctarum globus, quae thermis excalefactae reuixerunt, ſi Campofulgoſo credimus. *Campofulg. Memorab. l. 1.* Sed et ex Lario lacu eductas (ſimul roſtra in ano inſerta habebant) et rite eodem reſtitutas modo Gaudentius Merula auctor eſt. Bellonius in Aegyptum in Aethiopiam auolare ſcribit. Septembrique et Octobri menſe totam Agypti planitiem occupare oculatus teſtis adfirmat. (Cum circa Abydum, inquit, eſſem uiceſimo quarto die Auguſti ingentem ciconiarum uim conſpexi, quae ad tria uel quatuor millia accedere uidebantur. Volabant illae a Ruſſia et Tartaria et Helleſpontum agmine decuſſato transuerſum traiiciebant. Et, cum ſupra Tenedum inſulam eſſent, longo per anfractus tractu ſe conuertebant, donec in circulum omnes conlegerentur. Inde, priusquam longius a faucibus Propontidis pergerent, in minores aliquot turmas ſupra uiginti ſe diſtribuebant et ſe inuicem uerſus meridiem ſequebantur.) Abiturae congregantur in loco certo comitataeque ſic, ut nulla ſui generis relinquatur, niſi captiua aut ſerua, ceu lege praedicta die recedunt. Nemo uidit agmen diſcedentium, cum diſceſſurum adpareat, nec uenire, ſed ueniſſe. *Plin. H. N. l. 10. c. 23.* (De incolis, ubi moraturae ſunt, intellige,) utrumque nocturnis fit temporibus. Et, quamuis ultra citraue prouolent, nunquam tamen adueniſſe usquam, niſi noctu, exiſtimantur. Pythomes comen uocant in Aſia patentibus campis, ubi congregatae inter ſe commurmurant, eam, quae nouiſſimo aduenit, lacerant atque ita abeunt. Notatum poſt Idus Auguſti non temere uiſas ibi.

Victus. *Veſcuntur* ranis, anguibus et piſcibus, bis in eius uentriculo diſſecto a-

uiculae oſſa reperit Schwenkfeldius. Bufonem non, niſi ſumma fame, guſtant. *Solin. in Polyhiſt.* Hinc nocere iis omnibus quidem locis nefas ducunt, ſed in Theſſalia uel maxim, e ubi ſerpentium immanis copia eſt, quos dum eſcandi gratia inſectantur, regionibus Theſſalibus plurimum mali detrahunt. *Plin. H. N. l. 10. c. 22.* Capitale itaque occidiſſe eademque legibus poena, quae in homicidam.

Partus. *Nidulari* in agro Varro innuit. In ſummis urbium tectis, ipſis etiam fumariis certum eſt nec dubium, aridarum aliquando arborum ſummitates ſectari. Primo aduentu ueteres nidos repetunt, ſaluos a ſordibus repurgant, tempeſtate laeſos inſtaurant et conſtabiliunt. In iis duntaxat ueneri indulgent. *Oua* triginta non amplius diebus foeminam quatuor anſerinorum tum magnitudine tum colore ſimiles ponere eaque, quamprimum uariatis utrumque plumis, fouere Encomiaſtes auctor eſt. *Solin. c. 41.* Incubatus ſpatio menſis tempeſtate benigna abſoluitur et tam impenſe nidos fouent, ut incubitus aſſiduitate plumas exuant. Tam flagranti amore foetus proſequuntur, ut in incendio Delfenſi, cum ſubtrahere non poſſent, cum iisdem alis contectis interire, quam deſerere, maluerint.

Vox. *Vox* earum eſt apud quoſdam *glotterare*. Quia ſonus ille ex duabus roſtri partibus ad inſtar crotali uel crepitaculi, quod ex duplici aerea lamina uel duobus oſſiculis ſe inuicem conlidentibus inter ſe conliſis fit, crotaliſtria a P. Syro uocatur.

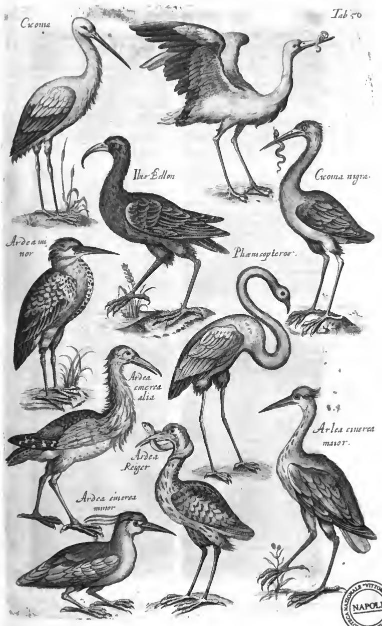
Volatus. Nunquam, auſtro flante, *uolant*; dum feruntur, pedibus curſum moderantur porrectisque in caudam, quae breuior illis contigit, pedibus per aera contendunt. *Dormientes* uni tantum pedi innituntur et caput humero alteri imponunt.

Adfectus et Ingenium. Cum cornicibus, aquilis, mergis et ueſpertilionibus *inimicitias* gerere proditum a quibusdam. *Aelian. H A. Paul. Diacon.* Praeſagam eſſe auem docuere exempla. Preſſa obſidione ab Attila Aquileia, urbem cum pullis deſeruit. Inde augurium ab oppugnante ſumtum eſt et urbs in poteſtatem redacta. Cum tempeſtas imminet, utroque pede innixa pennas triſtior infundit, roſtrum in pectus condit et uultum eo, unde tempeſtas ingruit, obuertit. Ex earum cum carniuoris in Lycia conflictu de prouentu iudicatur annuo. Si penes has uictoria, pecora feliciter ſuccedunt. Si illae palmam abſtulere, frugum fertilitas praeſagitur. Quod uulnera origano ſanant et platoni foliis ueſpertiliones a nidis arcent, *Aelian. H. A. l. 6. c. 47.* quod roſtro, cum aluus non dedit, excrementa eiiciunt, quod denique lapidem lychniten, ſerpentum auerruncam nido imponunt, ut apud Philoſtratum legimus, *ingenio* debetur. *Philoſtr. in uit. Apollon.* Lapis in mulieris Tarentinae ſinum coniectus, quod ex Aeliano et Oppiano habemus et recens zingiberis radix Veſalienſi hoſpiti adlata in gratitudinis exempla ibunt. *Ael. H. A. l. 8. c. 22.* Ciconiam foeminam adulterii, poſtquam hoſpes probibuiſſet aquam, compertam a maritis aliis diſcerptam. *Geſner. in Ornithol.* Alcinoen in Cranone Theſſaliae foeminam, quae thorum domini abſentis polluerat, excaecatam tanquam caſtitatis teſtimonia legimus. *Aelian. H. A. l. 8. c. 20.* Ciconiarum legum apud Ariſtophanem nomen, inde originem traxit, quod in ſenectute parentes et alunt et humeris geſtant.

Vſus. *Edebantur* ante Plinii aeuum, id Sempronius Rufus, quem Horatius tangit, inſtituiſſe creditur. Nemo iam adtigiſſe uelit ſeu, quod uenenatis ueſcatur ſeu, quod flauam, duram et mali ſucci carnem habeat.

Vſum in *medicina* ſi adtendas, aſſam, ſi ſemel anno edatur, ab arthritide praeſeruare nugatur Kiranides. Nec capras nec oues peſte infici quidam ſcribunt, ſi ex uentriculo aqua intrito ſingulis cochleare unum infuderis. Fimum ex aqua hauſtum nonnullorum fide comitialibus prodeſſe prodidit Dioſcorides, refutauit Galenus, cum adipe ſuillo in emplaſtri formam mixtam inueteratam podagram tollere apud Aetium et Myrepſum inuenies. *Dioſcorid. Parab. l. 1. Galen. ſimp. l. 10. c. 17.*

Da-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

Aetius l. 12. c. 44. *Geſner. in Ornithol.*

Datur et ciconia, quae, quod dorſum totum nigrum, ſi eminus ſpectetur, habeat, NIGRA dicitur. Reperitur in montanis et ſylnoſis Heluetiae locis. Forma et magnitudine a ciconiis proprie dictis non differt, qua parte alae iunguntur corpori, oblonga cauitas retrorſum extenſa cernitur. Inteſtina ſunt inuoluta. In femore diſſecto nerui quatuordecim magnitudine differentes, quorum duo latiſſimi in genu partem cartilagineam ſe inſerebant utrinque. Veſcitur ſcarabeis et locuſtis. Nidulatur in abietibus. In cibo ferinum et piſcoſum prae ſe fert odorem. Infeſtatur pediculis.

Ioſeph. l. 2. Antiq. c. 10 *Ariſt. l. 3. de Gener. c. 6.*

CAPVT II.

De Ibide et Phoenicoptero.

Deſcriptio.

IBIS in multis cum ciconia conuenit, uere πελαργοχρὼς ὄρνιον. In duplici autem ſunt apud Aegyptios differentia. *Candidae*, quae ad Peluſium tantum non ſunt, cum in tota habeantur. Aegypto et *nigrae*, quas Peluſium duntaxat alit, tota Aegyptus abhorret. Capite iſta eſt corui aquatici, roſtro mucronato, incuruo, fornicato, rubente et, qua capiti iungitur, pollicis craſſitiem ſuperante. Abdito in pennas, quae ſub pectore, capite et collo, cordis ſignaturam exprimit. Simul ac nata eſt, duas aeque drachmas ponderat, ut Plutarchus prodidit. Maius pro corporis proportione *cor* habere Gaudentius Merula auctor eſt. *Inteſtinum* nonaginta ſex cubitorum ex aliena fide apud Aelianum legimus. Comprimitur id defectione lunae, donec aucto rurſus ſplendore fulgeat.

Plin. H. N. l. 10. c. 30. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 27.* *Merula l. 3. Memorab. c. 50.* *Aelian. H. A. l. 10. c. 29.*

Aegypto eſt peculiaris, mortem ſibi fame exportata † conſciſcit. Nullum non Alexandriae triuium iis plenum eſt. Dicuntur tamen et circa Licham in extrema Africa, ubi lacus quidam dulcis eſt, conſpici. Quam ſe in Alpibus uidiſſe, referente Plinio, M. Egnatius Caluinus prodidit, nigram fuiſſe ſuſpicamur.

Locus. *† Aelian. l. c.*

Veſcuntur ſerpentibus, bruchis et locuſtis. Illos uolucres ex uaſtitate Lybiae uento Africo inuectas interficiunt atque conſumunt. Nec hoc intra Aegypti fines tantum. Sagacitate enim excitatae uenturis in procinctum eunt uniuerſae et, priusquam terminos proprios exterum malum uaſtet, in aere obcurſant cateruis peſtilentibus. Ibi agmen deuorant uniuerſum. Moſes in Aethiopas per loca ſerpentibus infeſta iturus papyraceis incluſas ſecum tulit.

Victus. *Cicero l. 1. de Nat. Deorum.* *Aelian. l. 10. c. 29.* *Ammian. Marcellin.* *Mela in deſcript. orbis.*

Quantum ad *generationem*, Aegyptii ore conire et parere nugabantur. Nidificant in palmis metu felium. Ex ouo baſiliſcus naſci putatur, translato ex uenenatis cibis in illud ſeminio. Vita ipſis longiſſima adeo, ut Hermopolis ſacerdotes immortalem iactauerint. Penna crocodilus, ſcribente Aeliano, et ouo immobilis redditur, ſed omne ſerpentum genus ad eius contactum rigere Philes tradidit. More lautarum mulierum tardo et molli *gradu* ingreditur, cubile petitura ſe purgat. Roſtri aduncitate per eam partem ſe prodiit (ſalſugine autem utitur) qua reddi ciborum onera maxime ſalubre eſt.

Partus.

PHOENICOPTERVM, qui a colore ita dicitur, lingulacam ſeu glottidem Ariſtotelis eſſe credit Bellonius, ſi Scaligeri deſcriptionem ſequimur. Roſtrum neque rectum plane, ſed neque aduncum habet. Scythici arcus potius partem imitatur. Cinereum colorem nobilitant alarum puniceae pennae, a quibus et nomen. Earum quoque nonnihil ad caudam, quam huius generis longis cruribus lombus breuiſſimam habet ac, ueluti praeciſam. Sub roſtri initium ad colli commiſſuram ſinus turgidus eſt, qualis in ardeola. Crura pedesque alis habet concolores, ſed adeo breues, ut, quum in homine Galenus agnouerit longiſſimos, huic omnium, quae nota ſunt nobis

Plin. H. N. l. 8. c. 27.

bis animalium, breuiſsimos adtribuere potuerit. Magnitudo ei ardeae. Flammant nomen in Prouincia. Habet et alterius iconem Aldrouandus, qui ex cinereo, phoeniceo et albo miſtis coloribus ſpectabatur. Superior mandibula in medio notabili extuberantia inſignis, inferiore longior erat et in acutiſsimam aciem deſinebat.

Locus. Heliod. l. 6. De *loco* nihil fere certi. Nil aue diſertius facit Heliodorus, ex Flandria hyeme ad NarbonenſisGalliae prouinciam uolare ſcribit Geſnerus, in mediis ſtagnis marinis degere, piſcibus et cochleis ueſci reliquit Rondeletius.

Apitium linguam phoenicopteri praecipui eſſe ſaporis pronuntiaſſe Plinius auctor eſt. Heliogabalum uero palatinis ſuis ingentes dapes extis et cerebellis illorum refertas exhibuiſſe tradidit Lampridius. *Lamprid. in Heliogab.*

CAPVT III.

De Ardeis in genere.

Quam Latini ardeam ſeu ab ardendo, quod fimus eius exurat ſeu quaſi arduam propter arduos uolatus uocant, illam Graeci ἐρῳδιὸν ſeu, quod ἐκ ἱδρῶ, id eſt, ſanguinem in coitu exſudet ſeu quaſi ἐρωτιδιὸν auem Amori et Veneri propriam dixere.

Genera. Ariſt. H. A. l. 9. c. 18. l. 10. c. 60. Scalig. exercit. 233. *Genera* ipſarum tria Ariſtoteles et Plinius faciunt, *leucum, pellum* et *aſteriam*, Scaliger album, nigrum et ſubfulmum, quod pigrum Vaſconia uocat. Aldrouandus innumera obſeruanit. Corpus ipſis leue, exile, macilentum. Collum longum. Roſtrum longum, craſſiuſculum, robuſtum, intus cauum, in extremo acutum. Digiti pedum terni longi membranis modice iuncti. Quartus retro pro calce ſimiliter longus eſt.

Locus. *Degunt* numeroſae circa paludes et ſtagna in Bononienſi, Ferrarienſi, Mantuano et Rauennate agro, reperiuntur et in Anglia, quod ibi capitale ſit eas occidere. In Gallia ardearia inſtituta habentur. Pulli uolandi compotes ultro citroque commeant, deinde domicilia repetunt. In inſulis noui orbis, quae Ardearum dicuntur, tantam quorum Hiſpani inuenerunt copiam, ut multos iis curtus onerarent. Ab Agricola inter eas aues numerantur, quae calidiora loca quaerunt. Confecta hyeme ad ſolita reuertuntur.

Victus. *Veſcuntur* piſcibus et oſtreis. Illos dum capiunt, ſolis radios ita excipiunt, ut, uiſa ipſorum umbra, refugiant. Hos cum teſtis deuorant, quas a colore interno apertas reuomunt. Anguillas quoque integras deglutiunt. Ad pedem tanquam ad illicium concurrere piſces creduntur. Si oleo ex ipſis per deſcenſum deſtillato inungantur manus, piſces ita aduolabunt, ut ſponte capi poſſint. Piſcatores Hirſchbergenſes illicium ex farina hordei, carnis cancrorum ex chelis et caudis, placentae lini expreſſo oleo parte una, uitellis ouorum tribus, pinguedine ardeae et olei laurini ana unc. II. cum petrolei et camphorae ana drachmis duabus conficiunt. Mirifice piſces inliciuntur. *Schwenkfeld. in Aniar. Sileſ.*

Partus. Aelian H. A. l. 10. 35. In *coitu* angi, mares etiam cum uociferatu ſanguinem ex oculis profundere nec minus aegre parere grauidas Ariſtoteles, ſed falſo, prodidit. Vidit ſaepe coeuntes Albertus, cruribus ſuper dorſum foeminae flexis, ita ut pedes maris ad caput foeminae ſint et genua uerſus excrementi ſedem ſuper dorſum. Motu alarum ſe ſuſtinent et ſemen infundunt. *Nidificant* in ſyluis, locis paludoſis alnis et ſalicibus conſitis ac fere inacceſsis gregatim. Sic et ab aucupibus et a rapacibus immunes ſe putant. Cancros ceu faſcinationis amuletum nidis ſuis imponunt, ſi Aeliano credimus. Caruo ad uerſus infeſtinantia nidos ſuos animantia ſe munire prodidere nonnulli.

Volatus. *Ariſt. l. de inceſſu Animal.* *Volant* extenſis retro pedibus. Ideo illis uropygium inutile, collo contracto, tam alte, ut ſupra nubes tranſcendant maxime cum iam futurae imminent pluuiae.

Adfectus. *Aelian. H. A. l. 5. c. 35* *Inimicitias* cum alauda, ouorum ſuorum hoſte, uulpibus, cochleis et rapacibus exercent. Saepe cochleae a natiuis egreſſae teſtis in magna ſecuritate paſcuntur. Ardeae in uacuas inuolant. A falcone depreſſa, roſtro ſub alis condito ac ſurſum elato, inruentem excipit. Saepe ambae eliſis interaneis humi adfliguntur enectae. Accipitrem excrementis ſuis, quae pennas eius et pedes inficiunt et exurunt, repellunt. Fertur falcones, quod *Creſcent. de Agricul. l. 10. c. 15.* Creſcentius prodidit, ſi ſanguinem ardeae guſtauerint, omne deſiderium capiendi grues amittere, ſi carnem abſque ſanguine, uideri non teneri.

Praeſagium. *Oppian in Ixeutic.* *Aratus in Phaenom.* *Plin. H. l. 18. c. 31.* De *praeſagiis* hoc ſufficiat. Ventum uel pluuias innuere uel, cum caput pectori imponit uel, cum notas paludes deſerit et ſupra nubes adtollitur uel, cum, terra relicta, multo cum clangore † adfeſtinat uel, cum obſtrepero clangore a mari ad terram auolat uel, cum in mediis arenis triſtis reſidet. *† Aelian. H. A. l. 7. c. 7.*

Vſus. Menſis in Gallia expetuntur. Sed, cum caro illarum piſculentum quiddam redoleat et fibroſa ſit, ſalubris eſſe non poteſt. Quae de roſtri ſeu in pelle aſinina fronti adligati ad ſomnum conciliandum ſeu cum cancri felle in eadem ad uigilantis collum ſuſpenſi ad uigilias inducendas Plinius uel Kiranides prodidere, inter fabuloſa reputo. *Plin. H. N. l. 30. c. 15.*

CAPVT IV.

De Ardeis in ſpecie

ARTICVLVS I.

De Ardea Cinerea.

Ardeae cinereae tria ſunt genera *maior* nempe, *minor* et *congener*.

ARDEA CINEREA MAIOR, quae Ariſtoteli pella ſeu pulla et fuſca, cui ſuperius dicta omnia fere congruunt, roſtrum habet longum, prope frontem craſſum, quod ita tenue pedetentim euadit, ut tandem, uelut in acum, aliquam magnam deſinat. Capiti cinereus cirrus ex tenerioribus pennis inſidet, qui a ſincipite incipiens ſurſum ſupra oculos per uerticem erigitur. Digitus poſticus longiuſculus eſt et fere anticis longitudine aequalis.

Nidulantur in excelſis arboribus non procul a fluminibus tam apud Anglos quam Gallos. Quia piſcibus pullos nutriunt et multi, cum ori inſeruntur, in terram decidunt, idem cum pluuia a multis decidiſſe putantur. Franciſcus I. rex Gallorum tam cicures reddidit, ut a paſtu redeuntes ad ardearia ſeſe reciperent.

MINOR, prout a Bellonio deſcribitur, roſtrum habet nigrum, concauum, lineam in fronte ab uno oculo ad alterum candidam. In capite et dorſo pennas coloratas. Alas cinereas, inter pennas uerticis nigras exoriuntur candidae exiles, aſpectu iucundiſſimae. Nidificat in rupibus.

CONGENER ardea roſtrum habet pollicis craſſitudine, digiti minimi iuxta nares latitudine, intus canaliculatum, inferne corneum et roſeum. Plumas capitis, colli, dorſi et ſuperiorum alarum ex cinereo fuſceſcentes, extremas omnes macula rufa notatas. Ventrem fere ex cinereo album. Crura ſubuiridia et pedes in digitos fiſſos, quos tamen diuaricationis initio breuiuſcula membra coniungit. Ad hanc refer, quam Geſnerus deſcribit, cui roſtrum eſt ſubflaui coloris, marginibus acutis et parte anteriore leuiter dentium loco exaſpe-

ratis ſerratiſue. Caput et collum candida. Criſta capitis e plumis nigris retrorſum tendit. Dorſum et alas cinereas. Vnguem medii digiti ab altera parte denticulatum.

ARTICVLVS II.

De Ardea Alba.

Deſcriptio. Plin. H. N. l. 10. c. 40. Cic. l. 2. de Nat. Deor.

Ardea alba Graecis λευκερωδιός, Ciceroni platelea, Plinio platea, Alberto cochlearia dicitur. *Corpus* habet inſtar cygni candidum. *Roſtrum* nigrum pauculis notis ferrugineis ſuperiori parte reſperſum, ſubſtantiae coriaceae durae, cochlear referens. In quibusdam ad carneum colorem proxime accedit. Foeminae ſuperius maculis rubeis conſpergitur. In maris uero roſtri medio linea quaedam, qualis etiam in circumferentia conſpicitur, a fronte ad roſtri apicem usque conſpicua eſt, prope oculos macula caerulea, quae in foemina lutea eſt, uiſitur. Quaedam maculis in collo et dorſo pulcerrimis, colore coccineo conſperguntur. *Interiora* ſi ſpectes, in diſſecta apud Aldrouandum foemella, *lien* erat exiguus, nigricans, rotundus, dextra parte prope folliculum bilis non procul a uentriculo. *Inteſtina* ſinuoſa, uniformia, nouem ſpithamas longa. *Cor* nullo pericardio ueſtitum. *Ventriculus* laeuis, intus et ſimplex. *Ingluuiei* loco pars nentriculi ſuperiori orificio imminens ampla capacitas. *Aſpera arteria* cygneae ualde ſimilis, licet contrario modo ſita. Nam quemadmodum in cygno ad ſternum aſcendens, poſt deſcendit, ita haec ad pulmones recta percurrens ſuos flexus agit inuicem oppoſitos. *Oſſa* tibiae aperta, medulla rubra erant plena. *Reperitur* in Gallia, Anglia, Bohemia, non tantum marinis locis, ſed et paluſtribus. In Holandia non longe a Lugduno infinitos earum nidos uidimus.

Victus.

Veſcuntur piſcibus, ranis et ſerpentibus, ut quidam produnt. Nec uel herbas aquaticas, uirides et ramenta radicum geniculata arundinum uel inteſtina gallinarum aſpernantur. Facile *coeunt*, in arboribus nidulantur et pariunt, ad quatuor foetus alunt, qui a ferini ſaporis cultoribus commendantur. Geſnerus ſibi guſtanti anſeri non diſſimilem uiſam ait et apud Anglos in deliciis habetur.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 18.

Huc plurimaeq; aliae ardeae referuntur:

I. GARLETTA Italorum, ut Geſnerus uocat, auis cum ardea per omnia, colore excepto, congruens. Quam Geſnerus Ferrariae uidit, *roſtrum* habebat longum acutum, in criſta capitis dorſum uerſus pennae oblongae ad duos cum dimidio dodrantes circiter ſex naſcebantur, quae aliquando magno uendebantur pretio. *Pedes* nigricabant, inferius tamen ſubito in medio cruris niger color deſinebat et uiridis e glauculo ſuberat ad extremos usque ungues. Minimus *pedis* digitus binis articulis conſtabat, proximus ab eo ternis, medius quaternis, ultimus quinis. Cum hac eandem illam Aldrouandus facit, quae habebat roſtrum ſupranigrum, infra caeruleum, oblongum, caudam breuem, rariores aliquot in dorſo illasque oblongas pennas, quibus pileos et galeas proceres exornant, tres in capite pinnas, breuiores et coloris albi, quae criſtam efficiebant.

Geſner. in Ornithol.

Aldrou. Ornith. l. 20. c. 14.

II. EGRETTA Gallorum, quae et haematopus, phoenicopus et cirris Virgilii, ut Scaligeri pater et filius adſtruunt, dicitur. Omnibus fere ardeis minor eſt, tota fere ex croceo ad colorem caſtaneae uergens, prone intenſius, ſupine et ſuper alis remiſſius. *Collo* breui, *roſtro* robuſto, longo, acuto, bicolore, qua caput tangit, uiridi uel

ex

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

BIBLIOTECA NAZIONALE NAPOLI

Digitized by Google

uiridi ad caeruleum inclinante, *cruribus* et pedibus, rubri ſaturati coloris, *cauda* tam exigua, ut ea prorſus carere uideatur.

III. SQVAIOTTA Italorum. *Cauda* breui, *pedibus* uiridibus, *roſtro* luteo in extremo nigricante. Apex *capitis* triginta plumis conſtat, quarum mediae albae ſunt, extremae nigrae, in tergore pinnae elegantes coloris rubicundi in ſuis radicibus albae.

Congener ipſi eſt et iſta, *roſtro* maxime arcuato, colore prorſus leucophaeo. Auis eſt aſpectu non inuenuſta. Prone ad collum et pectus, quod nigris maculis, ut in ardea, deorſum deſcendentibus conſperſum cernitur, albicat. Caetera tota eſt leucophaei coloris, prone remisſioris, ſupine intenſioris. *Femora* in ea contra, ac in reliquis pennis, ueſtiuntur.

Ex ardeis quoque albis ſunt tum ea, quae *garzetta bianca* dicitur, roſtro longo, gracili, acutisſimo, digitis poſtico omnium minimo, anteriorum medio longisſimo, inter oculos et roſtrum maculata, tum ea, quae uertice eſt croceo, pedibus pro proportione corporis longisſimis, fuſcis, albicantibus annulis circumdatis. Vngue medii digiti caeteris longiore ſerrato.

ARTICVLVS III.

De Ardea Aſteria ſiue Stellari.

Deſcriptio. Ardeae ſtellaris triplex genus eſt, *minus*, *maius* et *criſtatum*. MINVS ὄκνος Ariſtoteli, taurus Plinio, botaurus, butorius et buttora aliis dicitur et quibusdam ornocrotalus eſſe putatur. *Collo* eſt longo et mire plumoſo. *Capite* nigro, corpore reliquo fuſco et pallido maculis nigris denſisſime adiperſo. *Pedes* habet longisſimos et inter extremos ungues medii digiti pedis unius et calcis eiusdem ſpithamae longitudo intercedit, *ungues* longisſimos et ille, qui calcis uicem in auibus gerit, longitudine ſesquiunciam ſuperat. Medius digitus utriusque pedis, qui caeteris longior, dentatus et ſerratus eſt. *Cauda* illi breuisſima. *Stomachus*, quo ingluuiei loco utitur, capacisſimus, canino ſimilis. *Arteria aſpera* in eo tota continua eſt, larynx nulla nec, quod huic analogia quadam reſpondeat. Damnum hoc compenſare uoluiſſe natura uidetur *canalium duorum* hinc inde in pulmones utrosque abeuntium ſtructura. Ita enim fabricati ſunt, ut annuli cartilaginei minime totum abſoluant circulum, ſed exteriori duntaxat parte medium, interiori, ubi aliis auibus hi circuli fisſura tantummodo in longum disſecantur, membrana quaedam tenuisſima alteram canalis deuaricati exacte medietatem abſoluens plana et aequabilis obtenditur, quin et hemicycli latus exterius componentes rari admodum, interiectis ſubtilisſimis membranis ſiue tunicis, ad faciliorem et maiorem diſtentionem facti ſunt, quo nempe largisſimus et hoc facili tumeſcere meatu conceptus aer, roſtro in aquam inſerto aliquandiu retentus, tandem per apertum et extractum, qua data porta, maximo impetu erumperet. Prolobo caret, at eius loco amplisſimum oeſophagum habet.

Victitat ranis et piſcibus, inprimis anguillis.

Victus. *Nidum* ex arundinibus intertextum cum *ouis* duodecim in lacu quodam ſe uidiſſe ipſamque auem colore ita ad arundinem accedere, ut inter arundines ſedens uix deprehendatur, reliquit Geſnerus. At eundem ex ſurculis in celſarum arborum ramis ſtruere et ita aut quatuor oua excludere reliquit Bellonius. *Partus.*

De uoce diximus, cui ſimiles illi ſonitus edunt, quos [illegible] Ariſtote-

Vox. Ariſtot. in Problem. ſ. x. ſtoteles adpellauit. Dicitur in Aegypto manſueſcere et adeo praeclare humanam uocem intelligere, ut, ſi quis eam ſeruum adpellauerit uel pigrum (nugantur olim e ſeruo in auem transiisſe) indignetur. Non facile hominem refugit, eo proximo, aut arundinibus ſe abdit aut aquae immergitur.

Volatus. Non citius *euolat*, quam prius ſalierit. Vbi piſces frequentes nouit, adeo quieta conſiſtit, ut plane uideatur mortua et, ne colli longitudine ſe prodat, breue id incuruando facit. Capta ſtat immobilis et uenatorem adprehenſurum incautum uulnerat.

MAIOR ex pella et ſtellari prognata eſſe creditur. Illam enim capite, pectoris maculis, alarum colore, ipſa denique magnitudine refert. Reliquarum partium colore ſtellarem minorem, maculas ſi excipias, quae in ea non ſint, imo pedibus adeo eandem exprimit, ut ſimul poſitas uix peritisſimus etiam auceps diſcernat. Apicem quoque in uertice habet, ex quo duae longiuſculae pennae exorientes totum caput, uelut galeam, colore nigro exornant. Geſnerus *elaphin* Oppiani eſſe coniicit, quae pennas in dorſo uarias et maculoſas hinnulorum inſtar habet et linguam longisſimam, qua in aquam protenſa, ſenſim ad fauces piſces ad conſpectum adnatantes ſolet adtrahere. Hanc Aldrouandus et CRISTATAM ſeu cirratam eſſe opinatur.

Congener eſt hiſce, quam idem *ardeam nigram* uocat, colore per *totum*, collo excepto, quod albo torque circumdatur et, *roſtro*, quod luteum eſt, nigricante, *collo* longo, longis *cruribus*, digitis pedum longisſimis, unguibus acutis et *cauda* breui.

CAPVT V.

De Quibusdam Auibus ad Ardeas Relatis.

Ad ardeas refero falcinellum ſiue falcatam et pugnaces, quas Belgae kemperkens uocant. FALCINELLVS auis eſt magnitudine et tota corporis ſpecie ardeam referens, eleganti colore, uiridi fere, alicubi puniceo admixto, capite et collo fuſco. Superior pars *colli* anterius albicat, maculis nigris intercurrentibus. *Roſtrum* ei oblongum, tenue et anterius falcatum. *Crura* oblonga, pedes fisſi. Nulla magis ad ibidem accedit. PVGNACES quotannis immenſo numero ex ſeptentrione in Belgium uerno tempore ſub Maium aduolant, plures mares, quam foeminae. Hinc inter mares tanta contentio, ut ſeſe mutuo occidant, donec cum foeminis numero pares euaſerint. Excluſis educatisque foetibus, una cum his, unde uenerant, reuolant.

Octo ipſornm genera ſeu formas potius deſcripſit et depingi curauit Aldrouandus.

Prima perdicis inſtar toto corpore maculis reſpergitur. Caput galeritae, uelut apice, inſigne eſt. Roſtrum exile, in extremo nonnihil recuruum. Lingua longa, acuta, ſubatra. Caput, ceruix, dorſum, alae, uenter et femora ex luteo ad caſtaneae fere colorem tendunt et maculis, quae in capite adeo exiguae ſ[illegible]t, ut exigua punctula potius uideantur, reſperguntur. *Altera* criſtam qnoque in uertice gerit. Ventre nigricat, candicat pectore. Mentum macula nigricans ceu barba quaedam exornat. In fronte albicat, in occipite et in reliquis partibus ex albo ad fuſcum uergit.

Tertia tota fere eſt rufa nigris maculis lunam aemulantibus undique, excepta ceruice, inſperſa, apice caret. Femora et infernum uropygium colore ſunt Baetico. Alarum pennae maiores nigrae, in fine et ad latera fere croceae.

Quarta colore fere cum iſta conuenit, niſi quod uenter ſit fuſcus, podex albicans, alas ſubalbicantes maculae multae, magnae, transuer-

Tab. 52,
Auis pugnax.
Auis pugnax.
Auis pugnax.
Auis pugnax.
Toranus. meerhin.
Hæmantopus fœmina
Ardea. Reiger.
Porphyrion.
Hæmantopus mas.
Alcedo Vocalis.

BIBLIOTECA NAZIONALE
NAPOLI

Digitized by Google

uerſales, tortuoſae transcurrunt. Caput nigrum magnae pennae, uelut galeam, eleganter exornant, procul dubio dimicatura erigit.

Quinta eiusdem fere eſt coloris, ſed pennas eas, quas erigit dimicatura maiores, candidas et in extremitatibus ſuis nigras habet.

Sextae pennae illae ſunt candidae, color plurimum diuerſus. Toto enim corpore fuſca eſt, exceptis femoribus et cauda, quae ſunt colore Baetico. Ante albas illas in collo ſubrectas, alias habet in uertice, quae minores ſunt et nigrae. Caput ex cinereo flaueſcit.

Septima pennis omnibus uariat, uiridibus, albis, rubris, amethyſticis, luteis et, quod obſeruatu dignum eſt, nulla earum alterius colore permiſcetur.

Octauam auritam natura fecit. Roſtro eſt gracili et oblongo, a capite per collum pennae undiquaque pendent, magnitudine aequales, ſed in quibus uarios cernere eſt colores, qui, uelut uarios torques, formant modo ferrugineos, modo rubros, modo albos. Collum habet longum, ualde gracile, tenue, ad latera candicans, caetera luteſcens lineolis longis undiquaque conſperſum. Caput ad latera maculam miniaceam magnam habet, in qua oculi ſiti ſunt. Aures aſininis non diſſimiles, crura duplo, quam praecedentibus breuiora. Digitum poſticum admodum breuem.

CAPVT VI.

De Porphyrione et Horione.

Dipnoſ. l. 9 Deſcriptio.

Porphyrion a colore ita dicta, quam Callimachus apud Athenaeum a porphyride diuerſam facit quaeque in agro Patauino telamon uocatur, *auis* eſt ſecundum Athenaeum galli magnitudine, colore caeruleo, *roſtro* ad caput uehementius obſtricto, phoeniceo, longis *cruribus*, fiſſis pedibus, in quibus quinque digitos habet et maximum illum, qui medius eſt. Oppianus ei *criſtam* in capite, qualem ſagittarii Perſae geſtant, tribuit. Iſidorus pedem unum latum ad natandum, alterum fiſſum ad ambulandum addit. Apud Aldrouandum duplex eius exhibetur icon. *Prior* habet roſtrum craſſum, acutum, purpureum, a fronte ad uerticem fere usque macula eiusdem coloris extenditur. Pars capitis, quae huiusmodi maculae ſubiacet, et collum pronum uireſcunt. Ex remigibus alarum pennis quaedam in extremo albicant, quaedam ſunt fuſcae. Reliquum totum corpus caeruleo uegeto colore inſignitur. Cauda fere caret. Digitis tantum quatuor ex purpureo ſubalbeſcentibus inſiſtit. *Alter* roſtro, cruribus, pedibus et oculis deſcripto eſt ſimilis, niſi quod ungues habet fuſcos, et macula in fronte purpurea ornatur et, quod in illius capite et collo uiride erat, in hac caeruleum adparet. Caeruleae pariter ſunt alae. Reliquum caput, ceruix, dorſum, pectus, uenter et femora nigricabant. Laudatiſſimi ſunt in Comagene. Nobiliorem uero Baleares inſulae mittunt. Fert eas et ultima Syria, ut Diodorus prodidit. Athenaeus autem Lybicam, Diis eius regionis ſacram indigitat.

Plin. H. N. l. 10. c. 47.

Athen. Dipnoſ. l. 9 Victus.

Veſcitur piſcibus et in occulto quidem, ne a quoquam uideatur. Non prius autem cibum capit, quam ſe lauerit nec prius ſe uel in puluerem uel in lauationem dat, quam in ambulationem ueniens certa ſpatia confecerit. Sola haec merſu bibit, ex proprio genere omnem cibum aqua ſubinde tingens, deinde pede ad roſtrum, ueluti manu, adferens. Polemon apud Athenaeum de cibo, quem adprehendit, paucas buccellas decerpere ſcribit, ſi ταμιεύεσθαι ita ſumendum eſt. Alui excrementum, ut et reliquae aues longi anguſtique colli, humidius, quam caeterae ſolent reiicere Ariſtoteles auctor eſt.

Athen. Dipnoſ. l. 9 Plin. H. N. l. 10. c. 46. Ariſt. H. A. l. 8. c. 6.

X Ad

Volatus. Ad *uolatum* dirigendum loco uropygii, quod parum latum habet, pedes protendit et, quia ſpectaculo ſaltationis adeo delectatur, ut et ipſa ad ſaltandum membra componat, haud difficulter eo modo capitur, ſi Oppiano credimus. *Oppian. in Ixeutic.*

Adfectus. Incredibilia fere de eius caſtitate auctores. Nunquam in conſpectu hominum coniugi miſceri et ne uirum quidem uxori concumbentem uideri poſſe retulit Oppianus. Tantum ſenſum obtinere ſtupri, ut, ſi id deprehenderit, uitam ſeu laqueo ſeu inedia finiat, apud Aelianum, Athenaeum et Tzetzem legimus. *Aelian. H. A. l. 5. c. 28* Quaedam cum gallo tantam ſocietatem contraxerat, ut, cum iſte occideretur, conuictore priuata inedia ſibi mortem conſciſceret. *Athen. Dipnoſ. l. 9 Tzetz. Chil. 9.*

Vſus. Nunquam cibi gratia adpoſita eſſe uidetur. Magnificis aedibus, ut Aelianus habet, pro ludicra eſt delectatione.

Cognata eſt ipſi HORION, auis amatorio adfectu flagrans, magnitudine herodii, cruribus rubris, oculis caeruleis, ſic a muſica inſtructa, ut naturae munere ſuauiſſime canat. *Aelian. H. A. l. 17. c. 22.*

CAPVT VII.

De Helorio, Limoſa Venetor. Barge Gallorum et Haematopode Bellonii.

Athen. l. 9. HELORIVS creci, de quo poſtea, ſimilis eſſe traditur. Clearchus eum apud Athenaeum cum trochilo et carulo inter παρωδίτας ſeu aues, quae coelo ſereno in litore paſci ſolent, meminit.

LIMOSA Venetorum, quae ad lacum Verbanum giraldel, circa Neapolim leuerſina, Germanis ein Meerhun dicitur, arquatae maiori, de qua in ſequentibus, per dorſum eſt ſimilis, maculis uaria, tota parte prona, capite et collo praeſertim.

BARGE Gallorum, quam aegocephalum Bellonius facit, minor eſt helorio, colore uero non abſimilis, roſtro breuiore, recto. *Liene* omnino caret. *Fel* iecori ſimul et uentri adhaerere conſpectum eſt, quod de aegocephalo Ariſtoteles ſcripſit. *Arist. H. A. l. 2. c. 15.* *Victum* in ſalſuginoſis paludibus frequenter, rarius in remotis a mari ubique noctu quaeritat. *Vocem* hircorum et caprarum edit. Hominis acceſſum non fert. Et apud Gallos in deliciis habetur.

HAEMATOPVS Bellonii rara eſt in Gallicis litoribus auis. *Bellon. in obſ. l. 1. c. 11.* *Corpore* ardeolae, alis lari, *capite*, collo et cauda extrema nigris. Interiore alarum parte et *uentre* albis. *Gula* magna admodum, ampla et robuſta. Binos habet *digitos* ſimul conhaerentes, interior uero ab aliis ſeiunctus eſt. *Calcar* in pedis calce, ut reliquae aquaticae aues, non habet. *Pedes* ſunt molles et delicatuli. *Digiti* breues, ungulae, ut in turdis, fornicatae.

CAPVT VIII.

De Alcyone.

Halcyon et alcedo παρὰ τὸ ἐν ἅλι κύειν ſic dicta, auis Poſſideonis nonnullis, ceycis quibusdam, modernis Graecis φασίδυνις, mas κήυξ, κήρυλος et κεῖρις dicitur. Paucisſimis, inter mediterraneos inprimis, nota eſt. Omnium rariſſimum eſt, inquit Ariſtoteles, uidiſſe alcyonem et fere circa Vergiliarum occaſum brumamque adparet et, ubi primum per portum non plus, quam nauem circumuolant, ſtatim abit et nusquam praeterea niſitur. Duo huius auis genera, *mutum* et *uocale* ex Ariſtotele quidam faciunt, ſed falſo. χελιδόνες enim apud eum ſunt intelligendae. Turnerus et illam inter alcyones repoſuit, quae ſturno

paulo

paulo minor, corpus totum nigrum habet, uentrem album, caudam breuiuſculam, roſtrum alcedone paulo breuius quaeque ante uolatum alcedonis more nutat, in uolatu gemit. *Alcatraces* quoque, quae in Peruuia marinis lupis, carabis piſcibusque inſidiantur et, quia cadaueribus delectantur, adeo ſunt lethales, ut ad earum uſum neceſſitate redacti non ſecus, quam aconito toxicoue uicti intereant, inter earundem referuntur genera.

Forma. Ariſt. H. A. l. 9. c. 14. apud Scalig. c. 21. *Formam* ſi adtendas, non multo amplior eſt paſſere, *colore* caeruleo et luteo et ſubpurpureo mixto inſignis. Tale corpus totum et alae. Tum *colli* partes non ſeorſum poſitis coloribus. *Roſtrum* ſubluteum, longum, tenue. Mari adeo delectatur, ut pectus aquis adſpergat, cauda in terra ſicca impoſita, non ſpernit tamen et aquas dulces.

Victus. *Victitat* piſcibus, quos ex alto ſe in mare recta immittens capit.

Partus. *Quantum ad generationem*, ſenes in coitu extingui creduntur. Aliae, *Plin. H. N. l. 10 c. 32. Lycophron. in Caſſandra.* ut apud Plinium legimus, foetificant bruma, pariunt oua quinque, qui dies alcyonides uocantur, placido mari per eos et nauigabili, Siculo maxime: (hinc Siculi maris ciues Scaliger uocauit.) *Plin. l. c. Ariſt. H. A. l. 5. c. 8.* In reliquis partibus eſt quidem mitius pelagus, Siculum utique tractabile. Faciunt autem ſeptem ante brumam diebus totidemque poſtea ſternitur mare halcyonum foeturae, unde nomen hi dies traxere. Nec tamen de tempore omnes adſentiuntur. Columella enim in octauum Calendas Martii, quibus in Atlantico mari ſumma notatur tranquillitas, eos conijcit. Sed et in numero dierum diſſentitur. Quinque ſtatuit Simonides et Ariſtoteles, ſeptem Samius Demagoras, nouem Philochorus, quatuordecim alii. De maris tum temporis tranquillitate et uentorum quiete, molliore coelo apud Theocritum, Ouidium, Plautum, Plutarchum, Aelianum et alios paſſim inuenies. *Nidi* locum Ambroſius arenam, alii litus, quidam undas ipſas, hinc Statio domus fluctiuaga, Silio Italico nidus natans dicitur, ponunt. Saxo cuidam proxime aquam, ita ut aquae ἐποχεῖσθαι uideatur, adglutinari credibilius eſt. *Plut. de ſolert. animal.* Roſtro autem ſuo nec alio nidum fingit halcedo, imo nauis inſtar fabricat, opus euerti mergique fluctibus neſcium. Componit deuincitque conferens inuicem acus piſciculi ſpinas ac rectis aliis ceu ſtamini transuerſas alias, ueluti ſubtegmen, implicat, mox conſertum recuruat et in orbem reducit, ſic conaptat denique, ut opus nauigii ſpecie turbinatum ac qualo propemodum piſcatorio ſimile euadat. Perfectum litori, quo fluctus extremi pertingunt, adplicat. Hic unda molliter feriens nondum firma ſatis hiantiaque procellarum uerbere deprehenſa ſarcire docet. Solide uero et iam conhaerentia conſtringit figitque adeo, ut nec ſaxo nec ferro diſſolui diffringiue facile queant. Magna comprimis admiratione oſtiolum dignum eſt ſic modificatum figuratumque, ut hanc unam ſubeuntem recipiat, caecum caeteris et abditum et aliud prorſus nihil admittens, ne undarum quidem quicquam.

Mores. Plutar. l. Mores eius exinde metiare, quod maritum adeo diligit, ut non uno aliquo ſtato tempore, ſed per totum annum conſuetudine eius utatur, ſenem et ad ſectandum tardum geſtat et nutrit nunquam relinquens ſolum. *Mizald. Ephem. l. 1.* Cum ad tepidum ſolem pennas in litore expendunt, pluuiam denotare dicuntur. *Virgil. Georg. l. 5.* Virgilius hoc inter caetera ſerenitatis ſigna numerat.

CAPVT IX.

De Iſpida et Rousſerolle Gallorum.

Iſpida, quam nonnulli alcyonem ueterum uel ſimpliciter uel fluuiatilem eſſe putant, Genuae Martinus piſcator, a nonnullis aliis Italis auis

auis Paradyſi, ſed et piſcator regis dicitur. *Deſcriptio.* *Roſtrum* ei eſt nigrum, rectum, in ſummo acutum, tres digitos longum. *Caput* pronum cum ceruice uiridis coloris transuerſis lineis ex albo caeruleis diſtinctum: Virent et *alae*, ſed interior pars plumarum ad purpureum fere uiolaceo dilutum colorem tendit, adſperguntur lucidis aliquot punctis. Per medium dorſum a principio usque ad finem caudae plumae ſunt caerulei coloris diluti et ad album inclinantis adeo ſplendidae, ut oculos etiam uiſu immorantes offendant. *Pedes* breues, rubicundi, in quibus duo longiores digiti ad mediam usque partem connexi poſtea funduntur. *Lingua* perbreuis eſt, latiuſcula ac ſubrubens. *Oeſophagus* ualde oblongus. *Ventriculus* in imo corpore iuxta anum. *Adeps* rufa.

Eſt et *aliud* iſpidae *genus*, quod ex India adfertur regulum magnitudine uix ſuperans. Roſtro oblongo, tenui, nigro, reliquo corpore ad caudam caeruleo, uiridi et nigro. Cauda pro corporis proportione longiuſcula tota fere nigra. Pedum conſtitutione cum ſuperiore eadem. Solitaria eſt et in agro Bononienſi, Heluetia et alibi media hyeme circa ripas glacie concretas *reperitur*.

Locus et Partus. In arena uel ſcopulo aliquo iuxta aquam *nidificat*. Nidum forma rotundum, eminente in angulum foramine exiguo, ex floribus arundinum, mollem conſtruere aiunt. Pullos interdum nouem in nido uno reperiri.

Vſus. Pellis eius cum pennis adſeruata peculiari ui aduerſus *tineas* pollere creditur. Non tangi fulgure domum, in qua eius nidus ſuſpenſus fuerit, nugantur quidam. Moſchi inſtar cum pullis ſuis ſuauiter olere Tragus prodidit. Suſpenſam pennas quotannis tanquam in uiuo corpore mutare falſum comperit Aldrouandus.

ROVSSEROLLE ſeu rouchetole Gallorum, alcyone uocalis eſt Bellonio. Roſtrum habet ſerratum, picae Graecae ſeu collurioni ſimile. Plumae capitis longiores criſtae quandam ſpeciem prae ſe ferunt. *Nidum* ſi quis inuerſum adſpiciat, ad arcem primo intuitu referre uidetur. Sena ut plurimum *oua* parit et quinque ſexue excludit pullos. *Cantu* adeo ualet, ut omnibus canorus a Bellonio praeferatur tamque in eo indefeſſa, ut dies et noctes abſumat, tam ſeria, ut uacillet totoque corpore tremat. Inter reliquas uoces has inprimis proferre uidetur: toro tret, fuis, huy, tret. Ariſtophanes eius cantum expresſiſſe creditur.

TITVLVS II.

De Aquaticis Fisſipedibus Inſectiuoris

CAPVT I.

De Arquata, Crece et Totano.

A*rquatam* ab arcuato roſtro ſic dictam, numenium neterum, qui forte a neomenia, quod roſtri figura arcum lunae recens a nouilunio creſcentis in cornua repraeſentet, ita dicitur, eſſe Geſnerus credit, Bellonius elorium Ariſtotelis conicit. *Roſtrum* habet circiter octo digitos longum, poſt tres digitos flecti deorſum incipiens nigrum. *Pennas* coloris fuſci uarias et maculoſas, ex quibus maxime fulgent inſtar ſerici uilloſi, quae inter alas et dorſum ſunt, in medio nigrae, in circuitu per interſtitia ſubrufae. *Digiti* ſunt fisſi, ſed aliquatenus membrana coniuncti, quae etiam utrinqne iuxta digitos deſcendit

dit et inferiorem digitorum partem dilatat. *Lingua* pro tanta roſtri longitudine breuiſſima eſt et ſagittae effigiem repraeſentat. *Foemina* eſt aliquanto minor et maculae illae, quibus totum fere corpus reſpergitur, in hac magis fuſceſcunt. Omnium uermium genere *ueſcitur* eosque in plantis quibusque quaerit. Turmatim *uolant*, oua *pariunt*, quanta gallinae, quaterna, pallida, menſe Aprili. Carnem habent ſiccam, ſolidam, leporinae ſimilem. In Gallia in deliciis habentur.

CREX, quae et κρεξ, quaenam ſit auis, uix a recentioribus obſeruatum eſt. Athenaeus helorio ſimilem eſſe dicit, Ariſtoteles uero crura alba habere et poſteriorem digitum, qui pro calce eſt, minutum adſerit. Herodotus ei ibidis nigrae magnitudinem, Scholiaſtes Ariſtophanis roſtrum acutum et ſerratum adſignat. Bellonius auem circa Nilum uiſam, cruribus longis, *roſtro* longo et nigro,, nigris quoque tibiis et toto capite: *collo* tergore et pectore candidis, quae e terra *uictum* petit et in muſcas debaccbatur et, cum *uolat*, magnum edit ſtrepitum, crecem ueterum eſſe opinatur. Pugnat cum galgulo et merula et uireone eorumque pullis nocet. βραδυπτέρους eſſe Philes ad- *Ariſt. l. 9. c. 1.*
notauit.

TOTANVS auis eſt aquatica, capite nigricante, praeſertim anterius, poſterius enim et magis anteriori parte ruſum eſt. Vertex cinereus, ut et reliqua pars prona. Alarum ima pars alba, extima nigra eſt, relinquae plumae in ambitu uariae (ϛικταὶ) ſunt et albicantes. *Cauda* palmi longitudine transuerſis lineis albis nigrisque depicta, ut etiam limoſae. *Pennae* ſuper caudam ad medium dorſum usque albicant. Pars omnis ſupina alba eſt, in collo tamen et ſuperiore alarum ambitu nigricantes maculae uiſuntur. Totius auis longitudo ab extremo (roſtro) ad pedis extremum extentae dodrantem cum duobus palmis aequat. Roſtri longitudo circiter tres digitos, colli totidem. Fidipes eſt, uerum duo maiores digiti pedis aliquousque membrana iunguntur, ut et limoſae. Pedes duos palmos longi ex pallido rubent unguiculis muniti nigris. Corpus auis ea fere craſſitie eſt, qua mergulus noſter roſtri acuti.

CAPVT II.

De Calidri Bellonii, Nigra et Himantopode Plinii.

Calidris Bellonii auicula eſt columbae magnitudine, *cruribus* proceris adeo, ut equo inſidere uideatur, unde cheualier, id eſt, equitem nominarunt. Plumis optime inſtructa eſt ideoque longe minus carnis obtinet, quam adpareat. *Roſtrum* et crura rubra, longa, manifeſto ſane argumento, aquaticam eſſe uolucrem. Superior roſtri pars nigricat, uenter albus eſt, *caput*, collum et pennae ſub alis et uropygio cinereae, quare Ariſtoteli calidrim dici arbitramur, cuius meminit his uerbis: quin etiam *calidris*, cui cinereus color diſtinctus uarie. Radices plumarum, ſicut in biſtarda et la cane petiere (tetracem interpretatur) rubent, ſic in hac nigrae ſunt. In temporibus utrinque maculae ſunt binae, nigrae, quae ceu umbram praebent ſuperciliis, quae et ipſa alba macula inſignia ſunt. Priores digitos membrana coniungit, ut in pica marina, (pie de mer) Digitus poſticus admodum exiguus. Alae, ut in pluuialium, corpori iunguntur, magnitudine corpori reſpondent. Tam parua itaque ales proceris cruribus inſiſtens alacriter hilariterque incedit, prata ſtagnaque et ripas frequentat et plerumque aquam ingreditur ad femora usque. Caro nihil ferinum redo-

redolet, ſed delicatum quid et aromaticum. In ſui generis auibus in deliciis habetur.

NIGRAM a rubra differre certum eſt. Nigrae enim ab ipſo ortu crura et roſtrum atra ſunt, excepta ſuperiori roſtri parte, quae ſubrubra eſt. Color item huic nigrior, quin, amputatis capite, cruribus atque alis, reliquis corporis partibus palumbis colorem inter cinereum et nigrum uidebitur referre. Sin ſermo ſit de calidribus, quae iam pennas mutarunt diſtinguendusque color ab iis, quae prioribus etiamnum ueſtiuntur, adſeremus nos pluuialem aliquando obſeruaſſe in autumno nigram, adeo ut poſt mutationem plumarum eum non agnoſceremus, nihilominus tam huic quam alteri pedes nigri ſunt. Foetus earum menſe Aprili proſtant maculis undique ortygometrae inſtar (d'un rasle) conſperſi, cum alioqui hyeme tantum adpareant. Ad hanc reducit Aldrouandus *gambettam* Italis dictam, quae eſt capite, collo et pectore cinereis et maculis fuſcis plurimis undiquaque reſperſa. Alarum pennae rectrices nigricant, corporis cinereae ſunt in dorſo et alis ad rufum uergentes, uenter candidus eſt. Roſtrum nigrum, oculorum iridem ex luteo ſubuiridem niger circulus ambit. Pedes ex luteo rutili, quo colore potiſſimum a nigra calidri Bellonii diſcrepat. HIMANTOPVS a flexitate crurum ita dicta, quam alii haematopoda a rubedine pedum uocant, a Geſnero ita deſcribitur: *roſtrum* digitos fere quatuor longum eſt, *caput* paruum, *collum* digitorum quinque, reliquum corpus, quod leue et gracile eſt, inſtar auium paluſtrium fere, quas gallinulas aquaticas uocamus, digitorum ſex, cauda quatuor, crura quindecim. Color *roſtri* nigricat, in capite et collo prono fuſcus, dorſo et alis niger, pauco ſubuiridi admixto, ſi diligentius intuearis, cauda cinerea. Partes prone omnes et latera quoque albi coloris ſunt. *Crura* ſanguinea digitis duntaxat ternis, ſicut in biſtarda, oenade Rondeletii, morinello Gaii, ſtruthiocamelo, pluuiali et cane petiere Bellonii eiusdemque pica marina, quorum medius longiuſculus, breuiſſimus interior, iungitur autem medius cum exteriore breuiſſima membranula, tanquam palmipedum. Poplitum cauitas inſignis eſt, articulo tam flexili, ut in ſceleto etiam tibia ad femur tota reflectatur. Videtur ſane non curſu tantum ualere, ſed etiam uolatu haec auis, quoniam oblongae eius alae ſunt, ita ut longiſſimae earum pennae caudam ſeu uropygium duobus aut amplius digitis excedant. Oppianus hoc nouum in eis, quod, maxilla inferiore fixa, ſuperior ſolum in ipſis moueatur, notanit, ſed in deſcripto nihil ab aliarum auium natura uariat.

CAPVT III.

De Gallinulis Aquaticis in genere et in ſpecie de Quibusdam.

Gallinulae aquaticae hoc commune habent, quod eis ſit *corpus* gracile et adductum. *Caput* paruum, pennae uariae. *Roſtrum* longum modice inflexum, nigricans. *Ventrem* et ſupinam eam capitis partem, quae inter roſtrum et collum eſt candida. *Crura* oblonga, *digitum*, qui pro calce eſt, admodum breuem, quaedam etiam eo carent. *Plumas* ad media tantum crura deſcendentes. Vermiculis potius, quam piſcibus *uefcuntur*, quamuis et ex his minimos comedant. Circa initia autumni in Heluetiam adueniunt, hyemis exitu denuo auolant. *Aucupium* earum mane ante ſolis exortum fit aut ueſpe-

uespere, quo incipiente, tam ſublimi uolatu euehuntur, ut non amplius adpareant. Ob carnem ſuauem et teneram in deliciis menſarum habentur. *Species* ipſarum ſunt *chloropus*, *erythropus*, *ralla Anglorum*, *rhodopus*, *phaeopus*, *ochropus*, *melampus*, *poliopus*, *erythra*, *ochra*, hypoleucus, *gallinula ſerica et ſcolopax*.

CHLOROPVS eſt triplex, *maior*, quarum altera fulicam et magnitudine et corporis figura refert, tota roſtro longiuſculo ſurſum parumper eleuato, altera Italis *porzana* dicta, collo et capite nigricantibus, dorſo cum ſuperiore alarum parte caſtaneo, inferiore uentre toto albido, femoribus plumis cinereis usque ad genua conopertis. *Tertia* Geſneri, quam glottidem Ariſtotelis eſſe credit, colore eſt fuſco, cruribus uiridibus. Vocem inſtar fiſtulae argutam edit. Germanis Glutt dicitur. Praelongam exerit linguam, unde ei nomen. Hanc initio blandita peregrinatione (cum coturnicibus) auide profectam poenitentia in uolatu cum labore ſcilicet ſubit. Reuerti inconcitatam piget et ſequi nec unquam plus uno die pergit, in proximo hoſpitio deſerit.

ERYTHROPVS uel eſt *maior uel minor*, de utraque nihil ſingulare obcurrit. RALLAM Anglorum, aquaticam intellige, cuius roſtrum et crura ſunt rubra, plumae undique magis cinereae quamque male uolare, ſed egregie pugnacem eſſe Bellonius prodidit. *Montana* et ſylueſtris in ericeto degere ſolet. Ortygometram eſſe credidit Bellonius, perdicem ruſticam Geſnerus.

RHODOPVS nihil habet ſingulare. Sed ne de aliis praeter deſcriptionem, quam apud Aldrouandum et Geſnerum inuenies, quicquam. In ochropode *maiore* ſeptem diſtincti colores adparent nec digitus poſterior pedis uiſitur. Medio lingua in oblongum mucronem deſinit. *Minori* collum eſt, quam caeteris altius.

ERYTHRA, quam Germani Mattkerra uocant, uocem et clamorem edit, quo ſonus fullonum lanas ferientium repraeſentatur.

OCHRA a totius fere corporis colore ſubuiridi, ſed ſordido et obſcuro ſic dicta eſt.

DE HYPOLEVCO, quam Germani Gyſterlin adpellant, nihil habeo, quod dicam.

SERICA ideo dicitur, quod color ater in ea holoſerici inſtar ſplendeat.

CAPVT IV.

De Scolopace ſeu Perdice Ruſtica, Ruſticula Syluatica et Scolopace ſeu Gallinagine Minori.

SCOLOPAX auis a roſtri figura, quod inſtar pali longum et rectum habet, ita dicta (palum Graece σκόλοπα dicunt) Volaterrano Ariſtotelis alectoris, ſed falſo, uulgo Graecorum ξυλόρνις, Herodiano ſylueſtris perdix, Martiali perdix ruſtica, nonnullis ruſticula maior, Alberto, quod ſuauis et pinguis ſit, ficedula, plerisque populis beccaſſa, Germanis Schnephun et Riet ſchnepf dicitur. Similes ipſi quasdam in Friſia aues facit Geſnerus. Ea, quae uulp nominatur uulgo, roſtro et pennis colore illi confertur, ſed magnitudine uincit. Item grutte dicta roſtro. Magnitudine eſt gallinae, colore attagenis, ut Ariſtoteles prodidit. *Ariſt. H. A. l. 9. c. 26* *Roſtri*, quod longum, anterius aſperiuſculum, pars ſuperior ultra inferiorem extenditur. *Linguam* habet gracilem, oblongam, neruoſam. *Crura* fere roſei coloris. *Felle* carere uulgo creditur, quod apud Bellonium legimus.

Nul-

Locus. Nullibi non *inuenitur*, in Gallia, Suecia, Heluetia. Non ubique tamen iiſdem in locis nec ſemper aeſtate in altis Pyrenaei, Heluetiae, Sabaudiae et Aruerniae montium iugis degit. Hyeme cibi gratia ad campos et ſyluas caeduas deſcendit. Circa Brixiam principio autumni in Heluetia menſe Octobri capitur. A Germania inferiori aeſtate recedit, in fine autumni redit. Aquas, inprimis tepidas, loca puluerulenta et humida, ſepes et hortos amat. *Cibus* ipſi uermes. Spiritu in cana immiſſo, unde ſonus etiam procul audiatur, eos extrahere proditum a nonnullis. Viſi, qui ex farina fagotritici cum aridis ficubus paſcebantur. *Volatus* debilitatem curſus uelocitate natura compenſat. Cum proximam ſibi aucupes exiſtimant, longe receſſiſſe inueniunt. *Oculis* eſt obtuſioribus, quamuis grandes habeat, *odoratu* potius cibum quaerere creditur. Homine delectari ab Ariſtotele relictum.

Ariſt. H. A. l. 9. c. 26.

Habetur inter ciborum delicias, ſed poſtponitur perdici. Aliqui deplumatum exenteratumque in furno torrent et cremant remedio calculoſis futurum.

Geſner. in Ornithol.

RVSTICVLA SYLVATICA ruſticula paluſtri maiore maior eſt. Gallinam enim fere aequat. Colore ſaturiore, roſtro minus longo, uentre albicante, cruribus cinereis. Tendiculis ſeu laqueis capitur.

SCOLOPAX ſeu gallinago minor et ſcolopax minor mollíceps Ariſtotelis quibusdam, dorſum habet eiusdem fere cum alauda coloris. *Roſtrum* canaliculatum, maculoſum, in extremo nigrum, quatuor digitos aequat longitudine. Alae exteniae maculam albam in extremitatibus oſtendunt. Quae ab Aldrouando exhibetur, *roſtrum* habebat palmi longitudine canaliculatum, latiuſculum, nigrum, tuberculis quibusdam aſperum in extremo acutum, cuius ſuperior pars inferiorem aliquantulum longitudine excedebat. *Lingua* longitudine roſtro fere par erat caniculata in extremo cuſpide acus imitar acuminata.

Frequentem in locis mediterraneis Gallia uidet nec Batavi eadem carent. In Germaniam circa aequinoctium uernum uenit, ſi Longolio credimus. Nec a marginibus ſtagnorum et lacuum *recedere* idem adfirmat. *Migratoriam* inde colligas. In diſſectae uentriculo initio Decembris ſcarabeos et uermes albicantes, tenues, oblongos, quales farinarios adpellant, inuenit Geſnerus. Neque in caueis neque in auiario uiuere dignatur. *Vocem* auditam (haec talis eſt, ut ſi quis cultrum per ſerram ducat) pluuiae prognoſticon quidam faciunt.

CAPVT V.

De Gallinula Terreſtri et Alia Chloropode.

Huc et *gallinulam terreſtrem* et aliam *chloropodem* fulicae ſimilem Bellonii refero. *Illa* circa Verbanum lacum polle, a Germanis aucupibus Hoggeſchar, quod turmatim iuxta ſepes decurrant, dicitur. Geſnerus rallum terrenum ſeu trochilum terreſtrem dicit. *Corpore* eſt breui, craſſo. *Digitis* pro ſua magnitudine longiſſimis. Poſtremus ad anteriores circiter dimidiam longitudinem obtinet. *Vocem* eius dicunt aſperam ger, ger, ger ſerpentum inſtar. Capta ſciuri uocem, ſi fides referentibus, imitatur. Angli ceu lautiſſimam inter ſegetes capiunt.

De GALLINVLA GHLOROPODE alia ita Bellonius: neceſſario plane gallinulam aquaticam (la poulette d' eau) a fulica et fulica maiori (de la porle et macrou-

erou le) ſeparauimus, quoniam aquae non innatat nec palmipes eſt. Pullettae autem aquaticae ſiue gallinulae nomen a ſimilitudine cum iam dicta impoſitum eſt, etſi multo minor ſit, maior tamen ralla, adeo ut de utraque hac particeps eſſe uideatur. Aucupes, quibus oſtendimus, cum fulicae ſimilem eſſe cernerent, magnitudine tantum differre aiebant hancque ad perfectam necdum äetatem peruenisſe. Vnde nos diligentius peculiares aliquas notas diſcriminantes inueſtigauimus. In quibus ea praecipue fere eſt, quod haec gallinula pedibus ſit uiridibus et non abſimilibus botauri neque etiam ita planis nec denique lata membrana coniunctis, ut in fulica. Cauda etiam gallinulae longior eſt. Macula frontis item minor. Colore rallo ſimilis quidem, ſed ad fulicae colorem tendit, quare ex primo aſpectu rallum eſſe putabam, ſed, cum diligentius inſpicerem, animaduerti, palpebras oculorum candidas eſſe, quod rallo non conuenit, ſed neque fulicae. *Caudae* binae pennae albae ſunt, utrinque nempe una. Sub pectore nonnihil ad cyaneum ſiue caoruleum uergit. *Dorſum* colore eſt caſtaneae intenſo. Aliae item aliis nigriores ſunt et alarum plicas albas habent et aliam inſuper albam lineam in minori ala, quam primae plumae eius per calami longitudinem conſtituunt. Idem cibus reperitur in eius uentriculo, qui in rallo et fulica. *Os ſterni* et iſchion ſiue os coxendicis ab aliis auibus habet diuerſa, etiam a fulica. Caro gallinulae coctu facilis ac tenera eſt, oſſa fractu facilia, ingluuies ampla, iecur quoque fragile, caeterum inteſtina et reliquae partes internae, ut in fulica. Aſſa eiusdem cum fulica ſaporis eſt. Nidificat et pullos alit et educat, ut rallus.

Huc pertinet illa, quam CORRIRAM uocant, auis roſtro pro corporis proportione craſſo, pectore et alis ſupernis albicantibus, caetera nigra.

Nec PORZANA MINOR, quae Mediolani girardina a gallinularum aquaticarum cenſu eximenda eſt. Roſtrum habet breue, qua caput tangit, flauum et in extremitate nigrum, pedes atros, uentrem album, pectus, dorſum, alas colore fumido albis maculis conſperſo, alarum pennas maiores nigras etc.

CAPVT VI.

De Trynga.

De trynga, iuncone et cinclo hoc duntaxat Ariſtoteles prodidit, quod candam motitent, lacus et flumina petant. *Trynga* turdo aequiparetur, cinclus et iunco minores ſint. Hinc factum, ut diuerſae aues pro iis ab auctoribus obtrudantur, haud paucae tanquam congeneres referantur ad easdem. Turnerus eam totam pullam, ea parte, quae podicem tegit quaeque candida eſt, excepta, facit. Breues uolatus facere, in ſtagnis, quae nobilium aedes obducunt et in piſcinis apud Anglos plerumque degere, ſi qnando periclitatur, ad arundineta denſiora confugere adiicit. Germani quidam tryngam nigram totam, fidipedem, candido uertice ad roſtrum usque demiſſo, pedibus altis et nigris, candam continue motitantem et loca aquoſa incolentem ponunt, ad eandem Geſnerus auem, quae Claronae Waſſer Troſtla, id eſt, turdus aquaticus nominatur, roſtro breui, cruribus altis, fidipedem refert. Aldrouandus aliquot ad tryngam reducit, quas alii ad cinclum retulere.

Prima ei ex illis, quas *giarolos* et *giaroncellos* in Italia uocant, turdo magnitudine par. Roſtro duos digitos longo, nigro, in extremo nonnihil recuruo. Lingua acuta paris *Genera.*

fere longitudinis. Capite ſuperno, collo, dorſo et alis fuſcis ad colorem caſtaneae nonnihil uergentibus, oculorum ambitu, mento, pectore, uentre et uropygio albicantibus. Digitis tribus anterioribus ad medium fere palmum exporrectis, poſteriore breuiſſimo. Inter anticorum extimum et medium membranula eſt diuaricationis initio, quae inter alios deſideratur.

Altera pinarolo dicta huic fere per omnia ſimilis, niſi quod roſtrum habeat nigrius, aliquando breuius, cuius ſuperna pars infernam longitudine nonnihil excedit.

Tertiam Bellonius ad gallinaginem minorem refert, Geſnerus Sasmethünle eſſe putat, uterque cinclum Ariſtotelis eſſe opinatur. Corpulentia eſt fere eadem cum ſcolopace minore ſimpliciter dicto, plumarum tamen colore differunt et roſtro, quod utrinque quidem tenue, longum et acutum eſt, praecedentis tamen in extremo maculatum eſt et craſſiuſculum. Maculis albis in capite et uniuerſo collo maculatur. Pectus uero totusque uenter, femora et plumae ſub cauda niuem candore aequant. Ripas potiſſimum et *loca*, quae bono aliquo odore recreant et moſchum redolent, frequentat.

Quartam inter cinclos repoſuit Turnerus. Alauda eſt maior, colore in tergo nigro, uentre albo, tibiis longis. Vere circa fluminum ripas *clamoſa* eſt. Breues et crebros facit uolatus. Anglis hirundo aquatica dicitur.

Quinta ex motacillis credita Pilswendegen et Pilwegichen Germanis in Miſnia uocatur. Palmipes quidem non eſt, ſed roſtrum longum, molle, cinereum, crura alta habet. Duo ipſius ſunt genera, *maius* et *minus*. Hoc magnitudine merulae, tergo cinereo, uentre albo.

Flumina colit et in ripis uagatur. *Locus.*
In arenis nidificat et incubat, interdum inter ſaxa oua ponit. Supra octo pullos uno tempore non excludit.

Muſcis, uermibus et piſciculis *Victus.*
ueſcitur. Domi pane et malorum ueſcitur putaminibus. Singulari in *Ingreſſus.*
muſcis capiendis arte pollet. Lento enim ſuſpenſoque gradu accedens roſtro eleuato primum deſignat, tum captam praedam deglutit. Manſuefacta conclauia ab araneis purgat.

Vocem noctu lacrymantis inſtar *Vox.*
edit.

Quartae congenerem merulam aquaticam Geſnerus facit, quam Germani Bachamſel, Lucarni et circa Verbanum lacum folot uel folum d' acqua nominant nec non cornicem aquaticam, ſturno paulo minorem, quam in alcyone deſcribit.

CAPVT VII.

De Iuncone et Cinclo.

Iunco σχοίνικος et σχοινίκλος, quod in iuncis libenter degat, quae Graeci σχοῖνος nominant, ita dicitur. Ariſtoteles trynga minorem, alaudae amicam facit. Addit, fluuios et lacus petere ac caudam motitare. Bellonius pro ea quandam oſtendit, quae Gallis alouette de mer ſeu alauda marina dicitur. Eſt quidem haec eiusdem cum alauda magnitudinis, *roſtro* oblongiuſculo, *cruribus* nigris, gracilibus et oblongiuſculis, *lingua* nigra uniuerſum roſtrum longitudine aequante, linea alba ſub alis inſignitur, et, dum uolat, ejusdem fere eſt cum galerita coloris, ſed, quia maritima eſt, neſcio, an pro iuncone ſumi uel poſſit uel debeat. Aldrouandus auiculam, quae paſſere d' acqua uocatur, pro iuncone ponit. Paſſeris eſt magnitudine, roſtro nigro candiculato, ſatis duro et in extremo adunco. Lingua candiculata et, qua deſinit, bifida et duriuſcula. Cauda tres digitos longa denis pennis conſtante. *Mas* a foemina hoc ſo-

lum

lum differt, quod in hac colores ſint magis obſoleti, in illo magis uegeti.

Congenerem facit eam, cui eadem ſpecies, roſtri pedumque conformatio et colore tantum uariat. Collum pronum et pectus albicant, ſed uenter totus ex cinereo ad fuſcum uergit. Caetera fuſca eſt. Turnerus, dum parum ſylueſtrem pro iuncone obtrudit, uehementer fallitur.

CINCLVS Graecis κίγκλος, Snidae, niſi loca ſint conrupta, κιγκλὸς et κιγκλίς, βιχκλίη Heſychio et Varino, quod armenta ſequatur, tertia eſt ex illis auibus, quae caudam motitant et circa ſtagna et flumina uerſantur. Caudam motitare praeter Ariſtotelem Ariſtophanes in Tympaniſtis prodidit. Volaterranus palmipedem eſſe ſcripſit, ſed falſo. Suidas gracilem et nullo ferme corpore ſcribit. Geſnerus cum roſtro recto nigro et longiuſculo, uentre albo, pectore cinereo, canda breui, ita ut eadem alarum longitudo ſit, alis dorſoque fuſcis, cruribus ex rufo fere luteis facit. Bellonius ſecundam gallinaginis minoris ſpeciem cinclum Ariſtotelis eſſe putat. Idem gallinaginum minimum genus cinclum minorem adpellat. *Tertia*, inquit, gallinaginis minoris ſpecies primo generi magis, quam ſecundo ſimilis eſt. Roſtrum enim, ſicut ſcolopax maior, craſſiuſculum habet et in extremo maculatum. Dorſum ſturno ſimile. Aliquibus deux pour un adpellatur. Duae enim huius generis pretio unius maioris naeneunt. Aldrouandus de ea, quam exhibet, an apud mare etiam degat, dubitat. Magnitudine, *inquit*, motacillam aliquanto ſuperat. Color totius fere corporis inter fuſcum et cinereum ambigit, ſed alarum pennae maiores ſubnigricant. Venter et femora albicant. Roſtrum nigrum tenue et longiuſculum. Crura nigra, breuia et exilia.

Aldrou. Ornith. l. 20. c. 56.

Congeneres ipſi duas alias facit, quarum quoque icones exhibet. *Prior* ſub cincli minoris nomine deſcribitur. *Altera* iisdem quidem eſt coloribus, ſed caudam albam et lineis nigris tranſuerſim ſecantibus ornatam haber. Roſtrum quoque, qua capiti iungitur, craſſiuſculum et ſenſim deinde magis magisque adtenuatum. Quia poſteriore ſui parte debilis eſt, ſuapte et per ſe *nidum* non conſtruit, ſed in alienis parit. Apud homines uiuere non dedignatur. Captam maxime miteſcere tradit philoſophus. Videtur in Coryis Thracum regis conuiuio apud Athenaeum adpoſita, κιγκλὸς quidem ibi extat, ſed κίγκλος legendum eſſe cenſetur.

CAPVT VIII.

De Vannello et Cercione Aue Indica.

VANNELLVS ſeu, quod alis inſtar uanni aut uentilabri commotis ſtrepitum excitet, ſeu aliam ob cauſam ita dictus, fulica quibusdam, ſtymphalis ueterum aliis, ſed falſo, quibusdam a uoce, αἴξ, ſiue capella, Bellonio parrus, parus uel parcus, de quo apud Plinium, dicitur. Alcyoni congenerem Gelenius facit, pluuiali Geſnerus. Candidos reperiri audinit idem, niſi lari fuerint. Sine criſta iique aliquando colore fuſco et maculis uariis obſeruati alibi. An tremulus auis in prouincia Salernitana dicta, quae minor eſt gallina, coloris fuſci, alte clamans et uelocisſime uolans quaeque prope mare, teſte Villanouano, uerſatur et, cum ſuper terra incedit, cauda tremit, unde ipſi nomen, ſit eiusdem generis, disquirendum cum Geſnero relinquo. Exactisſime a Bellonio *deſcribitur*. Magnitudine, inquit, plaridem uix excedit. Denſis admodum *plumis* contegitur, quae in radicibus ſuis, quae corpus adtigunt, omnino nigricant. Color enim alius eſt in parte exteriori. Auis inuerſa ſupinaque conlocata et alis eius extenſis ma-

Bellon. de Auib. l. 4. c. 17.
Plin. H. H. l. 11. c. 37.

gna plumarum pars in uentre et in femoribus niuei ſunt candoris. *Alae* in ſuperiori quoque parte niueae, in inferiori nigricant etc. *Hepar* habet magnum in duas partes utrinque diuiſum. *Fel* in ea reperire Bellonius non potuit. *Inteſtinum* appendices habet.

Circa lacus et amnes uerſatur, a quas tamen non ingreditur, ſed in planis et erica conſitis ut plurimum degit.

Victus. Vermibus, muſcis, cicadis, bruchis, ſcarabeis et aliis *ueſcitur*. Albos lapillos deglutire certum eſt. Aeſtate ſola *uolat*, hyeme gregatim et tam frequenti numero, ut prata, etiamſi ampliſſima, uix totum agmen capiant. Aliis eſt obtuſioribus et inter uolandum magnum ſtrepitum edit.

Vox. *Vocem* uidentur Germani et Galli per nomen ipſi inditum expreſſiſſe. Illi Kiwiz, hi dixhuict uocant.

Partus. Dum *pullos* fouet, ad hominem, a quo nidum inquiri ſuſpicatur, proxime accedit et, uelut deditionem ſimulat, donec a nido abduxerit, ſaepe multae unum hominem ita perſequuntur, ut eo facilius a nidis abducant.

Vſus. Habetur in ciborum in Gallia deliciis et eodem, quo lepus, pretio uenditur. Adeo pingueſcit, ut ſaginata uideatur. Geſnerus boni ſaporis et probi, ſed leuis et tenuis alimenti eſſe comperit.

De CERCIONE, quam capellae ſeu uannello praemittere debuit, caudam enim motitat, ita Aelianus: in India auis ad ſturni magnitudinem accedens uariis coloribus picta naſcitur, quae et humanam uocem effingit et pſittacis uocalior et maiore eſt docilitate, ac ingenio, non tamen humanum uictum aequo animo ſuſtinet, ſed libertatis deſiderio famem potius, quam ſeruitutem deliciis ciborum refertam amplectitur. Vrbes, quas Alexander in India excitauit et Macedonibus incolendas dedit, ut Bucephala cum adiacente agro et Cyropolis aliaeque ideo Cercionem adpellant, quod ſimiliter caudam, atque cinclus mouet.

CAPVT IX.

De Pluuiali et Charadrio.

PLVVIALIS rhindace forte Plutarchi, quia nihil in eius inteſtinis excrementi reperitur; in agro Bononienſi piuier, Gallis pluuier, Germanis Pulver et Pulros audit. Quomodo antiquis uocetur, ignorare ſe fatetur Bellonius.

Genera. Duo eius *genera*, *flaueſcens* unum, *cinereum* alterum, quod Itali montanum uocant. *Pulli* guillemot priuatim uocantur. *Illud* palumbi eſt magnitudine. Roſtro breui, rotundo, nigro, acuto et in extremo nonnihil adunco, *lingua* triquetra totam inferioris roſtri canalem implente, prona parte fere cornea retuſa. Pennae ſuperne fuſco, albo luteoque colore ita diſtinguuntur, ut ferratae adpareant, cauda quoque lineis fuſcis luteis interſecatur. Poſtico digito caret. Inter anticos tres membranula interiicitur, maior inter medium et extremum, minor inter eundem et internum. Bellonius plumas eius luteſcere ſcribit ſeu maculis luteis reſpergi.

Locus. Frequens eſt in Gallia, in Heluetia rariſſima. Bononiae non raro in foro uenditur.

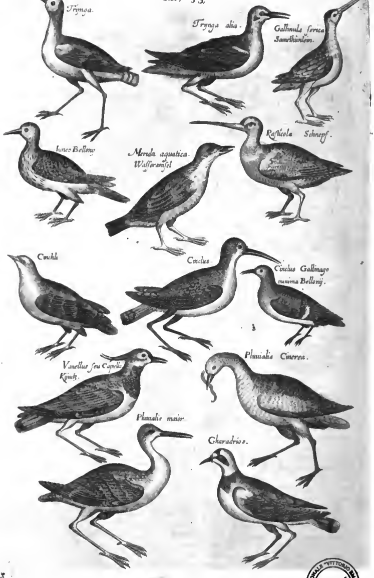
Victus. Rore *uictitare* prodidere quidam, quod in uentribus earum nihil inueniatur. Nihil falſius. Ex humidis campis uermes eruit. Scarabeos in diſſecta inuenit Bellonius. Lumbricos edere adſerit idem, quia ſolum *inteſtinum ieiunum* habet. Ideo in eo nihil inuenitur. *Migratoria* eſt. Aeſtate nulla in Gallia cernitur, uere paucae. Non minore numero, quam quinquagenario uolant. *Volaturae* uentum ſequuntur, raro aduerſo tendunt, ut Bellonius prodidit. *Vox*

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III
NAPOLI

Tab: 53.

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Vox. *Vox* ipſius huit, huit ſibilo, qui porrectis labiis edi ſolet, ſimilis. Noctu ſolae degunt, ſummo mane diuerſis in locis ſparſae conſpiciuntur quartamque aut dimidiam milliarii partem occupant. Imminente die, ut ſimul conueniant, ſibilum ſeſe mutuo uocantes emittunt. Vni in toto grege tanquam regi obeditur. Huic uox maxime ſonora. Ad auditum undique confluitur. Aucupes *appellatorem* uocant. Inter cupedias in Gallia ponuntur. Ita ut in hominem delicati cibi nimium adpetentem, ne pluuiali quidem oppoſita contentum fore, alicubi tanquam prouerbio dicatur. Adparanda non exenteratur.

Pluuialem cineream Ariſtotelis pardalum eſſe credit Aldrouandus (*Aldrou. Ornith. l. 20. c. 65.*) tum, quod tota fere ſit cinerea, quod de pardalo prodidit Ariſtoteles tum, quod maculata, unde pardalo nomen. Pluuiali ſimpliciter dicta eſt aliquanto maior. Roſtro paulo craſſiori et longiori, poſtico digito admodum exiguo. Tota fere cinerei eſt coloris et multis undique reſpergitur maculis, quae inter cinereum et caſtaneae colorem ambigunt. Alae caudam, quae breuis eſt, excedunt. Magna ex parte gregatim *uolat* nec ſingularem uideris, quod apud Ariſtotelem legimus. *Vocem* frequentem nec grauem emittit.

Huc refer illam, quae *pluuialis maior* Aldrouando. Roſtro eſt procero, ſupina parte per pectus uentremque candicat. Maiores alarum pennae nigricant, pedes ſunt longi et ad caeruleum uergunt. Digito poſteriore fere caret.

CHARADRIVS Gazae hiaticula, quod circa fluminum alueum et riuorum hiatus uerſetur, qualis Ariſtoteli auis ſit, ignoratur. Nam (*Ariſt. H. A. l. 9. c. 11.*) colore et uoce prauum eſſe, noctu adparere, interdiu aufugere, quod de ſuo philoſophus reliquit, multis auibus competit. Et, cum Ariſtoteles icterum chloreum ſeu galgulum uocet, haud ueriſimile uidetur, eam auem charadrium eſſe, quam in Perſide et raro quidem reperiri, atriis regum requiri, quod multi ei propter auxilium, quod ictericis praeſtare creditur, Albertus ex Heliodoro, Aeliano et aliis (*Heliodor. l. 3. Hiſtor. Aethiop.*) adſerit. Aldrouandus pro charadrio auiculam exhibet corpore toto ex cinereo fuſcam, roſtro breui, ſi cum aquaticis, longo, ſi cum aliis conferas. Capite toto nigra uitta cinctam, cruribus oblongis et gracilibus, colore ad rutilum accedente, fronte et collo candicantibus, pedore nigreſcente. Quia interdiu latet, noctu progreditur, dedit prouerbio locum: χαράδριον μιμούμενος, qui rem utilem occultat, dicitur. Ictericos ſolo aſpectu ſanare multi produnt. Philes rubetam ſpectantem ictericia adfici, rurſus charadrion, liberari nugatur.

TITVLVS III.

De Auibus Fiſſipedibus Herbiuoris

CAPVT VNICVM.

De Grue.

Martialis. Auis, quam gruem Latini a gruendo, poetae Palamedis auem, quod is Troiano bello quatuor literas φ ξ χ et ϑ, ordinem aciei et teſſeras a gruibus didiciſſe dicatur, uocant, Graecis communiter γέρανος, quod colore cinereo et quaſi cano tanquam γέρων adpareat, Tyrrhenis tiris et συρισὶς, Polyrrhaenis σίερτις adpellatur. *Genera* ipſarum apud Tartaros plura Venetus obſeruauit. (*Venet. Rerum Orient. l. 1. c. 64.*) Sunt quaedam alis *nigris*, aliae *candidae* pennas oculis aurei coloris plenas habentes. Nonnullae paruae pennis longis rubro nigroque colore perunctis inſtructae, quaedam denique

nique magnae, griſei cinerei coloris, oculos rubros et nigros habentes. In Cuba duplo noſtris ſunt grandiores. In alia Americae parte rubras colore coccineo Columbus obſeruauit.

Deſcriptio. De *deſcriptione* non eſt, quod ſimus ſolliciti. *Collum* ipſi duos dodrantes longum, quod Philoxenus *Athen. Dipnoſ. l. 1.* ſeu os Eurixidis F. ſeu Cytherius, gulae circa piſces mancipium ſibi optabat. Anterior eius pars ad latera nigricat, prona albet. Vertex cum macula rubente niger. Omnia reliqua cinerea praeter maiores alarum pennas. In alis retro uerſus caudam fuluae et criſpae ſunt, quas auro et argento ornatas iuuenes pilis adfigere ſolent. *Arteria* aſpera penitus in carnem ad os ſternon inſeritur. Ideo non mirum, ex tam longinquo audiri.

Locus. Nulla non in orbis parte uiſuntur, uniuerſum enim fere, caloris amicae, peragunt. Circa Hebrum, Strymonem et Cniſtrum magna ipſarum copia. Ex Thracia, ubi aeſtate uiuunt, hyeme ingruente, traiiciunt in Lybiam, ibi in Aegypto et in Aethiopia hyemem transigere *Aelian. H. A. l. 3. c. 13.* Aelianus prodidit. De Tartaria ſuperius diximus, quae uero de Pygmaeis *Plin. H. N. l. 4. c. 11.* Plinius habet, ſabuloſa ſunt. *Cibus* ipſis fruges et herbae.

Victus. Illud et Suidas innuit, cum dicit: γέρανοι γεώργοι κατένεμον τὸ χῶραν ἐσπαρμένην, νέως πυρίνῳ σίτῳ, grues agricolae depaſcebantur agrum nouiter tritico ſatum et Mantuanus cum *Mantuan. l. 1. de calam. temp.* ſcribit:

Strymoniae de more gruis, quae ſemina campi
iacta legens aequa tepido ſub ſydere libra.

Hoc apud Claudianum legitur:

eNilo Pygmaea grues poſt bella remenſo
ore legunt rubri germina cura maris.

Putantur tamen et ſerpentibus interdum ueſci.

Partus. Mouentur *in uenerem*, cum obuio uento ad occidentem fugiunt. *Aelian. H. A. l. 5. c. 2.* Foemina ſtante, ut paſſeres, non ſedente, ut gallinae, coeunt. *Oua* bina, inter quae lapidem fortuito etiam inuentum deponere ſolitas, Albertus Coloniae per annos aliquot obſeruauit nec plura pariunt. Quomodo *excludant*, a nemine, quantum ſciam, hactenus proditum eſt.

Vox. *Vocem* ipſarum Graeci per κλαγγάζειν uel κλάζειν, Latini per clan- *Virgil. Aeneid. l. 10.* gere et clamare exprimunt, quod intenſo et magno cum impetu pro- *Lucret. l. 4.* lata uociferentur. Ariſtophanes *Ariſtoph. in Auib.* γέρανον κρώζουσαν nuncupat. Q. Calaber ταναφθογγυς, id eſt longum et protenſum ſonum edentes dicit.

Aetas. *Aetatem* earum diuerſi diuerſimode definiunt. Honorius anno octauo ſeneſcere tradit. Leonicus Tomaeus quadraginta continuis annis unam domi aluit. Ariſtoteles *Ariſt. l. 5. de gen. c. 5.* pennas gruum in ſenectute nigreſcere tradit. •Seu, quod pennarum earum natura albicet plusque humoris ſeneſcentibus iis conſtituatur, quam ut facile putredini pateant, ſeu, quod terreſtris humidi ipſarum natura a colore imminente non ſatis concoquatur. Solinus fuluas reddi ſcribit. Ingrediendo pedes ante ſe iaciunt et implumes tam celeriter aliquando currunt, ut curſu hominem uincant.

Volatus. Nec minor *uolatus* uelocitas. Cyrus per interualla locorum ſuos tabellarios ita diſpoſuiſſe legitur, ut fatigatis recentes et nocturni diurnis ſuccederent, ſic uolantes grues ſuperarentur.

De *migratione* mira ab auctoribus *Plutarch. in Ariſtotele.* produntur. Ex Graecia maemacterione, in quem aequinoctium *Aelian. H. A. l. 2. c. 1.* incidit, diſcedere notauit Plutarchus, ex Heluetia XI. Septembr. audiuit Geſnerus. Thraciam reli- *Tzetzes.* ctam ad Hebrum fluuium conueniunt et in turmas diſponuntur. Maxima nata, luſtrato ter exercitu, corruit, ſepulta, ad iter in Aegyptum adcinguntur. Volant alte ſeu ad proſpiciendum, quod Plinio et Iſidoro placuit ſeu, ut, conſpectis in tem-

tempeſtatem nubibus, in terram ſeſe referant. Exacte ſecundum uentum ſeruant, raro contra impetum, niſi fugiendo, nituntur. Et in tergo praeteruolantium colla et capita reponunt. In uolatu trianguli formam efficere animaduerſum ab Ariſtotele. Eius autem ſummo angulo aer ab iis aduerſus pellitur, deinde ſenſim ab utroque latere tanquam remis ita pennis curſus auium leuatur. Baſis trianguli tanquam a puppi uentis adiuuatur. Tempeſtate mota, uel in triquetram figuram conducto agmine cuſpide eius circumfluum aera ſcindunt uel immixtae glomerantur in orbes uel contentae in ſinum falcataeque feruntur. Literam ypſilon quibusdam exprimere, Λ uel Λ aliis creduntur. Vnam ſequi ordine literato et pennarum notis inſcribi aera certum eſt. Ducem, quem ſequantur, ex robuſtis et ſenioribus eligunt. Vbi eum defatigatio, quia non habet, ubi nitatur, ceperit, proximam iis, quae acquieuere, ſubſtituunt eaque uiciſsitudo in omni curſu ſeruatur. In extremo agmine per uices, qui adclament, diſpoſitos habent et, qui gregem uoce contineant. *Excubias* habent nocturnis temporibus lapillum pede ſuſtinentes, qui laxatus ſomno et decidens indiligentiam conarguit. Caeterae dormiunt, capite ſubter alam condito, alternis pedibus inſiſtentes. Dux cum aliis erecto prouidet collo ac praedicit. Lapidem deceſſuras deglutire auri indicem, poſtquam deciderit, utilem ſeu, ut ita facilius uentorum turbini pondere reſiſtatur, quod Aelianus uoluit ſeu, ut de uia feſſae et quietem parantes iactu terram et aquas explorent, quod Ariſtophanes Byzantius credidit, prodidere quidam. Roſtro eum ſuſcipere, ne in uolatu nauis inſtar fluitent, Maximus Tyrius ſcripſit, ut uocem transuolaturae Taurum montem aquilis plenum conhibeant, alii, falſum id Ariſtoteles reliquit, lapides pedibus complecti, cum digitis iis incuruantur, ex Alberto habemus. Certum eſt, inquit Plinius, Pontum transuolaturas primum omnium anguſtias petere, inter duo promontoria Criumetopon et Carambim mox ſaburra (ſed non, ut alantur, quod Aelianus fabulatur) ſtabiliri. Cum medium transierint, abiici lapillos e pedibus, cum adrigerint continentem, e gutture et arenam. Cum ab Aegypto in Europam auolant, duces non adhibent.

Plut. de ſolert. Animal.
Cicer. 4. de Nat. Deor. l. 2.
Plutarch. l. c.
Lucan. l. 5.
Ariſt. H. A. l. 9. c. 10.
Plin. H. N. l. 10. c. 23.
Solin. Polyhiſt. c. 10.

De *antipathia* hoc duntaxat occurrit, ab aquila infeſtari. Ita inter ſe interdum ira exardeſcere, ut dimicantes capiantur. Viſus aliquando mas foeminae ad internecionem usque undecim uulnera inflixiſſe, quod pullos, quo minus ſe ſequerentur, abſtraxiſſet, ſi Alberto fides eſt. Quae de *Pygmaeorum* cum gruibus *pugna* ab Ariſtotele, Philoſtrato, Menecle et aliis produntur, fabuloſa eſſe ex Strabone cognoſces. Aduentus earum arationis tempus indicat. Si uel uociferantur uel per apertum ſponte trepidant nec ſeſe audacius aethrae committunt uel ueſpere et ad multum tempus uolant, tempeſtatem minantur. Si mane et gregatim uolent, ſerenitatem promittunt.

Adfectus.
Ariſt. H. A. l. 8. c. 12.
Strabo l. 2. Geogr.
Heſiod. in Die.
Theophr. l. de ſignis tempeſt.

Vſus earum olim *in cibis* expetitus. Indi ouis ueſcebantur, ut Strabo habet. Varro grues Melicas apud Gellium inter ἐδύσματα repoſuit. Grues oculis conſutis in tenebris ſaginatos Plutarchus teſtis eſt. De ſuis temporibus *Plinius*. Cornelius Nepos, qui diui Auguſti principatu obiit, cum ſcriberet, turdos paulo ante ſaginari coeptos, addidit, ciconias magis placere, quam grues, cum haec ales inter primas expetatur, illam nemo uelit adtigiſſe. Sed et hodie hybernos apud Gallos cibos nobilitat. Inaſſant caryophillis perfoſſas et pipere. Tenereſcunt, ſi ex ficu ſuſpendantur. Galenus, Aegineta et alii carnem earum inter fibroſas et duras repoſuere. Anaxandrides, cum Iphicratis nuptiarum cum Thraciae regis filia conuiuium ridet, gruem ibi fuiſſe, quae frontem diſten-

Vſus.
Strab. l. 15.
Gellius l. 7. c. 16.
Plut. l. de eſu Carnium.
Plin. l. c.
Bruier. l. 15. de re cib. c. 59.
Athen. l. 12.

diſtenteret. Hiante podice, diſciſſis lateribus dicit.

Quantum *ad medicinam*, torminoſis in cibo proſunt. Ius uocem clarificat et ſperma auget. *Caput*, oculi, uentriculus exuſta in puluerem fiſtulis et uaricoſis ulceribus inſperguntur. *Adeps* omnes duritias cum anſerino diſſoluit. Pulmonis uulturini dextrae partes uenerem excitant uiris adalligatae gruis pelle. Penna ſerpentes ſtupidos reddit.

Plin. H. N. l. 30. c. 15. Et haec de grue in genere ſufficiant. *Speciem* quod adtinet, quia BALEARICAM Plinius cirros in capite more pauonis gerere ſcribit, Aldrouandus eam ſubſtituit, quam Bellonius cuidam ardeae generi adſcribit. Vulgaris eſt gruis magnitudine et eodem plane corporis habitu, roſtro e cinereo fuſco, uertice nigro, in quo cirrus erectus naſcitur, plurimis tenuibus et ſubtilibus aurei coloris pennis. Vtrinque in temporibus maculam habet oblongam, candidam, ex cuius inferna parte utrinque oriuntur palearia roſei carneiue coloris. Collum, pectus, uenter cruraque tota ex cinereo fuſca ſunt. Circa caput uiride inuenitur. Alas erigit et quandoque uelociſſime currit. *Veſcitur* herbis uiridibus quandoque furfuribus et hordeo. Sub noctem altos parietes aut arbores more pauonum quaerit.

De IAPPONENSI nihil ſingulare obcurrit. Tota fere candicat, roſtro, collo inferiori, pedibus et alis internis exceptis. Vertex capitis inſigniter rubet ac nigris maculis reſpergitur. Media pars colli inferior nigricat. Sub alis pennae dependent ſatis magnae multis inſignitae appendicibus, nigrae, caetera tota auis nigricat.

HISTO-

HISTORIAE NATVRALIS

DE AVIBVS

LIBER VI.

De Auibus Exoticis, Americanis inprimis

TITVLVS I.

De Auibus Exoticis Terreſtribus

CAPVT I.

De Manucodiatis in genere et in ſpecie.

Poterant et iſtae ſuperioribus inſeri, niſi accuratam plerarumque deſcriptionem auctores nobis inuidiſſent. Hac quia deſtituimur, dicendum promiſcue de illis erit, ne aliquid in hiſtoria auium ſcitu dignum omiſiſſe uideamur. Si quid obcurret, quod ſuperioribus adnecti poſſit, additamentis, DEO uolente, inſeretur. Incipiemus a MANVCODIATIS ſiue auibus Dei, ut Moluccani uocant. Hae aliis interdum apodes Indicae, interdum aues Paradiſi ſeu ob corporis ſpeciem ſeu, quod, ubi locorum naſcantur, unde ueniant, quo ſeſe recipiant, ignoretur, uocantur, quamuis et ad Phyſouem fluuium quaedam obſeruatae ſint, quibus idem ob miram corporis ſpeciem et plurimam colorum diuerſitatem nomen inditum erat, et in Aegypto fuſcae et ſubrutilae monedulis minores ſub eodem nomine uideautur. Magnitudo certa non poteſt illis adſcribi, quaedam hirundine paulo maiores uiſae ſunt. In Iaua columbarum magnitudine obſeruari a ſe pica maxima non minorem uiſam Scaliger reliquit. Omnibus peculiare eſt, ut pedibus careant (quamuis Ariſtoteles nullam absque pedibus auem dari adſerit et Pigaffetta pedes illis palmum unum longos adſignet) et in cauda, ueluti fila quaedam uel neruos, obtineant. *Caput* ipſis non rotundum, ſed preſſum, nucis iuglandis ferme magnitudine. *Roſtrum* non omnibus aeque magnum neque eiusdem etiam coloris. *Alae* et cauda expanſae accipitrinis miluinisque magnitudine reſpondent. Pennae ſunt tenuisſimae et praeter tenuitatem pennis pauonum foeminarum ex toto perſimiles. Alae in arctum contrahi uel in latum diffundi pro animantis lubitu nequeunt, ſed naturaliter uno tantum eodemque modo perpetuo conſiſtunt. *Dorſo* fila gemina adnectuntur, tres et amplius palmos longa neque exacte rotunda neque perfecte angulata, ſed figura inter quadratum et rotundum media. Intus continuata ac perpetua pinguedine totae expletae ſunt. Falſo perpetuum *uolatum* exercere, quod non, niſi mortuae, in terra uel mari inueniantur, traduntur nec uerius adfirmatur rore duntaxat *paſci* et *oua* iu maſculorum dorſi cauitate incubari et excludi. Sane quiete neceſſario indigent et filis illis in cauda facile ramis arborum adnectuntur, nulla hactenus in uiſarum dorſis obſeruata cauitas et, cum tum alte uolent tum animalia ſint perfecta, quomodo rore, qui prope terram naſcitur nec ſolidum alimentum ſuppeditat, illas ali dixeris? Magni a Moluccarum regulis fiunt, qui ſe, ſi illarum

Scaliger Exerc. l. 228. l. 2.

rum pennas portent, in praelio uulnerari non poſſe, etiamſi in prima acie conlocati fuerint, credunt.

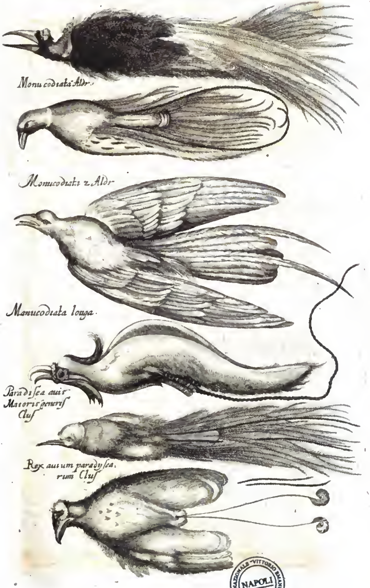
Species. *Species* ipſarum quinque deſcribit Aldrouandus. *Prima* hirundinem magnitudine et forma, ſi corpus ſpectes, pene aequat. Pennarum ambitus discolor eſt, ſed admodum uenuſtus et uiſu undique iucundisſimus. *Caput*, quale hirundinis, eſt pro corpore paruitate maiuſculum, cuius plumae, quae ſuperiorem partem a prima ceruicis uertebra ad roſtri usque initium exornant, breues ſunt, craſſae, durae, ſpiſſae colore luteo egregie micantes et ad inſtar puriſſimi auri radiorumque ſolarium more reſpondentes, reliquae, quae mentum contegunt, molliores, tenuiores et ex cyaneo mire uirides, ut in anatum maſculorum capitibus, dum lucidisſimo ſideri obuertuntur, conſpicimus. *Roſtrum*, quam hirundini, prolixius. Alarum pennae forma ardearum ſimiles ſunt, ſed tenuiores tantum ac longiores, fuſcae inter nigrum et rufum fulgentes, quae una cum canda in orbem expanſae rotae ſimilitudinem exhibent. Etenim plane immobiles ſunt et, uelnti infixa quaedam ſpicula, cuti adhaerent. Caeterum minores quoque aliae pennulae eaeque profecto haud paucae iuxta ſingulas maiorum pennarum, quae alas conſtituunt, origines exoriuntur, quae ſupra maiorum principia extenſae ea obtegunt dimidio quisquiliatae, rufae coccineaeue, caetera croceae et fuluo auri colore ſplendidae, multum, mehercule, gratiae ac uenuſtatis auiculae ob eximiam illam et ſingularem colorum disparitatem conciliant. Corporis reliqua moles tota pennis fuluis in rufum uergentibus obducitur, ita tamen, ut aliquid adhuc inter eas diſcriminis aduertas. Nam, quae in pectore et uentre conlocantur et frequentisſimae ſunt et pariter latisſimae duorum triumue digitorum amplitudine, fuluo ſunt colore et eo quidem nitidisſimo haud ſane alio, quam iecur ipſum, ſplendentes. Quae uero dorſo infiguntur, rariores neque ita frequentes ſunt, atque inſuper amplis diuiſuris pennarum omnino ardearum tergo adhaerentium ſimilitudine hiant, neque etiam ad tam inſignem latitudinem accedunt aut praeſtantem illum hepatis colorem adaequant, quinimo puniceo potius colore, carni aemulo, obſcuriore etiamnum relucent. Fila illa gemina, quae dorſo adnectuntur, quodammodo nigra ſunt.

Altera caput habebat album fere maculis luteis aureisque perfuſum, oculos pariter luteos, cilia rubicunda, roſtrum inter luteum et uiride medium, duos digitos longum, in ſupina parte quodammodo recuruum, *linguam* rubicundam, longiuſculam, acutam, picorum haud plane disſimilem, ad lancinanda animalcula perquam idoneam. In pectore aliquo pacto rubeſcebat. Venter, dorſum et alae candicabant, hae tamen ſuperius ubique et in fine erant ferrugineae. Dorſum primo ad flauum quodammodo tendere uidebatur, poſteaquam uero uropygium adtingit, ad rubicundum ſeu ferrugineum colorem uergebat. Alarum longitudine, utpote quae quinos palmos adaequant, primam ſpeciem ſuperabat. Caudae pennae, ubi dorſo inſeruntur, candicabant, caetera ferrugineae erant. Eius duae pennae reliquas duorum palmorum longitudine uincebant et reliquae etiam, quam in prima, longiores aderant. Carebat haec auis geminis illis filis, quae omnibus e dorſo enaſci ſupra dixi, quare uel itineris longitudine uel temporis uetuſtate decidisſe ea iudicandum eſt, non autem foeminam ideo dicendam, ut perperam uulgus hactenus ſibi perſuaſit. Duarum uero longisſimarum illarum pennarum fortasſis ad ueloeiorem motum uſus fuerit.

Tertiam ob corporis longitudinem *hippomanucodiatam*, quoniam longiorem uidere mihi nunquam contigit, adpellare placuit, quae uidelicet a principio roſtri ad caudae et alarum extremitatem tres dodrantes

tes

Auis Paradiſia S. Manucodiata. Paradeiſ Vogel. Tab 55

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

tes longa erat et ad duos palmos, cum alae complicatae ſunt, lata. Roſtrum erat ſatis aduncum, in ſupina maxima parte tres digitos longum, in inferna uero paulo breuius. Tota uero auis erat alba, praeter nempe collum et uentrem, quorum color eſt caſtaneus. Superior capitis pars ferruginea, quem colorem flauus excipit, ut hunc uiridis. Prope dorſum pennae admodum prominebant longitudine duorum uel trium digitorum. Erat praeterea unicum duntaxat aui filum idque aſperiuſculum et admodum flexibile, quare alterum caſu quodam amiſſum fuiſſe exiſtimare debemus.

Quarta a roſtri principio ad alarum extremitatem usque commenſuratá duos dodrantes explebat. Roſtrum pro corporis exiguitate longiſſimum, nigrum et quodammodo aduncum. Capitis, colli et alarum pennae nigreſcebant, ubi tamen roſtro adnectebantur, flaueſcebant. Cirrum prope ceruicem tres propemodum digitos altum habebat, rigidum, coloris flaui quique ex ſetis potius, quam pennis, conſtare uidebatur atque eo maxime a ſubſequenti manucodiata differebat.

Vltima magnitudine eſt turdelae, mirae leuitatis, alis oblongis praedita, teneris et niſui peruiis et pennis (ſi pennae dici poſſunt potius, quam ſetae, deplumes enim ſunt) duarum longis, anguſtis, nigris, duritie cornea, pedes nulli, perpetuo uolat nec usquam quieſcit, niſi in arbore aliqua, longis illis ſetis ramo implicata pendens. Nulla nauis tam celeriter pergit et tam procul a continente, quam non circumuolet.

Huc RHYNDACE Cteſiae pertinere uidetur, quae oui magnitudine, gallinacei forte, in Perſis naſcitur. Heſychio et Phanorino auis eſt quam ἡλικὸν περιστερὰ id eſt, columbae magnitudine. Nonnullis pluuialis auis dicitur nec ſolido cibo ueſcitur.

CAPVT II.

De Auibus Daie, Guitguit, Maia, Xochitenacatl et Iaiauhquitototl etc.

Americanis nominibus utimur, quia de exoticis nos acturos recepimus. Poſſent et Latina imponi, quod Nierembergius fecit, ſed metuimus, ne lectoris iudicium turbetur. Vnicuique ad ſua genera unamquamque reuocare licebit. Auis *DAIE* columbam non excedit. Nidum quatuor ſpithamas altum, locis ſabuloſis cauda ac pedibus excauat. In eo *oua* per imbres anſerinis maiora et pugnum fere lata, quinquagena pluraue citra ullum albumen, craſſae et pinguis ſubſtantiae ponit. Excluduntur haec citra incubantis parentis opem atque teporem. Excluſi pulli ſtatim euolant. Auis eſt commode edulis. Oua aſſa coctaque boni et pinguis ſunt alimenti, frixa mali et concoctu difficilis.

GVITGVIT minima eſt auicula, regulo ſimilis, uiridi colore et ſuaui nutrimento. Ea eſt naturae rerum *Nieremb.*
uis, ut haec tanta auis ac fere nul- *Naturae*
la audeat perſequi coruorum exa- *Exot. l. 10.*
mina eosque cogat ubilibet latitare *c. 6.*
et ſe aduerſus illam in arundinetis tueri. Corripetam Nierembergius dixit.

MAIAE color fuluus eſt et in colli poſtica parte caput, (dictu admirandum et nulli alii animali conceſſum) uentriculus primumque nutrimenti receptaculum, ſi auctoribus
credendum. Gregatim in Cuba uo- *Idem lib.*
lant et oryzae, cuius maximus apud *c. 7.*
eas gentes prouentus, ſata deuaſtant. Cedunt menſis et grati multique nutrimenti eſſe dicuntur.

XOCHITENACATL columbae eſt par, roſtro craſſo acuminato et nigro. *Oculis* nigris, iride lutea, alis caudaque albo et nigro colore uariatis, taenia nigra a roſtro ad dextrum usque pectoris procedente,

alis uero circa priores partes etiam luteis ac uniuerſim reliquo corpore pallenti, ſi demas pedes et crura, quae fuſca ſunt et ungues ipſos, qui ex albo nonnihil palleſcunt. *Viuit* iuxta arbores floridas, quarum melligine *uiſitat.* Educat ſobolem habeturque a Tototepocenſibus, apud quos eſt frequens, maximi.

IAIAVHQVITOTOTL corpuſculo ſturnum aequat. Viridi, cyaneo, fuluo et cinereo uariegatur. Dum illi ab extrema cauda pennae prodeunt reliquis longiores, priori parte depiles, in extremitate cyaneis ac nigris ornatae pilis. Videtur ad paſſeres Indicos reſerri poſſe. *Idem l. c. c. 10.*

CAPVT III.

De Auibus Tuputa, Quapachtototl, Tentzontototl, Tritono et Hoactzin.

Nieremb. Hiſt. Nat. Exot. l. 10. c. 14. Inſolens in TVPVTA natura. Viua tota uermibus farcitur. Hos pro carne habet, his ſingula membra imbuta, praeter hos et pellem nihil carneum. Cutem non perforant denſis exornatam pennis. In careƈtoſis et herboſis locis uerſatur, ad proceras arbores nauſeat. Haec ab Hernando habemus, ſi eximiae fidei is auƈtor eſt.

QVAPACHTOTOTL oƈto uncias longa eſt ac totidem cauda. Roſtrum e cyaneo nigrum, longiuſculum incuruumque, oculi nigri, iris alba, peƈtus cinereum ac inde ad caudam usque uenter niger, cauda ex nigro fulueſcens, alae uero collum atque caput fulua. Riſus humani eſt aemula, hinc ridibunda quibusdam. Et propterea inauſpicati ominis infamia Indis erat infenſa.

TENTZONTOTOTL adpellatur auicula paſſere minor, colore fuſca, pilis quibusdam ad roſtri radicem circumcirca propendentibus barbae inſtar. Inde nomen uſurpauit.

Nieremb. l. 10. H. N. E. c. 14. TRITONVS pulcerrima et mirifico colorum ornatu uariegata proditur. Patria ipſi Hiſpaniola. Tribus uocibus canit. Scilicet pene indiuiſibilibus modulis uariat cantum ab auita uoce in alias ſubito dilapſa, ut uideatur una omnes edere unoque ſpiritu multos formare tonos, tanquam ſi a tribus gutturibus fabricarentur.

HOACTZIN gallinae Indicae fere eſt magnitudine, roſtro incuruo, peƈtore candido in luteum inclinante, alis caudaque maculatis per interualla pollicis, colore candido et pallenti, dorſo ac ſuprema parte colli fuluis, ſed utrisque in fuſcum colorem inclinantibus, praeterea etiam et temporibus usque ad roſtrum et oculos. Vnguibus nigris ac fuſcis cruribus. Geſtat criſtam e plumis e candido in pallidum colorem uergentibus, ſed dorſo earum nigro. *Veſcitur* anguibus. *Viuit* in calidis regionibus, qualis eſt Yautepecenſis magnaque ex parte arboribus iuxta flumina conſitis inſidet. Adparet autumno. *Vox* ei magna et ululatum quendam repraeſentans. Inauſpicata ab incolis habetur. *Vſum* in *medicina* inuenit. Oſſa dolorem cuiusuis particulae humani corporis lancinatione ſedant. Suffitus quoque plumarum mentem reſtituit his, qui e morbo aliquo ea parum conſtantes euaſere. Pennarum cinis intra corpus ſumtus morbo Gallico adfeƈtis opera mirabili medetur.

CAPVT IV.

De Aue Emeu.

Auem emeu ſeu eme Cluſii potius uerbis, qui eam accuratiſſime deſcripſit, quam meis depingere malo. Haec, inquit iſte, dum ſubreƈto capi-

capite incedebat, quatuor pedum et aliquot unciarum altitudinem excedebat, nam collum a ſummo capite ad dorſi initium tredecim pene uncias erat longum, ipſum corpus binos pedes latum, femora cum cruribus usque ad pedum inflexionem decem et ſeptem uncias longa, corporis autem ipſius longitudo a pectore ad uropygium trium pedum ferme erat. *Pennae* ſeu uerius plumae totum auis corpus cum infima parte colli dorſo et pectori proxima atque femora tegentes perpetuo erant geminae ex eodem paruo breuique tubulo prodeuntes et ſibi inuicem incumbentes, ſuperna quidem paulo craſſior, inferna uero tenuior et delicatior illaeque uariae longitudinis, ut in ſimilis auis exuuio, quod Chriſtianus Porretus Leydenſis pharmacopoeus diligentiſſimus habebat, obſeruabam. Quae enim in infima colli parte breuiores erant, quae in medio corpore et lateribus longiores, ſex uidelicet aut ſeptem unciarum, quae autem in extremo corpore circa uropygium, (nam cauda carebat) nouem uncias longae et reliquis duriores. Quanquam omnes durae aut rigidae, attamen non latae, ſed anguſtae et rarioribus lateralibus pilis ex aduerſo ſitis praeditae, nigri coloris, quae tamen circum femora ad cinereum fere tendunt, nigro permanente neruo, ut in reliquis, eam uero formam et ſitum habebant illae plumae, ut a procul adſpicientibus non plumis, ſed uillis duntaxat tectum eius auis corium exiſtimari poſſit, quale urſinum eſt et alis carere, tametſi alas haberet, ſed ſub plumis latera tegentibus latentes et quatuor maioribus pennis nigris praeditas, ut in exuuio obſeruabam, tametſi illae abruptae eſſent nec de illarum longitudine certi aliquid pronuntiare poſſim, caules tamen confracti ſatis craſſi durique et ſolidi erant atque in extimam alae partem alte penetrabant. *Alae* uero pars ſuperior corpori contigua, pennas ſiue plumas ueſtitrices, illis ſimiles, quae adhuc in pectore retinebat, adhoc enim datas huiusmodi alas cenſendum, ut currentem adiuuent, quia hanc auem non eſſe uolucrem nec a terra tolli poſſe arbitror. *Crura* in ambitu quinque unciarum craſſitudinem ſuperabant crebrisque corticibus ſeu ſquamis latis tecta erant, praeſertim ſupra pedis inflexionem. *Pedes* habebat craſſos, duros, tribus craſſis digitis praeditos prona parte, uelut ſquamis, tectos, ſupina prorſus calloſos, quorum medius, qui reliquis longior, tribus articulis conſtabat, interior uno, exterior binis. Omnium *ungues* ualde magni, binas pene uncias longi, craſſi, duri et cornei. Eius *caput* exiguum pro auis magnitudine et fere glabrum, coloris ex atro caerulei cum colli ſuprema parte, in quo adparebant rari pili nigri, oculi paulo ſupra roſtri fiſſuram magni, ardentes et truces, leonis oculis pene ſimiles, quos cingebant nigri pili, quemadmodum et meatus illos aurium paruos et detectos, quos pene oculos habebat. *Roſtri* prona pars quemadmodum arcuata erat pauloque ſupra mucronem binis foraminibus narium uſum praebentibus praedita, a cuius medio ad capitis usque uerticem porrectum diadema adſurgebat corneae ſubſtantiae, tres fere uncias altum, coloris ex flauo fuſci, quod cum plumario defluuio cadere et, cum plumae renaſcuntur, nouum creſcere intelligebam. Supina roſtri pars ab eius ſciſſura ad extremum mucronem quinas uncias longa. Anterior colli pars quatuor pene uncias infra roſtrum, bina, uelut membranacea palearia ſeu barbulas, propendentia habebat duas uncias longa, coloris rubri miniati. Poſtea ſimiliter colli pars deplumis, a capite ſecundum longitudinem rubri miniati coloris erat, deinde infirma eius pars aliquot rubris plumulis, quibus nigrae intermixtae, tecta. Caeterum, tametſi haec auis aliquas notas habere uideatur cum ſtruthiocamelo communes, uelut exiguum caput, natura pene caluum quodque ſine delectu uorat,

quidquid obiicitur. *Pedes* tamen biſulcos non habet, ſed tribus digitis praeditos, ut ante diximus, ſine calcari otidis ſiue tardae pedum modo ideoque adeo firmos et robuſtos, ut in illuſtrisſimi Comitis horto, quem cum ipſo Comite ingresſus eram, ut auem conſpicerem) arborem humani femoris crasſitudinem aequantem prorſus contuſam uiderim et eius corticem ſublatum ab huius auis, Comite id adſerente, pedibus et unguibus, etenim non roſtro antrorſum, ſed oblique ſe conuertens auerſis retrorſum pedibus eos, cum quibus pugnabat, impetere ſolebat.

Victus. Licet uero, quaecumque obiiciebantur, uoraret, ut aurantia mala integra et ſimila, ordinarius tamen eius *cibus* erat ſimilagineus ſiue primarius panis, quem in magna crasſaque fragmenta diuiſum, obiectum uorabat, maxime enim recentibus gallinarum ouis delectari intelligebam, quae integra cum ipſa teſta gluttiebat, ſi autem parum firma esſet ualetudine, illa ipſa integra per anum reiiciebat, deinde rurſus ea uorans retinebat et concoquebat. Mihi autem adfirmabant, hanc auem fuisſe marem et ex poſtica parte penem cameli inſtar interdum exerere esſe conſpectum. Audio porro, illas naues, quae anno a Chriſti natiuitate milleſimo ſexcenteſimo tertio ex Moluccis in Holandiam redibant, binas ſimul aues quidem adtulisſe, ſed in itinere mortuas proiecisſe, tametſi earum exuuiae ſiue coria ob raritatem conſeruari potuisſent, illius auis aliquot oua nihilominus telata certe terna aut quaterna eodem anno Amſtelredami conſpiciebam a mercatoribus redemta et paulo etiam ante unum Leydae apud Porretum uideram omnium mea opinione maximum et pulcerrimum, dimenſi enim per longitudinem ambitus quindecim unciarum erat, per transuerſum autem duodecim aut paulo amplior, ut propter amplitudinem pro quodam uaſe non minus haberi posſet, quam ſtruthiocameli oua, quibus, teſte Plinio, ueteres nonnunquam utebantur et adhuc noſtra aetas eius rei gratia uſurpat, nam non ſemel uideri memini ſtruthiocameli oua argento excepta et incluſa poculorum uicem praebere. Huius tamen auis *oui* teſta non erat ualde denſa nec alba, ueluti ouorum ſtruthiocameli, ſed extrema parte uireſcentis ex cinericio coloris et perpetuis, ſaltem creberrimis quaſi tuberculis ſatura uiriditate praeditis ornata, illorum autem, quae Amſtelredami conſpiciebam, unum eiusdem pene erat cum illo magnitudinis, formae et coloris, quaedam uero magis orbiculata, aliqua minora, nonnullorum etiam color dilutior et minus elegans. Porro mihi relatum, huiusmodi aues Moluccarum inſularum non esſe peculiares, ſed etiam in Sumatra ſiue Taprobana uicinoque illis inſulis continente reperiri.

CAPVT V.

De Auibus Xochitototl et Auris.

Nierenb. l. 10. c. 41 Herrera Decade 3. l. 3. c. 9. Hiſtoriae Noui orbis.

XOCHITOTOTL forma aemulatur paſſerem noſtrum, multicolor eſt penna, pallet, nigreſcit, candet, partim quoque eſt fuſca. Vbique incola. Vermiculis et exiguis ſeminibus ueſcitur. Ex arborum ramis nidum conſtruit pendulum. Ibi incubat ouis.

AVRA aliis gallinasſa aut gallinasſo, in maritimis locis zamuro, Peruanis ſuguntus, Mexicanis tropillotl dicitur. Coruinum eſt genus et ad magnitudinem aquilae accedit, quibus uix gallinas ſuperat. Color illi niger. Roſtrum pſittaci inſtar. Frons depilis plicatili cute obte-

Tab 56
Pica Braſilica Toucan Xochi tenacatl
Pica Braſ. alia
Altera Xochi Tenacatl
Emeu Nierenb.
Emeu Cluſ.
Anſer Magellanicus
Gall. peregrin. Clu.
Cygn. Cucullat. Nierenberg.
Mergus arcti: Cluſ.
Ouriſsia S. Tomneio. Niernb.
Skua Hoieri
NAPOLI

obtegitur, circumſtant pili rari et nigri ſimiles Aethiopum. Crus habet fuſcum. Aduncum unguem et atrum. Hornandes incertae *originis* eſſe credit nec ſciri, ubi nidificent et educent prolem. Frequentiſſimas omnibus Hiſpaniae nouae angulis hodie ſcimus. *Pernoctant* in arboribus et rupibus, mane aduolant ad urbes et ab editioribus locis plateas ſpeculantur.

Victus. Quicquid immundum eſt aut exanime, deuorant nec a ſtercore humario abſtinent, foeda ingluuie famoſae.

Partus. Pullos Acoſta albos eſſe ſcribit, adoleſcentes in coruinam nigredinem degenerant.

Volatus. Gregatim *uolant* et ſublimipetae ſunt. Nec clamant nec canunt raro murmure contentae. Ingratus ab eis odor. Si quis inſequatur, exonerant ſe, ut leuiores uolatui ſint, pari feſtinatione euomendo, quicquid glutierunt.

Vſus. *Vſum* inuenere in *medicina.* Caro ſi edatur, Gallicum morbum iuuat. Pennae exuſtae cinis uetat pilos naſci aeque, ac ſtercus formicarum, uulnera quoque medicatur. Stercus drachmae unius menſura potatum prodeſt melancholicis. Cor ſole exſiccatum impenſe odorum eſt. In aliquibus prouinciis lege lata poena infligitur occidenti has aues. Reginam aurarum.

De Laet l. 5. Indiae Occid. c. 4. COZQVAVKTLI Indi uocant. Accedit magnitudine Gneſiis aquilis, alii gallinae Aegyptiae parem faciunt. Corpus uniuerſum praeter collum et eas partes, quae iuxta pectus ſunt, ex nigro purpureſcens fuluum eſt ac pullum. Alae circa exortum nigrae, caetera cinerea, deſuper uero mixtim fuluae nigrae et nonnihil in purpureum uergentes. Roſtri extrema (quae pſittaci eſſe iudices, tam eſt indiſtincta ſimilitudo) alba ſunt. Caetera ſanguineo colore tincta. Amplum eſt narium foramen, oculi nigri, iris fulua, rubeae palpebrae, frons ſanguineo colore perfuſa ac plicatilibus rugis torua, quas tamen nonnunquam explicat, qua in re uocatos gallo-pauos aemulari uidetur et pilis quibusdam, ueluti retorridis rariſque. Aethiopum pilis haud abſimilibus. Cauda eſt aquilae, inferne cinerea, foris uero nigra. Crura rubra ungues unci. *Nieremb. H. Exot. lib. 10. c. 56.*

Locus et Victus. Volatus. Indigena eſt Mexicanae prouinciae. Anguibus, muribus, lacertis, ſed morticinis maxime et humano ſtercore *uictitat.* Sublime *uolat* et nimium extenſis panſisque alis uix uolatum intermittens. Vi incredibili obſiſtit uentis, contra nititurque aduerſantibus eisdem ſedibus perſtans immobilis. Vnde ipſi apud Mexicanos nomen.

Vſus. Caro eſt inutilis, nutrimento, quantum compertum eſt, a nemine, niſi *medicinae* gratia deguſtato. Audio, inquit auctor noſter, huius auis plumis admotis mederi Indos ulceribus carnibusque elixis durante adfectu deuoratis, quas etiam aiunt morbo Gallico praeſentaneo quodam remedio mederi.

CAPVT VI.

De Auibus Garagay et Quetzaltototl.

Nieremb. H. Ex. l. 10. c. 57. GARAGAY quae dicitur, auis eſt rapax, milui magnitudine, capite ex extremitate alarum albo. Crocodilorum et teſtudinum ouis infenſa eſt. Odoratur illa ſub arena in ripis fluminum condita, eruit et uorat. Soliuaga eſt, niſi quod aurae aues eam ſequantur, ut potiantur furto, auro enim ſcalpere terram neſciunt, ut effodiant oua.

QVETZALTOTOTL criſtata eſt picae columbaeue magnitudine pauoninis magna ex parte plumis ornata, roſtro incuruo et luteo et pedibus nonnihil luteis, cauda tzanatl plumis praelongis ueſtita atque uirentibus nitidisque pauonini coloris, iridis foliis forma ſimilibus opertisque, alis ſuperne nigricantibus, inferne uero et, qua parte *Deſcriptio.*

pauo-

pauoninas adtingunt, quae in medio ſunt, inclinantibus in uirorem, quaſi cauente natura meliorum pulcritudini. Criſta conſtat plumis ſplendentibus pulcerrimis, pectus collumque inferne rubris et micantibus ac pauoninis ſnperne, qualibus etiam tegitur dorſum nec non eae partes, quae ſnbter alas ſunt interque crura, ſed dilutis exilibus et mollibus. Plumae alarum praelongae ſunt uirore tinctae diluto et in acumen deſinentes. Pennae tegentes humeros uireſcunt, ſed ſubter ſunt nigrae, quae uero alas interſtant, nonnihil incuruae ac unguium colore.

Locus. Hernandes in Paralipom.

Viuunt in prouincia Tecolotlan ultra Quauhtemalan uerſus Honduras. Loca aprica amant nec compertum, cicurari uel ali in domibus uolniſſe.

Victus.

Veſcuntur uermiculis pineisque quibusdam ſylueſtribus, ex his, quas Mexicani matzatli uocare conſueuerunt. Arbores excauare et in earum cauitatibus ſobolem educare dicuntur. *Sonitum* proferunt pſittacis non admodum diſſimilem, uerum ſibila edunt alacria, ter de die, mane, meridie et ſub occaſum ſolis ceciniſſe obſeruatum eſt.

Volatus.

Agminatim *uolant* et uiſco haerentes, ne plumis detrimento ſint, non contorquentur, quaſi naturae duae diuitiarum ſuarum cognitionem haberent.

Vſus.

Et ſane maximi plumae apud indigenas habentur et aurum pretio ſuperant. Longiores ad criſtas et caetera corporis ornamenta, caeterae ad textilia opera uſurpantur. Plumis captas exuere, nudas dimittere dominis, quibus loco praediorum ſunt et ad haeredes transeunt, licet, ne quiſquam occidat, cauetur.

Vere reginam plumarum dixeris.

CAPVT VII.

De Auibus Tzinitzian, Tòtoqueſtal, Aue Montana et Longa.

Nieremberg. H. Exot. l. 10. c. 65.

TZINITZIAN parua eſt auis, columbae pene par. Roſtrum habet breue incuruum et pallidum. Columbinum caput et collum, ſed, quae plumis uirentibus ac nitidis ueſtiuntur, pectus et uentrem rubeae, praeter partem caudae proximam, quae cyaneo candentique colore promiſcue tingitur. Caudam ſuperne uirentem, inferne nigram. Alas partim albas, partim ſub nigro atras. Crura ac pedes cinereos. Viuit in calidis iuxta Oceanum auſtralem, ueſcitur fructibus. Alitur in caueis. Ex plumis mirae ſubtilitatis imagines intexunt indigenae.

De Laet. Ind. Occid. l. 7. c. 4.

TOTOQVESTAL columbina magnitudine minor eſt, uiridis omnino. Caudae pennae longiſſimae ſunt magno pretio babitae et receptae in commerciis. Depilata dimittebatur. Capitis reus erat, qui occidebat.

Auis MONTANA Indis tepetototl et tecnecholi, Hiſpanis phaſianus, anſeris eſt magnitudine, colore nigro ſplendenti, plumis tamen nonnullis inferne candentibus, circa caudam in poſtremis alis, cruribus pedibusque cinereis. Roſtro incuruo partim cinereo, partim luteo ac circum radicem, uelut tumenti, plicatili criſta, oculis nigris, ſed iride pallenti.

Alitur frumentaceis frugibus aliisque ſimilibus. Mite animal. Nam adprehenſo domeſticorum pallio cibum exigit et clauſam ianuam, nbi aliqno intrare opus ſit, pulſat. Horum ſi liberum ſequitur, reducem cum applauſu excipit.

Edulis eſt ac pinguis caro nec diſſimilis illi cohortalium Indicarum.

Auem LONGAM Indi hoitlallotl dicunt. A roſtri acumine ad caudae usque exortum, quae ſpithamam quoque longa eſt, dodrantem prolixa conſpicitur. Roſtrum deſuper nigrum, ſubter uero cinereum, quadrantem longum ac mediocriter

ter craſſum. Cauda uirens, ſed pauonino ſplendore. Plumae totius corporis ex albo fulueſcunt fulueſcuntque prope caudam e nigro, ſed, quae corporis ueſtiunt ſuperiora, nigrae ſunt maculis candicantibus conſperſae. Calidis regionibus uiuit. Humipeta eſt ac modici uolatus, ſed adeo pernici curſu, ut equorum uelociſſimorum agilitatem longe excedat.

CAPVT VIII.

De Cygno Cucullato Cluſii ſeu Dodone Luſitanorum.

Cluſius Exot. Cygnum cucullatum ſeu gallum gallinaceum peregrinum Cluſii (Hollandi Walghvogel ſeu nauſeam mouentem auem uocant) Mauritii inſulae, quam Luſitani Ilha de Cirne dixere, debemus. Magnitudine cygnum ſuperat aut aequat. Caput habet magnum membrana cucullum referente tectum. Roſtrum craſſum, oblongum, parte capiti proxima ſubflauum, extremo mucrone nigrum. Prona pars adunca eſt et curua, in ſupina, quae ſubcaerulea, macula mediam partem inter flauam et nigram occupat. Raris et breuibus pennis tegitur. Alarum loco quaternas et quinas duntaxat longiuſculas nigras pennas habet, poſteriore corporis parte, quae praepinguis et ualde craſſa, pro cauda quaternae aut quinae criſpae conuolutaeque pennulae ciner acei coloris conſpiciuntur. Crurum, quae craſſa potius, quam longa, ſuperna pars genutenus nigris pennulis tegitur, inferior cum pedibus ſubflaui eſt coloris. Pedes in quatuor digitos diuiduntur. Terni longiores antrorſum ſpectant, quartus breuior retrorſum conuerſus eſt. Omnes inſtruuntur unguibus. De crure eius genutenus reſciſſo ita Cluſius: erat, inquit, non ualde longum, ſed a genuusque ad pedis inflexionem paulo plus, quam quatuor uncias ſuperabat, eius uero craſſitudo magna, ut cuius ambitus fere quatuor uncias aequabat crebriſque corticibus ſeu ſquamis tectum erat, prona quidem parte latioribus et flaueſcentibus, ſupina uero minoribus et fuſcis. Pedis etiam digitorum prona pars ſingularibus iisque latis ſquamis praedita, ſupina autem tota calloſa. Digiti ſatis breues pro tam craſſo crure. Nam maximi ſiue medii ad unguem usque longitudo uncias binas non admodum ſuperabat, aliorum duorum illi proximorum uix binas uncias aequabat, poſterioris ſeſcunciam, omnium uero ungues craſſi, duri, nigri, minus uncia longi, ſed poſterioris digiti longior reliquis et unciam ſuperans. In unius uentriculo lapilli inuenti ſunt, unus planus et orbicularis uncialis magnitudinis, alter inaequalis et anguloſus, in maris litore lectos et deuoratos ueriſimile eſt. Herbertus cum Luſitanis *Herbert.* dodonem uocat et unam capitis me- *in Itinerario.* dietatem ferruginei coloris plumis tegi, alteram nudam eſſe addit.

CAPVT IX.

De Auibus Ceoan, Cenotzqui et Pauxi.

C*eoan* ſeu auis niuea turdo uiſciuoro paulo maior eſt. Circa pectus, uentrem atque alarum exortum fulueſcit, permixtis ad caudam cinereis plumis. Alarum extrema caudaque ipſa cinerea ſunt, ſuperne uero uniuerſum corpus e fuſco nigreſcit. Roſtrum, quod paruum eſt atque exile cruraque fulueſcunt. Mentum candet, inſertis tamen aliquot nigris pennis. Sermonem humanum aemulatur, uelut iirridens tranſeuntes, quos tamen ubilicet inſequitur.

Aui CENOTZQVI ſeu euocatrici niuium dictae color illuſtris

uariegatione. Pectore fuluus, crure pallidus, ungue niger, uentre notis candidis et atris permixtus, ſub finem albis notis conſperſus, cauda ſubtus niger et candidus, ſuper fuluo nigrore maculatus. Caput nigrum eſt faſcia cinctum cinerea. Roſtrum paruum cinereum ſuperne atque inferne, ſed ſuperne iuxta exortum linea ambitur lutea. Quouis coelo gaudet, montana colit et roris tempore ſobolem educat. Antequam ningat, clamitat, poſtea ſilet. Ita conuolnit huc et illuc caput; contorto in narias partes collo, ut eodem ſitu immota perſtans cuncta circumſpiciat.

Nieremb. l.c. cap. 75. PAVXI gallinaceum aequat aut ſuperat. Nigra eſt maculis nonnullis albis et nigris perſperſa, collo non nihil prouecto, capite amplo, quod aliis criſtatum, aliis pro plumea criſta lapis aut globus inſurgit, (lapidem uocant, licet non nimis durus) ouo ſimilis aut maior, ferrugineo colore, Hernandus tumorem quondam radici roſtri adfigi, qua parte eſt tenuior, pici firma, lapidis duritia et caeruleo colore ſcribit. Alitur frumentaceis ſeminibus et libenter manſuefit.

Huc pertinet alia auis ciconiae magnitudine, colore cinereo. Criſtam geſtat uncias octo longam, e multis ſubiectis aggeratam plumis eiusdem coloris et in amplitudinem orbicularem, praecipue circa ſummum dilatatis atque excreſcentibus. Viſam in horto Hiſpaniarum regis deſcripſit Hernandus.

CAPVT X.

De Auibus Picicitli, Polyglotta et Chicuatli.

Picicitli auis eſt parua. Cinerea tota, niſi capite et collo, quorum utrumque nigrum, ſolum oculos nigros candens ambit macula. Eſt ignobilitate quadam originis nobilis. Neſciunt adhuc Tetzcoquenſes, ubi foetificet. Muta eſt. Educat domi, breui perit. Palato et ſtomacho eſt acceptabilis.

POLYGLOTTA, quam Indi concontlatolli ſeu quadringentas linguas uocant, ſturnum non ſuperat. Subtus albeſcit, ſuperiore parte fuſca, pullis et candentibus intermixtis pennis, maxime ad caudam et caput, quod imagine quadam coronae argenteae redimitur. In caueis ad blanditias auditus ad oſtentum naturae ſeruatur. Vincit omnes aues ſuauitate et arbitrio gutturis, nullius non imitatur, nullius non ſuperat. Calidas regiones amat, temperatas tolerat. Contenta eſt quouis cibo. Similis ei eſt tzanpan. Aliqui ſuſpicantur foeminam eſſe eiusdem ſpeciei, paribus magnitudine, cantu, forma, niſi quod plumae inferne albae ſint, cinereae et nigrae, ſuperne pullae, nigrae, albae.

CHICVATLI noſtratem ruſticulam exaequat. Roſtro eſt longo, tenui et pullo ac taeniis iuxta utrumque oculum luteis et incuruis. Inferiora corporis pallida ſunt, nigris quibusdam plumis circa collum interſertis. Iris lutea ac nigri oculi. Caetera ex fuluo, fuſco et cinereo permixta. In montibus uerſatur. Calidis frigidisque regionibus capitur. Pane et uermiculis alitur. Humipeta eſt et in uimineum alteriusue materiae coniecta carcerem haud uulgariter garrit. Pingue et non omnino aſpernandum praebet alimentum.

CAPVT XI.

De Auicula Tomineio.

Gomara Hiſt. general. In-

Mira ſunt, quae de auicula, quam Hiſpani tomineium, Indi hoitzitzilcototl, ut Hernandes ſcribit, huitzitzil, ut Ximenes, uicicilin, ut Gomara, quenti, ut de Laet, Braſilienſes guonambuah, ut Lerius et

dier. cap. 194. Ouiedus

Hiſtor. general. l. 14. c. 4. Auguſtin. CeratoHiſtor. Peruanae l. 1 c. 5. Le-rius in Hiſtor. Braſiliae. Theuet. ſingul. Franc. Antar. c. 48. Ioſeph. Acoſta Hiſt. Natur. et Mor. Ind. l. 4. c. 37.

et Theuetus teſtantur, Ouiedus passerem moſquitum uocant, produntur. Tam parua eſt, ut quidam ei magnitudinem crabronis, alii cicadae, nonnulli extremi pollicis articuli et, euulſis pennis, nix dimidiae eius partis, alii ſcarabei Lucani adſignent. Ouiedus in monetaria trutina, qua aurum appendi ſolet, cum nidulo ſuo poſitam bina tantum pondera. Acoſta unum duntaxat dicit, Hiſpanis tominos dicta, id eſt XXIV. grana, unde tomineii nomen, pependiſſe uidit. *Capitis* et colli plumae miram elegantiſſimorum colorum, quocunque obuertas, uarietatem repraeſentant. *Pectus* igneum quendam auro ſplendidiorem inprimis. Reliquum corpus ſubcinericium eſt. Ouiedus nigerrimum colorem tribuit. *Roſtrum* habet oblongum illudque acus, qua neſtes farciuntur, exilitate. *Linguam* roſtro duplo longiorem. *Pedum* et *unguium* exilitate cum illarum auicularum pictura, qnae ornatus gratia in librorum marginibus interdum adiici ſolet, comparari poteſt.

Locus.

Inuenitur in Peruanis montibus et Braſilia. Melle, rore et florum ſucco *alitur*. Roſae tamen non inſiſtit, at in praealto milio, quod auati ab incolis dicitur, et aliis ſimilis magnitudinis plantis inſidet.

Origo.

Duplex earum proditur *origo.* Nam aliae quidem ex ouis excluduntur, nti reliquae uolucres. (Conſtruunt autem e xyli flocco nidos) aliae, quod haud dubio fabuloſum, ex muſcis transformari uulgo creduntur. Sunt, qui dicunt, uiſam eſſe partim mnſcam, partim auem; primum eius colorem nigrum, mox cineraceum, deinde roſeum, tandem rubentem. Nullns Hiſpanorum cantus mentionem facit. Soli Leuius et Theretus Galli ualde canoram eſſe et in cantu adeo aſſiduum, ut nemo, qui non audiret et conſpiceret, ex tantillo corpuſculo tam ſuauem et ſublimem cantum prodire poſſe ſibi perſuaderet.

Volatus.

Volat celerrime editque inter uolandnm quendam inſtar apiculae ſtrepitum, ut apis magis, quam auis uideatur. Non diutius, quod maxime uerum, *uiuit*, quam flores herbarum durant ſuperſtites, poſtquam marcuere, ad pinus aliasue arbores quadam naturae prouidentia ſeſe confert eique ſe roſtro adfixo ſeruat adpenſam, donec ſex plus minus, quam transactis menſibus ac decidentibus iam pluuiis, uernantibus agris, denuo reuireſcat ſimiles uices pluries ſubitura. Gomara exſpirare menſe Octobri pedibus ex aliquo ramo adpenſam aprico loco, renaſci autem Aprili ſcribit. Hinc *renati* nomen. Seruata eſt ſaepius auis adfixa ſtipiti intra cubiculum et, cum ſex menſes exanimis iacuiſſet, quo tempore natura ſibi comparatum eſt, reuixit ac dimiſſa in agros uolitarit. *Aetas.*

Quam Cluſius deſcribit et uruſiam ac tomineium uocat, an eadem cum iam deſcripta ſit, ignoro. Erat, inquit, baec auicula, ut ex pictura obſeruabam, a roſtri mucrone ad pennarum caudae extremitatem tres uncias longa. Caput uero cum integro roſtro uncialis cum ſemiſſe erant longitudinis, alae ad extremam fere caudam porrectae parem habebant longitudinem, dorſum uix unciam latum erat, eius et alarum color ex cineraceo fuſcus, uentris cineraceus. Pennae, quae in cauda obſcure rubeſcentes, earum extrema pars nigra. Capitis, colli, gutturis plumae elegantiſſimi coloris ex auro rubro et flauo mixti, quae ſoli expoſitae admirabilem uarietatem, prout obuertebatur caput, oſtendebant, roſtellum nigrum tenuiſſimum et maxime acutum, pedes ualde exiles, nigri, quatnor digitis, ut reliquarum auicularum, praediti, quorum tres in anteriorem partem porrecti, quartus in poſteriorem etc. Videtur tamen eſſe ex iſtis. Diuerſae enim ſpeciei ſunt iſtae paruulae auiculae et promiſcua nomina communicantur inuicem. Vruſia ſolis radium ſignificat.

Aiunt, puluerem eius intra corpus ſumtum epilepſiae mederi. Pennae praeſertim, quae in collo et pectore naſcuntur, aureis ſtaminibus a phrygionibus intexuntur *Vſus.*

CAPVT XII.

De Auibus Cuntur et Aliis Quibuſdam Inſulae Maragnanae.

Iohan. de Laet. Indiae Occid. l. 10. c. 5.

CUntur auis eſt mole uaſta. Viſae, quae expanſis alis XV, aut XVI. pedes occuparent. Pedes habet gallinis ſimiles, caret aduncis unguibus. Roſtro tam ualido inſtruitur, ut eo uaccinum tergus perforet. Plumis albis nigriſque mixtis ornatur. Criſtam parilem inſtar nouaculae et non ſeruatam inſtar gallinacei. Inter carniuoras cenſeri debent. Duae illarum uaccam occidere et comedere ualent nec ab hominibus abſtinent. Non modo ouem dilaniant, ſed et iuuencam. Pauciores ſunt. Plures ſi reperirentur, pecus uniuerſum in Peruuia deſtruerent. In inſula Maragnana quatuor inprimis obcurrunt.

De Laet. Ind Occid. l. 16. c. 13.

Prima, quam *ouyra ouaſſou* (obſerua, barbaros Toupinambautios uniuerſas aues uno et communi nomine adpellare oura ſiue ouyra) uocant. Aquila eſt pene duplo maior. Plumis ueſtitos elegantiſſimis, roſtro ualido, unguibus inprimis acutis. Viſa penna ex alis huius auis extracta, quae ulnam noſtratem longe ſuperabat, elegantiſſimo colore et rotundis maculis diſtincta inſtar gallinarum, quae ex Africa aduehuntur. Tanti eſt roboris, ut ouem integram abripiat atque dilaniet, homines facile proſternat et nec a ceruis abſtineat.

Lerius in Hiſtor. Braſil.

Alera eſt *moyton* ſeu *mouton* pauonis noſtratis magnitudine aut paulo maior, praealta criſta ſpectabilis et per uniuerſum fere corpus nigris albiſque plumis eleganter uariegata. Carnes illarum cibo ſunt opportunae et multae eius uiſuntur ſpecies.

Huic *toucan* accedat, palumbi magnitudine, roſtro oblongo atque lato, ingluuie ſub pectore tres quatuorue digitos transuerſos lata, crocei coloris elegantiſſimi et miniatis plumis circa oras diſtincta, pectore candido, dorſo exquiſite rubente, alis atque cauda nigris, pulcra aſpectu et carne palato admodum grata. Huius et alia ſpecies adpellatur a barbaris ouaycho, cui roſtrum eſt paulo diuerſum et e rubro flaueſcens.

Quartum locum aui *ouru* dictae damus, perdicis quidem magnitudide, ſed galli gallinacei in modum criſtata, plumis rubris, nigris atque candidis inſigni uarietate. Sunt ibidem et plures eiuscemodi rapaces aues aquilis aut maiores aut paulo minores, ſingularis adhaec formae et plumis uariorum colorum eleganter diſtinctae.

Sunt et quaedam perdicum forma, ſed maiores paulo caeruleis plumis ornatae et caerulea oua ponentes. Tata ouyra ouaſſon et tata ouyra miri itemque arou mara ſingula ſunt columbarum noſtrarum magnitudine, ſed ſingulari plumarum uarietate et elegantia.

Iandou ſtruthiocamelorum eſt ſpecies. Proceritate ſtaturam humanam ſuperans. *Salian* denique Turcici galli magnitudine, roſtro et cruribus ciconiae, licet uolare neſciat, tamen tam pertinaciter currit, ut uenaticos canes effugiat.

CAPVT XIII.

De Quibuſdam Braſiliae Auibus.

de Laet. Indiae Oc- cid. l. 15. c. 7.

INter caeteras Braſiliae aues, quarum alibi mentio facta et adhuc fiet, cenſentur *guranhae-engera*, *tangara*, *quereiua*, *tucana*, *quirapanga*, *macucagua* et *mutu*.

GVRANHAE-ENGERA magnitudine eſt fringillae, tergo et alis

alis caeruleis, pectore et uentre flauo, diademate ſupra caput flauo. Caeterarum fere omnium cantum imitatur et mille modis uocem flectit et mutat. Variae eius reperiuntur ſpecies, quae omnes auiariis incluſae ſummopere delectant.

TANGARA paſſeris eſt magnitudine, colore nigro, capite ſubflauo, non canit. Epilepſiae quia obnoxia creditur, ideo illius carnibus abſtinent barbari. Narrant iidem, auiculas haſce inter ſe choreas ducere et, una mortuae inſtar humi procumbente, inconditum murmur et ſtrepitum edere. Hac conſurgente et eundem ſtrepitum edente, omnes una auolare.

QVEREIVAE totum pectus pulcerrimo colore rubro tectum eſt, alae nigro, reliquum corpus cyaneo. Propter exquiſitam plumarum elegantiam maximi fit a barbaris.

TVCANA, quam Lerius et Theuetus uocant toucan, picae magnitudine, flauo pectore, reliquo corpore nigro. Roſtro ingenti et minimum palmum longo, extus flauo, intus lacte rubente. Cicuratur ita, ut ſub tecto pullos ſuos excludat.

QVIRAPANGA eſt tota alba et, cum modicae ſit magnitudinis, ſtentoream habet uocem et, quae inſtar tintinnabuli ad dimidiam pene leucam exaudiatur.

MACVCAGVA phaſianae aui non abſimilis, gallinas Europaeas magnitudine ſuperat et triplici cute munita eſt. Oua quotannis bis tredecim aut quindecim ponit. Graditur quidem humi, ſed petit ad conſpectum hominum arbores. Largam delicatamque carnem habet. Multae illius ſpecies reperiuntur, quae capiuntur facile.

MVTV gallinae eſt ſpecies admodum domeſtica. Criſtam inſtar galli nigris atque albis punctulis interſtinctam gerit. *Oua* illius ſunt grandia, alba et ita dura, ut inter ſe colliſa inſtar ferri tinniant. Quare barbari maracas ſuas ex illis conficiunt. *Oſſa* illarum canibus ſunt lethalia, hominibus nihil nocent. An eadem ſit cum moutone, de qua ſuperiore capite actum eſt, ex comparatione liquebit.

Huc pertinet *quaedam ex rapacibus* magnae molis et tam clamoſa, ut ad dimidiam leucam audiatur, tota nigra, pulcris oculis, roſtro galli gallinacei, cui cornu impoſitum palmi pene longitudine, quod iis, qui linguae uitio laborant, ad collum adpenſum occulta quadam naturae ui mederi experientia comprobatum uolunt. Coronidis loco hiſce bambiayae in Cuba inſula frequentes accedunt. Paulum ſupra ſolum feruntur magis, quam uolant, ita ut incolae ferarum inſtar illas petentur. Carnes coctae ius croceo colore inficiunt, ſaporis alioquin pergrati et phaſianarum auium aemuli. *de Laet. IndiaeOccid. l. 1. c. 9.*

TITVLVS II.

De Auibus Exoticis Aquaticis

CAPVT I.

De Paſſere Stulto et Anſere Magellanico.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 4. **P***aſſer ſtultus* nomen ex eo accepit, quod manus adprehendentium nec fugiat nec timeat, admiratur ſolum aut ſtupet. Praeter frontis partem roſtro adiacentem, quae cinerea eſt, palmipes, roſtro tres uncias longo, tenui, obrotundo rectoque, ſed prope extrema non-nihil incuruo, pedibus quoque, qui caeterorum palmipedum ſunt et cruribus nigris, pupilla etiam nigra et membrana oculos tegente in ambitu cinerea.

Veſcitur piſciculis. *Voce* imitatur graculum. Magnitudine picam, forma larum. Nobilis eſt auium inſulae Mauritii manſuetudo. Adpellentibus nautis perinde inſident, ac

ac arboribus. Eadem ſecuritas uenatus eſt. Accedunt ac ſubeunt manus.

ANSER MAGELLANICVS a loco ita dicitur. Bataui forte a pinguedine penguinem uocant. De-
Cluſ. Exot ſcribam eum uerbis Cluſii. Marina eſt haec auis, inquit, et ex anſerum genere, tametſi roſtro diſſimilis. In mari uictitat, pinguis oppido eſt, praegrandis anſeris magnitudine, nam adultiores in eo genere tredecim, quatuordecim etiam, ſedecim interdum, iuniores uero octo, decem et duodecim libras pendere obſeruantur. Prona parte nigris pennis tectae erant. Supina et in uentre albis. *Collum*, quod craſſum et breue habebant nonnullae, albis pennis tanquam torque cinctum. Earum *cutis* craſſa et denſa inſtar ſuillae. *Alarum* erant expertes, ſed earum loco binas paruas coriaceas pinnas habebant et latera tanquam parua brachia propendentes prona parte breuibus, anguſtis et rigidis pennis confertim tectas, ſupina autem minoribus et rigidioribus iiſque albis, quibus nonnullis locis intermixtae nigrae, minime quidem aptas ad uolandum, ſed quarum adminiculo uelociter natarent. Maxima enim ex parte in aqua *uerſari* intelligebam et terram duntaxat petere foetificationis uel pullationis tempore et plerunque quaternas aut quinas in una ſcrobe latere. *Roſtrum* coruino maius habent, non adeo tamen elatum et ualde breuem caudam, pedes nigros, planos anſerinorum pedum forma, non adeo tamen latos. *Erectae* et ſublimi capite incedunt, demiſſis in latera pinnis tanquam brachiis, ſic ut procul intuentibus homunculi aut pygmaei adpareant. Piſcibus duntaxat *ueſci*, referebant Diariae, non ingrati tamen ſaporis eſſe illarum carnem nec piſcem ſapere, ſcrobes uero ualde profundas in litore fodere cuniculorum inſtar, totum ſolum adeo cauum interdum efficientes, ut per illud gradientes nautae, ſaepiuſcule genutenus in eas ſcrobes inciderent. Hi ſunt fortaſſe anſeres, quos Gomara ait ſine pluma eſſe, nunquam e pelago prodire plumaeque loco uillo longo protegi.

CAPVT II.

De Auibus Iochualcuachili, Xochitenacatl et Tlauquechul.

Nieremb. Hiſt. Exot l. 10. c. 16. Auis, quam Chillenſes *iochualcuachili* ſeu caput nocturnum adpellant, admirandi eſt opificii. Adſurgit illi a roſtri exortu corona quaedam aut orbis in tres diuiſus cuſpides, ſuperiori parte mediocriter craſſus et e luteo rubeſcens, ab anteriori alarum bini aculei contorti exeruntur. His armis auicula imbellis aduerſus fortiores defenditur. Nullius uitam natura contempſit. Auis eſt litoris Oceani ſeptentrionalis alumna ſalſorumue lacuum, e quibus uictum ſumit. Inuenta apud flumen Tuſpe, uix aequat ſturni noſtratis magnitudinem, ſed collo conſtat tenui et longo, capite paruo et in longum producto, prolixo roſtro luteoque prolixiſque cruribus et pedum digitis atque unguibus, ungues autem lutei ſunt, digiti et crura cinerea cum inferiorum femorum parte, nam ſuperior fulua eſt cum anteriori alarum parte, quarum poſterior cyanea eſt. Reliquum corpus nigrum, quibusdam tamen fuluis circa uentrem permixtis pennis.

XOCHITENACATL eſt colum- *Nieremb.*
bae magnitudine, roſtro prae corpo- *l. 10. c. 9.*
ris mole maximo, ſuperiori parte luteo, inferiori uero ſubnigro et in purpureum colorem uergente, oculis nigris, ſed iride rubeſcente ex luteo ac reliquo corpore caeruleo cinereoque. Viuit circa litora Oceani auſtralis piſcibus, quos rapit, ueſci ſolet.

TLAVH-

TLAVHQVECHVL dicitur auis peregrinae gulae, uiuis duntaxat piſcibus ueſcitur, mortuos non adtingit, raptu gaudet, ſpecie ſimilis eſt plateae aut pellicano, ſed coccineo pulcerrimoque uniuerſi fere corporis colore aut ex albo rubeſcenti, lato atque obrotundo circa finem roſtro cinereoque, pupilla nigra, iride rubra rugoſa, fronte galli pauonis auraeue, depili pene capite candentique cum uniuerſo fere collo et parte pectoris et faſcia nigra latiuſcula caput a collo diſtinguente. Circa litora maris aut fluminum uiuit.

CAPVT III.

De Auibus Acolin, Quachiltone et Acacalotl.

Nieremb. H. Exot. l. 10. c. 22. 23. 24.

Acolin coturnicis eſt magnitudine, fuſca, prolixo roſtro et curuo in inferiora, pedibus longis, iuxta aquarum ſummitatem curſitat celerrime, nunquam fere uolat. Verſatur in lacu Mexicano. Veſcitur piſciculis et ipſa eſca uulgo. Bene coturnicem aquaticam dixeris.

QVACHILTONEM ſeu *auem ſiliquaſtrini capitis* aliqui iacacintli uocant. Color illi purpureus, ex nigro interſertis pennis. *Roſtrum* initio pallet. Adoleſcentibus rubet caluities iuxta roſtri exortum. Fulicam imitatur. Lutea crura in uirorem adſurgunt in quatuor deſinentia digitos pallidos citra ullam membranam. Oculi nigri, iris fulua.

Lacuſtris auis eſt. Piſcibus ueſcitur ipſaque non ingrata palato. Intempeſta nocte et ſub primo mane gallinaceorum ritu canit.

ACACALOTL mas ſeu coruus aquaticus a cauda extrema ad roſtri usque acumen quatuor fere ſpithamas longa et mediocris amplitudinis, crura ſeſqui ſpithamea, *roſtrum* arcus inſtar incuruum, duos palmos longum ac mediocre tenue, pedes in quaternos finduntur digitos nigerrimis munitos unguibus, crura minus nigreſcunt digitis, roſtrum cyaneum eſt ac caput exiguum. Plumae infernae fuſcae inſertis rubris, ſuperiores uero promiſcue purpureae, ſubnigrae, uirides atque ſplendentes. *Ceruix* eſt ſeptem digitos longa. Caput collumque pennis fuſcis, albis et uiridibus teguntur ac pauliſper fulueſcentibus. *Oculi* ſunt nigri, iris uero ſanguineo tegitur colore. Caeterum ab externis oculorum angulis usque ad roſtrum unciae unius interuallo deplumis et glabra eſt pellis rubeſcensque in albo. Alae uiridi ſplendentique ſubtus pellucent colore et, qui pro uariis ſolis repercusſibus euariet atque mutetur, ſupernae uero prope exortum pasſeae ſunt, deinde uero uiridi atque pauonino ſpectabiles colores. *Indigena* Mexicanae plagae auis eſt, uerſatur circa lacus ac piſcibus uictitat. Maſculus fortasſis eſt eius auis, quam recentiores uocant arcuatam aut illi ſaltem congener. *Educat* filios ueris tempore iuxta lacuſtria loca.

Bonum praeſtat alimentum nec ualde iniucundum, craſſum tamen, atque (ut lacuſtres aues decet) piſcoſi odoris.

CAPVT IV.

De Auibus Xomotl, Acototloquichitl et Acacahoactli.

Nieremb. l. 10. c. 41. 35. 36.

Xomotl palmipes eſt, dorſo et alis deſuper nigris, pectore fuſco. Criſtatam iracundia facit. Pennas intexebant Indi ſuis ueſtibus.

ACOTOTLOQVICHITL ſeu *paſſer aquaticus mas* pasſerem ſimilitudine et forma ſimulat. Roſtrum tamen nigrum, crura et pedes

des fului, inferiora corporis plerumque candida. Caetera fulua candore aliquo et nigrore uariegata. *Reperitur* in Mexicanis plagis. Iuncetis et carectis inſidet ibique *nidificat.* Non minus occinit, quam ſol pergit. Ab eius exortu ad occaſum contumaci garrit ſonitu mures imitante.

ACACAHOACTLI ſeu *auis aquatica raucum ſonans.* Halcyonum ſpecies illa eſt, inquit Nierembergius, quam noſtri marinetum piſcatorem uocare ſolent circa aquarum fluenta uictus gratia a congenita quadam uerſantem natura. Anate fera paulo minor eſt colloque et roſtro ſpithameo, hoc tres digitos latos prominet, medio, cum ſortitur craſſitudinem, in aciem deſinit ac morſui eſt per opportunum. Superne uero nigrum eſt, inferne album et palleſcens circa latera. *Oculi* nigri ſunt, iris rubra prope pupillam, deinde pallida ac demum candens. Ab oculis ad roſtri usque exortum faſcia procedit uiridi palleſcens. *Crura* pedesque in digitos fiſſi uireſcunt extrinſecus, intrinſecus uero inclinant ad pallorem, color totius corporis magna ex parte albus eſt, fuluis pennis inſertis, uerum ſuperna magis fuſca ſunt, inferna uero candida. *Alae* infernae cinereae ac deſuper circa extrema nigrae, mox e fuluo rubeſcentes, deinde palleſcentes ex fuluo ac demum fulueſcentes ex fuluo ac demum fulueſcentes circa dorſum. Piſcibus *uictitat,* miteſcit minimo negotio nec eſt *cantu* inſuauis, indulgenter tamen ac blande uermiculis et aliis animalibus exiguis, quae in paludibus gignuntur, eſt alenda. Carne etiam ueſcitur et aliis non paucis, ubi fieri aliter non posſit. Craſſi eſt nutrimenti neque disſimile ei, quod anates ferae praeſentare ſolent. *Indigena* eſt Mexicanae plagae et uere educat interiunceta ſobolem. Mirum eſt, cum ſit ceruix pro ratione reliqui coloris longisſima, in quam breuitatem illam, cum libet, contrahat, quod frequentius facere ſolet. *Cauda* puſilla eſt nigraque et nihil prae ſe ferens ſplendoris, quae in maiorem procedit amplitudinem. Patrio nomine adpellant *tolcomoctli.* Similis omnino eſſet haec auis compari, niſi roſtrum deſuper nigricaret, ſubtus rubeſceret, uelut pedes et crura, nec per uniuerſum corpus fuluum nigrumque promiſcue cerneretur.

CAPVT V.

De Auibus Iacacintli, Xlepapantototl et Hoactli.

Nieremberg. H. Exot. l. 10. c. 43. 44. 45.

Iacacintli ſeu *roſtrum ſpicae mayzii* tres pene ſpithamas eſt longa, uirentibus cruribus, capite uentreque cyaneis, ſed in purpureum uergentibus, alis promiſcue fuluis nigrisque, luſcis oculis ac roſtro, ſed in coccineum prope exortum uergente, quod tres pene digitos latas longum eſt, anteriori parte capitis depili et calua. Piſcibus iuxta lacus et flumina uiuit. Edulis eſt eius caro, ſed nec bono nec grato alimento.

XLEPAPANTOTOTL anatis fere ſpecies eſt, importuna Mexicanae paludi, *roſtrum* tamen in acutum finit, nullus illi negatus color. Pulcritudinem uarietas dedit, pulcritudo nomen.

Nec contemnendi ſpectaculi eſt HOACTLI ſiue TOBACTLI, id eſt, *auis ſicca*, lacus Mexicani alumna, ternas ſpithamas a roſtri ipſius acumine ad caudam poſtremam longa ac gallinae noſtrae magnitudine. *Crura* prolixa, pedem, *roſtrum* cum uncia trientem, craſſitudine uero pollicem aequans. Superne id nigrum eſt, lateribus autem pallens ac inferne nigrum et ſubfuſcum. *Oculi* ſunt magni, iris lutea et palpebrae rubeae, uertex plumis nigris tegitur itemque criſta inſigni, ſimiliter nigra, *collum*, *uenter* corpusque

puſque

puſque uniuerſum candet, ſed *cauda* cinerea eſt, uelut et deſuper alae, nam infernae ſunt albidiores, ſuperiores alarum partes uirore quodam ſplendent. *Dorſum*, etſi candidis tegatur plumis, pennis tamen nigris in uirentem ſplendorem inclinantibus ueſtiri ſolet. *Pedes*, qui in digitos fiſſi ſunt, et crura quoque palleſcunt. Alba faſcia circumcingitur caput a roſtri exortu ad oculos usque procedente. Lacus Mexicani aduena eſt uocaturque ab Hiſpanis indigenis, uelut et quaedam aliae aues, martinete piſcator, ob piſcium, quibus alitur, capturam. Arundinetis educat ſobolem, grauem infert morſum ac grauem ſimiliter *uocem* edit.

CAPVT VI.

De Auibus Heatototl, Achalalactli et Amalozque.

Nieremb. H. Exot. l.10.c.47. 48.

Idoneum quoque conſpectum HEATOTOTL ſeu *auis uenti* exhibet. Magna *criſta* exornatur, orbiculari ac coronae modo eminenti et pauliſper candida. *Pectus* e fuſco uergit in cinereum, uenter albus eſt ac pedes plani, crura fulua et pennae circa ea ortae, *cauda* orbicularis et uariata inferne candido pulloque colore, ſuperne uero fuſca. *Alae* ſubtus candentes, cinereae ac pullae ſunt, deſuper nigrae, candidis tamen quibusdam inſertis pennis, reliqua uero eadem, quae aquaticis, eſt natura.

Similis alteri HEATOTOTL, quae anate domeſtica paulo minor eſt, *roſtro* atro, tenui, obrotundo ac prope extrema contorto, plumis inferne candidis, ſuperne uero iuxta femora fuluis, lineis tamen nigris intercurſantibus, circa reſiduum uero et caudam fuluis. *Alae* ſunt ſubtus cinereae, ſupernae uero fuſcae, nigrae atque albae. *Caput* eſt nigrum criſtatumque, ſed ab occipitio taeniae albae utrimque procedunt ad oculos, qui atri ſunt et lutea conſtant iride, cum caetera ſint ſimiles auibus incolentibus paludes.

Suus quoque torques argenteus honeſtat ACHALALACTLI ſeu *auem piſcium uibraticem*. Alii uocant michalacti. Columbina eſt *magnitudine* et forma, *roſtro* nigro acuminato, tres digitos longo et pro corporis proportione craſſo, *caput* criſta ornatur e colore cyaneo in nigrum tendente longaque. *Venter* candidis tegitur plumis et collum torque candenti inſignitur, *alae* inferne albeſcunt, ſed poſtremis partibus uidentur fuſcae et candicantibus maculis interſtinctae, ſuperne uero, ſicut reliquum corpus, ſunt cyaneae, extremis partibus nigrae et albis undique reſperſae maculis. *Cauda* partim nigra, partim cyanea eſt, ſed maculis albis per interualla quoque uariata. *Crura* rubea ſunt, *pedes* diuerſi in digitos in atros ungues deſinentes, oculi nigri et iris candeſcens. Aduena auis eſt huic Mexicanae regioni uerſaturque iuxta fontes et flumina piſciculis et aliis aquatilibus uictitans edulis, ſed reliquarum auium paluſtrium ſapore atque nutrimento.

Neque exiguus decor eſt AMALOZQVE ſeu *aui rubeſcentis colli*. Paluſtris ea eſt, noſtrati turturi magnitudine par, *cruribus pedibusque* in digitos fiſſis atque ex albo rubeſcentibus, nigris unguibus, *roſtro* medio circiter longo, exili et nigro, atris oculis et iride rubra, pectoris et uentris et alarum inferna alba ſunt, ſed cauda, quae mediocrem magnitudinem nanciſcitur, fuluo et nigro colore eſt inſperſa, at collum pectusque torques bini minimi fere digiti diſtantes interuallo nigrique cingunt, quorum anterior undiquaque circuit, poſterior ſuperna deficit ac diſparet parte. Ex utroque latere maculae binae candentes pari amplitudine ſupra oculos uerſus collum illud fere adtingentes diſcurrunt.

Superna corporis adeoque ipſa cauda albo, nigro fuluoque ſunt colore, alae uero deſuper fuluo et fuſco. Indigena eſt auis, lacus Mexicani alumna ac ueris tempore educans ſobolem. *Eſtur* caro, quae eodem, quo caeterarum aquaticarum, eſt nutrimento. *Veſcitur* ipſa culicibus piſciculisque et uermibus lacuſtribus, uehementius *perſtrepit*, quam pro corporis ratione, nec tamen poteſt garrulis auibus adnumerari.

CAPVT VII.

De Auibus Farrenſibus.

Inſulae Farrae a plumarum copia nomen adeptae uidentur. Cum enim auium ſint foetura felices, non mirum, et plnmarum abundare copia. Caeterum aues, quae ibidem reperiuntur, in aliquot diſtinxit claſſes Hoierus.

Hoierus in Epiſt. ad Cluſium.

In prima CLASSE *lundam*, *alkam* et *lomuuiam* inuenies. *Illa* mole corporis anate eſt inferior, roſtro rubente et latiuſculo, pectus candida, tempus et alas nigra, pedes rubra. Reuertitur primo uere. In praecipitibus celſarum rupium cauernis nidificat. Oua gallinaceis tum colore tum magnitudine paria edit. Quo ſub autumnum abeat, ignotum.

Alka illa aliquanto maior eſt, roſtro lato et nigro itemque corpore, niſi quod ſub pectore et extremis alis albicat. Pedes nigri, caput denique fuſcum, niſi linea alba ab utroque oculo ad roſtri partem proximam duceretur. Nidificat in editiſſimis ſcopulis. Oua ex albo et nigro maculata ponit.

Lomuuiae, quae illa maior, corpus totum eſt nigrum, excepto pectore, quod albet. Pedes nigri, roſtrum nigrum acutum oblongumque. Oua in editioribus ſcopulorum marginibus excludit, cyanei quidem coloris, ſed lineamentis undique diuerſorum colorum mire uariegata ac, uelut picta.

In altera CLASSE duas diuerſas ſpecies ponit, quae, quod pedes ad incedendum inutiles habeant, nunquam terram ingrediuntur et mole corporis minorem aequant anſerem. Prior *ildbrimel* uocatur. Caput eius fuſcum, ſub collo circulus albus, pectus candidum. Tergum et alae nigricant maculata paſſim punctis albis, pedes nigri. Forte eſt mergus Farrenſis maximns Cluſii. Creditur in undis marinis alcyonis more foetum producere.

Cluſ. Exot. l. 5. c. 6.

Altera eſt *goifugel* roſtro admodum lato et incuruo. Capite oblongo atque nigro. Alis exiguis, pedibus nigris ad incedendum ineptis. Oculorum margines candido circulo tinguntur. Rariſſime et nonniſi aliquibus annis uiſitur nec, ubi foeturae operam det, ignotum.

Tertiam CLASSEM, tres ſpecies forma diſcrepantur, tempeſtatum praenuntiae et, quae in alto tantum oceano uerſantur, conſtituunt. Primo eſt *bafflert* ſeu equus marinus, ut inconuenienter adpellant, quae magnitudine gallinam mediocrem, forma falconem utcunque aequat. Cinericio eſt colore maculis albis paſſim interſtincta, roſtro incuruo, uelut falconis, ſed breuiore. Ad eius conſpectum exhorreſcere et litora legere piſcatores ſolent. Certi, tempeſtatem in propinquo eſſe noxiam.

Altera dicitur *ſtormſinck* paſſere paulo maior. Tora eſt griſea ſiue maculis, roſtro admodum exili. Pegaſum prae ſuperiore rectius dixeris. Siquidem ſuper ipſos fluctus incredibili pedum uelocitate transcurrere ac nimbi inſtar ferri ſolet. Videtur illi cognata, quam Ouiedus patines a nautis uocari relìquit. Cateruatim ſi nauigantibus adpropinquet, deponenda eſſe ſubito uela innuit.

Ouied. l. 14. Hiſt. Ind. c. 1.

Tertiae nomen eſt *barnſtard*. Magnitudine haec paſſeri par, ſub pecto-

pectore candicans, collo dorſoque nigricans, roſtro nigro et nonnihil latiore, pedibus rubris. Tam uelocem ſe natando praeſtat, quam Stormfinka currendo.

In *quarta* CLASSE duae diuerſae anſerum ſpecies cenſentur. Prior *Helſingegans* capite et collo nigro circulo albo cincto, pectore albo, alis griſeis, tergo cyanei coloris, pedibus rubris, magnitudine anati reſpondens dici.

Altera *Erandgans* anſere ſylueſtri pene minor, capite et pectore griſeis, collo rubro circulo cincto, alis, collo, pedibus rubris. Rariſſime in Farris conſpiciuntur neque ibi foetificant. Vnde ueniant et quo migrent, nemini cognitum. Mutationem magiſtratus, ubi adparuerunt, imminere, ſuperſtitio ex longa experientia credidit.

Vltimum locum ſibi *ſkua* uendicat, auis aquilino generi et corporis mole et rapacitate reſpondens. Roſtrum habet curuum, ſed non admodum latum, pennas corpus tegentes griſeas, ſola alarum extremitate albicante, pedes griſeos. Piſce ueſcitur, ſed et in omne genus anium graſſatur. Foetum negligenter ex ouis griſeis, grandioribus, anatinis ſimilibus, quae exilibus nigris maculis notata ſunt, in apertis campis producit. Aliter eam deſcribit Cluſius et eandem fere cum uulture aquatico Ouiedi exiſtimat. *Cluſius Exoticor.*

CAPVT VIII.

De Auibus Lomsbay, Vulturibus Aquaticis Flamencos Dictis et Aliis Quibusdam.

Nauigat. Holland. Aues LOMSBAY ab Hollandis dictae corpore ſunt magno, alis paruis, nt mirum ſit, tam grauia corpora adtollere poſſe. Frequentes circa portum Lomsbay in inſula Aurangia *uolant*, unde et nomen inuenere. *Nidulantur* in praeruptis montium locis. Vnicum duntaxat ouum pariunt. Ab hominibus nihil metuunt, etiamſi in ſuis nidis comprehendantur.

Nierenb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 82. VVLTVRES AQVATICOS facit Ouiedus mole tam grandes, quam magnus larus eſt. *Roſtrum* habent larorum, ſed magis mucronatum. *Pedes* diuerſi generis, ſiniſtrum anatum et anſerum inſtar planum, dextrum curuis unguibus inſtructum. *Veſcuntur* piſcibus et auibus iidemque cum illis, qui aſtutes aquatiles ab Hiſpanis uocantur, de quibus Hernandes in Paralipomenis agit, eſſe putantur. Frequentes ſunt in Hiſpaniola et inſula, quae a Diuo Ioanne nomen accepit.

Auis, quam Hiſpani FLAMENCO uocant, grui eſt forma non abſimilis. Iuniores habent plumas candidas, ubi adoleuerunt, mira elegantiſſimorum colorum uarietate diſtinguuntur. Gregatim uolant, ſed haud alte. Iuxta litora inſulae Cubae atque in ipſis marinis fluctibus *uictum* quaerunt ſalſis undis ita adſuetae, ut, quum ab Indis domi aluntur, (nam et cicurantur) ſal potui earum neceſſario admiſceatur. *De Laet. Ind. Occid. l. 1. c. 11.* Habent et inſulae *Bermudae maritimas*, quae in ſubterraneis cauernis cuniculorum inſtar nidulantur et oua ſua ponunt, magnitudine et colore gallinarum ouis paria, ipſae carne ſunt obeſa et grati nutrimenti. *Idem l. 2. c. 20.*

Colophonem iſti de exoticis auibus promiſcuae hiſtoriae imponant illae in Peruano ciconiis maiores. *Idem l. 10. c. 5.* Plumis ſine ulla mixtura candidiſſimis, cruribus altis. Rariores ſunt. Binae ut plurimum incedunt. Et piſcibus uictitant. De reliquis, quae ad ſua genera referri poterant, uide notas.

TITVLVS III.

DE AVIBVS BRASILIANIS

Ex Georgii Marcgrauii Hiſtoria Naturali Braſiliae.

De Auibus Braſilianis in genere notetur, uix ullibi elegantiores aues reperiri, quam in Braſilia, ſi uarietatem plumarum et colorum ſpectes, uerum nulla fere ſuaue canit, ita ut cantu longe a noſtratibus ſuperentur.

CAPVT PRIMVM.

Nhanduguacu, Iacana, uariae eius ſpecies, Curiaca.

NHANDVGVACV Braſilienſibus, EMA Luſitanis, ſtrutiocauis. Ingentes hic reperiuntur, minores tamen aliquanto Africanis. Longa illi *crura*, inferiora ſeſquipedem, ſuperiora pedem circiter longa. Tres habent in pedibus digitos anterius uerſos, unguibus nigris, craſſis, haud acutis praeditos, poſterius unum digitum, ſed rotundum, groſſum, unde difficulter in area leui aut tabulato poſſunt incedere, ſed facile labuntur. *Collum* geſtant incuruatum, ut cygnus uel ciconia, longitudine circiter duorum pedum, *caput* anſerinum, *oculos* nigros habent pulcros, *roſtrum* compreſſum, non admodum latum, duos et ſemis digitos longum. *Alas* habent paruas et ad uolandum ineptas, quarum tamen unam inſtar ueli erigentes citiſſime curſum promouent, ut uix ac ne uixquidem a cane uenatico ſuperari poſſint. Plumas habet gryſeas per totum corpus, ut grus, in dorſo longiores et elegantiores et corpus plumis tectum fere rotundum adparet. *Caudam* non habet eiusmodi criſtis praeditam, ut uulgo pingitur, ſed plumae ſunt per dorſum expanſae ad anum usque.

Teſſeras luſorias aliaque ferramenta lubenter deglutit, ſed non concoquit, at integra per anum reddit. *Veſcitur* fructibus et carne.

Frequens in Capitaniae Serigippo campis itemque in Capitania Rio Grande. In Pernambuco non uiſitur. *Caro* illius bona ad comedendum.

IACANA Braſilienſibus, gallina aquatica, Waterhun, diuerſae reperiuntur illius ſpecies colore differentes. Haec elegantiſſima, magnitudine columbae, ſed cruribus multo longioribus, flaui coloris, cui uiriditas immixta. *Crura* inferiora plus, quam duos digitos longa, ſuperiora (maximam partem nuda, ut aquaticis) paulo minus, quatuor habet in pedibus digitos, quorum medius e tribus antrorſum uerſis duos digitos longus, reliqui duo paulo breuiores, quartus retrorſum uerſus pedem aut etiam amplius longo, omnes autem unguibus ſemidigitum longis et flauis armantur. *Cauda* breuis, ut gallinae ſylueſtris, *pennae* in dorſo, alis et uentre ex uiridi et nigro mixtae, ſub cauda albae, uerſus collum et in toto collo et pectore einsdem coloris cum plumis, quae in collo pauonum aut columbarum quorundam uiſuntur. *Caput* habet paruum, ut gallina ſylueſtris, quod tegitur membranaceo quodam tegumento rotundo, coloris, ut gemma Turcois. *Roſtrum* rectum gallinaceum, plus uno digito longum, ab initio ad medietatem egregii miniati coloris, reliqua pars eximii flaui, cui aliquid uiriditatis admixtum. Frequentiſſima in paluſtribus Braſiliae locis ubique. *Caro* illarum edulis, ſed haud magni pretii, ſunt enim plerumque macrae.

Alia ſpecies adpellatur a Braſilienſibus

NAPOLI
BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III"

bus *agua pecaca*, priori figura et magnitudine par, uerum colore diuerſa et inferior. *Pennae* illius ſunt, ut in dorſo prioris, *alae* magis brunneſcentes, carent autem mitella, at in qualibet ala interius habent corniculum directum, quibus ſe defendunt.

Tertia ſpecies prioribus figura et magnitudine aequalis, colore autem differens, totum *caput*, *collum*, *dorſum*, *cauda* nigri ſunt coloris, initium alarum brunni, reliqua uiridis, extremitates remigum brunni, *pectus* et infimus *uenter* itidem brunni coloris, uti et crurum ſuperiorum medietas ſuperior. *Roſtrum* rectum, crocei coloris, cum cuticula rufa in exortu illius et parte capitis anteriori. *Crura* nuda, *pedes* cinerei. In qualibet *ala* antica parte habet corniculum ſimile flauum.

Quarta ſpecies itidem figurae eſt, ut reliquae. *Roſtrum* illi flauum, mitella cutacea in initio capitis prope roſtri exortum rubens proceſſus habens ad latera extenſos more gallinarum Numidicarum. Totum *caput*, *collum*, *pectus* et infimus uenter plnmis ueſtiuntur nigri coloris, *dorſum*, *cauda* et initium alarum rufum ſeu dilute brunnum, remiges alarum pennae thalasſici coloris cnm extremitatibus nigris. Sed hae remiges teguntur rufis illis in exortu alarum nec uideri posſunt, niſi cum auis uolat. *Crura* longa, digiti pedum longi, quilibet quatuor internodiis, cinerei coloris. Quaelibet *ala* in anteriori parte habet corniculum acutisſimum coloris crocei.

CVRIACA Braſilienſibus a clamore dicta, *maſarino* Luſitanis, auis numerio iudicio Cluſii ſimilis, magnitudo illi mediocris anſeris, *capitis* autem magnitudo, ut anatis, *collum* ſex digitos longum, tres craſſum aut paulo plus, *roſtrum* ſex digitos longum, incuruum plane, ut enſis Hungaricus, coloris ex igneo fuſci. *Corporis* longitudo a colli ad podicem undecim digitorum, caudae nouem deſinentis cum fine alarum. *Crura* octo digitos longa, pedes duos et ſemis, rubri inſtar anatis, ſed non plani, quatuor digitis et unguibus nigris, tribus anterius, uno poſterius uerſo. *Caput* et *collum* habet plumas albas flauo mixtas et in ſuperiore parte paulum oblongas, *oculi* illi ſunt nigri, circulo ruſo. Circa oculos et ſub origine gutturis cutis nigra. Totum corpus nigris pennis ueſtitum, excepto dorſo, capite et uentre, ubi cinereae obſcurae et in medio alarum albae cano mixtae, ut in ciconiis. Reliquae pennae corporis, initii et finis alarum et totins caudae nigrae. *Tibiae* ſuperiores ad medietatem usque carent pennis, nam aquatica eſt auis.

Carnem bonam habet, quam ſaepe comedi coctam et frixam butyro.

Alia ſpecies reperitur huic ſimilis, ſed multo minor et magnitudine fere gallinae, quae uocatur *matuitui*.

Frequens eſt ad flumen S.
Franciſci in Itapuama et
alibi.

CAPVT II.

Tiiepiranga, Iacapu, Iambu, Gallina Africana,
Guiratangcima, Iupuiuba, Sajacu, Ani, Guiraguainumbi.

TIIEPIRANGA Braſilienſibus, auis alaudae magnitudinem paululum ſuperat et cantum pasſeris noſtratis aemulatur. Totum *corpus*, collum et caput egregie rubicundi ſeu ſanguinei eſt coloris, *alae* uero et *cauda* ſplendide nigri, praeterquam in initio alarum, ubi aliquid rubicundi admixtum eſt. *Crura* nigra, inferiora quidem nuda, ſuperiora autem nigris pennis ueſtita. *Roſtrum* inſtar pasſeris, ſuperiori parte nigrum, inferiori uerſus acumen nigrum, reliqua uerſus caput album. *Pennae* in capite breuiores, quas criſpare interdum ſolet more pasſe-

rum. Omnes pennae totius corporis interius ſunt nigrae, exterius rubrae, ita tamen complicatae, ut exterius totae rubrae adpareant. *Cauda* longitudine ferme tres digitos aequat. Digiti pedum quatuor et, ut in plerisque auibus, diſpoſiti.

Alia huius ſpecies reperitur paſſeris magnitudine, quae pennis per totum corpus ueſtitur ex cinereo caeruleſcentibus, alae tamen quodammodo ad thalaſſinum colorem accedunt. In uentre et inferiori parte colli ſeu gutture albicat uel potius argenteo colore nitet. *Crura* cinerei coloris, ut et *roſtrum*, quod ipſi ſimile fringillae. Digiti pedum quatuor ſecundum communem auium modum.

IACAPV Braſilienſibus, auis magnitudine alaudae, cauda extenſa, alis breuioribus, cruribus breuibus et nigris, unguibus acutis ad quatuor digitos, roſtro paulum incuruato et nigro, ſemidigitum longo. Totum *corpus* ueſtitur pennis nigris ſplendentibus, ſub gutture tamen nigredini illi maculae coloris cinnabrii ſunt admixtae.

IAMBV Braſilienſibus dicta auis eſt perdix, noſtratibus quidem magnitudine par, ut et figura. *Pennae* autem per totum corpus obſcure flaueſcentes, uerum fuſco mixtae atque maculatae.

GALLINA Africana ex inſula do Maio, magnitudine noſtratium gallinarum, figura corporis fere, ut perdix, *collum* item coronatum portans et *caudam* perdicis habens inferius dimiſſam, *pedes* gallinaceos, *roſtrum* flauum et in capite mitellam cutaceam fuſcam, ad latera porro capitis *alba*, ut et ad quodlibet latus prope roſtrum criſtam rubram ad latus protenſam. Totum *corpus* ueſtitur pennis nigris, quae elegantiſſimis maculis albis uariegatae ſunt, in alis quidem oblongis, in reliquis autem partibus rotundis ſuntque in dorſo minores, quam in reliquis partibus. Huic ſimiles uidi e Sierra Lyona aduectas, ſed eorum collum circumligatum ſeu circumuolutum, quaſi linteamine membranaceo coloris cinerei caeruleſcentis. *Caput* tegit criſta obrotunda, multiplex, conſtans pennis eleganter nigris. Punctula albicantia per totius corporis ambitum, quaſi umbra thalaſſina, uariegantur.

Congenſibus haec auis dicitur *quetele*.

QVIRATANGEIMA Braſilienſibus, auis paulo maior alauda, picae uariae aequalis. *Corpus* habet circiter tres digitos longum, *collum* ſeſquidigitum, *caput* paruum, *roſtrum* rectum, acutum, digitum longum, crura pedesque, ut reliquae aues, communiter, *caudam* longam, rectam, quatuor digitos longam, color *roſtri* niger, excepta inferiori parte, ubi inferitur, quae aliquid fuſci habet, *caput* nigerrimum et collum usque ad initium pectoris. Colli ſuperior pars a capite fere ad initium dorſi uranica eſt, per initium dorſi transuerſam habet maculam nigram usque ad alas extenſam, *alae* autem ſunt nigerrimi coloris, uerum in medio ſecundum longitudinem habent maculam albam ſeſquidigitum longam, *cauda* quoque tota nigra, reliquum corpus coloris uranici, *crura* ſubcaerulea. *Oculorum* pupilla ſubnigra, albo ſubflauo.

Nidificat in altis arboribus *acaya* idque libenter prope aedes. Nidos egregios exſtruunt hae aues, cylindraceae figurae et adpendunt magno numero extremitatibus ramorum, qui conſtant e urgultis. Clamant fere, ut picae uariae noſtrates.

IVPVIVBA ſeu IABV Braſilienſibus eiusdem formae cum praecedenti et eodem modo in eadem arbore nidificans (una eſt foemina, alter mas) cauda paulum breuiori. *Corpus* habet totum nigerrimis pennis ueſtitum, in utriusque alae medio maculam flauam digitum longam, in extremitate dorſi et prope anum tota eſt flaua (uidi quoque totaliter nigras, dorſo ſanguinei coloris) cauda inferius ab exortu ad medietatem flaua, reliqua medietas nigra, ſuperius nigra in totum, ſolum in ea ad latera utraque usque ad medium pennam habens flauam. *Crura* nigra et pedes. Roſtrum ſulphurei

phurei coloris, *oculi* ſapphyrini, pupilla nigra, *linguam* caeruleam habet anterius fiſſam ſeu duplicatam.

Prope aedes domini Ingenii *Tupucurai* arbor *uti* ſita, in qua plus, quam quadringenti nidi harum auium pendent maximoque numero ſunt hae aues, quae ter quotannis ibi pullos excludunt, nidus autem quilibet ex arido gramine et pilis equinis aut ſuillis mixtis eſt compoſitus, coloris fuſci, figura cucurbitae anguſtae cum ſuo alembico, longus in totum ſeſquipedem circiter et ab infimo ad unum pedem altus, cauus, ut burſa, reliquum ſuperius ad ſemipedem ſimplum eſt et ſua extremitate pendet a ramulo extremo, omnes autem nidi ex ramulis minimis extremis arborum dependent.

SAYACV Braſilienſibus, auis fringillae magnitudine, totum *corpus* ueſtitur pennis, coloris e cinereo et thalasſino mixti, in alis autem et dorſo thalasſinum admiſcetur, ita ut ſole inluſtratae egregie ſplendeant, *roſtrillum* nigrum, *oculi* quoque nigri in totum.

ANI Braſilienſibus, auis turdelae magnitudine, totaliter nigra pennis, roſtro, oculis, pedibus. *Caudam* longam erectam habet, ſex digitos longam, *roſtrum* altum, latum digitum aut paulo plus longum, inferior pars directa fere, ſuperior alta, lata, ſemiluuaris figurae et compreſſae, ita ut acumen fere ſuperius habeat. *Crura* et *pedes* ſatis exiles et in iis quatuor digiti, duo anterius, duo poſterius uerſi more pſittacorum. Clamat elata uoce *yiiiiy* uno tono, in medio eleuatiori.

Frequentes ſunt in ſyluis omnibus, uerum cibo inutiles.

GVIRA GVAINVMBI Braſilienſibus *tupinambis*, auis magnitudine columbae ad uiſum, quia plurimas plumas habet, ſed reuera corpus non ſuperat magnitudinem turdelae. *Caput* paulo maius habet, quam turdela, *roſtrum* nigrum, duos circiter digitos longum, cuius ſuperior pars paulo longior inferiore. Eſt autem *roſtrum* ſuperius et inferius in latere ſerratum inſtar ſerrae inſeruitque dentium loco. *Crura* habet breuia haud multum digitum excedentia, nigra, quatuor in pedibus digitos, quorum unus retrorſum uergit, tres antrorſum, ſed primus uerſus interiorem pedis partem breuior, medius longisſimus et tertius iterum breuis, ſed uon aequalis cum reliquis exortus, primi enim exortus eſt ad pedem, ſecundi itidem, tertii uero prope tertium articulum medii habetque primus tres, ſecundus quatuor, tertius ibidem tres articulationes, qui retrorſum uergit, duas. *Vngues* nigri deorſum incuruati. *Cauda* longisſima directa pennis paucis rectis, digitum circiter lata, ſed decem longa et quidem duae tantum pennae extremam caudam couſtituunt, quae ad duos digitos plumis carent, in extremitatibus autem rurſus plumas habent ad duos digitos. *Corpus* totum ſex circiter digitos longum eſt. *Pennae* elegantisſimae, nimirum in capite quaſi mitram gerit ex pennis ſappbyrinis, quae prope exortum roſtri turcoidis colorem referunt, in medio autem huius mitrae macula uiſitur nigra magnitudine groſſi Miſnici. Infra oculos (qui flaui ſunt, pupilla nigra) etiam nigras pennas babet ſapphyrinis mixtas, *guttur* inferius, totum pectus et totus uenter obſcure luteum habet colorem, ſuperior colli pars, totum dorſum, alae et cauda uiridis ſeu graminei eſt coloris, ſed cui (praeſertim in alis et cauda) thalasſinus admixtus, ut in collis anatum et pauonum, a genibus ad uentrem crura ſuperiora pennis uirentibus ſunt praedita. In medio collo inferius quaſi pro inſigni gerit tres uel quatuor pennulas nigras et circum eas ſapphyrinas, quae maculam quandam ſeu notam conſtituunt.

CAP.

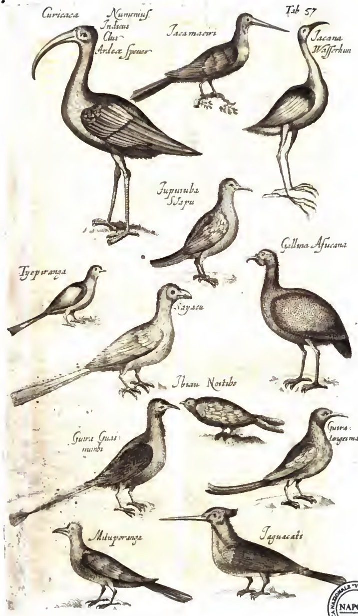
CAPVT III.

Iaguacatiguacu, Mitu, Mituporanga, Ibiiau.

IAGVACATI GVACV Braſilienſibus, *papa peixe* Luſitanis, nam piſcibus uictitat. Auis turdelae magnitudinem aequat, figura corporis, ut picus maior. *Roſtrum* habet nigrum, rectum et in extremitate acutum, tres ferme digitos longum, *oculos* nigros et *crura* breuiſſima nigra, ſuperiora crura ex parte carent plumis, in pedibus digitos quatuor, (unum retrorſum) inaequalis longitudinis, duo enim uerſus exteriora pedis breues ſunt, tertius interior longe breuiſſimus et remotior. *Vngues* nigri. *Cauda* duos digitos longa excedens alarum fines. *Pennae* totius corporis ſuperiores, nimirum in capite, collo, alis, cauda ſunt ferruginei coloris et ſplendentis, circa collum tranſuerſim annulum habet ex albiſſimis plumis, guttur, inferins collum, pectus et totus uenter pennis ueſtiuntur albis, prope ntrumque oculum etiam macnlam habet ex albis pennis; in cauda autem albae pennae interſeruntur guttatim, ut et in alis, ſed quae uix uidentur, niſi cum alas explicant et uolant.

MITV uel MYTV Braſilienſibus dicta auis ex phaſianorum elt genere, maior gallo gallinaceo. *Corporis* longitudo a collo ad exortum caudae eſt decem digitorum, colli longitudo ſex digitorum, totaliter nigris pennis eſt ueſtita, excepto uentre et ſub ano, ubi brunni coloris eſt fere, ut perdix. Tenuiores ſunt pennae ad collum, caput et in pectore et holoſericum uilloſum nigrum pulcritudine aequant. In ſummo capite habet pennas nigras complicatas in planiſſimam quaſi mitellam, ut neſciens uix poſſit agnoſcere, quas iraſcens aut etiam alias in criſtam erigit. *Roſtrum* habet inſigne, non craſſum, incuruatum, ſeſquidigitum fere longum, inferior pars eius parua, ſuperior ferme quadruplo maior. Roſtrum autem coloris eſt egregiú incarnati, uerſus acumen tamen albicat. *Crura* habet gallinacea decem digitos longa, nimirum quatuor a pedibus ad genua et ſex ſuperius atque haec ueſtita pennis nigris, digitos item quatuor gallinaceos, qui in exortu usque ad primam juncturam cuticula ſibi inuicem adnectuntur, ut in aliis quibusdam auibus. *Caudam* habet pedem longam inſtar gallopaui, quam ſemper in latum mouet *kit, kit*, clamando, ut illi. *Caput* bene formatum, anſerini magnitudine, *collum* ſex circiter digitos longum, *oculos* habet magnos, egregios, nigros et pone aures maculam cutaceam albeſcentem, ut gallinae. Manſueſcit facile. Lubenter in alto ſedet, ut gallo-paui ſcanditque arbores, ut illi. *Carnem* denique habet admodum bonam. *Reperitur* et alia eiusdem ſpecies, quam *mituporanga* uocant Braſilienſes, ſolo roſtro et pennis capitis differens, haec *roſtrum* habet haud longum, ſatis craſſum, non tamen ita altum, ut *mitu*, neque ſic lunatum, eius extremitas utrobique nigra, reliquum totum crocea cute ueſtitum, qualem et circa oculos habet. *Oculi* nigri egreſſi, collum et caput nigerrimas habet plumas inſtar holoſerici et in ſummitate capitis criſpatas atque cochleatim tortas habet pennas usque ad initium colli, has erigere in criſtam criſpam poteſt. Reliquum totius auis nigrum, cui nigredini hinc inde aliquid uiridis tranſſplendet. Circa anum albas obtinet pennas. *Crura* cinerea figura, ut *mitu*. *Cauda* nigra, ſed extremitates illius pennarum albae. Et haec quoque auis optime manſueſcit.

IBIIAV Braſilienſibus, *noitibo* Luſitanis, auicula hirundinis magnitudine, *caput* habet latum et compreſſum, *oculos* magnos, elegantes, nigricantes, pupilla atra ſplendente ellypticae figurae, exterius autem oculos ambit circulus ex albo flaueſcens. *Roſtrillum* minimum habet, quod

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

Digitized by Google

quod non excedit crasſitiem dentis aranei nec tam eſt longum, nares tamen patentes in roſtro, *os* amplisſimum, quod clauſum non poteſt uideri, at, quando roſtellum aperit, os ad oculos diducere poteſt, ita ut digitum fere ſit amplum, *linguam* habet minimam. *Crura* alba et ſecundum corporis molem paruula, uix ſemidigitum longa, quatuor in pedibus digitos, tres anterius, quartum retrorſum uerſum, unguibus incuruatis nigricantibus. Secundum longitudinem in unguiculo digiti medii cuiuslibet pedis uerſus interiora habet pinnam quaſi multipliciter ſectam ſeu dentatam uideturque unguiculus quaſi plumatus uerſus interiora, ſed non ſunt plumae, uerum cutacea materia et aſpera. *Caudam* habet elegantem, quam in latum poteſt explicare, duos digitos longam, cum eius extremitate etiam alae deſinunt. *Pennas* in toto inferiori corpore habet ex albis et nigris mixtas, ut niſus, in capite, dorſo, alis et cauda nigricant et albedo inſperſa grata uarietate, nonnihil quoque flauedinis albedini admixtum, uno uerbo, nigra eſt et punctulata ſubtiliter hinc inde.

Reperitur et ſpecies huius magnitudine noctuae, eiusdem coloris et conformationis. *Os*, quando aperit, pugnum humanum facile admittit.

CAPVT IV.

Guainumbi Variae Species.

GVAINVMBI, quae et *guinambi*, item *aratica* et *arataratagua-cu* uocatur a Braſilienſibus, a Luſitanis *pegafrol*, a noſtratibus poteſt adpellari Bloemenſpecht. Huius autem multae hic reperiuntur ſpecies.

Prima, totius *corporis* auiculae longitudo ab initio capitis (ubi roſtrum eſt inſertum) ad exortum caudae duorum digitorum. *Capitis* magnitudo una cum pennis magnitudinem ceraſi dulcis mediocris aequat. *Colli* longitudo tres quartas partes digiti, corporis longitudo unius digiti eſt et quadrantis. Magnitudo autem corporis cum pennis oliuam grandem uix aequat. *Roſtellum* habet ſeſquidigitum longum, ſubrotundum, aequale, tenue et ualde acuminatum, rectum, paululum tamen uerſus extremitatem dorſum uerſum, color huius niger, excepta inferiori parte prope exortum, ubi rufeſcit. *Linguam* habet duplicatam ſeu biſectam, tenuisſimam inſtar ſerici fili tenuisſima, albam, longam, ita ut illam longe extra roſtellum posſit exſerere, *ocellos* paruos nigros. *Crura* et *pedes* minimos breuesque, nigri coloris, in pedibus quatuor digitos, tres anterius, unum poſterius uerſum, longis, ſemilunaribus acutisſimisque unguiculis nigris praeditos. *Caudam* habet directam, digitum longam quatuor ut plurimum pennis conſtantem. *Alae* autem, quae duorum digitorum longitudinem habent, ad extremitatem caudae fere pertingunt, pennae ſingulari arte a natura ſunt compoſitae. Ab exortu enim alarum ad tres quartas partes digiti circiter duplex ordo pennarum eſt, unus longior altero, et ſuperpoſitae ſunt ſibi inuicem pennae, quaſi alae breues ſuper longas. Hinc poſt has pennas alae pennae (quarum circiter decem ſunt) ſequens interior ſemper longior ſit antecedente exteriore, ita ut intima ſit omnium longisſima finem alae definiens. His alis expanſis uolare diu poteſt ac in aere quaſi pendula manere, inter uolandum ſtrepitum edit inſtar *bruchi* ſeu rectius *bur*, *bur*, *bur* inſtar totae linteariorum, quae circumuoluitur, admodumque tenues adparent et transparentes pennae alarum expanſarum. *Color* plumarum auiculae per totum caput, collum ſuperius et ad latera, per dorſum totum et initio alarum eſt reſplendens mirifice nec a pictore bene exprimi poteſt, nam uiriditati, qualis in pauonum

et anatum collo, aureus, igneus, flauus mire admixtus eſt, ita ut ſole inluſtrante mirifice ſplendeant. In gutture, inferiori collo, pectore et toto infimo uentre cruribusque ſuperioribus albae ſunt pennae, quibus in collo inferiori eximii coloris ſimul ſparſim admixtae, in uentre albis ſubiacent nigrae. *Alarum* initium miro colore conſtare dixi, reliqua pars tota brunna eſt ſeu ſpadicei coloris ſplendentis. *Cauda* pennis conſtat coloris inſtar chalybis politi caeruleſcentis. *Victitat* floribus ſolum, ideo capta uiua detineri non poteſt, ſed moritur. Frequentes autem in floribus arboris, quae menſe Ianuario potisſimum floret, et poteſt aliquis uel ſexaginta uno die ſclopeto figere. Inueniuntur et ſuper aliis arboribus uariis. Toto autem anno magno numero in ſyluis inueniuntur et praeſertim matutino tempore ingentem ſtrepitum excitant. Non autem canunt, ſed clamant *ſcrep, ſcrep, ſcrep* uno ſono et continenter fere, ut pasſeres. *Volantes* uelociter alas mouent et, cum uix uideantur et per longum temporis ſpatium in aere, uelut quietae uel ſe mouentes haerere posſunt alarum ope. *Flores* roſtellis carpunt inter uolandum. *Nidum* faciunt in ramis arborum ſolidi Hollandici magnitudine. *Oua* ponunt albisſima teſta, duo ut plurimum, oualis figurae, piſo haud maiora.

Secunda pulcrior priori, eiusdem magnitudinis et figurae. *Roſtellum* tamen breuius, nimirum duas tertias partes digiti longum, eiusdem figurae et coloris cum priore, *lingua* eadem, ut et ocelli, crura, pedes, cauda et alarum figura. Plumarum color in capite, collo ſuperiori, dorſo, alis, cauda ſimilis priori, at in gutture ſeu collo inferiore, toto pectore et infimo uentre usque ad extremum corporis, tam eleganti et ſplendente uiriditate cum aureo colore transſplendente ſunt plumae et mire reſplendeant. Prope anum macula eſt ſatis magna (reſpectu auiculae) conſtans plumis candidisſimis.

Tertia minor reliquis omnibus. Ab initio capitis ſeu exortu roſtri ad exortum caudae duos et ſemis digitos longa. *Collum* unum fere digitum longum, *caput* haud magnum. *Corpus* ſeſquidigitum longum. *Roſtellum* paulo plus digito longum, nigrum, ſubrotundum, acutum ac fere rectum. *Crura* et pedes, ut reliquarum. *Pennarum* corporis et alarum etiam eadem diſpoſitio, ſed color diuerſus. *Caudam* longiorem habet reliquis omnibus, paulo plus tribus digitis longam, pennis conſtantem, quarum ea, quae exortui eius uicinior, breuior, ſecunda ſemper longior, eſtque cauda furcata et auicula uolans eam in duo amplisſima cornua expandit, ita ut extremitates cornuum ſeſquidigitum a ſe inuicem diſtent. Totum *caput* et collum huius auiculae ex nigro ſerico colore elegantisſime caeruleum transſplendet, ut in collo anatum. Totum *dorſum* et pectus uiride, aureum et thalasſino transſplendens, ut in ſecunda ſpecie, atque etiam prope anum talis macula eſt e plumulis albis. *Alarum* color epaticus eſt. *Cauda* ex nigricante caerulenti inſtar politi ferri caeruleo imbuti.

Quarta paulo minor tertia, corporis figura et plumarum diſpoſitio eadem, ſed alio colore, nec non differens roſtro et crurum colore. *Roſtellum* ſeſquidigitum longum, deorſum incuruatum inſtar enſis Polonici, ſubrotundum, ubique aequalis crasſitiei et in extremitate acuminatum. Superior eius pars nigra eſt, inferior flaua, excepta extremitate, quae etiam nigricat. *Caput* ſuperius, collum ſuperiori parte, ut et alae colore ſunt, ut prima ſpecies, guttur, collum inferius, totum pectus et infimus uenter ex albo ruſeſcentis ſunt coloris. *Caudam* habet plus digito longam deſinentem cum fine alarum conſtatque pennis ex nigricante uireſcentibus, quae in extremitatibus albae. *Crura* eodem

eodem modo diſpoſita habet, ut caeterae ſpecies, ſed haud nigra, uerum alba ſeu flaueſcentia, ſimilibus digitis et unguiculis ſemilunaribus, acutis et nigris.

Quinta magnitudine par tertiae ſpeciei, *roſtello* nigro, paulo plus, quam digito, longo et paulum deorſum incuruato, *ocellis* nigris, uti et cruribus et pedibus. *Guttur*, collum inferius et totus uenter nigris holoſericis ueſtiuntur pennis, cui nigredini quaſi paulum caerulei transſplendet. Prope anum macula eſt albis plumulis. Extremitates autem nigri, nimirum ad latera, colli, pectoris et uentris mire thalaſſino, aureo et uiridi mixti reſplendent. Totum *caput* ſuperius, collum ſuperius et totum dorſum ornantur pennis aureo, igneo et uiridi mixtis, ut et initium alarum. Reliquum alarum ferreum eſt ſeu fuſcum. *Cauda* paulo plus digito longa, eleganter brunnis, cui caeruleus transſplendet, pennis conſtat, circa oras autem pennae illae habent colorem, qualem chalybs politus caeruleſcens.

Sexta quintae magnitudine par. *Roſtellum* habet paulum curuatum, digitum longum, inferius album, ſuperius nigrum. Totum *caput*, collum, dorſum et uenter ac initium alarum inſignis coloris reſplendentis pennis ueſtiuntur, nimirum plurimo aureo, dimidio fere igneo et minimo uiridi mixto. In ſumma ſplendet, ut ſol. In uentre pennae albae paucae mixtae. *Crura* nigra ſunt. *Alae* nigricantes. *Cauda* ſeſquidigitum ferme longa, elegans et lata conſtans pennis quibusdam inſignis illius coloris, quo reliquum corpus, quaedam ex uiridi et aureo mixti coloris et per oras albae, quaedam in uno latere ſeu medietate albae, altero uirides, cui transſplendet aureus.

Septima paulo minor quinta et ſexta ſpecie. *Roſtellum* habet non omnino digitum longum, coloris per totum corpus cinerei fere, ut paſſer, cui hinc inde mire reſplendens rubrum inſtar rubini perlucet.

Octaua omnium elegantiſſima. *Roſtellum* rectum, nigrum habet, ſemidigitum longum, *linguam* longam duplicatam, magnitudo et conformatio eſt, ut ſecundae ſpeciei. Totum *caput* ſuperius et collum ſuperius miro rubini colore fulgent, ac ſi rubinus radiis ſolis inluſtraretur. *Guttur* autem et *collum* inferius merum aurum Hungaricum politum et radiis ſolis inluſtratum exhibent, ita ut impoſſibile ſit, perfecte ſimilitudinem horum colorum reddere, multo minus a pictore repraeſentari. Initium *dorſi* holoſerica nigredine tectum eſt, reliquum fuſcis pennis, quibus tamen aliquid obſcurae uiriditatis admixtum. Totus infimus *uenter* eiusdem cum dorſo coloris pennis ueſtitur, *alae* fuſco, ut in reliquis ſpeciebus, prope *anum* maculam habet albam. *Crura* exilia nigra. *Cauda* digitum et paulo plus longa pennis conſtat brunnis ruſeſcentibus (*feulemort*), quae in extremitatibus per oras fuſceſcunt. *Cauda* lata, quam inter uolandum egregie explicat. *Alarum* extremitas cum cauda deſinit.

Nona figura et magnitudine, ut prima. Roſtellum ſuperius nigrum, ſubtus ruſum. Totum *corpus*, exceptis alis, inſigni illa ſplendet uiriditate cum aureo transſplendente, quali ſecunda ſpecies in uentre. *Alae* fuſcae. *Cauda* digitum longa, latiuſcula pennis conſtans coloris, ut ferrum politum caeruleſcens.

Sortitur autem auis haec uaria apud Braſilienſes nomina, praeter generale *guainumbi*, ut *guaracyaba*, id eſt, radius ſolis et *guaracigaba*, id eſt, capillus ſolis, Fr. Ximenes ſcribit, a Mexicanis adpellari *huitzitzil*. Auicula eſt, inquit, quae habet plumas pictas uariis coloribus, e quibus mixtis et compoſitis cum artificio et admirabili induſtria faciunt Barbari imagines ſanctorum et aliarum rerum atque ita coniungunt, ut optime ſimilitudinem repraeſentent. Huius auiculae ea natura eſt et proprietas, quod non diutius

 uiuat,

uiuat, quam flores plantarum durant, cuius melle uictitat, quibus decidentibus, roſtello ſuo ſe adfigit arborum truncis et ſex menſibus ita immota manet, donec flores renaſcantur, quod tam multis teſtimoniis confirmatur, ut de eo dubitari non debeat. Aiunt, puluerem huius auiculae hauſtum curare arthritidem coralloidem. Haec ille. Vidimus plures eiusmodi icones artificioſe ex huius auiculae plumis concinnatas ita dextre, ut coloribus pictae uiderentur, ſi autem ſoli obuertas, mirabiliter ſplendent.

CAPVT V.

Iacupema, Iacamacaii, Iacurutu, Soco, Matuitui.

IACVPEMA Braſilienſibus, phaſiani eſt ſpecies, paulo maior gallina minore domeſtica noſtrate. *Caput* illi gallinaceum haud magnum, *roſtrum* gallinaceum, *oculi* nigreſcentes, *collum* ſeptem circiter digitos longum, *corporis* autem longitudo ab exortu colli ad exortum caudae nouem circiter digitorum. *Caudam* habet longam et latam, longam nimirum pedem. *Crura* longa, ſuperiora plumis ueſtita et quinque digitos longa, inferiora tres aut paulo plus. In pedibus quatuor digitos gallinaceos, quorum medius e tribus anterioribus duos digitos longus. *Plumis* tota auis ueſtitur nigris, quibus brunni aliquid mixtum. Ac capitis quidem plumas in criſtam erigere poteſt. Cinguntur que illae nigrae aliis albis in ambitu. *Guttur* ſub capite et ad ſesquidigiti longitudinem, in collo plumis nudum eſt et rubra cute tectum. *Collum* totum inferius plumulis albis in nigris diſperſis eſt uariegatum, ut et totus infimus *uenter*, acalarum medietas poſterior, ſuperiora crura et cauda ſolis nigris conſtant, cui aliquid brunni mixtum. *Crura* inferiora et *pedes* elegantis rubri coloris. Cicurantur. *Carnem* habet bonam. Haec auis a clamore ſuo nomen accepit, clamat enim *iacu, iacu, iacu*.

IACAMACAII Braſilienſibus. Auicula alaudae magnitudine. *Corpus* tres digitos longum, *collum* plus digito, *crura* duos digitos, *cauda* fere quatuor. *Caput* habet paruum, *roſtrum* digitum longum, directum, paulum deorſum inclinatum, acutum, nigrum quidem, at inferius prope exortum paululum caeruleſcens. *Caput* nigris ueſtitur pennis, uti et *collum* inferius, ſuperius luteis, totum *dorſum*, *pectus* et infimus *uenter* luteis, *alae* nigris, in quorum medietate albae inſertae, quae maculas albas faciunt, in qualibet ala unam, ad exortum alarum transuerſim per dorſum tendit nigra macula. *Cauda* etiam nigra. *Crura* et *pedes* fuſci. Elegans eſt auis.

IACVRVTV Braſilienſibus. *Bufo* Luſitanis. Noctua eſt, magnitudine aequat anſeres, *caput* habet rotundum inſtar felis. *Roſtrum* aduncum, nigrum, ſuperiori parte longius. *Oculos* magnos, elatos, rotundos et ſplendentes inſtar cryſtalli, in quibus interius circulus flauus uerſus extrema adparet. Latitudo oculorum aliquanto maior groſſo Miſnico. Prope aurium foramina plumas habet duos digitos longas, quae inſtar aurium in acutum deſinunt et adtolluntur. *Cauda* lata eſt neque alae pertingunt ad illius extremitatem. Crura pennis ueſtita usque ad pedes, in quibus quatuor digiti, tres anterius, unus poſterius uerſus atque in quolibet unguis incuruatus niger, plus, quam digitum longus et acutiſſimus. *Pennae* totius corporis uariegatae e flauo, albo et nigricante perelegantes.

SOCO Braſilienſibus auis aquatica, cuius multae hic obſeruari poſſent ſpecies, haec, cuius iconem addimus, magnitudinem habebat ardeae minoris. *Roſtrum* obtinet rectum, nigrum et in extremitate acutum, duos et ſemis digitos craſſum, ubi craſſiſſimum. *Caput* illi inſtar

inſtar ardeae, uti et *collum* pedem longum, *Oculi* nigri circulo aureo. *Alae* et *cauda* ſimul deſinunt, cauda enim breuis nec ſupra quinque digitos longa. *Crura* ſatis longa, ſuperiora quippe quatuor et inferiora totidem digitos, in pedibus porro quatuor digitos, uidelicet tres anterius, unum poſterius uerſum. *Crura* autem ſuperiora ad medietatem ſunt nuda pennis, caetera fuſca cute tecta. *Caput* et *collum* brunnis quidem pennis, ſed, quae punctulis nigris uariegatae ſunt, ueſtiuntur. Per totum collum inferius ad pectus usque tendit linea plumis albis, nigris et brunnis mixta. *Dorſum* et *alae* nigris quidem, ſed, quae minutiſsimis punctulis flaueſcentibus uariegatae ſunt, ueſtiuntur, *uenter* quoque ad eundem modum, ſed alis denique nigrae et albo maculatae ſunt pennae.

MATVITVI Braſilienſibus auis alaudae magnitudine. *Roſtrum* habet rectum, nigrum quidem, at in exortu inferius croceum. *Oculos* elegantes nigros. Totum *caput* ſuperius, collum, dorſum, alae et cauda ſuperius coloris ſunt obſcure griſei et remiges alarum nigricantes. *Caput* inferius, guttur, pectus et infimus uenter albicant, ut et crura ſuperiora, quae mediam partem pennis ueſtita more auium aquaticarum. Supra exortum roſtri in fronte maculam habet albam et annulum album circa collum et inferius ſemiannulum obſcure griſeum, huic contiguum, nam guttur totum album eſt, collum ſuperius totum obſcure griſeum. *Crura* ſunt ſubluteola, digiti autem pedum aliquid fuſci admixtum habent. Tres ſolummodo digitos habet in pedibus omnes anterius uerſos, qui in exortu cute ex parte iunguntur. Vnguiculi nigri.

Auis haec ad litora maris et ripas ſalſorum fluminum diſcurrit.

CAPVT VI.

Iabiru, Iabiruguacu, Mamucodiata.

IABIRV Braſilienſibus, Belgis uulgo *negro*. Auis haec magnitudine ſuperat cygnum. *Corpus* illius quatuordecim digitos longum, *collum* totidem et brachii humani habens craſsitiem. *Caput* ſatis magnum, *oculi* nigri, *roſtrum* nigrum directe extenſum et ſuperius uerſus extremitatem paulum incuruatum, undecim digitos longum, duos et ſemis latum, uerſus exteriora acuminatum eſtque ſuperior roſtri pars paulo altior et maior inferiori. Caret lingua et ſub gutture ingluuiem habet mediocris magnitudinis. *Crura* longiſsima, duos nimirum pedes, ſuperiora enim unum pedem et digitum longa et mediam partem pennis nuda, inferiora undecim digitos. Sunt autem crura recta, nigricantia et quaſi ſquamata, digitum medium craſſa. In pedibus digiti quatuor, tres anterius, unus poſterius uerſus, quorum medius quatuor digitos longus, caeteri paulo breuiores. Tota auis ueſtitur albis pennis inſtar cygni aut anſeris. *Collum* fere totum, nimirum octo digitorum, longitudine à capite numerando caret pennis ac huius medietas cum capite tegitur nigra cute, reliqua alba cute. Sed puto, in cute haeſiſſe pinnulas albas et fuiſſe abreptas. *Cauda* lata deſinit cum extremitate alarum.

IABIRVGVACV Petiguaribus, *nhandu apoa* Tupinambis, Belgis Deurvogel. *Roſtrum* habet magnum, ſeptem et ſemis digitos longum, in extremitate teres et inferius incuruatum, caret lingua et roſtrum inferius canum eſt. In ſummitate capitis mitram oſſeam coloris albi et cinerei mixti gerit. *Oculi* nigri et pone eos aurium foramina ampla. *Collum* decem digitos longum, cuius medietas, uti et caput, plumis ac cute ſquamoſa cinerea eſt tecta, cuius ſquamae albicant. *Corpori*

aequat ciconiam, *caudam* habet breuem et nigram, cum qua alae deſinunt. *Crura* ſuperiora ex parte albis ueſtita pennis, caetera tota cinerea et quidem ſuperiora crura longa ſunt digitos octo, inferiora ſex aut paulo plus, digiti pedum quatuor, ut in priore. Totum *corpus* et collum albis ueſtitur pennis et a collo longiuſculae pennae propendent et circum. *Alae* albae, remiges illarum pennae nigrae, rubini colore transſplendente in nigro. *Pellis* detrahitur huic aui ac caro eius cocta comeditur, pinguis eſt et ſicca, boni ſaporis, praeſertim ſi cocta butyro frixetur. Comedi ſaepiſſime.

MANVCODIATA et quidem rex creditus ad aſpectum columbam, ſed reuera hirundinem aequabat. *Caput* habet paruum, *oculos* paruos, roſtrum rectum, ſatis craſſum, acuminatum, ſeſquidigitum longum, *collum* digitum longum, *corporis* autem longitudo a collo ad caudae exortum uix trium digitorum et ſemis. *Alae* ſupra ſeptem longae, *cauda* lata et ſex digitos longa. *Crura* duo habet, quodlibet inferius duos digitos longum, quatuor digitos in pedibus, tres antrorſum, unum retrorſum uerſum more communi, medius anteriorum paulo longior caeteris, poſterior etiam ſatis longus, quilibet ungue lunato ſeu adunco accipitrino forti praeditus. Suntque crura et pedes ſatis craſſi ac ad rapinam comparati. Alae et cauda pennas habent latas et fortes digiti latitudine. Totum *dorſum*, infimus uenter, alae, cauda elegantis ſunt brunni coloris, ſuperius ad roſtrum pennulas habet holoſericum leue referentes uiridi et fuſco mixtas, inferius ad roſtrum ſimiles nigri coloris. *Collum* ſuperius flaui ſeu aurei eſt coloris, inferius uiridis cum aureo transſplendente. *Pectus* ſaturate brunnum, ſub alis in lateribus inter alas et crura exoriuntur multae pennae, pedem plus uel minus longae, elegantis ſtructurae, quae ſupra caudam longe extenduntur, ſunt autem prope exortum flaui ſeu aurei coloris, reliqua ex albo flaueſcentes brunno umbratae ſeu dilute intermixtae, inter has pennas duo quaſi fila extenduntur, quodlibet longum duos pedes et amplius ac uerſus extremum incuruata, obſcure brunni coloris. *Crura* fuſca ſunt, unguibus magis albicantibus. *Roſtrum* coloris eſt ex uiridi et caeruleo mixti, uerſus acumen tamen albicans.

Haec eſt illa auis, quam alii paradiſeam uocant, cuius aliquot reperiuntur ſpecies.

CAPVT VII.

Guirapunga Vtraque, Guiraquerea, Iacamaciri, Cariama.

GVIRAPVNGA Braſilienſibus, auis, cuius ſonus longe auditur, turdelae maioris magnitudinem ſuperat et columbae fere aequat. Roſtrum habet digitum longum et latum, anterius acutum, cuius ſuperior pars paulum prominet ſuper inferiorem ac deorſum eſt incuruatum, nigrum, naribus patentibus. *Os* illi amplum, quod aperire poteſt usque ſub oculos, ita ut oris apertura cum roſtro triangulum formet. *Linguam* habet breuem. *Oculos* e nigro caeruleſcentes. Sub gutture autem, quod latum habet, et in collo inferiori multas digitum longas propendentes particulas carneas nigras habet figura ſpiculi haſtae uel quaſi ligulae. *Caput* obſcure brunnis pennis ueſtitur. Totum *collum*, pectus, uenter, dorſum et crura ſuperiora leucophaeis teguntur pennis, (quibus potiſſimum in dorſo) nigricantes admixtae ac uerſus caudam etiam uireſcentes. *Caudam* habet tres digitos longam, leucophaeis ac nigricantibus pennis pauca uiriditate admixta. *Alae* (non

multum

Tab 59

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI
Digitized by Google

multum poſt exortum caudae deſinentes) in initio ſunt nigrae reliquam partem nigricantes, quibus obſcure uireſcentes pennae admiſcentur. *Crura* inferiora nigricant ſuntque plus digito longa, digitos quatuor habet cum caeteris communes, nigris unguibus, *pectus* bifidum eſt ſeu conuallem habet per medium ſecundum longitudinem, tracheam amplam, unde etiam fortem clamorem poteſt edere. Duplicem autem ſonum edit promiſcue, una uice quaſi quis ſecuri percuteret cuneum ferreum in ſylua (*cock*, *cick*) altera autem quaſi quis campanam fiſſam tangeret *kur*, *kur*, *kur* etc. Clamat autem ſolum media aetate Decembris et Ianuarii initio per quinque aut ſex ſeptimanas, reliquis menſibus non auditur, unde Luſitanis *aue de uerano* uocatur.

GVIRA PVNGA foemina turdelae noſtrae maioris magnitudine eſt et figura et eodem modo carnoſa. *Caput* habet latiuſculum, *roſtrum* quoque latum, haud longum, *oris* hiatus amplus, quando aperitur. *Roſtrum* nigrum. *Oculi* ſatis magni. *Cauda* tres digitos aut paulo plus longa nec alae ad illius finem pertingunt. Tota auis ueſtitur pennis nigricantibus, quibus fuſcae et dilute uirentes ſunt mixtae, magis tamen fuſcus eſt in dorſo color, in gutture, pectore et uentre magis dilute uirens et mixtus, ut noſtrae turdelae, auis eſt pinguis et copioſae carnis. *Crura* et pedes nigricant, caetera nihil differunt a communi norma.

QVIRAQVEREA Braſilienſibus, auis alaudae magnitudine, ſed, quia longas alas et caudam habet multo longiorem, uidetur maior. *Caput* latum, compreſſum ac ſatis magnum habet. *Oculos* magnos et nigricantes, *roſtellum* paruum, triangulare, compreſſum et ſuperiore parte aduncum. *Os* amplum, longe amplius roſtro, quod apertum triangulum efformat. Ad utramque autem extremitatem roſtri ſuperioris ad latera digiti fere longitudine, in quolibet decem aut duodecim circiter ſetas craſſas ſuillas habet protenſas anterius et ad latus. *Corpus* haud longum, ſed rotundum fere eſt. *Pedes* quatuor digitis more communi conſtant, quorum medius longior reliquis, et unguiculo ſuo (quos omnes habet nigros) pectine corneo ſubtiliter ſerrato dotatus eſt. *Alas* longas habet, nimirum ſemipedem. *Cauda* octo digitos longa conſtans in extremitate duabus pennis longioribus reliquis. Tota auis ex fuſco cinerei coloris cum maculis obſcure flauis aut albicantibus mixtis more niſi. Circa totum collum autem pene caput annulum habet obſcure aureum. *Crura* cinerea ſeu fuſca. *Digiti* exigua pellicula connectuntur, non ita lata, ut in anatibus, nam non eſt auis aquatica.

IACAMACIRI Braſilienſibus, auis alaudae magnitudine. *Roſtrum* rectum, acutum, nigrum habet, duos digitos fere longum. *Linguam* breuem. *Oculos* caeruleos. *Alas* breues, quae paulo poſt exortum caudae deſinunt. *Cauda* autem tres et ſemis digitos fere longa, recta ſeptem aut octo pennis conſtans. *Crura* ſuperiora pennis ueſtita, inferiora nuda, cute flaua et uiridi mixta. *Pedes* itidem. In quolibet pede quatuor habet digitos, duos anterius, duos poſterius uerſos eſtque uterque interior tam anterius, quam poſterius dimidiam tantum partem longus prae exterioribus. *Vnguiculi* nigri.

Totum caput, collum ſuperius, totum dorſum, alae, cauda ſuperius coloris ſunt uiridis cum aureo et igneo mixti, ita ut mirifice reſplendeat, eiusdem coloris annulus etiam circumdat collum. Sub gutture autem, in pectore et infimo uentre et ſub cauda obſcure flaui coloris eſt, ut cera uetuſta.

CARIAMA Braſilienſibus auis ardeae maioris magnitudine, ex aquaticarum eſt genere, in capite ſuper exortu roſtri criſtam plumatam gerit nigram cinereo mixtam, erectam. *Roſtrum* breue, ſuperius paulo aduncum, ex obſcuro flauo fuſcum. *Oculos* habet elegantes

aureos,

aureos, pupilla nigra, longis ſuperciliis nigris. *Alae* deſinunt paulo poſt exortum caudae. *Crura* habet longa ſuperius mediam partem pennis ueſtita, caetera nuda et obſcure flaua, *digitos* tres in pedibus, medium longisſimum, exteriorem breuiorem, interiorem adhuc breuiorem. Suntque digiti ad partem cute connexi. In poſtica parte pedis digitum paruum habet altiori loco poſitum et calcaneum rotundum more ſtruthionis. *Vngues* digitorum breuiuſculi, lunati, fuſci. Totum *corpus* pennis ueſtitur griſeis ſeu cinereis fuſco undatis, ut in falconibus, et obſcure flauo mixto, extremitas alarum et caudae fuſca eſt obſcure flauo et griſeo undata, in pectore et inferiore uentre plus habet griſei. *Caudam* demisſam, collum erectum gerit. *Clamor* eius inſtar gallo paui foeminae et longe auditur. *Carne* eſt ualde probata.

CAPVT VIII.

Guara, Vrutaurana, Maguari, Guarauna, Aiaia, Picui Pinima, Pica Cureba, Tuidara, Guacaguacu, Tapera.

GVARA Braſilienſibus (in Marahoon frequentisſima et Rio de Ieneiro) auis eſt aquatica et terreſtris Albardcolae magnitudine. *Roſtrum* habet enſis Polonici figura, longum ex albo ſubcinereſcens. *Oculos* nigros. *Collum* et *corpus* inſtar Albardcolae. *Alae* deſinunt cum cauda, quae breuis et demisſa. *Crura* longa, quorum ſuperior medietas pennis ueſtita, reliqua nuda. *Digiti* pedum quatuor communi modo, longiuſculi, breuibus unguibus, prope exortum cute inter ſe connexi, crura autem nuda cum pedibus coloris ex albo griſei, uti et roſtrum.

Tota auis ueſtitur pennis elegantis coloris coccinei, remiges tantum alarum nigras habent extremitates. Haec auis primum excluſa coloris eſt nigricantis, hinc euadit cinerei, deinceps albi, ſenſim autem rubeſcere incipit et ſecundo aetatis anno coloris eſt in totum, quem *columbin* uocant, quoque magis ſeneſcit, elegantisſimum illum colorem coccineum acquirit. *Victitat* piſcibus, carne, adiuncta ſemper aqua.

Braſiliani e plumis huius auis uaria componunt corporis ornamenta.

VRVTAVRANA Braſilienſibus et *urutaui cuquicbu cariri* auis aquilae magnitudine. *Roſtrum* habet nigrum, cuius ſuperior pars adunca, prope exortum tamen flauum, *oculos* eleganter aureos, pupilla nigra, quos cuticula cinerea obducere poteſt, licet palpebras non claudat. *Caput* aquilinum quidem, ſed ſuperius compresſum ſeu planum, in cuius ſummitate duas habent pennas nigras, duos circiter digitos longas, cum duabus paruulis ad latus quodlibet, illas autem, quando uult, in altum ſubrigit atque iterum componit. *Alae* paulo poſt exortum caudae deſinunt. *Cauda* ei lata inſtar aquilae. *Caput* ſuperius fuſcis tegitur pennis, quarum orae ſubflaueſcunt. Totum *collum* ſuperius et ad latera brunnis (ut perdix) totum *guttur* cum collo inferiori eſt album, ita tamen, ut albedo ad latera pennis nigris ſit uariegata. Totum *pectus* et infimus *uenter*, crura ſuperiora et inferiora usque ad pedes pennis ueſtiuntur albis, quibus nigrae ſquamatim admixtae ſunt. *Alae* et *cauda* fuſci ſunt coloris cum umbra mixti atque oras habent ſubtiles albicantes. Remiges alarum pennae ſunt fuſcae et nigris undis uariegatae. In pedibus digitos habet quatuor flauos, unguibus lunatis fuſcis. Clamat *geb*, *geb*, ut pullus gallinaceus, qui matrem perdidit. Rapax auis crudam comedens carnem. Proiectam ſibi auem ſiue uiuam ſiue mortuam unguibus adripit et roſtro egregie

gie deplumat, dein dilacerat et carnem oſſaque deglutit, unam harum diu uiuam alui in munimento Mauritii ad Flumen S. Franciſci.

ANNOTATIO. Icon huius auis haud male conuenit cum icone nycticoracis Geſneri, non tamen nycticoracis ueterum, ſed uulgo ſic dicti circa Argentinam et alibi circa Rhenum,(auis piſcatoriae) niſi quod in capite tres pennas habeat.

MAGVARI Braſilienſibus, auis ciconiae ſimilis figura et magnitudine atque etiam ex parte colore. *Collum* habet pedem longum. *Roſtrum* rectum, acutum, nouem digitos longum. *Crura* longa et nuda, ut ciconia. *Caudam* breuem, cum qua alae deſinunt. *Roſtrum* in exortu ad medietatem usque ex uiridi flaueſcens, reliqua medietas extrema ex caeruleo cinerea. *Oculos* habet paruos, argenteos, pupilla nigra et circa eos cutem cinnabriam ac ſimilem etiam inferius prope exortum roſtri ſeu inter roſtrum et guttur, quam more *ſenembi* iraſcens dependere finit ſub gutture.

Totum *caput*, collum et totum *corpus* albiſsimis ueſtitur plumis ac inferiori parte colli pennae albae illae ſunt longiuſculae. *Cauda* autem quoque alba, at ſuperius nigris aliquot pennis tegitur. *Alae* in exortu albis teguntur pennis, ſed prope dorſum nigris, nigredini autem perſplendet uiriditas. *Crura* ſunt rubra, ut et pedes, quos cum ciconia communes habet. Roſtro crepitat, ut ciconia noſtras. *Caro* illius edulis.

GVARAVNA Braſilienſibus, ruſticola aquatica, magnitudine *iacu*. *Roſtrum* habet teres paulo deorſum inclinatum, flauum, at in extremitate fuſcum, quatuor et ſemis digitos longum, *corporis* autem illius longitudo eſt totidem. *Crura* ſuperiora mediam partem pennis ueſtita, ſex digitos longa, *digiti* pedum quatuor ita diſpoſiti, ut communiter, quorum medius tres digitos longus, caeteri breuiores.

Tota auis ueſtitur pennis fuſcis multa umbra mixtis. *Caput* autem et collum totum eiusdem coloris et praeterea albo punctulatum, ut in *iacu*.

Carnem habet ſatis bonam, quam ſaepius comedi.

AIAIA Braſilienſibus, *colherado* Luſitanis, Belgis Lepelar. Auis figura conueniens cum Europaeis ſolo colore differens. Anſeris magnitudine. *Roſtro* inſtar cochlearis lato, albo, *collo* longo, pedibus latis. Tota alba eſt, ſed in dorſo et alis dilute incarnati coloris perſplendentis. *Caro* illius edulis et ſaepe comedi. Frequens eſt ad flumen S. Franciſci et alibi paſſim in locis paluſtribus.

PICVI PINIMA Braſilienſibus. Columbae ſylueſtris ſpecies, paulo maior alauda, *roſtellum* habet columbinum, fuſcum. *Ocellos* nigros, circello aureo. Totum *caput*, collum ſuperius et ad latera, dorſum et alae pennas habent obſcure cinereas ſeu liuidas, oris nigricantibus lunatis. Longiores autem alarum pennae ſeu remiges, quae inter uolandum uidentur, rufi ſunt coloris uno latere nigricantes, ut et in extremitatibus. *Cauda* longiuſcula ex pennis conſtat e cinereo fuſcis, quarum et quaedam nigrae et medietate exteriore albae. *Venter* albas pennas habet oris lunatis fuſcis. *Crura* et pedes columbini albeſcentes. *Carnem* habent bonam et ſunt admodum pingues.

PICA CVREBA Braſilienſibus, quoque columbae ſylueſtris eſt ſpecies, coloris cinerei cum rufo mixti, pedibus et cruribus rubris.

Auicula (*cuius nomen auctor non prodit*) paſſeris magnitudine et figura, tota nigra, capite tamen albo et cauda ex multo nigro et griſeo colore mixta. Clamat *zip, zip*.

TVIDARA Braſilienſibus, ululae eſt ſpecies, Germanis Schleiereuln, Belgis Kerkuyle. *Capite* rotundo, naſo elato et plumis compexis conſtrato, ſub naſo roſtrum habet aduncum, album, *oculos* autem nigros. Tota auis faciei ſuperficies, cordis, uti

pingitur, habet figuram, plumulis obſcure ex albo flauis cum pauco nigro mixtis, quaſi fimbria circumdatae eſſent. *Plumae* totius auis mixtae albo et pallide flauo ac griſeo, *alae* undatae, uti et cauda. *Corpus* ſubtiliter punctatum cum fuſco. Deſcribitur et a Geſnero.

GVACA GVACV Braſilienſibus, Luſitanis *gaiuota*, Belgis 𝔐𝔢𝔠𝔲𝔴𝔢. Auis gallinae uulgaris magnitudine, roſtro recto, longo, craſſo, flauo. *Caput* ſuperius nigris tegitur pennis, ut et ultima medietas alarum et cauda. Guttur, totum collum, pectus et infimus uenter ac initium alarum ſunt alba. *Oua* ponit in arena, gallinaceis figura, magnitudine et colore ſimilia, quae quidem boni ſunt ſaporis, ſed *caro* auis nullius eſt pretii.

TAPERA Braſilienſibus, *adorinha* Luſitanis, hirundinis ſpecies, noſtratibus ſimilis, eiusdem magnitudinis et eodem modo circumuolitans. *Roſtrum* breue, latiuſculum habet et nigrum. *Os* amplum, quod aperire ultra oculorum regionem poteſt, ut *ibiau* iunior. *Oculos* elegantes, nigros. *Alas* longas deſinentes cum fine caudae, quae latiuſcula eſt. *Crura* et pedes, ut noſtratibus. Totum *caput* ſuperius, collum, dorſum, alae et cauda pennas habent coloris ex fuſco cum griſeo mixti, remiges alarum et extremitas caudae paulo magis fuſceſcunt reliquis partibus. Sub gutture et in pectore griſei eſt coloris cum albo mixti. *Venter* eſt albus, uti et ſub cauda albet. Crura et pedes fuſci.

CAPVT IX.

Pſittacorum Maiorum et Minorum Variae Species.

PSITTACORVM in Braſilia maxima eſt copia et ſumma uarietas, quos Braſilienſes communi nomine uocant AIVRV. Ariſtoteles lib. IV. Hiſtor. Anim. cap. X. ſcribit, *ea, quae oua pariunt, an ſomnient, incertum eſt, manifeſtum uero ea dormire.* Ego utrumque adfirmo cum Iul. Scaligero in Comment. et quod ille de ſuo turdo et accipitribus, ego de meo pſittaco, quem lauram uocabam, nam ſaepius de nocte ſeipſum expergiſcens ſemiſomnis ſublocutus eſt. Item Lib. VIII. cap. X. ſcribit, pſittacum a Graecis etiam ἀνθρωπόγλωττον uocari. Pſittaci nidificant in cauis arboribus, ubi foramen extra rotundum faciunt ac oua duo aut tria columbinis ſimilia imponunt ſine nido aliquo ficto. *Oua* ſi tangas, nihilominus excluduntur nec pſittacus ea deſerit. Pullos excludunt medio Iunio et fine, plumati autem pulli inueniuntur apti ad eximendum fine Iulii et medietate Auguſti. Pſittaci iuniores primum excluſi uermes craſſiuſculos habent in quolibet narium foramine unum ac praeterea in ſummitate capitis tuberculum, in quo itidem uermis craſſus latet. Omnes autem uermes breui ſponte excidunt ac locus per ſe ſanatur. Fiunt uarii coloris a Tapuyis, deplumando iuniores et cutem uariis coloribus inficiendo, Luſitani uocant *papagios contrefeitos.* Nullus pſittacorum Braſilienſium, praeter Curicos ſe manibus tangi in corpore permittit.

Prima ſpecies AIVRVCVRAV elegantiſſima eſt. Supra *roſtrum* in capite mitellam habet eleganter caeruleam, guttur, latera capitis et ſuperior illius pars eleganti flauo ueſtiuntur, totum corpus laeto uiridi. In alarum extremitatibus pennae una medietate nigrae, altera croceae, partim etiam in extremitate caeruleae, partim hinc inde uirides. In ſumma eleganter uariegatae. *Cauda* uiridis, ſed, quando illam explicat, fimbriata nigro, rubro, caeruleo. *Crura* et pedes cinerei coloris. *Roſtrum* ex cinereo fuſcum. *Oculi* nigricantes, circulo aureo. *Lingua* omnibus lata et craſſa.

Secunda ſpecies priori ſimilis, paululum aliter uariegatur coloribus; nimi-

nimirum in ſummo capite mitella flaua, cui albedo mixta, ſuper oculos et in gutture clare flauo. Circa roſtrum ſuperius macula eſt thalaſſina.

Tertia ſpecies AIVRVCVRVCA. Mitram habet in capite ex caeruleo et pauco nigro mixtam, in medio mitrae maculam flauam. Infra oculos flaua et in gutture caerulea eſt macula. Viriditas in pectore, alis et dorſo paulo ſaturatior, in extremitatibus alarum et cauda dilutior. Extremitates pennarum alae flauae et rubrae et Indico colore mixtae. *Cauda* inferius ex flauo et uiridi mixta, ſuperius dilute uiridis. *Crura* e cinereo caeruleſcentia. *Roſtrum* ſuperius cinereum, in extremitatibus nigrum, ungues pedum nigri.

TVI, uulgo *perroquet*.

Prima ſpecies, magnitudine hirundinis, in totum uiridis coloris, *cauda* longisſima, *roſtro* nigro, adunco.

Secunda, *tui apute iuba*, uiridis in totum et quidem dilutius in reliquo corpore, in uentre flaueſcens, in alis obſcure uiridis. *Cauda* longisſima, magnitudinis eiuſdem cum priori, *oculis* magnis, ſubnigris, circello ex pennis circa oculos luteo et ſupra roſtrum, quod nigrum et aduncum, in capite maculam habet magnam ex pennis auraici coloris.

Tertia TVI TIRICA, paulo maiores ſunt Guineenſibus, in totum uiridis coloris, qui tamen in dorſo et alis plerumque ſaturior, in reliquis partibus dilutior, *roſtro* incuruato, incarnati coloris. *Oculis* nigris, *pedibus* caeruleſcentibus, *cauda* paulum ultra extremitatem alarum protenſa. Admodum hi manſueſcunt et cibum ex alicuius ore capiunt et manibus ſe tractari ſinunt. Item inſtar pſittacorum garritum addiſcunt.

Quarta magnitudine ſturni, eiuſdem coloris cum ſecunda ſpecie, ſed breuiori cauda.

Quinta IENDAYA, ſunt magnitudine merulae aut minoris turdelae, *roſtro* et *cruribus* nigris, oculis nigricantibus, circulo aureo, exterius albo, dorſum, alae et cauda, ut et anus, uiridibus pennis ueſtiuntur, quibus thalasſinus mixtus, extremitas alarum quodammodo nigreſcit. Totum caput, collum et pectus flaui coloris ſunt, cui luteus intermixtus.

Sexta TVIETE, magnitudine alaudae, in totum dilute uiridis coloris. At initium alarum egregie caeruleum eſt et omnium pennarum in alis orae caeruleae, ita ut complicatae, quando quieſcit auis, maculam longam caeruleam prope oram lateralem alae oſtentent. In dorſo ad exortum caudae usque etiam macula caerulea eſt. *Cauda* breuis. *Roſtellum* incuruatum, incarnati coloris. *Crura* et pedes cinerei.

Septima TVIPARA Tupinambis, magnitudine alaudae, in totum dilute uiridis coloris, cauda breuior, ita ut cum alis deſinat. Roſtro incarnato, cruribus griſeis. Prope roſtri exortum in fronte maculam habet ſemilunarem miniatam quaſi coronam, quae et inferius eſt, in cuiuslibet alae medio lutei ſeu Vranici coloris. *Nidificant* in cumulis a formicis relictis, qui in arboribus reperiuntur.

Pſittaci et *tui* ſemper cateruatim uolant, nimirum bini ac bini iuxta ſe inuicem. Syluae his plenae ſunt et ſaepe quadringenti et quingenti ſimul uolant ſtrepitum magnum clamore excitantes. Confident in altisſimis arboribus, nidificant potisſimum in mediterraneis. *Caro* boni ſaporis, ſi asſetur, maxime *perroquet*.

ARARACANGA Braſilienſibus, pſittacus maximus, maiores ſunt coruis noſtratibus. *Caput* magnum, ſuperius planum et latum habet. *Oculos* pulcros, caeſios, pupilla nigricante, oculos autem exterius ambit membrana alba, ut et maxillas et roſtrum inferius, haec ſubter oculos ſemilunari forma eſt producta. *Roſtrum* incuruum, magnum, ſuperius albicans, inferius nigrum. *Linguam* habet, ut pſittacus, et eodem modo edit. *Voces* etiam quasdam ſonare diſcit. *Roſtrum* ſuperius tres circiter digitos longum,

altum ſeu latum. *Crura* et *pedes*, ut pſittacus, habet nigros. Totum caput, collum, pectus, uenter, crura ſuperiora et cauda inferius, ut et initium alarum ſuperius elegantibus rubris pennis ueſtiuntur, per medietatem autem alae tectae ſunt uiridibus, extrema autem medietas alarum usque ad finem caeruleis ornatur. Extremitas dorſi prope anum ſuperius et cauda caeruleis conſtant, quibus aliquot brunni coloris admiſcetur. *Cauda* longa eſt decem circiter digitos et longe prominent ultra finem alarum.

ARARAVNA Braſilienſibus. Figura alteri ſimilis, ſed alterius coloris. *Roſtrum* nigrum, *oculi* caeſii, *pupilla* nigra. *Cutis* circa oculos alba nigris pennulis uariegatur quaſi acu picta esſet. *Crura* et *pedes* fuſci coloris. *Caput* anterius ſupra roſtrum mitellam habet uiridibus pennis, ſub roſtro inferiori ambiunt guttur pennae nigrae, *colli* autem latera, reliquum guttur, totum pectus et infimum uentrem tegunt pennae flaui coloris. Extremum caput, collum poſterius uerſum, totum dorſum et alas exterius caerulei. Extremitatibus alarum plumae flauae ſunt admixtae. *Cauda* conſtat longis pennis caeruleis, quibus aliquot flauae immiſcentur. In genere autem caeruleae pennae interius ſunt nigrae et quodammodo etiam nigredinem ad latera de ſe ſpargunt.

ANACA Braſilientibus, *perroquet*, magnitudine alaudae. *Roſtrum* fuſcum, aduncum. In capitis ſummitate epatici coloris pennae, ad latera circa oculos brunni, *guttur* cinereum, *collum* ſuperius et latera uiridia. *Venter* habet pennas ex brunno rufeſcentes. *Dorſum* uiride maculam habet dilute brunnam. *Cauda* quoque dilute brunna. In alarum initio ſanguinea macula ſiue fimbria eſt, reliquum alarum uiride, extremitas thalasſini coloris. *Crura* ſuperius uiridibus ueſtita pennis, inferius cute cinerea, unguibus nigricantibus. Elegans plane auis.

MARACANA Braſilienſibus, auis pſittaco plane ſimilis (cuius et ſpecies) ſed maior, plumae totius ex giſeo ſubcaeruleſcunt, clamat, ut pſittacus. Fructus amat, murucuia imprimis.

MARACANA Braſilienſibus, itidem ararae ſpecies minor, magnitudine pſittaci, figura ararae, cauda longa tali, roſtro et cute circa oculos. *Roſtrum* nigrum, cutis circa oculos alba punctulata plumulis nigris. *Oculi* flaueſcentis, pupilla nigra. Totum *caput*, collum et alae ſaturate uiridis coloris, ut in amurucurica, ſummitas capitis dilutior et quodammodo caeruleſcit. *Cauda* ſuperius uiridibus et in extremitate caeruleſcentibus, inferius ſaturate rubris conſtat pennis. *Alae* interius etiam rubrae, exterius uirides et extremitates caeruleae obſcure. In exortu cuiuslibet alae maculatam habet miniatam. Super roſtri exortum ſuperius maculam habet paruam fuſcam. *Crura* et *pedes* fuſci. Clamat *oe, oe, oe.*

QVIIJVBATVI flauus eſt totus, magnitudine tuiapaga, *roſtro* incuruato griſeo, *oculis* nigris. Extremitas alarum obſcure uiridis eſt, *cauda* longa flaua. *Crura* coloris incarnati. Facile et ualde manſueſcit.

PARAGVA pſittacus eſt niger, magnitudine aiurucariu, pectore, dorſo et uentre medietate anteriore inſigniter rubro. *Oculis* nigris, circello rubro. *Roſtro* fuſco ſeu obſcure cinereo. *Cruribus* et pedibus obſcure cinereis.

TARABE Braſilienſibus, pſittacus eſt uiridis, maior, quam paragua, *capite* rubro et pectore atque initio alarum. *Roſtro* et pedibus obſcure cinereis.

AIVRVCATINGA Braſilienſibus, pſittacus magnitudine pulli gallinacei mediocris, totus uiridis, *oculis* rubris et circa oculos cute alba. *Roſtro* albo et cruribus albis. *Caudam* habet longam, uiridem.

AIVRVAPARA Braſilienſibus, in totum conuenit cum praecedenti, ſed minor eſt.

* * *

CA-

CAPVT X.

Ipecu, Vrubu, Tamatia Vtraque, Guiraiemoia, Gurrarunbeengeta.

IPECV Braſilienſibus, *cortapao* Luſitanis, auis magnitudine columbae. *Colli* longitudo duorum digitorum, *corporis* autem quatuor et *caudae* item quatuor, crurum fere ſeſquidigiti, in pedibus quatuor habet digitos, duos antrorſum, duos retrorſum uerſos, ut in pſittacis. *Caput* ueſtitur pennis cinnabrii coloris, in quo et criſtam habet inſtar columbae, *collum* ad roſtrum usque inferius nigrum, ut et ſuperius, in utroque autem latere linea eſt alba, craſſa, quae diuiſim ad dorſum protenditur. *Alae* exterius totae nigrae, interins albae, *cauda* nigra, in uentre et cruribus ſuperioribus pennae ſunt nigrae et albae. *Roſtrum* illius rectum, acutum, ſeſquidigitum longum, quo arborum cortices exſcindit, ut picus.

VRVBV Braſilienſibus, uulgo ein Menſchenetter, auis rapax, magnitudine milui et niſi, pedibus gallinaceis ſubalbicantibus, *cauda* longa et alis ea longioribus. *Pennae* totius corporis ſunt nigrae cum pauxillo raui coloris hinc inde mixtae. *Caput* habet paruum, figura pene gallinarum Indicarum, cute tectum paululum rugoſa. In ſummitate autem capitis ſecundum longitudinem quaſi diuiditur cutis et in ſiniſtro latere capitis infra oculum crocei eſt coloris, ſupra oculum caerulei, in ſummitate item, reliqua parte ex rufo ſubbrunni. In dextro latere capitis circa oculum ſuperne et inferne crocei coloris, in ſummitate itidem, reliqua parte ex croceo albicantis. *Roſtrum* habet ſatis longum, exterius aduncum, acutum et ad medietatem usque a capite cute obtectum ex croceo caeruleſcente. In medietate roſtri ſuperius narium foramen unum amplum transuerſim poſitum, extremitas roſtri, quae cute caret, eſt alba. *Oculos* habet elegantes rubini fere colore, *pupilla* rotunda nigra, *palpebrae* ſunt croceae, *linguam* carinatam in ambitu denticulis acutis praeditam. Foetet eius *caro* inſtar cadaueris, nam et cadaueribus ueſcuntur et in maxima copia ſtatim aduolant in capitania Sirigippo et flumine Sancti Franciſci, quando quis beſtiam aliquam mactat. Foeda auis, ſemper macra, nunquam ſatura.

TAMATIA Braſilienſibus, auis alaudae magnitudine ſeu pici. Tota punctulata et uariegata maculis, ut turdus minor, Germanis uulgo ein Troſtel, in uentre albas habet pennas, maculis fuſcis, ſub gutture autem flaueſcit, uti et circa collum. *Roſtrum* habet longum rubrum, ſuperius paululum fuſcum, cuius ſuperior pars paulo longior, quam inferior. Supra nares ſubtiles aliquot extant pennulae inſtar pilorum. In pedibus quatuor habet digitos unguibus aduncis. Caret *cauda*. *Caput* illius maius, quam proportio corporis requirat, uti et roſtrum.

TAMATIA itidem Braſilienſibus dicta, auis aquatica, forſan gallina. Niſi *roſtrum* obtinet, magnitudine yaſſana aſu, *dorſo* incuruato incedens et *collo* incuruato. *Caput* habet magnum, *oculos* magnos nigros prope exortum roſtri exiſtentes. *Roſtrum* duos digitos longum, plus uno latum, inſtar anatis quidem, ſed anterius acuminatum, eſtque ſuperior eius pars nigra, inferior flaueſcens. *Crura* ſuperiora pennis nuda, ſatis autem longa. Digiti in pedibus quatuor, quorum tres anterius, unus poſterius uerſus more gallinarum, ſuntque longi, ut in Waſterhoen. Crura et digiti coloris ex uireſcenti flaui. *Cauda* breuiſſima et non longior, quam in yaſſana. *Caput* nigris pennis ueſtitum, reliquum corpus brunnis, in uentre autem albicantes pennae intermiſcentur.

GVIRAIEMOIA Braſilienſibus,

auicula magnitudine fringillae. *Roſtellum* habet uix ſemidigitum longum et nigricans, *ocellos* nigros. Totum *caput*, collum inferius, pectus, infimus uenter et dorſi medietas extima pennis ueſtiuntur caeruleis, *collum* ſuperius et dorſi medietas anterior nigris, *alae* quoque nigrae, ſed quibus in initio illarum inſperſae caeruleae, reliquae nigrae ſunt, ſed oras habent caeruleas. *Cauda* ſeſquidigitum fere longa et itidem nigra deſinuntque alae paulo poſt initium caudae. *Crura* fuſca, in pedibus quatuor digiti uulgari modo.

GVIRARV NHEENGETA Braſilienſibus, merulae aquaticae magnitudine aut paulo maior. *Roſtrum* habet rectum, compreſſum, nigrum, plus dimidio digito longum, *oculos* ſapphyrinos, pupilla nigra. *Crura*, quae ſuperius ueſtita, ſunt pennis cinereis, inferius nigra cute teguntur, uti et pedes, in quibus more uulgari quatuor ſunt digiti, unguibus acutis nigris.

Totum *caput*, collum, pectus et infimus uenter pennis ueſtiuntur albis ad griſeum dilutum accedentibus, dorſum autem leucophaeis ſiue cinereis. A roſtro in utroque latere per oculum usque ad finem laterum capitis macula oblonga tendit nigra. *Alae* nigrae, non tamen obſcure. *Cauda* nigerrimas habet pennas, quarum tamen extremitates ſunt albae et ſuperius quoque aliquot albis teguntur.

CAPVT XI.

Cocoi Ardeae Species, Alia Species, Guiratinga, Ardeola, Iacarini, Guiratirica, Guiranheemgatu.

COCOI Braſilienſibus, ardeae ſpecies eſt elegans, ciconiae ferme magnitudine. *Roſtrum* habet rectum, acutum, ſex circiter digitos longum, quod in exortu ex flauo uireſcit, *oculos* cryſtallinos, circello aureo, circum oculos cutem cineream. *Colli* longitudo quindecim digitorum, *corporis* decem, *caudae*, cum qua *alae* deſinunt. *Crura* ſuperiora mediam partem plumata, octo digitos longa, inferiora ſex et ſemis, cute tecta cinerea, digitos in pedibus quatuor uulgari modo, quorum medius digitum longus, caeteri breuiores unguibus lunaribus, fuſcis. *Guttur* et totum collum ſunt alba, ſummitas capitis et latera nigri coloris cum cinereo mixti. Eiuſdem coloris criſtam elegantem gerit erectam atque ab ea duae elegantes plumae deorſum poſterius dependent, coloris ex nigro ſubcinerei, quaelibet quinque digitos et ſemis longa. Anterius collum ſecundum longitudinem maculatum eſt plumis e nigro et cinereo mixtis. In colli parte anteriori et inferiori elegantes habet plumas longas, albas, ſubtiles propendentes, quas in pileis geſtare ſolemus. Totum dorſum, alae et cauda cinerei ſunt coloris diluti cum pauxillo albo mixti, ſuperior medietas crurum ſuperiorum albis ueſtitur pennis. Per dorſi autem longitudinem cinereae plumae extenduntur ſubtiles, elegantes, figura ſimiles illis in collo. *Caro* illius bona eſt et ſaepius comedi.

Reperitur hic et alia *ardeae*, anatis domeſticae magnitudine aut paulo maior. *Roſtrum* habet rectum, acutum, medietate anteriore tam ſuperius, quam inferius dupliciter ſerratum, quatuor et ſemis digitos longum. *Caput* et collum habet ardeae, *oculos* nigros, circulo aureo, *collum* pedem longum, *corpus* quinque digitos et ſemis, *caudam* quatuor, cum qua deſinunt alae. Crura tota nouem et ſemis digitos longa, ſuperiora mediam partem pennis ueſtita, quatuor digiti in pedibus uulgari modo. *Roſtrum* ſuperius eſt fuſcum, prope exortum autem uireſcit e flauo. Totum caput et collum ſuperius pennas habent longiuſculas,

las, pallide flauas nigro undatas, ſub gutture albicat. Collum inferius, pectus et infimus uenter plumas habent albas fuſco undatas, quod in ambitu flauo eſt fimbriatum. Totum dorſum et alae teguntur pennis fuſcis flauo undatis et remiges alarum pennae ſunt e nigro et cinereo aequali parte mixtae, extremitatibus albis. *Cauda* conſtat eiusmodi pennis, qualibus extremitas alarum, ſed transuerſim albo lineatis. *Crura* et pedes ſunt obſcure griſei coloris, ungues fuſci. *Caro* comeditur, ſapit, ut aliarum ardearum.

QVIRATINGA Braſilienſibus, *garza* Luſitanis, ardeae ſpecies, alberdeolae magnitudine et corporis figura. Erecte incedit, collo longo, roſtro extenſo, recto, acuto, flauo, quatuor digitos longo, cuius pars ſuperior nigra, inferior alba. *Crura* alta, ut ardeae, ſex circiter digitos longa, pedum digiti ad uulgarem modum, crura exterius (ut et digiti) ſunt flaua, interius ex uiridi et fuſco mixta. Per totum corpus albisſimis ueſtitur pennis. In collo elegantisſimis plumis albis, quae ſubtiliores ſunt plumis ſtruthionum.

Aquatica eſt auis. Crura ſuperiora ſine pennis.

ARDEOLA columbae magnitudine uix par, *collum* habet longisſimum. *Roſtrum* rectum, acutum, ſuperius fuſcum, inferius ex albo flaueſcens, duos et ſemis digitos longum, *linguam* breuem, acutam. *Oculos* mediocres, circello aureo, pupilla nigra. *Caput* paruum, *collum* tenue ac ſeptem digitos longum, cum corporis longitudo uix ſit quatuor. Crura longa, quodlibet quinque digitos, ſuperior medietas mediam partem nuda. In pedibus digitos quatuor communi modo diſpoſitos, unguibus lunatis acutis. *Color* talis eſt, prope oculos, ubi roſtrum inſeritur, cutis melini coloris eſt. *Caput* ſuperius ueſtitur pennis chalybei coloris pallide fuſcis inſperſis, totum collum cum pectore et infimo uentre plumas habet alas leucophaeis mixtas et pallidis, ut uariegatus adpareat. *Dorſum* nigrum eſt, ex parte chalybeo fuſcum cum cerei coloris pennis mixtum. Alarum pennae longae uirentes, in extremitate maculam habent albam, reliqua ſuperficie ex fuſco, chalybeo, cereo et leucophaeo eleganter uariegata. *Cauda* duos digitos longa, quam tegunt alarum extremitates, quae cum illa deſinunt. *Crura* ſuperius leucophaeo et cereo mixta. Nuda pars et pedes cute melina tecta ſunt. *Vngues* leucophaei. Erecta incedit auis et decenter.

IACARINI Braſilienſibus, auis carduelis magnitudine. *Roſtellum* habet crasſum, cinereum. *Crura* et pedes cinereos cum quatuor digitis more uulgari. Totum *corpus* nigris ueſtitur pennis, ſed in quibus reſplendet color inſtar chalybis politi. *Alae* interius albicant. *Oculi* caerulei et pone illos amplum foramen loco aurium.

GVIRATIRICA Braſilienſibus, auis alaudae magnitudine. *Roſtrum* habet crasſum, rectum, ſuperius fuſcum, interius album et paululum incarnatum. *Crura* cinerea cum quatuor digitis more uulgari. Totum *caput* cum gutture et colli inferiore et media parte egregie ſanguinei ſunt coloris, *oculi* caeruleſcunt, aurium foramina ampla. Latera colli, totum pectus et infimus uenter albis ueſtiuntur pennis. *Collum* ſuperius habet nigricantes, quibus paucae albae mixtae. *Dorſum* griſeum eſt (inſperſis nigris paucis) ut et initia alarum, reliquum alarum nigrum, ut et *cauda*, quae tres circiter digitos longa, orae laterales in alis ſunt albae.

GVIRAN HEEMGATV Tupinambis, auis pasſeris magnitudine. *Caput* ſuperius luteum et guttur, *collum*, pectus et infimus uenter flaui coloris, alae ex uireſcenti et flauo mixtae ac fuſco diſtinctae, uti et cauda, ocelli et roſtrum ſunt nigra. *Crura* fuſca, hic mas egregie canens, ut fringilla, uulgo Vinke.

Foemina eiusdem magnitudinis plumis pasſeris ueſtitur nec ita canit, ſed clamat 'tſchrip, 'tſchrip, ut pasſer.

* * *

CAPVT XII.

Curucui, Caracara, Tiieguacu, Teitei, Guiraguacu Beraba, Guiracoereba, Guiraperea, Iapacani, Caburé, Andiraaca.

CVRVCVI Braſilienſibus elegantisſima auis, fere magnitudine picae. *Roſtrum* habet breue, latiuſculum, coloris ſulphurei. *Os* amplum et, quando aperit, triangulatum. *Oculos* pulcros caeruleos circulo aureo et ſub quolibet oculo maculam cutaceam albam, ut gallinae, in palpebris ſuperius et inferius pilos nigros duriuſculos. *Collum* haud longum. *Crura* breuia et ad pedes fere plumata pennis nigris. *Caudam* habet quinque et ſemis digitos longam, latiuſculam. Sub roſtro inferiori in medio et ad utrumque latus quaſi barbam ſetis compoſitam nigris, ſed in quibus transſplendet caeruleus, ut in anatum collo, ſub gutture autem plumae tantum nigrae. Totum *pectus* et infimus uenter egregie miniati ſunt coloris, totum *dorſum* et cauda ſuperius ex caeruleo et igneo ſplendide uireſcunt. Extremitas *caudae* oram habet nigram, inferius autem cauda pennas habet albas nigro transuerſim eleganter ſtriatas. Initium alarum etiam inſigni illa uiriditate ſplendet, media pars caneſcit, nimirum plumis nigricantibus, minutisſimis punctulis canis conſperſis, ut anates eſſe ſolent. Vltima pars, ſcilicet longae alarum pennae ex fuſco nigreſcunt. *Crura*, ut dixi, fere tota ueſtita nigris pennis, caetera cum pedibus fuſca ſunt e cinereo. *Digitos* habet diſpoſitos, ut pſittacus. *Pennae* ſubter alas ſunt canae.

CARACARA Braſilienſibus, *gauiaon* Luſitanis, niſi ſpecies auis magnitudinis miluii, *caudam* habet longam nouem digitos, *alarum* longitudo quatuordecim digitorum, quae tamen nondum ad finem caudae pertingunt. *Color* pennarum totus eſt raui coloris cum albis et flauis punctulis. *Cauda* albo et fuſco eſt uariegata. *Caput* accipitrinum, *roſtro* adunco, mediocriter magno, nigro. *Crura* habet lutea, pedibus accipitrinis, unguibus ſemilunaribus nigris acutisſimis et longis. Auis gallinis ualde infeſta.

Habui aliam eiusdem magnitudinis et colore pennarum, ut praecedens, ſed pectus et uenter erant alba. *Oculi* aurei et cutis circum eos flaua. *Crura* lutea.

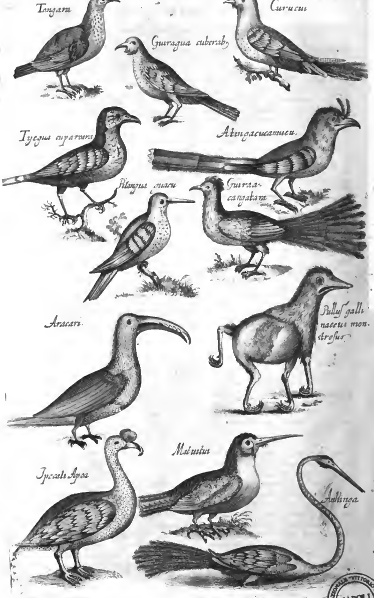
TIIEGVACV Braſilienſibus, auicula paſſeris magnitudine aut paulo maior. *Roſtellum* habet breue, triangulare, latiuſculum, nigrum. *Ocellos* ſapphyrinos, *crura* et pedes cerei coloris, unguiculis fuſcis, digiti diſpoſiti more uulgari. Tota auicula ueſtitur pennis coracinis, at in ſummitate capitis maculam habet clypeiformem ſplendentis ſanguinei coloris. Totum *dorſum* autem fere et utramque alam ſuperius ad partem obtendit macula nigrocaerulea. *Cauda* breuis et nigra.

TEITEI Braſilienſibus, quam etiam uocant *guiranbemgeta* et *guraundi*. Auicula rubeculae magnitudine. Auiario includitur pro canora aue, ſed pipit tantum, ut rubrica, Germanis Gimpel. *Veſcitur* paco et mamao. *Roſtrum* habet breue, craſſiuſculum, nigrum. *Caput*, collum ſuperius, alae et totum dorſum et cauda nigris ueſtiuntur pennis, quibus aliquid caerulei admixtum, ita ut ſplendeant inſtar chalybis. *Guttur*, collum inferius, pectus, totus infimus uenter et crura ſuperiora ſunt lutea, ad exortum roſtri ſuperioris poſt nares maculam habet e pennis luteis. *Crura* et pedes fuſci ſunt coloris et hic eſt mas.

Foemina proportione et magnitudine plane reſpondet mari, eodem roſtro et iisdem cruribus, ſed color plurimum differt, eſt enim uiridis, ut acanthis. Germanis Zeiſchen. Alae ac caput cum collo ſuperius paulum

Digitized by Google

Tab 60

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

paulum fuſceſcunt et caeruleſcunt mixtim. *Delectantur* hae aniculae quinque aut ſex coniunctim auiario includi.

GVIRAGVACV BERABA Braſilienſibus. Auis carduelis magnitudine. *Collum* inſerius, *dorſum* et uentris extremitas lutei ſeu aurei eſt coloris. *Caput* ſuperius et collum, dorſi medietas anterior, alae et cauda dilute uiridis. In alarum extremo fuſcae pennae mixtae ſunt. Sub gutture ad oculos usque maculam habet magnam, nigram. *Roſtellum* habet rectum, acutum, flauum ſuperna parte paulum nigricans. *Crura* et pedes fuſci coloris.

GVIRACOEREBA Braſilienſibus. Auis fringillae magnitudine. *Roſtellum* habet nigrum, tres quartas partes digiti longum, acutum et paululum deorſum flexum. *Oculos* nigros. *Linguam* multipliciter fisſam, in capite ſuperius mitellam thalasſinis pennis, reliquum caput, guttur et totum corpus inſerius, pectus et totus infimus uenter cum dorſi medietate poſteriori caeruleis ueſtiuntur pennis, lacteſcentibus et a pectore per initia alarum ad dorſum, ubi incipit caeruleus color, linea lata caerulea tranſit transuerſim per exortum alarum, totum autem collum ſuperius cum medietate dorſi anteriore profunde nigris ſubtilibus holoſericis ueſtitur plumis. *Cauda* ſeſquidigitum longa eſt et nigra. *Alae* magnae, quae ad medietates laterales flaueſcunt. Flauedo autem illa tegitur nec nideri poteſt, quando auis conſidet, quando uero uolat, alae ex nigro et flano eleganter ſtriatae uidentur. Interius alae ferme totaliter flauae ſunt. *Crura* ſuperiora pennis nigricant et caerulea quodammodo ſunt. Inſeriora nuda et cinnabrii coloris una cum pedibus, unguiculi in pedibus nigri. Habent autem pedes digitos quatuor uulgari modo diſpoſitos.

GVIRAPEREA Braſilienſibus, auis alaudae magnitudine. *Roſtrum* habet breue, crasſiuſculum, nigricans. *Caput* ſuperius et collum, totum dorſum et infimus uenter pennas habent obſcure flaui coloris, ut cera citrina, caput inferius, guttur et collum inferius cum pectore nigras, quales et paucae in uentre flauis ſunt intermixtae. *Cauda* duos digitos longa et praeterit alas. Conſtat autem cauda et alae pennis fuſcis et nigricantibus, quarum quaelibet cum laterali extremitate thalasſina, ita ut fuſcae alae thalasſino uideantur ſtriatae. Cauda itidem. *Crura* ſuperiora etiam cerei coloris, inſeriora cum pedibus obſcure cinerei. Digiti quatuor modo uulgari, unguibus nigricantibus.

IAPACANI Braſilienſibus, auis magnitudine *bemtere* aut *ſchanepue*. *Roſtrum* habet nigrum, oblongum, acuminatum et paulum deorſum incuruatum *Oculos* aureos, pupilla nigra. *Caput* ueſtitur pennis nigricantibus, collum ſuperius, dorſum, alae ex umbra et nigro mixtis. *Cauda* ſuperius albo maculata eſt. *Pectus* et totus infimus uenter ac crura ſuperiora ex albo et flauo mixta ac lineis ſeu ſtriis transuerſis nigricantibus intertexta. *Crura* fuſca. Digiti in pedibus quatuor uulgari modo, unguibus acutis et nigris.

CABVRE Braſilienſibus, noctuae ſpecies, auis magnitudine turdelae. *Caput* habet rotundum, roſtrum breue, aduncum, flaueſcens, duo ſoramina narium. *Oculos* pulcros, magnos, rotundos, flauos, pupilla nigra. Sub oculis et ad latera roſtri multos habet pilos, longiuſculos, fuſcos. *Crura* breuia totaliter pennis ueſtita, flaua, uti et pedes. In iis autem quatuor digitos more uulgari, unguibus ſemilunaribus, acutis, nigris. *Caudam* latam, prope cuius exortum alae deſinunt. In toto capite, dorſo, alis, cauda coloris eſt umbrae dilutae ac in capite et collo minimis, in alis maioribus maculis albis nariegatur. *Cauda* uero albo eſt undata. *Pectus* et infimus uenter albicant et maculis umbrae dilutae uariegantur, Facile manſueſcit. *Collum* ita circumagere poteſt, ut roſtri acies exacte dorſi

medietatem oſtendat. *Ludit* cum hominibus inſtar ſimiae et uarios mimos facit aſpectu ſuo et crepitus roſtello, praeterea pennas ad latera capitis erigere poteſt, ut cornicula ſeu auriculas repraeſentent. *Victitat* carne cruda.

ANDIRA ACA Braſilienſibus, ueſpertilio cornutus. Multi hic reperiuntur in palmis nnciferis degentes, paulo maiores noſtratibus, praepingues, cinerei coloris, mollibus et longioribus pilis, auribus latis. In ſingulis pedibus habent quinque digitos acutis unguibus armatos. *Dentes* candidi et ſupra naſum corpuſculum, eiusdem cum auribus longitudinis, ſatis grande ex materia, qualis illius rictus, flexile ſeu mobile. Alarum longitudo aequat ſemipedem Rhynlandicum.

CAPVT XIII.

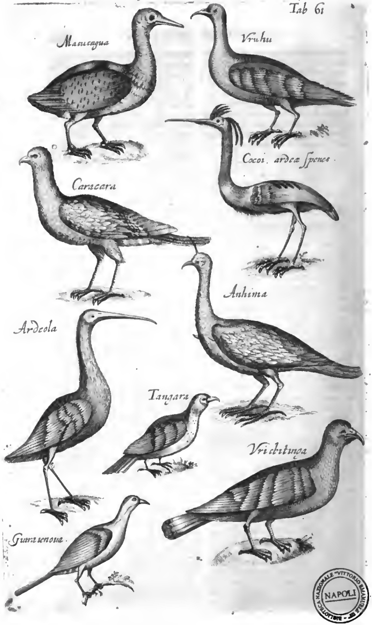
Macuacagua, Columbae Syluestris Species, Anas Syluestris, Vrubitinga, Mareca Vtraque, Tiieguacu Paruara, Tangara Vtraque.

MACVACAGVA Braſilienſibus, gallinae ſylueſtris ſpecies, magnitudine gallinae noſtratis uel etiam maior. *Roſtrum* habet nigrum, plus ſeſquidigito longum, anterius paulo incuruum, ut perdicis, in roſtri medietate duo narium foramina ampla. *Oculos* nigros, poſt eos aliquanto ſpatio aures more gallinarum. *Corpus* craſſum, *alae* cum eo deſinunt, nullam enim habet caudam. Crura inferiora nuda, duos et ſemis digitos longa. In pedibus tres habet digitos antrorſum uerſos, craſſiuſculos, unguibus breuibus, obtuſis. *Calcaneus* rotundus, ut in ſtruthione, et paulum ſupra illum breuiuſculus digitus uerſus interiora, ungue obtuſo. Totum *caput* et collum punctulatum eſt obſcure flauo et nigro, ſub gutture albicat. *Pectus*, uenter et dorſum obſcure cinerei ſunt coloris. *Alae* umbrae coloris per totum undatae nigro, praeter remiges pennas, quae totaliter nigrae. *Crura* ſuperiora pennis ueſtita, uti uenter, inferiora caeruleſcunt cum pedibus, ungues griſei. *Carnoſa* admodum eſt auis et tantum carnis habet, quantum duae gallinae domeſticae uix habeant, eſtque boni ſaporis. Sub cute craſſa et pingui cuticulam habet aliam, qua caro tegitur. *Victitat* uariis fructibus, qui ex arboribus ſylueſtribus decidunt. In uentriculo illius inueni fabas ſylueſtres, ſemina araticu. Humi currit, nam pedes inepti ad arbores ſcandendum. *Oua* ponit gallinaceis paulo maiora, coloris caeruleouiridis.

COLVMBAE ſylueſtris ſpecies ex Inſula S. Thomae adlata noſtratum magnitudine et figura, ſed roſtro ſuperius adunco et coloris in medietate anteriori tota caerulei cum albo et pauco flauo mixti, in poſteritate tota ſanguinei. *Oculi* nigri, circulo caeruleo. Pennis tegitur per totum uiridibus, ut pſittacus. Remiges alarum ex uiridi fuſceſcunt, ut et extremitas caudae. Sub ano flauo habet pennas. *Crura* et pedes eleganter croceicoloris, ungues autem fuſci.

ANAS ſylueſtris magnitudine anſeris. *Roſtrum* habet nigrum, *crura* fuſca, nti et pedes. Tota nigra eſt, exceptis principiis alarum, quae alba, nigredini tamen illi uiridis color transſplendet. *Criſtam* in capite gerit nigris plumis conſtantem et maſſam carnoſam conrugatam, rubram ſupra roſtri ſuperioris exortum. *Cutem* quoque habet rubram circum oculos. *Caro* bona et copioſa. *Figuntur*

plerum-

BIBLIOTECA NAZIONALE "VITTORIO EMANUELE III" NAPOLI

pleruṁque in altis arboribus conſidentes, nam poſt lotionem in aqua frigida altas ſubeunt arbores captandi aeris et ſolis cauſa.

VRVBITINGA Braſilienſibus, (ſed dubito adhuc de hoc nomine, nam nobilior eſt haec auis, quam urubitinga) auis aquilae ſimilis, anſeris ſemeſtris magnitudine. *Roſtrum* habet craſſum, aduncum, nigrum et circa nares cutem flaueſcentem. *Oculos* magnos, ſplendide aquilinos. *Caput* groſſum. *Crura* et pedes luteos, in pedibus quatuor digitos uulgari modo diſpoſitos, *unguibus* lunatis, longis, nigris, *alas* amplas, *caudam* latam. Tota neſtitur plumis fuſcis et nigricantibus, per alas autem undatim quaſi cinereus miſcetur. *Cauda* nouem digitos longa, ad ſex alba, in extremitate ad tres nigricans, in extremitate tamen rurſus minimum eſt albi. Egregiae ſtaturae eſt auis.

MARECA itidem anatis ſylueſtris ſpecies, ſed parua. Roſtrum habet anatinum fuſcum, ad cuius exortum in utroque latere macula rubra. *Caput* ſuperius eſt leporini griſei coloris, latera capitis ſub oculis tota alba. Totum pectus et infimus uenter ligni querni ſecti colorem obſcure aemulatur, uariegati praeterea punctulis nigris. *Crura* et pedes nigri. *Cauda* griſea. *Alae* elegantes, in exortu ex griſeo ſubfuſcentis coloris, remiges autem ſunt in uno latere prioris coloris, tota autem medietas extrema dilute brunneſcentis, qualis in pedibus eſſe ſolet, in medio autem coloris uiridis transſplendentis, cum fimbria nigra, qualis in anatum collis. *Caro* ualde bona.

MARECA alia ſpecies, eiusdem cum antecedente magnitudinis et figurae. *Roſtrum* habet nigrum ſplendens. Summitas capitis, collum ſuperius, totum dorſum umbrae coloris cum fuſco mixti. Sub gutture albicat. *Oculi* nigri et ante quemlibet macula parua rotunda, plumis ex albo flaueſcentibus. Totum pectus et infimus uenter obſcure griſei coloris cum aureo mixti. *Cauda* nigra. Alarum pennae fuſcae, quibus uiride transſplendet et mediae pennae alarum eximia uiriditate et caeruleo in fuſco transſplendent, hic et undam nigram habent, extremitas autem remigum tota eſt alba. *Crura* et pedes inſigniter rubri ſeu miniati coloris. Aſſata auis pedibus adprehenſa manus et lintea mina tingit colore miniato ſanguineo. Boni ſaporis habent carnem, ſed paulum amaricantem.

THEGVACV PAROARA Braſilienſibus, auis alaudae magnitudine. *Roſtrum* habet breue, craſſum, ſuperius fuſcum, inferius albicans. *Caput* ſuperius, latera eius et guttur ac collum inferius habent pennas flauas ſanguinei coloris pennis punctulatas (et haec foemina quidem, mas enim haec tota habet ſanguinea.) *Collum* ſuperius et totum dorſum cinereas umbra aliquatenus mixtas. *Alae* fuſcas oris albeſcentibus praeditas, nt et cauda, ſed alae teguntur cinereis, dorſum maximam partem, exceptis extremitatibus. Latera colli, pectus et totus nenter et crura ſuperius albis teguntur pennis. *Crura* inferiora et pedes fuſci ſunt coloris, quatuor digiti more uulgari poſiti. *Ocellos habet nigros.*

TANGARA Braſilienſibus. (Reperiuntur eius aliquot ſpecies colore nariantes.) *Prima* elegans, magnitudine fringillae. *Roſtrum* habet rectum, craſſiuſculum, nigrum. *Oculos* nigros. *Crura* et pedes ex cinereo fuſcos. Supra roſtri exortum ſuperne maculam e pennis nigris. Totum *caput* et collum ſplendentibus uiridibus ſeu thalasſinis pennis ueſtiuntur. Initium dorſi inſtar collaris ambiunt nigerrimae pennae. *Dorſum* autem ſub alis usque ad exortum caudae ueſtitur plumis luteis. Totus infimus uenter egregie caeruleſcit. Alae nigrae ſunt et earum extremitates laterales caeruleae, ita ut totaliter caeruleae adpareant complicatae et ſola extremitas nigra uideatur. Initium alarum exterius etiam thalasſinis pennis nitet et cuique

alae ſuperius in dorſo ſeu in extremitate ſuperiori laterali flauae pennae ſunt mixtae. *Caudam* habet latam, ſeſquidigitum circiter longam, nigram pennis, ſed quarum extremitates laterales caeruleae ſunt. Extremitas caudae eſt nigra. Includitur caueae et clamat *zip, zip* ſeu, ut rubrica Germanis Gympel. *Veſcitur* farina et pane.

Secunda ſpecies figura et magnitudine paſſeris noſtratis. *Roſtellum* habet ex flauo fuſcum, latiuſculum, in extremitate acutum, cuius inferior pars multo breuior ſuperiore. *Ocellos* nigros. Totum *caput* egregie miniatis tegitur pennis, totum reliquum corpus cum alis et cauda ſplendide nigris. *Crura* ſuperiora albis pennis et in latere exteriori maculam oblongam miniatam habent quaſi ſanguine maculata. *Crura* inferiora et pedes cinerei ſunt. In pedibus digiti quatuor more uulgari. *Cauda* breuis digitum longa et alae prope illius exortum deſinunt.

CAPVT XIV.

Anhima, Pitangua Guacu, Attinguacu Camacu, Guira Acangatara.

ANHIMA Braſilienſibus, auis aquatica ex rapacium genere, maior cygno. *Caput* habet haud magnum, gallinaceo ſimile et roſtro nigro, cuius ſuperior pars paulo longior inferiori et in extremitate deorſum incuruatum. *Oculos* pulcros, aureos, pupilla nigra et exterius nigro circulo. In capite prope exortum roſtri cornu gerit erectum extremitate ſua antrorſum uerſus incuruatum, paulo plus, quam duos digitos longum, craſſitiei chordae maioris in uiola maiore, rotundum quaſi tornatum eſſet, coloris albicantis ſeu oſſei. Circum cornu plumellae ſubtiles breues eriguntur albae et nigrae. *Collum* habet plus ſeptem digitis longum, reliquum corpus ad caudae exortum fere ſeſquipedem. Alas ampliſſimas, utpote quarum plumarum longitudo ſeſquipedem ſuperet. In cuiusque alae antica parte duo cornua recta triangulata ex ipſo oſſe alae enata obtinet, craſſa minimi digiti apicem et conicae triangulatae figurae. Eſt autem quodque anteriorum digitum longum, poſteriora paulo breuiora coloris fuſci. *Caudam* habet decem digitos longam, inſtar anſerinae latam. Crura ſuperiora quatuor digitos longa et quoad medietatem inferiorem pennis nuda, inferiora quinque digitos longa, fere duos craſſa. In quolibet pede quatuor digitos obtinet more gallinarum diſpoſitos, quorum medius trium anteriorum quatuor et ſemis digitos longus, reliqui duo tres et ſemis, poſterior autem fere duos. Quilibet unguem habet corniculatum nigrum, digitum longum et in poſterioribus digitis paulo longiorem. *Cute* fuſca et ſquamoſa teguntur et digiti et crura nuda. *Capitis* uertex plumulis nariegatus eſt albis et nigris, ad latera in gutture et colli medietate ſuperiori nigricat, inferior medietas colli et pectus uariegatur albis, cinereis et nigris pennis. *Venter* inferior albas in totum habet pennas, ad latera ſub alis et in dorſo ſunt nigrae, ſed quibus albae hincinde permiſcentur. *Cauda* eſt nigra, *alae* etiam nigrae, exceptis oris extremis, (prope oſſa) ubi ex albo flaueſcentibus pennis uariegatae ſunt. Terribilem clamorem edit *uybu, uybu* uociferando. Nunquam ſola inuenitur, ſemper par, mas et foemina iunctim incedunt et, una mortua, altera a ſepultura nunquam diſcedit. *Cornu*, quod in capite gerit, remedium eſt contra uenenum, ſi in uino per noctem infundatur. Idem remedium eſt contra ſuffocationem uteri et in difficili partu. Haec, quam deſcripſi, foemina eſt, mas duplae magnitudinis. *Nidum* ſuum facit e luto ad caudices arbo-

arborum ſuper terram figura furni.

PITANGVA GVACV Braſilienſibus, *bemtere* Luſitanis, magnitudine aequat ſturnum. Roſtrum habet craſſum, latum, pyramidale, paulo plus digito longum, exterius acuminatum. *Collum* breue, quod ſedens contrahit. *Corpus* fere duos et ſemis digitos longum. *Caudam* latiuſculam, tres digitos langam, crura et pedes fuſcos, quatuor digitos more uulgari. *Caput*, collum ſuperius, totum dorſum, alae et cauda coloris ſunt e fuſco nigricantis, pauxillo uiridi admixto. *Collum* inferius, pectus et infimus uenter habent flauas pennas, ſuperius autem iuxta caput corollam (quaſi monachicam) albi çoloris. Sub gutture ad exortum roſtri albicat. *Clamat* alta uoce.

Quaedam haium auium in ſummitate capitis maculam habent flauam, quaedam ex parte luteam. Vocatur a Braſilienſibus cuiriri, alias per omnia pitanguaguacu ſimilis.

ATINGVACV CAMACV Braſilienſibus, auis turdelae fere magnitudine. *Caput* habet ſatis groſſum, collum mediocriter longum, corpus tres digitos longum, *roſtrum* paululum aduncum, coloris ex uiridi et flauo mixti. *Oculos* ſanguineos, pupilla nigra. *Crura* cinerea mediocris longitudinis, ſuperius pennis ueſtita. In pedibus digitos quatuor uulgari modo. *Caudam* longisſimam, nimirum nouem digitos longam decem circiter pennis conſtantem, quarum quaedam inferiores ſunt breuiores ſuperioribus. Totum caput, collum, dorſum, alae et cauda pennas habent brunnas ſeu fuligineas, quae in cauda paulo ſaturatiores ſunt reliquis. Extremitas cuiuslibet pennae caudae ſemidigitum longa, alba eſt et inter album et rufum nigro umbrata. Guttur, pectus et infimus uenter ac ſuperiora crura cinereis pennis ueſtiuntur. In capite longiuſculas habet pennas, quas inſtar duorum cornuum poteſt ſubrigere. Elegans auis ob longitudinem caudae.

GVIRA ACANGATARA Braſilienſibus. Auis picae uariae magnitudine. *Roſtrum* habet digitum longum, cuius ſuperior pars paulum adunca, totum autem obſcure flaueſcit. *Oculos* cryſtallinos, circulo fuſco. *Collum* duos digitos longum, *corpus* tres. *Cauda* longisſima, nimirum octo digitos conſtans octo pennis rectis. *Crura* ſuperiora pennis ueſtita et ſeſquidigitum longa, ut et inferiora. In pedibus digiti quatuor more pſittacorum et quidem uerſus interiora ſunt duo breuiores, uerſus exteriora duo longiores in quolibet pede. Totum *caput* pennis ueſtitur, quae in medio ſecundum longitudinem (proxime ſcapum) fuſcae, in lateribus flaueſcentes, ut criſta. Collum et alae e contrario pennas habent in medio flaueſcentes et ad latera fuſcas. Extremitas alarum fere plane fuſceſcit. Totus *uenter*, dorſum, (exceptis alis) crura ſuperiora et exortus alarum ad trium et ſemis digitorum longitudinem pennis conſtant ex albo pallide flaueſcentibus, reliquum caudae fuſceſcit, extremitas autem albas oras habet. *Crura* inferiora et pedes thalaſſini ſunt coloris. In capite longiores pennae in criſtam eriguntur. Ingentem in ſyluis excitat clamorem.

CAPVT XV.

Matuitui, Aracari, Anhinha, Ipecati Apoa, Pullus Gallinaceus, Innominatae Tres.

MATVITVI Braſilienſibus, auis ſturni magnitudine. Breui collo, pectore forti, cruribus breuibus, cauda duos et ſemis digitos longa. *Roſtrum* habet rectum forte, cuius ſuperior pars paulum prominet acumine inclinato, cinnabrii coloris. Totum *caput*, collum ſuperius, dorſum, alae et cauda conſtat pennis fuſcis pallide flauo maculatis,

culatis, adparentibus partim punctulatis, ut in niſo. Sub gutture flauas habet pennas. Pectus et uenter albis ueſtiuntur, quae fuſco ſunt punctulatae. Crura obſcure cineteſcunt.

ARACARI Braſilienſibus, auis magnitudine picae Martiae. *Roſtrum* habet quatuor digitos longum, ſesqui latum ſeu altum, tres et ſemis crasſum, ubi crasſisſimum, paulum deorſum incuruatum, inſtar gladii Turcici, et in extremitate acutum inſtar pſittacini, eſtque ſuperior pars paulo longior inferiori. *Roſtrum* ſuperius et inferius plus mediam partem ab extremitate numerando ſertatum dentibus, ſuperior pars roſtri maior inferiore, eſt autem roſtrum canum, leuisſimum, leuius ſpongia, ſuperius album linea in ſummitate crasſa nigra ſecundum longitudinem diſtinctum, inferior tota eſt nigra, totum inſeritur in caput triangulatum et, ubi inſertio eſt, linea triangulatim alba citcumſcriptum. *Linguam* habet quatuot digitos longam, leuisſimam aſpectu plane pennam teferentem aut etiam plumata eſt et nigra, (ſi pennam habere lingua dici posſit.) *Caput* non ita magnum habet, latum, compresſum. *Oculos* magnos, pupilla nigra, circulo flauo, reliquas extremitates nigras. *Collum* haud longius pſittacino. *Corpus* a colli exortu ad caudam usque quinqne circiter digitos longum. *Cauda* inſtar picae latiuſcula et ſex digitos uel paulo plus longa. *Crura* et pedes nigricantes ex uiridi, pſittacorum ſimiles, duos digitos habent anterius, quorum unus longior altero, duos retro, itidem inaequalis longitudinis, ungues incuruati, fuſci ſeu nigri. Crurum ſuperiorum longitudo duorum digitorum, inferiorum ſesqui. Totum caput et collum usque ad initium pectoris nigras habet plumas et, ubi deſinunt, circulariter finiuntur. *Pectus* uero et infimus uenter totus eleganter flauis ueſtiuntur pennis cum pauonino mixtis, pet pectus autem transuerſim linea digitum lata ſanguinei colotis ducta eſt ab uno latere usque ad alterum. Totum dorſum, alae, cauda et crura ſuperiora ueſtiuntur pennis ex nigro uiridicantibus, uti in noſtratibus picis color esſe ſolet. Extremitas dorſi ante initium caudae etiam ſanguinei coloris, plus uno imperiali in circumferentia. *Alae* deſinunt ad exortum caudae et interius e cinereo ſunt ſubfuſci coloris. *Roſtrum* interius eſt nigrum. Auis haec quaſi ſuum nomen profert clamando acuto ſono, ſed non admodum clangoſo *aracari*.

ANHINGA Braſilienſibus tupinambus. Mergi aquatici ſpecies elegans, *corpus*, excepto collo, anatis domeſticae Europeae habet magnitudine. *Roſtrum* rectum, haud crasſum, acutisſimum, tres digitos longum et per toſtri medietatem anteriorem tam ſuperius quam inferius duplicem ordinem acutisſimorum hamulorum retro uerſorum. *Caput* paruum, longiuſculum, ſerpentini aemulum, paulo plus ſeſquidigito longum. *Ocellos* nigros, circulo auteo. *Collum* tenue, teres, pedem longum, corpus autem tantum ſeptem digitos, crura bteuia, ſuperiora duos digitos longa, pennata, inferiora uix ſeſquidigitum, quatuor digitos, tres anterius uerſos, membranis iunctos more anatum aut corui aquatici, quartus digitus bteuior ad latus inferius extenditur itidem membtana reliquis connexus, unguibus lunatis omnes acutisſimis. *Caudam* latam, decem digitos longam duodecim pennis conſtantem, alae circa medietatem caudae deſinunt.

Roſtrum griſeum eſt et poſt exortum paulum flaueſcit. Caput totum et collum plumis ſubtilisſimis tegitur ad tactum holoſericum refetentibus, coloris in capite et collo ſuperius ex griſeo ſubflaueſcentis, ſub gutture et in collo inferius griſei coloris, ut pelles illae (Werchfelle uocant) ex quibus mitrae fiunt muliebres et ad tactum et aſpectum illius pellis pilos refert. Totum pectus et infimus nenter et cruta ſuperiora plumis mollibus ueſtiuntut coloris

loris argentei. Initium dorſi pennis fuſcis, ſed quarum quaelibet in ſui medio maculam habet oblongam ex albo pallide flauam, ita ut punctulatim adpareat, reliquum dorſi nigras habet pennas. *Alas* obtinet longas, quarum initium totum eiuſmodi breuibus pennis tegitur, uti initium dorſi, ſequitur ordo mediam partem, id eſt, uno latere canarum, altero nigrarum, remiges autem nigrae ſunt. *Cauda* nigris ſplendentibus pennis conſtat, quarum extremitas griſea. *Crura* et pedes ex obſcure flaueſcente griſei ſunt coloris. Solertiſſima in capiendis piſcibus, nam more ſerpentum, contracto prius collo, eiaculatur roſtrum in piſces ac unguibus eos prehendit. *Carnem* illius comedi, ſed haud melior eſt, quam caro lari.

IPECATI APOA Braſilienſibus, *pata* Luſitanis, id eſt, anſer, nobis anas ſylueſtris magnitudine anſeris, octo uel nouem menſium, figura plane, ut noſtrates anates. *Venter* et interior pars caudae, collum totum cum capite pennas habet albas, dorſum usque ad collum, alae et ſummitas capitis nigras, cui uiriditas mixta, ut in noſtrarum anatum collis. In collo et uentre albis pennis nigrae paſſim ſunt inſperſae. In his differt a noſtratibus, quod ſit *primo* maior, *ſecundo* roſtrum anatum quidem, ſed nigrum et in extremitate aduncum. Tertio ſuper roſtrum criſtam gerit carneam, craſſam, latam et rotundam fere, nigram albis maculis inſignitam. *Criſtae* altitudo eadem inter criſtam et roſtrum, (in ſummitate nimirum roſtri) foramen transuerſum magnitudine piſi eſt, ab utroque latere conſpicuum, quod narium uice fungitur. Quarto pedum et crurum color non ruber, ſed cinereo fuſcus. *Carnem* multam et bonam habet, nam ſaepiſſime comedi. *Reperitur* paſſim ad fluuios.

Alium habui per omnia ſimilem priori, excepto, quod longiores illae pennae in alis, inſigni brunno ſplendebant colore, puto marem hunc eſſe, alteram foeminam.

ANNOTATIO. Geſnerus pene ſimilem dedit iconem ſub nomine anatis Indicae, cuius picturam ſe a Cardano accepiſſe memorat. Sed color pennarum nonnihil differt ab auctoris noſtri deſcriptione.

PVLLVS gallinaceus monſtroſus magnitudine pulli recens excluſi. *Caput* habebat anaticum, ſuperius tamen magis in acumen deſinens, *roſtrum* anaticum, latum, cuius ſuperior extremitas deorſum inflexa. *Ocellos* paruos, collum breue, *alas* paruulas iuxta priora crura poſitas, quatuor crura gallinacea, carebat pectore, quippe eo loco, quo pectus eſſe debebat, duo crura habens, quodlibet ſuperius tres quadrantes digiti longum, inferius quadrantem et in ſingulis quatuor digitos gallinaceos. Poſteriora duo crura eiuſdem figurae et longitudinis cum anterioribus mire poſita erant, ſiniſtrum quidem more naturali, dextrum uero in exortu ſuo ſiniſtro erat adnatum et quaſi ſurſum uergebat, eo modo quaſi duo ſiniſtra crura fuiſſent et unum dextrum loco ſiniſtri in exortu fuiſſet adglutinatum, atque ideo uropygio carebat, quia nullum interuallum inter crura haec poſteriora et caudae loco ipſi ſiniſtro cruri exterius longiuſculi pili caneſcentes erant adnati. *Pedes* habebat gallinaceos et digitos eodem modo diſpoſitos, ſed quilibet pes totus inuerſo ordine poſitus erat, ita ut inferior pars eſſet ſuperior et ſuperior inferior, unguiculique etiam ſurſum non deorſum uergebant. Totum *caput*, collum, uenter, alae, dorſum et ſuperiora crura non ueſtiebantur pennis, ſed pilis nigris ſemidigitum longis, qui ſub uentre et gutture paululum caneſcebant. In ſumma plane monſtroſus pullus. *Crura* inferiora et pedes fuſci coloris, uti et roſtrum, uitalia uiſcera habebat gallinacea, ſed inordinate diſpoſita. *Cor magnum*. Viuebat, cum excluderetur.

Auis (*cui auctor nomen non adſcripſit*) magnitudine alaudae, *figura* matutui. *Roſtellum* habet rectum, ni-

nigrum, *oculos* nigros, *crura* communia fuſca, *caudam* latiuſculam et alis longiorem. Totum *Caput* ſuperius, collum ſuperius, dorſum, alae et cauda ruſeſcentis ſunt coloris ex rubro, umbra et albo mixti. Guttur, collum inferius et infimus uenter albi ſunt coloris. Per oculum utrumque a roſtro transuerſim maculam habet oblongam fuſcam. Clamat *gip*, *gip*, ut iunior gallo-pauus fere.

Auis (*cuius nomen auctor non prodit*) magnitudine patae et eiusdem figurae. *Roſtro* nigro, craſſiuſculo, *capite* nigro, *pectore* et uentre cano, dorſo, alis et cauda fuſceſcentibus, *cruribus* fuſcis. Clamat *zip*, *zip*, ut paſſer.

Auis (*quam auctor non nominat*, *ſed tantum admonet*, *eſſe ſpeciem curucui*, *de qua cap.* 12.) magnitudine picae fere. *Roſtrum* habet breue, craſſiuſculum, paulum deorſum incuruatum, griſeum ſeu cinereum, *oculos* nigros, circulo croceo, *caput*, collum, dorſum ſuperius et cauda ſuperius coloris nigri cum uiridi caeruleo perſplendente, ut in chalybe polito, *alae* fuſcae, totum pectus et infimus uenter egregii coloris miniati, *cauda* inferius albas habet pennas transuerſim nigro ordine undatas. *Crura* breuia, fuſca ſunt, digitis quatuor more pſittacorum diſpoſitis. *Reperitur* hic et alia ARDEAE ſpecies, tota alba, roſtro croceo, recto, acuto, oculis nigris, circulo aureo, cruribus et pedibus nigris. *Roſtrum* habet quinque digitos longum, *collum* longiſſimum, nimirum quinque digitos ſupra pedem. *Corpus* ſeptem digitos longum, *caudam* quinque, cum qua alae deſinunt. *Crura* ſuperiora octo digitos longa ex parte pennis ueſtita, inferiora ſex digitos. *Digiti* pedum communi modo ſe habent, quorum medius anteriorum quatuor digitos longus, reliqui breuiores, omnes unguibus lunatis praediti nigris.

DE AVIBVS AQVATICIS BRASILIANIS.

Inter aues marinas, quae in Braſilia reperiuntur, ſeptem ſunt notatu digniores.

Prima eſt QVIRATINGA grui magnitudine par, plumis candidis, roſtro prolixo atque acuto, crocei coloris, cruribus oblongis e rubro ſubflauis. Collum ipſius ueſtitur plumulis tam ſubtilibus et elegantibus, ut cum ſtruthionum plumis certent.

Nieremb. H. Exot. l. 10. c. 38. De Laet. In Occid. l. 15. c. 13.

Altera eſt CARIPIRA, quae, quod in binas partes bifurcatam caudam diſtinguat, interdum explicans, interdum contrahens, ſartoriae forcipis inſtar raboforcado ab Hiſpanis dicitur. Reperitur paſſim in utraque India. Plumas eius, quod longo tempore durent, ſagittis ſuis adhibent Barbari. Ximenes *adipem* ad cicatrices faciei delendas et arthritidis dolores ſopiendos ſingulare eſſe remedium narrat. Et ſibi donati alarum remigium ita ut uolant diſtentum, amplius, quam mortalis ullus diſtento utroque brachii poſſit complecti, occupaſſe ſpatium addit. Non facile capitur, niſi forte in deſerta aliqua inſula, in qua pullos excludit.

Tertia CALCAMAR columbae eſt magnitudine, ſed uolandi neſcia. In fluctibus oua ponit et excludit, quos etiam alarum atque pedum remigio ſecat peruelociter. M[illegible]cia et pluuiis imminentibus tanto numero naues circumfluitant, ut a nautis faſtidiantur.

Quartam AYAYAM nominant, picae magnitudine, longo roſtro cochlearis inſtar, plumis candidis rubris maculis eleganter ſubfuſis, ſingulari in piſcibus capiendis induſtria.

CARACVRA eſt quinta, exili corpore, ſubcinerei coloris, pulcris

Digitized by Google

Tab. 62

Pelecanus

Phœnix

Harpyia

Gryphus Greiff

BIBLIOTECA NAZIONALE VITTORIO EMANUELE III NAPOLI

cris oculis, iride eleganter rubente, ita uocalis, ut maioris longe molis quis opinaretur. Ante ſolis forte ortum et ſuboccaſum auditur, certo, ut uolunt, ſerenitatis futurae indicio.

Sexta eſt GVARA, picae magnitudine, oblongo roſtro et anteriore parte recuruo, longis pedibus. Primum excluſa nigricat, deinde euadit cinerea, ubi autem uolare incipit, egregie candicat, ſenſim autem rubeſcit, donec aetate plumae illius colorem induunt purpurae aemulum, quem ad ſenectam usque retinent. Victitant piſcibus, carnibus et aliis eduliis ſemper aqua temperatis. Pariunt quoque ſub tectis. Gregatim uolant et ſoli expoſitae pulcerrimum praebent ſpectaculum. Ex plumis diademata et alia ornamenta a barbaris conficiuntur.

Vltima eſt GVIRATEONTEON quaſi dicas auem ſaepius morientem et rurſus reſurgentem. Epilepſiae enim obnoxia eſt admodum, alioquin candidis et pulcerrimis plumis ueſtita.

APPENDIX

De Auibus Fabuloſis.

CAPVT I.

De Gryphibus et Harpyis.

Placet et de fabuloſis aliquid adnectere, ne et in hiſce quicquam nobis deſideretur. Praecedat gryps ſeu GRYPHVS, cuius nomine maior forte aquila, ut ſane in oriente et ſeptentrione maiora noſtris animalia gigni experientia compertum eſt, uenire poteſt. Eius *formam* ſi ſpectes, fingitur esſe quadrupes, antica parte ſeu capite, alis, roſtro et pedibus aquilam referens, poſtica leonem. *Magnitudinem a* alii leonis, alii lupi tribuunt. Mandeuillius octies leone maiorem reliquit. Dorſum *b* pennis integitur nigris, anterior pars rubris, alae candidis. Montes *Riphaeos* ſeu Hyperboreos *c* haud procul ab ipſo aquilonis exortu incolunt, ſed et apud *d* Indos et Bactrianos inueniuntur.

Nidos ex auro, quod effodere, conſtruunt, et oua duo aquilinis maiora *e* duriora, calidiora et ſicciora ponunt. *Volatum* auium paruarum ipſis *f* Philoſtratus tribuit. Non enim pennatae, inquit, ſunt, ſed rubra pellicula alarum coſtae tanquam digiti connectuntur. Dicuntur aurum in Scythia *g* Aſiatica cuſtodire, ideo inter ipſos et Arimaſpos internecinum uigere odium.

- a *Philoſtr. l. 3. de uita Apollonii.*
- b *Aelian. l. 4. c. 27.*
- c *Apuleii. l. 11. Mileſiac.*
- d *Aelian l. 4. c. 27.*
- e *Barthol. Anglic. l. 19. c. 94.*
- f *Philoſtr. l. 3. de uita Apollonii.*
- g *Solin. c. 25. Polyhiſt.*

Tractat de eo *h* Aelianus et, quomodo aurum illud auferant incolae, deſcribit, ſed et equis peculiariter infeſtos esſe rumor eſt. Videtur huc M. Pauli *i* Veneti auis RVC dicta pertinere, aquilae effigie, ſed magnitudine immenſa. Viſitur certis anni temporibus in inſulis ultra Madagaſcar ſitis, tanti roboris, ut ſola ſine aliquo adminiculo elephantem capiat et in ſublime raptum rurſum ad terram labi ſinat, quo carnibus eius ueſcatur. Pleraeque alarum pennae pasſus XII. ſunt longae, ea crasſitie, quae longitudinis menſurae conueniat. Fides ſit penes auctorem. Nauigationes et praeteriti et huius ſeculi omnino de tali aue tacent.

HARPYIS nomen a rapacitate inditum. Ex Electoo Oceani filia genitas *k* Heſiodus prodit. Ponti et Terrae filiae aliis dicuntur. Tres fuisſe Virgilius dicit, Ocypeten, Aello et Celano. Hyginus Alopen, Acheloen et Ocypeten adpellauit, Homerus quartam nomine Thyellam addidisſe creditur. De forma ſic *l* Virgilius:

- h *Aelian. l. 4. c. 27.*
- i *M. Paul. l. 3. c. 40.*
- k *In Theogonid.*
- l *Virgil. 13 Aeneid.*

Virginei uolucrum uultus, foediſſima uentris
Proluuies uneaeque manus et pallida ſemper
Ora fame etc.

Conlocantur inStrophalidibus *m* inſulis. Apolonius fugatas conieciſſeſe in ſpecie, qui in Creta ſub Arginunte uiſebantur, tradit. De ipſarum rapacitate, ingluuie et foeditate uide *n* Valerium Flaccum, *o* Virgilium et alios.

m *Ouid. l.* 13. *Metamorph.*

n *l.* 4. *Argonaut.* o *l.* 3. *Aeneid.*

CAPVT II.

De Stymphalidibus, Sirenibus et Seleucidibus Auibus.

Stymphalidibus a Stymphala palude nomen datum eſt. *Magnitudine* grues aequant. *a* Ibibus caetera ſunt ſimillimae, roſtra tamen, eiusdem nempe duritiei, ut hominum ſcuta perforare, firmiora habent et non, ut ibes obliqua. Plinius eas cirratas facere *b* uidetur. Marinas eas *c* Iſidorus facit. Apollonius circa Aretiadem inſulam conlocat. Timagenes et Piſander in Scythiam auolaſſe tradit. Pauſanias Arabiae quoque deſerta incoluiſſe ait. *Veſcebantur* humana carne. Hercules eas ex Stymphalide palude abegit ſeu crepitaculi aerei ſonitu ſeu quod multas ſagittis confeciſſet.

a *Pauſan. in Arcad.*

b *l.* 11. *c.* 37

c *l.* 12. *Origin.*

SIRENES qua forma fuerint, non conuenit inter auctores. Alii eas ſuperiori parte uirginis formam intuliſſe, inferiore in piſcis caudam deſiiſſe, alii *d* infera auiciam ſpeciem habuiſſe fabulantur. Nonnulli in ſuperioribus ſpeciem paſſerum, in inferioribus mulierum eis tribuunt. Boccatius pedes gallinaceos adſignat. Euſtathius uero a Venere, quod uirgineam ſibi delegiſſent uitam, in aues transformatas tradit. Bina ſunt quibusdam, *Aglaophem*e nempe et *Thelxiepeia*, tres alias *Parthenope*, *Leucoſia* et *Ligia*. Sunt, qui quatuor et quinque fuiſſe fingunt. Sed nec de eorum ortu eadem traduntur. Quidam e ſanguine e cornu Acheloi deſtillante natas uolunt. Nonnulli ex congreſſu eius cum Muſarum aliqua, de Venere ſuperius diximus. *Habitauere* primum iuxta Pelorum Siciliae promontorium, poſtea in Capreis. Plinius Surrentum Campaniae oppidum una cum promontorio Mineruae earundem ſedem fuiſſe ſcribit. Finguntur tam ſuauem harmoniam uoce, tibiis et lyra edidiſſe, ut et mare et uentos mulcerent. Cantu uero ſuo nauigantes occidiſſe paſſim apud diuerſos poetas legere eſt. De eorum cum Vlyſſe colloquio uide apud Ciceronem *e* carmen.

d *Aelian. l.* 17. *de Anim. c.* 23.

e *l.* 5. *de finib.*

SELEVCIDES aues uocantur, quarum aduentum Caſii montis incolae, locuſtis fruges eorum uaſtantibus, a Ioue precibus impetrant, nec, unde ueniant quoue abeant, compertum, nunquam conſpectae, niſi cum praeſidio earum indigetur. Voracitatem eis antiquitas tribuit. Ingeſtas locuſtas nullo negotio per aluum excernebant.

Plin. l. 10. *c.* 27.

CAPVT III.

De Phoenice, Cinnamomo et Semenda.

PHOENIX fabuloſa eſt auis. Herodotus *a* nonniſi pictum ſe uidiſſe teſtatur. Plinius *b* unum in toto orbe nec uiſum magnopere ſcribit. In eius deſcriptione uariant auctores. Herodotus non tantum ei aquilae magnitudinem tribuit, ſed et toto etiam habitu eidem ſimilem facit. Alii pauone *c* maiorem ſcribunt. Herodoto pennae rubore perſunduntur. Plinio uero et Solino circa collum auri fulgore micant. Caetera purpureus dicitur, caeruleam roſeis maculam pennis diſtinguentibus criſtis, faciem, fauces caputque plumeo apice conhone-

a *Hiſt. l.* 2.

b *H. N. l.*

c *Tzetz. l.* 5. *Hiſtor. Chil.* 6.

honeſtante. Idem Claudianus, Baptiſta Mantuanus et Lactantius produnt.

Locus. *Locum* ipſi quidam *d* Arabiam adſignant, alii *e* Heliopoli ciuitate Aegypti primo uiſum reliquere. Quidam ſub aequinoctiali ad orientem et meridiem reperiri ſcribunt. Claudianus et Lactantius inacceſſa loca habitare cecinerunt. *d Ambr. l. 5. Hexam c. 23. Plin. H. N. l. 10. c. 2. Solin. Polyh. e Tacit. l. 14.*

Anim. Victus. Nec de *uictu* conuenit. Plinius primum atque diligentiſſimum togarorum. Manilium de eo prodidiſſe auctor eſt, neminem extitiſſe, qui uiderit ueſcentem, quidam rore uictitare dixerant. Ouidius thuris lacrymis et ſucco amomi uiuere ſcribit. *Athen. l. 14. Dipnoſ.* *Partus.* *De nidificatione* eius et in parentem amore ita *f* Tacitus: *confecto annorum numero ubi mors propinquat, ſuis in terris ſtruere nidum eique uim genitalem adfundere, ex qua foetum oriri, et primam adulto curam ſepeliendi patris neque id temere, ſed ſublato myrrhae pondere tentatoque perlongum iter, ubi par oneri, par meatui ſit, ſubire patrium corpus inque ſolis aram perferre atque adolere.* Idem Herodotus, ex quo ille deſumſiſſe uidetur. *f Tac. l. 14. Annal.*

Aetas. *Annorum* illorum numerus uarie definitur. Maxime uulgatum quingentorum ſpatium, ſunt, qui adſeuerent, mille quadringentos ſexaginta unum interiici. Plinio ſexcenti ſexaginta placent, Philoſtrato ſexcenti, Herodoto, Solino, Melae quingenti quadraginta. Alberto trecenti quinquaginta, Chaeremoni Aegyptio ſex ſupra ſeptem mille. *De terris* quoque uariatur. Iarchas Indus apud Philoſtratum prope Nilum adſignat. Alii in Aethiopia, ut Chaeremon Aegyptius et Orus Apollo. Alii in Phoenicia, ut Lactantius.

Partus. *Nido* materia aromata, cinnamonum, caſſia thuriſque ſurculi. Vbi illum conſcendit, ſolaribus ſeſe exponit radiis alarumque continua uentilatione ignem excitare fingitur, ſic ſe cremat. Ex cremato nouum oriri pullum conuenit inter omnes, quomodo uero id fiat, ambigitur. Plinius ceu uermiculum ex oſſibus et medullis ueteris phoenicis primo procreari, ex eo pullum naſci ſcribit. Philoſtratus, nulla uel oſſium uel medullarum mentione facta, ex cinere uermem, ex uerme nouam alitem generari nugatur. Oppianus ex cinere pullum exoriri refert. Orus ex effuſo e patris uulnere, quod ſponte ſibi nimia ad terram alliſione infligit, ſanguine procreari adfirmat. *Sexum* illi nullum adtribuit antiquitas, ſed inter uitae remedia repoſuit. Nam Plutarchus cerebrum eius dulce eſſe tradit, neſcio a quo guſtatum, et Plinius inter prima a Magis ex cinere eius nidoque medicinas proditas eſſe ſcribit. Heliogabalus in conuiuiis phoenicem promittebat aut M. auri libras pro eo. *Plut. l. de Sanit. tuenda.*

CINNAMOMVS ſeu cinnamologus auis hactenus nobis incognita eſt. Herodotus grandem eſſe dixit. Vincentius Bellunenſis paſſere aliquanto maiorem, coloris partim flaui, partim caerulei, roſtri longi ad flauum uergentis ſcripſit. *Herodot. in Euterpe*

Locus ipſi ab antiquis in Arabia adſignatur. Dionyſius Periegetes terram ignorari una cum Herodoto memorat. Albertus in Aethiopia eum locat. *Albert. l. 23. de Animal.*

Nidum ponit ſeu in excelſiſſimis arboribus earumque ramis ſeu in montium praeruptis illumque ex cinnamomi ſurculis exſtructum. Aromate hoc cum potiri Arabes uolunt, boum aſinorumque defunctorum membra minutatim conciſa iuxta nidos ponunt et abſcedunt. Fruſtra aues in nidos comportant, quibus ſuſtinendis illi impares decidunt et ab incolis colliguntur.

De SEMENDA non eſt, quod dicam. Multa quidem, ſed parum uериſimilia de illa Indica commentaria produnt. *Caput* ipſius, quod eſſe putabat, quod Aldrouandus in muſeo ducis Florentini uidit, erat curuum et ualde craſſum, colore in anteriore parte albicante, in poſteriore purpureo obſcuro, figura ouali. *Roſtrum* habebat palmum longum, admodum acutum, intus quidem cauum, ſed ſine tribus illis fiſtulis, quibus muſicam harmoniam a ſemenda edi quidam fabulati ſunt. *Aldrou. Ornithol. l. 12. c. 28.*

MANTISSA
DE AVIBVS EXOTICIS AD NOSTRATES ACCEDENTIBVS.

I. *De Aquilis.*

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. cap. 30. 31.

Ad aquilas pertinent *itzquaubtli et tlacoquaubtli* Indorum nec non Leonis Africani *neſir.* Venuſtum illud aquilae genus et inſignito capite regium. Roſtro eſt ad radicem luteo, deinde uero nigro, nigris unguibus, pedibus pallidis, cruribus uentreque e nigro et candido permixtis, collo fuluo, dorſo et cauda nigris ac fuſcis, corona criſtaue nigra. Magnitudinem circiter aequat uulgaris arietis et uel ferocium audaciam animalium, adeo ut homines etiam ipſos, poſtquam cicurata eſt, leui ex cauſa adgrediatur et inuolet, miteſcit tamen et aucupio non minus, ac reliqui accipitres, quorum genus uidetur, idonea eſt atque inſeruire ſolet. Auis digna, quae a regiis aucupibus alatur ac circumferatur. Vilior eſt tlacoquauhtli ſeu aquila uirgae, frigidas amat plagas, aſturis magnitudine, fuſca et cinerea, rapax auicularum, murium, lacertarum, colotorum, quibus ueſcitur. De *neſir* ſuo ita Leo Africanus: auis eſt omnium earum, quae in Africa reperiuntur, maxima, grue procerior craſſiorque, praedita roſtro, collo et cruribus, adeo ſublime uolat, ut oculorum aciem effugiat et, conſpecto alicuius animalis cadauere ſupra terram iacente, illico in illud inruat. Raro ſola, ſed gregatim uolare ſolet. Longaeua eſt, nam pleraeque conſpectae ſunt caluo et deplumi capite, tanquam uulſae fuiſſent capitis pennae, inde conligere licet, prae nimio ſenio pennarum defluuium pati, ea de cauſa ſuos nidos ueluti recenter natae repetunt, unde a ſuis pullis educantur. *Coronatae* in prouincia Chiapae habentur, ut apud de Laet in nouo orbe habemus.

Leo African. Africae l. uls.

II. *De Noctuis.*

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 39. et 40.

Exoticum oti genus *talebicuatli* uidetur. Cornuta auis eſt ſiue auriculata, parua corpore, reſima, roſtro breui, nigra lumine, lutea erubeſcens iride, fuſca et cinerea plumis usque ad crura, atra et incurua unguibus. Caetera natura ſimilis noſtrati oto. Apud eosdem Americanos *tecoletl* genus eſt bubonis auriti, ſpectaculo dignum, nigro et fuſco colore uariegatur, huic oculi magni et aurei.

III. *De Struthiocamelo.*

De Laet Orbis Noui l. 16. c. 14.

Species quaedam *ſtruthiocamelorum* in Inſula Maragnana inuenitur. Proceritate ſtaturam humanam ſuperant et maximae ſunt uelocitatis. Magis ſupra terram feruntur, quam uolant. Barbari *yandeu* uocant.

IV. *De Pſittacis.*

Placet hic quaedam de pſittacis ex *Hernando*, *Ximene*, *Cluſio et Nierembergio* adiicere. Ille primus ita ſcribit de *toznene*: pſittaci id genus uiridi et luteo colore micat, oculi rubeo, roſtrum uero candenti et nigro, fuſco pede, ſed in candidum inclinante. Propen-

ſius

ſius eſt aptiusque ad ſermones humanos exprimendos caeteris ac frequentius apud Hiſpanos. Alterum genus *cocbo* uocant uiridi colore, rubro et candenti capite ac minoris molis, quod loquax eſt nec admodum diſſimile praecedenti, etſi ſono diſtet. Hos pſittacos uocant Hiſpani catherinas. Tertium *quilitoton* tinctum uirore, talandriae uocatae aut galeritae non criſtatae magnitudine. Frontem candida macula inſignitum, roſtro candido et nigris pedibus. Humanas uoces imitatur et gregatim cum congeneribus uolat, cum reliqui compares tantum reperiantur. Omnes uero in excelſis arboribus nidificant. Primum, de quo diximus, genus certas ſtatasque arbores, quas nunquam deſerat, eligit, quae, cum in haeredes tranſeant, dominis illarum haud ſunt parum utiles. Sunt et, quas Haitini *quacamayas* uocant, Mexicenſes uero *alo*. Totae rubeae praeter humeros et caudam, quae cyanea ſunt et gallinae cortalis noſtrae circiter magnitudine, roſtro magno candenti et relimo, pedibus nigris ac carne ſimiliter nigra, ex quibus nonnullae offenduntur, quae ſermonem humanum doctae aemulentur, ruſtice tamen et incondite, filiosque ſuos more aliarum auium domeſticarum educent in domibus, ubi aluntur. Offendas et *alios* uirore dilute tinctos, nigrante roſtro pedibusque, humeris et cauda uirore tinctis exſaturato, nec praefatis minores. Viuunt hi iuxta montium cacumina excelſasque pinus. Adclamant uehementer uolantque bini. Sunt et montani incondita forma, qui non cicurantur aut aluntur domi. Nullius eorum caro eſt edulis, nam et atra eſt et guſtus iniucundi. Omnibus eſt commune utramque maxillam mouere, quod nulli aliorum contingit animalium. Sunt et alia genera, de quibus alii auctores latius.

Ximenes ſic habet de Hiſpaniola loquens: innumeri ſunt pſittaci uirides cum purpureis maculis, quorum *tria* in hac inſula *genera*; *maiores*, *mediocres*, *minimi*. *Maiores* ab Indis uocantur higuarae. Hi in eo diſtant ab aliis reliquarum inſularum, quod maculam albam ſupra roſtrum geſtent, non uiridem aut miniatam. Valde locutuleiae ſunt hae higuarae, ſi humanos doceantur ſermones. *Minores* uocantur *xaxauis* et uiridiores ſunt a paucisque interſtinguuntur miniatis plumis. Hi inquieti et turbulenti, mordaciores, iracundiores et garruli, licet rudes humanis loqui uocibus, quas nunquam diſcunt. Decem ex his inuadunt et fugant centum higuararum. Nulla inter hos pax. Diuerſis gregibus peruolant, quacunque peruadant, garriunt. Higuarae integriorem et corpulentiorem edunt ſonum, xaxauis acutiorem et tenuiorem et, licet ignari humanis uocibus loqui, placent tamen in caulis aſſiduo garritu et inquietudine. *Tertia ſpecies minimorum* eſt nec excedunt paſſeres mole uiridesque ſunt. Hi ſilent et pacatiores ſunt, uiror duntaxat in illis placet.

Cluſii hiſtoria haec eſt. Inter neotericos autem, nemo mea opinione exactius et diligentius de hoc auium genere commentatus eſt, quam Vlyſſes Aldrouandus Bononienſis, qui totum librum 40. tomi primi ornithologiae ſuae ei dicauit, ille enim philoſophica methodo tradidit, quicquid ad pſittacorum hiſtoriam pertinere poteſt, et quatuordecim diuerſas eorum ſpecies deſcribit, tredecim uero icones exhibet, quarum duo priores maximae ſunt et coruum magnitudine ſuperant, tertia et quarta columbae ſunt magnitudine, quinta, ſexta, ſeptima, octaua, nona et decima mediocris ſunt magnitudinis caudamque breuem habent, ſaltem non adeo longam, ut tres ſubſequentes, quae longiore cauda ſunt praeditae, decimaquarta breuem etiam habet caudam. Priorem illam elegantem, quae pectoris et uentris pennas flauas habet, tum et eas, quae alas dorſumque tegunt, tum etiam eas, quae in cauda caeruleas, non ſemel uidere me-

memini et iconem habeo uiuis coloribus expreſſam atque illam ipſam eſſe arbitror, quam Ioannes Lerius cap. XI. hiſtoriae ſuae Americanae canide a Braſilianis adpellari ſcribit. Alteram ſpeciem etiam nidere memini in arce Caeſaris Ebersdorfiana ad Danubium ſita infra Viennam, tum etiam Lugduni Batauorum apud Sionem Lucium Daniſtam binas aues eius generis, quas poſtea magno duci Moſcouitarum dono mittebat. Reliquae uero ſpecies, (praeter tertiam, quae illi alba criſtata eſt, et decimam quartam, quae erythrochloros etiamque criſtata) mihi etiam conſpectae, dum plerumque aliae ab ipſo non deſcriptae, tam breuiore cauda praeditae et maiuſcula corporis mole; quam minoris generis, quae longiores caudae pennas habent et collum nelut torque rubro atque atro ornatum. Humana uerba exacte exprimere ſolitae, quibus ſimilem unam habuit nobiliſſimus uir Philippus Marnixius Sanct-Aldegondius, quam ſaepe cacchinum humano more extollere audiui, cnm ab adſtantibus Gallico ſermone compellaretur hoc modo: riez perroquet, riez, id eſt, ride pſittace, ride. Sed, quod magis mirum, Gallico ſermone etiam ſubiiciebat illico, tanquam ratione praedita, haud dubie tamen ita edocta: o le grand ſot, qui me faict rire, hoc eſt, o magnum fatuum, qui me ad ridendum prouocat. Illaque uerba iterum ac tertio repetere ſolebat. Sed inter reliquas unam, pſittacis primae ſpeciei magnitudine aequalem apud illuſtriſſimam dominam Mariam de Brimen, ducem Croyam et Areſchotenſem feliciſſimae memoriae, priusquam ex Hollandia excederet, cui ſane parem in coloris pennarum uarietate et elegantia uidere non memini. Etenim licet omnes fere pennae corpus tegentes rubro colore eſſent infectae, caudae tamen pennae, quae ualde prolixae, partim rubrae erant, partim caeruleae, at, quae in dorſo et alis, nerſicolores ex flauo, rubro et uiridi, quibus caeruleus color etiam permixtus. Caput circum oculos albi coloris erat ſinuoſiſque lineis nigris, quemadmodum caudae caput diſtinctum erat. Pſittacum, qui ſimilis eſſet, apud nullum auctorem deſcriptum memini. Ea porro auis Annam illuſtriſſimae ducis neptem, nunc comitem Mergenſem et dominam de Grosbetee adeo diligebat, ut, quocunque per conclaue ſpatiaretur, illam ſubſequeretur nec quemquam ueſtem eius adtingere conſpiceret, quin morſu illum adpeteret, ita zelotypia quadam laborare uidebatur. Caeterum pſittacus ille maioris generis, quem Lerius capite ſupra memorato a Braſilianis *arat* uocari ſcribit, ualde elegans etiam eſſe debet, nam alarum remiges pennas et caudae, quae ſeſquipedalis longitudinis, media ex parte coccinei coloris eſſe refert, altera prorſus elegantis cyanei tubo ſeu neruo, qui medias pennas per longitudinem ſecat, diuerſos illos colores diſtinguente, reliquas uero totius corporis pennas prorſus caeruleo colore tinctas eſſe. Addit utrumque genus illud maiorum pſittacorum. Arat uidelicet et canide magna eſſe in aeſtimatione apud Braſilianos, quia illorum pennas ter quaterue in anno uellunt ad ueſtem, pileos, clypeos et aulaea conficiendum, tametſi domeſticum non ſit, quia tamen in uaſtis arboribus medios uicos occupantibus frequentius uerſari ſolet, quam in ſyluis. Praeter binos illos ingentes idem Lerius tria aut quatuor pſittacorum genera apud Braſilianos inueniri ait, *primum* uidelicet etiam maiuſculorum et craſſiore corporis mole praeditorum, cui *aicurous* nomen indunt Braſiliani Tououpinambouții, caput ornatum habens uerſicoloribus, flauo, rubro et uiolaceo extremis alis ſuaue rubentibus et caudae pennis oblongis et flauis, reliquo corpore prorſus uiridi, hoc genus rariſſime ad exteros transferri, nullum tamen facilius et perfectius edoceri ad humana nerba pronuntianda, quam iſtud. Addit etiam, Braſilianam quandam mulierem in pago binis mil-

milliaribus ab inſula, in qua ipſe cum aliis Gallis habitabat, diſtante, ſimilem pſittacum in deliciis habuisſe, qui eo intellectu et ratione praeditus uidebatur, ut comprehendere et diſcernere posſet, quidquid ipſa diceret, quae illum educauerat. Nam, cum, inquit, animi recreandi gratia in illum pagum profecti ante illius mulieris aedes interdum tranſiremus, compellare nos ipſa ſolebat his uerbis: uultis mihi pectinem dare uel ſpeculum, et illico efficiam, ut meus pſittacus coram uobis cantet et ſaltet? Si eius petitioni adnuebamus, ſimul ac quaedam uerba aui pronuntiauerat, pſittacus non modo in pertica, cui inſidebat, ſaltare in cipiebat, ſed etiam garrire, ſibilos edere et Braſiliorum ad pugnam ſeſe parantium uociferationes imitari. Breuiter, quando in eius herae mentem ueniebat, ut diceret: cane, canebat, ſalta, ſaltabat, ſin uero aegre ferens, ſe, quod petierat, non impetrasſe, paulo acerbius aui diceret: auge, hoc eſt, ſile, immobilis ſilebat nec ulla ratione eum ad linguam aut pedes mouendum excitare poteramus. *Secundum genus marganas* a Braſilianis adpellatur, quale eſt eorum pſittacorum, qui in Europam inferri ſolent, nec magni apud illos pretii propter abundantiam, non uero minus iſtic frequentes ſunt, quam apud nos columbae. *Pſittaci tertii generis* ab ipſis *touis* adpellati maiores non ſunt ſturno et uniuerſum corpus tectum habent pennis impenſe uirentibus, caudae uero pennae, quae ualde longae, flauum colorem admixtum habent. Illud etiam addebat, ſe obſeruasſe, pſittacos illius regionis nidos ex arborum ramis propendentes non conſtruere, ut topographicis ſuis tabellis quidam perſuadere conantur, at in arborum cauis eosque orbiculari forma ſatisque duros ac firmos. Caeterum, cum ſub extremum annum Chriſti milleſimum quingenteſimum ſexageſimum quartum esſem Olysſipone apud Sebaldum Linſium Germanum Vlmenſem, memini, filium ipſius Rodericum ex Fernambuco Braſilianorum, ubi commorabatur, eo adpellere et nauem mercibus onuſtam aduehere, in qua etiam aliquot mancipia et nonnulli pſittaci quartae ſpeciei ab Aldrouando deſcriptae atque alii etiam minores ſturni magnitudinem non excedentes prorſus uiridis coloris pennis tecti, ſed omnes breui cauda praediti et albo roſtro, idque genus ualde frugibus noxium referebat. Eos in itinere maizi granis aluerat, cuius multas ſpicas eum adhuc habere obſeruabam. In *ſecunda nauigatione*, quam Batavi in Indiam inſtituerunt orientalem, in Iaua uicinisque quibusdam inſulis pſittacos obſeruabant longe illis elegantiores, quos e Braſilia aduehere ſolent, eosque a Luſitanis, qui in Iaua et Moluccis uerſabantur, noyras adpellari intelligebant, et illos quidem corporis mole non ualde magnos, ſed adeo elegantis coloris, ut uenuſtiores depingi non posſe exiſtimarent. Pectus enim et uentrem pennae rubri coloris floridi ſplendentisque tegebant, dorſum aurei caloris pennae, alas uero uiridis et caerulei commixtorum colorum pennae ornabant, ſub alis ſuaue rubens color ſplendebat. Valde autem ingens erat iſtic illarum auium pretium, ut non minoris aeſtimarentur, quam octo aut decem thaleris Germanicis. Linſcotius ſcribit, Luſitanos ſaepius periculum fecisſe, an Olysſiponem transferre uiuum aliquem posſent, ſed nunquam uoti compotes factos fuisſe, quod nimis tenelli et delicatuli ſint, Bataui tamen eam induſtriam adhibuerunt, ut unum uiuum Amſteldamum usque retulerint, qui, tametſi non esſet e ſelectisſimis, centum tamen et ſeptuaginta florenis eius prouinciae, hoc eſt, paulo pluris, quam ſeptuaginta thaleris uenumdari potuit, quemadmodum in diario illius nauigationis adnotatum comperio. Is in itinere pleraque uerba Hollandica, quae a nautis audiuerat, pronuntiare didicerat

adeo-

adeoque cicurem ipſum eius herus reddiderat, ut roſtrum in os et aures eius insereret ſine noxa piloſque barbae ipſius componeret, at, ſi quis alius manum admouere uellet, illico morſu illam adpetebat, haud ſecus, quam canis quiſpiam. Anno porro Chriſti quinto ſupra milleſimum et ſexcenteſimum mittebat mihi Iacobus Plateau pſittaci cuiusdam iconem uiuis coloribus expreſſam, cui, cum ſimilem hactenus non uiderim neque apud quempiam adſcriptum meminerim, in hoc auctario ad exoticorum hiſtoriam typis iam expreſſam adiunctam uolui. Eum autem ſe plus, quam biennio aluiſſe ſcribebat columbaeque eſſe magnitudine, caput illud habere pene inſtar accipitris, eiuscemodi nempe coloris pennis tectum, ardentes oculos. Collum et pectus uerſicolores pennae obſidebant, quas, cum iraſcebatur aut moleſtiam aliquis ipſi crearet, admoto ad caueam, qua concluſus erat, aliquo animali, ſubrigebat, ut criſtatus quodammodo uideretur. Erant autem illae rubeſcentis coloris et extima parte caerulei elegantiſſimi. Ventris pennae ſimilis fere erant coloris, fuſco tamen inſuper ſubfuſae colore. Dorſi pennae uirides et alarum remiges pennae ſubcaeruleae, cauda frequentibus pennis uiridibus, ſed non longis conſtabat. Praetermittere nequiui, quin pſittaci puſillum genus ex Aethiopia locisque Manicongo uicinis, proximis his annis a Batauis naucleris adlatum, ſimul et maris iconem, foemina uero multo eſt elegantior, utriusque enim ſexus adlatus) lectoris oculis proponerem. Corpuſculi molis fringillae magnitudinem aequabat, hoc eſt, duarum unciarum cum ſemiſſe longitudinem habebat ab infimo collo ad uropygium usque. Omnes pennulae corpuſculum tegentes uiridis erant coloris, ſed in quibus manifeſtum adparebat diſcrimen, nam, quae in dorſo ſaturatiores erant, eae in uentre dilutiores. Remiges alarum pennae trium unciarum longitudinem habebant et, tametſi prona parte, eo uidelicet latere, quo breuioribus uillis erant praeditae, quoque ſeſe inuicem tegebant, uiridi ſaturo colore eſſent tinctae, altero tamen, quod longiores uillos habebat, et tota ſupina parte fuſci erant. Caudae pennae elegantiſſimae erant et pene binas uncias longae, paulo minus ſemiuncia latae, colore ea parte, qua uropygio infixae, uiridi cum flauo permixto tinctae, deinde rubro eleganti, demum nigro, poſtremo uiridi et tres iſti poſtremi colores ab inuicem diſtincti, ueluti in quorumdam pſittacorum uiridium, maiore corporis mole praeditorum, caudae pennis uidere eſt, iſtae autem uix conſpicebantur, niſi cum caudam explicaret, quia ab aliis eiusdem longitudinis tegebantur, quae prorſus uirides. Collum breue et craſſiuſculum, plumulae caput tegentes breues admodum et uirides praeter eas, quae uerticem ſupra roſtrum quaeque totum guttur tegebant, nam illae rubrum, elegantem et floridum colorem habebant. De mare loquor, quia foeminae pennulae dilutius rubebant neque tam amplum ſpatium occupabant, quam in mare. Oculi erant nigerrimi, roſtrum craſſum et firmum, ſuperna pars adunca et mucronata, ut in reliquis pſittacorum generibus. Eius color ſubrubens, crura breuia ſemunciae longitudinem uix aequabant cineraceique coloris ſquamis erant tecta, ut aliorum uulgarium pſittacorum pedes, iique in quatuor digitos diuiſi, quorum bini anteriores et imparis longitudinis, bini poſteriores et illi etiam impares, breuioribus quidem articulis duobus praediti, hi interni, longioribus autem tribus et hi externi. Vngues albi et ſatis longi. Valde exilem habere uocem et duntaxat pipire obſeruabam. Gaudet conſortio. Cum edebat, altero pede cibum non tenebat, ut alii pſittaci, ſed roſtro carptim cibum adripiebat. Cibus autem magna ex parte phalaridis ſemen

men, illo enim libentius ueſci obſeruabam, quam ullo alio ſeminis genere. Mihi autem quidam conſpecti ſunt adeo edocti, ut panem aqua tinctum carptim morſicando ederent. Potus eſt aqua. •Illud praeterea in hac auicula animaduertebam, quod foemellae ſeneſcentes uix edere uolebant, niſi cibum iam a mare carptum et aliquandiu in prolobo retentum et quaſi coctum ſuo roſtro reciperent, ut columbarum pulli a matre ali ſolent.

Nieremb. Hiſt. Exot. cap. 63. et 64. Apud Nierembergium de guacamayan haec leges: *guacamayan* genus pſittaci eſt pulcerrimi, qui cum pueris ludit. Incompoſitae formae eſt, ſolo ueſtitu in pretio habetur, neque praetermittenda induſtria et mirificus inſtinctus huius alitis. In Potoſi quidam pſittacus, quem lorum uocant, admirandi ingenij. Vocabat Indos obcurſantes patriae ſuae nomine colla, leuca, huayru, quechua etc. quaſi qui ipſorum mores et ueſtimenti ritus dignoſceret. Diſſimulatam Indam nobiliori natu et pene regio dignouit. Cum uidiſſet illam, dixit: huayru, huayru, huayru. Ignobilior iſta natio eſt, quam illa, cuius generis ſe ſimnlaret foemina. Finxerat ſe Pallam e regia ſtirpe. Matrona partim pudens, partim irata ſputo et maledicto auem adfecit. Hiſpali etiam alius pſittacus agnouit medicum indignum nomine et arte, quem, quotiescunque obcurrebat, conuitiis uariis proſcindebat e feneſtra, donec lite impetrauit medicus, ne ſuſpenderetur ibi. Alius pſittacus tabernarii uinarii ſolitus audire illum domi querentem, uinum non uendi, quod acetum eſſet. Didicit haec uerba atque ad ianuam ſuſpenſus garriebat repetito praeconio: acetum eſt, acetum eſt, quod facile fuit ementibus credere, donec herus madefaciens (aquam enim odio habent hae aues) et caſtigans pſittacum dictauit: optimum merum, optimum merum, quod pſittacus ſic animaduerſus didicit et poſtea ad ianuam identidem publicabat, optimum merum eſſe. Multi pſittacorum ſimplicisſimi, ut ad crocitantem pſittacum ex arbore, in cuius ramis auceps latet, multitudo ingens conuolitet capique facile patiantur, nil enim uiſo aucupe terrentur, ſed, ut laqueo trahantur ad collum coniecto, expectant nec aufugiunt, uno captato et in mantica, qua praecinctus eſt uenator, ipſis cernentibus, repoſito. Pſittaci faciem uniuerſim exprimit, quem quoque cantu ad amuſſim aemulatur *noyra*, quae ex Moluccanis inſulis in Indiam importatur, pennis tamen rubris crebrioribus ueſtita eſt. Illarum una uiginti aut triginta pardauis in India uaenit, quae, poſtquam cum pſittacis et aſpectus amoenitatem et garritus iucunditatem communem habeant, hoc ſibi peculiare qnoque nendicant, quod educatorum ſnorum aut alias quoque adſtantium capita et barbas, ut et aures dentesque linguis ſuis blande defricent aut adlingant, quas partes ſtudioſe quaſi ad uiuum emungunt et emundant, adeo ut illarum altoribus ex his geſticulamentis oblectationis emergat haud parum. Taceo, quod acutius adtendenti coloris iucunda uarietate pſittacos haud leuiter exſuperare uideantur.

V. De Picis.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. cap. 48-49. Praeter enumeratas picorum ſpecies dantur adhuc apud Americanos dno pici, nempe *ſalutiferi* et *imbriferi*. Ille *beubquecboltototl* ſeu auis capiti ſimilis dicitur. Nobilis eſt a capitis dolore leuando. Merula maior eſt, roſtro longo nigroque, ſed inferna parte longe breuiori, uertice ac pene toto collo deſuper rubeo, infernis partibus omnino cinereis, alis uero ac dorſo nigris, ſed albis transuerſisque lineis uariatis. Degit Panatlanicis agris prouinciae Totonacapae. Pici ſpecies eſt arbores perforans, cuius capitis plumae rubeſcentes adplicatae et congluti-

natae capitis feruntur curare dolorem, ſiue in eam ſententiam uenerint, quod uertici auis adhaereant, ſiue id ita ſe habere experimento aliquo deprehenderint. Hic *quatotoni* audit. Vpupae magnitudine et fuſco colore uariatur. Roſtrum, quo excauat arbores perforatque, tres digitos longum eſt, firmum et candens et inferne breuius. Caput eſt paruum acrubris contectum plumis, criſta quoque rubra inſignitum ac tres uncias longa, ſed ſuperna parte nigra. Alterutro colli latere faſcia candida deſcendit ad usque circiter pectus. Crura pedesque liuida ſunt. Viuit non longe a mari auſtrali. *Nidificat* in arboribus excelſis, *veſcitur* cicadis, tlaolli et uermiculis, imbrium tempore educat, hoc eſt a menſe Maio usque ad Septembrem, edulis tamen non eſt nec alium (quod acceperim) praeſtat uſum. Pici Martii datur in Noua Hiſpania ſpecies maxima. Cuius puluis ſalutaris eſt hydropicis.

De Laet. Ind. Occid. l. 6. c. 1. In Noua Galacia *picae* ſunt exiles nec paſſeribus multo maiores; ſed tanto numero, ut integram ſegetem, ubi ſemel ariſtis incubuerint, proſternant atque conculcent neque clamore aut aliis terriculamentis deterreantur. Eſt et *pica xocbitenacatl* dicta columbae magnitudine, roſtro prae corporis mole maximo, ſuperiori parte luteo, inferiori uero ſubnigro et in purpureum colorem uergente, oculis nigris, ſed iride rubeſcente ex luteo ac reliquo corpore caeruleo cinereoque. Viuit circa litora Oceani Auſtralis, piſcibus, quos, rapit, ueſci ſolet. *Iconem* uide apud Nierembergium hiſtoriae exoticae pag. 209.

VI. De Sturno.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 59. Ad ſturnos uidetur pertinere, quae *pterophoenicus Indiarum* et *acolchi* dicitur, de qua ſic Nierembergius: alarum inſigne commendat acolchichi ſeu auem humerorum rubeorum impetrauitque ab Hiſpanis honorificum nomen, qui aues commendadoras illas uocant, quod aemulentur equitum militarium inſignia. Simili rubore ad latus fulgentia. Sturnorum, quos Hiſpani tordos uocant, uideatur ſpecies. Magnitudine, colore et forma pares ſunt et cum eis ubicunque uerſantur, quanquam humeri primo fului adpareant in rubrum uergentes et, cum aetate proceſſere, in fuluum omnino mutentur colorem. In caueas coniecti uoces reddunt humanas et lepide garriunt. Quauis re oblata ueſcuntur, ſed pane maxime atque Indico frumento. Calidis frigidisque eas aues reperies regionibus ab Hiſpanis colonis rubeorum humerorum commendadozas, ut dixi, uocatos, ſed numeroſis agminibus ſunt oppidanis admodum moleſti eosque audacter incurſant, praecipue regionibus feruidis et maritimis. Malum inſuauemque praeſtant ſuccum et in arboribus non procul ab oppidis hominumque commercio nidificant et ſata, in quibus forte conſedere, deuaſtant atque depopulantur. Cantant luduntque, ſeu caueis includantur ſeu libere per domos permittantur incedere.

VII. De Coturnicibus.

De coturnicibus ita idem Nierembergius: coturnices uocabat Noua Hiſpania *colin*, quarum genera ex Franciſco Hernando dabo. Noſtratibus ſunt ſimiles, etſi ad perdicum ſpecies ſint citra dubium referendae. Multa *genera* apud Nouos Hiſpanos reperiuntur, nonnulla fuſca et criſtata, quae *quaubtzonecolim* nuncupant, mediocris magnitudinis, alia fuſca quoque, ſed criſtarum expertia et paulo

mino-

minora, alia omnium maxima fuluaque, ſed capite albo et nigro colore uariato, extremis uero alis dorſoque candentibus, pedes uero ac roſtrum nigra ſunt. Hiſpanis, ut dixi, coturnicibus adſimilantur. Omnia et bono et grato conſtant alimento, ſi tamen iugules duobus tribusue diebus, antequam aſſa adponantur menſis. Exhibetur earum caro etiam male habentibus nec eſt apud Indos ulla alia poſt cohortales, quae illi poſſit anteferri aut alimenti ſalubritate aut guſtu. Canunt noſtratium inſtar, etſi aliae aliis ſuauius. Caueis includuntur, ueſcuntur Indico noſtroue frumento et ſunt quam plurimis huius plagae locis familiares. Alibi idem auctor de *coyolcozque* ſeu colli ſonali inquit: ſpecies eſt colin ſeu coturnicis Mexicanae inter quamplures alias, de quibus loquemur ſeorſim. Ergo coturnicibus uocatis a noſtris ſimilis haec eſt magnitudine, cantu, nutrimento, uolatu et moribus. Sed diuerſo colore, qui ſuperne eſt ex fuluo candidoque commixtus, inferne uero tantum fuluus, etſi uerticem et collum nigricantes albaeque plumae occupent et taenias ab utroque latere adeoque a collo ad utrumque collum efforment atque conſtituant. Oculi ſunt atri et fulua crura. Indigena auis eſt campeſtribusque locis, uelut et noſtras, frequens ac ſimili etiam alimento, quod ad illud perdicis Hiſpanicae (eſt enim eius ſpecies) proxime accedat. *Colcuicuiltic* ſeu coturnicis ſimulacrum coturnicis quoque noſtrae ſpecies eſt albis, nigris coccineisque uariata plumis et protractis deſuper potius lineis, quam circumſcriptis maculis, ſubter uero potius maculis frequentibus, quam lineis, pedes cruraque cyanea ſunt, ſed cantu, magnitudine, moribus caeteriſque cunctis praecedenti omnino ſimilis. Sturno eſt *acolin* magnitudine par, cruribus pedibusque uiridi palleſcentibus et in quatuor diuiſis prolixiores digitos. Roſtrum eſt luteum et longiuſculum pro corporis proportione tenueque et mucronatum, oculi nigri, iris fulua caputque paruum. Inferna corporis candida ſunt, lateribus fuſco maculatis colore, ſuperiora uero et cauda, quae breuiuſcula eſt, fulua ſunt, ſed maculis nigricantibus diſtincta et candidis lineis quasuis pennas circumambientibus eiuſdemque coloris punctis nonnunquam conſperſis. Lacus incolit piſcoſumque eſt nec tamen admodum ingratum praeſtat alimentum. Vermiculis, muſcis et aliis paruis animalibus, quae uolitant circa paludem, uictitare ſolet. Indigena eſt Mexicani lacus. Caput mira colorum uarietate micat. Quod medium atra linea ſecat ac, uelut cinereae aliae latera, maculae uero paruae et candentes canthos externos, collum pectusque cinerea ſunt, caetera e fuluo in uiride potius inclinant.

VIII. De Perdicibus.

De Laet. Ind. Occid. l. 10. c. 5.

Sunt in Peruuia perdices, quas a ſono *yutu* uocant. Duorum generum. Aliae maiores, quae mole accedunt ad gallinas et tantum in ſolitudinibus reperiuntur. Aliae minores, quam Hiſpanienſes, ſed carne longe optima. Vtraequae ſunt colore pardo, roſtris et pedibus albis. Ibidem ſunt auiculae plumis rubicundis, quas Hiſpani ob ſimilitudinem nominant *luſcinias*, quanquam cantus harum ſit adeo ingratus, ut mali augurii olim dixerint barbari.

IX. De Turdis.

Nieremb. H. Exot. l. 10. c. 57.

Genus turdorum Chrappam incolit, quos uocant *paſſeres fabros*. Nigri ſunt, ſolum in pectore et capite rubri. Fructu quercino dunta-

duntaxat ueſcuntur. Roſtro perforant corticem pinuum, glandem ſingulis foraminibus aptisſime adcommodant, ut manu extrahi nequeat, ſic omnem pinum ornatisſime cingunt glandibus inciſis, mox pedibus haerentes cortici tendunt roſtro glandem et uorant. Alia ſententia Gomarae eſt de paſſeribus, quos uocant Hiſpani *carpinteros.* In Dariene ſcribit naſci palmas, quarum truncus per extrema adtenuatur, in medio nidificare quosdam paſſeres excauato roſtris nido. Hos paſſeres uocat ipſe *pitos* et putat eſſe, quos Plinius picos dixit, Hiſpani fabros. Addit ex aliquorum ſententia, uim recludendi nidos ferro impeditos non eſſe alicuius herbae, ſed ipſius pici, cuius tactu infringi metallum.

X. De Anatibus.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 35.

Genus eſt anatis, quam *acitli* ſeu *aquatilem leporem* conſueuerunt uocare Mexicenſes. Haec cum deſcripta delineataque a quibusdam recentiorum eadem prorſus eſſet, niſi caput longe maiori inſigniretur criſta atraque, uenter colore argenteo ſplenderet et collum inferne niueo, ſuperne uero e nigro uergente in fuſcum. Lacubus innatat ac iuxta eos perpetuo uerſatur, nam neque uolandi potis eſt neque per terram commode incedendi, femoribus ita reliquo corpori connexis atque conalitis, ut natatui, non inceſſui queant inſeruire. Piſcibus, quos inuolat, *ueſcitur* indeque uictitat. Prolem in iuncetis atque arundinetis educat nec anatum noſtratium uulgarem uincit magnitudinem. *Maſculus* aliquanto longior eſt corpore, collo ac criſta ampliori. Roſtrum foeminae breuius eſt, nigrum et utrinque iuxta oculos plumis fuluis tectum, cum mas candentibus tegatur. Haec eſt auis illa, quam Indi fabulantur uentos euocare, ubi ſe peti ab aucupibus ſentit, quibus flantibus turbatisque undis euertantur monoxyla illamque inſequentes ſubmergantur, ſi quinque prius ſagittis excusſis arcu non contingat adtingatque trucidari. In eius diſſectae corde reperiri gemmam arbitrantur ad multa utilisſimam et maximo habitam in pretio nec alii, quam Deo conſecrandam. Verum hae nugae ſunt et mendacia ab horum hominum profecta credulitate. Inſuaui parumque ſalubri, uelut et aliae aues paluſtres, nutrimento conſtat atque ideo a nullo ſagacioris palati in cibos admittenda.

Eſt et apud Indos *genus quoddam anatis ferae*, (hirundinem Hiſpani Indigenae adpellant) *tempatlahoac* domeſticae magnitudine, quare idem uſurpauit apud Indos nomen, roſtro lato eſt et longo undequaque nigrante. Lingua alba, cruribus palmisque ex pallido rubeſcentibus, collo et capite uiridibus, purpureis et nigro ſplendentibus colore, adeoque pauonino aut heliotropiae gemmae, oculi nigri ſunt et pallens iris, pectus candens, reliquum uero corpus inferne fuluum et binis maculis iuxta caudam utrinque candentibus inſignitum, ſuperne uero ſemicirculus quibusdam in ambitu ex albo tendentibus in fuſcum, intra uero e nigro in uiridem ſplendentem. Alae initio cyaneae ſunt, mox candidae et tandem uirenti micantes ſplendore, earundem tamen extrema altero latere fulua ſunt, altero uero fulgida atque uiridia, cauda deſuper ſubtusque per ambitum candeſcit, caeterum inferne nigra, pauonacea uero ſuperne. Aduena eſt lacui Mexicano et, quale aliae lacuſtres aues ſolent praeſtare alimentum. In Aſia quoddam eſt genus anatum, quod non immerito quis inter cornicines retulerit, ita uoce cornuum ſonitum imitantur, quae inflare ſolent per diſpoſitos equos iter facientium duces. Eſt ea auis, quamuis inermis, audax et ſtrenua, quam etiam malos daemones terrere Turcis perſua-

ſuaſum eſt, certe libertatis adeo retinens, ut etiam per totum triennium in corte nutrita, facultatem nacta, libertatem ſaginae anteponat ſedesque naturales et ſuetos alueos uolatu repetat.

XI. De Mergis.

Nieremb. Hiſt. Exot. l. 10. c. 27.

Ad mergorum hiſtoriam pertinent mergus Americanus et mergus maximus Farrenſis ſeu Arcticus. Ille exiguis eſt alis, ideo monſtroſa. Hic ita a Cluſio deſcribitur: auis marina eſt et palmipes, anſere domeſtico maior aut certe magnitudine illi aequalis, nam a collo, qua parte pectori coniungitur, usque ad uropygium binos pedes longa erat, corporis ambitus binorum pedum longitudinem ſuperabat. Alae quatuordecim uncias longae, cauda breuis, uix trium unciarum, collum fere octo uncias longum, eius ambitus paulo maior, caput breue, tres uncias latum, roſtrum nigrum, mucronatum, quatuor unciarum magnitudinem ſuperabat. Lingua pene tres uncias longa, nigra, mucronata, cartilaginea, quodammodo carinata, ſuperiore parte, qua roſtri parti connexa erat, paruis dentibus introrſum recuruis utrinque praedita, media autem parte aſpera, palatum ſimiliter quatuor exiguorum et breuium dentium introrſum ſpectantium ordinibus conſtabat, quibus eſcam retineret et conſiceret, nam roſtrum dentatum non erat. Totum corpus denſis pennis tectum habebat, quae in pectore, toto uentre et alarum ſupina parte breues et candidae, in dorſo autem alarumque prona parte longiores et nigrae, ſingulae tamen circa extremum geminis maculis albis inſignitae, quae in dorſi quidem lateribus longiores maioribus, quae uero circa collum in medio dorſo aliſque ſupra caudam, minoribus, ſic ut aliae aliis incumbentes inuicemque tegentes ad maculas illas usque eam fere uarietatem repraeſentarent, quae in meleagride ſiue Numidica gallina conſpicitur. Collum, uelut torque cinctum erat e nigris pennis conſtante, caput etiam ſimilibus pennis tectum, quae tamen oculos et roſtrum ambiebant, paruis maculis albis erant diſtinctae, ſub gutture etiam aliquas paruas pennas albas nigris permixtas habebat, prona ſimiliter colli pars ſupra torquem illum nigrarum pennarum ad unciae longitudinem paruis pennis nigris latera tamen alba habentibus erat ornata, quemadmodum et ea pars, quae infra torquem in pectoris lateribus, infra podicem nigrarum pennarum transuerſam lineam habebat, quas albae ſubſequebantur, deinde ſub cauda aliae nigrae albis maculis notatae. Crura habebat in extremo corpore ſita, paulo longiora tribus unciis, plana, nigra, pedes quatuor uncias longos, plusquam tres latos, nigros, tribus digitis praeditos, (quorum interiores tribus articulis conſtabant breuioresque erant, medii quatuor, exteriores quinque) nigra membrana ſimul connexos ad ungues usque, qui plani. Singuli etiam pedes in poſteriore parte paulo ſupra inflexionem paruum articulum inſtar calcaris habebant. Circa Farrenſem inſulam, quae inter Noruegiam et Islandiam ſita, captam hanc auem ſcribebat Hoierus, foetum in undis educare nec niſi procelloſo mari ac circa autumnum hiemisue initium conſpici, terram uero nunquam adtingere nec uolantem unquam eſſe conſpectam adeoque nec alarum uſum habere ad uolandum nec pedum ad incedendum, quo ſit, ut nonniſi capite extet, (eo referente) quando ſe conſpiciendam praebet. Huic non ualde diſſimilis uidetur mergus ille marinus, cuius meminit Geſnerus in paralipomenis ad hiſtoriam de auibus pag. 767. niſi illi in dorſo cinereas plumas nigris maculis conſperſas tribueret. Huic ſimilis eſt atqueus lepus, cuius iam meminimus.

Iconem uide apud Cluſium.

XII. De Hirundine.

Beſler. in Gazophylacio Rer. Natural.

Claudat agmen *auis cucullata aquatica.* *Hirundo exotica aquatica* et *gallinago ſylueſtris aquatica.* Quas in ſuo gazophylacio rerum naturalium deſcripſit et aere exprimi curauit nobiliſſimus D. doctor *Beslerus*, amicus noſter plurimum honorandus. De *illa* ita ſcribit: animal hocce capite monſtroſum, in aquis natare ex decubitu naturali coniicere licet. Comam, quam in fronte cernis, ferruginei eſt coloris. Ex parte maxillarum plumae flaueſcentes repullulant, quae in extremitate nigriores factae circulum egregie repraeſentant. Collum cum uentre albicat, dorſum cum alis cineritii eſt coloris, extremitas tandem in albas deſinit plumas. Pedes cum adnatis membranulis ſemicirculis diſtinctis albicant, ubi in quolibet pede unicum tantum unguem animaduertere licet. *De hirundine exotica aquatica* haec habet: quis non in uolucre paluſtri ſummam colorum uarietatem miretur? a capite enim inchoando ſuperior pars candet, inferior rubro intermixto caeruleo colore ſplendeſcit. Venter inferior floccorum niuis inſtar albicat. In dorſi principio pennae duae nigricantes albis punctis diſtinctae exſurgunt. Alias dorſum uniuerſum una cum cauda ferruginei coloris, alae quidem nigricant, punctis tamen niueis ornamenti inſtar diſtinguuntur. Pedes exporrecti ſubfuſci coloris, roſtrum nigricans ad ſubulae formam effigiatum, quo piſces quaſi hamo excipere ſolet.

XIII. De Gallinagine.

De *gallinagine ſylueſtri aquatica* ita idem paucis: rara haec eſt auis in locis paludoſis uictum quaeritans, colore atro et ruſo per totum corpus inſtar holoſerici ſplendeſcente, roſtrum oblongum, quodammodo incuruatum, crura alta et fuſca, digitos longos habet.

Et haec ſunt, quae de auibus dicere uolui. Quae omiſſa ſunt, ſtudioſus harum rerum Lector aliunde ſupplere poterit. CENSORI, cuiuscunque tandem ſtatus et conditionis is fuerit, hoc ſubſequens inſeruiat. *Veritatem ad ſuum arbitrium exigere et inter mendacia reponere, quicquid palato non adriſerit, impudentis nimis et in DEVM, uniuerſam naturam et humanum genus iniurii hominis eſt.*

F I N I S.

In Hi-

INDEX

In Hiſtoriam Naturalem de Auibus iuxta ſeriem alphabeti concinnatus, in quo prior numerus hiſtoriae paginam, poſterior tabulam deſignat.

	P.	T.
Acacahoatli	191	
Acacalotl	192	
Acanthis	98	43
Accipiter in genere	11	7
Aſterias	13	8
Fringillarius	13	8
Palumbarius	13	8
Sacer Aegyptius Bellonio	16	9
Accipiter maior		11
Minor		21
Achalalactli	193	
Acitli ſeu aquatilis lepus	236	
Acolchis Indiarum	234	
Acolin	191	
Acorotloquichitl	191	
Aeſalonus accipitris ſpecies	25	10
Aeſalo falconum ſpecies		13
Aisla	208	
Aiuru ſpecies	210	
Alauda	100	38
Criſtata	101	38
Criſtata ſenex		38
Non criſtata	101	33
Maxima ſeu calandra		38
Pratorum	101	38
Alaudae congener	101	38
Albulus aquaticus		47
Alcedo uocalis	262	52
Alchata ſeu filacos	91	32
Aluco	46	19
Amalozqus	193	
Ampelides	129	
Ampelis Aldrouandi ſeu garrulus Bohemicus Geſneri	40	
Anas	147	49
Campeſtris Bellonii	61	
Calrina	148	49
Domeſtica	148	49
Indica	148	49
Lybica	148	49
Anas fera ſeu ſylueſtris	149. 218	49
Boſcas maior	149	49
Caudacuta	150	
Circia Kernell dicta	150	
Fiſtularis	150	
Fuſca maior	150	49
Glaucius	150	49
Herle	151	49
Muſcaria	151	49
Nigra	151	49
Penelops	151	49
Platyrinchos maior	151	49
minor		49
Puffinus	151	
Querquedula	149	49
Criſtata	150	
La Tardone	151	49
Anas marina, Meerendle		49

	P.	T.
Anas fera, Seevogel		49
Anas fera, Spiegelendle		49
Andira aca	216	
Anhima	220	62
Anhinga	222	60
Ani	199	
Anſer Baſſanus	135	47
Domeſticus	143	48
Magellanicus	190	56
Sylueſtris	147	48
Anthus	255	45
Apos	211	
Aquila in genere	2	
in ſpecie	3	
Aquila alba ſ. cygnea	8	
Anataria ſ. morphnos	6	2
Anopaea	8	
Chryſaetos	3	2
Bellonii		5
Geſneri		1
Haliaetus	4	2
Heteropus Geſneri	8	5
Melanaetus ſ. Valeria	5	3
Alius	4	3
Morphnos Bellonii	5	4
Morphno congener	6	5
Percnopteros	6	4
Alius		4
Alius peregrinus		5
Pygargus	5	2
Alius	5	3
Aracari	255	
Araracanga	211	59
Ardea	156	50
Minor		50
Cinerea maior	157	50
Minor	157	50
Alia ſ. congener	157	50
Alba	158	51
Egretta Gallorum	158	
Garletta Italorum	158	
Garzetta bianca dicta	159	
Squaiotta Italorum	159	51
Congener	159	
Nigra		51
Ardea aſteria ſ. ſtellaris maior	159	51
Altera minor		51
Congener	160	
Criſtata	160	
Ardeola	215	61
Arquata	164	51
Aſilus	218	42
Aſio		28
Aſio ſ. otus, Oreteul	43	18
Aſio ſ ſcops	45	28
Attagen	59	26
Atricapilla	129	45
Alia		45

Attin-

	P.	T.
Atinguacu camacu	220	60
Aues diurnae	2	
Nocturnae	42	
Aues exoticae aquaticae	189	
Terreſtres	177	
Aues Farrenſes	194	
Aues granivorae canorae	98	
Auatierreſtres carniuorae	5	
Auis cucullata aquatica	238	
Longa	184	
Moniaua	184	
Diomedea	131	46
Paradiſea ſ. manucodiata Paradeisvogel	177	55
Pugnax	160	52
Scythica, Mitternachtiſcher Adler	8	5
Stellata ſ. ſtella, Sternvogel	62	26
Auium natura in genera	4	
Auoſetta ſ. ſpinzago d'aequa	140	48
Auoſettae ſpecies		54
Aura	182	
Auriuittes carduelis ſpecies	98	43
Ayayam	224	
B.		
Barge Gallorum	162	
Boarina	124	44
Boudree Bellonii	36	7. 18
Branta ſ. bernicla	146	48
Brenthus	142	
Bubo	42	18
Bubo, Berghu	42	18
Bubo, Nachteule	42	18
Bubo Kauz dictus		18
Bucones	36	7. 31
C.		
Cabure	216	
Calcamar	224	
Calidris Bellonii cheualier, rubra	165	
Nigra	165	
Canarias, Zukervogel, Canarivogel		36
Canneuarola	126	45
Capricalca	146	48
Caprimulgus	48	20
Alius		20
Capella Kypia		27
Capo	85	30
Caracara	216	61
Caraeura	224	
Carduelis, Diſtelfink	98	36. 37
Ciliis albis		36
Mas		36
Cariama	207	59
Caripira	224	
Catarrhacta	134	47
Caryocatactes, Nusbiker		27. 40
Cenotzqui	185	
Ceoan	185	
Cepphus	134	47
Cerclo	172	53
Certhia	115	42
Charadrios	173	26. 53
Chalandre	101	33. 38
Chiauatli	180	
Chloris, Grünfink	102	36. 37
Cougener ſ. chloris Indica	102	
Chloropos, gallinula aquatica	167	31
Ciconia	153	50
Nigra		50
Cinclus	172	52
Alius		53
Cinclus gallinago minima Bellonii		53
Cinnamomus	227	
Circus	15	
Citrinella, Citenike	102	36. 38
Cocoi ardeas ſpecias	214	61
Coccotrauſtes	110	37

	P.	T.
Indica	221	37
Columba domeſtica		32
Varii coloris		32
Cypria		32
Alia		32
Indica		32
Hirſutis pedibus maior		32
Liuia	92	32
Columba	85	32
Syluestris	90. 218	32
Columbus	89	32
Collurio	17	43
Colymbus maior	239	48
Maior Bellonii	239	48
Maximus	139	
Minor	139	48
Coracia	37	16
Cornix	35	16
Frugiuora	36	17
Cinerea	36	17
Caerulea	36	17
Cornus	33	16
Aquaticus	136	47
Syluaticus	136	47
Cotta Anglorum	152	
Coturnix	67	27. 28
Crex	165	
Cuculus	20	10
Alter	20	10
Cuntur	188	
Curiaca	207	57
Curucui	216	60
Cygnus	141	48
Cucuiatus Nieremb.	185	56
Cynchramus	70	
D.		
Dale	179	
Diabolus marinus Pariſienſ.	152	
Diomedea auis	131	46
E.		
Embriza		35
Alba	97	35
Pratenſis mas	97	35
Foemina	97	35
Embriza pratenſis, Wiſenmerz.		36
Emeu Cluſii	180	56
Nieremb.		56
Erythra gallinulae aq. ſpecias		35
Melana Indica		35
F.		
Falcinellus ſ. falcata	160	52
Alia ſpecies		51
Falco	21	12. 13
Albus	26	12
Alius (Baumfal		12
Arborarius, dendrofalco	27	10
Cyanopus	27	
Gentilis	25	
Gibboſus	26	
Italicus	26	
Lanarius Gallorum	26	
Falco lapidarius	27	
Montanus	24	13
Oenentanus		12
Parſagir		12
Peregrinus	22	13
Rubeus	27	12
Sacar	23	
Tunetanus	25	
Ficedula		33
Ficedula, Canabie		33
Flamenco auis Hiſpanis dicta	195	
Fringilla, Fink	99	33. 36
Montana	99	36
Sublutea	100	36

Fuli-

	P.	T.
Fulica, Waſſerhun		31
Fulica ſ. mergus niger	152	

G.

	P.	T.
Galgulus		27
Gallina	76	29
Africana	598	57
Gallinula aquatica	166	31
Gallina corylorum, Haſelhun	60	25
Gallinula erythropus aquatica	567	
Gallinula hypoleucos aquatica	567	31
Gallina Indica cum ouo eius	83	24. 30
Lanigera		30
Gallinula ochra aquatica	167	
Gallina Patauina	82	20
Gallina Perſica	83	30
Pumilio ſ. nana, Kriechhun	82	29
Quinca	84	30
Gallinula rhodopos aquatica	167	
Gallina Turcica	83	
Gallinarum oua	76	
Gallinago minor ſcolopax, Harſchnepf	167	31
Sylueſtris aquatica	238	
Gallinula chloropos, uid. chloropos gallinula Serica, Sametbünlein	167	23. 31
Terreſtris	168	31
Gallo-pauo mas	56	24
Gallus gallinaceus	78	29
Cornutus	83	29
Indicus	83	29. 30
Indicus mirabilis		30
Monſtroſus caudatus		21
Paluſtris	83	30
Patauinus	82	29
Peregrinus Cluſii	585	56
Perſicus	82	30
Scoticus ſylueſtris	83	
Turcicus	83	30
Gamberta Aldrou. Italor.	166	
Garagay	183	
Garrulus. Bohem. Geſn. uid. ampelis Aldrou.		
Genaratio pullorum	78	
Goyrani ſ. boudree Bellon.	16	7
Graculus	36	16
Graculus palmipes ſ. coruus aquaticus minor	136	42
Granivorae aues	53	
Grigallus maior	58	
Grus balearica	176	54
Foemina		54
Criſpa		54
Iaponenſis	176	54
Vulgaris	174	54
Gryphus	225	62
Guacaguacu	210 58.	59.
Guaca	208. 225.	
Cuarauna	209	
Guainumbi uariae ſpecies	201	58
Guira acangatara	221	60
Guira coereba	217	
Guira guacuberaba	217	
Guira guainumbi	199	57
Guiranheemgaiu	215	
Guira iemoa	213	61
Guiraperea	217	
Guirapunga utraque	206	59
Guira querea	207	59
Guirarunheengeta	214	59
Guira tangeima	198	57
Guira teonteon	225	
Guiratinga	215	
Guiratirica	215	
Guiguit	179	
Gulo, Ettsluder	138	
Guranhac-engera	188	

H.

	P.	T.
Haematopus Bellonii	162	
Haemantopus		52
Foemina		52
Halcyon	192	52
Harpa	18	
Harpyi	225	62
Heatototl	193	
Helorius creel	162	
Herle Bellonii	138	
Henhquechultototl	234	
Himantopus	165	
Hirundo	518	42
Apos	515	42
Agreſtis	120	42
Exotica aquatica	238	
Marina		46
Riparia	120	42
Hoactli	192	
Hoactzin	180	
Horion	162	
Hortulanus mas	70	28
Foemina	70	28
Congener	70	28
Hortulanus, Brachamſel, Troſtel		37
Hypolais ſ. curruca	529	45
Hipotriorchis.	16	

I.

	P.	T.
Iabiru	205	59
Iabiruguaca	205	59
Iacacinili	292	
Iacamacaii	204	58
Iacamaciri	207	57
Iacana	196	57
Iacarini	215	
Iacapu	198	
Iacupema	204	58
Iacurutu	204	58
Iaguacati guacu	200	57
Iaiauquitototl	180	
Iambu	198	
Iapacani	217	
Ibitau noitibo	200	57
Ibiiau magnitudine noctuae	200	58
Ibis	155	50
Icchualcuachili	193	
Ipecati apoa	223	62
Ipecu	213	59
Iſpida, Eiſvogel	163	31
Itzquauhtli	238	
Iuncus Bellonii	170	53
Iupuiuba	198	
Iyux ſ. torquilla	115	42
Congener	115	42

L.

	P.	T.
Lagopus	66	28

H h

Altera

	P.	T.
Altera ſpecies		8
Lanarius prior	17	9
Alier	17	9
Lanius albus	17	9
Cinereus	17	9
Minor		10
Alius		11
Lanius collurio		11
Miluus		11
Larus	132	
Albus	132	46
Cinereus	133	46
Fidipes	134	46
Maior		46
Minor ſterna	134	46
Niger	134	46
Piſcator	133	46
Ligurinus Gazae	98	36
Alius		36. 37
Limoſa Venetorum	1'2	
Linaria	99	36. 37
Marina Aldrou.	100	38
Rubra	100	36. 38
Lomsbay	195	
Loaia	41	
Luſcinia	127	45
Luſciniola	127	45
Lutea mas	102	38
Foemina	102	38

M.

	P.	T.
Macuacagua	218	
Macucagua	189	
Maguari	203	
Maiae	179	
Manucodiata Aldr. prima	177	55
Seconda	178	55
Longa	178	55
Mareca	219	
Alia ſpecies	219	
Matuitui	221	58. 60
Meerganſer Geſneri	138	47
Mergus	136	
Arcticus Cluſii	237	56
Bellonii		47. 48
Albus	138	
Cirratus	138	47
Glacialis	138	
Longiroſtratus	138	47
Niger	138	
Raucedulus	138	
Rhenanus	138	47
Ruber	138	
Merops, Seeſchwalb		27
Merops, Imbenfraß	115	42
Congener		42
Merula	105	39. 40
Mas	105	39
Foemina	106	39
Alba et nigra	106	39
Bicolor	108	39
Braſilica	109	40
Indica apos	109	
Aquatica, Waſſeramſel		53
Montana	108	
Roſea mas	109	40
Merula ſaxatilis, Steinamſel	108	39
Torqoata mas	108	39
Foemina	108	39
Merulae congenar duplex	109	39
Merulus paſſer ſolitarius	107	39

	P.	T.
Miluus	28	11
Miiuporanga	200	57
Miiumuiu	202	58
Monedula	37	
Aliud genus	37	
Montifringilla	99	33. 36
Congener		38
Morfex	139	
Moſkow		37
Motacilla	43	
Mas	133	44
Alba	123	44
Flaua	123	44
Muſcipeta	124	45
Mutu	189	

N.

	P.	T.
Nhanduguacu	196	
Noctua in ſpecie ſic dicta	47	19
Noctua, Kaeuzlein		19
Noctua ſaxatilis, Steinkautz		19
Numenius Indic. Cluſ. ardeae ſpecies, uide curiaca;		
Nycticorax		20
Geſneri	136	

O.

	P.	T.
Oedicnemus Bellonii	62	26
Aldrouandi	62	
Oenanthe	126	45
Oenas ſ. uinago	92	32
Onocrotalus ſ. pelecanus, Kropfgans	130	46
Foemina		46
Oſſifragus	7	5
Alius	7	4
Otis cum cicere arietino		26
Otis ſ. tarda		26
Ouruſſia S. Tomincio Nieremb.	187	56

P.

	P.	T.
Palombus maior	90	
minor	90	
Paradiſea auis maioris generis Cluſ.		55
Parus caudatus	123	44
Ater	123	44
Caeruleus minor	1'3	44
Criſtatus	123	44
Indicus	123	
Maior	122	43
Paluſtris	123	44
Syluaticus	123	43. 44
Paſſer	94	34
Albus	95	34
Albicilla	96	34
Canarius	99	34
Domeſticus		34
Alius		34
Flauus	95	34
Illyricus	96	
Indicus macrourus duplex	97	35
Brachyurus Indicus	97	35
Cyanerii thromelanus	97	35
Erythromelanus	97	35
Porphyromelanus	97	35

Macu-

	P.	T.
Maculatus	96	34
Montanus	96	34
Alius		34
Solitarius merulus, Steinamſel	107	34. 39
Mas		39
Foemina		39
Congener	107	
Paſſer ſtultus Bononienſium	96	
Torquatus	96	
Paſſer troglodytes Bellonii	117	42
Armeniaceus	117	42
Paſſer in iuglandibus degens	96	
Paſſeris ſpecies ſ. congener	97	34
Paſſeres fabri	136	
Paſſerculus brachyurus noſtras	96	34
Paſſerculus troglodytes, Zaunſchlüpferle		41
Pauo	53	11
Foemina	53	22
Albus	55	23
Sine cauda Chinenſis		11
Iaponenſis mas	55	23
Foemina	55	23
Pauxi	186	
Pelecanus ſ. platea, Löffelgans	130	46. 62
Perdix	63	27
Alba ſ. lagopus	66	28
Altera		28
Cinerea	66	28
Damaſcena	66	28
Graeca Bellonii	66	27
Rufa	66	28
Phalacrocorax	135	47
Phalaris	140	
Phaſianus	57	24
Alius		24
Phoenicurus	125	45
Altera ſpecies		45
Phoenicopteros	155	50
Phoenix	226	62
Phytiuorae aues	53	
Pica	38	17
Braſilica	41	56
Alia		56
Caudata ſ. uaria	39	17
Caudata Indica mas	39	17
Foemina		17
Caudata alia, Elſter, Atzel		27
Garrulus Argentoratenſis	39	57
Glandaria, Heher		17. 43
Species alia		17. 43
Marina	39	17
Perſica	39	
Pica cureba	209	
Picicili	186	
Picuipinima	209	
Picus cinereus	114	41. 43
Chlorio Indicus	114	41
Luteus cyanopus	113	14
Martius	111	
Maximus niger	112	41
Maior, Bunder Specht	113	41
Murarius	113	41
Nidum ſuſpendens	114	41
Varius minor	113	41
Alius		41
Viridis, Grünſpecht	113	51
Maior		41
Pitanguaguacu	221	60
Pluuialis	172	
Cinerea	172	53
Flaueſcens	173	
Maior Aldrouandi	173	53
Polyglotta	186	
Porphyrion	161	52
Prunella		36
Pſittacus	28. 218.	14
Pſittacus albus criſtatus	31	15
Cinereus	32	15
Erythrocyanus	32	15
Erythroleucus	32	
Erythrochlorus criſtatus	32	
Macrourus	31	
Erythrocyanus Geſn.	33	
Erythroxanthus Geſn.	33	
Leucocephalos	31	15
Maior	30	14
Minor	30	14
Maximus	30	15
Maximus alter	30	15
Poikilorinchus	31	14
Torquatus macrourus	32	
Viridis	31	14
Viridis melanorinchos	31	15
Pugnaces	166	52
Pullus gallinaceus monſtroſ.	113	60
Pyrrhocorax	37	26
Pyrrhula	125	

Q.

	P.	T.
Quachiltone	195	
Quatotoni	234	
Quauhtzoneccolin	234	
Quereiua	189	
Quetzaltototl	183	
Quirapanga	189	
Quiratinga	224	

R.

	P.	T.
Ralius	152	
Regulus	116	42
Non criſtatus	117	
Rex auium paradiſearum	206	55
Rhinoceros	41	
Rouſſerolle	164	
Rubecula	124	43. 45
Rubetra	114	45
Rubicilla ſ. pyrrhula	115	43. 45
Rubicilla ſ. phoenicurus	125	43. 45
Ruſticula, Schnepf		53
Minor		27
Syluatica	168	31

S.

	P.	T.
Sacer Aegyptius, uid. accipiter		
Savacu	199	57
Scheladrachus	138	
Scolopax ſ. gallinago	167	32
Ssops	45	58
Seleucides aues	226	
Semenda auis	227	
Serinus, Girlitz	102	36
Sirenes	226	
Skua Toieri	195	56
Soco	204	58
Spinus ſ. ligurinus, acanthis, Zeiſel	98	36
Spipola	124	44
Alba	124	44

Hh a

	P.	T.
Starda ſ. tarda	60	26
Stoparola	124	44
Alia	124	44
Strix	48	19
Struthocamelus	51	21
Sturnus, Staer	109	40
Albo capite		40
Cinereus		40
Pullus		40
Vulgaris	109	40
Stymphalides aues	226	
Subbuteo	16	9

T.

	P.	T.
Talchicuatli	228	
Tamaria	213	59
Alia	213	59
Tangara	189. 219	60. 61
Tapera	110	
Tecolotl	228	
Teitei	216	
Tempatlahnac	237	
Tentzonmototl	180	
Tiieguacu	216	
Tiieguacu paruara	219	60
Tiiepiranga	197	57
Tinnunculus mas	15	8
Foemina	15	8
Canchris, Wannenwäher		10
Tlacoquauhtli	228	
Tlauhquechul	191	
Tomineio Nieremb.	186	56
Totanus	165	52
Totoqueſtal	184	
Triorches ſ. buteo		11
Tritonus	180	
Trochilus	140	48
Trynga	169	53
Alia	169	53
Tucana	189	
Tucan		56
Tuidara	209	
Tupiua	180	
Turdus	103	37
Viſciuorus	104	39
Turdus leucocephalos	104	39
Iliâs	105	
Simplicitcr dictus	105	39
Trichas	105	
Turtur	92	32. 33
Indicus	93	32
Tzinitzian	184	

V.

	P.	T.
Vanellus ſ. capella, Kyvit	171	53
Veſpertilio	49	20
Lactans	49	20
Pullus		20
Vlula, Ael, Huhu, Eule	46	18. 19
Vlula, Kircheule		19
Alia		19
Vpupa	121	27. 42
Vria	140	
Vrogallus maior	58	25
Minor	58	25
Alius	58	25
Vrubitinga	219	
Vrubu	213	61
Vrutaurana	208	59
Vulpanſer	145	
Vulturum differentiae	10	6
Vultur Alpinus uel aureus	10	6
Baeticus	10	6
Aquaticus	195	
Cinereus	10	6
Leporarius	10	6

X.

	P.	T.
Xiepapantototl	192	
Xochitenacatl	179	56
Altera	179	56
Xochitototl	182	
Xomotl	191	

Y.

	P.	T.
Yandeu	228	
Yutu	236	

ENVME-

ENVMERATIO

MORBORVM,

QVIBVS PETVNTVR REMEDIA

EX

AVIBVS:

A.

Abſceſſus Pag. 10. a
Albugines 47. b.
Alopecia 95. b.
Aluum infantibus ſoluentia 145. b.
Angina 48. b.
Angina occulta 76. b.
Anus 112. b.
Aſthma 43. b. 76. b.
Articulorum dolor 20. a. 38. b.
Articulorum uitia 95. b.
Arthritidem praeſeruantia 154. b.

C.

Calculus 8. b. 95. b.
Caligines 47. b. 122. b.
Capilli 61. b. 116. b. 120. b.
Capitis dolor 10. a. 120. a.
Ceruicis dolor 89. a.
Chronici morbi 35. b.
Claui pedum 76. b.
Colica 8. b. 76. b. 91. b.
Comitialis morbus 10. a. 65. b. 154 b.
Concoctio 8. b. 10. b. 52. b. 143. b.
Condylomata 10. a.
Corporis dolores ſedantia 119. b.
Coxendicis dolores 89. a.

D.

Dentium dolor 95. b. 112. b.
Dyſenteria 91. b. 107. b.
Dyſuria 88. b.

E.

Elephantiacus morbus 65. b. 91. b.
Epilepſia 20. a. 35 b. 55. b. 60. b.
88. b. 95. b. 120. a. 187. b.
Epileptici infantes 132. b.

F.

Facies 141. b.
Faciem purgantia 95. b.
Febris 76 a.
Febris quartana 120. a. 149. b.
Fiſtula 85. b.
Foetus 80. a.
Fluxus alui 65. b.

G.

Genituram augentia 69. b.

H.

Hectica febris 76. b.

I.

Iecinoris dolores 10. b.
Ileo reſiſtens 76. b.
Iliaca paſſio 65. b.
Impetigines 55. b. 61. b.

L.

Lateris dolores 122 b.
Lentigines 107. b.
Lumborum dolores 80. a.
Leuce 8. b.
Lues uenerea 65. b.

M.

Mammae puerperio uexatae 61. b.
Melancholica 76. b. 107. b. 183. a.
Mentem reſtituentia 180. b.
Menſtrua alba 85. b.
Morbus Gallicus 180. b.
bis 183. a. et. b.
Morſus uenenati 136. b.

N.

Nephriticorum remedia 60. b.
Nubeculae 5. a.

O.

Oculi 88. b
Oculus laeſus ictu 120. b. 133. b.
Oculorum hebetudo 38. b.
Oculorum rubor ibidem et 55. b.
Oculorum dolor ibidem
Oculorum uitia 69. b.
Oculorum uulnera 91. b.

P.

Paralyſis 88. b.
Parrotides ſanantia 48. b.
Partus 93. b.

Hh 3

Partu-

Parturientas adiuuans 10. b.
Peſtilentia 91. b.
Peſtiferi morbi 88. b.
Pilos denigrantia 35. b.
Pituitas 91. b.
Pleuritidem ſedantia 55. b. 148. b.
Pſilothra 48. b.
Podagra 50. b. 55. b. 88. b. 154. b.
Purulentias remedium 60. b.

R.

Renum Adfectus 58. a. 95. b.

S.

Sanguinem ſiſtentia 145. a. 148. a.
Scabies 43. b.
Scirrhus 50. b.
Secundinae 137 b.
Somnum impedientia 51. a.
Stomachus 76. b. 95. b.
Strumae 10. a. 88. b.
Suffocatio matricis 58. a. 6_. b. 65 b.
Suffuſiones oculorum 5. a. 47. b.

T.

Temulentiae medentia 48. b.
Tempora 122. b.
Tonſillarum dolores 112. b.
Trichiaſis 50. b.
Tuſſis puerorum 35. b.
Tympanites 91. b. 95. b.

V.

Varicas 8. b.
Venena digerentia 148. a.
Venerem augentia 69. b.
Venerem incitantia 20. a. 95. b.
Ventriculi dolores 21. b.
Vermes expellentia 121. b.
Veſica 145. b.
Vigiliam praeſtantia 128. b.
Virgam erigentia 95. b.
Virium reſtauratio 85. b.
Viſus 65. b. 112. b. 128. b.
Vomitum educentia 76. b.
Vulnera 183. a.
Vuulae dolores 112. b. 183. a.

NOTITIA AVIVM,

EX QVIBVS

REMEDIA PRAESTANTISSIMA CAPIVNTVR.

A.

Anas 148. a.
Anſer domeſticus 154. a.
Anagen 60. a.
Aura 183. b.

B.

Bubo 43. b.

C.

Capo 85. b.
Ciconia 155. b.
Columba 88. b.
Cornix 36. b.
Coruus 35. b.
Cothurnix 69. b.
Cuculus 21 b.
Cygnus 143. b.

G.

Gallina corylorum 60. b.
Gallus gallinaceus 76. a.

H.

Haliaetus 5. b.
Hirundo 180. a.

L.

Larus 132. b.
Luſcinia 128. b.

M.

Mergus 137. b.
Merops 116. b.
Merula 107. b.
Miluus 19. b.

N.

Noctua 48. b.

O.

Oſſifraga 8 b.
Otis ſ. tarda 61. b.

P.

Palumbus 91. b.
Pauo 55. a.
Paſſer 95. b.
Perdix 65. b.
Phaſianus 58. a.
Pica 38. b.
Picus Martius 142. b.

S.

Struthocamelus 52. a.

T.

Tomineum 187. b.
Turtur 93. b.
Tuputa 180. b.

V.

Veſpertillo 50. b.
Vultur 10. a.
Vlula 43. b.
47. b.
Vpupa 122. b.

ORDO,

ORDO,

Quibus Paginis Tabulae Auium ſint iungendae.

Tabula.	Pag.	Tabula.	Pag.
I.	2	XXXII.	88
II. III.	4	XXXIII.	92
IV. V.	6	XXXIV.	94
VI.	8	XXXV. XXXVI.	97
VII.	13	XXXVII. XXXVIII.	99
VIII.	15	XXXIX.	103
IX. X. XI.	17	XL.	105
XII. XIII.	24	XLI.	112
XIV. XV.	30	XLII.	116
XVI.	32	XLIII.	123
XVII.	35	XLIV. XLV.	125
XVIII. XIX.	43	XLVI.	132
XX.	48	XLVII.	134
XXI.	50	XLVIII.	141
XXII. XXIII.	53	XLIX.	147
XXIV.	55	L.	154
XXV.	57	LI.	158
XXVI. XXVII.	59	LII.	160
XXVIII.	66	LIII. LIV.	173
XXIX. XXX. XXXI.	82	LV.	178
		LVI.	182
		LVII.	197
		LVIII.	200
		LIX.	206
		LX.	217
		LXI.	219
		LXII.	225

XXVII
12
19

Digitized by Google

XXVIII
G
19

Digitized by Google